

આમુખ

—

જે સમયે ગુજરાતમાં જનસમૂહો ખુબી કાળગળે શિક્ષણથી રચિત હતા, જે સમયે કેળવણી અને લોકશિક્ષણના સાધનો અને તેના પ્રચારકોની અતિભારે તાણ હતી, જે સમયે રાજકીય પરિસ્થિતિ અધાધુનીભરી હતી અને સામાજિક અવસ્થિતિ પણ ડોહાયમાન હતી, તે વખતે તેમની રીતિનીતિ, સસાર અને ધર્મની ભાવનાઓને જવરાત અને વિશુદ્ધ રાખવાને, તેમના છત્રનને ઉજમાળા અને ઉદ્ધાસનતા, નહીં કે વિવાસવતા કે અનીતિતા કરવાને, પાસમાવેદરૂપ ગણાતા કથા-વખાણુ-વ્યાખ્યાન-નાર્તા-કવિતા દ્વારા સદુપદેશ એ જ એ જ મુખ્યત્વે કરીને મહત્વનું અને અગત્યનું શિક્ષણસાધન હતું એ મધ્યકાલીન જમાના-યુગમાં બ્રાહ્મણી વાર્તા સાહિત્ય જે નીતિ દીપકનું અનૂપમ કામ વેદાનુસારી સામૃદ્ધાગિક જનસમૂહોમાં કરતું તે જ યુગ કામ જેની રાસાસાહિત્ય-વખાણુ પણ અપાસરાઓમાં જૈનસમૂહોમાં કરતું જૈન ગત્તાઓ અને બ્રાહ્મણી વાર્તાઓના મઝાણુ-મધાણુ ઉઝાણુથી તપાસના વ્રતકથાઓ, પ્રૌદીઓ, નીતિ-નિરૂપણો, ધર્મભાવના, લેખપણાઓ, છત્રન-મનોરથો, વ્યવહાર-રેતુઓ રંગેરંગ આશ્ચર્યકારક મળતાપણુ જણાયા વિના નેતુ નથી અને એ જ ખુટી રીતે એમ બતાવી આપે છે કે એ બે નોક સાહિત્યોને એકમેકનો સસર્ગ, સમ્પર્ગ ન હોવાનો બન્નેય નિગનિરાગા મના દમા વલા દેખાતો જે સિદ્ધાંત કેટલાક ઉદ્ધાન્ત ગીકાકાગેએ આપેખ્યો છે તે કેવળ નપાયો, નમોએ છે અહીં એ જ એક સ્પષ્ટિ છે કે મધ્યકાલીન જમાનામાં બ્રાહ્મણી અને જૈની વાર્તા-રાસા-આખ્યાન-કથા આપિ સાહિત્યના સદૃશોએ પરસ્પર ઉપકારક ગ્હીને જનસમૂહોને નીતિદીપકની ગગ્ગ પૂરી પાડી હતી, અને અઘાપિ અબણુ કે અર્ધશિક્ષિત જનસમૂહોમાં તેની એ ગરજ એની ને એની ટપા રહી છે તેમનો, પશ્તીમાં વિવામાં દેનારી અને વિવાને બાળનારી, ચડતીમાં ઢામાને ઉપદેશનારી તેમ વૈભવના અદેકાગે પિદારનારી, છત્રનના નાના પ્રકારના યુખ-દુખોનું સવેન કરાનારી, નીતિપથે દોરનારી, અનીતિના પથથી ખાજા વાળનારી, સસાર

વ્યવહારના કટકમય અરણ્યમાં ઉચિત માર્ગદર્શક ભોમીવાસ્તવ યર્થ પડનારી અને પ્રભુમાં વિશ્વાસ દઢાવનારી, એ વાર્તા-કથાઓનો મોહ, વા અનુરાગ જે કહો તે, ખરેખર અજન્મ હતો અને તેમનાં સતાનોમા પણ પુનપરાથી એ મોહ, એ અનુરાગ ઘણાખણે હજીયે જળવાઈ રહેયો જણાય છે.

અદારમી સદીના લોકભોગ્ય સાહિત્યના મહાન અગ્ર, વાર્તાસાહિત્ય, રૂપી સુંદર સરોવરના વિશ્વકર્માની પદવીને યોગ્ય કવિ સામળભટ્ટ સિદાસન બ્રીશીરૂપી રસસરોવરના મધુર અને પુષ્ટિકર જલથી જનસમાજના વાર્તા પ્રત્યેના સહજ અનુરાગને સંઘા સંઘા પોષ્યો, તોષ્યો અને ચિરંતન ટકાવ્યો છે, એ સચની પ્રતીતિ યના તેને સશોધી, કેવળ લોકભોગ્ય વ્યવસ્થા નહીં, પણ વિદ્યાનુરાગી વર્ગની વાચનરશ્મિને પણ ઉત્તેજિત કરે એવા રૂપમા પ્રકટ કરવાની જ્ઞતિ અને ફટલાક વર્ષથી યર્થ લીધી પન્તુ સ્વ સાક્ષરશ્રી ઈન્જારામ સ્વરામ દેશાઈના નિકટ સમાગમમાં સને ૧૯૦૯ થી આવતા અને તેમના જૂલકાન્ધોદ્ધનો (૭ મો તથા ૮ મો ભાગ) અને નરસિંહ કાવ્યમાળાદિ પ્રાચીન કાવ્યોના સંગોધનકાર્યમા અપજ્ઞત સદાનુભૂતિ આપતા એ જ્ઞતિએ અભિનિવેશનુ રૂપ પકડ્યું અને એ ઇન્જારામભાઈએ યુનાન કાર્યકરો પ્રત્યેના સહજ ઔદાર્યથી અને પ્રેમાનંદકાવ્યમાળા તેમ જ સામગ્ર વાર્તાચિત્રમાળા સશોધી તૈયાર કરવાનું કાર્ય સોંપ્યું અને તે માટે હજેક અનુકૂળતા આપી પ્રેમાનંદ કાવ્યમાળાના એ મણુકા મેં તૈયાર કર્યાં પણ ખરા, પરંતુ 'આદર્શ અધુરા રહે અને દરિ કરે મો હોય' એ ઉક્તિ સત્ય હરવાની હશે તેથી તેમનો દેહવિલય ૧૯૧૨ ના ડીસેમ્બરમા થયો અને મેં ઉક્ત સમયને યોગ્ય પ્રમાણમા પ્રસિદ્ધિને યોગ્ય તૈયાર કર્યાં છતાં અને હજેક 'કોમ્પોઝ' થયા છતાં, એ કાર્ય નહિ ઉપાડવાની જ્ઞતિ, અરશ્ચિ 'ગુજરાતી પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ'ના તે સમયના માલિકોએ વ્યક્ત કરી એટલે મારે અન્ય પ્રકાશકનો આશ્રય શોધવાની ખટખટમા પણ ઉતરવું પડ્યું પ્રેમાનંદ કાવ્યમાળાનું એ કાર્ય તો હજી ટોંચે ચડેલું છે પરંતુ સુભાગે મારા સ્વ સ્નેહી મિત્ર રા. રણજિતરામ વાવાભાઈએ સાહિત્યપરિષદ લડોળ કમીનીના સુરોગ્ય, વિદ્વન્મણિ, મરી, આચાર્ય જલતગાય કલ્યાણુગાય હાકારનો સુરોગ સને ૧૯૧૪ માં કરી આપ્યો અને સિદાસનબ્રીશીને સશોધન અને પાડાનર

સાથે પ્રકટ કરવાનું કાર્ય ઉપાડવાની તેમણે કમ્મર કમી અને તેને પરિણામે પંદર વાર્તાઓનો સમ્રહ એ ભાગમાં પ્રકટ કરવા હું ભાગ્યગાળી થઈ શક્યો છું.

પ્રસ્તુત સમ્રહનું શા ધોરણે સરોધન કરવું એ પત્રવ્યવહારથી તથા અમર વાટાઘાટથી રા બચવતરાય ડોકાર સાથે નક્કી કરી, નીચેના નિયમો દર્શાવાયા છે:-

૧ શ્રી ફાર્મસ ગુજરાતી સંવાની સવત ૧૮૩૬ થી ૧૮૪૬ વાળી એક જ ધારિએ અને મોતીના દાણા જેવા અક્ષરે લખાયત્રી સંપૂર્ણ અને સુસ્તર પ્રતિ પ્રમાણે અક્ષરેઅક્ષર હાપવું.

૨ રા. બા કેશવલાલ હ. ટુંટની ગુમાન બારોટના સવત ૧૭૯૬ ના ચોપડાની ૧૭ વાર્તાઓની પ્રતિમા ન્યાં ન્યાં ફરક હોય ત્યાં ત્યાં ઉપવી અને આ બન્ને પ્રતિઓના પાઠ નોંધવા, અને તેમાંનો એક વધારે શુદ્ધ કે વધારે સારો પાઠ મૂળમાં અને બીજો ટિપ્પણમાં મૂકવો.

૩ બીજી કોઈ સારી અને પ્રાચીન પ્રતિ જણાય તો તેના પાઠબેદો નોંધવા, ગુમાન બારોટના ચોપડાની ૧૭ વાર્તાઓના પાઠ જેટલું મહત્વ એ પ્રતિઓના પાઠને ન આપવું. પણ નોંધવાયેલ પાઠ હોય તે નોંધવા; પરંતુ એ ચોપડામાં ન હોય તે વાર્તાઓમાં બીજી પ્રતિઓના પાઠને તેના જેટલું મહત્વ આપવું.

૪ પાઠબેદના મોટા ભાગના વધારાઓ દરેક વાર્તાને છેવટે પરિનિષ્કરૂપે આપવા.

૫ સામળની વાર્તાઓ અનેક રૂપે ળપાઈ ગયલી છે, તેમાં ધણું રૂપો અત્યંત અશુદ્ધ છે, તેથી પ્રાચીન પ્રતિઓમાં જે શુદ્ધ રૂપો હોય તે જ જાળવના, જૂની પ્રતિઓને જેમ બને તેમ વળગી રહેવું.

૬ પાઠમાં રતિમાન ફેર ન કરવો, લઘીવાની સરતચૂકથી કે કોઈ કારણે કોઈ સ્થળે પાઠ અશુદ્ધ જ છે એવી ચોક્કસ ખાતરી થાય, તોપણ મૂળ પાઠ જ આપવો અને ટિપ્પણમાં તેના ખગજોટાપણા નિમે મન કારણ સાથે દર્શાવવો.

૭ નજીવા પાર્શ્વતરો પણ નોંધના, જાપેથી પ્રતિઓમાંના અગસનાં પાડાંને મહત્વનાં હોય તેટલા નોંધવાં.

આ નિયમો પ્રમાણે નીચેની ચાર પ્રતિઓ ઉપરથી પ્રસ્તુત સંગ્રહ સંશોધીને તૈયાર કરેલો છે.

૧. કે. પ્રતિ રા. સા. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવની, રખીદાસના વહી-વંચા ગુમાન બારેટે પોતાના પદન અને કવન અર્થે સામળના જીવન-કાળમાં સંવત ૧૭૯૬ માં આ પ્રતિ ઉતારાવેલી લેખાઈ છે.

એથી સમગ્રય છે તેમ સામળે સિંહાસનચત્રીથી સંવત ૧૭૭૭ માં શરૂ કરેલી અને સંવત ૧૭૯૬ સુધીમાં ૧૭ ના ક્રમે પહોંચી હશે. પણ હાલ સાંપડતો વાર્તાક્રમ ગુમાન બારેટવાળા ચોપડાના વાર્તાક્રમથી જૂદો પડે છે, તેમ બીજી બે પ્રાચીન પ્રતિઓમાંના છૂટાછૂટા ઉલ્લેખોથી જણાય છે કે હાલ સાંપડતો વાર્તાક્રમ સામળે ગોઠવેલો મૂળ વાર્તાક્રમ નહીં હોય, પણ તેણે કે પછી બીજા કોઈએ હાલનો ક્રમ ગોઠવ્યો હશે. ઠેક સંવત ૧૮૦૩ થી જે ક્રમ મળે છે તે જ હાલ ચાલતો ક્રમ છે. એટલે તે અગાઉથી ક્રમ નક્કી ખચિત થયો હશે. સામળ સંવત ૧૮૨૧ માં હયાત હતો, એટલે કદાચ તેણે પોતાના ઉત્તરકાળમાં અનુભવને અગે નવો પણ હાલ સાંપડતો ક્રમ ગોઠવાવ્યો હોય તો નવાઈ નહીં.

૨. ફા. ફાર્બસ ગુજરાતી સભાની પ્રતિ. આ પ્રતિ લખવાનો આરંભ કેપડવણુજના જૈન ગોરજી જીવણુજએ સવત ૧૮૩૬ ના કાર્તિક સુદ ૧ થી લખવાની શરૂ કરી તે ૧૯૪૬ ના (આષાઢી સવત, વિક્રમ સંવત ૧૯૪૫) આષાઢ સુદ ૨ ને દિને પૂરી કરી, એટલે ૯ વર્ષ અને નવ મહીનામાં પૂરી કરી. આ પ્રતિને મુખ્ય ગણેલી છે. માત્ર સિંહાસનપ્રાપ્તિની કથા આ સંગ્રહમાં પ્રથમ ન હોવાથી, જે કે તે આમળ વાર્તામાં આવી જાય છે, સવત ૧૭૯૬ વાળી કે. પ્રતિમાંથી [ ] આવા કોંસમાં સંગ્રહીત કરી છે.

૩. રા. હીરાલાલ ત્રિ. પારેખની સવત ૧૮૩૩ થી સંવત ૧૮૩૮ સુધીમાં લખાયેલી પાનીયા પ્રતિ. આ પ્રતિ જૂની છે, પણ તેમાં ઘણા પાઠ-ભેદો છે; તેમ કેટલાક કડીઓ ને કડીઓના વધારા છે. મોટે ભાગે પરિ-શિષ્ટમાં તે સંગ્રહીત છે; તેમ મૂળ પ્રતિના પાઠની પેઠે તે પણ મુખ્ય પાઠમાં ગણના કરી છે. હાલની છાપેલી પ્રતિઓ આને મળતી આવે છે.

૪. રા. હીરાલાલ ત્રિ પારેખનો સવત ૧૮૦૨ નો ચોપડો આ ચોપડામાનો વાર્તાક્રમ હાલ પ્રસિદ્ધ પુસ્તકામા સાપડતો જ વાર્તાક્રમ છે એટલે સવત ૧૮૦૨ પહેલા સામળના જીવનકાળમાં એ ખચિત થયો હશે

છાપેલી પ્રતિઓ, તેમ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની પ્રતિ લગ-લગ ઘણા મોટા ભાગે ઉપલી પ્રતિઓ સાથે મળતી આવે છે, એટલે તેનાં પાઠાંતરાદિ શોધી નોંધવાનું કામ પડતું મ્કયુ છે. આમ કરવાનું એક ખીજી કારણ એ છે કે તેના પ્રકાશકોએ અણસમજથી તેમ દોઢ-કહાપણથી ઘણીક અશુદ્ધિ અને 'જમાતશોષો'ને સંગીત અવકાશ આપેલો છે, એટલે મેં તેની સારાસારતા કે આજ્ઞાપ્રાણતામાં ઉતરતું અથોગ્ય માન્યુ છે.

આ ચારે પ્રતિઓ અવલોકીને, પાઠાંતર આદિ તારીને, અને ટૂંકા પ્રતિને મુખ્ય ગણી તેને જ અનુસરવાનું ધોરણ રીતીકારેલું છે માત્ર દેખીતી અશુદ્ધિ સુધારી છાપી છે તેમ આ પ્રતિમા જ બહુ જ મોટે ભાગે સાપડતા શુદ્ધ જૂનાં આપો અને જોડણીનો રીતીકાર કરેલો છે, અને તે જ ચોરણે 'શ'કારને સ્થાને આપેલો 'સ'કાર, દીર્ઘ 'ઝ'ને સ્થાને આવેલું ૯૨૫ 'ઉ', 'લ'ને બાને 'ળ' આદિ સુધારી લીધેલા છે.

પ્રસ્તુત સમઢ માટે પહેલી પદર વાર્તાઓ આ કારણે પસંદ કરી તે ખીજા ભાગની પ્રસ્તાવનામા અપ્પતાથી સામળના પોતાના ઉત્તેજ આપી જણાવેલું છે

અહીં એક મુદ્દો નોંધવા જેવો છે, તે એ કે કૃષીચર દવપતરામ, ન બ હરજોર્વિદ્દાસ કાંટાવાળા આદિ એવો મત પ્રતિપાદન કરે છે કે "ચારસે વાં ઉપર બોલાતી અને હાલ બોલાતી ભાષામા કરો ફેર પડ્યો નથી" આ મત અમ્બાલાયિક તેમ જ અવાસ્તવિક અને નિરાધાર છે, એમ મુ ના દો. ભાગ ૮ માના કવિ નાકરના આખ્યાનોની ભાષાના પ્રસ-ગમા મુદ્દા અને પ્રમાણ સાથે જણાવેલું છે તેમ વળી કવિ ભીમકૃત હરિનીવા જે સ ૧૫૪૧ મા રચાઈ છે અને પ્રમોધમદ્વોદય જે સ ૧૫૪૦ મા રચાયો છે તે જામેની સૈકાવાર ઉતરાયવી વિરોધ વિવિધ પ્રતિઓ નેનામા આવનાં એ મત સુનિશ્ચિત અને નિગ્ગક સિદ્ધ થાય છે કે નરસિંહ, ભાવણ, ભીમના સમયની ભાષા જૂના અન્કારનાગી હતી અને કાળે વરીને તેમા

ફેર થતો ગયો છે. કૃતિ સામળના સમયમાં ભાષા જે કે અર્વાચીન રૂપ લેવા લાગી હતી અને બહુધા અર્વાચીન રૂપમાં ઉતરી હતી, છતાં જૂનાં રૂપો, જોડણી વગેરે તદ્દન અયોગ્ય થયાં ન હતાં. પણ કવચિતકવચિત અશે જળવાઈ રહેલાં હતાં. સિદ્ધાસનજીત્રીશીની ઉપર જણાવેલી ચાર પ્રતિઓ જેતાં એમાં જૂનાં રૂપો સામળના જીવનકવનકાળમાં કયાક ક્યાંક જળવાયલાં હતાં, એમ સિદ્ધ થાય છે. એટલે પ્રસ્તુત સમ્રાટમાં તે રૂપો જળવીને ઉતારેલાં છે, મનઝી રીતે નવાં રૂપોને જૂનાં કરી મૂકવાની ધૂષ્ટતા દાખરી નથી, પણ એ રૂપો પ્રાચીન, એક નહીં પણ અનેક પ્રતિઓમાં સાંપડ્યાં છે, તેથી જ આ સમ્રાટમાં પ્રામાણિકપણે અવતાર્યાં છે.

આ તેમજ ખીજા કેટલાંક કારણે પ્રસ્તુત સમ્રાટના અત ભાગમાં નોંધ-ટિપ્પણ આપવાની ધારણા હતી, તેમ કેટલાંક અપરિચિત કૂટ કે સાસિક શબ્દો તથા પદોના અર્થો આપવાની અગત્ય વિચારેલી હતી સમ્રાટ વાક્યરચનાને અનુસરતા જે વાક્ય-ખંડો આમાં સાપડે છે તે પણ નોંધવાની જરૂર જણાયતી હતી, છતાં પ્રસ્તુત સમ્રાટનું કદ ધાર્યાં કરતા ધણુક વધી જરાથી અને ખર્ચ પણ અસાધારણ થવાથી તેમ સામાન્ય વાચક-વર્ગને ટિપ્પણની માયાદત્ત પસંદ નહીં હોવાનું અનુભવથી જણાયાથી, એ કાર્ય હાથ તો પડતું મૂકેલું છે. સાથેસાથે એટલું પણ કહેવું જોઈએ કે અનેક વ્યવસાયો અને સાસારિક આપત્તિઓના કારણે સરોધક એટલી કાટાઈ કરી છે, માટે તે પોતાને કેટલેક અશે દોષપાત્ર તેમ કષ્ટક અંગે કર્મચોર પણ લેખે છે અને સહૃદય વાચકોની તે માટે ક્ષમા માગે છે.

આ સમ્રાટ જપાછને તૈયાર તો ક્યારનોએ વર્ષ નણ્યથી થયો હતો, પણ છાપખાનાની અગત અને અનિર્વાર્ય અડચણથી તે અત્યાર સુધી પ્રકટ થઈ શક્યો ન હતો.

આ સમ્રાટજોડું કવિ સામળનું જીવન, કવનપ્રવૃત્તિ, વાર્તા રચવાનો ઉદ્દેશ, લોકપ્રિયતા, કવિત્વશક્તિ, લેખોપકાર, તે સમયની દત્તકથાઓ અને વાર્તાઓમાં જળનાયલું મૂળ સાહિત્ય, આદિ મહત્વના અંશો નિરૂપવાનો પણ આશય મેં રાખેલો હતો, પણ દૈવસાત્ મારે એ કાર્ય ભવિષ્ય ઉપર મુલતરી રાખવું પણ છે સામળની વાર્તાઓમાંથી તેના જીવન અને અર્થ-

પ્રવૃત્તિ સમધી તેમ જ તેના પ્રતિરૂપર્થિઓ અને નિંદાના આક્ષેપોના સામો ક્ષેલા પરિણામે સમધી, સામળના ગૃહજનન અને સસાર-વલ્લાર સમધી અનેક ઉપેક્ષાના તારણોની નોંધા તારવેલી પડી છે, પણ હમલાગ્યે હાન તેનો ઉપયોગ હું કરી શકો નથી, મારી એટલી કાર્મદતા છે, એમ સારી રીતે સમજી છું એની પણ ખાતી સહુથી વાચકોને અહીં આપના ગ્રેગરો છું

સામળનો જનિજનકાળ મન ૧૭૭૪ થી સવત ૧૮૨૧ સુધી ૪૭ વર્ષો સુધી અને મત એકધારે વીત્યાનુ સપ્રમાણુ જણાયું છે તેણે કેવળ લેકાપકાગની દૃષ્ટિથી મરીસ પુત્રાની વાર્તા, પરમાર્થપુરાણુ પ્રાકૃત પ્રગથ, નિકમચરિત્રની યોજના કરેલી છે એમા તેના સમયની તેમ પૂર્વકાનની દતકથાઓ, નિકમ ચર્ચની વાર્તાઓ, બોજપ્રગથ આદિ પ્રગથો, જેન અને આલ્પી કથાઓ તેને સારા પ્રમાણુમા કામ લાગેલી છે એમ સમજાય છે, અને તે નમ્બેનુ સ્પષ્ટ મળતાપણુ એની જનનત સાક્ષી પૂરે છે

સામળનો ઉદ્ગ જનમનરજનનો નીતિઉપદેશનો દુર્ગુણપરિભાગનો છે તેની નીતિર્દાનની દૃષ્ટિએ આવેખાયની સ્કામોતેરી તેણે ગુલ હેતુથી જ પ્રેરાધને રચેલી છે એમ ગુણુરીક્ષક, હસરૂપ વાચકોને જણાયા વિના રહે તેમ નથી તેની વાર્તાઓમા અનીતિ જોનારા નીતિપ્રાહ્લકાએ તેના જમાનાની નોકરિયતિ જાણુનાની પહેલી જરૂર છે તેની વાર્તાઓના પ્રાહ્લ જનસમાજે નીતિમોધ સસાર વલ્લારનુ ઉપકારક માર્ગર્શન તેમા રીતગતા જોયલાં અનુલેના છે અને તેમને એ વાર્તાઓ અનીતિની ખાણુ જણાઇ નથી આ મુદ્દો િકાકાર, નિવેચક ખાસ નિચારવા-નોંધરા જેવો છે સામળ પોતે જ પોતાનો ઉદ્ગ સ્પષ્ટ કહે છે કે -

વિક્રમપ્રાક્રમ વિખાણિયા એહ હેવાણુ આપ

મૂળ મહિમા તેનો કહ્યું પોહોડા પુન્ય પરતાપ
ગામે શીખે સાલમે કરે પરમારય પૂન્ય
ઈશ્વર આસા પૂરશે નિમેય ન રાખે ન્યૂન
સાચાને સાચુ વરો જ્ઞાંતોને કૌન જ્ઞાંત
ગર્યાને ગુણનિધિ વરો અહ્મરીને મન હીન

સતવાદીને મન સોહામણુ, મોહોટાને મન મિત્ર,
પાપી મન પાખડ, એ પુણ્યવતને પવિત્ર

(વાર્તા ૪ થી પા પ્રતિ પાનુ ૨૨૫)

વળી

ચરિત્ર એહૂં સાબલી કાતા આપે લાહાણ,	
કીરપી તો માને નહી, સૂમ તો જડે પ્રાણ	૩૧૬
ભૂંડા મન ભૂંડ વરો, સાચાને મન સાર,	
સત્વવાદીને મન સુહામણુ હુસીને મન હાર	૩૪૭
પરગભૂને મન વસ્તુ શરાને મન શર	
હરિજનને હેત ઉપજે, નિરગુણને કે નૂર	૩૪૮
વિક્રમભદ્રિમા સાબલે, નિશ્ચયન પામે ધન,	
મૂર્ખ તે વિદ્યા પામરથે, વાઝય તે પામે તન	૩૪
કુખ કારિદ્રવ વ્યાપે નહી નહી વ્યાધિને રોગ,	
સપ સહોદરમા ધણો, નહી પુત્ર મિત્ર વિશાગ	૩૫૦
એહૂં સાબળે હેતે કરી કરે પુણ્ય મહા નામ,	
ફલે દર્શન નર્મદા તણુ, નાહો ગયાસ્નાન	૩૫૧

(વાર્તા ૮ મી હસની, પા ૪૮૮-૯)

આના ઉ નેખો સિંહાસનખત્રીશીમા પુષ્કળ છે, પણ તે સહુના તારણ
અહીં અનાવશ્યક છે, છતાં એક વધુ સ્પષ્ટ ઉ નેખ નીચે આપનાની અગત્ય
જણાય છે -

સહીયાસન ખત્રીશ તે પરમારથ પુરાણ	
રામચરિત્ર જેહું રમણ, બણે બણુ સુલભ	૧૨
પુન વધે, પ્રાક્રમ વધે, વધે આતુરી ગિત,	
અ ન વધે ઉપમા વધે રાજસ ભાવ ગુણ રીત	૧૩
હેત વધે હરિ ઉપરે, વધે હિમ્મત ગુણ હામ	
સત વધે શ્રીશ્વર સુત નરે ધણા પરભ	૧૪
વિદ્યા, વિનય વિવેક વર ભગવત ઉપર ભાવ	
ધીર વધે દંડતા વધે, ન્યાયટ પ્રેર નાવ	૧૫

(વાર્તા ૨ જ, પરિશિષ્ટ, પા. ૧૦૦)

સામળલક્ષ્મીને પોતાના ગ્રંથોનાં માહાત્મ્ય વર્ણવતાં, કદાચ તેના જમાનાના દીકાકારોનાં વિપાણુ અને ધર્મ્યાણુ વચ્ચેનાથી, પોતાના કથનનો અનર્થ ઉઠવાનો સંશય અને ભય લાગ્યો હશે એવો અહેસો થાય છે અને તેથી તેણે ઉપર ટાંક્યા તેવા ઉલ્લેખો-ધારાઓ યત્નતઃ પૂરા ઠાક સાથે આલેખ્યા છે. સુકાવ્યદ્વેતરી ગ્રંથમાં તો તેને નીતિભીરુ દીકાકારોનાં 'ઉચ્ચ' ડીયાં જેવાં વાગ્યાણુ સાહ્યાં જ છે અને તેથી પોતાની ગ્રંથપ્રવૃત્તિને હેતુ હામઠામ વિશદ કર્યો છે અને વાર્તાઓમાંથી સદુપદેશ અને સત્તીતિરુપ નવનીત જ તારવવાની અને અનીતિથી સો ગાઉ ભાગવાની દિપણી ડિઝિમનાદથી વિના કંટાળ્યે, હરિદાસ કથાકારના 'મર્મ'ની પેઠે, પદોના ધ્રુવટેકની પેઠે દીધો જ ગયો છે. ગતાનુગતિક ન્યાયે પોતાનું કવિપણું કે સાક્ષર-પણું જાળવી રાખવાના દમ્ભમમાં આદ્યંત વચર વાંચ્યે સામળની વાર્તાઓને અનીતિપ્રેરક કહી નિંદનારા કેટલાક સાંપ્રત વિદ્વાનોને અનુસરીને સામળની અવહેલના કરવામાં મળ માણુનારાઓને કંઈ પણ કહેવું એ જલવલોણા, કે કુશકાખાંડણુ જેવું છે. પણ સારમાઝી, વિવેકી, અબ્બાસી, સુગ જનોને એટલું નમ્રવિનયપૂર્વક, સાનુભવ, નિવેદન કરવાનું કે સામળની વાર્તાઓ કહેવામાં આવે છે તેવાં નિંદ્ય, અવગણ્યવાયોગ્ય તત્ત્વો, લક્ષણો, નિદર્શનો, કે કથનોથી પરિસંપન્ન નથી, એટલું જ નહીં પણ કેટલીક સાંપ્રત નવસિ-કાઓ અને નવલકથાઓના ઘટકો કે 'સાહિત્યકો'ના વારતવિકતા (read-ings)ને નામે અનીતિને પોષવાના હેતુ કરતાં પણ સામળનો હેતુ, મનોરથ, આશય વિશેષ ઉચ્ચ હતો. તેણે પોતાના જમાનાના ગાડરીયા જનસમૂહોને સત્તીતિ, સદુપદેશ, સદાચાર આદિ મહત્વલયાં તત્ત્વો અને ગુણોનું જ્ઞાન કરા-વ્યું છે અને તે એણે હામઠામ જણાવવામાં કર્મચેારી કરી નથી. તે પોતાના જમાનાના લોકહૃદયનો પૂરો પારખુ હતો, આસપાસ ચાલી રહેલા અનીતિલયાં, અન્યાયાં, પાપકર્મો વ્યવહારોથી અશેઅંશ માહિતગાર હતો અને એ કાંટાળા, દુઃખાળા, અઝાપીડ ઘેર અરણ્યમાં જૂલા પડેલા, ત્રિપથે ચઢેલા જ્ઞાન્ત જન-સમૂહોને સત્તીતિપ્રેરક તત્ત્વોવાળી વાર્તાઓ રૂપી 'ભોમીયા'નો સાથ સુકર કરી આપવાને અને ત્યાંથી સર્જનને યોગ્ય રાજમાર્ગ, પરમાર્થપથે અને ધુણ મનિએ વાળવાને જ તે પ્રેરાયો હતો એ નિઃસંક છે. અત્રે આ હકીમન પ્રમાણોથી સિદ્ધ

દરવાનો અવકાશ નથી, તેમ જેને સત્ય જાણવું સમજવું હશે તે તો આટલા મૂચન ઉપરથી તેના ગ્રંથોમાંથી હંસની પેઠે વિવેકથી 'ગોરસ' શોધી જ લેશે, અને નિદક દીકાઓરોને તો તે અહીં આપ્યું અને ન આપ્યું, એ સરખું જ છે.

સામળે પોતાના છેલ્લા ગ્રંથમાં સુડાળોતેરીના ઉપસંહારમાં પોતાની ગ્રંથપ્રવૃત્તિનો જે મુંઢર નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે તે ખરે જ આ સંગ્રહમાં અવલોકના અને વિચારવા યોગ્ય છે; એવા ઉદ્દેશોની ખોટ તેની વાર્તાઓમાં નથી, એ ઉપર જણાવેલું છે.

મંના માહાત્મ્ય, રેવાખડની રામા અણૂરીંધ મૂપ,
સિદ્ધાસનખત્રીરામાં વર્ણવ્યો વિક્રમ ભૂપ
બ્રહ્મદશા બ્રહ્મોત્તર ખંડની, શિવરહસ્ય શિવતત્ત્વ,
એવા ગ્રંથ જે વર્ણવ્યા મારદા કેરું સત્ત્વ.
શિવરાત્રી કરી કથા, જોડ સુદામચરિત્ર,
જે આખ્યાન હરિચદ્રનું પરમારથ પવિત્ર.
હથાળુગે શિક્ષા કારણે અવિધા તજવા એણે,
શુક્રોતેરી સહેજે કરી, વિદ્યાવિલાસી વેણે.
જેને જેવું સુઝશે, તેનું કય તે કામ,
પદો, નંદો, તજે ભજે, કવિતાને શું કામ?

કવિને લોકો વંદે, નંદે, તજે કે ભજે, તેની પરવા નથી, પણ પોતાનો સદુપદેશનો ઉત્તર હેતુ પોતાના કવનથી સચવાય, સિદ્ધ થાય તે સાથે જ કામ છે; તેને પોતાનો સદાચાર જ દેકાવી રાખવાનો છે, એવો સામળનો આશય છે.

વળી તે કહે છે,

સંભળાવી શુક બોહોતેરી ચાર સ્ત્રીચરિત્ર,
પુન્યવંત પરનારી પરહરો, પરબ્રહ્મનામ પવિત્ર.
સાર એમાંથી શોધવું, માખણ મેળવવું મૂળ,
રામનામ રહે ધારણું, સંકટ ટળશે સૂવ.
અદકું રૂઝું આપણું હેતે જમણે હાથ,
આલોકે પરલોકમાં મુખનો સાથી સાથ.

પ્રથમી રૂપ તે પ્રેમદા, બિદા ક્રમ ખમાય,	
વરતીમાં સહુ નીપનાં, ધરતીમાય સમાય	૧૮૧
મત તે સ્ત્રીનું અંજ છે, મત તે સ્ત્રીમહિમાય,	
મત તે તેા ગુણ ત્રણ છે, મત તે મુખમીમાય	૧૮૭
બાવન માત્રિજા બુદ્ધિ છે, અષ્ટ સિદ્ધ તે નય,	
નવનિધિઓ તે નારીઓ, ગતિ ભેરાવડ સદ	૧૪૮
રાક્ત જક્ત તેા શિવ સ્વયે, રાક્ત વિના સદ્દ શન્ય,	
રાક્ત જતા તેા સહુ ગયુ, પરવાર્થુ યોતે પુન્ય	૧૮૨
પ્રથમ સીતા પડે રામ છે, રાધા પુરલ રણછાડ,	
અરસપરસ એ એક છે, જુગલ સ્વરૂપી ભેદ	૧૮૩
ગત્ત સ્વરૂપ તે શેવડી (તિના) સાગર, આડ, ને જોળ,	
બારસપરસ એ એક છે ભ્રમ તલ, તેવ ને જોળ	૧૮૫
દૂધ રૂપ તેા દેહ છે ગુણ પુરુષ તે મૂત,	
ગમત મૂકી જુઓ મન વિષે, તત્ત્વ જ જડશે તરત	૧૮૬
પુખ્ત રૂપ છે પ્રેમદા, નુગધ નામ છે સાર	
જોયા પાખી જડે નહી, વેદ ને વિચાર	૧૮૭
કર જોડી કવિતા રે, ચતુર્ભુજ પૂનૂ ચરણ.	
-વિતા વસ કીસ્તારને, વાપુને વગ તરણ	૧૭૧
ગુરુપાથી ગુણ સારદા પ્રતાપી પૂર પપ,	
સ્ત્રીચરિત્ર સંજિચિ કહ્યું, ગર્યો રડો મય	૧૭૨
શુભ લાવણ્ય જે શોધશે, પરદારો તે પાપ,	
તજશે સગ પરનારનો, ઈશ્વર ભજશે આપ	૧૭૬
પૃથ્વીને ગુણ પુરણ એ, શોધે સતવાદી સાય	
પાપીને પથ્યર જડે, હરિજનને હીરો હાથ	૧૮૦
સ્ત્રીચરિત્ર મય સત ધાતનો ધારે ધમ્મવત ધીર,	
મતવાદીને સોભ જડે, કમંહીણ ને કશીર.	૧૮૧
ધર્મ, અર્થ કામ, મોક્ષ છે, વિખાણ વિદ્યામા વર્ન	
નીચ ભુદ્ધિ નરકે જશે, સાચાને તેા સ્વર્ગે	૧૮૨
પડિત નરગે પારણ, સતવાદીને સાર,	
બૂઠા જમ લોદે જશે, મુશળ ખારો માં,	૧૮૩

નિરમલ ગ્રથ એ નામનો ઈશ્વર તણી ઇચ્છાય,
શુભ લુપ્ત દીધી સારણ, નેહે ગગા ન્દાય

૧૮૪

અનમા આ સમ્રાટ પ્રકટ કરવામા, જૂની પ્રતિઓ આપીને સહાયભૂત
ધનારા મારા માર્ગદર્શી, સ્વ. ગુરુજન સા શ્રી તનસુખરામ મન સુખરામ
ત્રિપાઠીનો મારે પ્રથમ આભાર માનવાનો છે શ્રી કાર્ણસ ગુજરાતી સભાની
પ્રતિ તેમની કૃપાથી જ મને ઉપયોગ માટે સને ૧૯૦૯ થી મળી હતી તેઓનો
ઉપકાર તો મરણપર્યંત જૂલાય તેમ નથી તેમ તેમના સત્પુત્ર ત્રિપાઠીકુલ
દીપક ગા ધર્મસુખરામ પણ મને સમયે સમયે તેટલી જ સહાયતા અને
અનુકૂળતા દેતા રહ્યા છે, તેમનો પણ આભાર માનવો યોગ્ય છે ઉપરાત
રા હીરાવાય ત્રિ પારેખનો તેમ ખીજી અનુકૂળતાઓ કરી આપનાર
અને પ્રોત્સાહન દેનાર સાહિત્યપત્રિયદ લડોળ કમીટીના મત્રી સા જલનતરામ
કન્યાશુરાય ઠકારનો, તથા પ્રસિદ્ધિના કાર્યને અનેક અગત્ય વેડી સગત
કરી આપનાર, સ્નેહી રા મણિલાલ ઇચ્છારામ દેશાઈને અને કરજીભયો
આભાર હું માનું છું અને જીવિધ્યમા પ્રસ્તુત ગ્રથ, અને સામળના કનનજનન
ઉપર પ્રકાશ નાખનારા વિવિધ અશોનું નિરૂપણ કરનાનું કાર્ય પાર ઉતા
રવાની અભિલાષામા સુરા વાચકોની સહાનુભૂતિ અને સન્નિધાનુ પ્રેરણાબળ
મને મળશે, એવી આશા દર્શાવી અહીં જ વિરમુ છું

શુભાઈ, “ગુજરાતી” માર્ગાવય,
દાગણુ વદ ૫ વાર શરૂ
સેવત ૧૮૮૨,
તા. ૦ ૬-૩-૨૧ વાર શરૂ

પ્રાચીન સાહિત્યનો નમ્ર સંગ્રાહક
અબાલાલ જુલાખીરામ જાની

અનુક્રમણિકા

૧૯૩૬-૩૭-૩૮-૩૯-૪૦

	સાતી		પુતળી	પાનાં
૧	૧ લી ક્લીકાર હરણી ...	...	નંદા	૧-૫૩
	સિંહાસનપ્રાપ્તિ ...	...		૧-૨૬
	વિપ્રની ચાતી ...	...		૨૬-૪૦
	પરિશિષ્ટ અંક ૧ ...	...		૪૧-૫૩
૨	૨ ા વિધાતાની ...	...	સુભદ્રા	૫૪-૧૧૮
	મૂળ ...	...		૫૪-૧૦૨
	પરિશિષ્ટ અંક ૨ ...	...		૧૦૨-૧૧૮
૩	૩ ા કમળની ...	...	ધનદા	૧૧૮-૧૫૬
	મૂળ ...	...		૧૧૮-૧૪૨
	પરિશિષ્ટ અંક ૩ ...	...		૧૪૨-૧૫૬
૪	૪ થી સિંહલ રેશની પદિની ...	...	માનવલી	૧૫૬-૨૨૪
૫	૫ માં પંથક ...	...	હંસા	૨૨૫-૩૦૨
૬	૬ થી અગ્રિયા રાણી ...	...	ચિત્રાંગના	૩૦૩-૩૬૮

અભિયોના સંકેતની ઓળખ

કે. શા. સા. કેશવલાલ હર્ષદરાવ ધુવની સંવત ૧૭૬૬ ની પ્રતિ

કા. શ્રી. કાર્મસ સુજરાતી સભાની સંવત ૧૮૩૬ થી ૧૮૪૬ સુધીની પ્રતિ

હિ. રા. રા. હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખનો ચાપડો સંવત ૧૯૦૧ નો

પા. રા. રા. હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખની પાનીયાં પ્રતિ સં. ૧૮૩૬

થી ૧૮૩૬ સુધીની.

યગ્રથે માજને લગ્નઃ સંસ્કારો નાન્યથા ભવેત્ ।
 કથાચ્છલેન વલના નીતિસ્તદિહ કચ્યતે ॥

(હિતોપદેશ પ્ર ૨૩૦ ૮)

• | લેહવ્ શ્રીમદ્ ભાગવત, લેહવ્ રામચરિત,
 તેહવ્ ચરિત વિક્રમ તણ્ પૂરણ મત્ર પવિત્ર.
 પરમારથ ને પુણ્ય ધણ, કવિત ચાતુરી લેહ.
 પડિત હર્યે તે પારખે, વિખાણ પાંચમે વેદ.

(સમુદ્રની વાર્તા, પાનુ
 માખણ મહિથી કાઢને, તળને ખાટી છાશ,
 ધૂતનો ગુણ સહુ રાખને, વરને વૈકુંઠવાસ
 એહ વાત તો દૂધ છે, એમાં વાનાં પાંચ,
 દૂધ, દહીં, માખણ, છાશ, ધૂત, સોધીનેને સાચ,
 એ ગુણ બીજા એહમાં, અઠલ ધણી અનૂપ,
 કેા ગુણ અહરે ચારણી, કેા ગુણ અહરે નપ

(વાર્તા ૬૫ મી, સુદા ૨૧૨-૧૮)

સિંહાસનખત્રીશી

કવિ સામળ ભટ્ટે રચેલી

વાર્તા ૧ લી-હરણની, કહેનાર પુતળી નંદા

મીઠુલ નાદાનામદ્ધરણવમલેમ્પો મમઃ*

(છાંપો)

[પરશુમં કુંદલદેવ, એવ કંકે એકચિત્તે.†

કમલજાતનયા શરણ ચરણ પૂર્ણ દો પ્રીતે.

* સામળ બટ્ટના શુદ્ધ નામ નાનાભટ્ટ છે. પ્રતિ છે. ઉપરથી ખત્રીસ પુતળા-
માંની ફેટલીઃ વાતો સામળની હયાલીમાં જ (સં. ૧૭૨૬) તેની પ્રિણાપી લખા-
યલી હોવાનું સમજાય છે; તેથી તેમાં પ્રથમ અક્ષિત થયેલું તેમ કામકામ સામળે
ખીછ વાર્તાઓમાં માનસીર ઉચ્ચારેલું શુદ્ધદન અને આપેલું છે.

† લેખવાળ ને સિંહાસન ઉપર વિરાજમાન થવા ગયા તે તેને ઠવા રીતે
પ્રાપ્ત થયું તે વિષેનો પ્રસ્તાવ, દ્વાર્ણસ શુન્દરાલી સભા-અંબાર્ધની પ્રતિ જેને આ
વાર્તાઓમાં મૂક પ્રતિ રૂપે બહોલી છે, કારણ તે વિશ્વસનીય લેખનસમયવાળી અને
અખડ કોક જ લેખકને દ્વારે અધિષ્ઠાઈ લખાયલી છે, તેમાં આપેલો નથી, ને કે
આ જ પ્રતિની ખીછ વાર્તાઓમાં સિંહાસનપ્રાપ્તિના લક્ષણની આવી જ સૂખ્યાર્ણધ
પમ્નિઓ સાંપડે છે આ મુખ્ય બિગ્ગતા સળધી ચર્ચા પ્રસ્તાવનામાં થયેલો સ્વરો
યરી. પરંતુ સ. ૧૭૬૬ માં લખાયલી લેખાલી સહ કેલવલાલ હ મુનની પ્રતિમાં તેમ
જ હીરાલાલ વિ. પારેખની સ. ૧૮૩૪ થી ૧૮૩૬ સુધીમાં અક્ષિત થયલી
પ્રતિમાં સિંહાસનપ્રાપ્તિનો પ્રસ્તાવ હોવાથી તેમ જ વાચકોએ આરભમાં જ તે
આકાંક્ષાવૃત્તિ અર્થે નહુનો આવરક હોવાથી “ચારસીવા” વલ્લાના ચિદ સાથે
પ્રાપ્તિન છે. પ્રતિમાંથી તેટલા બાચની કડી ૧-૧૮૪ આપેલી છે.

સૂચના-કે તેમ જ પા. પ્રતિઓમાં હરવ ‘છ’ તો છે જ નહી, તેમ દીર્ઘ
ફરવ ભ-‘હ’-અને ‘સ’-‘શ’-કારનું ઠેકાણું નથી, એટલે તેના શેષન કામકામ નોંધવા
એ શુભવજ્રબર્ધુ હોવાથી સામાન્ય રીતે નોંધ્યાં નથી.

વિધ્યુ, વિરંચી, ઇન્દ્ર, શીશ નામું કર જોડે;
 રાશી, રોપ, રવિ, ચંદ્ર, ઇન્દ્ર, આરાધ્યું દોડે.
 નમું ઋષિને પાય, સાંધ સવ દેવજી કીજે,
 સકલ કવિતા શુભ, સિદ્ધિ વિચારી દીજે.
 ગુરુ, ઇન્દ્ર, મુખમાત, તાત વામન મહાયોગી,
 ગીતા ગ્રંથ બબેદ, વેદ પંડિત બ્રહ્મભોગી,
 એકાદશ મહારદ્ર, ભદ્ર ભૈરવ, બહુ કાશી,
 હાપન દોડ આમુંડ મુંડમાલા હર રાખી,
 કહે સામલ સહુને નમું, અરજ એહ ચિત્તમાં ધરા,
 વિક્રમચરિત્ર વરણુવ કરું, તે પ્રીત ધરી પૂરણુ કરો.

(દાહો)

વાકવાદિની પરણુમું, ગણપત પૂર્નું પાય,
 કરુણા દષ્ટિ અવિલોકતાં બુદ્ધિ પ્રકૃત્સિત થાય.
 રાજેશ્વર, રાધેશ્વર, જનકીજીવન રામ,
 માટે દોડી પાતિક સકલ, જપતે નિર્મલ નામ.
 તીરથ, વ્રત એ નામમાં, પદ્મત, પૂજા દોડ,
 જપતપ, સાધન નામમાં, માટે રહું કર જોડ.
 દામોદર, દમાલજી, કરુણાનિધિ, કૃપાલ,
 ગદાધર, ગિરિધર, નમું ગોવિંદ શ્રી ગોપાલ.

છતાં આખા ઉતારાઓ જ્યાં જ્યાં ઉતારેલા છે ત્યાં ત્યાં તે તે પ્રતિની જોડણીમાં જોડે તે આપેલા છે, તેથી વાસ્તવિક લેખનબેદ સ્પષ્ટ થયો.

૧. કે. દુહલ; ચીતે; પુણું; વીણું; વીરંચી; ઋષીને; પાયે; સાધે; કવીતા, સૂબ; સાંધ બુધ વીચારી; વામન પંડીત; કાશી; ચીતમાં; પુરણુ; પા. માં પહેલી કરી નથી. ૨. કે. વાકવાદીની; પુણું પાયે; યાયે; અવિલોકતાં બુધી પ્રકૃત્સિત થાયે; પા. કરણુ દષ્ટ જુઓ તમેા કામ સકળ સૂબ થાયે. ૩. કે. જનકી; રામ; પાતીક. રાજે. પા. રાધેશ્વર; સકલ-પા. જનમ; કે નીરમલ નામ. ૪. કે. તીરથત. જપ-પા. દોડી બ્રહ્માંડ રવાં તમેા. ૫. કે. કરુણાનિધિ, ગોવિંદે; ગારીધર

આવસકિત તું ઈશિરી । કરણ કાટિ પરકામ,	
સાચી દેવ સલખણ પુરી, બહુચર ખાલા નામ.	૬
સામલ કેહેઃ હું મંદમતિ ઈંદું મોડું કાળ;	
વિક્રમાર્ક મહિમા કહું, રાખો માહારી લાળ.	૭
પૂર્વો સંસ્કૃત કાવિદાસકૃત નરખ્યો અંથ જે નેહ,	
તે આકૃત પ્રીતે કરું તમ કૃપાથી તેહ.	૮
શ્રીગોડ માલવી વિમ્બ શુભ, શ્રીય નગરમાં વાસ,	
વીરશ્વર વેદે સામગ્રી, સુતમી સામલદાસ;	૯
તેણે એ આકૃત કર્યું પ્રીતે શુદ્ધિપ્રમાણ;	
તે સિંહુજપત, શ્રી રખી જુકત થયું છે જાણ.	૧૦
શુણુસાગર, શુર્જર ધરા માતર પ્રગણા માંદ,	
વાસણુવંશી વ્યંજપત કાઉશ કુલ તાંદ.	૧૧
મનશસુત, રાજ સરીખડો, સકલ કલાશુણસાર,	
લેધુવા માંહે લાળ, જશ, દલ રુડો, દાતાર.	૧૨
વીરશ્વરશ વિન્ધપત ખરી નવ ખંડે ખાત,	
મોદિક ચહે મણુ જે સવા તાંદુલ કૌતુક વાત.	૧૩

૧. કે. રાક્ષા; પા. માં આ કહી નથી. ૭ વિક્રમ.-પા. વરણુવું વીક્રમસેનને;
કે. મંદમતી, વીક્રમાર્ક, મહીમા; જુઓ પવિત્રિશ્વ ૧-૧. ૮ કે. સંસ્કૃત; માકલ;
તેહે; પા. માં કહી આમ છે.-

સંસ્કૃત માંહીથી સોધીયું, માકલ કેરું પુરાણ,
સકલ લખાણે જાણેદેનો, તે વીક્રમ વીર સુનંજ.
કહુ માકલે પંડિતે, કહું કુલ લક્ષણ કામ,
આણુ વરવી જનવંડમાં પરદુ જાળાળ નામ.

૪લી ૯ થી ૨૩ પા. માં નથી, તેમ તે પ્રસિદ્ધ છે. આનિ રહેઃ મસ્તાવ-
નામા યોગ્ય રૂપને થશે. ૯ કે વીમ. સુભ, સુત. ૧૦ કે. માકલ, કર જુધ, બાંધ.
૨૩ કે. માંહે લાળે. પૂર્વો સંસ્કૃત ૨૨ સુત સરખાઈ જાય. ૨૩ જીવેસલ કોનજ.

પરતકે પિડુ પૃથવી વિધે, કૌતુક સરખું હોય,	૧૪
મહિમા એ મહાદેવનો કસિય શકે નહીં દાય.	
રૂડી કીરપા ઝાળિ ઉપરે, પ્રીત રીત પૂર પેર,	૧૫
કરું નવાણુ દા કારમું, ગંગા આણી ઘેર.	
એક પરમારય એ કરું, ખીન્નું ધારું મંન,	૧૬
પંડિત તેજો પ્રીતસું, જોગ પુરૂષ જે જન.	
સંમકે પ્રકાર સંતોષિયો, ખાન પાન ધન ધાન,	૧૭
વસુધા, વસ્ત્ર વિધ વિધે, દીધાં બહુ વિધ દાન.	
પાંચ પુત્ર પ્રસિદ્ધ શુભ, મનઝમુત રખીદાસ,	૧૮
વઢ્ય સુત વેણી વડો, સોભા તે ધર વાસ.	
શુભ શિખા તેદને કહી, પવિત્ર પુણ્યની પેર;	૧૯
તેણે પંડિત તેડીયો મણા હેતથી ઘેર.	
પુરાણુ પરમારય તણું કરુ રૂઝા કવિરાજ !	૨૦
પરમારય પ્રીતે કરુ, કામ દશોદી કાજ.	
ભગન ભાટ જૂપત સમો, સુરસંગમુત ગાન,	૨૧
પુત્ર, પરખણુ પિંગલ તણો, ગુણસાગર ગમાન.	
તે કારણુ ઝાણિએ કહી કૃષ્ણાર્પણુ કાજ.	૨૨
જશ જુગ બાધે વિસ્તરે, રાખે લખમી (પતિ) લાજ.	
રખીએ ઝાણિ સખા કરો, કીધો ગ્રંથ પ્રકાશ.	૨૩
જે જુધ દીધી સરસ્વતી, (તે) વાણી વેદવિદાસ.	

૧૪ કે. પ્રથવી. પીડુ; વીધે; કૌતુક. કલીયં. ૧૫ રૂડી. ગુ. વ. પાઠ 'રખી'; પુર.
 ૧૭ સંમક. પા. વસ્ત્ર વીધ વીધ વીધે, દીધાં બહુવીધ માન; આ પાઠ કે. માં પશ્યું
 છે, ગુ માં છે ૧૮ કે. પ્રસીધ. સૂત. ધર ધર વાસ ૧૯ કે. સુખ. સીખા. પુનગી.
 ૨૦ કે. કવિરાજ. ૨૧ જુપત. ગુણગાન. પીંગલ-પા સૂબાણે. ૨૨ કે. ઝાણી ગુ. વ. 'રખી'
 કૃષ્ણાર્પણુ. જસ. વિસ્તરે ગુ. વિગતવોં. લખમીપત. ૨૩ કે. ઝાણી તે વાણી વીલાસ

૫-૬ થકી ઉતપલ હવો ગરધવસેન રાગંન,	
ત્રંગકસેનની ખેટડી, પરણ્યો ૩૫ રતંન.	૨૪
ત્રંગક થક તેણે રચો રાજ એક અવપ,	
અકલિત કામ ભારી કરું ત્રિસે પામ્યો ભૂપ.	૨૫
ઉતપન તેહની આવશે, આગલ નિઃસંદેહ,	
નિશા સમે તો દેવના, હાડે ગરધવ જેદ.	૨૬
ખાસી ત્વચા રાસલ તણી તે તો ઝીની માન,	
હંતર થયું તે નગરમાં, વરતો માહા ઉતપાન.	૨૭
નાડી નારી તે સમે, ઉદરે ગરભાધાન,	
અપિ-આશ્રમ જે મુત જણો, વીકા ધરીયું નામ.	૨૮
ગજેણી નગરી વિશે (તેણે) જિતો વીર વૈતાલ,	
પામે! રાજ તે નગરનું, કરી પ્રભ પ્રતિપાલ.	૨૯
કરું રાજ ભરતખંડનું એકજન અનુદિસ,	
પંચ દંડ જિતી સકા, ધરું છત્ર તે સીસ.	૩૦
વિક્રમારક એ, અજિત એ, પરદુઃખલજન નામ,	
સહોદર પરનારનો, દરાં દાટ પરકામ.	૩૧
ન્યોતિક શાસ્ત્ર શુભ શક લખે, જેહવો ભુધિદિર હેાય,	
અકલિત કામ જેણે કરાં, બીજો ન કરે કાલ.	૩૨

(છપે કવિત)

મુદર સરસ સ્વરૂપ ભૂપ શુભ ભૂપણ અગે,
સકલ કલા ગુણુ જાણુ, માણુ રાગે અતિ રગે.

૨૪ કે. ત્રંગસેનની; પા. ત્રંગકથક તેણે રચો, પાણ્યે રાજવડન. ૨૫ પા.
((વ))ની નોહો વીધ કરી; કે. અનુપ. ભૂપ. અકલીત. ૨૬ કે. આવશે. ૨૮ કે. સૂત.
કે. જીતો. પા. ભાગનું રાજ ભરતખંડનું. ૩૦ કે. જાતપંડનું. પા. નાણુકીપનાં
। લીયો એક-કે. જીડી; સીસ. પા. માં કરી ૩૧-૩૨ નથી. ૩૧ કે. વીકરમાર-
અજીવ. ૩૨ કે. સૂત. ભુધિદર તે બીજો. જાણે. ગુ. જાણે દોહોતી. ૩૩ કે. સરપ.
સંજ; ગુપણુ.

મતુરે વિદ્યા ચૌદ, લેખ લખણ બ્રહ્મિસે,
 શીલ વશા સતવીસ, છતે ગુણ રાગ છત્રીસે,
 ચોરાશી આસન બેદ, વેદબ્યાકરણી વાણી,
 પિંગલ પાઠ પુરાણ, જ્ઞાન જ્યોતિક જુગ જાણી,
 લઘુલાઘવી વિદ્યાય, પ્રવેશ કરે પરકાયા;
 ગતિ સ્વર્ગપાતાલ, રચે દેવતાયી માયા;
 ઘટવિદ્, માહાધીર, વીર ધતુરધર ધારી,
 ગૌબ્રાહ્મણપ્રતિપાલ, સહોદર જે પરનારી,
 પરદુઃખભંજન, સુખકરણ, સતયુક્ત, સાખી જુથો,
 સામલ સાહસ ધીર તે, વીરજિત વિક્રમ હુથો. ૩૩

ચોથે

અંશપતિ આપે અવતરે, પરદુઃખભંજન પ્રીતે પરવરે;
 દુશ્મનભંજન, સાહસ ધીર, અનિત નિત્યોજેણે વીર. ૩૪
 સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાલે ગયો, એકછત્ર ચક્રવર્તિ થયો.
 કરાં ધર્મપુણ્ય મારગ મણ્યાં, શક લખાણ જ્યોતિક તણ્યા. ૩૫
 તેહ તણો વાંચું મહિમાય, સૂચુતે પાંચેક પાતિક જાય.
 જેહનું રામાયણ પરમ પવિત્ર, તેહ સમોવડ વિક્રમચરિત્ર. ૩૬
 ઘુતરણે જયમહિમા મણો, પુણ્ય પ્રતાપ જય મહિમાં મણો.
 સૂચુતે પુણ્ય હોયે જે આજ, ફલે મનનાં વાંછિત કાજ. ૩૭
 વંઝા નારી પામે તન, દુરખલ જન તે પામે ધન,
 પુણ્ય પદારથ ઉપર ભાવ, સ્વમ માંહે તે નાવે તાવ. ૩૮
 માહાકાલેશ્વર ક્રિપા કરે, સકલ વિધન હરસિધિ હરે,
 વિક્રમમૈનનું સુખે ચરિત્ર પગિયા પાંચ સૂખી તે પવિત્ર. ૩૯

૩૩-૪ મીઠું ગુ. સિદ્ધપદાત્ર છત્રીસ. ૩૩ કે. દુત વીધ. પરદુખમનન. સા-
 કરણ. સતં ગુ. સત જુગ તે સાખી જુથો. ૩૪ કે. દુશમણ. અણત. છણપો.
 ૩૫ કે. મૃત ચક્રવર્તી. પુન પા. જુથો પરિશિષ્ટ ૧-૨ ૩૬ કે. સૂચુતે-પા.
 વાપે પુણ્ય માહા ૩૭ કે. દુત. પુન પ્રતાપ. પુણ્ય-પા. સામલે વીરજિત જાગે તે
 તણો ૩૮ કે. સ્વપન. ૩૯ કે. હરસીધી. પા. પરિયા-પતીત દોષ તે થાયે પવિત્ર

મદિમાં કહેતાં ન લઈ પાર, રાત મુંડા માંહે કણ ચાર.

૪૦

દુહો

પાણી રાજ પૃથ્વી વિવે, ધલદર ધણાં ધરસૂત,
મળ પાણી પ્રીતસુ, જમ પોતાના પુત.

૪૧

વિક્રમ કરા વંદામાં મદિપત મોટા મુંજ,
સીંદુલસૂત શિરોમણિ, બચનિવારણ બોજ.
મુંજે બચીને ચારવા મોકલીયા ચાંડાલ;
પતીત વનમાં પરવરા, બીચીનો મનમાં બાલ.
બતરીસ લખખણ બાલકો, બીનો મનમાં તેલ,
સમસ્ત લખી તે મોકલી, લાગ્યો મન સદેહ.

૪૨

૪૩

૪૪

ચરોક

માંઘાવા મુમદિપતિઃ કૃતયુગેડ્લંકારમૂતો યતઃ ।

સેતુર્લક્ષ્મીમહોદયૌ સ્થિતિતલે કાસાં દશાસ્ત્રાન્તકઃ ॥

અન્યસ્ત્યાપિ યુધિષ્ઠિરો પ્રથતયા યાયદ્રવાન્ ભૂતલે ।

નૈકેનાપિ સમં ગતા વસુમતી મુક્ત ! ત્વયા યાસ્યતિ ॥ ૪૫ ॥

દુહો

કરણા કાકાણી મધ, દુરમત કાંધી તાંબ, -
શુભ છુદિ નેધ, સોંપીયું બોજ ધારણ રાજ.

૪૬

છમ્મે કવિત

કામ સમાને રૂપ, બૂપ દુરનેધન દામી, -
દાતાર કરણ સમાન, કાક નેવો મહા કામી,
સતવાદી હરિચંડ, ઇન્દ્ર નેવા રખાકારી,
સૂર્ય સમો પરતાપ, અગસ્ત્ય સમો આચારી,

અમૃતપૂત શુભ વેણુ, નેણુ દો અમૃત ભરીયાં,
હો, બાહુ વિશાલ, બાલ શુભ રેખા કરીયાં,
કુલાચાર કરે કરમ ધરમ શાસ્ત્ર નવ લોપે,
સભા પંડિત સૈંહ પાંચ, મુખ કવિ કાલી ઝોપે,
કવિજન ભયક ભાટ, ફાડ ચારણુ શુણુ માપે,
વિગ્ર વખાણે વેદ, ચરચા હરિગુણુ ગાયે,
દાતા ભોજ ભારે હુવો, નહી જીણુમ રિધસિધ કસી,
કહે સામલ સુખ ભોગવે, પુણ્ય વાત જે મન વસી.

૪૭

ધાર નગરનો રાજ કાજ કરે શુભ રીતે,
પુણ્ય વરતે પુર માંહ, પ્રભ પાલે બહુ પ્રીતે;
વિગ્ર પાણે પદ કરમ, ધરમસું સંધ્યા સાધે;
ખત્રી ચઢે રણુ માંહ, અહરનિશ ધસિ આરાધે;
વૈશ્ય કરે વ્યાપાર, સત ભોહો રીત વોહોરંતા;
કરે દાન વિરોપ, પુણ્ય બંડાર ભરંતા;
દ્વિજની કરે સેવા સુદ, વરત આચરતા વાદે;
કરે કીરત શુરુ મામ, નરત વિખાણે નાદે;
પતિવ્રતા સહુ નાર, ભાર સતી પનિને આણે,
દેવ સામાને સેવ પુત્ર માખાપની જાણે;
રામરાજ સરીખડું ભોજ રાજ કરે જહાં,
કહે સામલ વસુધા ક્ષે, મેહ માગ્યા વરસે તદ્દા.

૪૮

ચોપૈ.

દેશ માલવ શુભ ધારા ગામ, ભોજરાજ નરપતિનું નામ,
વારુ નગરમાં વરણુ અઢાર, સત્ય ધરમ ઝોડા આચાર.

૪૯

ગરબા મળ મહેમત માતમ, અર્થ અગલ અ અનિઉચ્ચ ન અગ,	
ધવલ ધીરી, રડીયાલા રથ, શુભ કામે ગામ સમરથ	૫૦
પાયક પછા પુઠે પરવરે, ગતનજડિન ગુલ છત્ર જ કરે,	
નહી નગર માગ સમ તોવ, ચોચો ઘડ, ચોખારી પોવ	૫૧
એકમે દસ દરવાજા વરી, જાગી જતીસ લાનેશુ ભરી	
પરા ખચાણુ, પત્તર વાટ, નવા રહે પાણીના ઘાટ	૫૨
બસે બાર દૂઆ, વાવડી, પુરણુ રહેટ પુલ પાવડી	
પ્રહી વાડી, વનફલ ફલા, લાર બદાગ મહી પર મલા	૫૩
એવી નગર તણી મોલાવ કનઃ સિદાસન બેઠા રામ	
પરદેશ પયા આમે વાટ, બોને જલ બનેગ બાટ	૫૪
આરણુ અતુરાધી દાખવે, નીમડ લખણુ છુદિ લાખવે	
પડિત પત્તર સેહે સુભણુ, ભેરી જુગતી બેઠે વાણુ	૫૫
નવુ કવિત કરી ભાવે જોહ, પામે ભાખ સવાયો તેહ	
ભારથી ભવિક પાઠો કરે, (તો) દુકમ નાખ અડીનો કરે.	૫૬
એના પુત્રના કરે નિત કામ, બમણુભોજ પડાણુ નામ	
વિધવિધના વાળ વાળત, બદીન બોહો જલ બોવત	૫૭
નર્તકી નાચે આડે પટોર, જ્યજ્ય શમ્દ બોને તે હોગ	
વાળે તાલ તાલી મદ મ, ઘેરવેર ન તો કોગ	૫૮

૫૦ ગરબા-૫૩ ત્રણ લક્ષ દસ્તી રાખ તણા દબનલ દેહ પોડા આવે ધણા
 ધવલ-૫૩ ધવલ ધીરી ને રથ સૂમ સૂમચ, સૂમ સૂમસન નામે રગ ૫૧-૧
 પામ વધારો. નથી જનમો જીએ કોય માયે, કલીયુગ માકે લોખ જ રાયે ચોખારી-
 ૫૧ ચોખારી પર ૫૩ બાસડ બારી ૫૩ રહેટ-૫૩ નવા ૫૪ કે રોખાયે તાયે
 ૫૪ ૨ આ પકેત ૫૩ આ નથી ૫૫ પત્તર ૫૬ પાય સેહે ભેરી-પોહોડા વાયે
 પુરાણુ ભેરી જુગતે બેઠે વાટ, અત્રમન્દીગમ જણે તાણા કે જુવી સૂભણુ
 એસી ૫૬ અને ૫૭ ૧ ને જાહે ૫૬ આ અપીજન પામે વધ સવાયે, પોતમ
 નીત નવરોસા માયે ૫૭ વિધ-૫૬ છત્રીસે કે પુત્રજ બડીજ-૫૮ કે
 નવમી હાવરગ

દુર્લ્ભીના ડમકારા થાય; નિર્ધોષ નાદ નિસાણે માથ.	
હાસ, ગીત, ક્યારસ હોય; અતરિશ્વથી સુરિનર જોય.	૫૯
પરેણુ નામ બોજ મન ચડું; બમણુ બોજ પુણ્યેથી પડું.	
માધ પડિત મન ગમતા માન; કાલીદાસ સરખા પરધાન.	૬૦
માન કાલી પરસન જોહને, આશિષ દે બેહવી તેહને	
ખરી વાત તણા તે જોજ, લિખુકનું ખીહર તે બોજ	૬૧
મગણુ કેકે એ મોસાલ, વિખાણી જન ઉપર વાહાય	
કલ્પતરવર કવિજુગ વિષે, ભારે નહીં બોજ ભડ પળે	૬૨
માહારાજ રાજ બોજ ભડ ભૂપ, કંદ્રપના સરખુ જે રૂપ,	
અવનવો આપે હોયે હૈંદ્ર, નવ લખ તારામા જન્મ ચંદ્ર	૬૩
ભાનુમતી જોહને જી સતી, અષ્ટ સહસ્ર પટરાણી અતિ.	
શિવશક્તિ સમાગ્ય ધર્મ, ફલ આચાર કરે સહુ કર્મ	૬૪
સૂર ઉગે આપે રાત ગાય, પછે જમીયો મેહેને પાય,	
દત્તધાવન કરી દે દાન, મહીપત દે મગણુને માન	૬૫
પછે નાહી દેવતાર્યન કરે, હેમ મોહોર ચાલીમા ભરે,	
નોતમ વિમ્બ કો આવે જોહ, પામે દાન સવાયા તેહ	૬૬
દાનપુણ્યનો ન લઈ પાર, સદુ મુખી છે વરણુ અંદાર	
કરા કામ નિત બોજે ધણા, કમ વિખાણુ કડ તે તણા ?	૬૭

૫ કે થાયે નીરધોષ સુરિનર જોયે ૬૦ પુણ્યેથી ખા વલત્ત ખા મા વધારો-
 નવી વાત લાવે જે કોયે પામે લાખ સવાયા સોયે
 બહાર થતી જો પાણે કરે, તો હુકમ અટીનો કરે
 કદાચ બહારી જો દે આજ, તો અટી તણા અપાવે થાજ,
 એહેવા પુન્ય કરે નીત્ય કામ, મટિ બોજ જમણા છે નામ.

કરી ૬૧-૬૩ ખા મા નથી ૬૧ કે આસીસ લીખુક ૬૩ કે ભુપા. ૬૪ કે
 ભાનુમતી ફલ ધરમ કરમ ૬૫ કે જમીયો મહીં ખા સહસ્ર મોહોર સોનાની
 દાન-૬૬ કે દેવાતાર્યન. વિષ સવાયા-ખા નીત નીતસુ ૬૭ કમં ખા કામ્ય
 વીધણુ કાલી તે તણા

- દુઃખી નહિ દો, કેને નહી રોક, કરમ અનુસારે વરતે લોકઃ
એહને જન્યક દણે પડે, તેહનો દુઃખ અરણ્યવ જઈ પડો. ૬૮
એહની દણ ન આવો રોક, તેહમાં રો દાનાનો વાંક ? ૬૯

કુહો

- ભોજનગર ખાહણુ હરિ, આપે પરમ પવિત્રઃ
સોનકાર સાથી સખડ, મનનો મા-યો મિત્ર. ૭૦
કહે સોની તું વિત્ર ! સુણ, સાથ વિદેશે આવ,
સામદામભેદે કરી, દ્રવ્ય ધણેરો લાવ. ૭૧
કરાવ મંદિર માલીયાં, ઉઝા કર અવાસ,
સુખ ભોગવ સંસારનાં, લીઝા લહેર વિદ્યાસ. ૭૨
અમૃત વચન અદકાં કહાં, રીઝો તે નવિરાજ;
ત્રિપા ! તમો નો સીખ દો, કરીયે સ્કાં કાજ. ૭૩
વનિના દેહે સુણ વિત્ર ! તું, કમ વાઈ હું આજ ?
કેહેતાં સમરધ ધગ તણી. આવે અદમી લાજ. ૭૪

૬૮ કે. જ્યોત્ ૬૯ કે. આવો (આવ્યો) શુ 'આવે' થા માં આ પંક્તિ નથી
૭૦ કે. જાંમણ. તે મનનો મીત્ર થા. માં વધારો-

રો જો બે એવડા, સુધે એકડા સેત્થ,
અવ એક દેહ જાણ્યા, દેશ સાથે હેત

૭૧ કે. મુજ સાથ ૭૨ કે મંદિર ને માલીયાં સુખ ૭૩ કે તો કરીયે
કરી ૭૪ ને જાહે થા નો વધારો-

આમુસણુ કર અતી લજાં, સી સજાગે સોન,
સુણસેજા સુણ સુદસી, મુખ જોડા તનોલ,
કાવર ઘણ બેગી રહે, કરને મુન્ય પરવેસ,
માહારી સાથે સચેરો, વારે વીમ વીદેસ.
હરી બટ હેટ હરધોયો, શણા સોનારવચન,
માગી મીલ ત્રીયા કને, યમુ વિદેશે મન.

અંજે પેહેઈ વસ જો, ઉદરે પોખું અન્ન,
એહ રીધ છે આપણી, મદારાજ! વિખાણો મન. ૭૫
ચિતા માં કર ચિતની! જમ તમ કાડો દિસ;
ધોડેક દાડે આવસુ જો કરમે જમદીસ. ૭૬

ચોપૈ

એક વિપ્ર, બીજો સોનાર, બેહુ જણ પલીયા પંચ અપાઝ.
પૂછે ગામ એક, બીજું લે, નિચા પડે તાંદાં વામે રહે. ૭૭
પશ્ચિમ દેશ પરિયાણુ જ કહે, સિંધુ સાગર જાંદાં અરણ્યવ ભઠે;
દોહું પેહેઈ નિર્ભય નીર, વસે ગામ એક તેહની તીર. ૭૮
ગુણ સાગર સરખું તે ગામ, દૂરી રહા બે તેજે દામ.
ઉમ્મકાપુર નામે કેહેવાય, વિજયપાલ તેહનો છે રાય. ૭૯
રહા ઉતરી તેજે દામ; વસ્યા બે પોતાને કામ.
વિપ્રે તો માંડી નેચાલ, લધુ વેશ રાજનો બાલ. ૮૦
વિપ્રને રાજે દીધાં માન; સાંધેા પંડિતને મંતાન.
રાત દિવસ રાજને ઘેર; પુત્ર ભણાવે ઝડી પેઝ. ૮૧
તેજપાલ દુઅર-નિન બણે, ગુણ સધલા સેખામાં મણે.
એમ કગતાં વીતાં વગસ બાર, તારે મનમાં કરો વિચાર. ૮૨
મોની સાંપ્રદ કીધાં દામ, તારે સાંભરાં અરબક ગામ.
અરબક નારી ચિનમાં ચડી, આવો વિપ્ર પામે તે ધડી. ૮૩
આવો સાથ તો શીઘ્ર કીજીયે, નહીં તો વેહેલી સિખા દીજીયે. ૮૪

૭૬ કે. ચીલા કસ. જુગદીસ. ૭૮ કે. અધમ. ૭૯ અને ૭૯-૧ ને જાહે
પા માં નીચેની પંક્તિઓ છે —

મોહા મેહેરાવણુ છે જાંદાં, જયવ બે પોદેલા છે તાંદાં,
દોહું નગર સાગરની તીર, ઉતરીયા બે બધવ ઘીર
સર રાયની વાડી લખ, દોહું નગર મદાપલ તમ.

૭૬ કે કોદેપાપે નામે પા. ૭૮ કે રાયે ૮૦ કે તે સાથ લખવેસ. ૮૧ કે
દિવસ રહે રાજને ૮૨ કે. નીત પા. રાજજ નીત લેયે મણે ૮૩ કે. ચીનમાં.

હુહો

વિમ્ર કેહે તેજપાલ ! સૂણુ રાજપુત્ર ! મુજ વાતઃ
આપે મુજને આગના, જાયું સોની(ને) સાથ. ૮૫
વાટ જુએ ઘેર ઢાઢણી, ખીજો નાહાનો તન,
અણાધ્ય અદમી તેહને, નહી હેખે ખાવા અન્ન. ૮૬
રાજા કેહે અપિછ ! સૂણો, તાંહાં રો માનો અરથ ?
વિસવાસ આવે મિત્રનો, મોકલો ઝાઝો ગરથ. ૮૭

ચોપૈ

ભૂપત કેહે : સાંજલ રે ઘઢા ! કેડું સોની કેરું કરમ,
તરકર સદ્ તણો સરદાર, કોડ વસા જણો સોનાર. ૮૮
સોની તણો વિસવાસ જ કરે, તેહ કહાપણુ પોતાનું હરે.
મોકલશે ધન આણી નેહ, ખેમ કુશલ પોહોંયે નહીં તેહ. ૮૯

૮૪ કે. મીમ. ૮૫ શુ. “વિમ્ર કેહે તેજપાલ સૂણુ માહારાજ સાંજલ મુજ વાત;” કે. જે આપે સોનીને. સાથ. ૮૭ કે. તે મોકલો ૮૮ કે. ભૂપત. મસા. ૮૮ થી ૯૧-૧ને જણે ખા.માં નીચેનો વધારો છે:-

(હુહો) જુજુ જતી છે તેહની, મરથુ એહની પેર,
પછે ગરથ આપું અમો, રૂપે મોકલો પેર
સાચો મીત્ર સોનાર છે, નીજ સાથે છે નેહ,
અધીક મીત્ર તે હપરે, જમ ખાપૈયો મેહ,
રાજા કેહે ■ વીમ્રમૂં, ભૂપત બારે બંમ,
વીસવાસ ન ખીજે તેહનો, સોનીનું કલ કરમ
જનલો તસકર એહ છે, સાચે વીસામે સદ,
જાનનંતાણી આંગઢી, કાપી જેણે હદ.
ધૂત જતી અનેક છે, પણુ સોની ધૂત અચાર,
વીસવાસ કરે જે તેહ તણો, તેહનું નામ ગુમાર.

(ચોપૈ.) કેહે વીમ્ર બંધવથી ધણો, માહરે તો આદ એ તણો
૮૫ કે. મેહે. મેહે.

વાત કેહેતાં(માં) ન કરશે કાપ, ગુપ્તચયન કરું કમ લોપ ?
 કહે વિપ્ર: સોની છે મિત્ર, પરમ સાધુ ને પુણ્ય પવિત્ર ૯૦
 ના'પો તો કાહો આડો આંક, શીદ કાહાડો સોનીનો વાંક ?
 વિપ્રવચન પ્રમાણુ જ કરા, રતન ચાર લેઈ આગલ ધરા. ૯૧
 વગ્ત અમુલક છે એ સહી, વાવરતે ખાતાં ખૂટે નહી
 મોંખાં રાખએ બ્રાહ્મણહાય, વિપ્ર ચલાબ્યાં મોની સાથ. ૯૨
 તુજ ભાબીદાયે આપજો, કુશલ વાત મંદિર ચાપજો
 મિત્ર મારગમાં પથે પસો, વિપ્ર વેલાવી પાછો વસો. ૯૩

વાટે જાતાં કરો વિચાર, માલ અમુલક અપરપાર.
 એક વિપ્ર છે દુરખચ રાંક, માહારા કરમનો મોટો આંક. ૯૪
 હું કરું હિપાયે પરખચી પેર, રતન ચાર રાખ મુજ ધેર.
 આવો વેર તે પોતા તણે, ભામિની આગવ માટમ ભણે. ૯૫
 ઇષ્ટ દેવ અમને તો ફોલો, રતન ચાર તે વેગે રચો.
 શામાને સોંપાં સાટીયા, ખાટતલે હોડાં દાટીયાં. ૯૬
 તેજા જણુ પટેલિયા પાય, લોભ દેખાડી, પગી લાંચ
 બ્રાહ્મણી ખાસે તેડી ગયો, ખમર કહીને સાચો થયો. ૯૭
 વિપ્ર થોડેક દાહાડે આવશે, કરમ અનુસારે ધન લાવશે
 જેમ કુશલનો કહો વિચાર, ચાર હુન આપાં તેણે ઠાર. ૯૮
 બ્રાહ્મણે જે સોંપાં મુને, પચ દેખતાં આપુ છુ તુને.
 તે નારી રલીઆત જ યર્ષ, કુશલ આપ ધણીના લર્ષ. ૯૯

૯૦ કે પુન ૯૨ કે ખુટે ૯૩ કે ફાલ, ૫૧ મંદિર. કે માહારી ૯૩-૨
 ૫૧ મા નથી ૯૪ કે વીચાર અપરમપાર માહારાજ ૫૧ રતન અમુલક એ છે
 આંક. ૯૫-૯૬ જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૪ ૯૫ કે ભામની ૯૬ કે સામાને
 ૯૭ તેજા-૫૧ સેક પટલ નગરના પાંચ, તેહને સાધા પરડી લાય ૯૮ કે
 આવશે ૫૧ કરમ સાર એ કે લાવશે ફસલનો ૯૯ કે ભામણે ૯૯-૧૫૧ મા
 નથી. ૯૯-૨ ૫૧ તે નારી-ભામણી તો કુશલ-૫૧. કુશલી આપણા ધગ્ની મહી

એક દુનનાં વસ જ કરાં, બીજાનાં તેા ઘણ જ કરાં,
ત્રીનું દેવાદાર સેધ ગયો, ચોથો ધરસંચારામણ થયો. ૧૦૦

દિન પુઠે દિન આત્મા વહી, રતનવાત ત્રિસારે પડી.
રાત્રીની વિદ્યા પૂરણ ગર્ધ; વિષ્ણુ આગલે વાત જ કહી: ૧૦૧
તમે પધારોછ તમ ઘેર, ભોગવો ગૃહસ્થાશ્રમ શુભ પેર;
અખૂટ ગરથ મોકલીયો જોડ, આપો પીચો જર્થ ખરચો તેડ. ૧૦૨
વહી કહો તેા આપું ધણું, વારે જોખમ છવ જ તણું.
તુંબીપાત્ર સેધ વિષ્ણુ જ વસો, કાસોમાલો પંચે એકતો. ૧૦૩
આવો ઘેર વારેયો વહી, વધાર્થ વનિતા આગલ ગર્ધ.
દીધાં માન, કીધાં ભોજન, મહાં સકલ સહોદર જન. ૧૦૪
સોનીને પણ જાણુ જ થયું, આવો મલવા દુખડું ગયું.
કુશલ વારતા કાઠે કહી; નિદા અરધી તે વેલાં ગર્ધ. ૧૦૫
સડુ સહોદર મંદિર ગયાં; નરનારી થે ગુંજે યયાં.
કાં દરિદ્ર તું વેઠે નાર! ગરથ ધણો છે તાહારે બાહાર. ૧૦૬
કમાયો કરી કીધાં જાતન, મોકલાં ચાર અમૂલ રતન;
લાવો તે નંગ કાંઠાં મૂકીયા? નથી વટાવાં તે ચૂકીયા. ૧૦૭

૧૦૧ કે. દીન. આ નો વધારો જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૫ ૧૦૨ કે. ગૃહસ્થાશ્રમ.
ગુંજી-૫૧. આપો આપે. ૧૦૪ કે. વનિતા ૫૧. કેણે ખબર કામનીને કહી.
૧૦૫ કે. મલવાને. દુખડું ૫૧. કારણ કહું. ૧૦૬ દરિદ્ર. ધણો છે. ૧૦૭ ૫૧
અમુલ કે અમુલક. મુકીયાં. મુકીયાં. ૧૦૭-૧ ને જાણે ૫૧. માં નીચેની પંક્તિઓ છે-

કેક કાઠ તણો છે માલ, તેા અગા સા છે દેહ દવાલ;
એટલો ૥ ગરથ રાત્રીને નોહો, એહવાં વીખાણુ કાચ્યાં માંહે
લાવા રતન તે મુકાં કહાં? મુ' કાદી મુકાં મંદિર માંહાં?

૧૦૭-૨ પછી ૫૧. નો વધારો-

વૈભવ દેખાડ્યો એહ વતન, લાગ્યો જોઈએ ચાર રતન
સતોત્તી સંજન સાચીયા, લેઈયે થોડી ને દાચીયા.

કરો મંગલ પરજીવો બાલ, ઉતારો માયાની ગાલ;
 ઉંચા મેહેલ કરી આકાશ; બોગવો લીલા લહેર વિલાસ; ૧૦૮
 સહોદર સહુ તેડો સંગ; આજુપણુ ઓપાવો અંગ;
 જાગ, દાન, માહારુદ્ર કીજ્યે; મનુષ્યદેહ લાહે લીજ્યે. ૧૦૯
 સૂણું વચન કંથ કરાં ધણું, પ્રલે થયાં તન નારી તણું.
 ફેકટ દિન જોહી આવીયો, નથી દામ ખેટો લાવીયો. ૧૧૦
 રતન રતન જંખે છે કંથ, થયો લેહેલો આવંતે પંથ,
 ધનધન કરતે 'જીવ જ જશે, હાણુ હોંસે કરતાંમાં હશે. ૧૧૧
 નારી કહે સુખે નિદ્રા કરો, જર તણી જંખના પરહરો;
 દૂલ ટલકે, કે જાયે પ્રાણુ, લોકહસારત, ધરમાં હાણુ. ૧૧૨
 ધર પામા તો ધણુંથે ધન, એમ કરીને વાલો મન. ૧૧૩

૧૦૮-૧ કરો-પા. પરજીવીધે બાજક બહુ પેર, સેવક જાજા રાખીધે ઘેર.
 ૧૦૮-૨ અને ૧૦૯-૧ ને બદલે પા. મોં આ પંડિતજો છે-
 સતોયો તમારી સક્ષી, બિસીને હોંડો પાલક્ષી,
 દુખ લેડો છે તે સઝા માટી હોંચિ તમે હોંચિલા ખાટ.
 જાત્રીક તેડી આપો દાંમ; આવ્યો ખીડાં ફેફળ પાંત.
 ૧૦૯ કે આજુપણુ. ૧૧૨ લોકો પા માટે હેડે રાખો સાણુ. ૧૧૩ ને બદલે
 પા. નો વધારો-

કુરાળ આવો તો તો ધન છે ધણું, એમ મન વાલો પેતા તણું
 મહારાજ આવ્યા તો ધણુંથે ધન, એમ કરીને વાલો મન.
 જાત્રી સી દેવું તમને સીધ, નથી મઈ આપણુની લીધ,
 મક્કીસું કણીધના રોડલા, તે તો ધન તણા પોડલા
 પુત્ર તણા છે ને ભેડલા એ તો હાથી ને ઘોડલા.
 કાંઈ કાંઈ ને રલસુ દાંમ, રીધ આપણુને કામેકામ
 આપણા બહારે પેટજ જરાં, એટલે ને માહો રુદ્ર જ કરાં.
 સૂત્રા પાડલો પાંમુ સક્ષી, લાલ વરાં બેડી પાવળી.
 કર આંદલો હું લેલાટ, એટલે બેઠાં લીચોલે માટ.
 માગી લાવો જુધ જદામ, એટલે જમાડુ બાપું ગામ
 તમે કુસલા આવ્યા છે યેર, ઇદ્રાસન બાંધું માહરે યેર.
 ધનધન અપવા રોહો રે ધણી! લવરી કરી લખમી તણી.

કહેલ

વાત સૂણી વિનતા તણી વટે વિગ્ર અપાર:	
સોની સાથે મેં મોઢલાં રતન અમુલક ચાર.	૧૧૪
કહે ઘેઘેલો વનિતા! મુને, વિપરીત જોસે વાણ:	
જુહું જો મોજું અમે તો ઈશ્વરની આણ.	૧૧૫
કામની કહે: સણ કંથજી! આપા ચાર જ હૂન,	
તરત તે દહાડે ખરચીયા તેહનાં આણી વણ.	૧૧૬

ચોપૈ

માહા મિતામાં રાત જ ગઈ, માત સમેની વેલા થઈ;	
ગયો વિગ્ર સોનીને ઘેર કહે પોતાની વીતક પેર:	૧૧૭
શાખાશ અકલ રડી તાહરી, તેં ચિંતા જાણી માહરી;	
રતન ચાર તેં ઘેર રાખીયાં, સી જાણી નથી આપીયાં.	૧૧૮
લાવો રતન વીરા! મુજ આજ, કરીયે રૂડાં ધરનાં કાજ.	૧૧૯

૧૧૪ કે. વિનતા તણી. વીગ્ર. ૧૧૫ કે. વિપરીત. વાણ આ કાને બહાર
પા. માં આ પંક્તિઓ છે:-

કેહ દમુંડી કામનાં અધીક લીમ અમુલ્ય.

માણુક મણી મુરબદમાં મિતામણી સમ વૃક્ષ.

શાખપુત્ર બાળાવીયો, દયણુ આપી દાપ,

હું તો તાલોં રડી ગયો, સૂપાં સોનીને સાથ

૧૧૬ કે. આપાં છે ચાર જ; તે તરત. ૧૧૭ કે. ચીતામાં ૧૧૮ કે. ચીતા

૧૧૮ પછી પા. માં નીચેની પંક્તિ વધારે છે.-

નાચો વીનતાનો વીસવાસ, મોત જાણી સર્પા છે પાસ,

જૂઠાં જાણી આપાં છે હૂન, વાધી બાલકે તેણીની વણ.

૧૧૮ આ કહી પછી મુ. માં આ કહી વધુ છે:-

હસે સોની, ને આજણુ રવે, તેહ અનુચર દષ્ટ તુષે

દસ વિરોક સામ્રાધ ધાર્જા, સહ સાથ જોવા આવીયા.

કુહો

- કહે સોની મેં આપીયાં તાહરી સ્ત્રીને હાથ,
 ૫૭ ગલે કો પારેખને, નહીં ચાલે મુજ સાથ ૧૨૦
- પાંચ પરમાણિક દેખતા જીવતી હાથે જેહ,
 પોહોર દિવસ હતો પાછલો તે વેલાં આપાં તેહ ૧૨૧
- ધરમ સાક્ષી ધર્મા રામ છે, રાજ ભોજનું રાજ,
 ખીજી વાર ગતે પડે, તે નહીં આવે કાજ ૧૨૨

ચોપે

- માહોમાહે રાદ જ થઈ, ખનર રાજદારે ગઈ,
 બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણી ને સોનાર ગયા સમીપે રાજદાર ૧૨૩
- ભૂપત પરથમ પૂજો બ્રહ્મ, ન કહી ચક્ર હું આપે કરમ
 પછે બ્રાહ્મણી પૂજી વાત, મહેલો કાન ઉપરે હાથ ૧૨૪
- પૂછુ મોનીને તે રમ આપાં કેહે, નામુકરી જામ
 રાજજી! બ્રાહ્મણનું ધન, નવ રાખે કોઈ દુર્જન ૧૨૫
- બ્રાહ્મણધનનો જે ભોગીયો, દશ અવતાર સુધી રાગીયો,
 આવતા વેત નથી ભાળીયાં, તરત એ નારી(ને) આલીયા ૧૨૬
- અગન માહે કમ હાથ ધાલીયે ? વિમનર તો નવ ઝાલીયે
 રાજા કેહે સાંભળ રે ભાઈ! એ વાતના કોઈ લાવ ધવાઈ ૧૨૭
- તો તો તું સાચો જાણીયે પચ કેહે તે પરમાણીયે
 મોની કેહે સાંભલ મહારાજ! સાચુ જો ૧૨૮

૧૨૦ જીઓ પરિશિષ્ટ ૧-૬ ૧૨૫ આપાં ૭ આખ્યા કે ૭ ના મુકરી જા
 ૧૨૫ જીઓ પરિશિષ્ટ ૧ ૭ ૧૨૬-પા મા આ કહી નથી
 ૧૨૭ હાથ-પા કર વિષ ૭ પા અમરત કમ હાથે ઝાલીયે ધવાઈ ૭
 ગુહાઈ (ગવાહી) ૧૨૭ ૨ અને ૧૨૮-૧ ને બદલે પા મા નીચેની કહી છે —
 રાજા કેહે કહું એ સત, નીરમવ દીસે છે તુજ મત

નથી કરું મેં કાચું કામ, લીધાં પંચ જાણનાં નામ.
તેડાવ્યા પેલા જણ ચાર, ફરી વાતની સાખ દેનાર.

૧૨૯

ફુલો

પંચ પરમાણુક બોલીયા: સાંભળ સત મુગધુ:
ચાર વસ્ત સોંપી, સોનીયે, દીર્ઘ દષ્ટ પ્રમાણ.
રાખતે તો સાન નહી, ઠાને સાંભલી વાત;
વિમ્ર તેહ જૂઠો કરે, ખરી સોનીની ખાત.

૧૩૦

૧૩૧

ચોરિ

ખીજો હોય તો શૂલી દીછયે, વિમ્ર જાતને મું દીછયે ?
એણે કરું ને એવું કામ, તખલો આપણું ગામ.

૧૩૨

એમ કહી ગયા ધર માંહે, નરનારી જાણ્યાં બે બાંહે;
નગરથી ખાહારે નિસરે, જૂઠાં જૂઠાં સડુકો કરે.
સાખી સાથે સોની બેઠ, હીડિ મનથી મોડામોડ,
ગામજાગણે દીખો એક, એવ જાતનો વડો વિવેક.

૧૩૩

૧૩૪

એ વાતની કે કા સાક્ષ, તો તો માનું તેહેની બાક્ષ;

એ વાતે શુદ્ધ(ઈ) કે વહે, તો તો સાચુ મારે કરે.

૧૨૮-૨ કે. માં નથી, ખા. માં છે; અને સંદર્ભ મઠિ તેની જગ્ગર પળુ છે.

૧૨૯-૧ પછી ખા. માં નીચેની પંક્તિ છે:-

તે દેવતાં આપા અમો, પુણી લો મહાસન તમે;

૧૨૯-૨ પેલાં ખા. સાશી દેનાર; ફરી દોલો જે કા લાંચ લેનાર. વધારા

મઠિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૮ ૧૩૦ પાચ-ખા -

માંચ જણ બોલા પડે, સામત રાથે સંજાણ;

રતન ચાર ગાળી આપીયા, દીકા દષ્ટ પ્રમાણ.

૧૩૦ પછી ખા. માં નીચેની કહી વતુ છે -

પાંચ વાર પંચે કહું, સાચો સોની હોયે,

જમસ્ત બુંદું સરવથી, તે રાથે નહી દાયે.

૧૩૧ આ ફરી ખા. માં નથી ૧૩૨-૧૩૩ ખા. નુજો પરિશિષ્ટ ૧-૯

વિગ્ર કરે ખેતી એક તાંદ, માલો દીખા પર તે માંદ;
 જે દેા લોક મોહો આગળ જાય, લાઇએ પાંક તે સુએ ખાય. ૧૩૫
 આપવા ન ઉતરે જાહેર, પાડે જીમ આપે તાહેર.
 માલે ચડેા જરે મહીપતિ, ઉતરે તારે દરિદ્રી અતિ. ૧૩૬
 તે ટુકાણે જેસે ગોવાલ, વરણ અઢાર તણા તે બાલ;
 એક તે માંહે રાજ યાય, બીજા સહુ તેની પરજાય. ૧૩૭
 બતરીસ લખણો જીવંતો ગોપ, આગના કાપે ન કરે લોપ.
 હસે સોની, ને બ્રાહ્મણ રૂપે, તેહ વનેચર દબે જીવે. ૧૩૮
 દશ વિશેષ સાંત્રદ ધાઇયા, સહુકોને બાંહે સાહીયા;
 ગોપ આગળ જઈ ઉભા કરા, હાર્થે ખેર મુતારા ધરા. ૧૩૯
 જે દેા જૂઠી બોલે વાણુ, મારી મુતારે લેશં પ્રાણુ;
 પૂછી દુકીગત લીધા પાર, મન માંહે તે કરે વિચાર. ૧૪૦
 સોની કહે: આપાં મેં કથી; કેહે બ્રાહ્મણી ચેાતાં નથી;
 આપાં આપાં કહે લાંચીયા, બોલે અમેા કીધા સાચીયા. ૧૪૧
 કેહે ગોપ: જે સાચા યાય, તે મલખંતા મંદિર જાય,
 જૂઠા જે પડે આ દિશ, મારી મુતારે બામૂં શીશ. ૧૪૨
 કેહો વાત સાચી સાચમાં, આપો પંકજ નીલો હાયમાં;
 જેણે જેહવાં દીર્ઘ હોય, તેહવાં ધડી લાવો જાં સોય. ૧૪૩

દુહો.

એક એક કેડે દશ જણા, જાલા લાડા હાય,
 કેહેને કેા નવ કહી શકે, સન્મુખ કેા નહીં સાય. ૧૪૪
 એક બ્રાહ્મણ, બીજા બ્રાહ્મણી, ત્રીજે સોની જાણુ,
 ચારે પેલા સાખીઆ, જાણું લેશે પ્રાણુ. ૧૪૫

૧૪૪ થી ૧૪૭ ને જાહેરે જા. માં ૭ કહીએ છે, જે કે જાવાર્થમાં બહુ ફેર
 નથી, પણ રાજદોની પાડફેરી તદ્દન જૂઠી જ છે. કેઈ ઇપેશી કે પા. સિવાયની
 બીજા માત્ર દસ્તલિખિત અતિ સાથે મળતી નથી. જુઓ અરિશિ'ટ ૧-૧૦

ચારે સાખી જૂલૂઆ મનમાં પાખ્યા કહ્યું:
કેહેવાં રતન કરી આપણું, નથી દીઠાં જે દષ્ટ. ૧૪૧
કાણે ધડો, કાણે શ(ઈ)ખા, કાણે કુલ્લ કીધ;
તરફડતાં સહુ મુજવાં, પાપી અંત દુઃખ દીધ. ૧૪૭

થાપે.

જેહના મનમાં જેહવાં અડાં, તેણે તેહવાં ધાટે ધડાં;
આશી આગલ ઉભા કરા, ચારે સાખી જૂઠા કરા. ૧૪૮
દીઠાં દશે તારે સહુ સાથ, જૂયાં ઈધાણ ધડાં કમ હાથ ?
નીચું જોઈ રહા તે ચાર, પ્રતિઉત્તર ન થયો તે ઠાર. ૧૪૯
વલતી ગોપે આગા દીધ, બાંધીને ચોમેખા કીધ;
દીધો માર મુતારા તણો, હુંખાપાત કરે તે ધણો. ૧૫૦
સાચું બોલા જણ તે ચાર, જાદે નવ સહેવાણો માર:
પેટ અર્થે લાંચે લોબીયા, કંકે કરમ, જુહું બોલીયા. ૧૫૧
તારે તેહને છોડા સેર, પછી કરી સોનીની પેર-
ઉધે મસ્તક ને ઉઘા પાપ, ઉપર માર મુતારા ખાપ. ૧૫૨
સોની સાચી બોલો વાણુ, જાણું જે નિશ્ચય લે પ્રાણુ:
શખાં ધેર કરી(ને) જતન, ધરમાં સાંતાં ચારે રતન. ૧૫૬
તરત મંગાવાં તે સાથમાં, આપાં બ્રાહ્મણના દાસમાં.
નરનારી રહીયાત જ થયાં, રતન ચાર લેઈને મમાં. ૧૫૪

હુલો.

ગોપરાય કહે ગોપતે: જૂઠા એ પરચંક;
શામ વદન કરી ફેરવો, એહને એહવો કંડ. ૧૫૫

૧૪૭ પાપીં ગુ. 'આવી અંત દુખ દીધ,' જેનો કોઈ અર્થ નથી થતો; છપાયેલી મંત્રોમાં 'આવી અંત' છે. ૧૪૮ જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૧૧. ૧૪૯ જુયાં-કે. મં. 'જુજુયાં' છે. પણ તેથી માત્ર વધી નય છે. ૧૫૨ પછી કરી-ગુ. 'પછી પછી'

ગોપ ધણેરા ઉડીયા, ઝાલાં બાહિ તે દિસ;
શામ વદન કરી ફેરવાં, ગામ ઉધાડે શીશ. ૧૫૬
નંગર માંહે લેઈ ગયા, બોજમેહેલ છે બંહ.

પ્રીછી પેર પ્રધાનને, ઠહી રાવલે તાંહઃ ૧૫૭
ન્યાયો આપણો ચૂકવો, તેવે રાયે વરતઃ
રત્ન ચાર સોની તણાં, આપાં વિખને તરત. ૧૫૮
રીઝા એહવું સાંભલી, રાજ ને પરધાનઃ
છડી અસ્વારી નીસરા, દીર્ઘા ગોપને માન. ૧૫૯

આસ્વાગત અદછી કરી, જે રાજની રીત;
અનેક સમશા આતુરી, પૂછી છે બહુ પ્રીત. ૧૬૦

ગોપે

પૂછા ખીજ બહુ પરપંચ, પ્રતિ ઉત્તર આપા સહુ સંચ;
ઉઠો ભોજ ભડ માગી શીખ, ના'ણી ગોપે મનમાં ખીક. ૧૬૧
વિખાણુ કરે સહુ વિસ્મે થાય, એટલે તાંહાં તો પડી નિરાય;
ગોપે ધન હાંફું છે તાંચ, સહુ કેા આલખું નગરજ માંહ. ૧૬૨
લોકે જ્યેા નાહાનો બાલ, ન્યા(ય) ચૂકવો તે એ ગોવાલ.
તે રાજયે તેડયો પાસ, બોલાવી લીધુ તે આસ. ૧૬૩

૧૫૫ થી ૧૫૭ ને બદલે પા. મા આમ છે -

ઉકું નાક સોની તણું, વસ્ત્રો પ્રધાિ વાન,
લાચી જેકા લડીયા, ગપા તેહેના કાંન.
કાઢાડી મેવા કુડા કરી, પરીઆલી તે કાત,
રાવ થઇ તે રાવલે વલેક વજરે વાત.

૧૫૮ તેવે શુ ગોપ. ૧૫૮ થી ૧૬૨-૧ સુધીની ધક્તિઓને બદલે પા. માં
આ એકજ કડી ■ -

રાયે હૃદય વિચારીયું કાંઈ નહી પ્રધાિ કોપ;
દેવ રૂપ દીશે ધણેા શુભસાજર એ ગોપ.

નહી અછલ, છુદિ કે સાન, વનચર રોઝ જેહેવું રાન,
રાન-પ્રધાન જોયો ઉદ્ધવેઝ, નહી અછલ એદમાં ઉપદેગ.

૧૬૪

હુલે

વજર રાયે વિચારીકું, નહીં કાંઈ એહનું કામ,
આસન જેમે એ જહાં, તેહ અમુલક કામ
રાન લખખણુ આગવો, તેહવો છે પરધાન;
ધડ હુતો જે ગોપનો, ખોદાવો રાગન.
માલો ધાલો તો આઘણે, તાહાં સૂધી ખોદી ભોમ,
કાહાં સિંહાસન કારમું, રવિમંડળ જેમ વોમ.
જલ સૂધી જૂમી ખણી, અમુલક અપરપાર,
નિસરૂ તે રતને જહુ સિંહાસન શુભ સાર.

૧૬૫

૧૬૬

૧૬૭

૧૬૮

જોષક.

રાનજટિનસુવર્ણસ્ય હન્રવામરણુતમ્ ।

દ્વાદશવીશ મનોહારી કનકપુત્તલીલામ્ ચ ॥

૧૬૩-૧ને બદલે પા. મા આ પાકતઆ છે

નાહાતુ મોદોતુ નમનું રક સ્ત્રીચલ જે રાયે,
નર, નારી ને નરપતી ગોપને જોવા નયે
શાહીશાહનો શીરો, ઘેરો તેહનું નામ,
ખપુએ વજ સાજું નહી, પણ કીધું ડાધુ કામ
કાળા કરમા લાકડી સેહે જાણ્યા ગાય,
પાસલી વાહે વાટમાં નાયે પ્રાણી માય

૧૬૩-૨થી ૧૬૪ ને બદલે પા. મા આ કીઓ છે -

તેડો રાયે રાયે, ધણે હેલ ગોવાલ,
વાલ મુઠી લીનેહાં, માહે નહી કાયે માલ
વેલા કાહારે તે ધણા જનની જેરે જોયે,
કામ કોષ કોએ કરો તો રક થઈને રાયે

૧૬૪ થી ૧૬૮ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૧૨. સ્લોક પા. મા નથી.

ઓપૈ.

ઈંદ્રાસન ચક્રી અવનવું, તત્ત્ર ત્રિભુવન કેરું હવું;
 રવિ ઉદે હુવો હોયે જેમ, ઉદોતકાર દીડું તે તમ. ૧૬૯
 સુરલોક સિંહાસન જથું, આણું બોજ સલામાં તથું;
 સુરજકાંત મણિ ॥ જડિત; પંચદંડ કરે ચિર છત્ર. ૧૭૦
 પંચ પરચાર સોના સુતલી, બત્રીસ પુઠે પાવન પુતલી;
 બત્રીસ ગજ ગોલા આકાર, હાથહાથ પુતલી કાઠાર. ૧૭૧
 પદમનીયો દોસંતી વડી, સ્વયે વિધાતા હાથે ધડી;
 કાહોને કર વેણા ને તાલ, કાહોના કરમાં જંત રસાલ. ૧૭૨
 વદન શરદ પુનમની જ્યોત, આણું તે આસન ઉદોત;
 વસ્ત્ર શશુગાર દીપદામની, નહીં ભૂતલ એવી લામની. ૧૭૩

શોભા દીડી આસન તણી, લાગી ખાંત રાગને બણી;
 તેડા વિષ્ર, જોશી, સિંધ્ય; પુખ્તારકનું મુકુરત લીધ. ૧૭૪
 રાગ બોજ કરાવું ગામ, શુભ મંગલ છે ઠામેકામ;
 વાજે મરદંગ દોલ નિશાણુ, જલહલ જોત ઉલો છે બાણુ. ૧૭૫
 મંગણને તો દીધાં માન, લીધાં લખ સવાયાં દાન;
 પાનકુલ રાગ વહેચરી, શુભ સિંહાસન પર બેસરી. ૧૭૬

૧૬૯ ઉદોતકાર-ઉલોતકાર. ૧૭૦ કરે-મુ. કરે. ૧૬૯ થી ૧૮૩-૧ ને બાંધે
 ખા. માં દોહાની ૧૯ કડીઓ છે, જેનો ભાવાર્થ ઉપરની પ્રતિબોધના ભાવાર્થ
 કરતાં કાંઈ ભેદો નથી, પણ વિસ્તારપૂર્વક કેટલુંક વર્ણન છે, તે અમરૂતિભર્યું નથી,
 અને આગળ આવી બીજી વાર્તાઓમાં આ વર્ણનની પ્રતિબોધ આવી નથી છે,
 આ વાર્તામાં અર્દાથી તે અંત પર્યંતનો ભાગ પા. માં સંપૂર્ણ અને વર્ણન
 છતાંમાં કે. તેમજ કા. પ્રતિબોધ અને છાપેલી પ્રતિબોધી તદ્દન ભેદો પડે છે, તે
 કે ભાવાર્થમાં કા. કે નથી. આવો વધારે બારેબાર અને લગભગ આઠ વાર્તાના
 પૂરને વેચી નાંખે તેવા દોષાથી, કે જેને ખ્યાલ પરિશિષ્ટ ૨ ના આપેલા ભાગથી ઉઠે
 આવશે, અર્દાથી પા. માં ભાગ નથી લેવાવાના જ વધારા આપવા પા. માં ધાર્યા છે.

જોવા મળી છે વરણ અદાર, ગુણ ગંધર્વ જેહુ અપરંપાર;	
પંડિત, જોશી, મેત્ર, મંત્રીશ, રાજકલી છતે છત્રીશ.	૧૭૭
વાળું વાહે શુભ એહુંચાટ, જય બોલે જૂપતવત લાટ,	
આરણુ લોક અતુરાર્થ કરે, બસો બસો એહું જીયરે.	૧૭૮
સમુરત શુભ વેલા મર્ધ, ચિંતા મન તણી તો મર્ધ.	
શુભ ગંગોદક મળન કરે, ધાન ઇટ તણુ તો કરે,	૧૭૯
સમરું નારાયણનું નામ, આસન બેસવા ધાત્રી હામ.	
પરથમ સિદ્ધાસન શુભ કરે, અખત ચંદન દુંદૂમ ધરે.	૧૮૦
વેદ-મંત્ર કરે અભિષેક, પૂજા પદ્મત પાઠ અતેક;	
અન્ન, ગળ, રમ, ધેનુ ને ધન, સંતોષા જાત્રીક બહુજન.	૧૮૧
પગ આસન મૂકે જોડે, પુતલી એક બોલી વેડે.	૧૮૨

કુહો

અચરત પામો અતિ ધણુ જોજરાય ભડબૂપ;	
બોલી નંદા પુતળી, જોહનુ શુભ સરૂપ.	૧૮૩
સરવ સળા વિરમે મર્ધ, અચરત દીઠું પ્રોહ,	
કનક પુતલીયે કહી, મર્ધ રહા દિગમુહ.	૧૮૪
પગ ખેંચી કર જોડીયો, ના કહી તે કુણુ કાજ ?	
કોહોનુ આસન ? કુણુ બેસશે ? કોહો અમને આજ,	૧૮૫
નંદા નામ કેહે પુતલી જોજ ? શુણો આ હામ,	
સિદ્ધાસન વિક્રમ તણુ, જોહેનુ કુ ખલોજણુ નામ.	૧૮૬

૧૮૩ માં ૧૮૫ ને જાહે પા માં નોંધની પંક્તિઓ છે —

અચરત પામો અધીપતી, સળા સરવ સનેત,
પાગ નમે પુતળી તણે, આણી અદક હેત
સા માટે તે ના કહી, સો દોષ એસુ કુપ,
કોણુ બેસે એ આસને, સહેજે પમાડે રૂપ

ઈંદ્ર થકી ઉત્પલ હવો, શરપૂર મહાધીર,
 હરસિંધ હજુરી જોહને, જીતો અજીત વીર. ૧૮૭
 ચક્રવે રાજ તેણે કરું, શાકો ચાલો જોહ,
 સહોદર પરનારનો, નારાયણચું નેહ. ૧૮૮
 અહરણી અવની કરી, અહરનિશ અતિ આનંદ,
 નરપત તારા નવખંડના, વિક્રમાર્કે તે ચંદ્ર. ૧૮૯
 તે સરખો દાતા થશે, તે જોસે આ કામ,
 ખીજો સિંહાસન પૂજશે, નહીં બેઠાનું કામ. ૧૯૦
 બોજ કહે: મેં માનીયું, રહું જોડી બે હાથ,
 કહો વાત તે વીરની, સાચી તે મુજ સાથ. ૧૯૧

કહે નંદા: શુભ રામજી ! પોહોચાઈ તુજ આશ
 આઘ વાત ઉત્પત્ત હવી, કહે કવિ સામલદાસ. ૧૯૨
 હોહો

નંદા કહે: શુભ નરપતિ ! (તાહરાં) પાંચે પાતિક જાવ,
 ઘેર બેઠાં ગંગા મલે, પૂર્ણ પાવન થાપ. ૧૯૩
 એહ ચરિત્ર જે સાંભસે મનમાં આણી બાવ,
 ટાઢીયો, ઉત્રો, ચોથીયો, સુપને નાવે તાવ.] ૧૯૪

હોહો

કહે નંદા: શુભ મહિપતિ ! રાજ બોજ ! સુભાષુ,
 પંચ પાપ પ્રલે કરે, સુભુર્તા વિક્રમ-વાણ. ૧

૧૮૬-૧૯૦ ને જણે ખા. માં ૧૩ પંક્તિઓ ઘણી ખરી જુદી જ રાખવાના
 તાળી છે. ૧૯૧ ને જણે ખા. માં વિક્રમ સંબંધી ભણવા માટે માહિતી સંબંધી
 અનેક પ્રશ્નો પૂછવાની ચોપાઇની ૩ કડીઓ છે. ૧૯૨-૯૪ ને જણે ખા. ના
 પાક માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૧૩.

ચોપાઈ

ડોળેણી નગરી અતિસાર, જોહવૂ ધંદાસન અપાર,
 નવતેરી નગરીનું નામ, શીલવર્ત સજી બાધુ ગામ, ૨
 વર્ણ અદાર વસે સહ વાસ, વેદપાઠી પંડિત બહુ પાસ,
 રાજકુલી છત્રીસે શર, રાજામાં ધંધરનું નૂર. ૩
 વાળે તાલ મૃદંગ ને વંશ, સહ લોકર્મા ધર્મનો અંશ;
 નદી સિંધા ગંગા સમાન, મસાણ ગાધનું મોદ જાણ. ૪

૧ થી ૧૧-૧ ને જાણે પા મા ૪૦ દોઢા છે, તેમા ડોળેણીને મુક્તિપુરી કમળી
 નેડે સરખાવી છે, ડોળેણી અને તેના મદેયનું વર્ણન છે અને ડોળેણીની વસ્તી,
 આળાની આદિ વર્ણવી, વિક્રમના પરદુ ખખખન કાર્યનું સચ્ચ કહેલું છે

૧ પછી કે મા આ પન્તિઓ વધારે છે -

માવવ દેસ મુખ મોદૂ કામ તીરથ જોમ જોળેણી ગામ
 નદી કીમા ગંગા સમ દુષ્ઠ મોદુ ખેત મુક્તિ સમ દુષ્ઠ
 ૨ શીલવર્ત કે ધરમવત ૨ ની પછી કે અને મુ મા આ પન્તિઓ છે -
 સાલ દેર સિદ્ધ મહા માય છપન કોટ વણી ને શવ
 માહાકાલેશ્વર જ્યોતિસ્વરૂપ ભમતવજસ ને બારે મૂપ
 મુક્તિખેત્રમા મહિમા ધણે અધિક મતાપ ડોળેણી તણે
 અખિય પુન માટે અનૂપ વિક્રમસેન સરજો નહા મૂપ
 સવનારી વસે સદુ લોક નહીં કોહોને વ્યાધી ને શોક
 સદાવૃત આપે જોહો સતી પતિવ્રતા સેવે મુખ પતિ
 બ્રાહ્મણ આદિ અદારે વણે હવિકયા શણે નિત કરમ
 તીરથ જત્રા વૃત આપ્યરે આપુ નિત ધરમની દૂરે
 હવણાં સહેપે કહું, વાણુ આમલ ચારો નગર વખાણુ

૩ ક્રી. વેદપાઠ, સુર, રૂપ કે નૂર, ક્રી વસ, અસ ૪ સીમા કે, ખીખા,
 ક્રી. મસાણ ધર્મનો-કે ઈશ્વરનો ૪-૧ થી ૪-૧ ને જાણે કે તથા મુ મા નીચેની
 પન્તિઓ છે -

ગંગા સમાન ખીખાનાં નીર સિદ્ધ વડ ૩ તેહની તીર
 વસે સિદ્ધ ચોપાઈ તાહો જાવન વીર તે ખેલે માહો
 મધરહું ૩ મોટ મસાણુ, મૂતાવજ સધળીનું રાણુ,
 ચોપાઈ જોગણીઓ મહા મુલ્ય, અવર નહીં એ સમતુલ્ય
 વસે વીર મોટા વેતાન મૂત મેલ વતર મહા વ્યાવ

ચોસઠ જોગણી વસે વેતાલ, ભૂત, પ્રેત, પિશાચ રખેવાલ;	૫
જક્ષ, કિનર ને ગાંધિવ ધણા, સહેચર નિશાચર નહિ મણા.	
સિદ્ધ વડ છે તિહાં બહુ શાખ, વસે સિદ્ધ ચોરાસી લાખ;	૬
બાવન વીર વસે એક દાર, ખીજા વ્યંતર ભૈરવ કાલ.	
અનેક માદાલે ખીજાં જૂથ, તે હેઠલ દરસિદ્ધિ સુથ.	૭
ચાચર દેબા ગામ જ તણી, તેની માયા છે અતિ ધણી.	
મહાકાલ મહેશ જ નામ, એહવુ અનૂપમ બીજેણી ગામ.	૮
નહિ કોનુ મુખ શોક જ દેહ, મનવાંચિતનિત વરસે મેહ.	
ફલે વનરપતિ બાર અદાર, નહિ બ્યાધિ ને ભય લગાર;	૯
કરે ભોક સહિ રૂડાં કાજ, વિક્રમસેનનું ચાલે રાજ.	
વાચા અવિચલ નિરખે ધીર, પરકુઃખલજન વિક્રમ ધીર;	૧૦
સહોદર પરનારી તણો, ગૌઆલણ ઉપર નેહ ધણો.	
તણે કીધાં કામ જ જેહ, કહૂં સંશેપે હું તુજ તેહ;	૧૧
આહેડી એક નગર વસંત, કરે આહેડો દણે નિજ જંત'	
નામે નરપતિયો નિત્યે જાપ, કરે આખેટ દાદી વન માંલ;	૧૨
એક સ્ત્રી ને ચારે જન, હડો આહેડી તેના તંન.	
પશુ વેધિ નિલ લાવે આદાર, નહિ ખીજે મન ધર્મવિચાર;	૧૩
કાલક્ષેપ ઈમ નિત્યે કરે, પ્રાત ઉડીને વન સંચરે.	

૫ ક્રા જોગણી, ભૂત, પીશાચ. સિદ્ધ કે અને ગુ ચેહ; ૧-૨ કે અને ગુ માં આ પંક્તિ છે -

ડાકપતિ વસે એક કાલ, ખીજે અષ્ટ ભૈરવ મહાકાલ

૮ કે. અને ગુ મા આ પંક્તિ છે -

વિક્રમાર્ક કહેવાણો આપ તે સરવ દરસિદ્ધ મવાપ,

ફુખ ન આવે કોને દેહ.

-૬ નહિ ૦ કે 'ચોર ચુચલ નહિ બવે લગાર' ૩૬-કે ધરનાં વિક્રમસેનનું ચાલે-કે રામ સરીખો ચાલે ૧૦ વિક્રમ કે 'વડદય' ૧૧ 'આહેડો' કે 'આખેટ' ૧૧-૨ થી ૧૭-૨ સુધીની પંક્તિઓને જાણે પા. મા ૭ ચોપાઈઓ છે

૧૩-૨ ને જાણે કેમાં આ પંક્તિઓ છે -

- એક દિવસ વન બાધા ભમ્યો, સહેજે વીત્યો સધ્યાસમા;
આહાર કાંઈ નવ આવ્યો હાથ, તેણે વિચારુ હૃદય સાથ. ૧૪
- ઠાણો ઘેર જઈને ચૂ કરુ, સ્ત્રી-સતાન આગળ ચૂ ધરુ;
૨૬ વન માંહે બાધી રાત્રિ, મલે અહાર બે યથ પ્રભાતિ. ૧૫
- એહવો ધાટ તેણે મન ધડ્યો, (એક) વડ અનોપમ ઉપર ચડ્યો;
વાધસિદને એયે કરી રણો વડ ઉપર તે કરી. ૧૬
- નિશા ધટિકા ત્રણ જ ગઈ, તેહ સ્થાનક એક રચના થઈ,
અકસ્માત્ આવ્યા જણુ સાત, ધર્મા દીપક તેણે હાથ. ૧૭
- એટલે દશ વીસ આવિયા, (એક) કનક સિદાસન લાવિયા,
તે વડ હેઠલ મેથ્યો પાટ, ઈદ્રાસન સરિયો છે ધાટ. ૧૮
- કરે છત્ર તિહા તેને ચરણુ, તે ઉપર બેઠા એક હરણુ.
અતિશય ક્રામલ રૂપ અપાર, તે આસન બેઠા કલીદાર. ૧૯
- કનક શિંગડી મહા અમૂલ, જડિત મોતિની ઉપર ઝુલ;
પાયે ધુધરી ધમકે ધણી, શોભા કહૂ હૂ થી તે તણી ? ૨૦
- અકનિત મૃગ તે બેઠા રાજ્ય, આવ્યા કોટિ (વે) સેવા કાજ,
કટલા એક તો છત્ર જ ધરે, કટલાએક તો ચમર જ કરે. ૨૧

તેહના કુળનું કારજ કરે, પણ વેધીને પેટ જ બંદે,
વહણે ભયે મન મોહાર, સાજે લાવે અદરેતો આહાર

૧૪-૧ સહેજે ક્રામા 'ના પો છવ થયો સધ્યાસમા'એ પાઠ છે પણ તેથી માત્રા વધે છે, ઉપર છે નો પાઠ છે. ૧૭ ને બદલે છે અને શુ મા આ પદિતઓ છે -

બુખ દુખ વેઠે દેહને, નિદ્રા કમ આવે તેહને,
નિશા રહો વડ ઉપર જઈ, તે ઠામે એક ચરચા ચઈ,
સ્વપ્ન માઠે દેખીયે જમ પરતક કોણુ દીકુ તમ

૧૭-૨ થી ૧૮-૨ ને બદલે પાઠ મા ઉચોપાઈઓ છે અને તેમા સિદાસનનું અપૂર્ણ વર્ણન અને આહેડીનુ આધર્યનનિત સ્તબિતપણું વર્ણનું છે ૧૮ એટલે-કે અસખ્ય લોક એહવે જા પચાસ ૧૮ ૨ થી ૨૧ ને બદલે જા મા દરિયુ રૂપી રાગના દેવી કાઠમાઠ ને વિભવના વર્ણનથી ૬ ઓપાઈઓ છે ૨૦ જડિત ૦ જે

અકસ્માત વસું એક, ગામ, દેવસોડના જેહવો હામ;
 અનેક મોહોલ મેડી માળીયાં, ગોખ જડિત શોભે જાળીયાં. ૨૨
 ધડ પાછળ કોટ તે નવરંગ, પરાં સહેર માણસનો સંગ,
 અન્ધ, ગજ, રથ, પાવક ધણા, રતન કંચન ધનની નહી મણા. ૨૩
 ડોસી, કણિયા, પારખ બહુ, યઈ વર્ણ અદારે સહુ.
 જેહવિ સમૃદ્ધિ વિક્રમ તણી, તેથી નીપતી શોભા ધણી. ૨૪
 બેઠા વડે આહેડી જૂઈ, ચણુ ઉલટ ને હપેં મુઠે;
 મુખથી કાંઈ નવિ બોલાય, જાંઈ સ્વપ્ન કે દેખું સાચ. ૨૫
 એહવી રચનાનો નહી પાર, જોતાં વીતી જામ જ ચાર;
 એહવે હવો પૂરવ અરણુ, આગસ મોડી ઉહયો હરણુ. ૨૬
 પ્રભાતવાસે બેઠો થયો, કચેરજામમાં નાસી ગયો;
 નગર સર્વ અલોપ જ થયું, સહુ સહુને ઢેકાણે ગયું. ૨૭
 જોતાં કોટ નવિ દૃષ્ટે પડે, આહેડીને અચરિત અડે;
 ગયું નગર, લોક ને. ધડ, રણો આહેડી આપે વડ. ૨૮

મસ્તક મુક્તાફલની હ્રા. ૨૧ આ પંક્તિ પછી છે. માં આ પંક્તિઓ છે.-

કેટલા વા વિજયુ કારણે, કે પ્રતિદાર હવા બારણે.

૨૨ અકસ્માત છે. 'અકસ્મિત.' ૨૨ પછી છે. માં આ પંક્તિ છે:-

પીતાંબર પાથરીયા ખાટ, કનક તણી હિંચોલે ખાટ.

૨૨ થી ૨૪ ને બાહે પા. માં હસ ચોપાઈઓ છે; એમાં નવા નગરનું અવનનું, દેવી વર્ણન, હરણુનો રાજવી મતાપ અને પ્રભાવ અને વિક્રમના રાજસમાન રાજ આદિ વર્ણવેલું છે. ૨૩ ધડ છે. 'નગર' ૨૪-૨ પછી છે. માં. આ પંક્તિ છે:

મણિ માણેક બારે બેડાર અલખન અઢી અપરપાર.

૨૪-૨ જેહવી૦-કે 'જેહવી શોભા નરપત તણી' ૨૫ યજુ૦-કે મનમાં હરખે મનનું મોહો.' ૨૫ થી ૨૬-૨ ને બાહે પા. માં ૬ ચોપાઈઓ અને અઢયો 'દોહો' છે; તેમાં હરણુ તથા તેના રાજવિભવ અને નગર અલોપ થયાથી આહેડીની આશ્ચર્યચકિત મનસ્થિતિ વર્ણવેલી છે. ૨૬ હવો છે. 'હો' ૨૮ 'પડે' છે. 'પડું' અડે છે. અડું. ૨૮ છે. 'ધડ', ફા. માં 'ધાટિ' છે. માં 'વડ' ફા. માં 'વાટિ'.

હરે આલોચ, વિભાસે મન, એ વાત ન જાણે કેા અન્ય.
હસતો રમતો આવ્યો ઘેર, સ્ત્રી આગળ કહી સધળી પેર:

૨૯

કેા આગળ કહું ને શૂ કરૂ, વાત ભારે હેડે કિમ ધરૂ ?
સ્ત્રી કહે જો દેખાડે મુને, તો હું સાચો જાણુ તુને. ૩૦
એમ વાત કહેતાં દિન વહી ગયો, કસ્યપસુત અસ્તગત થયો;
સ્ત્રીને પોતે તેડી સાથ, આવ્યો વનમાં વડ તે રાત. ૩૧
વડ ઉપર ચઢીયાં બેહ, દીડી શોભા પેહેલી તેહ;
તેડુ નગર ને તેહવા લોક, દીઠે સધળો સ્ત્રીપો શોક. ૩૨
તેહ હરણ ને તેવિ ધડી, આસન ઉપરિ બેઠો ચડી;
આખી રાત કૌતિક નિરખીયુ, બેહ જણુનું હૈયડું હર્ષીયુ. ૩૩
પ્રાતુસ્કાલ થયો જોડલે, હરણુ ઉઠી ચાલ્યો તેડલે;
એટલે સમૃદ્ધિ સધલી ગર્ધ, અરણુ લૌમિ હતી તે ચર્ધ. ૩૪
હેઠા ઉતર્યા નર ને નારિ, તેણે મનમાં કયો વિચારિ.
દિડિ શોભા એહ અનુષ, જો એતાણુ વિક્રમ બૂપ. ૩૫

ગયો બ્યાધિ ઉગમતે દીસ, જો રાજાને નામુ શીસ.

૧

૨૬ થી ૩૫ ને જાણે પા મા ૧૮ 'હોદા'ની કહીજો છે, એમા આઢેડી અને તેની સ્ત્રીએ ઉત્તર વનમાં હરણનો ખીજ દિવસનો પૂર્વના દિવસ જેવો વિભવ આદિ જોવાનું વર્ણવી, તેમની આશ્ચર્યચક્ષિતા આનેખી, વિક્રમ ખાસે આઢેડી તેની જાનુ કરવા મયાનું વર્ણન કરેડુ છે ૩૦-૨ પછી કેમા નીચેની કહી છે -

નારી કહે નખી લાવીયો માટે દીન એહવા લાવીયો,
તાહરા સમ જો સાચી વાત, કષ્ટ જરી ગર્ધ મેં ખાત

૩૧ એમ-કે 'હરે વાત મન માહે પૂર, એ હવે ઘેર જઈ બેઠા ચૂર' ૩૨ દીઠે સધળો કે 'સાચુ માનું' ૩૫ 'વિક્રમ' કે 'ભારિ' ૩૬ થી ૩૮ ને જાણે પા મા ૬ 'હોદા'ની પશ્ચિમો છે, અને તેમા વિક્રમની ન્યાયમિથના અને સર્વોપરી મનપ્રેમ વર્ણવ્યાં છે, અને માત્ર આઢેડીની કપનીનું સૂચન કરેડું છે

એકાંત રાખને તેડી ગયો, આંહેડીઈ વિચાર જ કહ્યો;
 પહેલે દાટે જેમ લહ્યું, તે મેં ધરની ધરણીને કહ્યું. ૩૭
 વળી બીજે દિન એક ગયાં, દેખ અચિરજ સુખીયાં યયાં;
 તે મારે વિક્રમસેન મહારાજ ! આબ્યો છું તુમ કહેવા કાજ. ૩૮

હુંહા

રાજા મન આનંદિયો, હૃદયો આપ શરીર;
 નર્મ આબ્યો તું રણ વિષે, (ત) મુજ દેખાડો વીર ! ૩૯

નિશા સમે રાખે સજ યયો, કર મહું ધનુષ ને બાણ;
 આંહેડી સંગે નિઃસર્પો, વિક્રમ વીર સુભાણ. ૪૦

૩૬-૩૮ ને બદલે છે. માં આ પંક્તિઓ છે -

મહારાજ રાજ કોટક એક હોય, મદિમા કહી શકે નહીં કોય;
 તેડો વ્યાધિને એકાંત, ભાંગી આપ મનડાની ખાંત.
 નરપત્ર માની સારી વાત ! તેડો વ્યાધિ પડતે રાત;
 પહેલે દાહાડે મેં તો લહું તે મારી ધરણીને કહું.
 જી બરધાસ મહી જે ગયાં દેખી રચના સુખીયાં યયાં.
 મોઢા છે મહીપત્ર મહારાજ ! આબ્યો છું કહેવા તમ કાજ.
 કહો બોલ મેં તમને ખરો, એક ઉપર બણો તે કરો.

૩૯-૪૦ છે એ વચને આનંદીયો વડલય વિક્રમવીર
 નૌતમ વાત નરખી તમે તેડી બંતે વીર
 કરો વાતથી વાચદો, કહું આપ એધાણ,
 સાંજ સમે તે સંચર, મહું ધનુષ કર બાણ
 એકાંતો તે એકલો, તેડો વ્યાધિ સાથ,
 નિશા સમે જે નિસર્પા ધરી હવિઆરો હાય.

૩૯-૪૧-૧ બદલે થા માં આ પંક્તિઓ છે -

(દાહા) રીઝા છે મન રાણેજી, લાગી મનમા રાડ,
 નરજી તમે નરનારીય, તે મુજને દેખાડ.
 કો આગળ કહીસ માં, વાયે નરો બહુ વાત,
 વાયેદો રાયે વ્યાધ વં, રાયે કહે આંહિ રાત

વડશાએ બેહુ ચઢ્યા, વીર ધીર મન એહ,	
દીકી રચના તે સમે, કહી આહેડીઈ જેહ.	૪૧
તેહવું છત્ર, તેહવું ચમર, તેહવા સખા સહુ સરણ,	
તેહવો ધડ, તેહવું નગર, તેહવો દીઠો હરણ.	૪૨
રતનસમૃદ્ધિ કે કોટિધા, ગજ, રથ, હેમ-સંડાર,	
એમ રિધ દિડી દેવની, કયો મજ વિચાર.	૪૩
મનોહર માણ વાજતાં, ઠોર ઠોર નિસ રંચ,	
વર્ણ અઢાર વસે સહુ, કોમલ ઝોપિત અંગ.	૪૪
એમ કરતાં રવિ ઉગિયો, ઉઠ્યો હરણુ અનુપ,	
રમત સખળી છે એહની, ચિત ચેત્યો વિક્રમ ભૂપ.	૪૫

તેહેને પોપો પ્રીતથી, રાધા સુખ સંકેત
નીસા સમે નર નીસરો, ટેડે આણી હેત.
શીડો કાછ બહી બાતથી, થયો વીર મહાધીર,
બ્યાધી સામે વન ગયો, બંદાં વડવરની વીર.
પડગ બોધારું ધંધ પર, કરમાં ધનુક ને બાણ,
બ્યાધી સામે વડ ચડો તે વીક્રમ વીર મુબશુ.

૪૧ વડશાએ-કે વડસિખરે. કહીં કે શુભીલી કાને તેહ. ૪૧-૨ ને જાહે
પા. માં માત્ર આ એક કહી છે:-

હરણુ આહેડીયે તે સરવે દીકું દ્રષ્ટ,
આણે નર ચેત્યો ચીત્યે, થઈ અમૃતની વૃષ્ટ.

મૂળ ૪૩ ફા. કોટિરિધ-કે કોટિધા ૪૫ રમતં કે એહ કરામત એહની ચિતમાં
ચેત્યો ભૂપ. ૪૫મી કહી પછી કે. માં આ પંક્તિઓ છે:-

કાનવ કે એ દેવતા, હરણુ રૂપ એહ આપ,
તો મૂઝવાને મૂઝાવે, તો ખેસે સિર પાપ.
દાવો ધુન મૂઝવા રમણ, એ ખત્રીનો ધરમ
આણે નર ચુકે નહીં કુલ કલંક સિર કામ.

૪૫ પછી પા. નો વધારો જુઓ પરિશિષ્ટ ૧-૧૪ ૪૬ થી ૪૮ ને જાહે
પા. માં, બીજા ન આવા આવર્ણની ત્રણ પંક્તિઓ છે.

તત્કાલ્યું યુગે ચઢાવીયું, પુણે પૂરું બાણ,
 કસિ. માર્યું તે હરણને, તત્કાલ્યું હરિમા બાણ. ૪૬
 ચર્ધ રાય બિતયો, આસન બેઠો તર્ત,
 આણ્યું વતોવી આપની, ધીર સોહાબ્યું જન. ૪૭
 હિમે. રવિ ઉજેશ્યું, બેઠો રાજ તે દાર;
 નગર તેહવું ચે રણ, શોભાનો નહિ પાર. ૪૮

ચોપૈ

એહવે કૌતુક (એક) તિહાં ચપૂ, નગર તો સર્વે ચંભી રહ્યું,
 એહવે આભ્યું એક વિમાન, તે દખે દીડું રાજન. ૪૯
 આવી બિતયું વડને ચરણ, કચ્ચો આરોહણ ઉપરિ હરણ,
 ઉત્પત્તિ તે આભ્યું આકાશ, તવ રાજ્યે જાણ્યો પાસ. ૫૦
 માહરા મનનું કૌતુક જોઈ, બાંગી જા તું આ સરોહ.
 તવ હરણ તે જોણ્યો વાત- સુરરાય તે માહરો તાત. ૫૧

૪૬ તત્કાલ્યું કે. તત્કાલ્યું આપ ચઢાવિયો પુણે પુરો બાણ ૪૮ ફા. રાજ બેઠો કે. રાજ બેઠો રાજ્ય. શોભાનો કે. ચર્ધ ન ચર્ધ્યું તે વાન્ય ૪૯ થી ૫૦ ને બદલે ૫૧ માં ૭ પંક્તિઓ ફોદાની છે. ૫૦ ફા. ઉત્પત્તિ. આ પંક્તિ કે. ની છે. ફા. માં આમ જો - હરણ બેસે હરણ ઉડ્યું આકાશ, તવ રાજ્યે જાણ્યો દાય ૫૧ આ લીધી કેવળ આપ વિનાની છે. ૫૦-૧ ને બદલે આ પંક્તિઓ કે. મા છે -

હાણ દેવ કુણ દુતો હરણ ? કમ આભ્યો તો આણે ચાણ ?
 આપવીતી પ્રતિ ઉત્તર જોઈ, બાજ મારા મનનો સંદોહ.

૫૧-૧ ને બદલે ૫૧ માં 'દોહરા'ની ૧૩ પંક્તિઓ છે, તેમાં વિક્રમે દરમને તેની વીતકવાર્તા સળધી કરેલી પૃષ્ઠા અને પોતાની ચરદુ અબજનમદ્વિધી તેનાં સંકટ કાપવાની તેની ઇચ્છા વર્ણવેલી ૫૧ સુરરાય કે. મધરા ૫૧-૨ થી ૫૪-૧ ને બદલે ૫૧ માં ચોપાઈની ૨૨ પંક્તિઓ છે તથા હરણે પોતે મૂલ ઉદ્ધનો પુત્ર દોવાનું કહી બર ઉદ્ધાલવર્મા અપર આવતા અવગુણ કથાથી હરણ ચલાનો આપ પોતાને લાગ્યાનું જણાવી, વિક્રમને દાયે માણ્યું ચર્ધા આપથી પ્રકટ થવાનું અનુમદ-વચન ઉદ્ધ પાસેથી મેળવ્યાનું જો કહેવું તે વર્ણવાય છે.

પિતા વચન મેં કીધો લોપ, તવ મધવાને ચઢીયો કોપ;
ત્યારે મુજને દીધો ત્રાપ, કહ્યું: 'વનચર થાએ તું આપ'. ૫૨
તાહરે તિહાં મેં જોયા હાય, પિતાજી મુને યથા સનાય:
વિક્રમસેન તુજ લેસે પ્રાણ, સ્વર્ગ પામીય તું પુત્રા સુગણ. ૫૩
માટે તે દિવસ છે આજ, મેં સુખ્યું હવે તુજને રાજ.
એહવું કહી તે સ્વર્ગે ગયો, જાગ્યો સદેહ, સુખીયો થયો. ૫૪

વિક્રમસેનનું હરખ્યું મન, આગ્યો રાજ રતન જ્યાંહાં ધન.
આહોડીને રાજ કહે: તારે ધન જોઈયે તે લે. ૫૫
પેટ ભરીને ન હોતો આહાર, બાંધી જા તું ધનજાંડાર.
તાહરે તે તિહાં ન હરખિયો, રાજાઈ મનમાં પરખિયો. ૫૬

૫૨ કહ્યું કે કહી વચન અતુર તું પાસે આપ, પણ અક્ષરની ફેરફારી યપલી
સ્પષ્ટ હોસે છે. કે. માં આમ છે 'વનચર વનમાં ચાલું આપ' ૫૩-૨ અને ૫૪-૧ને
જાણે કે. તથા ગુ. માં આ પંક્તિઓ છે:

વરસ એક વનચર કહાવલે, પછે હજુર માહરિ આવલે.
લોગવ સ્વર્ગનું રાને સુખ, હરિ વનચર દેહનું દુઃખ
વમથી વસશે બાધું ગામ, લેધ ન સકે કે વાડ નામ
હજેણુપત હશે ડા ભૂખ, વસ આપણો દેવ સરપ,
તે લેશે પુન્ય કાળે મહાપ્રાણ, સ્વર્ગ આવલે પુત્ર સુગણ
તાહરી દેહ હશે લાં વાળ્ય, લોગવશે તે વાહાર રાજ્ય
તેહ સ્વરૂપ અવતરીયો આપ, નથી નેસતું તુજને પાપ

૫૪-૨થી ૫૫-૧ ને જાણે યા. મા આઠ પંક્તિઓ ચોપાઇની છે, જિમાં
વિક્રમને હરજી પાસેથી મળેયો સર્વનિમર વર્ણવેલો છે ૫૫-૨ થી ૫૬-૧ ને જાણે
યા. માં ૮ પંક્તિઓ દુહાની છે, તેમાં વિક્રમનું આદેશને ધન અચુટ લઈ જઈ
નાતમાં ઉકારાયાના મસ્તુનોનો લઢાવો લેવાનું અને મહિર આદિ બાંધી રીતે
શુદ્ધસ્વધર્મ પાળવાનું કવન વર્ણવેલું છે

૫૬ પેટ૦ કે. ની પંક્તિ લીધી છે કે આમ છે પેટ ભરીને ન હુલું ધન, તે
પાગ્યો અનર્ગળ ધન ૫૬-૨ ને જાણે કે. મા આ પંક્તિ છે -

મેં પરિચર ચાલી લે આગિ, બાંધી જાહી જુગતે જાગે.
આદેરી ચાલી સામની ચોતે મન ગયો પરજલી

હુહા.

રાજા કહે તે વ્યાધિને: (જે) તાહરા મનમાં હોય,
 (તે) મન મૂઠી મુજને કહો, ખેદ ન કરસ્યો કાય.
 ધન અર્ધે હરખ્યો નહિ, વાર કહેને વાણુ,
 સસ ન કહે મુજ આગળે, તું માને તેહની આણુ.

૫૭

૫૮

ચોપાઈ

કહે આહેડિ: સુણ રાજન! માહર તો નવિ માને મન.
 મેં તો માશ મનમાં ધર્યું, પ્રથમ જાણુ મેં તમને કર્યું.
 જો મૂગની હું કરતો ધાત, તો રાજ તણો ભુગતારી યાત;
 તમે માચ્યો મૂગ તે હું મારતો, તો એહ જ છત્ર શીર ધારતો.

૫૯

૬૦

ઉપર એહકુ બામે ધન, પણ તેહડ નવ માનું મન.

અહાર રાય તે ચિતમાં હસો, વિચાર વ્યાધિનો મનમાં વસો.

૫૬-૨ને બદલે પા. માં ૪ પક્તિઓ હોવાની છે, તેમાં આહેડીનો પોતાનો રાજ-
 વિભવ ન મળવાનો આંતર શોક વર્ણવેલો છે

૫૭-૫૮ ને બદલે પા. માં આ દોહા છે -

રામયે પણ રીઝવો, દીધા સમ કંઈ કાંડ,

ચા માટે તું સમજો, કરગરી કેહે કર ભેડ.

સાચુ જો બોલે નહી, તો દેવીની આણુ.

જંમહલ્યા પાલીક, ટુને ખરી નરની જાણુ

૫૮ તું કે. 'તો તાહરી દેવીની આણુ' ૫૯ પછી કે. મા આ પક્તિ છે -

મૂગયા કામ એ તો માહર, શું એકમા હડાપણુ તાહર?

દોષ નથી દેતો હું તને, ધિક ધિક મનથી કરું છુ મને.

મૂગને છવતો મેં મૂકીયો, દેખારો, તમને ચૂકીયો.

૫૯-૧ ને બદલે પા. મા ૧૨ પક્તિઓ હોવાની છે, તેમાં વિક્રમે પૈસા આપ
 વાની અને અન્નાદિનાં કુ ખ અપવાની બતાવેલી ઉદારતા માટે આહેડીએ માનેલો.
 ઉપકાર વર્ણવેલો છે ૫૯-૨ ને બદલે પા માં દોહાની ૮ પક્તિઓ છે, તેમાં હરણુ
 મારવાનો તો પોતાનો નિહનો ધવો હોવાનું આહેડીનું કથન વર્ણવેલું છે ૬૦ અને
 ૬૧-૧ ને બદલે પા મા ૧૦ પક્તિઓ હોવાની છે, તેમાં જો પોતે અદ્યપુણ્યો

તે વાતે સૂં છું અમો, કાલા યઈ વિચારે તમો.
તિહાં રાજ મન માંહિ હસ્યો, વ્યાધિ તણો ખોલ મનમાં વસ્યો. ૬૧

કુંકુમતિલક રાજાએ કર્યું, આહેડિ-શિર છત્ર જ ધર્યું;
વ્યાધિ તણી વર્તોવી આણુ, એહવો પરદુઃખલંબન જાણુ. ૬૨

અમ, કુંજર, રથ ને ધન, આહેડિને સુપે રાજન,
ચિત્રશાલા ને મેહેલ અવાસ, સાત માલ ઉચો ચોપાસ. ૬૩

તે સહુનો ભુગતારી વ્યાધિ, રાજાઈ દીધો માલ અગાધિ.
અનમી શેઠ, અધિકારી વર્ણુ, તે સહુને લગાજાં ચર્ણુ. ૬૪

ફહા

રાજ્ય ખેસારી વ્યાધિને, બોલ્યો વિક્રમરાય:
સુખલીલા તમે ભોગવો, અમને કરે વિદાય. ૬૫

એ જ હરણને માર્ફું હત તો પોતાને તેનો સપળો સખવિભવ પ્રાપ્ત થાત, પણ તે તફ શુભાવી તેનો આહેડીનો ચમ્પાતાપ અને મનસંતાપ વર્ણુવેલા છે. ૬૧-૨ ને બહલો પા. -માં ચાર પંક્તિ દોહાની છે, તેમાં વિક્રમના મનમાં આહેડીનું વચન વસ્યાનું વર્ણુવેલું છે. ૬૧ પછી કે. તથા ગુ. માં આ પંક્તિ છે:—

હા બાઈ! હું બૂધ્યો આજ, રીઝીને કરજે તું રાજ.
સાચું તું બોલ્યો એ અંક, મેં મારો તે મારો વંક.

૬૨-૬૪ ને બહલો પા. માં ૩ કડી દોહાની છે; તેનો ભાવાર્થ ભૂદો નથી, પણ વર્ણુનજી અને રાખરચના ભૂદાં પડે છે. ૬૩-૨ અને ૬૪-૧ કે. તથા ગુ. માં નથી. ૬૪-૨ કે. માં અનમી- ફા.માં 'તેહમાં'. ૬૪ પછી કે. તથા ગુ. માં આ પંક્તિ છે:

મેરી મહેલ અધારી જેહ, સોંપી સપળી સમસ્થ તેહ.

૬૫ કે. માં આ કડી છે:—

સોંપું રાજ તે રાંકને, રાજ યઈ બોલ્યો રાય
સુખીલીલા તમે ભોગવો, અમ દીજે આજનાય.

૬૫ ને બહલો પા. માં ૨ કડી દોહાની છે. તેમાં એ હજી કંઈ મનમાં મોણું આવડું હોય તો હજોણી વર્ણવતું રાજવ આર્ષ દેવાનાં વિક્રમનાં તત્પરતા

ચોપાધ

વાર કહી આહેડિ રણો, અંતસ્કરણુ ઉલટ નવિ થયો.
રાજાઈ તેહનું વરત્યું મન, વ્યાધિ પ્રતે બોલ્યો વચન: ૬૬
સ્થા માટે હજી મોડો મુખ, કહો કંઈ ચિંતા, કહો કંઈ દુઃખ;
મન મેહલી તું ન કરે વાત, જણુપ કંઈ ન રાખીશ બ્રાત. ૬૭

વક્તો કહે આહેડિ મર્મ: હું નીચ, આહેડિનું કર્મ,
તમ પસાઈ પામ્યો રાજ, માહારા મનમાં આવે લાજ. ૬૮

હુલ્હા

વિક્રમે એ સાચું લલ્લું, માન્યું કારણુ વાત;
પોતાની કન્યા હતી, પરણાવી તે સાચ. ૬૯

વર્ણવેલી છે. ૬૬ રાજાઈ. કે. મા આમ છે—‘મહીપત તેહનું ન માનું મન, જુદી
કરી બોલ્યો રાજન.’ ૬૬-૬૭ પા. માં આ કહીએ કે તેમને બાવાઈ નથી.
૬૭ મી કહીને બહલે કે. માં આ કહી છે—

કહે બાધ! મોડું કમ ‘મુખ, દલમાં શું રાખે છે દુખ?
વાહરી વાત મારે મન ધરી, -જણુપ કંઈ ન રાખીશ કરી.

૬૮-મર્મ-કે. ‘ધર્મ’; પસાઈ-કે. ‘પ્રતાપ.’ ૬૮ પછી કે. માં આ પંક્તિઓ
વધારે છે—

મોટા મહીપત ન વહે માન, હલ્લો કરે જમ પીપલપાન,
આહેડીને તો કમ મહું, બૂપત લોક માંહે કમ બનું
તમ પ્રતાપ આવે છે જરથ, મહેલું રાવવા તું સમરથ.
તેહને ઉપાધ કરો કોઈ પેર, પછે રાજ પધારો પેર

૬૮ ને બહલે પા. માં ૧૪ પંક્તિઓ ‘દોહા’ની છે, તેમાં આહેડીએ પોતાને
રાજ્ય આપ્યા મટિ ઉપકાર માની પોતાનું કુલ નીચુ હોવાથી રાજકન્યા મજવાની
સ્પષ્ટ અભિલાષા દાખવ્યાનું વર્ણવેલું છે. ૬૯ પોતાની કે. ‘પિતર વણી’. વાત-કે.
વરત, સાચ-કે. ‘વરત.’ ૬૯ થી ૭૩ ને બહલે પા. માં ૨૨ પંક્તિઓ ‘દોહા’ની છે.
તેમાં આહેડી જેવા નીચને પોતાની ખરાદીની પુત્રી વિક્રમે પરણાવી અને બીજા
સીમાડીયા’ રાજાઓએ પોતાની કન્યાઓ તેને પાણાવવાથી આહેડીને ૧૭૮ રાણીઓ
મળવાનું અને ઉન્નતા સમાન નિબન વિક્રમે માણ કરી આપ્યાનું વર્ણવેલું છે.

ચોપાઈ

પટરાણીની પુત્રી જેહ, આહેડિને સુંધી તેહ,	૭૦
નવ ખંડના તેજા નરપતિ, અવર ખીખ આલ્યા નૃપતિ.	
હાખી કેકાતરી હામોહામ, મંડપ રચિયો તેણે હામ.	૭૧
અનેક રાય તેડે આવીયા, ભેટ સામગ્રી બહુ લાવિયા.	
તે કેમતાં રાઈ ધોયા પાય, હાથે કરી સુંધી કન્યાય;	૭૨
અધિક ગ્રામ ઉપર આણિયા, સુકતાહાર ઠે ધાલિયા.	
કનકમલા રાયપુત્રી જેહ, વ્યાધિને પરણાવી તેહ;	૭૩
સુંધો રાજઆસન અધિકાર, એહવેાપરદુઃખ લંઘનહાર.	
નામ લીજીઈ વિક્રમતણું, શીલ સુખ પામે તે ધણું;	૭૪
દાની થયો કુલભુગને વિષે, નહી ખીખે કા વિક્રમ પમે.	

૭૦ થી ૭૫ કહીને બદલે કે. માં આશુ 'હુલા'ની નીચેની બે કહીમા અને 'ચાવેઈ'ની કહીમા છે:—

નવે ખંડના નરપતિ મિલી દીધાં ગ્રામ,
પોતે પામ ખખાલિયા કીધું કન્યાદાન.
ભેઈ જાન થયા અડિત, કોણે કમ દહેવાય,
રૂં રૂં સહુકા કરે જેણે રીચે રાય.

ચોપાઈ

જે જે એણે કીધાં હામ, અનેક ઉપર આખ્યાં હામ.
૭૧-૨ કે. માં વધારો:—

અનેક નરપત તેડે આવીયા, લાગેણી ભેટો લાવીયા;
એહવી અલખત અપરપાર, સોપુ સરવ ન લાગી વાર.
દાતા મોટો કલિયુગ વિષે નથી થયો કા વિક્રમ પમે
ગ્રામ પુન્ય તણી તો ઘણી, રાત્ર પરતા ચાલી તે તણી.
ખરી વાત તણો જે જોજ, કહે નદા જુવત મુણ જોજ:
એહવા ચાઓ તો પામ મરો, નહી તો એહવી પૂજ કરો.

નંદા કહે સુણુ બોજરાજન! પરદુઃખલંબન કેરું પુન્ય.

૭૫

હુણી

એહવો રાજા જે થશે, જે કરશે પરકાજ;
તે બેસે સિદ્ધાસને, એક જનધર રાજ.
એહવું કહીને ઉત્પતિ, ગર્ભ પૂતલો આકાશ,
હવે સુભદ્રા બોલશે, કહે કવિ સામલદાસ.

૭૬

૭૭

૭૫-૬ ને બદલે પા. માં નીચેનો વધારો છે:—

નંદા કહે નરપત સૂણી, બોજરાજ બડભૂપ,
એહવો થયો તે અધીપતી, વીક્રમ રાજસ રૂપ.
એહવાં પુન્ય પ્રાક્રમ કરો, એહવાં દો બે જાન,
તો એ આસન બેસલે, પરદો બીડાં પાન.
કલીજન માંહી કલપરક્ષ, સકે કરતા માહાસુર,
ધીર નીર પરમારપો, નારાયણનું મુર.
સા(શ)કે લપાણાં સાદાસર્મા, જુધીધર કેરી ભેડ,
તે બેઠા એ આસને, હાંધી જીતો હોડ.

૭૭ હવે:—કે. ને પા. 'એહ કયા પુણ્ય હવી.' ૭૬ પછી પા. નો વધારો
જીભો. પરિશિષ્ટ ૧-૧૬. ૭૭ પછી પા. માં વધારો.

સોતા વગતા સાંભલો, કહે કવીતા કરભેડ.

સામલ બટ કહે બોલલે, જનન્ય ત્રી રજીકાંડ.

૪૦૩૦ સીદ્ધાસન ખત્રીશી મધે કવી સામલદાસજી વીરચીતાર્યાગ દરજીની
કથા સંપુરણું સંવત ૧૮૩૬ ના વરસે મહાસુદ ૧ રવીવાસરે લખીતંત્ર ત્રવાડી પીતાંબર
જીવણ ૫૬નારય વાતાવંત મામ નવતાડ મધે સંપુરણ સમાપત.

પરિશિષ્ટ અંક ૧

૧—કડી ૭ પછી પા. નો વધારો—(પાનું ૩)

સહીયાસન બત્રીસની ક્યા મનોહર જેઠ,
કરો કચ્છા સરસ્વતી ! મકાસ કરુંદું તેઢ.
અંમતનયા હંસવાહની વેળાપુસ્તમ પાંજુ,
વરદાતા માતા તમે, આપો રૂડી વાંજુ.
જેઠને જુડી સારફા, કવીતા કાધા કાક,
પામર નરને પંડીત કરા, માટે, રહે કર જોડ.
કેને તમે રામ કરો, મુરખ કવીતા યાથે,
હીપા કરે કચ્છાનીધી મત આપે તૂં માથે.

૨—કડી ૩૫ પછી પા. નો વધારો (પાનું ૬)

હય રામ કથીજીગમાં હોયે, મહીમા કથી સફે નહી મેયે,
પરપમ એક જીધીદાર તથે, બીજે વીકમસેન કહેવાયે.
ત્રીજે શ્રાદ્ધીવાહન નાંમ, ચોથો વીજયનંદન નાંમ,
પાંચમે નામાબરજીન એઠ, છઠો બહીરામ કથી તેઢ.
હયમાં મોહોટા સાહસનં ધીર, વીરજીવ તે વીકમવીર.

૩—કડી ૪૧-૪૬ માંથી ૪૨ મી સિવાયની બીજી પા. માં નથી,
અને તેને બદલે નીચેના વધારો છે—(પાનું ૭)

વીકમચરીત તેને સુવ હોયો, પ્રકામ તેહેનાં જીવતે જીવે,
પ્રીતા યોગ સવાયો યાયે, વીકમચરીત તે નાંમ કહેવાયે.
શ્રીવજ એક તેહેનો વંન, મોહોટય ઇંદ્ર સરીપું મંત્ર;
પોહો વજ એક તેહેનો પુત્ર, સહેવજ તેહેનો ધરસુત.
હય વજ પુત્ર તેઢજ વજો, જસ મહીમા તેઢનો છે ધજો.
મયીસમી પેઢેડાયે તે રાજ, જેઠ વજી લાક્ષ્મી લાજ.
સારદુલ ને મુજ બે વીર, ધનુરવીર કસ તે ધીર.
મુંજ ને પુત્ર પોહોડા છે પાંચ, મુરખ તે તો રોજે સાંચ.
સારદુલને તો પુત્ર જ એક, વડ જુધી વંદહય વવેક.
ખરી વાત વજો તે યોજ, તેહેનું નામ તે જીવતે જોજ.

કાકે મુંજ મારવા મોકલો, અંધારી રાત્રે આપે એકલો.
તાંદાંથી લોળે લખીયો પત્ર, તે તો મુંજે વાંચી વત્ર.
આતું જ્ઞાન કાકાને આજ, સપું લોજ રાત્રને રાજ.
ધરમવંત યથા પ્રડ ધીર, રાત્રું નાંમનું તેલું નીર.
સત્રુ છતા, સંતોષા સતી, મણીમેર યથા મહીપતી.
વરસ પંચાવન બિપર નર માસ, ત્રણ દીવસ પેહોતી મન આસ.
એટલું રાત્ર-તો લોળે કરે, બરતપંડ માંહે છત્ર જ ધરે.
તેહે સોજનાં કરે પીપાંજી, કેહેવાંજો બલપણનો બાંજી.

દોહા

વીક્રમ કેરા વંશમાં, ખરી વાતનો લોજ,
સપુત તે સારદુલ્યનો બચનીવારજી લોજ.
ભાંમણને અંબરે બરા, પંડીતનાં પાલાં લાડ,
નાંમ કરે નવ વંડમાં અનમીયે માંની આડ.

૪. કડી ૯૫-૯૬ ને બદલે પા. માં વધારો—(પાનું ૧૪)

સામ-દામ-ભેદે છીછયે, રતન આપ ધરમાં લીછયે,
છીડી મુખમાં કેળું કરું, એહેવું સોનીને મન વસું.
સોની બાપડાનો સો વાંક, સોનું જુડું તે આડે આંક.

જોયે

કામાતુર ને કાચે: નર દેહી દલ રીઝે,
બગત જેહને બાવીક, બઝવાન નાંમેથી બીજે,
શુભીજન રીઝે મીન; દાંનથી રીઝે દાતા.
અરથી રીઝે અરથ; પુત્રથી રીઝે માતા.
જેહનું ને ઉપર ચીત છે, તેહ નર તેહેમાં બલે
સાંમલ કહે સોના ધડી: અત્રુજી સરવાનું ચીત ચલે.

જોયે /

દીવસ કેટલે આજી: ઘેર: પરપંચે કરવા માંડી પેર,

૫—કડી ૧૦૧ થી ૧૦૨ ને બદલે પા. નો વધારો—(પાનું ૧૫)

પેલો કુંબર બજાવ્યો વીણા યુર: સાહસ વેદ ન્યાવદનાં યુર

દોહા

માગી સીધું રાજ કરે કોહો તો બધું વળન;
રાજ કેહે એ આપીયાં રૂડા ચાર રતન.

પાતાં તે ધુટ નહી, સો પરીયા સુધી તેહઃ
કેહો તો બીજી ધન આપીએ, નરપત કેહે ॥ નેહઃ
વટિ દુષ્ બહુ પાંમસો, ધન હોયે તાંહાં ધાડ.
વતાવલા જઈ નહી સકો, એ તો મોહોટી આડ,
પત્ર લખાને વલી મુજને, માંને તમારું મન,
હું સેવક હું તાહારો મોહલી દેસું ધન.
એક રતન એક કોડનું, હેમ દાંમનું હાથ,
અપુટ અનરજલ મોહનું, છે તે સોની સાથ.
કાલો માલો વીમ્મ પરવરો, કોડે આસીસ જ કીધ,
ખાંધી વાથી વાટની પંથ પોતાનો લીધ.

ચોથો

૬. કહી ૧૨૦ પછી પા. નો વધારો—(પાતું ૧૮)

સાખાસ અમો તુને ગાનીયે, વીપર ભણી વાત,
તેણે આ ગલે ખડે, કેહે છે એ ઉતપાત.
એહેવું ભણી કેા પુજાને ભાંમણુ કેરા વાયે,
ધરમાં ધાલો ગલે ખડે, એમ કહી સમ વાયે.
લક્ષ વાર જમાડો લાડુયા ગીર પોતાના માલ,
તેહેનું દુલ અમો પામીયા, વેદ લકાડી વાટ.
આટલે વરસે તસકર કરા, રૂંદો રાપો રંગ,
વલી બીજ કેા પાંમસો, કરસે તાહારો સંગ.
વીમ્મ વડે ચાલે નહીં, સાચા સોની સાથ,
તેડી ભાંસ રાવલે, હોડે પદાણું હાથ.
રૂંડ રાજ છે ભોજનું, આઠ વસો છે સાથ,
દેસોટો દેવતારસું, ખાણી મુકસો પલ.

૭. કહી ૧૨૫ પછી પા. નો વધારો—(પાતું ૧૮)

ભાંમણુ કેર ને ધન ખાય, વંસ સમુલો તેહેનો ભયે.
ભાંમણુ ધનનો ને ભોજીયો, સાત અવતાર સુધી રોળીયો.
ભાંમણુ ધનનો ને માંજીયો, વીસ અવતાર સુધી વાંઝીયો.
ભાંમણુના ધનને ને અડે, કોટી જગ્ગ તે નાકે ખડે.
ભાંમણુના ધનનો નેહને સંગ, કોડી વાયે તેહેનું એજ.

શ્રામણુ ધન ને ચીત મડે, તેહેને છપતા જતુ પડે
વીમ ધનસૂ દહી કરે, લક્ષ અવતાર સ્વાન અવતરે
બ્રમસ્તમી તે શુદ્ધ કીયું, બ્રમસ્ત દેવીને હું બીયું
બ્રમસ્ત સારુ સારે બેયું, કાઠી જનમલુ સૂઝીત પેયું
અમન આમ સેહેવું સોહવું, બ્રમસ્ત પાતું માઠા કોહવું
આવતા પાત વાઢાલી મુઠી, બધાની એહને ગાઠી
આપા એહેણે મારે દાષ, મેં રૂપા એહેની સી સાધ
હસાહસ કેમ વીધ પીછે, બ્રમસ્ત હમ ઘેરે લીછે.

૮. કડી ૧૧૬ મી પછી પા. નો વધારો (પા. ૧૬)

વૈષ્ણવ જનના વેષ જ પરા, તિલક છાપ મુદ્રા બહુ કરા,
તુલસીની માલા કરમા લીધ, બહે કથિ સાચેલા સીધ,
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કરી બોને બાણ, રાવે બહેલા પોહોડા પાણ,
બહે સમ થકી આવીયા, ધરમ બાધિ પેતે લાવીયા
બોલ રામ તો બોળે ભૂપ, રીઝો દેવી તેહેના રૂપ,
સાપુ નેહેવા દીઠા વેષ, પવીત્ર કાપિ માઠારો દેસ,
સાચા સાચા કેહે સહુ જગત, બોળે દીઠા મારે બગત.

૯. કડી ૧૩૨-૪૩ ને બદલે પા. માં નીચેની પંક્તિઓ છે - (પા. ૧૬)

(હુહો)

વીમને હમ મારીયે, બ્રમદત્તા હમ થાયે,
રૂધીર પડે બે વીમનુ તો દેસ જ દેહેવટ બયે
બ્રામણ ને કો ગામમા, દુષીયા ઘર્ષ પીડાયે,
અનાદી અઠકી પડે હવસ નગરી થાયે
દેસોડો દે એહને, કાઢાડી મુકો બાઢાર,
કૂચી ન આવે ગામમા એ જુઠા નરનાર
મહીપત મોહોલામા મયા, કહી વાણી એ વરત,
સેવક હઠા સત ધણા વીપર જાણો વરત
વાસણકસણ વમ વણા, લો વમારો ગરબ,
સાચા રાજમા સોભો નહી, નહી જુઠાનો અરથ
સોનીને મન દરથ છે, બ્રામણને મન સોક
જેવા મલીયા છે ધણા, લાગી સહીત સહુ લોક

નગર બાહાર તે નીસરા, યથા રાયનો કેપ,
 ચોખ્ખાં ચારે છે તાંદાં, ગામવતી ને ગોપ.
 ગોવાસે એક ઘડ રમેક, રમે રમત અનેક,
 રાય પરધાન રહીચત કરે, સી કહું તાંદાં વનેક.
 ન્યાય સુકવે નીરમલા, બુધરાગર બહુ પેર,
 વનેક ને વીકમ તણા, બાધા ગોપને ઘેર.
 ધણા લોક ગોવાપીયે, દીકા વારે વરત,
 મોઢલીયાં માણસ બહુ તે વેલાયે તરત.
 પકડી આણું પલકમાં, ઝાઝું દેવાડી ભેર,
 ગોપ આગલ હમા કરા, રહીચત સાહા ને ચેર.
 પુછી પાર લીધા પણે, સોની કીધો સાચ;
 જુડાં કીધાં પ્રામણા, લીધી છે ને લાંચ.
 ગોપ રમે માહા સુખનીધી, ભેરાં સહુનાં ચેન,
 વીસવાસ ન આપેા વેપનો, ચોપણા તેણે નેન.
 સોની નત જુડી સદા, જુડા લાંચી લંક,
 જુડેા વેપ ધરે વપુ, પુરણ છે પાપક.
 વીમ કેહે મે મોઢલા રતન અમુલક ચાર;
 એ કેહે છે મેં આપીયાં, ના કેહે છે મુજ નાર.
 સોની કેહે મેં સોંપીયાં, એહેની નારીને હાથ
 માનની તેા મુકરી ગઈ એહેના સ્વામી સાથ.
 લાંચી કેહે દીકાં અમે, આપતાં એ આંન,
 નારી કેહે નરનાં બહી, હર ગુમા મે કાહાંચ,
 ન્યારો ચુકવ્યો છે નરપતી, વીમ કાહાંડો છે વંચ,
 જવતાં મુકાં ■ એહને, તે પુરવ જનંમનુ પુન્ય
 ગોપે ગુણનો તે ગ્રહો, સોંધી સહુની વાર,
 મૃતકા મુખ આગલ ધરી વાણી કહી વીક્ષાત
 દીકા રતન જ્યેહેનાં તમે, ધડો તેહેના ધાડ,
 થઈ સહુકા પરવરો, વીષણુ કરવા વાડ.

૧૦. ૧૪૬-૧૪૭ ને બદલે પા. મારં આ પંક્તિઓ છે:—(પાનુ ૨૦)

એક એક પુકે ફસ જાણુ, જુજીયા રાધા જસ,
 ઘેર મુલારા પદ પડ, વાસે તહા તે પરવત.

સીમ સીમ સામઠ કેહે, કરો રતન એખાણ,
 નદીવર પાણીવલ એકમાં પરસે સહુના માંણ.
 સપનાં માંહી મુણાં નહીં, જે રીધ રૂંડેરાં રતન,
 ધાસ બાકલાં મુખ યયાં, વાણી સી કેહે વતન.

૧૧. ૧૪૮-૧૫૪ ને બદલે પા. માં આ પંક્તિઓ છે:- (પાનું ૨૧)

ન્યેહેની અકલ ન્યેહેની હતી, તેહેવા ધડીયા ધાટ,
 જુજીં જુમલ જુકા પડા જાંતા બારે વાટ.
 દોણે લાંબાં કુંકડાં, કોણે ગાલ ધડંત,
 સરવે છોડાં એકઠાં, જુકા જોર પડંત.
 વીમ સોનીયે જે ધડા, તે આકારે એક,
 લાંચી જાણા લંડીયા વપરીત કરી વવેક.
 બ્રાંમણી હાય સુતીકા રહી, જે નીરમલ છે નાર:
 રતન તો દીર્ઘ નથી, યુને ગમે તો માર.
 વરધ હંતો એક વડ તણે, તે સાચા તે કીસ,
 ચરણ બંધાવા ચારના, સોભાં નીચાં સીસ.
 લાડાં મેર તણાં ધરા: ચોહોડાં દસ ને બાર.
 જુકા જુકા જુકા અમો, પરમ જડુ પોહાર.
 લોકે લલચાણા અમો, તેહેવી પાગવા ઈજ,
 અમ દેવંતે આપીયાં હેત ધરીને ફૂન.
 તરત છાડાવા તેહને, સોની બાધિ લામ,
 માર મુવારા દોહલા, પીડવા માંડા પામ.
 મુઠો મુજને જીવતો, નહી રહું તાહારે વતન,
 ડાબે મુણે છે રાદીયાં, રૂંડાં ચાર રતન.
 સાચી મોકલો સેહેરમાં: કેહેને સીને સાચ,
 મુચો જીવડે ને મુજને, તો રતન આપને હાય.
 વાર લાગે ને આવતાં, તો લેસે માહારા માંણ,
 રતન લેસે તુજ પાસથી હોડે વાસે હાંણ.
 એક મુદુરતમાં આવીયાં, રતન હાયમાં લીધ,
 પાણામ કરો તે વીમને, દયા કરીને દીધ.
 પુરમાં મજા! પધારીયે, લો તમારી વસ્ત,
 પાપો પીયો આનંદમાં: સે થઈ બેડા સસ્ત.

૧૨. ૧૬૪ ને બદલે પા. નો વધારો (પાનું ૨૭)

વજરે તે જોલાવીયો ધણા હેનથી ઘેર
બીજે દીવસ તે સી ચઈ, પ્રાકમ રહી પેર.
ગોપ તો ઘડ માંહે ગયા, કરે રમવનું કાજ.
છડી અસવારી તાંહાં ગયા, મહીપત લોજ માહાતાજ.
વજર સંપાતે વાણીયો, મહીપત કર્મ માન,
મસા જઈ ગોવાસને, પ્રીતે વેહેવાં પાન.
અતુરાઈ દીઠી ચોહો. ગણી લોજ યડી બાપુર;
તેજપુંજ દીઠો તાંહાં નાચવણું નૂર.
ગોપે હુંજી જણાવીયો સજવીયાંની રીત,
સાક્ષ, સાહાસ, દોહા, કવીત, પારી બે ને પ્રીત.
કોજે પુછા બાપ બહુ, બાપ નીધીના લેર,
તે સરવે સોપી કહા, જંમ વાણી બોલે વેર.

ચોપે

ચોપે એક આવીયો છનાયો, બિઠા છે ગોપ વજર ને રાયો.
એક કહે બચીયા કેસ પુત્ર, દોહપતી તેહેનાં ધરજૂત,
ચાર બંધવ તે માના જણા, વીધા વાદ વવેડી બહા.
મરવા પડીયો તેહેનો તાત, અચાર પુત્રને કહી એક વાત,
સપુત મેં તમને જણીયા, વડસો માં કાહા વાણીયા.
એક લાલ સોનાની ચોહોર, નમત રોહડા થો એ દોર.
ચોહલું તમને કહું છું અયો, દાહડો પાણી કરને તયો.
ધરમા છપન દેઠા છે દોહ, માલ અમુતક લુગતે નેક,
તે વેહેવી થેલે જણુ ચાર, જમ આપણનો વાપે વેહેવાર.
ચાર બાગ કરા મેં રોક, તે કા રથે જણાવ્યો લોક,
તે કાળડી માંહે ચીડીયો, ચો પેની કાડી દીડીયો.
એક વરસ કંડે કાહાડને, વેહેવી બાપ તેહેના પાડને.
એવી કહી સુવ આપલ વાન, દેવલોક પાયો તે તાત.
નાત જતનો કીધો નેક, એક કરતા યહું વર્ષ એક,
પોતી જુમી અપરમપાર, કાહાડી કાળડી બંધવ ચાર.
ચાર ચીંદડીએ ચાર ગાકડી, તે ચારે બાણે દીડી.

દોહા

એક ગાંઠડી એક પાહાણીયો, જોડે કડકો ચરમ,
 દીકું તે ચારે જણે, દીધા હાથ બે કરમ.
 ખીજ ગાંઠડીમાં લોહ છે, કાગલ કડકો ભેડ,
 તે દીકો ચારે જણે, પોહોતા મનના ઠોડ.
 ત્રીજ ગાંઠડીમાં રોટલો, તે ભેડે કડકો સૂત,
 તે નરજી મેહે કરી, પરનાપવંત જે પુત.
 ચોથી ગાંઠડીયે મરતકા, મહિ દોહડો એક,
 તે ચારે નરજી રહ્યા, વણીક તણાહ વવેક.
 તાતવચન લોપે નહી, વહેવે નહી દો ભાગ,
 સુજ પડે નહી સોધતે, લખણનો નહી લાગ.
 રાજ ધર્મ રાજ કને પુછવા આજ્ઞા પેર,
 તે વેનાં રાજ હતા પેલા ગોપને ઘેર.
 આસાદારે હભા કરા, ભહાં બેઠો બહોળ,
 પંડીત પરધાન ને પાઠવી, ધરી વાતનો યોજ.
 પારે બેસારી પુછીયું, શ્રીજી તેહેનો પાર,
 વસ્ત ચારે વ(ર)ખી રહ્યા, કીધા મન વીચાર.
 સામકે કો સમજે નહી ગાંઠડીયોની શુઝ,
 ભાગ ન વેહેચાયા લોજથી, કસી પડી નહી સૂઝ.
 વણીકને કીધા વાચકો: પરવાજે પરભાવ,
 નાચો તમારો ચુકવું જે તોચો તમ તાત.
 ગોપ બોલો તે શુષ્ક ધણા, હીધી ગાંઠડી હાથ,
 વસ્ત ભેઈ વીચારીયું, સોભાવું સદુ સાય.

ચોપૈ

દેહી ગાંઠડી મહિ છે પાણુ, એ હીરા રતન જવેર જ જણુ.
 ગલ કડકાનું જે કામ, એ ઉપરાણી કેરું નામ.
 આ ચરમ તે તો એ ટોર, લોહું છાતપાને ગંઠાર.
 ટાલા તેનો બપૂ દેહાર, સૂત હીર એ વસ્ત અંમાર.
 ૧૫૧ તે તો મેઘા મેહેલ, દોહડો એ વાનના સહેલ.
 ૧૫૨ એ સરવે પરજીયા, વણીકપુત હોરે દરજીયા.

નાથી સાબુયા વેવી લીધ, કામકાજ પોતાનું કીધ

રાયે વજર વીચાર મન, બુધ ગોપે કરી ધન ધન
એ ગોપમા અડધ છે યણી, તેહ કરામત આસન તણી.
એહ બુધી કેરો પરતાપ, અડધ અધીકી આવે આપ
રાત સીધ માગી સચરે, પાલક પરધાન પુઠે પરવરે
દોહા

ભોમી પેઢાવી ભોજ નૃપ, પાણી છટકારે મસન,
અમુલક એક તે નીસર અવ રૂઝ આસન
પુઠમ નડી ન પુતલી વાર વીસ ને બાર,
વાત કરમા વીર વીર, સોજા અપરમ પાર
પચડક પુઠલ નડા, પોહોડા ઝલકે પત્ર,
રતન અમુલક હીરે (ન)ડા, ઘાળે હથેરે છત્ર

૧૩. ૧૯૨-૯૪ને અદલે પા. નો પાઠ (પાનું ૨૬)

કહે રામા સાબય રે રાજ ! કહુ સસેપે તેહેના કાજ,
સાગર માહે ગામરનો બાર, મુડા પાત્ર માહે કહુ આર.
કાઠ છબ કવીને હોષે, વીકમ વીપાણી ન સકે કાષે,
રામકથા રસ પરમ ખવીત્ર, એહેવુ વીકમ સયે ચરીત્ર.
પરમારથ એ નામ પુરાણ, ગુણ ભણે કેા સાદા સુન્દણ,
મુરખ જન એહેને સૂ લેહે, નામ વાસ્તા એહેને કહે
દાતાનુ તો દલ રીઝસે, પોઠા પારીલા પીનસે
મુરખ મમત એહેનો બાધસે, સવવાઠી સનેહ સાધસે
પોહોડુ વીપાણુ ■ બહુ પુન્ય, પુન્ય વીના ડાપણુ તે સૂન્ય.

૧૪. ૪૫ પછી પા. ના ઉત્ત કહીનો વધારો—(પાનું ૩૭)
દોહા

પાહાણુ તો એ વહી જસે, હરણ મારતે હાણુ
પાટ ધાયો એ દીજયે, પડીયે રૌરવ પાણુ
વીચાર કરતે તો વહી જસે, મહીપવને મધરાત,
નોહે હરણ એ દેવતા, જોત્ર પુરખ એ ભવ

કાંમત તો કારંગની, કે ઈશ્વરનો અંસ,
 માયા રમે મોહોદી બહુ, એહ વડેરો વંસ.
 મારતે માહું થસે, મુકું તો તો જાણે,
 એકે વાત ન લકલે, મન વીચારે રાણે;
 સૂડાડું હું સજ થઈ, સામદ છે કે સૂર,
 કે કાયર થઈ કરમરે, નાસે પોઈ નુર.
 જોધ દસે તો જુધ કરું, કાયરપર સો કાપડ
 દાત્રી ધરમ નવ જુગીયે, લાજ ન કરીયે લોપ.
 હોડો ઉતરો હીમતે, તાણી તેજ વરજાર,
 પુરખ હોયે તો સાંભા થલે, નાસલે હોયે નાર.
 વીકમ છે વસુધાયતી, એક છત્રધર રાજ,
 આપ સલામી તેહની, તમ સહીયાસન આજ.
 વનંચરને વાચા થઈ, બોલો સામદ સાય,
 હોયે હોંસ હીસે ધણી, હોટે દેવડો હાથ.
 દેહ બંધેરી દેવતાં, જુલમ કરીને જોડ,
 પોહોડા જોધ પેદા કરા, લક્ષ દલારાં કોડ.
 વરસે વરસાત વીકમ પરે, બોહો ગુણવંત બાંલુ,
 અંધકાર અધીડો હવો, ભેંલું પરડાં પ્રાંલુ.
 એક પોહોર એહેલું હલું, જમ રાવેલું ને રાંમ,
 જમ કૈરવ ને પાંડવ, કરું જુધવું કામ.
 જમ કંસ ને કાંહાંનજી, જમ દાનવ ને દેવ,
 જમ ત્રીનેત્ર ત્રીપુરાસુરે, જોમ થલું અસ્વમેવ.
 પત જુધ પરડું તાંદાં, બાણુ ઉપરે બાણુ,
 દેવરાણુ રચું તાંદાં, સાંમદ બેઠ સૂમંલુ
 વીર વડારો આગીયા, હરગીધનો સીર હાથ,
 કુણુ જીતે અજીવને, સામદ બલીયા સાય.
 આવરદા બહુ એહનો, પીલો સબદો હોયે,
 નેહેને ઈશ્વર પાધસા, તેહેને નવ જંજો કોયે.
 અમુત સાંભો એકલો, પાવક જુગત્યે મત,
 સપઠાઈને લડ થયો, સમરી હરસીધ માત.

હું વાચ, ત્રીપુરા, તોતલા, હું મેઘી મેઢેરાંણ,
 કરતી, હરવા ઈશ્વરી, પુણ્ય જસ પરમાણ.
 સદી સકલનું મુલ હું, પંચ માણવ પચીસ,
 બાહારે ચડ વીક્રમ કેહે, રંડ હપર સી રીસ ?
 માતા અટવારું અમે, માથે આનું મરણ,
 કાપર કેહેવાઈસ કામમાં, કેહેસે એને છતો હરણ.
 સદસ તો સેવાતાં નથી, નથી ધણું ધીર,
 છતાં નથી જોરથી, બધે છે નામનું નીર.
 માહારે તો માતા તમે, તમે સજન સૂપ સાર,
 માહારે આસરે વાહરો, હું નોંધારાં આધાર.
 નાંમ પડાવું સીદ તેં સીઃ બલાવી સાપ ?
 બરડ પાપ હું તાહડે, દરે અહડું છે દાપ.
 એહેવી શ્વેતી અનેકધા, કાંધી વીક્રમ વસત,
 પરસન થઈ પરમેશ્વરી, તે વેલાં બિલી વસત.
 હક હક આદર કરી, લે બાંધ અછતો બાંધ,
 મારો જઈ મોહોકમપણે, પરડે એહેના મોંખ.
 મહીપત કેહે હો માવડી, એ વાર નહી વાત,
 માહારી નેક મહીપત નથી, એહ પસૂની ભત.
 અપત લુપ કમ આવ(દ)ર, હું રાખ, એ શંક,
 પરડે પાપ એહે પેશી, વપરીત હીસે વાંક.
 સકતી કેહે: "સેવક સૂણિ જોરાવર એ ભેષ,
 હંચ તો તુજથી એહ છે, કર એ હપર કોષ.
 સૂર થઈ સંભામ કર, નેક ન શપીસ ગુન્ય,
 માજે કરતે પાપ નહી, પરડે જાહું પુન્ય.
 મૃગયા તો મહીપત રમે, એ રાજવીયાં કુલ કામ,
 મૃગયા રમતાં મુગટધર, હરીવદ્ આદ શીરાંમ.
 નવ નીરોણ એ નરપતી, પાંડવ સરથા મીત.
 તે સહુકા મૃગયા રમે, રાજલોકની રીત.
 બાંધી છે એણે બાકરી, છંટેતો છે સાપ,
 સત્તુ હરણ તે સૂરને, પલા ન લાગે પાપ."

અલોપ થઈ એ અંબીકા, વાપે વીક્રમ વીર,
સમરી હરસીદ માતને, તાણી નાંચે વીર.

૧૫. ઠી ૭૪ ને બદલે પા.નો વંધારો—(પાનું ૩૯)

એવાં કામ અન્યેકધા એક એકથી એક,
વરણુવ કાએ કરી સકે વીક્રમતણા વવેક.

હાતાનું તો હલ ઠરે, જુકાને મન જુકે,
સરાને સોદામણું, રીસાલયાને રૂઠે.

ધંડીતને મન પ્રીયે એ, બુધવને મંચ બધ્ય,
બુધહોણને બાંધ એ, સુંજતલે મન સત્ય.

કાપીને તો કાપના, હાતાને હલ રીક,
કવીયાંને કોડામણુ, (જુ)ધવંતને મંન બીજ.

અરીજ એક વીક્રમતણું, લાયક આપે લાંઘાંણુ,
સોમને સીત જવર ચડે, પાપી હડે પ્રાણુ.

ભાખવત સભાવે ધણો, રામકથા રસ રૂપ,
પરમારથ પુરાણ એ, બારે રસ એ બુપ.

પુંચ વાઢાણું પરીજંમને, દીવ વઢાણો હાતાર,
સાચો વાઢાણો સરવથી, ભગત વણો બહુ બાર.

ઈસ્વરને દેહથી અધીક, પુરણ પરમારથ પુન્ય,
જપ, વપ, સંધી, ધરમ, નીમ, અધીક નહીં કે અન્ય.

દેહધારી સદુ માંનવી, સાંભલો સદુ સાધ:
મોટા તે મેર થકી, જેનો ઉપર દાધ.

બલ રાજ બલવંત હવો, કર ઉપર તે કીધ,
વીરવનાથ વાંમન થયા, મહી માગીને લીધ.

ઠરીચંદ્ર દંતુરી પામીયા, પદપંકજ પરીજંમ,
સજનં સહીત સરગે ગયો, જેણે ધારો તો ધરમ

બાકી બીજ બાપડા, ઘણો કર લાગે ગરથ,
ન જણાવા ઉગા કે આયમા, જીવત તેહેનું તો વરથ.

ધરમ સમી ધાંની નહીં, પરમારથ સમું નહીં પુંચ,
આપણા સમું ઉત્તમ નહીં, સવારથ સરને સુંચ.

ધરમ સમું મડતા નહીં, ધરમ સમું નહીં ધીર,
ધરમ મારજ ઉપર ધસો, વડદય વીક્રમ વીર.

૨૬. કહી ૭૬ પછી પાનો વધારો—(પાનુ ૪૦)

માતર મગજા માહે મણી, સહીયજ સીરોમણ સાર,
વીસ્વનાથ વીરેસ્વરે, દેવ વડો દાતાર
વેભવ દે વાસવ વણો, વરણ વણો કરે મેર,
ચોપાનો લાહુ ચડે, સવા જે મણુ ને સેર
હડુ રાજ રથીયલ તણુ, નીરમલ કરા નવાણુ,
પુન્ય માકમ પરમારથી, પચ કરે પરમાણુ
લેયુઆ માહે લાયક લહે, મનછસૂત માહારાજ,
સારાવરત સોભાવીયા, લક્ષ્મીદા લાજ
તેણે કાને સંભાળ્યા વીખણુ કવીના વરત,
સામલભટ કવીરાજને, સહીયજ તેહાચો વરત
કરે જોડી રહીયલે કહું “કરો કહું તે કાજ,
પુન્ય મય પરમારથી, આણો સી માહારાજ”
સહીયાસન બત્રીસની કયા હેડથી કીધ,
પરમેસ્વર ખસતાપથી છુધ સારદા દીધ
રહીયલ રીઝો રૂઢા વીધે પુરણુ મન પરસાન્ય,
મયવી કરી પસાયતે દીધુ કીંચ દરસન
સપૂત ભાટ સુરસધનો શુણુસાગર ગુમાન,
સુપો મય તેહેને સીંદખપત દીધ હસુરી દાન
રહીદાસ મનછ તણો, સામછ વીર સૂમણુ,
વેણીદાસ પુર પાટવી, પચ કરે પરમામ
શુધાનું શુધ નવ જુથે, સીવપુજન સાજ સવેર,
હરીયવ, જગદાસલુ, જલવત નામ જવેર
મય તેહ પરતાપથી, કરો અનુક્રમ આપ,
સામલભટ કવીને કરો, વેદ પુરાણે જાપ
શ્રીગોડ માલવી વીધ સૂમ, વીરેસ્વરનો તન,
લધુ બધવ લાધા તણો, માહારુદ્ર પૂજવા મન્ય
આમનીયે કહું જોજને જેવા તમે જો થાયો,
તો જરો જો આસને, ચીંતમા રૂડુ ચાહો

વાતા ૨ છ-વિધાતાની-કહેનાર પુતળી સુભદ્રા

(અથ સિદ્ધાસન જત્રીસી મધ્યે, પુતળી સૌ(સુ)મદાની બાહ્યણુનો દીકરો છવાળો તેદની વાતા લિખ્યતે.)

દાહા

બોજરાજ આનદિયો, વળી સુમહુરત લીધ,	
નગર બોજ કરાવિયું, રચના બહુ વિધ કીધ.	૧
ચંદન બોમિ છંટાવિયાં, અતિસેં મહેલ આવાસ,	
કુંભકુમ છડા દેવરાવિયા, વેશ્યાં પુષ્પ ચોપાસ.	૨
દુર્ધે ઉબર ધાવરાવિયા, મોતી પૂર્યા ચોક,	
તરિયા તોરણ બંધાવિયાં, અણુયાત્રા છે મોખ.	૩
શુભ ધટિ સાધિ નિહાં, મેલ્યા વિમ્ર અનેક,	
દાનજોગ જાચક મદ્યા, શોભા અધિક વિવેક.	૪
બોજ સિદ્ધાસન ઉપરે, ધરવા માંજો પાપ,	
મોતી સુભદ્રા પુતલી રહે રહે વેગલો રાપ.	૫

૧ બાપેલી પ્રતિઓમાં આરબમાં સ્વસ્વલી અને ચક્ષુપતિની સ્તુતિ છે, તેમ બોજ શાળની મરાસિત પણ છે. સને ૧૮૬૩ વાળી બાપેલી એક પ્રતમાં ૧૩ દોહરા અને બીજી પ્રતમાં ૨૧ દોહરા વધુ છે આ વધારો કદા તેમજ કે. પ્રતિમાં નથી. તે પાછળથી ઉમેરાયલો લાગે છે. તેમાં કોઈ કાવ્યચમત્કૃતિ નથી આવા વધારા પ્રત્યેક વાર્તાના આરબમાં લગભગ એકસરખા હોય છે. પા. પ્રતિમાં વધારો નાચે પ્રમાણે છે જુઓ પરિચિષ્ટ ૨-૧.

૨ નગર કે. 'વિમ્ર બોજ કરાવીયાં.' પદ માં જા કહીનું બીજું અને ત્રીજું પાદ નથી. રચનાને જાહે પા.માં આમ છે -કીધાં બહુ વીધ દાંન, જાચક જસ મોલે ધણા, મગલ પામ્યા માન ૨ છંટાવીયા-કે. 'છંટાવીયાં' અતિસે-કે. 'ફંગા' (ફંગા) ૨ થી ૪ ને જાહે પા. માં આ પદ્ધતિ છે —

સુભ ગંગાદે સુધ કર, લીધું રૂંદ લગન;

આસન બેસવા મન કર મહીપત થયા મગન

૪ દાનજોગ-કે. 'દાન કારણ.' અધિક-કે. 'નિવિધ.' ૫ ચોજા-પા. પ્રતિપરદણા

એ સિંહાસન ધન્દન, નહીં બીજાનું કામ,
વિક્રમ સંજિવો જે થશે, તે બેસે એ ઠામ.

૬

ચોપાઈ

કહે ભોજ તે કહેવો રાય, તેહનો મુજને કહો મહિમાય,
તેણે તે ચૂ પ્રાકમ કીધું દાન દેઈ જશ કેવા સીધું ?

૭

કહે સુભદ્રા. સુણો નરેશા તે તો તુજને કહ્યું ઉપદેશ,
તેહેના નામથી પામે (અછ) ભોગ, દળે રાગ ને મટે વિયોગ.

૮

પરધાન પોતાનો કરતો રાજ, પોતે પરદુખભજન કાજ,
એક મમે (રાય) ચક્રવો સિકાર, સાથે મેન્વાનો નહીં પાર.

૯

જેહેવો અભિનવો હોઈ ધન્દ, તેહેવો સરદપુનમનો અદ્ર,
જેહેવો રમિ ઉગતો ભાણુ, એહેવો વિક્રમ વીર મુળધુ.

૧૦

અઢ્યા દેઈ દહામા ઠોર, અઘોર વન (એક) મહા ધનધોર,
(તે) માહેથી નાકો મરગલો, પુઠે થયો રાજ એકયો

૧૧

ગાનને કાણુ પહોચી શકે, પાઠા વઢા સહુ વિક્રમ પખે
ગયો મૂગ પડિ તિહા રાય, રાય વિચાર્યુ રૂઢયા સાથ

૧૨

મ્ની, ૬ વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨ ૭ આ કડી પછી કે મા આ પક્ષિ વધારે છે -

કુણુ કુખીયાના ભાગા કુખ ? કમ પરભ પમાડી સૂખ ?

૮ તેહનાં-આ પક્ષિ છે. મા નથી ૬ પરધાન-કે મા આ પક્ષિ આમ છે -

પરધાન રાજ પોતાનો કરે, પોતે પરદુખ ખોતો ફરે

ગામ નામનુ વરણુવ જેહ, આગલ તુજને કહેશું તેહ

૮ ને બાદે પા ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૩ ૬-૨ પછી પા મા વધારો -

સુભા સામે દાપી પાડલા, પોહોડા પાયેક જુજતે જોડલા ૧૦ અભિનવો-કે. ને

પા 'અવનવો' હોઈ છે. 'હોયે' ૧૦ પુનમ-પા નીસાનો ૧૦-૨ પા. જ્યેહેના

ઉત્તરાયણનો રવી, કેહે સોભા કેટલી એક કવી

૧૧ અઘોર-કે. 'વેરુ' અઢ્યા પા અકો ૧૨ પછી પા. મા વધારો

'માદારી સાથ ન આનો કોયે, જ્યેહે કાઈ કરમ લખુ તે હોયે'

૧૨ રાજને ૦ કે 'સેન સરક પાઠળ રહી ગયુ, નગર બહી વપણુ સદુ યયું'

૧૨-૧ પછી પા મા વધારો

મનુષ્ય પગના દીડા જિહા, હૃદય બેશિને ચાલે તિહા.
 એટલે દીડ નગર અનુપ, ક્ષુધાવત થયો છે બુપ ૧૩
 માહિમતી નગરીનૂ નામ, મહીપાલ રાજનૂ ગામ,
 વિપ્ર તજ્જુ ધર પૂજી મયો, પામ્યો માન તે સુખિયો થયો ૧૪
 બ્રહ્મદત્ત તે સમો, ઋષિ, જેને વેદ વરા છે સુખી,
 ચનર વરસની પુત્રી એક, તે તો જલે સર્વ વિવેક ૧૫
 તે બ્રામણની નારી સતી, પતિનતા ધર્મ તે પાનતી,
 તેને પેટ એક આબ્યો તન, તે દાંડે થયા પદ્ દિન. ૧૬
 ઋષિ ખેડો છે ઉતટ ભરે, એટલે રાજ આબ્યા ધરે,
 અથ તજિ હેડો ઊતર્યો, જર્ઘ વાડવ(ને) ચરણે સિર ધર્યો ૧૭
 ઋષિઈ દીધો આશિર્વાદ, રાજ મન પામ્યો આજ્ઞાદ,
 ઋષિને મન ગાળ બાવિયો, કહો (મહા)રાજા કિહાથી આવિયો ૧૮

આગળ ભ્રમ ને પાળી રાય, કડા વેડે રજુમા ધાય,
 રાજની મીતા નવ મને, સદુકો એહેના પ્રાક્રમ કરે
 અછત એ મારો નવ્ય ભયે, નથી સુક ખાધી કોને માયે

૧૨-૨ પછી પા. મા વધારો

રજુ માહિ ગયો ભ્રમરાજ્ય, રાજ પામો મનમા લાજ
 બુપ, તજા તડકો ને દાંડે, મુજવાને લાગ્યા તે દાંડે

૧૩ હૃદય કે 'નરપત વલિ ખેડો તાંડે' ૧૪ કે નો પાક વિમં કો
 'વિધધર પૂજી રાય ગયો' ૧૫ સર્વ કે 'વિવિધ' ૧૪-૧ પછી પા. મા વધારો
 પુણ્ય ભ્રમ ને લીધો પાર, વિક્રમ મનમા કરો વિચાર ૧૫ વચન પા વડા છે મુપ
 ૧૫-૧ પછી પા. મા વધારો તપોમયે તપ કેર ૧૫, દેહી મનમા દરયો બુપ ૧૭-૧
 પછી કે મા આ પકિત વધારાની છે - 'મહીપતેને દીધા જડુ માન, જલો મોટાને
 સુતાન' પા. મા વધારો

વટેમારણ નીરમલ નામ, તેજપુજ આવા તે દામ

તેહેવા પોડો, તેહેવા સુખી, દીડે સુપ પામો તે રખી

૧૭-૨ જર્ઘ કે 'પરજામ રૂપિને પ્રીતે કરો' ૧૮ રૂપિઈ કે 'વિદમને દીધો
 આશિર્વાદ' રૂપિને-કે 'બ્રામણને' આજ્ઞાદ પા લશાદ મહારાજ પા માનમા

અમ સરિખું કહેા કાઈ કામ, આળ્યા આત્રમ, તમારો ઠામ,
રાજા કહે હુ પથીવેશ, ભૂલો હુ આળ્યો તમ દેશ ૧૯
રહેશુ પરાણા એક જ રાતિ, પય ઉઠી બચુ પરભાતી,
શુણી વિપ્રનું કૃત્યુ અગ, આલસુને ધેર આવી ગગ ૨૦
[નિરધન જન જમ પામે ધન, વગા નાર પામે જમ તન]
તમેા પધાર્યા મોદૂ ભાગ્ય, અમ ઘર આજ ઉછન મહાગગ ૨૧

હૂહા.

પુત્રી પિતાને કહે આળ્યો પરભો આજ,
ધેર જલ સુહાડુ અઠે, તે જણાવ્યાનુ સુ કાગ. ૨૨

ચોપાઈ.

કારી ગાગર ઉઠકે ભરી, રમેઈ તણી સામમી કરી,
રાઈ કીધું સ્નાન સરીર, મન વિચારે વિક્રમ વીર ૨૩
ઋપિ તણા તે પૂજા પામ, સત મોહાર સમર્પી રાય
પાક કર્યો પોતે રાજન, પમામૃત કીધુ ભોજન ૨૪
ઋપિ રમે (છે) તિહા સિંહ્યાય, કર્યો નકાર તે દેખી રાય
ઋપિ! પોટો તમે સિંહ્યા માહે, અમેો પોદરયુ બાહેર આહે ૨૫

૨૧-૨ [નિરધન] કે મા છે ૨૨ આ દુહાને બદલે કે 'મા મા ચોપાઈ બાહુ છે
અને નીચેની યે કીઓ વધારે છે —

આસન પાન સોપારી ધણી, તરતીબ કરી તે નરપતિ તણી
પુત્રી કહે સાજન રે વાત' સત લાડી કહું એક વાત
વરધ સૂતક આપણે ઘર, ભોજનની શી ચારો પેર?
એ જણુ બલે તે નહીં જમે, સાચી વાત ગોવિંદને ગમે

૨૩-મન૦ પા નાદાવા કારણ સુકા નીર ૨૪ પાક૦ કે 'સતોપ્યા તે દ્વિજવર
જન' પમામૃત-પા બાવતા કીધા ભોજન, લવ્યજ સોપારી ખીડાપાન, પુરણ
મીતે પરમ નિધાન ૨૫ ઋપિ રમે૦ કે 'સુદર સેજ્યા ટાલી જલે, નરપતિ ના કહી
છે તાહે' સેજ્યા માહે પા પર માહે પોદીશુ કે 'એસસુ'

અમને તો નિદ્રા નહિ ઘણી, અમો ચોખી કરત્યું તમ તણી;
 પ્રભ સહુ તિહાં સુખણી થઈ, એટલે નિશા અર્ધી ગઈ. ૨૬
 બાર વચ્ચે બેઠો છે રાધ, કોહલું ખણી ધરતું કર માંહે.
 આગિયો પાસે મહા ધનધોર, અલિ કર ઘોડાની દોર. ૨૭
 નહિ નિદ્રા નયણે અનુમાન, હરિહરનું ધરે છે ધ્યાન.
 શાકી બેઠો છે ધરબાર, એટલે આવી તિહાં એક નારિ. ૨૮
 સોલ વરસ સરિખું શુભ રૂપ, જોઈ મન વિચારે જૂપ.
 અંગરાગ, બાધી કટિપટી, હાથે કુંકુમ કુંકાવટી. ૨૯
 ધસી પેસવા ગઈ ધર માંહે, રાજા તત્કાલ આવી બાંહે.
 ચોર લંપટ કે છે કેા જૂત? કે જાર કે કોહની દૂત? ૩૦
 તું રાણી કે છે મોહની? કાસ છે કે રૂં કોહની?
 લક્ષ્મી દેવી કે તું સતી? છે કુણુ તાહરો પિતા ને પતિ? ૩૧
 સિદ્ધિ સીંકાતરી બંતરી? કે વેશ્યા કે છે ધુતરી?
 જક્ષ, કિન્નર કે ગાંધર્વ નામ? કિમ આવિ છે આણે કામ? ૩૨

૨૬ સદ્-કે. 'સુખ' ૨૭ કોહલું-પા. બોહા: પાસે-કે. 'ઈષ.' ૨૮ રોહી-
 આ પાદ કે.માં પડયું છે: પા. હવસ એકે ધર તે કાર. ૨૯ નેધ-પા. નરક્ષી
 ને હરયો મન જુપ. ૨૯-૧ પછી કે. ને પા.માં આ વધારાની પંક્તિ છે -વાર વચ્ચે
 આબૂધણ ધણી, ચતુરપણે તો ચિતળી તણી' પા. હસતી રમતી રમજમ કરે,
 પુરવરી નેહની પરવરે. ૨૯-૨ પછી પા.માં વધારો:-કુંકુમ પીયલ કરી જી બાલ.
 ચોખા ચોહોહા આપણે લવાટ. ૩૦-૧ પછી પા.માં વધારો:-

નાથ દેવતાં બેઠા અમો, કયમ પેસો મંદીરમાં તમો?

લોચે કેમ અમલી લાલ્ય? અરણિ રાત્રે અહીંનાં સુ કાળ?

૩૦-૨ જૂત-કે. પા. દૂત જર કોહોની કે. 'જર વંતર'. દૂત-કે. જૂત; પા.
 ધૂત. ૩૧ થી પછી પા.માં વધારો:

આપવા કે લેવા ભય છે, કેહે વોટી સાહાને યાય છે?

રોપણ કરવા કે મારવા, ભયો છે જીતવા કે હારવા.

૩૨ વેશ્યા કે. ને પા. 'વેશ્યા બેચર અહીં હવરી'. ૩૨ પછી પા.માં વધારો:-

કાષ કરી બોલી તે નારિ બાલિ ભરમ કર આ કારિ.
મેલ હાથ મ પૂછીશ વાત, જોતા કરસય તાહરી વાત

૩૩

કહા

તાહરો ડરાબો નહિ ડર, સાચુ કહુ આ દિશ
મેહલુ ખડગ માહા કોહલુ, હવડાં છેદી શીશ.
જણુ છૂ તૂ ખોલતી, નિત્યે મોટા રાફ,
ધણી ચોવણીયો ગાઠિયો, આજ મળ્યો છે સાપ.
ખીંહીના જાઈ તે જુવા, દેખાડે તરસવ,
આજ તે હાથ જ ધાલિયો, ગોખડ કેરે મૂળ.

૩૪

૩૫

૩૬

ચોપાઇ

કાહનો બોલ મનમાં નરિ ધરૂ, વિક્રમથી હૂં તો આસરૂ.
ખોલે છે મન આણિુ ધીર, શકે તૂ હોઈ વિક્રમવીર.

૩૭

સાચુ નહીં બોલો આ કીસ, તો હવડાં છેદાયે શીસ ડર પછી છે મા આ પક્તિ
વધારે છે -

સુન સાથે જો હાલો કરે, જન કોઈ તે જન પાવરે,
તો જીવ્યાની આસ્વા હોય, સુન સાથે વાત મ કરો. કાપ

મા મા નીચેની પક્તિ વધુ છે - ખાલી ભરમ તો તુમને મરૂ, તો હું હુસ રહેમા
ધરૂ ૩૪ માહા કોહલુ-મા જો રીસથી ૩૫ ધણીં કે ને ખા 'તાહા મલતા વને
ગોપીના' ૩૫ પછી ખા મા વધારો

નાહ કતાર તાહરો, પુહું છું હજી પાર,
કરે ન કેવ હાનવ યકી, નીચે એ નીરખાર

૩૬ મી કરી છે મા નથી ૩૬ પછી ખા મા વધારો

અલત પાસે આવ્યા તમે, જીતાની નહીં આસ
વાહ મુઠી કોહો વારતા, પ્રીતે ઘેરો પાસ

મોપૈ-નરપલ સાથે બોલી નાર, આપ મનમાં કરે અહકાર
મરત લોકે માનવ જેટલા, તે કો નવ્ય જીતે તેટલા
કું કહું તુમને વારવાર, માનવી તે તો માહારી નાર

૩૭-૧ પછી ખા મા વધારો -

હોળીપલ્ય હો ભારે જુષ, વીક્રમ રાજ્ય દેવાસી રૂપ,
સુને માનવ દેખે નહીં કોયે, અચરજ એ માહારે મન હોય,

જોયા અમ તણા ઈંધાણ, ઉનખિયા રાય ચતુર સુખણ

કહે રાજ તૂ ઉનખે મને, હુ તો નથી ઝીંછતો તને. ૩૮
[સેવક સરખૂ કાઢો મુજ કામ, પ્રકાશ કરો તમારું નામ.]

હુંહા

ધરમપુરિયે આવિયા, વિધાતા માહરૂ નામ,
લખૂ અક્ષર છટી તણા, આવી છુ તે કામ. ૩૯
એ જામણના પુત્રને, પ્રકટ થયે ૫૨ દિન,
લખેશ અક્ષર છટી તણા, રાજ જાણો મન. ૪૦

ચોપાઈ

ખોટી અમનઈ નવિ કોણઈ, શીઘ્ર થઈને શીખ દીણઈ
જાણ્યા શીઘ્ર લખી આવજ્યો, પાઠા આ વારે આવજ્યો. ૪૧
ગઈ વિધાતા લખિયા લેખ, વાર ન લાગી પનકજ એક
પાછી ફરીને આવી તિહા, રાજ વિક્રમ બેટો જિહા ૪૨
રાજ કહે નખું ને કર્મ, તે સબજાવો મુજને મર્મ
કહે વિધાતા મુજ નહિ મત્ય, રતિ અમે ન જાણું મત્ય ૪૩

સામુદ્રીકના ઈ ઈંધાણ, બત્રીસ લક્ષણ ચતુર સુખણ
દેવ રૂપ દીરો છે તમે, મીઠી પાર તમારો અમે

૩૭-૨ જોયે છે-કે આ આમ છે -

તોરે વલણ જોવી જાણ કે તું માનવ જોલે આવ

૩૭ પછી કે આ આ કદી વધારે છે

દેવ અણ છે તેલની જલ, તે જલે બરેરી જાલ

સાં છે જોયે રે વિક્રમ વીર, જોયે છે આશી મુખ ધીર

૩૮ પછીની અલખી કદી માત્ર પા મા છે ૩૯ અક્ષર-કે. 'આંક' ૪૦
લખિયા-કે 'લખું આંક કુખ તણા, મનો સાચુ મન' ૪૩ કે 'રાજ' કદા આજ.
મત્ય-કે - 'મત, તે તો હું નવ જાણું સત'

- હિર ગર્ભ રસો જે દિસ, તે દાટે તિહાં લખિયું શીલ. ૪૪
તે લખનારમો ન લઈ પાર, તેરું આગળ હોઈ હોનાર.
તે અક્ષરની પૂજા કરી, હું તો માહરે પાછી કરી.
રામ કહે: જવા નવ દીછઈ, એ વાતનો કેડો લીછઈ. ૪૫
કહે: ઓ અમે પૂછી આવ્યું, કારણ તુમને સંભળાવ્યું.
વચન દઈ વિધાતા ગઈ, ધર્મપુરીને મારગ વહી, ૪૬
જે ધર્મને જાણુ જ કર્યું: મેં વિક્રમ દાઢે વચન જ ધર્યું:
બાલકલાટે લખિયું જેહ, વિક્રમ કહે કેરું છે તેહ. ૪૭
કહે: ધર્મ ન જાણું હું, કિમ સંભળાવીશ જાનને તુ ?
તેહ લખનારી: વચન જ જાઈ, તો માહરે નવિ ધરવિ કાય. ૪૮
ગયા ધર્મ તિહાં અક્ષરવરૂપ, હોનાર પૂર્ય મોટો અવધૂત. ૪૯

૪૪ લખનારો કે. 'લખનારો' છ તુનાર' હોનાર-કે. 'ધાનાર.' ૪૪ પછી
કે માં આ વધારાની શક્તિઓ છે-

વિદ્યુત્તો તો વિદ્યુ કહે, સિન્ધુજમાં સિન્ધુ થઈ રહે,
વેરાળી તો કહે છે રામ, મયેન્ધ મદિ છ બીજું નામ.
લેન્ય જેને અરિહંત જ કહે, જ્યોત્સનાસ્ત્રી જ્યોત્સી સહે,
શક્તિમક્ષ તો શક્તિ કહે તેહ, એહ લખનારો તો છ તેહ

૪૬ પછી કે માં આ શક્તિ વધારે છે-

'શ્રી છ માહારો સ્વામી જેહ, તેહને પૂછું, તે કહેશે તેહ'

૪૮ પછી કે.માં આ વધારો છે-

સ્થાવર જંગમમાં જે રમે, વીરસા લેગીને જે રમે,
વેદ વશ્યુવ કરે તેહનું, જમા ધાન ધરે તેહનું

શ્લોક-—ધાવર જંગમ ચૈવ જહ્નુચેતનયો. ગવેત

તનમયે સ્પીતો જૈન પુરુષ પ્રકૃતિ નૃર્ણા ॥ ૧ ॥

રસરવાદિક ગદ્ય ચ પદ્યદ્વી વીપ રમેત્

તેન મુક્તા કૃતા જ્ઞેન તેન નામ નરોત્તમ ॥ ૨ ॥

હુલ્લ:

વિરંચિ વિનઈ કરી, જે તલાંસ્યા ચરણુ;
મહેર આણી મયા કરી, બોલ્યા અશરણુશરણુ: ૫૦

કહો ધર્મ કિમ આપિયા? સ્યેં દોરણુ તમે આજ? ૫૧
એક વાત સંદેહ કહો: (તી) રહે અમારી લાજ.

૫૨ દિન થયા બાલક જણ્યો, તે જાતે છે બલ;
અક્ષર સમરાબ્યા(છે)અમો, (તિકાં)સ્યું લખ્યું છે કર્મ! ૫૨

કહું કથા એહના કર્મની, ધર્મ વિચારી જોઈ;
મર્મ લખ્યો માને ખરો, નહિ મિટાવે કોઈ. ૫૩

ચોપઈ.

જનકજનૂની (મહા)મુખ પામશે, તેજવંત પૂજતો હશે,
એહથી સુખ પામશે ગામ, રનિદત્ત ધરીઈ એહનું નામ. ૫

વરસ સાત ઉપવીતજ હશે, તે દાહે તેના વિવા ધશે;
નવમે વરસ લગનનો દિન, મળશે લોક સહોદર જન. ૫૫

• ચોથું મંમલ જાહેર ધશે, તાહેર વામ એહને મારશે;
સદજ જાશે એહના પ્રાણ, તે સાચું તું માને વાણ. ૫૬

૫૧ ધર્મ-કે. 'કમ અહાં લમ' પા. ધાતા. સ્યેં પા કોહો અમ સરણુ
હાજ; પા. રહેશે. ૫૩ ધર્મ-કે. લક્ષણાં છૂટી વણાં. નહીં પા તે મદાવી ન
શકે હાય. ૫૪ ૫૫ પા.માં વધારો -

મમા વહે જો ઉલટી, પમમ કચે જો બાણ;

તોહો લણુ મટે નહીં, માને સત સુભણ.

૫૪ જનક-કે. પા. જનક જનૂનીનું માહા સુખ પામશે, તેજપુજ માહાબાવ
ધશે.' ફા જનજીવન મદા-રનિદત્ત. કે. 'વિષામલ ધારો નામ.' ૫૪ પા માં ૫૨
થી ૬૧ ને બાંધે ૧૧ હુલ્લા આનાજ આશયના છે અને ધણા ખરા રાખે તેમ
પદો પણ સાખાં છે. ૫૬ જાહેર ધશે-કે. 'મંમલ બજે' મારશે-કે. 'દણે' તે
સાચું-કે. 'તે જ સાચી બણે વાણ' પા સદુકો ધસશે હાય

પાછા વસિ ધરે જાશે શોક, રંગમાં તિહાં યાશે શોક.
 એહવું લખ્યું છે કર્મ જ માંહે, કાટિ ઉપાયે પરું નવ થાઇ. ૫૭
 એહવાં સાંભળી સિદ્ધ વચન, પાછો વળ્યો છે ધર્મરાજન.
 હનારનું વામક જે લલ્લ, (તે) લખનારી આગળ જે કલું. ૫૮
 સાંભળી પાગી સુખવિલાસ, આવી વિક્રમરાયને પાસ.
 મૂલ યકી કહી માંડી વાત, નવમે વરસે હોશે ધાત. ૫૯
 પંચ વરસ ઉપવીત જાહેર, વિવાહ મળશે એહને તાહરે;
 નવમે વરસે આવશે જાન, સગાં સહોદર દેશે માન. ૬૦
 એથે મંગલ હોશે લાગ, તાહરે એહને મારે વાધ;
 રાખી નહિ સકે તિહાં કાય, એહવું કર્મ લખિયું જોય. ૬૧
 એહવું કહી વિધાતા ગર્હ, વિક્રમને મહા ચિંતા ધર્મ:
 પરદુઃખભંજન હું કહેવાઈ, સુખ દીધા પામે કિમ જાઈ? ૬૨
 ઇમ કરતાંમાં વીતી રાતિ, ઉગ્યો સૂર્ય થયો પરજાતિ.
 પ્રભાત પોહોર મોટો ઉપામ, દૈખ્યુર હરિનાં કીર્તન ગામ. ૬૩
 ઉક્યો વિમ્ર ઉગમતે દિશ, રાજાને દીધી આશીશ:
 કાટિ કલ્યાણુ તમારું ચળ્યો, અપાર દુઃખ તમારાં જાળે. ૬૪

૫૭-૧ પા. હતથાવ વસ્તારો તે સમે, સહુકો ધસશે હાવ. ૫૭ થી ૬૧ ને બહારે
 જુઓ. પા. નો વધારો પરિશિષ્ટ ૨-પ. ૫૮-૧ ને વાંચે કે. માં આમ છે:-

વલતું વીતરો એહને ધણું, શુભ કરમ એ જાણે તણું.

૬૨ પા. કહેવાણું. ચણું. દીધા-કે. 'દીધા' ૬૧ પછી પા. માં વધારો:-વચન
 જતે તો જીવન જાયે, દુઃખસાગરમાં પડીયો રાયે. ૬૩ પ્રજાત ૦ છે. 'રાગ જીભાસ
 પ્રભાતે યાય', પા. પંચમ રાગ-પા. માં વધારો:

તે વેળા હોડા રાજન, મહીમતીયે વીચારે મન;

હવડાં સી કંઈ હું વાત, વચે વરસ તહાં છે સાત.

૬૪-૧ પછી પા. નો વધારો:-

તાહારાં દોહલાં દૂરે જાળ્યો, નીરમલ નામ નવ કંટે યાળે;

જીવી જીવને ડુંગર વણી, વાધો લાજ વીક્રમથી ધણી!

હું નયી જાણુ તો તાહારે નામ, કાણુ સરીયાં છે કલ કાંમ.

રાજા લાગ્યો. ગ્રાહણને પાય, બેસાડ્યો સમીપે રાય.
 વિક્રમસેન્યે લખ્યું એક પત્ર, તે ગ્રાહણને સોંપ્યું તત્ર. ૬૫
 આ કામળ તમે જાણો હાય, હૂં કહું તે તમે કરજ્યો વાત,
 તમ ધર થયો પ્રગટ જે બાહ, તેહનો હોઈ બહરે વિવાહકાવ. ૬૬
 તાહરે જિજ્ઞેષી આવજ્યો, માહરો હાયઅક્ષર લાવજ્યો,
 મુજથી થાઈ તે સેના કરૂં, મળે વચન ન કરસ્યો પરૂ. ૬૭
 તે વાતનૂં છો વચન મળ્યા પૂર્વે (ન) પરણાવું તન.
 મુજ મત્યા વિના કરો વિવાહ, સુકૃત કર્યું તે નિશ્ચય યાય ૬૮
 તે વાતનુ છો જે કાલ, તો માનીશ તમારો બોલ
 તાહરે ઋષિ કહે સુશ્યુ (મહા)રાજાં માહરે કિહાથી એહવા કાજ. ૬૯
 મુજને વરસ પચાવન થયા, તે તો સર્વે ઈસિ ગયા,
 ઈશ્વરે આપ્યો છે તન, નથી થયા પૂરા દસ દિન. ૭૦
 એહ બાલકનો વિવાહ થયો, તે દાદો કંઠારે આવવો ?
 કહે રાજા તે આવશે કાલ, એહવૂં જાણી કાલ મુજ આશ્વ. ૭૧

૬૪ ૨ અપારગ-કે. “કુખ દોહોલાં દેહવટ જાને.” ૬૫ રાજગ-કે. પા. ‘પૃથિવી
 પતિ જઈ લાગો પાય, સમીપે તેડો દિવસાય.’ ૬૫-૧ પછી કે પા આ પદ્ધિઓ
 વધારાની છે -

મહીપતિએ વિચાર મન, એહ વાતને છે જાણા દન,
 એ વાતનો જે એહેરો ધરો, તો માહ બાપના માણુજ જરો
 સાંઝે કરતે નરગ યાય, વિચાર કરો પેતે મન માય,
 ઉપાય કહું હું તેહજ વલો, વાધો નવ કૈવલર વલો.

૬૫-૨ વિક્રમસેન-કે. ‘વિક્રમાસ’ તત્ર-કે. ‘તરત’ ૬૬ તમગ-કે. પા. ‘તમ
 ઘરે પ્રકટા છે તન, તેહનો દોષે ભરે વિવાનો દન’ ૬૭ વાઈ-કે. પા. ‘યારો’
 મટિગ-પા. તે વાતે સવ વાજા ધર ૬૮ પૂર્વે-કે. પા. પૂરે મુજગ-કે. ‘મલા વિના
 જે લગનજ કરો તો સાવ જનમર્ત્ય સુકીત હરો પા મલા વિના જી કરો વિવાય,
 સુકીત તારૂં જ સફલ યાય ૬૯ તો માનીશગ-પા. કે. ‘તો સવ મારૂં તાહર તોલ’
 એહવાં કે. પા. ‘વિવાહ’

- આહણ, પુત્રી ને સ્ત્રી સાથ, આપ્યું વચન રાજને હાથ:
જન્મકૃત સુકૃત દારીઈ, (જે) જાણુ કર્યા વિણુ પરણાવીઈ: ૭૨
- નવિ જાણું તમારું નામ, તમે કહો મળ્યાનો કામ.
નગર જોણી વિક્રમરાય, અમે મળું સભા તે માંહ. ૭૩
- રાત્રિ દિવસ, ને સંજ સવાર, રહું જેઠા અમે તે કાર.
હાથઅક્ષર લેઈ ઇમાંણ, આવળ્યો નગર જોણી કાણ. ૭૪
- પરપર દેઈ વચન, તિહાં ચડી ચાલ્યો રાજન.
પ્રધાનપુત્ર જુઈ છે વાટિ, આવ્યા રાજ, ગયા હિચાટ; ૭૫
- રાજ આવ્યે સુખિયા થયા, વ્યાધિ શોક સંકોના ગયા.
ઋષિપુત્ર ઘેર મોટા થાય, દિન પૂડે દિન તે વહિ જાઈ. ૭૬
- સ્ત્રીજાતને હર્ષ જ થયો, શોક ચમે નિત્ય નિત તે તથો.
વિક્રમ કરે પોતાનું કાજ, ધર્મમાર્ગ ચલાવે રાજ. ૭૭
- ઈમ કરતાં થયાં વરસ પંચ, જનેઈ તથો પછે માંજો સંચ. ૭૮

કુહા

- કહે: આહણી જાતારને હર્ષ ધરી મન, આજ
વરસ જ જેહૂ પાંચમૂ, કરીઈ પવિત્ર જ કાજ. ૭૯
- વૈદ્યાખ માસ દસમી તિથિ, શતભીષા શુભવાર,
મધ્યાં સહોદર નાતજન, ઉચ્છવ મગલ ચારિ. ૮૦

૭૧ મુજ પા. જ. ૭૨ આહણ-કે 'આહણુ આહણી પુત્રી સાથ' રાજને
પા. પછીને ૭૩ તમે-પા. તમ મળ્યાનો તે કાંદા કામ અમે-પા. અદરનીય.
૭૫-૧ પછી પા. મા વધારો -

'જેહેવા અનેક વચન દાણીયા' વચ માંહે સુરજ સાપીયા
ચડીપાટ ને સાલીગર્ભ, ઉપડાવા કર જે કામ

૭૬ રાજ-પા. સીપત શોક-પા. શોક લોકોના ગયા ૭૭ પચ-કે 'સાત'
સચ કે. "સાત" ૭૯ પાચમુ-કે 'સાતમુ.' પવિત્ર જ પા. હપવીત ૮૦ 'સાત.
ભીષા'-કે 'શુભ નક્ષત્ર' નાતજન-પા. કુટુંબ સહુ

તેજા વિપ્રજ વેદિયા, કુશ આચારી ધર્મ,
 ગર્થ ખરખ્યો (જે) પાસે હતો, કચ્ચાં ઉપવીતનાં કર્મ. ૮૧
 જાગ, દાન, ધરમ, નીમ, બ્રહ્મભોજ્ય દક્ષણાય,
 રીત્ય સર્વ પૂરણ કરી, આનંદ અંગ ન માઈ. ૮૨
 નાત્યશિરોમણ વિપ્ર જે, તેહને કન્યા એક,
 તેણે કીધો ચાંદણો, કીધું દાન વિશેક. ૮૩

ચોપૈ

તાર પૂઠે તે દિન વહી ગયા, દિન અવધિના પૂરા થયા,
 વરસ નવ થયાં જેટલે, વિવાહદિન આવ્યો તેટલે. ૮૪
 કહો: ઉણુ વિવાહ કીજીઈ, પરણાવી લાહો લીજીઈ.
 લગન નીરધાર્યું સહુએ મળી, સામગ્રી કીધી મનરથી. ૮૫
 તણુ માસ ઉછા છે જિહાં, વિચાર માંડયો ધરમાં તિહાં:
 કહો: ખર્ચ આવ્યું સર્વથી, ખેડો દામ તે ધરમાં નથી. ૮૬
 દોહીલું (છે) આપણું ધરસૂત, લાડે કાડે પરણે પુત.
 સ્ત્રી ભરતાર જે વાતો કરે: કહો કામ હવે કિમ સર? ૮૭
 કોહનું જમને લીજે દાન? 'જમ્યુ એક જઈ જનમાન.'
 એહવી વાતો ધરમાં કરી, એટલે વાત પેલી સાંભરી. ૮૮
 કંથ પોતાનાને કહિ પેર: આવ્યો હતો (જે) પરુહણો ઘેર,
 તેણે કીધો છિ વાપણો, નથી કા ખીજો કાપણો. ૮૯
 તમને ઘેર તેજા છે તિહાં, જોણી નગરી છિ જિહાં,
 તે માટે તિહાં જાઉ મહારાજા! સત્ય આપણું સરશે ટાજ. ૯૦

૮૧ ધર્મ પા. કરમ; પાસે પા. તે કર્યાં-પા. ધારો રડો ધરમ. ૮૩ નાત્ય
 પા. સર્વ. પા. શિરોમણિ પા. વશેક. ૮૪ કે પા. અવધિ કા. 'અવધિ.' જેટલે-
 કે. જાહેર, વેવાહી ઘેર આવો તાહરે. નવ-પા. સાત. વિવાહદિન-પા. વેહેવાઈ.
 ૮૫ કીજીઈ-કે. 'કીજીએ, સહુએ પા. સજને. સામગ્રી-કે. પા. "મન તણી તો
 પોહોતી રણી ૮૬ જિહાં. પા. તાહિ. માંડયો-કે. 'એ નર નારી તિહાં;' પા.
 કરવા માંડયો-ખંડે-કે. 'ખર્ચ' સર્વથી કા. સર્વ થયી. ૮૭ જે વાતો-પા. એકડા શુન

દૂહા.

એક રાતિ વામો રહ્યો, રાત સમર્પી મોહાર,
(તે) માટે દાતા જાણીઈ, જાઉ તમો તે ઠાર ૬૧
કહે આઠણુ સણુ આમણી ! તેહસૂ કિદાનિ પ્રીત ॥
રાત રલાથી ગને પડુ, (તે) નહી ધર્મની રીત્ય ૬૨
નામકામ ન જાણીઈ, પ્રીત યોડી, પય દ્વર,
ફૂ તો તુ કહે તે કરુ, લાગી મૂગ્યુ મર ૬૩
ફૂ તેહને નવિ ઉદામુ, તે નરિ જાણે મૂગ,
વાત કરેતા વરસ નવ થયા, તેહ ખતાનુ તૂગ. ૬૪

ચોપઈ.

પેહનુ લખ્યુ આખ્યુ'તુ જેહ, આઠણો ધરથી લીધુ તેહ,
માગી લીખ ને આઠણુ મયો, નમર ઉજેણી પહોતો થયો ૬૫

શ્રે ૮૮ જ્યુ-પા જ્યો ૮૬ જે પા પથી ૮૦ તમને કે તેમને' તે માટિ-
કે માહારો કહુ કરો મહારાજ જા કે જ્યો, પા જ્યો નમર ઉજેણી જાન
૦ પડી પા મા વધારો -

દીધા છે ખહુ કપરા સમ, મારે ત્યાહા નવ જાણે ક્યમ ?
સ્થા માટે દસણુ મૂખીને, વચન જાપનું કહા સુખીયે
૧ રાત સદાસ જા-કે પા જ્યો ૬૩-ન પા ન ય કરતા-દા કે
શ્રયા ૬૪ પડી પા મા વધારો.

સ્વામી જ્યો જર ત્યાહા જાહા ઉજેણુનો ધાટ,
હપકાની જ સાહા સતી, સમ પાધા તે માટ

૬૫ શ્રુ પેહેલુ લખ્યુ લખી આપુ હવુ જેહ પહેલુ પા વિક્રમ કાગળ લખા
તો જેહ પોહોતો યા પા મહો રહો ૮૫ ૧ ને જાણે કે આ આમ છે -

જર મહારાજ ! તે કમિ જ્યો, એહ વાત જાણી નહી યાયો,
હેતે આપે તો લાજને, નહી તો આશિષ દઈ આવજો
પહેને સમ દીધા તે માટ, માટે જાતુ તેણે ધાટ
લખી મેહેતો તો ધરમા પત્ર, આમણે લીધો તે વરત

શિવપ્રસાદ કિધૂ પૂજન, યથેષ્ટપણ્થ પામ્યો ભોજન.
 દેખી લીધા શોક જ ગયો, જઈ ચઉટામાં વાસો રહ્યો. ૮૬
 હર્ષે હહડે ઉનટ હતુ, ઈંદ્રાસન ખીજી અભિનવ,
 ખત્રીસ લક્ષણ (વસે) સર્વે લોક, નહિ કાને બ્યાધિ કે શોક. ૮૭
 ઝીને ચપકવણી ચીર, સૌવર્ણ્ય કુભે આણે નીર;
 નગર ઉઘોત રવિનં તેજ, હરિહર ઉપર સહુને નેહ જ. ૮૮
 નહિ શોક ને તાપ વિશોક, નહિ બ્યાપે કાહેને તિહા રોગ;
 જિહા પુન્ય વર્તે અનુકિન, તિહાં ન લોપે એક નિધન. ૮૯
 નગર વિવે તે વીતી રાત્ર, ઉગ્યો અરુણ હવે પરભાત
 વિષ્ણે રનાન ખટકર્મ જ કરૂ, આશ્વરક્તિનૂ ધ્યાન જ ધરૂ ૧૦૦
 રાજા ધર્મી પાસે જાય, મહારાજ બેઠા ચિકમરાય,
 ધસી વિષ્ણુ સભામા ગયો, રોજ જાડી બેઠો થયો. ૧૦૧

૮૬ શિવપ્રસાદ-કે 'ખરીખમનું, પણ સ્ત્રી સક્તીનું મીતે. યથેજન જે ભાવતા કીધા 'ભોજન' પણ જ્યાં સક્ત-થયો પણ સમો જઈ-પણ ગ્રામડામ શુભવંતો ગયો ૮૬ પછી પણ વધારો-

સરગ લોક સરીયુ મામ, તાહા દુષણજલ્ નરપત્રનું નામ
 પદમની આકારે સદુ યેમદા, જોજોરે જ્યોતજ જહા
 વસીષ્ઠ સત્તા સરવે રક્ષી, દેસ મહો નહી હો દુષી,
 લકા ધા જોહેવા કનકે કોટ, સાગર જ્યોહેવી ક્ષીમા એટ
 રાગરાગ્ય સરીગા તે સમ, શુણ્વતી સી ખીજ ચય
 માહાકાલ્યેશ્વર પુત્ર ધસ, એટલે તાહા જયમીઓ દીસ

૮૭ હર્ષે હહડે કે નરખે નગર ઉનટ પણ તેહનું ખીજી પણ દીકું નહી કાને-કે 'દિખે તેમા રામચો શોક' ૮૮-૨ અને ૮૯ ને જાહેલે કે મા આમ છે-

સહુ સેવા શિવજીની કરે, બારે આણુ ધરમની કરે.

૮૯-૧ પણ નથી વર્તે-પણ વરુથે છે ન પણ કમ એક પણ બ્યાપે ૧૦૦-૧ને જાહેરે કે માં આમ છે -

રૂપા ખટકર્મ કોરે કર, ધ્યાન આજ સક્તિવતુ ધર

વિપ્ર જાણીને પૂજા કરી, ચરણરેણુકા મરતક ધરી.
 કહેા: કિહાંથી આવ્યા મહારાજ? તુમ સેવકને દેખ્યો કાજ. ૧૦૨
 તાહરે વિપ્ર ઘે આશીષ: જીવો રાજા કોડિ પરિષ.
 પત્ર લખ્યુ તે દેખાડિયુ, રાજાને મુખ પોચાડિયું. ૧૦૩
 આ લખનારનું છે કામ, કીધો (છે) વાવદો આણે કામ.
 દીકા અક્ષર પોતા તણા, વિક્રમસેન મન હર્ષજ થણા. ૧૦૪
 કાગળ કીધ અઢાળુ તર્ત, બેસણુ આપું આસન વર્ત.
 લખ્યા અક્ષર એ છે માહરા, પૂરે મનોરથ હું તાહરા. ૧૦૫.

૧૦૧ રાજા ધર્મી ખા. રાજ્યદ્વાર ખા. જોડા છે. પાસે ખા. સમીપે. ૧૦૧-૧
 પછી ખા.માં વધારો:-

નામે અવધના અપરંપાર, વારે સોભા વરણુ અકાર.
 સખા પંડિત જોડા સે સાત, વીધાંણુ કરે છે વેદ વાત.
 સાધુ સતરસે જોડા કામ, નીમેષ નીમેષ જાણે સી રામ.
 અસહ્ય વાત ન બિચી કાણે, મહા મોદ સદુકોને હોયે

૧૦૨ ચરણરેણુકા-કે. ખા. 'ચરણામૃત પીધું મુખ જરી.' દેખ્યો. ખા. કાઢો
 કાંઈ. ૧૦૨ પછી કે.માં આ પંક્તિ વધારે છે:-

કહો કાંઈ વીતક સુખ કે દુઃખ, બાગે ઈશ્વર તાહારી સુખ.

૧૦૩-૧ પછી કે.માં આ પંક્તિઓ વધારે છે:-

શત સંવત્સર આશીષ્ય હજે, જુગ જુગ જય જસ કીરત યજે;
 મહારાજ નથી માગતો હું ગરથ, તાહરી સુખામાં છે એક અરથ
 આલો ખોલના હું જોઈને, દિડિ નવ મીઠું તેડને
 કાગલ આપવા એક છે કામ, કરો આ વાવદો એણે કામ.
 દેખે સહુ સખા સાથમાં, કાગલ આપો સખના હાથમાં.

૧૦૩-૨ લખ્યુ-કે. ખા. લખ્યો. દેખાડિયુ-કે. ખા. 'દેખાડિયો' પોચાડિયું-કે.
 ખા. 'પમાડિયો.' ૧૦૪-૧-કે. માં નથી. ■ ખા. માં નથી. ૧૦૪-૨ પછી ખા.માં.
 વધારો:-પોહોલી કરી નથી જીજ પેર, તેડો હું તમારે પેર. ૧૦૪-૨ વિક્રમ-કે.
 'રાજા આનંદ પામા થણા. ૧૦૫ 'અઢાળું' કે. ખા. 'અઢાળો.' આપું ખા. માંડ.

રહા પેરોણા તમ ઘેર અમો, આગતસ્વાગત કીધી તમે.
 કહો: યુવ કુરાઓ છે ઘેર, તે સધળી માંડી કહો પેર. ૧૦૬
 એતો ખાલજી, વિસ્મે થયો, શકે વિક્રમ મુજ ઘેર રહો;
 નધિ કરી સેવા રાયે તણી, એ મોટા ઉજેણીધણી. ૧૦૭
 એહવુ વિચારી આખો ચાપ, તે તો સમજ્યો વિક્રમરાય.
 રયુ વિચારો છો તમે ઝાપિ! તમ ઘરે થયા છુ સુખી. ૧૦૮
 સુખેથી તમ ઈહાં રહો, જે ઈચ્છા તે મુજને કહો,
 રાખ્યો ખાલજી દેઈ માન, અખ વસ્ત્ર, આખૂણજી પાન. ૧૦૯
 રાજા નિત્ય બેસારે પાસ, વિમ્મ ભોગવે મુખવિલાસ.
 વિન ચાલીસ ગયા છે વહી, વિમ્મે વાત વિક્રમને કહી. ૧૧૦

૧૦૫-૧ પછી આ મા વધારો.

સી મહીપત્ય હડી તે મળા, તાપ હતા તે સરવે ઠલા,
 કહો: બાજક કુરાઓ છે પેર, મુખસાગર મમટો બહુ પેર

૧૦૬ આગત૦ કે 'આસ્વાગત કીધી છે તમે,' આ રોવા રહી કીધી છે તમે.
 ૧૦૬-૧ પછી કે માં આ પંક્તિ વધારે છે - 'રહયા સાથે મેલી મળા, વીયોગ નવ
 સવત્સરના ઠલા ૧૦૬-૨ ફે. કુરાઓ મ્હોં આ મ્હોં કુરાલ કલ્યાણ તમારે ઘેર
 સધળી-આ યુરણ ૧૦૭ ફે. વિક્રમરાય ફે માહા મોટો માહા આ મા નથી.
 ૧૦૭-૨ પછી કે માં આ પંક્તિ વધારે છે - 'ફેરે આણુ બાધે જુતખડ, દે છે રોષી,
 જાનને દડ,' આ મા વધારો. એ તો અવનવો હોયે ઈડ, નવ લક્ષ તારામા જમ
 ચદ્ર ૧૦૮ તે તો૦ કે 'તે સમજ્યો સતવાહી રાય.' તો તમે પા. રહા તમ૦-ફે.
 તમ ઘરે અમો થયા ૧૦૮ પછી આ માં વધારો - તમ આખે અષ્ટમા સૌંબ આજ,
 મનવાહીત મારોજી આજ. ૧૦૮ જે૦ કે આ 'દાસ કામ સેવકને કહો' આખૂણજી-કે
 'મીતથી' પાન આ દાન ૧૧૦ રાજા આ યુરપત્ય વિમ્મ-કે 'રૂપિ' ૧૧૦ પછી
 કે ને આ માં આ વધારો છે -

અધીપત્યને તેડે એકત્ય, બાગી મન તણી તો જાણ,
 વીરા કીધા છે કુવરજ તણે, હરજ માહારા મનમા ધણે.

(કે માં આ ની લખરની બે લીટી નથી અને નીચેની તમે૦-એ પંક્તિ
 બદલે મહારાજ૦ એ પંક્તિ છે)

તમે દીધા વા કપરા સમ, તમહુ પરણાવુ કમ ?

. મહારાજ! હું કાગળ વાળીઓ, કઠોતરી કાળે આવીઓ,

મહારાજ ! મંદિર પધારો તમો, ચાર પદારથ પામું અમી.
રાત્રી તેડ્યો પરધાન, પાસ બેસાડી દીધાં માન. ૧૧૧
સમન્તવીને કહી તિહાં વાતઃ. નહિ તમો છાઠાજીને સાથ,
રૂંગારો નગરીનો વાસ, રમાવો નિહાં મેહલ આવાસ. ૧૧૨
તરિયા તોરણ બધાવો ઘેર, કરો સગર્ષ રૂઢી પેર,
અસખ્ય લેખે ખરચો દ્રાંમ, કરો આપ છમ ધરમાં ઠામ. ૧૧૩
એક લાક મુંઝા અસવાર, દીધો હુકુમ, નવિ લાગી વાર.
આપ્યા ખચર તિહાં વેગે કરી, લાખ બેતાલી મહેરો બરી. ૧૧૪
ડેરા તજી પોતા તથા, સુખાસન મજરથ બહુ ધથા,
સદાવત કરો તે ગામ, ચોડી મૂકો ઠામો ઠામ. ૧૧૫

આવો છું નોહોતરવા માટ, ધર બનિતા જીએ છે વાટ
ધટ તે જતર દીછએ, માલ પથ અમો કીછએ
(પામા ઉપરની ધટો ને બદલે આ પશ્તિએ છે)
તમો રાવ ને હું છું રાક, ચિત્રમ રહે મદો મુજ વાઝ,
હને થેલા સદા છે દીન, મહારાજ આપ વિચારો મન,
હોહો.

ગામ (મ)ને ચિત્રમ મહે, માહરિ છે હીત હોમ,
હું માડવ નાતુ તાહરિ, તો ગોહોચે મુજ કોમ
(પામા ઉપરની બે લીગીઓ નથી.)
ધર મદો હું તાહરે, રહે દીધાનું હેન,
મુજ સી બાળી માહારી, પુન તે મુજ બાલેન
ઉપર કાતા પામા નીચેની બે લીગીઓ વધુ છે -

દુદણી વળગાતુ દેવના, દોહોદલ વાહુ વાટ,
સદાવત કર સામદા, તળથ હું મન ઉચાટ

૧૧૧ મંદિર-કે 'રાજ' ચાર પા પાત્ર રાજા-કે 'પૃથવીપતે, પા પુરપતીયે
પારો બેસાડી પા. મહીપતીએ ૧૧૨ નહ કે 'નયો' પા નયો ૧૧૨-પણી
કે મા આ પશ્તિ વધારે છે-જેમ પરજી મુજ પેરનો પુત્ર, સવારી સોબા કરો તે સૂત્ર
૧૧૩ મદો-કે 'નિવા કિ પ્રીતેથી ધેર રૂઢી પા. નીવા લેખે-કે પા. 'અરેખે'
૧૧૫ મદો પા મુજને કા સદાવત

વર શુંગારો રડો ઘાટ, ધર્મ તણી ચલાવો વાટ.
 લમ આડા દિન રહે આઠ, તાહરે અમારી જે જે વાટિ. ૧૧૬
 અમે તે નોહોતરે આવસ્યું, સેન્ય સહિત ધન લાવસ્યું;
 મેં કહ્યું તેહમાં જીણુપ હસ્યે, ડંડ શીર તમારે ધસ્યે. ૧૧૭

એહવી વાન શીખામણુ દીધ, ચાલ્યો પ્રધાન કરીને સિદ્ધ.
 સાથે બ્રાહ્મણુ પધરાવિયો, હસ્તી ઉપર બેસારિયો. ૧૧૮
 અચિરજ પામ્યો મનમાં બ્રહ્મ, જોજો માર્હરૂં જાગ્યું કર્મ.
 તે નગર જઈ ડેરા કર્યા, નગર તણા લોક મરમર્યા. ૧૧૯
 તે નગરનો અધિપતિ જેહ, નમ્યા પ્રધાનને ચરણે તેહ;
 ગયો વિમ્ન પોતાને ઘેર, સહુ આગળ કહી માંડી પેર. ૧૨૦
 રાજા વિક્રમ છઠ્ઠાં આવસ્યે, મેન્ય ધણું સાથે લાવસ્યે;
 ધરમાં ધરણીને કહી વાત, હજારી સહુ સહોદર સાથ. ૧૨૧
 રાજાઈ જે વચન જ કર્યું, તે પરધાને સિરપર ધર્યું. ૧૨૨

૧૧૬ ધર્મ૦ પા. ધરમ ધન અધો તે વાટ. ૧૧૬-૧ ને બદલે કે. માં આ
 પકિ.બો. છે:-

અનેક સોખા કર બીજા ધણી, ધન બધાવો ધરમ તણી;

પુન તણી ચલાવો વાટ, જસ જીખાલે ચારણુ ને ખાટ.

૧૧૭ નોહોતરે કે. 'માંડવ'. ૧૧૯ અચિરજ-કે. 'અચરત.' મનમાં-કે. 'અહ્યું
 નમ્યું-કે. 'હમડીયું,' પા. એહવું નગર૦ પા. નગર નરપતી તે ધસર્યા. ૧૧૯-૨
 અને ૧૨૦-૧ ને બદલે કે. માં આ કહી છે:-

પરધાન પ્રીતિથી પરવરા, વિપ્રચામ હવારા કરા,

વિમ્ન હાથે સોંપા બહુ ગરથ, ખરવો જેટલો હોયે ગરથ.

૧૨૦-૨ ગયો૦-કે. 'હેત પ્રીત પોતાને ઘેર' સહુ૦ પા. સજ્જન સહુને કહી
 તે પેર. ૧૨૧ ધણું પા. સહુ. સહોદર૦ પા. જયેજન્ય. ૧૨૧-૨ કે. માં નથી.
 ૧૨૧ પછી પા. નો વધારેલ-દેવ સરખાં તે દરસંન થસે, પાતિક પંચ જનમનાં નસે.
 ૧૨૨ ન/૦ પા. મંન્ય ધરે. સિર૦-પા. સરવે કહે.

દૂહાં.

ધાર નગર શયુગારિયુ, તરિયાં તોરણ બાર.	
ધન મંધાવી ધર્મની, વરતો ને નેહાર.	૧૨૪
ગોખ રગાચા નલિયાં, મેડી હામીદામ;	
મહમદ ચોક ને વાવડી, સયુગારયુ સહિ ગામ.	૧૨૪
પડો વળડાબો પુર વિશે, લ્યો નેહા (તે) ધન,	
મગન ઉચ્છવ સહુ કચો, નિમ વિવાહનો દિન.	૧૨૫
વિત્રે નાસ જ નુંતરી, મસવાડો દિન એક;	
દોલ મમકા યઈ રણા, શોભા પરમ વિશેષ.	૧૨૬
મયવર ગાળે, હથ હથુહથે, વાળ વિધ મોહોવાટ;	
કવિજન જસ એવે ધણા, વખાણે ચારણમાટ.	૧૨૭
જ્ઞાન કીધો બાતિ ધણે, ઉદાસન સોભાય.	
સગન સમીપે આવિયુ, મન વિચારે રાય.	૧૨૮

૧૨૩-૪ ધારં ખા ધવદવ ધરણ સ્થયુગારિયા, ઉદ્ધપુરી મત અદ, વસ્યો-
ખા સપળી શોભા સદ નેહાર કે. ૪/૫૪/૫૩૩' ૧૨૩ પછી ખા નો વધારો

નીસ્થાન ગાળે ને મકાડે, સોશીત બાપી મજ,
પુન્ય પરતાપ પુરણ કરી, દેવ પુરુષની રજ

૧૨૪ નલિયા ખા માલીયા મેડીં ખા મડપ રચીશે મુલ્ય ૧૨૪-૧ પછી
ખા નો વધારો-પુરુષ પુરીવત પુર કહ, સોભા એ સમુલ્ય મઠ ખા મઠ
વાવડી ખા. આવડી ૧૨૫ ધન ખા હામ નિમ-ખા નિમધર વિવાહન ૧૨૬ નુંતરી
કે 'નાહોતરી' મસવાડો-ખા ધરમ કારણે ધન ૧૨૭ મયવર કે ખા 'ધિમર
વોડા હથુહથે' વિધ-ખા વિવિધ મેહેવાટ વખાણે કે લણે જામણ નુભ ભાટ'
૧૨૮ કીવો-કે. ખા 'દૂલો' આવિયુ ફા. કે આવીયો વિચારે-કે 'વિચાર' ૧૨૮
પછી ખા નો વધારો-

લક્ષા લેવ વોઠા કહ, હેતે એની હામ,
જ્યાડુ એ વીમને, તો વીકમ માહાર નામ.
વડાર એ વ્યાધને, લક્ષ્યા મુક લોન,
મેહ સ્થપાતર એ સુ કહે લેર લેર તે ફેર

વિક્રમ રામ સજ થયો, વજ્રકાવ્યાં નીચાણ;
સૈન્ય ધણું સાથે લીધું, ચાલ્યા ચતુરમુખણ.
છરખય,

૧૨૯

પંચ લક્ષ માહાગજ, ધજ નિશાન ફરકે,
કળિ, મુલતાનિ, સાલ, જીન કેકાણ જરકે;
દેઇ દદામેં ધાડે, ધાઉ કુંદુભી ક્રમકારે,
સેનધટા ધનધોર, સોરસુ નાદ નગારે;
હૈદલ પેદલ ચર, પુરે ચઢ્યા રઢિયાળા,
ગરદે છાયો સૂર, ભડ ભરપૂર લાલાલા,
અંગ સજ્યા સુગાર સાર હથીયાર અનોપમ,
સુરરામ જમ ધંદ સાડો આકાશ જ ઉપમ;
પાંચ સહસ્ત પરધાન, માનભર પંડિત સાથે,
કવિજનજશશુભ ગાય, દાન દેતો ધણે હાથે;
વિમ્બ કાજ વિક્રમ ચઢ્યો, શોભા વિમલ સખલ લહો,
કામ કર્યાં કહિં પરતણાં, કવિ સામગ્ર તે સુખ રહો.

૧૩૦

ભણા મદ કમ પીડસે, કમ મરશે એ બાવ,
પરપચ રસુ માકમ થકી, સુકલું ચોટ એ ફાવ

પા. માં ૧૨૮-૧ ને બદલે નોપાઈની એક પક્ષિ આવ્યા રાખ્ઠાર્પવાળી છે ૧૨૮
ની કી કે મા નથી ૧૨૮-૨ પા. માં નથી ૧૩૦ 'પંચ લક્ષ' કે. 'સવા લક્ષ'
પા. બેતાલીસ, 'માહા' કે. 'શુભ' 'સાવ' કે પા. 'સાણુ'. 'ધાડે' કે પા. 'ધાયો',
'ધાયો' સોરસુ નાદ ક્રી. સુરસુન ભેદ, કે. 'ઠારથી નાદ નગારે' પા. માં ૪ થી
પક્ષિ પછી આ બે લીધી વધારે છે -

જમ અરણ્ય પુર પરચયો, આસાડો મેહે ચડો
સામવ રહે એ લીલીધે, વીમ્બકાજ વિક્રમ અરો

પુરે-કે પા. પૂર ચડે જમ અરણી ચડે-જમ અસાડો મેઠ, મેઠ છાહો
રવિ પા. જમ સારણ પર સહી, જમ પરદવ પરાડી. અગ ૦ પા. માં નથી.
૮ થી ૧૨ ને બદલે પા. માં આમ છે -

જમ વજ્રસુર પર છિદ્ર ચંદ્ર રાહુપર રોડો
જમ મેર પર મેઠ, વાચવ હુકમથી છુડો

ચોપઈ

સેન્ય સહિત રાજા વિસ્તર્યો, વિપ્રગામ આવી ભિતર્યો;
સાદમા ડેરા આવી મળ્યા, વ્યાધિ સંકટ સહુ(કા)ના દબ્યા. ૧૩૧

રાજાઈ એક મત્ત આચરી, વજ્રમે લોહની કાઢી કરી,
દસ ગજ ઉંચી, દસ ગજ સમી, દસ ગજ પોહોળા મનસ્થુંગમી. ૧૩૨

પવન પ્રવેશ માંહે નયિ કરે, જિવજંતુ તિહાં નયિ સંચરે,
એહવી લોહમે તે કાટડી, પુકે વજ્રપટે તિહાં જડી. ૧૩૩

ચિત્રામણ તિહાં દર્યા અનૂપ, ખર્ચે દામ ધણેરા બૂપ,
સોનેરી કામે બહુ અડી, માંહિ મુક્તાશ્વ હીરે જડી. ૧૩૪

બાંધ્યા ચઢુમા ચો પાસ, કીધા જગમગ લીલવિલાસ,
ઉચ્છવ મંગળ વર્તે ધણે, દિન આંખે તે લગનજ તણે. ૧૩૫

અદમાર ધન્ય વાતે ધરે, આપ હવ હપર અંડે

સામય કેહે સુખ કારણે, વીમ કામ વીકમ ચરે.

ક્રા. (આ) સાડી સુરરાય-કે 'સુરરાય અતિ ઈંદ્ર, ચઢ પુરણ પુર પુનમ 'માનભર-
કે 'સાત સહસ્ર' દાન 'યાય હરિ ચર્યા વાતે,' રોભા-કે 'લખ વરા રોભા
લુ મમ-કે કોડ કામ કોતમ કરા સામય સંસ્થે કહ્યું' ૧૩૧ આરી-કે, 'જઈ
ડેરા મ્હા' સાદમા-કે સીમાડા રાજ સહુ મવા, વાપ સહુ લેખેલા દલા' ૧૩૧ ને
બલે પા માં આમ છે -

વીમ ગામ હોતારે કીધ, નવ નીધ, બાપમા સીધ બહુ રીધ

સીમાડા રાજ બે જન, હુકમ હુકમ હસે બે દસ દન

નરદા નરખલ લક્ષ્યા લોક, રહીયત સહુને સમીયો સોક

૧૩૨ વજ્રમે-કે 'પા વજ્ર લોહની પેગી કરી' મનસ્થું પા. સહુને ૧૩૩
પુકે કે પુકે વજ્રને પટે જડી' ક્રા પુકે વજ્રમે તિહા ધડી તિહાં કીડી કમ મરે
૧૩૪ સોનેરી-કે મીનાકાગીના કામજ બાડા, રતન અણુવક હીરે જડા' પા આડા
જડા કીધા-પા કીધુ લાયે લીલ વીવાસ ૧૩૪-૧ પછી પા મા વધારે -

તે પુકવ કરા બહુ કાઠ, દસ જગલ ઉચા રે બોટ

એહવી વપરીત કીધી વાત, કરા કોટ સરિમણી સાત

એક એક કેટ એક જ લાખ મુકા રાયે તે તો સાપ

બોજ(ન) કરે તે બાધું ગામ, વાળે માદવ હામોહામ.
 વિક્રમરાયે માંજો વંજ, વાધ્યો હર્ષ, થયો છે રગ. ૧૩૬
 સાત ગાઉ ફરતા રખવાલ, જોઈને કર આયુધ મહાકાવ.
 પશુ, પંખી ને માનવ જોઈ, પુરમાં આવી ન શકે તેહ. ૧૩૭
 હામ હામ મૂક્યા પ્રતિહાર, રાત્રિદિવસ ચોડી કરનાર.
 કેટલા રણમાં, કેટલા વાટ, મૂક્યા રખવાદા ચોધાટ. ૧૩૮
 ધડમંદિર દરવાજા જિહા, મૂક્યા ખસી જ મોટા તિહાં,
 ડગલે ડગલે ભેધા અતિ, રણા ચર સહુ સે-ચાપતિ. ૧૩૯
 વિક્રમવચન તેથી નમ્ય ફરે, કણા હુકમથી અધિકા ધરે.
 ખીન્ને કો નયિ જાણે મર્મ, લખ્યું જોઈ વિધાતા કર્મ. ૧૪૦
 જાણે વિક્રમ એક રાજન, કરે પેર સમજીને મન.
 ધમ કરતાં વરધોડો અધ્યો, નિશાને નવધા ઉપજો. ૧૪૧
 સામેલા જિહા વિક્રમ રામ, તિહાં વખાણુ શી મોભાય ૧
 રિદ્ધ સિદ્ધની ઉણમ કશી, સુરરાયની વાડી જશી ૧૪૨

૧૩૭ સાત ગાઉ કે, ૫૩ સતગાઉ ૫૩ કે માલવ માનવી ૧૩૮ મૂક્યા-
 ૫૩ તરવરીઆ ભેધ ૧૩૮-૧ ના પહેલા પાદ પછી ૫૩ મા નીચેના વધારો
 ઉ-દીધી શિક્ષા અતિ પ્રભેધ વાટ ૫૩ બાહાર મૂક્યા૦ કે રખપતિ બહુ થઈ
 ધાટ, ૫૩ મુઝી ચોડી ધારિધાટ, મોહો પેસી ન શકે વાટ ૧૩૯ ધડ મંદિર કે
 ગડપોલ. ૧૩-૪૦ ને બદલે ૫૩ ના વધારા મઠિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧ ૧૪૧
 અધ્યો ૫૩ અડે નિરાતે-૫૩ નીચાણુ ગાળે ને યડમડે ૧૪૨ ૫૩ સામેલો
 તિહાં-કે બીજી શી શોભા મોભાય ૧ ૫૩ તેહની કમ-મૂ. ઉણમ્ય સુરરાયની-
 કે 'જોઈ વાટ નરપત મન વરી,' ૫૩ માહા લક્ષ્મી બાદા વાસે વસી ૧૪૨ પછી
 ૫૩ ના વધારો

નગરલોક હરપે ૩ સહુ, તેહમા લોક જોલે છે બહુ
 કો મ્હે રાત્રે હાથે રતન, કો મ્હે વાસવ એક વતન,
 કો કહે એ કમ જાણ્યો, કો કહે ગુણુ જાણે માળ્યો.
 કો મ્હે ક્રંચક વીખન જ ચરો, કીડી મુખ કોહોડુ કમ હરો,
 મોહોને હરપ, કોહોને સોક, પેર પેર જોલે છે લોક

જિ વારે વર તોરણુ ગયો, સામુજને દર્શ જ યયો;
પુંખ્યો નિહાં નિરાંત જ કરી, બેસી માદરે કન્યા વરી. ૧૪૩
ઉત્ત બરે તિહાં પીતી રાત્ર, રવિ ઉગ્યો ને યયો પ્રભાતિ;
વિપ્ર વેદિયા મનિયા બહુ, આગીવોદ વદે તિહાં સદુ. ૧૪૪

ફૂલ

સદુ સામનરું બોલિયો, પોતે વિક્રમરાય;
લોહ કોડી છે વજ્રમે, ચોરી રચો તે માંહે. ૧૪૫
કનકથાંબા ચોરી રચી, લોહકોડીએ સાર.
યતપુષ્પ ક્રીધ ભગતો, ઉપર મૃતની ધાર. ૧૪૬
વરકન્યા માંહે બે જણી, તેહનાં માત ને તાત.
એક વિપ્ર માંહે વળી, ક્રીધા જોત વિખ્યાત. ૧૪૭
ગદ લોહનો દસ ગજ, પેસવાની નહી વાટિ;
પ્રવેશ નહી બિહાં પવનનો, બેઠેવો તેહનો ધાટ. ૧૪૮
તરવરી જોધ પાછલ રણો, સત અજ્ઞા રણોરાણુ.
ધરી ખડ્ગ દારે રણો, વિક્રમ વીર મુગળુ. ૧૪૯
કર્યું ખ્યાન વેતાલનૂ, ખડ્ગ કોહનું (છિ) હાથ;
બેઠો વિક્રમ બારણે, સમરી દરસિદ્ધિ માત. ૧૫૦

૧૪૩ જિ વારે ખા તરનીને દર્શ-કે ખા 'ઉત્ત' પુંખ્યોને કે ખા પોક્કલુ
કૃપની રીતે કરી પોક્કલુ ખા પોતાના ૧૪૫ રચો ફા કે. રચે ૧૪૫ પછી
ખા મા વધાવે —

જુત પ્રેત પંતર વીધી, બદા કીનર મેદવાયે,
ઠામ્ણુ, સામ્ણુ, ચીકોતરી, દૃષ્ટ તેહની નવ થાયે

૧૪૬ યાબા ખા ખ્વરા લોહનું ખા સરની ચોભા સાર નિધ ફા કે
'ગ્રીવો' ફા 'ગ્રે' મૃતની ફા. 'ધનની' ૧૪૭ વળી-કે ખા વેળીએ ક્રીધાને કે
ચોભા વિવિધ વિખ્યાત, ખા વેદ જાણે વીક્ષાત ૧૪૮ પેસવાની નહી-કે. ખા.
'પેસવા વસમી' ૧૪૯ સત અજ્ઞા ખા સત ગાઉ કે 'રણુ વણુ' ૧૫૦ ખા
ધર બારીએ

પહેલું મંગળ વરતિયું, બીજું ત્રીજું હોય;	
લખ્યું છે જે કર્મમાં, (તે) મિટાવે નહીં કાવ.	૧૫૧
ચોથું મંગળ વરતિયું, જોયો વિષાતા' લાગ,	
ચંદુચે ચિત્રામણિ, આલેખે'તો વાધ,	૧૫૨
યથો જીવતો દુરમતિ, ધરીને દે દોડિ,	
વર ઉપર ત્રુટિ પડ્યો, કરી કારખી ચોડિ.	૧૫૩
હાહાકાર સધજે યથો, ત્રિકમ આપ્યો ચરણ.	
વાધ અક્ષોપજ થઈ રહ્યો, બ્રાહ્મણ પાખો મરણ.	૧૫૪
ચિત્રામણને સ્ત્રું કંક ? રાગઈ ધસિવા હાથ,	
મુખ શીટીને દુઃખ યથું, વરયો મહા ઉત્પાત.	૧૫૫
માતતાત મૂર્છા યથા, પ્રગટ્યો મહા દુઃખ શોક;	
વધુ અઢારે વસવલે, ત્રાહ ત્રાહ કરે લોક.	૧૫૬
જેહવા હર્ષ ઉછાહ હતો, જેહવા દૈન્યો રંગ;	
તે શીટી ઉદગ યથો, સહુ હવે મન ભંગ.	૧૫૭

૧૫૧ કર્મમાં 'પા. લેવાટમાં, મિટાવે' પા. ટાલી ન શકે કાવે. ૧૫૨ વરતિયું પા. વરતતે. ૧૫૩ યથો-કે. ત્રુટિ દોર તે પાટનો પડો અચાનક તેહ, બીના બાળક તે યજ્ઞી થરથર મુજે દેહ જાણું છે જે જીવતો- ૧૫૩-૧ ને બદલે 'પા. માં આમ છે.-

સારદુલ સેર નવ હાથનો, મોહટી જેહની મુંજ,
વીકરાવ હાહ કરકાવતો, સ્ત્રીર ઉપર છે પુંજ.
દડિા સંજીવન દુરમતી-

૧૫૩ ખળી પા.નો વધારો:-

મગ ડોરીને પેસીએ તો હે ન મેલે મરત.
જેતાં હસ રમી ગયો, તે વેલામાં તરત.

૧૫૪ બ્રાહ્મણ-પા. છે. 'વર' ૧૫૪ કર-કે. કરે. ૧૫૫ વસ્યો-પા. સોકાતુર સહુ સાવ. ૧૫૬ મહા દુઃખ પા. સહુને. વસવલે-પા. વ્યાપુલ થઈ. કરે પા. કહે. ૧૫૭ ઉછાહ-કે 'ઉલટ' તે ફીટી-આદર ફીટી ઉલ્લસ થયું, પા. સ્વેચ સામ થઈ ગઈ, મનુસ્ય યથા મન ભંગ.

પોહોર એક સહુ કળકળ્યું, જેહને જેહવી ખીત;
કહે સજન વેગે કરો: મનુષ્ય આત્માની રીત્ય.
અગનિદાષ દો એહને, આણો હમકે ધીર;
વિવિધ વાત સહુકે કરે, સાંખે વિક્રમ વીર.

૧૫૮

૧૫૯

ચોપઈ.

કેા કહે રે આખું ધન, કિમ કરેા જાજે એણે દિન ?
કેા કારમી વાતો કરે, રંકધરે રતન કિમ રહે ?
જો આવડું ન પામતો ધન, તો નવિ મરતો એહને તન.
બહુમુખી વાતો સાંજળી, વિક્રમરાય રથો પરજલી.
કાંઈક શોક મનથી છાડિયો, રાજ કાયે બાધવા માંડિયો;
રામસાનની સહીતાર્થ લીજઈ, દાપાળલિ એહને દીજઈ.
ધિક ધિક છે માહરો અવતાર, ધિક રાજ એ રિધ બંડાર;
તે માટે એહને જીવતો કરૂ, નહી તો એ સાથે હ મરૂ.

૧૬૦

૧૬૧

૧૬૨

૧૬૩

૧૫૮ કળકળ્યું-કે ક્યહો, 'ખા ક્યપીયા સજન પા વીમ ૧૫૬ સાખિ
'પા નરકે આ પળીના વધારા મદિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૭ ૧૬૦ કિમ-કે તો કમ
જીવે એહનો તન' કેા કારમી-કે 'હસ્તી જુવાવા બારણે, કુચ્ચ મુચો એ તે કારણે'
૧૬૧-ને આવડું-કે અનરમલ' ૧૬૧-૧ પળી કે મા આ પંક્તિઓ વધારાની છે -

કેા કહે બ્રાહ્મણ હારિયો, વિમ વિક્રમરેન મારીયો,
કીડી મુખમા ઠાહોડુ કેમ અમ્ય, ? વરણું તે મેરે કમ થાય ?
એહવી કારમી વાતો કરે, રંકને ધર રતન કમ રહે'

'ખા પુરપલ, કેા વિક્રમરાય ૧૬૧ દાપાળલિ કેા દાપાળવાયા કે 'દાપાળલિ'
'ખા માં ૧૬૨-૨ મી કીડી 'પરિશિષ્ટ ૨-૭'ના ઉત્તારામા આવેલી છે, અને પા
માં આ સ્થલે તેને બદલે નીચેની લીમી છે વીક્રમરેન વીચાર મન, ત્વર્ન આપ
નીડા જન અન ૧૬૨ ધિક-પા ધિક ધિક ધર રત્ન પરીવાર ૧૬૩-૧ ને બદલે
પળી કે મા આ પંક્તિઓ છે -

રૂએ સકલ અહારે વરણુ મૃતમ પુત્ર પડો છે ધરણુ,
અધિપત દુખ પામ્યો પલ, ધિક ધિક ॥ જીવન અમ તર્ણ
એહ વિમ અજુદે મરે, હને રાજ સમ કમ કોરે

રાજાઈ જોયા એ હાથ, માતતાત પ્રતે કહે વાંતઃ
 પુત્ર સુખો મને રહી પરે, તમે રહો તમારે ઘરે. ૧૬૪
 વચન પ્રમાણુ માહરૂં કીજીઈ, હું કહું તે કરવા દીજીઈ.
 તાહરે વળતો જોઈયો નાથિઃ મહારાજ ! તમે સ્યંયાઓ દુઃખી ! ૧૬૫
 અમે નિભોગીનું સર્વસ્વ ગયું, જેહવું લખ્યું હતું તેવું થયું;
 મોટા અહિપતિ છાજિ નરસ, તમે પધારો તમારે દેસ. ૧૬૬
 તમે દસિદ્ર માહરૂં જાજિજી, માહરે કર્મ નવિ છાજિયું.
 આઘણુ પ્રતે જોડિ પાણુ, વિક્રમ રાજા બાહ્યો વાણુ. ૧૬૭

૧૬૭-૧ પછી પા માં નીચેનો વધારો છે:-

ધીક ધીક જીવત, ધીક એ રાજ્ય, હવે માણુ ધરૂં ફૂલુ કાન્ય ?

પરદુપર્જનણુ નામ તે ગયું, હવે મૂલમાં સું દેવત રહું ?

૧૬૭-૨ કે કોઈ કપાયે જીવતો કહ, પા આવડને સંજીવન કર. ૧૬૭ પછી

પા. મા વધારો:-

દીમત ન મૂકૂં ધાવૂં હામ, કરે હથેર જે માહારૂં કામ.

૧૬૪ માવડ-કે. પા. 'જોયો રાય સહોદર સાય.' પુત્ર-આ પંક્તિ કે માં
 નથી ૧૬૫ સ્યું પા. કાંઈ પા. થાયો છે. ૧૬૫ પછી પા.નો વધારો:-

તેં તો દુષ માહારૂં બાજી, માહરે કરમે નવ જાજી

૧૬૬ જેહવું-પા. તમથી થાયે તે રહું થયું સર્વસ્વ ફા. સર્વસ્વ ૧૬૬-૧ પછી
 પા માં વધારો:-

તેં તો આપીની રહી નમ, અમ અપરાધીનું અભાગ્ય,

તેં તો વાણે તો આડો આંક, પણ કરમ અમાસ કરો વાંક

માહારાજ છે મોટા દાવાર, એમ લક્ષ્ય કરમે કીરવાર

૧૬૬ પછી પા. વધારો:-

રામ સપ્ત અવાજો રાજ, રાજ દુષ કરો જે તાજ.

માણુ તજ્યું નર ને નાર, હવે અમે રહીશું નદી કાર

સાયો પુત્ર તણો છે સોક, બીન્નું મેહેણું દેસે લોક

૧૬૭-૨ ને બાહે કે. માં આ પંક્તિઓ છે:-

કરવા દો કુધાચારી પેર, તમે તમારે નચો પેર;

પૃથિવીપત જોડીને પજુ, તીરજીત યુગ બાણુ.

તમે તનના તમે ઉચાટ, વરસ એકની જુઓ વારિ,
 પેટ ચીરી કસ્ટુરી ભરી, મલવર્જિત શુદ્ધ કાપા કરી. ૧૬૮
 કાંપેડોમા રૂની જળ, તે માહે પોઢાજો બાળ.
 દીધુ તારૂ જતને કરી, ઉપરિ વિક્રમ મોહરજ કરી. ૧૬૯
 તેને બારણે અશોકવન, તિહા બાધી પેટી તે દિન
 એક સહસ્ર મૂક્યારખવાલઃ સાચવો પેટો સહિત એ બાળ, ૧૭૦
 એક વરસે જો નાવું અમ્યો, પેટી છોડી જોજો તમ્યો;
 પછે હોય જે કુલનો ધર્મ, તમે તમારુ કરજો કર્મ. ૧૭૧
 પોતાના પડિત પ્રધાન, ઘેર બોલાવ્યા રૂઢ માન-
 રામરાજ તે ચવાવજ્યો, અજને સુખે પાણજ્યો. ૧૭૨
 પોતે મનથી મેઢુંજો ગર્વ, બોલાવ્યા સહોદર સર્વ;
 તે સહુને તો શીખજ દીધ, મન માંહી સમરી દરસિદ્ધ ૧૭૩

દુહા

ચરણે નમ્યો સહુ વિખે, રાજ પનિયો પથ;
 સાથે વીર વેતાળ છે, ખીક નહિ કાઈ ચત. ૧૭૪

૧૬૯ જા. પા. પોતાની ધરી ૧૭૦-૧ પા. મા ૧૭૨ પછી છે ૧૭૦ સહસ્ર
 પા. લક્ષ સાચવો કે, જિહ્વે હાથ આશ્રુધ મહામય ૧૭૨ રામ-કે. રાજ ચવાવો
 રામ જ વણ, ખીજુ તે શુ કહીએ ધણુ કા રામસરીપૂ રાજ્ય ચવાવ્યો ૧૭૨ પછી પા.
 મા વધારો ૧૭૧-૧ મા લીગિના છે, માત્ર ધિગ'ને જાને 'મત્ર સજવનનો લાવશુ'
 છે ૧૭૩-૨ અને ૧૭૪ મા કહી છે. મા નથી, પણ કમ ચાડુ છે ૧૭૩ પછી પા.
 નો વધારો-સદાનરત મ્ત્ર તે કામ, ધરમ ધન બાધી તે ગામ

૧૭૪ ચત કા ચિંત ૧૭૪-૨ ને બદલે પા મા -

એ અજમા બાડુ છું, ખીક ન ધરસો ચત,
 જવાઈ જ્ય તાહેરો, મુરજા છે એની દેહ
 સજનલ યસે સપત્તરે, નમ દુધ હડા મેદ

દરસીધ પરતાપથી ચારો પુરણુ હામ, માહાકાનેચર માહાદેવજ કરસે રૂઢ કામ

ચોપાઈ

રાગ પૂરવપંથે જાઈ, જિહાં જાહવી ગંગા માયઃ
કામ થશે તો કુદું મેહ, નહિ તર તિહાં જે પાડું દેહ. ૧૭૫

એહપૂ કહી ચાલ્યો રાગન, હેડે હરસિદ્ધિ ઠરું પ્યાન.
ફરતાં ફરતાં દિન બહુ થયા, એક વનમાં (તિહાં) રાગ ગયા. ૧૭૬

ઉદરમાં કાલ-અમિની ઝાળ, થયા ખરા મધ્યાહન કાળ;
એક વડ મોટો (જાયા) ગંભીર, તે તળે ખેડો વિક્રમવીર. ૧૭૭

તિહાંથી નીકળ્યો વિપથર સાપ, તે વડ હેઠ મોટો રાફ;
તે રાગાઈ દીઠો દ્રષ્ટ, ત્યારે મનમાં પામ્યો કષ્ટ. ૧૭૮

વિક્રમ ચાલ્યો પથે આપ, તાહરે જોલ્યો વિપથર સાપઃ
ભાઈ પંથી તું ઉમો રહિ, તાહરું સુખકુખ મુજને કહે. ૧૭૯

હું દુઃખ (ની વાત) કહેવા આવિયો, તાહરે તું પથે ચાલિયો.
સુખ્ય વચન તે સર્પ જ તણું, રાગ અચિર જ પામ્યો ધણ. ૧૮૦

રજા ઉમો જે જોડી હાથઃ તાહરો દુઃખની કહેને વાત;
તાહરું દુઃખ તું કહેને સહુ, સંબલવા ઇચ્છું છું હું. ૧૮૧

૧૭૬ એક વનમાં કે 'અગાર વનમાં' ૧૭૭ ઉદરમાં કાલ-કે. 'ઉણુ કાલ'

૧૭૭-૧ પછી પા. મા વધારો - અણુચણુ પાગ વત્થાતુર વીર, કામચ કાયા સુવ સરીર.

૧૭૮ પછી પા. મા વધારો એ વિપથર કસે જો સાપ, પરો માણુ, તો બેસે પાપ

૧૭૯-૧ ને બદલે પા. મા આમ છે -

કામ કહી ચાલ્યો જોડલે, કૌતુક એક થયું તેડલે.

તે સરપને વાચા થઈ, વીક્રમ આગળ વાગી કહી

૧૭૯ પછી પા. મા વધારો -

ઈશ્વર આણુ રડુ નહીં અમો, સુરે પાસ જેનાડી વમો

૧૮૦-૧ પછી કે. મા આ પદ્ધિ વધારે છે -

'દુખ કહેવા આવ્યોહું આજ, નથી માહરે મનમાં કંઈ લાજ'

૧૮૦-૧ પછી પા. માં વધારો - મેં તો કપરા થાધા રૂઝ, માહારી પાસ ન
જેરો કેમ ૧૮૧ સંબલવા પા ઈશ્વર વારી બાજે ભુખ

તાહરે બોલ્યા નાગ વચનઃ સાંભલ રે તું પંથીજન!
 શીજે આવી બેસો તમ્મો, સત્ય સુદ્ધુને ડસઈ અમ્મો. ૧૮૨
 રાજ તો મન નિઝે થઈ, બેઠો નાગ પાસે તિ(હાં) જઈ;
 કહે નાગ માહોરા કર્મભોગ, માહરે દેહ વ્યાપો છે રોગ. ૧૮૩
 અમિત્વાણા ઉઠે અંગ, રહેવું ન મમે કાહોને સંગ;
 અન ન લાવે, ન મમે નીર, રાસદિવસ મુજ દહે શરીર. ૧૮૪
 નાવે નિદ્રા, નહિ મન સુખ, એહવું દેહ(માં) અમિતું દુઃખ;
 તે દુઃખ જાણે સાદસ ધીર, કાને સાંભળ્યો વિક્રમ વીર. ૧૮૫
 સહુનાં દુઃખ લાજે છે જોઈ, સાચું કે છુદ્ડું છે તેહ;
 જો જાણો તો (મુખે) મુજને કહો, પછે જાઓ(પંથ) કેમુખે રહો. ૧૮૬

હુહા

વાત સુણી વિસ્મય થયો, પોતે વિક્રમરાય;
 દુઃખ જાન્યા વિણ નાગનું, મારગ કિમ જવાપ? ૧૮૭
 કહે તુજને વિક્રમ મમે, કિમ યાશે દેહ સુખ?
 તે વિસ્તારિ કહેા મુને, દૂર પધાર્થ દુઃખ. ૧૮૮
 નાગ કહે: નથી જનગિયો, (કા) અવનીતલમાં આશ.
 લાજે દુઃખ જ માહરું, આપે ઉદરમાં વાસ. ૧૮૯

ચોપાઈ

રાજ બોલ્યો: કહે મુજ કામ, વિક્રમ વે તો માહરું નામ;
 કામ હોઈ તે અમને કહો, મુખે તમ્મો આ આસન રહો. ૧૯૦

૧૮૨ ક્રા. ડસીઈ. ૧૮૨-૧૮૩ ૧ ને બદલે પા માં જણે સાપ મનુષ્ય હોય તેમ વિક્રમ તેને સતતિ ન હોવાનું, વ્યાપારિ ખોટ ગયાનું, આદિ દુ ખો. પછે છે તેની ઇ લીટીઓ છે. ૧૮૪-૧ થી ૧૮૬ ને બદલે પા. નો વધારો, જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૮. ૧૮૩ કર્મ ક્રા. કમ, કે. 'છે.' ૧૮૪ ગમે. કે. 'શકે' ૧૮૫ દુ ખ જાણે. કે 'દુખભંજન.' ૧૮૫ પછી કે. માં આ પંક્તિ છે: 'દુખભંજન છે તેહનું નામ, કરે નિસદિશે પરકામ' ૧૮૮-૯ ને બદલે જુઓ પા. નો વધારો પરિશિષ્ટ-૨-૬. ૧૯૦ પા. માં આમ

રહો વચન એવાં તે સુણી, વળતી નાગે વાણી બણીઃ
 સ્યું કહું તુજ આગળ કથી? હું વિક્રમ(ન) બિલખતો નથી. ૧૯૧
 પ્રગટ પારખું તેહનું એહ, ના અક્ષર નબ્બ બોલે તેહ;
 વિક્રમ હોઈ તો પૂરે આરા, ઉદર મધ્યે મુજ આપે વાસ. ૧૯૨
 નાગવચન સાંભલિ (રાવ) રહો, ઉઘટ અધિકા મનમાં ચપો.
 વિક્રમ વિકાસ્યું પૂરું મુખઃ પેસ ભાઈ! જો યાઈ સુખ. ૧૯૩
 તાહરે જો રૂં ભાવસ્યે, દેહ એહ સ્યે કામ આવસ્યે ?
 હખ્યાં બે મન માંહે આપ, વિક્રમ ઉદરમાં પેડો સાપ. ૧૯૪
 અમૃતપોષિત રાવની દેહ, રહો નાગ સુખ પામ્યે તેહ.

સર્પ તણો તો શોક જ ટલ્યો, પૂરવ પંથે રાજા પલ્યો. ૧૯૫

છે. દુષખંભયુ દાતા તે અમે, જો અમે તે મળો તમે. ૧૯૦-૧ વળતી ૫૪. વપરીત
 વાત હકી મન ક્ષી. ૧૯૧-ચું ને બાંહે છે. માં આ પંક્તિઓ છે:—

પરાપામિ સાંભલિ છે પેર, સવા લાખ હાથી છે ધેર,
 તાહરે પાગે મગરખું નથી, કમ માનું સાચું એ કથી.
 મારે શું કશું છે કાળ? મારે મન હું રડો રાજ.

૧૯૨-૧ પછી પા માં આમ છે:—

લકાર ઉપરે અહું હેત, ના અક્ષર નવ બણીયો નેત.

ભીગ કામ કદે છે ઈ, તે દલમાં ભણું છું હું.

માહારા મનની પુરે હામ, માહારે મન તે વિક્રમ નામ.

૧૯૨-૧ પછી કે માં આ પંક્તિઓ છે.—

બોહોતર કોડ, નવ નાગી-ધણી, મત બણે છે દેહ જ તણી.

૧૯૨-૨ વિક્રમ હોઈ-કે. ‘પૃચ્છીપત.’ આ પંક્તિ પછી કે. માં. નીચેની પંક્તિ છે.—

અમૃતનો કોડો છે ભાંડાં, રીઝીને રાખે તે માંડાં.

૧૯૩-૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ છે —

પરમાને જો કાયા પડે, સહેજે સ્વરગનો મારગ નડે.

૧૯૪-૧ પછી પા માં વધારો—

પંચ મામૃત, મળ સુવર માર, અસ્થીર ઉપર સો વંચાર.

૧૯૪-૨ વિક્રમ. પા સીતંત ૧૯૪ પા દેવાંસાની અમૃત દેહ, દહ અમૃત

પોષિત રાવની

દિન ઉપરિ દિન વહી ગયો, રાય ઉદરમાં રોગ જ થયો;
 અગે વ્યાપી વ્યાધિ ધણી, પામ્યો કષ્ટિ પૃથીપતિ ધણી. ૧૯૬
 દેહમાં ચેતન્ય સધળાં ટલ્યાં, વાધ્યું ઉદર ને અસ્ત જ ગલ્યાં;
 ગયું વાન, તેજ, રૂપ ને રંગ, ફરી ન શકે પોતે અંગ. ૧૯૭
 ન પચે અન, ન જાવે નીર, સત્ય ન ચૂકે સાહસ ધીર;
 વેદના દુઃખ શન વીછી તણી, તેથી બપથા રાજને ધણી. ૧૯૮
 તોયે રાજ પથે જઈ, આવ્યા સદાવતી નગરી માહિ.
 રાજ આવી ને તિહાં પચો, થયો ઉદર ગોળા જેવડો. ૧૯૯
 બાજર વચ્ચે પોદધો છે ધરણ, મીઠી નેત્ર હવાવે ચરણ.
 નગરના વાસી મગિયા લોક, દેખી રાપને પામે ગોક. ૨૦૦

તે નગરીના કહીઈ બૂપ, મહેન્દ્ર વછ તે શુભ રૂપ;
 સદાવતીનૂ રાજ જ કરે, (પણ) તહીં આણુ વિક્રમની કરે. ૨૦૧
 સેવકે આવી કીધું જણુ, મહેન્દ્ર વછસ્યુ બોધ્યો વાધ્યુ;
 કે પંથી આવી ચીટે અઓ, રોગ ઉદર ને દુઃખે પઓ. ૨૦૨
 અંગ બાધુ તે પીળું ચર્ચું, ચેતન રગ દેહનૂ ગયું.
 પઓ આવરદા પૂરો કરે, મુવો દરો કે હવડાં મરે. ૨૦૩
 તેવું રાજ સામળી રહ્યો, પ્રતિઉત્તર પાછો નવિ કહ્યો.

તે રાજાને બે દોકરી, છે કુવારી નથી તે વરી. ૨૦૪

૧૯૬-૧ પછી પા મા વધારો વીધનુ રૂપ ને વીનની જાન, કાયા માહી જઈ
 પેઠા કાવ વ્યાપી ફા વ્યાધિ ૧૯૬ પૃથ્વીપતિ કે 'ધરણીનો', પા ઉત્તરી ૧૯૬
 પછી કે મા આ પત્તિ વધારાની છે - 'પડ રોગ પણ પથે નય, અગે સદાવતી
 નગરી માય' ૧૯૭ ફરી ને પા મીક (ફરી) ચર્ચું અધિપતિનુ અગ' ૧૯૮ સત્ય
 પા સમય વધુ તે સરવ રચીર શત પા લક્ષ વ્યથા પા અગન ૧૯૯ તોયે
 કે 'અધિક દુખ વેડતો કાય' રાજન પા વડો વાટમા આ જેવડું, ચર્ચું ઉદર ગોળા
 જેવડું ૨૦૦ બાજર પા ચીટા વીચ દેખી રાપને, કે 'રાગી દેખી' ૨૦૧ મીઠી પા
 કલેકે તહી ફા. 'નહીં' ૨૦૩ નેતન પા ચેતન આન દેહમાથી ગયું પા મુવો
 ૨૦૪ પછી કે મા આ પત્તિ વધારે છે - બુધવ વચન તેહડુ બાખીને, આમ બહાર તાણી

નવ વરસની નાહોની નારિ, મોટીને થયાં વરસજ ખોર.
 નથી પુત્ર રાજને દેહ, લાડકવાઈ બેટી બેહ. ૨૦૫
 નાહોની કુંવરી સુંદર રૂપ, તે અધિક મન વાહલી બૂપ.
 સુણી વાત પેલી જોડે, કન્યા બે તેડી તેડે. ૨૦૬
 બેહુ જણીના જાણ્યા હાથ, પિતા કહે પુત્રીને વાતઃ
 બેસો ઉછંગે, સાચું કહો, જોઈવું જોઈના મનમાં લહો. ૨૦૭
 સાચી વાતનો દંડ જ માફ, કહો કરમી કે કરમીયાંપ.
 આપકરમી કુયરી હોઈ જોઈ, મુજ પાસે નવિ બેસો તેડ. ૨૦૮
 આપકરમી જે હોવે રંજ, તે આવી બેસો ઉછંગ.
 મોટી કન્યા કહે છે આજઃ હું તો આપકર્મી મહારાજ ! ૨૦૯
 બાપને કર્યો લાડ જ કરું, નવનવા સજ્જાર જ ધરું.
 જે જોઈઈ તે તમો આપસ્યો, રૂડે હામે પરણાવસ્યો. ૨૧૦
 હું તો એહવી જણું વાત, માહરે કરમ તમારું તાત.
 વડિ કન્યાઈ વાત જ કહી, હેત ધરી, ઉછંગે રહી. ૨૧૧

કહો

બોલી નાહોની બેટીઃ સાંભલ ધહેલા બાપ !
 તાહું કરમ તે તુજ કને, માહું કરમ તે આપ. ૨૧૨
 સહુ સહુને કરમે કરી, વય વરતે છે લોકઃ
 સુખદુઃખ પામે કરમથી, નહીં તે હર્ષ ન શોક. ૨૧૩

[થિ' ૨૦૫ નવ૦ કે. 'એકાદશ નાની કંના સેર, મોટીને થયાં છે તેર.' ૨૦૬ કે. માં
 નથી. ૨૦૬ કુવરી ખા બેટી. તે અધિક ખા જીવ થકી. પેલી ખા. પેથીની. ૨૦૭
 પિતા૦ કે. નરપત બોલ્યો નાનકડી સાથ. ૨૦૭ પછી કે. મોં આ પંક્તિ વધારે છે.-
 મોહો દાખલુરું બોલે જોઈ, સીદલાદિક બોળવસે તેડ ૨૦૮ માફ-ખા. માપ.
 આપકરમી૦-કે. આપ કરમ વિખાણું જોઈ, મુજ પાસે હેડી બેસે તેડ' ૨૦૯ મોટી૦-
 કે મોટી કંના કહે છે આજ, માહરે કરમ તમારું બાપ ૨૧૦ તાત ખા. બાપ
 ૨૧૧-૨ ખા.માં નથી

મન અહંકાર મુરખ ધરે, (જણે) મુજથી સધળું યાય;
તે તો ખોટું જણુ-ન્યો, સહુ આપકર્મથી યાય. ૨૧૪

ચોપાઈ

અટી રાખ(ને) સાંભળતાં રીસ, પગની જગાલા લાગી રીસ.
ફૂંચરી બોલી તેહ વચન, અતિ ધણું ખિન્ન્યો રાજન. ૨૧૫
વળી પૂછું ચાર જ વાર, તેહના તે ઉત્તર છે કાર.
બોલ સાંભળી બેટી તણે, રાય ચઢ્યો કોષે વળી ધણે. ૨૧૬
તેડી સેવકને કહે (છે) રાય: પંથી પડિયો ચઉટા માંહિ.
તેહને લાવો વેગે કરી, પરણાવું તેહને દીકરી. ૨૧૭
જોજી કર્મ એ સું જોગવે? રાજરિત્ય કેહવી જોગવે?
માહૂરી જોકા લોષે આણુ, લેજી સઘ હું તેહના પ્રાણુ. ૨૧૮

બાબરે સેવક આવિયા, ખંધે કરી પંથી લાવિયા.
રાગી પંથી પડિયો જોક, રાજસભામાં આણ્યો તેહ. ૨૧૯
ઉદર માદું, વિકરાલ જ રૂપ, તે દેખીને હર્ષે ભૂપ.
વિપ્ર તેડીને આજ્ઞા દિધ: ગોરજી કામ કરો એ સીધ. ૨૨૦

૨૧૪ ખોટું પા જુકુ યાય પા યાય ૨૧૪ પાણી પા તો વપરાઈ-

પીતા અત્યંત મુકે પણી, કરમહીણા હોષે મુન,
ધાન વીઢાણે તે મરે, બીજા માગતો મુન
પીતા હેલ્યે અબાનીઓ, તાણેવત હોષે તન,
હાથી ઘોડે તે ચડે, આપે સદાચત અન

ચોપાઈ

કરમે રક રીધ પામે રાજ, કરમે હુમ દરીદ્ર તાજ

૨૧૫ ફૂંચરી-પા વળીતા અતિ ધણુ પા. રીઝથી 'તેહ' કે 'વિદ' ૨૧૬ તેડી
પા બે ચરિ-એ પા. કાર ને કાર ૨૧૭ સેવક-કે સેવક, પસ્તો-કે 'ખરે'
પરણાવું-પા પરણાવો નાડાળી દીધી. ૨૧૮ જોજી પા. જોયું લેડું કે 'ઈશર આણુ
તે બોસે ખાણુ' પા માળે ૩૨ હ-૨૧૯ બાબરે-કે 'તે સેવક ચરિ ધાણુ' પા.

કહે આરોપી વરમાન, રોગીને પરણાવી બાળ,
ઉજડ આલ્થો રહેવા ઠામ, આપકરમી રથું કરસ્યે કામ ? ૨૨૧

કહે કુંવરી: સાંભળ રે તાત ! કર્મ તણી તું ન લહે વાત.
મેં પરણ્યો તે ઈશ્વર એહ, સેવા કરૂ મન આણી તેહ. ૨૨૨

માહરો કર્મમાં રૂંડ હશે, (તો) રોગી શીટી રાજ થશે.
એહવું કહી બાવી નિજ ઘેર, પિયુસેવા માંડી બહુ પેર. ૨૨૩

વિક્રમને નહિ શુદ્ધ ને સાન, નહિ દેહ એન કે વાન.
ભાંડપાત્ર ઉજોદકે ભરયું, કથશરીરે મનજન કરયું. ૨૨૪

કરી શુદ્ધ કાયા તે તણી, સુખ પામ્યો ઉજેણીધણી.
નિદ્રા આવી નયણે વહી, એટલે નિશા જામ એક મર્ધ. ૨૨૫

બુજે દીપક તે તેણી કારિ, સમુખ આવી એડી નારિ.
મનુષ્ય નામ બીજૂ નહિ કોઈ, એટલે તિહાં એક કૌતુક હોઈ. ૨૨૬

વિક્રમે મુખ વિકાસ્યું આપ, નીકલ્યો ઉદર મધ્યેથી સાપ;
અર્ધ માહિ, અર્ધ આબ્યો બાહિર, તે દેખે રાજની નારિ. ૨૨૭

પંડો તો રાજ સમીપે ૨૨૦ ગોરણ કે પા 'ગુરુ' ૨૨૦-૧ પછી કે મા વધારિ છે -

કુંવરી તેડી કેપે કરી, વચન બોલ ધૂં કઈક ફરી,
આપકરમી તો બીજે વર, નહીં તો આશું માડો વર
આપકરમી તો અવખત ધણી, નહીં તો ભોગવચો આ ધણી
કહે રામા સાભવ રે રાય ! શકે હોમ આન જ નય,
તમ ધૂં સુધીદીણો છે આપ, માહરે કરમ અદરે આપ
તેહની તેહ કહે છે ધૂં વાત, હવે ન મુકું કહે એમ તાત

૨૨૧ પા આરોપો પરણાવો આલ્થો કે આલ્થો. ૨૨૨ વાત પા જ્ઞાન
૨૨૨ પછી પા મા વધારો - ધડી એક લાક્ષીણો લાહો, હૂ નાર એ માહારો નાહો
૨૨૩ પછી પા મા વધારો - મહીપલ કોહોનો નોહો મિત્ર, પડી કામ ન હોયે પવીત્ર
૨૨૪ બાડ-કે 'પવિત્ર' મર્જન-કે 'મરદન' ૨૨૪ પછી કે મા આ પત્તિ વધારે છે -
ચાને વાર લગાડે વડી, જે જાયે લાભેણી ધડી ૨૨૫ ઉજેણી પા ધણીઆણી
૨૨૬ કૌતુક ક્રા. કૌતિક, કે 'અવસ્ત'.

શ્રી અચિરજ પામી જેટલે, ખીજે સર્પ આલ્યો તેટલે;
ધરદરમાથી આલ્યો એક, ખીજે ઉદર મકિજ વિરોક. ૨૨૮
પરસ્પરે બેગે નિરખિયા, પમગ તે હધડે દરખિયા,
માઢો માંહી વાતો કરે, શ્રી બેગ તે સર્વ હીધ ધરે: ૨૨૯

દૂહા

ધરનો સર્પ જ બોલિયો, ઉદરના પ્રત્યે વાણુ
નિકમને દુઃખ દે ધણું, મુરખ! તૂ જ અમાણુ. ૨૩૦
રાજા વિક્રમ રત્ન છે, પરદુ.ખભજનદાર;
મારી નાખીશ સહજમાં, ફટ મુરખા! તું ગમાર. ૨૩૧
નિકલ્ય ઉદર એહના ઘડી, જો માને મુજ વાત;
રાજા દુઃખ પામે ધણુ, અથવે હોશી ખાત. ૨૩૨
ખિજે બોલ્યો રીસસુ, ઉદર તણો જે નાગ
જા મારગ તૂ તાહરે, નથી વધાનો લાગ. ૨૩૩
ચલ્યો બોલે મુખ માહરે, મેં વરત્યું તાહરું મન;
તૂ નથી એ બોલતો, બોલે(છે) તાહરું ધન. ૨૩૪
લક્ષ્મી તુજ હેઠલ ધણી, જિહાં રહે છે દરવાસ;
તે જાંડી જ રણ વિધે, તાહરે શાની આશ? ૨૩૫

૨૨૮ ધડી-ખા થી નામ વેક ૨૨૯-૨ વાણી પકિત કે મા નથી, ખા મા
તેને બદલે આ છે-વાતો કરવા માહી માન, બોલો નામ ધરનો અતુમાન ૨૩૦
મુરખ-કે 'ફટફટ મુઠ અમાણુ' ૨૩૧ નાખીશ ખા તાપે છે મુરખ ખા ધેવા
૨૩૧ પછી ખા મા વધારો.-

કાઠ લગ હલ્યા યજી, કરે છે કુડું રાજ,
એ પરદુખખણુ, સુખકરણુ, નિકમરમેન મહારાજ
હું છતીને સૂ કરીશ, પાપી કેરા મુર,
એ સવ જો સોહાગણ્યો, નારાયણનું નુર

૨૩૨ મુજ ખા તૂ રત્ન કે 'દાતા' અવને- ખા એ તો માહા ઉતપાત
૨૦૨ પછી કે મા આ પકિત છે-જીજ્ઞાસી અધિપતિ, ચક્રને જોહનું રાજ, પાપી
હું' ચડાવ હ, દુખ દેવા મન લાજ' ૨૩૨ વધાનો ખા વધાનો

નથી દેતો કેહને કાંઠવા, રહે ઉપર નિશદિશ;
 મળે જો તાહરે ગ્રહિયો, ત્રોડી નાંખે શીશ. ૨૩૬
 આણી તેલ જાનું કરે, રૂંડે તુજ દર માંહે;
 (તો)ધન અનર્જલ નીકળે, (તાહરી) કાયા પ્રજે પાપ. ૨૩૭
 ધરનો સર્પ જ ઘોંલિયો, મનમાં આણી દાઝ;
 નથી વેષ તુજને મળ્યો, તિહાં સુધી તું ગાળ્ય. ૨૩૮
 આણે કડવી કાચલી, તક સંધાયે પાપ;
 કેટકા થે તું નીસરે, જાવની જાવટ જાઈ. ૨૩૯

ચોપઈ

માંહોમાંહે વડિયા નાગ, (તો) સીધે જોયો સર્વે લાગ;
 એક નાશી(ન) ઉદરમાં ગયો, એક દર મધ્યે ટેકાણે થયો. ૨૪૦
 ધમ કરતાં થયું પ્રભાત, સીએ વિચારું હૃદયા સાથિ.
 મવણે સુર્ય હવું જેટલું, સીઈ તર્ત કર્યું તેટલું. ૨૪૧
 રેખું તેલ દરમાં અમિ તણું, મારયો સાપ ધન કાઢ્યું ધણું;
 પછે કર્યું ઉપધ જે તેટ, રાત્ર સુખ પામ્યો છે પેટ. ૨૪૨

૨૩૬ કેહને પા. ધન તું. ૨૩૭ મૂલિઓ-કે. પા. જૂનિઓ ૨૩૭ પછી પા.
 માં વધારો-

દો પાસે હોય તો સીપરું, રેડાડું હું તેલ;
 તો માંહેથી લક્ષ્મી નીકળે, મહે એ રૂંડો મેલ.

૨૩૮ ગાળ્ય પા. જાળ્ય. ૨૩૯ પછી પા. નો વધારો-

કામ છે થડી એકનું, તક કોચવા વરત;
 પાયે તો પ્રાણે કરે, મેલથી પામે મરત.
 જાત્યે જાત્યે એ જાણુ વડે, પરચટ કરે મરત,
 તે તો દુષ પામે ધણું, જાળ્યહીલું જેહનું વરત

૨૪૦ સીએ-કે. જોયો, સી લાખેણો લાખ. સર્વે પા. એનો ૨૪૧ ઈમ-કે
 'શામા હરખી રહયા સાથ, માત થો હવો પરબાત.' રહયા સાથિ પા. વીચારી
 વાર વાત. હડ-કે. 'રાતે.' ૨૪૨ રેડાડું-કે. 'પા. રેડયુ તેલ હનુ તે તણું' (કનુ

નથી દેતો કહેને કાઢવા, રહે ઉપર નિશદિશ;	
મથે જો તાહરે મૂલિયો, ત્રોડી નાંખે સીસ.	૨૩૬
આણી તેલ જાનું કરે, રૂંઠે તુજ દર માંહે;	
(તો)ધન અનર્થલ નીકળે, (તાહરી) કાચા પ્રથે ગાય.	૨૩૭
ધરતો સર્પ જ બેંલિયો, મનમાં આણી દાઝ:	
નથી વેઠ તુજને મળ્યો, તિહાં મુધી તુ ગાળ્ય.	૨૩૮
આણે કડવી કાચલી, તક સંધાયે પાય;	
કટકા યે તું નીસરે, લવની લાવટ બાધ.	૨૩૯

ચોપઈ

માંહોમાંહે વઢિયા નામ, (તે) સીપે જોયો સર્વે લાગ;	
એક નાથી(ને) ઉદરમાં ગયો, એક દર મધ્યે ટેકાણે થયો.	૨૪૦
હમ કરતાં થયું પ્રભાત, સીપે વિચારુ હયા સાયિ.	
અવણે મુણ્યું હતું જેટલું, સીધું તર્ત કર્યું તેટલું.	૨૪૧
રેણું તેલ દરમાં અગ્નિ તપ્યું, મારયો સાપ ધન કાઢ્યું ધણું;	
પછે કર્યું ઉપધ જે નેટ, રાજા મુખ પામ્યો છે પેટ.	૨૪૨

૨૩૬ કહેને પા. ધન ક. ૨૩૬ મૂલિયો-કે. પા. મૂલિયો. ૨૩૭ પળી પા. મા વધારે-

કા પાસે હોય તો સીપડું, રેણું હું તેલ;
તો માંહેથી લક્ષ્મી નીકળે, મથે એ રડો મેલ.

૨૩૮ ગાળ્ય પા. ગાળ્ય. ૨૩૮ પળી પા. નો વધારે-

હમ ■ ધરી એકનું, તક કાચલાં વરત;
પાયે તો ગાળે કરે, મેલથી પાયે મરત.
જાત્યે જાત્યે એ જાણુ વડે, પરમટ કરે છે મરત;
તે તો દુષ પામે ધણું, બાળ્યલીલું જેહડું વરત.

૨૪૦ સીપે-કે. જોયો, સી લાખેણો લાખ. સર્વે પા. એનો ૨૪૧ હમ-કે. 'શામા હરખી રૂયા સાય, માત યકો હતો પરભાત.' હયા સાયિ પા. વીચારી વાર વાત. હજ-કે. 'રાતો.' ૨૪૨ રેણું-કે. પા. રેણું તેલ જનું તે વણ (જનું

તેણે કહ્યું નિહાં એહ વચન: રેડે તેલ તો આવે ધન.
 જેનું વચન હઠડામાં ધર્યું, જેહવું સાંભલ્યું તેહવું કર્યું. ૨૪૯
 આવ્યું ધન ને રોગ જ શમ્યો, મન મેલી અમ સાથે રમો.
 વાણી સાંભલો નારી તણી, તવ કાપ્યો ઉજેણીધણી: ૨૫૦

દૂહા

ફટ ભૂંડી! તું પાપણી, ફોગટ માયો સાપ;
 મુજ માટે હલ્યા કરી, જેનું બેડું પાપ. ૨૫૧
 મેં એહનું દુઃખ ભાળ્યું, આપ્યો ઉદરમાં વાસ;
 તે તો મારી નાંખિયો, કીધો નાગ નિરાશ. ૨૫૨
 દુખ જાણી બીજો હર્યો, એ સુખ આપણે કાજ;
 તે તો મારી ધન હર્યું, હવે ભોગવજે રાત્ય. ૨૫૩
 રાણી નહિ, તું રાક્ષસી, તેં કીધું કૂડું કામ;
 મુજને તેં પાપી કર્યો, પરદુઃખલજન નામ. ૨૫૪

કરીતી સેવા બહુ આપ, નરખા મેં જ મોટા સાપ;
 માહો માંહે નાગ જ વધા, હપાય મુજને બેવા જડા.

૨૪૮ હપડ-કે ઓપડ ૨૪૯. તેણે-કે બીજો કહે જે રેડે તેલ, આવે
 ધન તો થાયે ગેલ." હઠડામાં કે 'મુસ્તવ'; જેહવું-કે. 'વરત મમતે તેહવું કરે.
 ૨૫૦ આવ્યું-કે. 'શરો રોગ અને કાંઈ ધન, સાંકું બેડું હું આદીન.' વાણી-
 કે. 'અમ સાંભલિ વનિતા તણું, મહીષત કાપો મનમાં ધણું.' ૨૫૧-૨૫૫ દૂહા-
 કે મા આ દૂહા નથી, પણ આજે ચોપાઈ છે અને આ આખો બાગને બદલે આ
 ખમિઓ છે—

ફટ ફટ રે નારી કું, સહજે પાપી કીધો હું હું,
 તે તો કીધું કૂડું કામ, કાંઈ તેં દુખખજાજી નામ.
 મીતેશું પાવું મેં પેટ, નારી તેં કાં મારો મેટ
 રૂડું જાણીને બીજો વડો, તેહનો પાટ તેં તેહનો પડો.
 નરી કરે તાલરો હું સમ, કરવત લેવા જાવું મેં.

ખા માં ૨૫૧ થી ૨૫૬, એ દૂહાને બદલે ૧૧ લીટીઓ ચોપાઈની છે; તેમાં

તેણે કહ્યું તિહા એક વચન. રેડે તેલ તો આવે ધન.
 જેનું વચન હર્ષકામા પર્યુ, જેહવું સાલભૂ તોહનું કર્યુ. ૨૪૯
 આવ્યું ધન ને રાગ જ સમ્યો, મન મેલી અમ સાથે રમેા.
 વાણી સાબનો નારી તણી, તવ કાપો ઉજેણીધણી ૨૫૦

દૂહા

૩૮ ભૂડી! તુ પાપણી, રોગટ માર્યો સાપ,
 મુજ માટે હયા કરી, જેનું બેહ પાપ. ૨૫૧
 એ એહનું દુખ ભાગ્યુ, આપો ઉદરમા વાસ,
 તે તે મારી નાખિયો, કીધો નાગ નિરાશ. ૨૫૨
 દુખ ભણી બીજે હર્યો, એ મુખ આપણે કાળ,
 તે તે મારી ધન હર્યુ, હવે ભોગવળે રાત્ર. ૨૫૩
 રાણી નહિ, તુ રાક્ષસી, તે કીધું દૂર કામ,
 મુજને તે પાપી કચો, પરદુ ખર્ચાજન નામ. ૨૫૪

મહીલી સેવા બહુ આપ, નરમા મ બે મોટા સાપ,
 માહેા માહે નાચજ વડા, ઉપાય મુજને બેનક જા

૨૪૮ ઉપદેશ-કે સ્ત્રીપદ ૨૪૯ તેણે-કે “બીજે કહે ને રેડે તેલ, આવે
 ધન તો થાયે મેલ” હર્ષકામા કે ‘પુસ્તક, જેહવું-કે ‘લરલ મળતે તેહવું ૨૪
 ૨૫૦ આપ્યું-કે ‘કાંતો રોગ અને કાઠું ધન, સાધુ બેહુ છે આ હીન’ વાણી
 કે ‘વચન સાબલિ વનિવા વણુ, મહીપત કાપો મનમા ઘણુ” ૨૫૧-૨૫૪ દૂહા-
 કેમાં આ દૂહા નથી, પણ આડું ચોપાઈ છે અને આ આખો ભાગને બહુને આ
 પકિઓ છે —

૩૮ ૨૯ રે નારી હું, સહજે પાપી કીધો હું હું,
 તે તો કીધું કહું મમ, ઠાનું તે દુખભળજુ નામ.
 પ્રીતિશુ ઘાનું મેં પેટ, નારી તે કા મારો નેટ
 રૂઠું ભણીને બીજે વડો, તેહનો ઘાટ તેં તેહવો ધડો.
 નલી કર લાહરો હું સમ, કરવલ લેવા બસુ ગમ.

૫૧ માં ૨૫૧ થી ૨૫૪, એ દૂહાને બહુ ૧૧ લીટીઓ ચોપાઈની છે, તેમાં

સાચ્ય જોઈ તેહના કર્કડા, માયો સર્પ તે કાંહિ?
આણી આગળ નાંખિયા, રાગ બેઠા જ્યાંહિ. ૨૫૫
કર્કડા ધોઈ કંડિયો બચ્ચો, ઉઘર હતો તો જોહ;
ખીજો કંડિયો બિજો બચ્ચો, તેવથી માચ્ચો જોહ. ૨૫૬

ચોપઈ

કરી કાવડીને રાગ જાઈ, આવી સ્ત્રી તે પાસર સાય:
મહારાજ! માહરે કંઈ કરી, મહીપતિ, વીર વિક્રમને વરી. ૨૫૭
તમ્મે! પરદુઃખભંજણહાર, દુઃખ પામું હું ધરતી નારિ;
પરસ્ત્રીની મન પૂરો આરા, (તો) મુજને કિમ મૂકીઈ નિરાસ. ૨૫૮

ઉપલી કે. તી પંક્તિઓનો અને છ દુહાઓનાં ક્યન સમાચા ઉપરાંત કથું વધારે નથી; તેમ શબ્દો પણ ઘણાક સામાન્ય છે. જુઓ. પરિશિષ્ટ ૨-૨૨. ૨૫૭-ક્રી૦-કે
“રીસાથી ચાલો નેટલે, સ્ત્રી પાસવ ઝાલો તેટલે.” ૨૫૭-૧ ને બદલે ખા. નો વધારો.

એમ કહી નીકળીયો રાયે, કમગરવી કામની કહે ચાયે.

પરદુખભંજણ છે મહારાજ, મુજ રંજની રાયો લાજ.

મુકબરીરી ઠાસી તાહરી, તાહરી જલ તેહવી માહરી.

માહારે તે બીજી સી આય? દેહ સમશ્યું સ્વામી સાય.

મહારાજ૦ કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૨૫૮ તમ્મે૦-કે.

“પરદુખભંજણ કહે છે તુને, કમ નિરાસ મુકો છે મુને?”

“રહુ કરતાં કહું ચલું તમ વિના કમ જાયે રહુ?”

મૂકીઈ-કે. ‘મુકસો.’ ૨૫૮ પછી કે. માં આ પંક્તિઓ વધારે છે:-

હું પણ સાયે આવું ગમ, કરું દેહ માહારાનો બંગ,
નથી મુને વૈભવનું કામ, નહાં તમે તાંહાં માહારો કામ.

ખા. નો વધારો:-

મુકી જરો પંથ મયાણ. તો નીચે છડું મારા માણ,
તેહ હલો યેસે તમ સીસ, દુખાસે ઉમયાપતી ઈસ.
ગંગા માંહે પાડીમું દેહ, તો તો દુવે લઠા મેહ,
જનમમશલ જો સુમ વામીયે, મુજતી પદારય એ પામીયે

દીન જોન તે સ્ત્રીના લલ્લા, તાહરે વિક્રમ પ્રસન્ન જ થયા,	
સર્પ તણી કાવડી મહી હાય, સ્ત્રી તેડી પોતાને સાય	૨૫૬
ગગાસ્નાન ચાલે કીજીઈ, પછે ફીસ કર્વત લીજીઈ,	
મોક્ષ પમાડુ જેઠ નાગ, પછે સ્વર્ગનો લીજીઈ ભાગ.	૨૬૦
વાણી એહવી વિક્રમે કહી, સ્ત્રી ઉડીને આગળ ધઈ.	
જાણું વિક્રમ આપ નરેત, સ્ત્રી સાથે કસ્યો પરવેશ.	૨૬૧
સાથે ચાલ્યા નર ને નારિ, આવ્યા નામ જ કરે ઠારિ.	
જે વડ હેઠળ મેલ્યો સાપ, તિહા આવ્યો સ્ત્રી સાથે આપ	૨૬૨
સમીપ વડ ને આવ્યા પાસ, રાજાઈ મૂક્યો નિશાસ.	
સ્ત્રીને કહે છે હો પાપણી! એટલે એક દીડી સાપણી.	૨૬૩
પરમડ મોટિ તેહની દેહ, રાજાસ્ય પછે જોલી તેહ	
મનુષ્યવાચાઈ જોની મુખ પથી દેખી પામી સુખ	૨૬૪

ફૂલ

પથી! કુખ સુખ માલુમ, તુ મુખ જોલને વીર,	
પુત્રવિજેત મુજને થયો, તેણે ન રહે ધીર.	૨૬૫
ઉચ્ચકાળ મધ્યાહ્નસ્ય, કે આવ્યો પથીજન,	
વિક્રમ નામ જ તેહનુ, લીધો મારો તન.	૨૬૬

૨૫ દીન કે પા દીન જોવ કામગીરે કહા, શતને મન આવી દય
(શતને પા દેવરખે) ૨૫૮-૨ થી ૨૬૩-૧ સુધીની પ્રતિભાને ખાંડે કે મા આ
પ્રતિભા ઉ—

તને સાથે તેહુ જાહેર, મારા સરપ આપે તાહેર,
એક તણા તેા નટકા કરા, જેનુ નામ લેઈ આગળ ધરા
કટમ ધોઈ જરીએ કડ, જે લે દેવ તણે એ દા
તેટલે જાણે તે લીધો સાથ, આજે સ્ત્રીને તેડી સાથ
પાછો વળીયો મનસે કેડ, આજે પેલા વડને દો,

પા ના વધારા મોટી જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૩ ૨૬૧ થી ૨૬૮ ને ખાંડે
કે ની પ્રતિ મોટી જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧૪,

સુખિયો કે દુખિયો હશે, કે, તેહની કાધી ધાત;
તેહવા પંથી છે તમ્યો, જણો તો કહો વાત. ૨૬૭
પુત્ર આવ્યાથી સુખ નહી, ગયા યકી નહિ શોક;
પુત્રવિજેમે માવડી, તેહનું જીવ્યું ફોક. ૨૬૮

ચોપઈ

વિક્રમ કહે: સુણ બાઈ! તું, તાહૅરા પુત્રને લઈ ગયો હું;
મેં તો એહના સુખને કર્યું, તે તો કાજ અનેરું સર્યું. ૨૬૯
એહવું કહિ જોગા બે હાય, જે નીપનું તે તો કહી વાત;
દૂર કરતાં ભૂંડું થયું, માહરું સુકરત મિથ્યા ગયું. ૨૭૦
કહે તો પારૂં માઈ આપ, જે ગમે તે દ મુઝ સાપ;
જે જોલો તે પીછું વાણિ, કહો તો તનું માહરા પ્રાણ. ૨૭૧
વચન સુણી જોલી સાપણી: નહિ વાંક તાહૅરે, સી પાપણી;
જો એહને હું શાપ જ દેજા, તો હાયા મુજ માથે લેજા. ૨૭૨
પાસે ખેસ હો, માહૅરા વીર, જ્ઞાન હીયામાં રાખી ધીર;
માહરે પાસે નીતમ વસ્ત, જો પુત્રનું હોઈ એક અસ્ત. ૨૭૩

૨૬૬ થી ૨૭૧ ને બદલે કે. ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧૫. ૨૬૬-૧ ને બદલે પા. માં આમ છે:-

પુરપલ લાગો તેહને પાગ, જઈ બેઠો બેઠે તે જગ.

જે હઝીગત યહતી જદા, કહી માંડીને કરમની ક્યા.

૨૬૮-૨ ને બદલે પા. ની પંક્તિ:-હું તો માહાર સત હારીયો, તાહારો પુત્ર
અમે મારીઓ. ૨૭૦-૭૧ પા. માં નથી. ૨૭૨ વચન-ને બદલે કે -

દીન જોલ રાજયે કહા, તે નાજહુને આવી દયા

એહમાં નહી તાહારો વાક, લાગો વિધાતા અખર આંક.

પા. માં હપલી કે. વાળી દીન- પંક્તિ નથી. જો એહને-આ પંક્તિ કે. ને પા.
માં નથી. ૨૭૩ પાસે-કે. ને પા. માં આ પંક્તિ નથી. નીતમ-કે. 'છ એક.'
પા. માહરે-પા. તમથી થયે તો કરો એક વસ્ત. જો-પા. એક કહેા જઈ લાગો
અસ્ત. ૨૭૩-૧ પછી કે. માં આ પંક્તિઓ વધારે છે:-

અસ્ત તણી આવે કઈડી, સત્ય જીવાડું હું આ ધડી;
સુણી વચન ધમ નાગિણી તણું, રાજ્ય મનમાં હખ્યોં ધણું. ૨૭૪
સધલાં દુઃખ તાહોરાં વામિયાં, કહો અમૃત કિહાંથી પામિયાં ?
કેટલું અમૃત છે તુમ ઘેર ? તે કહો સધળી માંડી પેર. ૨૭૫

કહે નાગિણિ: નહિ બોલું આલ, માહરું મહિવર પાતાલ,
માહોરા મનમાં ધમ્મજા ચર્ધ, પિતા(ને) મલવા પાતાલ ગર્ધ. ૨૭૬
મહ્યાં સજન સહુ તે સાચ, મુજ સાથે બોલ્યો મુજ તાત.
આવી પણ હવે ના આવેચ, તાહરું કર્યું તું પામેચ. ૨૭૭

પછે તાહાં જઈને આવતે, અસ્ત જડે તો તો લાવતો
તું સતવાડી અધિપતિ આપ, વગર વાંકે નહીં હેડે શાપ.
અમૃત રહ્યું છે મુજ પાસ, જડે અસ્ત તો પોહોંએ આસ.

ખા. માં હપથી ત્રણમાંથી પેહેલી બે કીડીઓ નથી. ત્રીજામાં 'અમૃત રહ્યું' ને
જાહેરે 'અનન સંજવન' છે. ૨૭૪ રહ્યું-કે. માં આમ છે.-

સૂણો બોલ તે, નાગણી તણો, રાજને મન ઉઘટ ધણો.
મહીયત કહે મુજ માહરી વાત, વિસ્તારીને કહે હો એક વાત.

ખા. માં 'સૂણો' વાળી હપથી પંક્તિ નથી. ૨૭૫ સધલાં-કે. ને ખા. માં
આ પંક્તિ નથી પણ ખા. માં તેને જાહેરે આ પંક્તિ છે: એ તો મુજને અવરત અડું,
સંજવન અનન મોહાથી નહું. કેટલું-કે. માં આમ છે:-

કેટલું છે તમારે હાથ, મન મૂકી બોલો મુજ સાથ.
સાચો બોલ કહેસો મુજ પાણો, તો મુજ જીવે હવડાં તમ તણો.
પામી ડરખ તે તો મન માંહ, સાંભલ રે સતવાડી શપ.

ખા. માં હપથી 'કેટલું' એ પંક્તિને જાહેરે આમ છે:-

કેટલા જણ જીવે તમ હાથ, સાચું બોલો મારે સાથ.

૨૭૬ કહે-કે. માં આમ છે.-તમ સાથે નહીં બોલું આવ. ૨૭૫-૨ થી ૨૭૬
ને જાહેરે કે. માં આમ છે.-

પાતાલ મલવા પીહર ગર્ધ, માતા માહારી મુખાળી ચર્ધ,
પીતાને ચહી મન રીસ, દીધો શાપ મુજને તે દીસ.

મૃત્યુલોકથી આવે (છ) જોઈ, બળા બરમ થાઈ તેહની દેહ;
તાહરે દુઃખ મેં હમડે મર્યું, માહરો માતાઈ નયણે જલ બર્યું. ૨૭૮
નહિ આવે એ આપણે વાસ, તાહરે એહની મૂકા આરા;
તે માટે હિસકલ કીજીઈ, અમુલક વસ્ત એહને દીજીઈ. ૨૭૯
રાખી પરહણી ફરસજ એક, કરી ભક્તિ બહુ બાવ વિશેક;
પુત્રી સાસરે બોલાવીઈ, મન માનું એહને આપીઈ. ૨૮૦

દૂહા

સંવત્સર પૂરો થયો, મેં માગી સીખ્યાય;
કર જોડીને બોલિયાં, પિતા મતે મુજ માય. ૨૮૧
દુંપરી ને કંથ એહનો, ત્રીજો એહનો પુત્ર;
અમર થાઈ જો આતમા, તો ચાલે ધરસૂત. ૨૮૨
હિત આવ્યું નિજ તાતને, મનથી યથા સનાય;
ત્રણે જણુ જીવે સુખે, એહવું આપું હાય. ૨૮૩
પ્રથમ કાલ જોહને બેઠ્યો, જે કે પામે મૃત્ય;
અમૃત અસ્ત અમર થઈ, તે તો ઉઠે તત. ૨૮૪

૨૭૭ થી ૨૮૧ ને બદલે ખા. ની પંક્તિઓ મઠિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧૬.
૨૭૮ થાઈ છે. 'બાળે તુલ દેહ' ૨૭૮-૨ થી ૨૮૪ સુધીની પંક્તિઓને બદલે
જે. માં આ પંક્તિઓ છે:-

વગર તેડે જવ આવે કોયે, તો તરણથી હલકા હોયે,
આસ્વાગત મુજ માયે કરી, દશ મહીના રાખી દીકરી.
સાસરવાસો કીધો ધોત્રા, કોપ શમાવો દાદા તણો,
પિતા મસત્ર યયો મુજ સાય, આપુ અમૃત માહરે હાય.
સ્ત્રી, બરવાર, ને ત્રીજો પુત્ર, જેથી આવે છે ધરસૂત;
ત્રણ જણુ જીવે જોઈવું, અમૃત મુજને આપું તેહવું.
તે લેઈને આવી છું ઘેર, તુલ આવલ કહુ સાચી પેર.

અસ્ત તણી આવે કંકડી, સત્ય જીવાડું તું આ ધડી;
 સુણી વચન ધમ નાગિણુ તણું, રાગ મનમાં હચ્ચો ધણું. ૨૭૪
 સધલાં દુઃખ તાહરં વામિયાં, કહો અમૃત કિહાંથી પામિયાં ?
 કેટલું અમૃત છે તુમ ઘેર ? તે કહો સધળી માંડી પેર. ૨૭૫

કહે નાગણિ: નહિ જોણું આથ, માંહરું મહિવર છે પાતાલ.
 ગાહરં મનમાં ઇચ્છા થઈ, પિતા(ન) મથવા પાતાલ ગઈ. ૨૭૬
 મથ્યાં સજન સદૃ તે સાથ, મુજ સાથે જોડ્યો મુજ તાત,
 આવી પણ હવે ના આવેશ, તાહરું કર્યું તું પામેશ. ૨૭૭

પછે તાહાં જઈને આવજો, અસ્ત જડે તેા તેા લાવજો
 તું સતવાડી અધિપતિ આપ, વચર વાંઘે નહીં ફેડે આપ.
 અમૃત રહ્યું છે મુજ પાસ, જડે અસ્ત તેા પોહોએ આસ.

પા. માં ઉપલી ગણુમાંથી જેલેલી એ કીરીએ નથી. ત્રીજામાં 'અમૃત રહ્યું' ;
 જાણે 'અંજન સંજન' છે. ૨૭૪ રહ્યું-કે. માં આમ છે.-

સણો જોય તે, નાગણુ તણો, રાગને મન હવટ ધણો
 મહીયત કહે સુણ માહરી વાત, વિસ્તારીને કહે હો એક વાત.

પા. માં 'સુણો' વાળી ઉપલી પંક્તિ નથી. ૨૭૫ સધળાં-કે. ને પા. મા
 આ પંક્તિ નથી. પણ પા.માં તેને જાણે આ પંક્તિ છે.-એ તેા મુજને અચરત અડું,
 સંજન અંજન કહાથી નહું. કેટલું-કે.માં આમ છે.-

કેટલું છે વચરે હાથ, મન મૂકી જોયો મુજ સાથ.
 સાચો જોઈ કહેયો મુજ ધણો, તેા મુજ જીવે હવડાં તમ તણો.
 પામી હજી તે.તો મન માંહ, સાંભલ રે સતવાડી રાપ.

પા. માં ઉપલી 'કેટલું' એ પંક્તિને જાણે આમ છે:-

કેટલા જણુ જીવે તમ હાથ, સાચુ જોયો મારે સાથ.

૨૭૬ કહે-કે. માં આમ છે-તમ સાથે નહીં જોલું આવ. ૨૭૫-૨ થી ૨૭૬
 ને જાણે કે. માં આમ છે.-

પાતાલ મથવા પીડર ગઈ, માતા માહારી મુજની થઈ,
 પીતાને ગઈ મન રીસ, દીધો આપ મુજને તે રીસ.

ના રાજાજી! સુખ મુજ ચયું, અમિદુઃખ દેહમાંથી ગયું.
બેઉ જણની માગીને ત્યાં શીખ, રાજ્ય મનમાં નાંચે બીક.

૨૯૬

કુહા

વિધેા સર્પનો કંડિયો, ઉલટસૂં તે જાય;

તિહાં જઈ ઉભો રહ્યો, જિહાં પરણી કન્યાય.

૨૯૭

ધન ધરતીમાં સુખીયું, ઉપરિ મેહદયો સાપ.

સી સંગાયેં તેડીને, બેહુઈ વલિયાં આપ.

૨૯૮

લલિતવસ પયેં પળે, વાસે વસમાં ઠામ;

દડમસૂં આવી ચઢ્યાં, બાહણુ કેરે ગામ.

૨૯૯

અઈ વધાર્થ વિપ્રને, ઘેર આવ્યા મહારાજ;

સંવચ્છર પૂરે ચયો, પ્રભુઈ રાખી લાજ.

૩૦૦

બેવા મલ્લી સહુ મેદિની, રહીયત ઠામેઠામ;

આનંદ સહુને ઉપનો, ઘેર આવ્યા રાજન.

૩૦૧

આસો વૃક્ષથી છાડિયો, પેડી સહિત તે બાહ;

બેકાંત રાજઈ જઈ, અંજન કીધું તત કાલ.

૩૦૨

૨૯૫-૨ વિક્રમ પા. રાજ. કાંચ પા. દેહ. ૨૯૫-૨ અને ૨૯૬-૨ કે. માં નથી. ૨૯૬-૨ પા. અમરથી સંજવન થયો, રોમ સોમ હતો તે થયો. ૨૯૬-૨ બેઉ-કે. માગી શીખ આવો તે આપ, સાથે તેહાં સી ને સાપ. પા. જુદાર કરીને આવો રાય, સદામતી નગરીમાંબે. ૨૯૭ અને ૨૯૮-૨ ને બદલે પા. માં ચોપાઈની આ પંક્તિઓ છે:-

હેત મીત ને ઉલટ બરે, આવ્યો ધન કાહું તે ધરે;

ધન પાડું ધરતીમાં ધરે, જમ પહેલું હણુ તમ ધર.

તેલ થઈ પામેતા મરત, તે સજવન પ્રધી તરત.

કાડી એક ન રાક્ષી આપ, સતોલો બીલે તે સાપ.

તે દુનીયા બાને દાક્ષીયું, બરદ નામ તર્જું રાક્ષીયુ.

૨૯૭ થી ૩૦૩ ને બદલે કે. ની પંક્તિઓ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧૭
૨૯૮ થી ૩૦૧ ને બદલે પા. ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૦

સોપના અગ્ર જ નેટલું, અમૃત અડચે કાપ;
 ચત વરસ મુવો હરે, (તિ) પશુ ઉડી બેઠો યાપ, ૨૮૫
 તથ જલુ જીવી શકે, તેટલું માહરે પાસ;
 પુત્રનો પામું કંકડો, તો પોહોંચે મનની આસ. ૨૮૬

ચોપાઈ

જોડ્યો વચન ઉજેણીપણી: કહું વાત તુજ પુત્ર જ તણી.
 તણું અમૃત આપે મુને, (તો) પુત્ર જીવતો દેખાડું તુને. ૨૮૭
 સાચી કહું તુજ આગળ વાત, નહિ તો સુત નાવે તુજ હાથ;
 હું નથી કરતો મારે સાજ, માહરે કરવું છે પરદાજ. ૨૮૮
 બીજું સર્પ વણુ વાંકે મુકે, તે યાન મન ખોજી જૂજી;
 પરથમ જીવાડું તેહને, સંજીવન હું કરું તેહને. ૨૮૯
 પછે જીવાડું તાહરો તન, જો મુજ સાચે મેલે મન.
 પછે નીજું અમૃત છે જોહ, મુજ હાથે સોપેજી તેહ. ૨૯૦
 એક બ્રાહ્મણ કરો છે બાલ, મૃત્યુ પામ્યો (છે) જીવનદાણ;
 તે બ્રાહ્મણ જો જીવતો થયો, તાહરો પાપ સધળાં તે જરી. ૨૯૧
 તું જો પરજીપકારે ચેખ્ય, સોતો પુત્ર જીવતો, દેખ્ય.
 એહવા બોલ રાજાઈ કહા, સાપણીને મન આવી દ્યા. ૨૯૨
 અમૃત લેઈને આગણિ ધરુ, લે જાણી તુજ કારજ સરખું.
 પ્રથમ જે તેલે બાલિયો, પહેલે શોક તેહને દાલિયો. ૨૯૩
 પછે જીવાઓ બીજો નાગ, પાસે રાખ્યો એક જ ભાગ;
 એક સર્પ કંડિયામાં કાંડિયો, બીજો મા પાસે મૂકિયો. ૨૯૪
 અમૃતથી તે જીવતો થયો, અગ્નિરોગ દહમાંથી ગયો;
 નિકમ કહું: જો દુઃખ હોય કાંવ, તો આવી પેસો તુજ માંહ. ૨૯૫

૨૮૧ માં મી કે. મા નથી. ૨૮૭ થી ૨૯૩-૧ ને બદલે કે ની પંક્તિઓ
 મટિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૧૭, વળી, પા. ની એ જ પંક્તિઓને મટિ જુઓ પરિ-
 શિષ્ટ ૨-૨૮

ના રાગજી! સુખ મુજ થયું, અગ્નિદુઃખ દેહમાંથી ગયું.
મેહ જણુની માગીને ત્યાં શીખ, રાજ્ય મનમાં નાંજે શીક.

૨૯૬

કુહા

લિધા સર્પના કંડિયો, ઉલટસૂં તે જાય;

તિહાં જઈ ઉભો રહો, જિહાં પરણી કન્યાય.

૨૯૭

ધન ધરતીમાં મુપીયું, ઉપરિ મેહલ્યો સાપ.

શ્રી સંગાથે લેડીને, બેહુઈ વલિયાં આપ.

૨૯૮

સદિવસ પંથે પળે, વાલે વસમાં કામ;

દુઃખસૂં આવી ચઢ્યાં, બાહણુ કેરે ગામ.

૨૯૯

મર્ધ વધાર્ધ વિમ્બે, ઘેર આવ્યા મહારાજ;

સંવચર પૂરો થયો, પ્રભુઈ રાખી લાજ.

૩૦૦

જોવા મલ્લી સહુ મેદિની, રહીયત કામોકામ;

આનંદ સહુને ઉપતો, ઘેર આવ્યા રાજાન.

૩૦૧

આસો વૃક્ષથી છોડિયો, પેટી સહિત તે બાલ;

એકાંત રાજાઈ જઈ, અંજન કીધું તત કાલ.

૩૦૨

૨૯૫-૨ વિદ્યમ પા. રાજ. કાંચ પા. કેહ. ૨૯૫-૨ અને ૨૯૬-૨ કે. માં નથી. ૨૯૬-૨ પા. અમતથી સંજ્ઞવન થયો, રામ ભોગ હતો તે મયો. ૨૯૬-૨ બેજો-કે. માગી શિખ આણે તે આપ, સાથે તેડાં શ્રી ને સાપ. પા. જુદાઈ કરીને આણે: રાય, સદાવતી નગરીમાંજો. ૨૯૭ અને ૨૯૮-૧ ને બદલે પા. માં ચાપાઈની આ પંક્તિઓ છે:-

હેત પ્રીત ને ઉલટ બરે, આવ્યા ધન કાઢું તે ધરે;

ધન પાત્ર ધરતીમાં ધર, જમ પહેલું હતું તમ ધરં.

તેલ ધરી પામેતો મરત, તે સજ્જન કીયો વરત.

કાઠી એક ન રાણી આપ, સતેણો જીલો તે સાપ.

તે દુનીયા બાધે દાણીયું, બરદ નામ તર્જું રાણીયુ.

૨૯૭ થી ૩૦૩ ને બદલે કે. ની પંક્તિઓ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૬
૨૯૮ થી ૩૦૧ ને બદલે પા. ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૦

આલસ મોડી ઉઠિયો, વિગ્ર તણો જે તન,
 હર્ષ સહુને ઉપજો, મન રીઝયો રાજન ૩૦૩
 નિમ બળે બર નિદ્રથી, તિમ ચોટયા બે નયણ,
 માતતાત ચરણે નમ્યો, મુખથી બોલ્યો વચણ ૩૦૪
 ધર્મપુરીથી સચરયો, હું આબ્યો તમ પાસ,
 દિધુ આયુષ મુજને ઘણુ, (તે) વિક્રમ કેરી આલ. ૩૦૫

ચોપાઈ

માતપિતા શિર મૂક્યો હાય, મુખન દેખે બીડી બાય
 પુત્ર વિધન તાહરા સહુ જાણ્યો, કાદિ કટયાણુ રાજનૂ થજ્યો ૩૦૬
 શોક શમ્યો છે સહુકો તણો, રાજ અનહ પામ્યો ધણો,
 પછે દાન દીધુ બાહણુકાજ, બાહણુને બેસાર્યો રાજ ૩૦૭
 લખી ત્રાપાપને વાણુ આ દેશમા બાહણુની આણુ,
 નમ્ર અધિપતિ વિગ્રજ થયો, મુસદ્દાન રાજાઈ આપિયો ૩૦૮
 કરો કારજ ઉજેણી ગયો, રાજવર્ગ સાહમે આવિયો,
 ઉલટબરે મદિરે તો જાય, રાજમોહલમા શોભે રાય ૩૦૯
 કહે સુભદ્રા સાબલ બોજ ! નહિ વિક્રમ કેરા તુજ સોજ,
 એહવો કો યરો પરમાર, તે બેશશે એણું કાર. ૩૧૦

૩૦૨ પાઠ માગપુ કેરો અધાન મેલીના પેટી સલીલ બાહક છેડીયા. ૩૦૨ ।
 ને બદર પા મા

ભુવતીરે નવ બાની જાત સીવ સાનીધુ ગયા એકાત્ય
 અમ્રવ સેસુ વિક્રમ વવી મરતલાતની મુસજ વલી

૩૦૨ ને બદલે પા મા ત્રીલોનાથ તેક તુડીયો આલસ મોડી વીમ ઉડીયો
 ૩૦૩-૩ ને બદલે પા મા

પુરવતી આદ મણુમા સહુ પામ્યો એતની મરતલાત મરી આ ।
 સીવપરતાપ સચ્ચન કીધ લક્ષ્મીને વસ એ તો લીધ
 ૩૦૫ થી ૩૦૭ ને બદલે પા મા-

હુંહા

કહે સુભદ્રાઃ સાંભલો મન ધરી વિશ્વાસ;
વિક્રમમહિમા સાંભલો, તેહની-ગોહૈયે આરા. ૩૧૧
સિંહાસન તો બેશીઈ, બે હોઈ નિશ્ચય મન;
હવે ધનંદા બોલસ્યે, તે બેજે રાજન ! ૩૧૨

હુંહા

માતપિતા બે વીમનાં, તેણે દીધી આસીસ;
તેજ વધો ત્રીલોકમાં જન ઉતરાયેલ દીસ.
ચત ગામ લક્ષી આપીયાં, ત્રાંબા કરે પત્ર;
બે મામનો તું અધિપતી, સીર સોહાવું છત્ર.

૩૦૧ ને બહલે કે. માં આમ છે:-

“માત તાત દીધી આસિમ, કીપા કરો તુને શ્રી જુગદીરા,
ધન ધન તાહરાં પિતા માતને, ધન રાન ! સતવાદી તુને,
ધન ધન તાહરા વંશને ધન ધન ઇન્દ્ર તણાં અશને,

૩૦૭ મો કહી કે. માં નથી. ૩૦૮-૧ લખી૦ કે. ત્રાંબા પત્રે લખીયું નામ,
આણું તે બ્રાહ્મણને ગામ, નમ૦-કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૩૦૮ પછી કે. ના વધારા
માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૧; પા. ના વધારા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૨-૨૨
૩૦૬ ને બહલે પા. માં:-

રાણીને તેહી રાયેલ, આવ્યા હનેણી આપ,
બેજેકાર જુમમાં થયો, તે પુણ્ય તણો પરતાપ.

૩૦૬-૩૧૧-ને બહલે કે માં આ પંક્તિઓ છે:-

નયનચક્રર તે કામે કામ, સાચું આવું બાપું ગામ,
મોતી વધાવો રાયને શીરા, ઘેર ઘેર ઉજવ તેણે દીરા
નીતે એહવાં કામજ કાક, છતો વચ હાંતીને બેક.

૩૧૨-૩૧૩ ને બહલે કે. માં આ પંક્તિઓ છે:-

કહે: પુતલી ભોજ ! સૂણ: એહવો થયો તે રાયે,
એહવાં પ્રાપ્ત બે કો, તો ધરો સિંહાસન પાયે.
પરદુખબંજલ, સુખકરલ, ધીર, વીર, માહાસુર,
હ્રદ યજી ઉતપત હવો, નારાયણનું ગર.

નાય શીર્ષે ન સાંભલે, જે કરશે નર હાસ્ય;
દ્વિતીય કથા પુરણ ચર્ષ, કહે કવિ સામળદાસ.

૩૧૩

પ્રતિ સંપૂર્ણ

પરિશિષ્ટ અંક ૨

૧ પા. ના વધારે આરંભમાંજ-(પાનું ૫૪)

દોહા

શ્રી મુખ સેવું સારદા, હંસવાહની માવ;	
વેણુ પુસ્તક ધારણી, વાણી વેદવિદ્યાત.	૧
ભ્રમતનયા, ભ્રમરપણી, ભ્રમવિધ ભરપુર	
નીરમદ નામ નારાયણિ, નારાયણનું ગુર.	૨
ન્યેહને ગુહી સારદા, કવી કેહેવાણા દોહા	
મતદેયણુ ઘ માન્દી, મટિ રહુ કર ભેડ.	૩
બરદાહી, બુધદેયણી, બાહો બુધ દેયણુ બુધ;	
મન્ય ગણેા કવી કેહે, સારદા આપે મુખ.	૪
હી બુધપતી ગણેા મહુ, બુધનીમ પર્ણુ પંચીસ	
દુહાણે, દુપળજણે, ધરમધોરદર ધીર.	૫
હસ્તસ્તુત સલજણે, મુદાણે સમરથ;	
પુને નહિ ન્યેણે પ્રીતમી, વીદા તેહની વ્યરથ.	૬
સીધુર અંગ સેભે સદા, મોદીક અમલ આહાર,	
ભમ્યા અગે લલપત હવે, દેવ વડો દાહાર.	૭
બદ્ધનામ ભવવંત બહુ, નોધારા આધાર,	
વરદાતા, વરદેયણે, કરેણા પુરસ કીરવાર.	૮
મોરલીધર, સી મુગટધર, નીરધર, સીધર, સંત,	
લક્ષ્મીવર, શ્રીચક્રધર, શ્રીકમલાકર, ચત	૯

એહવ કહી આપે ગઈ, પુતલી તે આહાર,
એહ કથા પુરણ ચર્ષ, કહે કવિ સામલદાસ.

૩૧૧ થી ૩૧૩ ને બદલે નુઓ પા ના વધારા મટિ પરિશિષ્ટ ૨-૨૩

પંચવદન, પરમેશ્વરો, પંચાક્ષર પર પ્રીત; -	
રૂંડમાલ, રૂંડાક્ષર, વરદેયણ નીતનીત.	૧૦
નાદાના બટ ગરને નમું, કંડે જન્ય ગર્યાન;	
આરાધું અનપુરણ, માતા દેયણ માન.	૧૧
સહીયા ઘટીસની, પરમાર્ય પુરાણ;	
રામચરિત્ર જેવું રમણુ, બણે બણુ સુભણુ.	૧૨
પુન વધે, પ્રાકમ વધે, વધે ચાહુરી ચીત;	
અકલ વધે, ઉપમા વધે, રાજસ ભાવ ગુણ રીત.	૧૩
હેત વધે, હરી ઉપરે, વધે હીમત, ગુણ હાંમ;	
સત વધે, શીસુરસુવ, કરે પણું પરકાંમ.	૧૪
વીદા, વીનયે વચેકવર, ભગવાન ઉપર ભાવ;	
ધીર વધે, પ્રકતા વધે, નાવટ કેસાં નાવ.	૧૫
ભોજ રાજ્ય ભાવીક બલો, ધાર નગરો ધીરા;	
પુન્ય કરે પરમારથી, અહરનીસ પુને ધસ.	૧૬
સભા પંડીતની પાંચસેહે, માથ સરીપાં મુઠ;	
શહિદાસ કંદ્રપ જસો, બુધ બારલી તુલ.	૧૭
બખોલો ભોજ પકાવીયું, નીરમઝ રૂડું નામ;	
ભરતપંડનો શુપતી, કરેતો રૂડાં કામ.	૧૮
નવું કવીત, નવી વારતા, નવું કવિતમ, નવી બાક્ષ;	
તરત ચણી આપી તેહને, રૂંકા મુખ સુવાલાય	૧૯
કાલાં, પેલાં કે દુખલાં, તે ધન પામે તરત;	
નીરમુખ કોયે વલે નહિ, વેદ એ પાલે વરત.	૨૦
શુપલ કાઠું શુભી થકી, સહીયાસન અનુપ;	
સોખાવું સભા વીધે, રૂંકાવાતુ જેહનું રૂપ.	૨૧

૨. કઠી ૬ કી પછી પા. નો વધારો:- (પાનું ૫૫)

(જાપેલી પ્રતિષ્ઠામાં પા. ને મળતો જ વધારો છે, માત્ર કઠી કઠી રાખદેર છે તેમ આ વધારાની પેહેલી પાંચ કઠી જ તેમાં છે; સારે માત્ર પા. માં આખાયે વધારો છે)

સ્પર્શ મ કરસ સહિયાસને, નહીં તાહારો વહેવાર
નથી મથો તું નરપતિ, આભડવા અધિકાર
પરદુઃખબુંજણ, સુખકરણ, કંદ્રપ વરણ કેહેવાય;
એ સહિયાસન ઉઠનું, તાંહાં બેસે વિક્રમરાય.

તે સત્યો જ્ઞાતા થશે, પચામે કે કાચે,
પરમારથ વાઢાતુ પ્રાણુથી, તે ધરે સદ્ધિવાસને પાવે.
બીજે કાચે જેસે નદી, રાત્ર્ય મનનો રાત,
પછે પાણીએ રાવેજી. કાઢસો મહારો વાડ
ચતુર હોય તો નેવજે, હુસે યાસે ઢાણ,
દેહ દુખ દાવો થશે, પચવા પડશે પ્રાણ.

૩. કહી દેને બદલે પા. અને છાપેલી પ્રતનો વધારો:- (પાનું ૫૫)

ભરતખડ ને નવદીપ, દેસ માળગો તે તો દીપ,
માળવમુખ હજોણી ગામ, મુખતિ પદારથ, કાઢર(રક) કામ
ખરી ગમા હીમાની વીર, નીરમલ રૂપા બેઢેના નીર,
રાનો ચિત્રમ કેસ વાઢા રાત્ર્ય, નવસલ નવપાપ વનથી ત્યાગ્ય
સકલ લોક વાઢા સંપલ સુખી, ધર્મ પામે રૂપા મહા રૂપી,
અગ્નિહોત્ર હોમે અતી ધણી, પ્રતીપાથ કરે રાત્ર્ય તે વલા
સદાનત, સાવટના વાઢ, મેહેપારી એકવાતર ઢાઢ,
રૂડુ જન ને રૂપો લાગ રાત્ર્ય પામે દસમેા બામ
બાર બારો તો સફળે ફળે, માગણને મનમાન્યા મળે,
નરપતિને સહુ ઉપર નેહ, માગ્યા વરસે છે વાઢા મેહ
સપ સહોદર માહે સુખ, દુનીયાં મા નવ્ય પામે દુખ,
વચર રાત્ર્ય તાજગુ મરે, પેતિ પરદુખ પિતિા કરે
અદરનિશ ને આકુ ભમ, કરે રાત્ર્ય પરમારથ મમ,
પચદઢ છતા, જરા લીધ, અદુરણી નરેલે પ્રથવી કીધ
બીલેયપોહોયવિક્રમ પચે, તોન્યેવિતિ સાક્ષમાત્ર(રાક)કમલે ૧
જરા છતી જમવનો લીધા, દલ રીછને દાન બોઢો દીધા
કીરત જરાનો કિરે કરી, બલક સરવ બઢારે બરી,
ન્યાયે વણા ચલાવે નેક, અધિક અકલ મેહેવાણે નેક
વરા કીધાં ઉમીયાપતી દીધ, બેઢને ચરણ સમર્પુ સીરા
માહારો અદકાર ને મારો કાધ, મારો નવ્યા કેરો પ્રતીનોધ
અસલ અન્યા કીધો તાજ્ય, રામ તણું સલાલ રાત્ર્ય,
દુખ માકમ કીધા લખ લખ, સહેણે કહું એક શાશ
મોહોટા મેહેલ આજબ મદુલીએમ, સિધુમા જિંદુ હોય તેમ.

કુહા

બોજ કહે તેહે બલે કહુ, રહું જોડી જે હાથ,
વીધાણુ સાચા વીક્રમ તણા, તે સોભાવો મુજ સાથ.
મહેવા દેસ ? કહેડુ નગર ? કહેડુ પુન પરીવાર ?
કહેડુ રાજ્ય ને રીધ ધર ? કહેવા એ દાવાર ?
કહેવા મહામ પરમારથી ? કહેવા કયા પરકામ ?
મહિમા કોહો મહિપલ તણે, હરી રહું આ હામ
તેહેનો યાડે તો પગ ધરુ, નહોતર કરહુ પૂજન,
બોન સાણુ ઉતાવળી, ધન આણુનો દીન

૪. કડી ૪૮ પછી પા. નો વધારો:- (પાનુ ૧૧)

સ્થાવર જમમ જોડેના વાસ, તેજપુજ પુરણુ પ્રકારા
જડ ચૈતનમા રમતો રામ, અણુ માન કાણો નહીં હામ
પચ માણુત ત્રીગુણુમા તેહ, નરનારી રૂપ અખળત એહ,
પચીસથી પંચો, બાવનથી બાહાર, ધીર ચાવર જે કારોઠાર
રાગદ્વેષ નહીં વીધવાદ, પચ હન્દ્રીના નાણે સ્વાદ,
પુરૂષ માહે વાસના જમ, તણમા તેલ રહું છે જેમ,
પરેમા જાત, કાષ્ઠમા વની, હણુમા જોવ, રહો જમ દહની,
પુરૂષ પુરાણુ તે તેહનુ નામ, સહી કરણી શીરતારે કામ
અનેકનાં મન કામ અનત, લક્ષ ચારારી સરલ જત
બરપુર બંદે અન પાણી પુર, નીરમવ નાર નારાણેશુ તુર,
લોગીભાગી નાણે મરમ, તે પારોં મયા શ્રી ધર્મ

૫. કડી ૫૭ થી ૬૦ ને બદલે પામાં આ કડીઓ છે:- (પાનુ ૧૪)

નયો વાત મુખે કોહો, નરપલ આગલ નેહ,
જેહ લખાણુ કરમયા, હોનાર વાત તે હોરે
કોડ પ્રમા મલે એકકા, ટાલી ન સફે કાચે,
માત ગરબ બીંદુ પછા, હાણુ વરધ કે વોટ
મુષદુષ, જનમ જરા, મરણુ પરણુની મહીમા મોટ
રોગ, ભોગ કે જોગ ને હાણુ, જમત સ્વપન કે સચ,
તે ટાણું ટવે નહી, ને પુરણુ કહે પરપચ
અન તોવ, પાણી વળન નેત્ર પતકારા કામ,

ખાવીસ ખાંબી એ વીંબી સ્વાસોસ્વાસ હે દામ.
એકવીસ સદસ ઉપર જ્યેહે સોયે અળખા બપ,
દમ બાધો એ દેહને, તે વેદ પુરાણે ધાપ
ન દેહે બધને લેખમાં, ધીરનય રાણીને ધરમ,
લેલાદ લખાણું ખાલને, કાઠ વસાયે કરમ.
ધરણીપત્યે ધરમને કરું, તે ચરૂ વિધાતા બણ;
કર્માવર માંડી કરું, વિઠ્ઠલ વરતે વાણ.

૬. કડી ૧૩૯-૪૦ ને બદલે પા. નો વધારો:—(પાનું ૭૬)

એહેવું ડાહાપણુ તે એણે કર, પણ તેણે સું મારન સાર
કાઠ ઉપાયે જોસડ કર, આવરદા ખૂટ નીચે મરે.
કાઠ ઉપાયે કરો સહુ સોયે, કાલ પાસ પડું સર્વગએ;
નામ જ્યેઠાં તેઠલો નાસ, ઉપાયે કરો તે સરવે ડાસ.
લક્ષા લેખ કાઠોના નવ મટિ, તલભાર વધે, નળવ ધટિ;
ઉપાય સરવે આલખવાલ, અગ્રીત માયા છે કા કાલ.
એહેમા નળ્ય આલે કાઠો તણું, હનર વસ્ત જોસવર ઘણું;
રાજા ધરમનંત પ્રડ વીર, પરદુપમળણુ વીક્રમવીર.
ધીરવીર ધરમ ઉપર ધરો, હનર વાત છે તે તેા હરો;
તું ડાહાપણુ કરને વાહરો, કાલ કહે પાડું માહરો.
મહીપત એલો પેતને મન, જીભું કા નળ્ય જાણે અંત;
ગ્રીતું કામને કહે રાજા, કવ વેર સમજને મન.
કરે કલ આચારે રીત, પશુવા ઉપર જલુ પ્રીત,

૭. કડી ૧૫૯ પછી પા. નો વધારો:—(પાનું ૭૬)

છપે

કાઠો કહે આળ્યો તાપ, કા કહે માળી મચીધે;
કા કહે કરડો નાગ, કા કહે વાસી વચીધે;
કા કહે બ્યાધો રોગ, કા કહે સદસ જ વાહ.
કા કહે મારી મુક, કા કહે પાપન લાગે;
ઈશ્વર માથે લે નહી, જનત માહી મહીમા જુએ,
સામલજન કહે સાક્ષ એ મોત આળ્યે નીચે મુએ.

પેસે અરજી તીર, નીર ગંગાની બેસે,
ચહે કો પરવત મેર, ફરી પાતાને પેસે,
પરવત માહે પરવેસ, રહે આપ એવાયે,
આસડ અચત આહાર, બમે બુદ્ધ બહુ પ્રતિ,
કર રાપે કે કોટીધા, સચ પરપચ આઝા કરે,
સામલબટ કહે સાક્ષ એ, મોત આયે નિશ્ચે મરે

૨

માતતાત પરીવાર, પુત્ર મીત્ર જે પોહેલા,
અવધત અપરેખપાર, હસ્તી ધણા મુલ પોલા,
સેવક સાથ સહુ સુર, પુર પુરણ પરતાપે,
બનત બાહુ બાહે, છત છહે છત છાપે,
અજયત બહુ ઉદ્ધે તણી, કોડ વાર સુ કહુ કથી ?
મોત થકી શુકોવવા, સામલ કહે કો નર નથી

૩

ઝોપે

મુખ્યા કોયે નવ આવે ઘેર, પરીવાર રહે કરો એ પેર,
સમસાન સહીતામે લીજએ, અત્રનદાધ એહને હીજયે
કો કહે રતને આપુ ધન, તો કમ જીવે એહનો તનાં
રક ઘેર રતન તે છાજે કમ ? સાચુ ન કોહો તો મારા સમ
કો કહે એ તો ભોલો જમ, કો કહે હા એહના કરમ
રાત્ર નાપતા એવડુ ધન, તો એહનો નવ મરેતો તન
તે ભૂવન નાવતો ભૂપાલ, તો જીવત પ્રામણનો બાત
તેડો રાપે પ્રામણુ હારીયો, એ વીકમે વીમ મારીયો
એહ બાપડો પ્રામણુ રાક, એવડો એ વીકમનો વાક
ઉડતમા કયમ આવે આભ ? વેનુમા કમ આવે નાભ
અગનીમા કમ બાય બરાયે ? સાચર કમ નરથી તરાયે
મેર મામે કમ ઉપડે ? પગો કમ આકાસે ચડે
અહીનો કમ લેવાયે માણી ? એ અવધત પામે અલી બાણી
રક હાથ રતન નર રહે, હા ચોક તે હા કહે
હાજે જીભ જમ પીપન પાન, તે રાત્ર સાબડે છે કાન
એહ અકરમી પ્રામણ આપ પ્રમદલા રાજને પાપ

એમ બાલતા મેઢેણે વાણ, છાની છાની વટે ॥ વાણ
કે કહે સવવાણી બ્રૂપ, રામચંદ્ર સરથા ॥ ૩૫,
એ તો દાવા આણેજ્યાપ, પાપી બ્રામણ કેત પાપ
સુ ગુપ લેઈ રાજ ધેર જસે, કોહો મ્હે કાઈ અનસ્ય મરે

૮. ક્રી ૧૮૪-૧ થી ૧૮૬ ને બદલે પા. નો વધારો:- (પાનુ ૮૩)

લક્ષ વીંછીની વેળા જમ, રાવ દીવસ અગની છે તમ
માઢા રોગ મગરો છે આપ, પુરવ જન્મના ॥ મુજ પાપ
પાપે રોગ પેદા યાયે છે, પુન્યે દુષ સધવા જાયે છે
તે હુ તાહરી બાતુ બ્રાત, એક થડી ભેસો એકાલ
દાવાઈલ જેણ છે દુષ, મારે મુજને કરઈ મુષ
વડું માણસ દીસે વચે, હજને મન પુલું છુ એક
દુખબળણુ છે સાહસન ધીર, કને સાબલીયો વીકમ વીર
હજેલી નગરીના રાજ, તે કહેવા વીલ પરતે કાજ
કહે તે સાચુ કે તે જાડ, બેસ ગમે તો કે દં ઉક
એક સહેલ પૂડ છુ હને, નણે તેહેણ કહેલે મુને
વીકમના સહુ કરે વીધાણુ તે સાચુ કે જાડું મમાણુ
માઢા દુષ બાળે કે નાયે, વીધાણુ સાચા જાડા કેવાયે
દુખબળણુ થોટા કે ખરો, એહેણુ જાણે તેહેણુ ઉચરો

૯. ક્રી ૧૮૮-૯ ને બદલે પા. નો વધારો: (પાનુ)

કહે પથી નામ ! મુણુ, વાહારા દેખા દુષ,
તે વીકમથી કમ મરે, સેહેજ વાતમા મુષ ?
સુ વેદ વીકમ કરે ? કે સું એસડ પાયે ?
કે મન જન કે એસડી તેથી કમ મુષ યાયે ?
પનગ કહે પથી મુણો વિકમગા વીદા દોયે,
નોઢી કરમ નરપત કરે, તે કલી ન સકે મારે
બેઢોતેર કોઢા નવ નાઢીનો, અમૃત વીરના જેદ,
મદીમા તે મદીપત હેદે હજને કરૂં છુ તેદ
ખરક રાને જે બોલજું, તો પ્રીતિ રાને ખસ,
મુદ થાને તરેખમા, જે આપે ઉદરે વાસ

મીતે રાધે પેઠમાં અમૃત કોડા બાંહે,
તો સુખ થાયે સરીરમાં ભેતાંમાં છુણું માંદ,
રોગ વધે તે રાધેને, આપર પામે મત્ત,
માહારો રોગ તો નીગમે, તે વણાયે વરત.
મરવા ઉપર મંન કરે, સરીર માંહે લે સાપ,
એવું કોણુ અભાનીડ, અતી દુષ પાયે આપ.
ઉધ વેચી ઉભરે, કુંણુ કરે એ કામ,
પરદુષબંજણુ લોક કહે, વીક્રમ નરનું નામ.
બૂણા, તરસો કે બારબન, કેકા બીકુક નંન,
અન અપાયે તેડને, મેલ મનાવે મંન.
કોડ પુરે ક્વીતા તણા, તે કુંણુ માયા ગાયે
કીરત લેહેર સમુદની, તે દોહોવે દસાયે બાયે.
ભાગે દુષ કમ જુપતી, માગી કમ લેહે મોહોવ કે
ચરનવંત તો યેસો ભણુવો, જેહેરો બાણા બોલ.
દેહ વાહાલો માહારો સુને, જે રણુમાં વસુ છું રાંક
એડને કમ અલખામણી, જેને અલખત આડે આંક.

૧૦ કડી ૨૪૫-૨ ને બદલે પા. માં વધારો:- (પાનું ૯૧)

કર મીલક, ચડો વરમાલ, પડો બ્રાંતમાં તે જુપાલ;
પસારી સહોદર રીસ, પ્રેમદા સાથે કરે કમ પ્રીત ?
બોલો રાધે ચઢાવી રીસ, જામર આપ ચઢાવો ચીસ;
વરત બંધ કરે મહાર, હું મુખ નવ જોઈ તાહર.
તું કોહોની અત્રી કોહો તણી ? પૂછે એમ અવતી ધણી.
કમ તારાનું કહે રે નામ ? મુજ સાથે મું તાહરે કામ ?
એકાંત સજ્યા બેઠી કમ ? સાચું ન કહે તો મારા સમ;

૧૧. કડી ૨૪૫-૨ થી ૨૫૦ ને બદલે પા માં વધારો:- (પાનું ૯૧)

દુહા

તારી બોલી નેહમું, ભેડીને બે હાથ,
માંડીને પુરવ કથા કહી અત્રીયે સ્વામી સાથ.
મહેન્દ્ર વછળી દીકરી, પૂઝો પીતાએ મરમ,
કોડ વાર ને લક્ષ વસા, મેં આપ વીધાણું કરમ.

વાપ લાગે મુજ નાતને. આવી આણે અંકાર,
 રાજ અણાળ્યા રાવલે, સેણું ન લાગી વાર.
 સાન વાંન કુરૂં નહી, નોહોલું ચૈતન કે જ્ઞાન,
 કરમ વીપાંશુ કરા થગી, દીધું કન્યાદાન.
 સેવા કરણ હું સજ યર્ષ, જે ધરી લાલ્પલીય ભયે.
 સાચ સનમુખ હું હવે, પોદા કુતા રાયે.
 નાન નીકલો નીજ ઉદરથી, ધરથી નીકલો બેઠ,
 મહિમાંદી તે વડા, વચન તણા વરેક.
 કહું એકનું મેં કહે તારે રેડું મેં તેલ,
 ધન અનરજલ કાઢાડીશું, માહાલક્ષ્મીવલ મેલ.
 કહી આણી કેવલી, પાઈ તકરું મીલ,
 પંનંગ તો કટકા થયો, રૂડી એ તો રીલ
 નામે નામ એલખાનીરે, ધરમધ્યાંદર વીર,
 માહારે કરમે હું વરી, વડલ વીક્રમ વીર.
 એહ હબીબત માહુરી, દીન્ય રાવલી દાસ,
 દો આગના યસ્તમ ધર, વચતારી ચૈ વાસ.

૧૨. કડી ૨૫૨ થી ૨૫૬ ને બદલે પા. નો વધારો: (પાનું ૬૨-૩)

એણે

ફટ ફટ રે નમેરી નાર, ઝીલો અંના તે અપરંખપાર,
 પરમાનો વડો જે સાપ, દુષ આપણું નાણી આપ.
 તેને સા થઈ મહીયો ? હું છતી બાણ હારીયો.
 બીજને ઉદરે રાખીયો, નાગ નારી મારી નાસીયો.
 પરદુષર્ભણ માહાર નાગ, તે મીયા કંઈ એ કાંચ.
 કામ વણસાડું તે માહરે, સુખ ન એવું ધરે વાદર.
 નાન તણા કટકા કર ધરા, પાણીયે પવાળી ને સુધ કરા.
 એક ઉદરથી નીકલો બેઠ, બીજે તેલથી બાલો તેલ
 કરકા લેઈ કાવડમાં ધરા, વાંદાંથી વીક્રમ પડે પરવરા.
 બેસી રહે તું તો વાસીયો, કાવડ લેઈ ભડું કાસીયો.
 નાથને જઈ પપરાણું ડંબ, પછે સગરણું માહાર અંબ.

૧૩. કડી ૨૫૬-૨ થી ૨૬૩-૧ ને બદલે પા.ની પંક્તિઓ:- (પાત્ર ૯૪)

દુહા

કાપડ મહી તે કાંમની, કોડ પહેથી કંચ;
પોહોર રાત રહી પાછલી, પલીયા પોહોરે પંચ,
પુરપલ પંચ પાછો વલો, આલ વીચારી આપ;
વીક્રમ આવો તે વડ તળે, બંદાંથી તેરો તો સાપ.
વાત વળીતાને કહી, આ રાત્રમાં રોપ;
એટલે એક આવી નાજણી, આત્ર મેટિરે ગોપ.
ખીસ માં રે તું બાલકા ? જેસ ઠરી રહે આ ઠામ;
પંધી ! વાત પુછું તુને, માહારે વાહારે કામ.
તુજ સરખો, તુજ જેવો, વાહારી સોભા મુજ;
વીક્રમ નામ તેણે કહું, પેટ-ઉતારો પુત્ર.
પેટ નોગ તે પુત્રને, અંગેને ઉતો અંચ;
તેહને તે તેડી મયો, સુખે કરી રાયો સંજ.
હું તે તેહની માવડી, તે તે માહારો વંજ;
તેહેવા છા પંથી તમો, મહીપત રમ્યો મન્ય.
તે સુખીયો કે દુખીયો, કે મરત જીવત હોયે;
પંથી ખીજે કે તે તમો, કહી ન સકે કોયે.
સાચું ન કોહો મુજને તમો તો જામહલાદીક પાપ;
એહ સંમ માહારે સીરે, જો દેવુ ફરીને સાપ.

૧૪. કડી ૨૬૪ થી ૨૬૮ ને બદલે કે. માં આમ છે:- (પાત્ર ૯૪)

તે સાપજીને વાચા થઈ' વિક્રમ આમલ વાણી કહી;
સાંભળા' પંથી આરા જાત', જો માને તો કહું સાચી વાત.
તમ સરખો આવો એક જન, તેણે લીવો માહારો તન,
વિક્રમસેનનું લીધું નામ, આપો ઉદરે રહેવા ઠામ.
તેહની મુજને ખબર જ નથી, કોડ વાર કહું સું કરી ?
જો જાણો તો મુજને કોહો, પછે મારજ જાયો કે સૂખે રહો.

૧૫. કડી ૨૬૯ થી ૨૭૧ ને બદલે કે. માં આમ છે:- (પાત્ર ૯૫)

સાનુ વચન સીરપણુ તણું, જોણા વિક્રમવીર;
સાનું કહું તે સાંભળો, નયણે ન જોરો નીર.

વાહરો પુત્ર જે રાખીયો, તે મેં લીધો મરણ
 રહું કરતે કહું થયું, તે તો પામો મરણ.
 હંધીયવ તોહની કહું, લે મળે હું વાચ
 સાચાનો સૂરજ સાખિયો, માટે જોડુ વાચ,
 એપે

મન મૂકીને પૂછું હમે, વાહરો પુત્ર લીધો તે અમે,
 મેં રાખો છદ્ધર એહને, વ્યાધો રાગ મારો દેહને,
 વાર પછી વીત જેટલું, મરણ માંદી કહું તેટલું,
 લહું વિધાતા તે કમ મટે દો આપ લે મુજને ધર
 લે આખ માટે આવે હેર, તો ખાડો ને લેને વેર,
 લે માતા મમે મન તને, પુત્ર સદે મારોય મુને

૧૬. કહી રહ્યો થી રહ્યો ને બદલે પા. માં આમ છે:- (પાત્રું ૬૭)

ફોલો

નામણ કહે નરપતિ સુભિ, પીઠર માંદાર ખાતાલ;
 માતાને મલ્યા અધ કાયેક સબલ કાલ.
 તણ માસ કું વાહા રહી, પીતા મુજ જોડો મુજ પેર
 હવે જુવનીયો ખાતાલમા નાવેસ માદારે વેર
 બરતણંટથી ભૂમિમા, આગે બેસે પાપ,
 નામજોડના નરપતિ, સદે તે તો સાપ
 માન્ય માણુ સુજ માવડી, કહી પીતાની વાલ,
 હવે પુત્ર મુજને કાલા મહે એ તો માદા ઉવપાલ.
 કૂચળ એમ કમ ભૂમીયે, ક્યારે લેવું મુજ ?
 એમ કહી આમુ બારા, રેદમા મમકું દુષ.
 પીતા માદરો પરસન થયે, સાસરાસા સાપ,
 તણ નવડાં યવે એટલું, અમલ આણુ હાવ.
 ખાડી ખાડીઆડી દીકરો, મુજ સચવવ વાગો,
 મરત વાડી ચ વા નહી, મહીર મરુપતાં બેસે.
 અનનની એક રાજકી, પાડી રૂઠી પેર,
 માવપીવાને ખલી કરી, વહલી આધી પેર.
 એમ સંધા મુજને કહી, કરને રહું કાલ,
 અલ્લને પામું કાપડો, તો તુલ યજાડ અલ.

૧૭. કડી ૨૮૭-૨૯૩-૧ને બદલે કે. માં આ પંક્તિઓ છે: (પાનું ૯૭)

કહે

બૂપત કહે સજ્જ ભામની! પરમારથજ્ઞ શ્રીત,
પુન કશે પરમારથે, તે રાક્ષાની રીત.
બાલક એક બાંઘણુ તણેા નવ સંવજર સાર,
ઘોરીમાંથી તે મુચેા, વિધવા છે ઘરનાર.
અસ્ત બાંધાં છે બારણે, દીધી છે મેં ધીર,
તે કારણ હું નીસરેા, નતોતો ને વીર.
આંહાં આવેા, ઘુજ સુવ મલેા, સાંબલ કામની કરણુ:
ત્રીને જોયેા તેલમાં, બેઠી હત્યા તણુ.
કામું જવે શુ થયું? કશું પાયે પાપ,
સ્વમે જશે પરમારથે, વેદપુત્રણે જાપ.
આપ અમૃત માતા! મુને, હું આવેા ઘુજ રારણુ,
તાહરા પુનમતાપથી, છવાડું જણુ તણુ.

ઘોષે

તે નારીને આવું માન, આપુ અમૃત લીધાં માન,
હું પૃથ્વીપત, બારે બૂપ, સત તણેા હું રવે સરપ,
તણેનું અમૃત લીજ્યે, ને મન માને તે કીજ્યે.

૧૮. કડી ૨૮૭થી ૨૯૪-૧ને બદલે પા. ની પંક્તિઓ છે: (પાનું ૯૭)

ઘોષે

જનીતા બોલ મન માંલી વસેા, હેવ ધણેથી રાત્ન હસેા:
તું મોઢેઓલી માહારી માત । સાંબલ મારા દુષની વાત:
સકાર કારણ હું તો ગયેા, વીમ મંદરમાં વાસેા રહેા.
તેહને ઘેર આવ્યેાતો તંન, દીઠી બીધાવા તે મેં દન.
પૂછી પાર મેં લીધાં તરત, નણુ મેં બાલકનું મરત.
જપાયે કીધા મેં તો કાઠ, પાઠી હનાર સાથે ઠોઠ.
માહરેા સમ તો મીવા યયેા, જવ તેહ બ્રામંજુનેા ગયેા.
મેં મમત કરી બાપિા બારણે, નીકળ્યેા હું તેહને કારણે.
નતોતો અંગાની વીર, સમરથવાને તાંહાં સરીર.
એટલે હું આવ્યેા વા હેઠ, તાહરેા પુત્ર રણેા મેં પેઠ.

જોમ વધી તે રણમાં પડો, આ ચતુરને હાથે ચડો.
કાંમની કામ કરે છે જોડ, તમને તો સંભવાતું તેડ.
જે તમને કાંઈ સુને માવ। તે રૂઢી કાહો મુજને વાતઃ
ઠહે નામણુ સાંભળઃ નરપતિ। વાહારી રૂઢી રેખા રવી.
અમ્રત અનન લો માહરે, જોધી કાંમ સરે વાહરે
■ પરમારય દાદી કરે, વણુ મોતે સા માટિ મરે ?
નામપુત્રની રૂં છે હાંણુ, માહરે વળવા પડવા પ્રાણુઃ
અમરત રાણી હું મું કંઈ ? પુત્રવીભને નીચે મર.
સુપું અમ્રત રાણેને હાય, સનેહ કરે રાખને સાથ.
વાહરે રાખ હરથો મંન, છવાડો નામણુનો તંન.
માલમે પુત્ર દીધો જાહેરે, આનંદ અતી પામી વાહેરે.
રાખને દીધી આસ્તીય, પરચન હોવો જમયા ને ઈરા.

કડી ૨૬૭-૩૦૩ને બદલે કે. ની પંક્તિઓ છે:- (પાનુ ૯૬)

બોધે

નંદાં કન્યા પરણી'તી પેર, પાછાં અણવાં તેણે ઘેર;
મન પ્રસ્તીમાં સોપું વહિ, મુકા નામ તેહના પર માંહે.
પાણે લાગી મનાવું મન, અરથી રાત્રે આવે રાજનંદ
શ્રી પરણી સમ્મે તેમણાં, પાછાં જી મારય એમણાં.
જે નવ મુકે પોતાનો મરમ, રાજે ઉશર તેહનો ધરમ;
પરદુખર્ષણજી જેહનું નામ, આવાં બ્રાહ્મણુ રે ગામ
જેટલે રાખ ગામે બધો, જયજયકર નચરમાં ધધો.
છાડો બ્રાહ્મણુ, લીધો એકાંત, કાહો આગળ નય બાળી પ્રાંત.
અંજન કરતે તે ઈગીયો, મસ્તક મુશળી ઈગીયો.

૨૦. કડી ૨૬૮-૨૬૯ી ૩૦૧ને બદલે પા. નો વધારો:- (૧)

બોધે

મહાપત્ન્ય પોહોડે પંચે પલો, તેહની આસ્તીય લેખને વલો;
વોમ પેટીયે બાધો છે જાહે, પોતે રાજ પધારે વાહો.
રાણી પરણી પોતાને સાથ, અમર(વ) જોર રહો છે હાથ;
રાત સમે એક કાતમ હોયે, તે તો અન્ય ન જાણે કાયે.

ગામલોકમાં બહુ જ ચલું, દેસ બાધાનું દુષળ ગયું;
રાણી તેડી રાજ આવીયો, ભુપત આદર સહુને બાવીયો.
પુન્યકાલ પોહોયો પરબાત, વીરવ બાધામાં ચાલી વાત.
પેટી બાંધી ગયોતો જેહ, માહારાજ રાજ આવ્યો છે તેહ.
સજવનવીદા કે અમરત હરો, બાલક લામણુનો જીવતો થરો;
દર દર વહી ને કમોઠામ, નેવા આવું બાધું ગામ.
વધામણીયા આવી અડે, નીસાંણુ ગાળે ને મડગડે;
જેજેકાર જુગ બાધે થયો, કલપ વરપ કનીતાયે કહો.

૨૧. કહી ૩૦૮ પછી કે. નો વધારો:- (પાનું ૧૦૧)

અનેક દુખાણા બીજી બહુ, સતોસા સહોદર સહુ,
ગકગકા નાક નિરોપ નિરાણુ, બધો ભુપત/બલપણુનો બાણુ.
ખરી ખબર સસરાને થઈ, કુચરી વિકમહાથે/ગઈ,
યોગી પડીયો ચોટા મોઢે, તે માહારાજ વિક્રમરાયે.
છંદી અસવારી આવી મલો, વિચાર કુચરી સાથે ટલો,
નરપત બોલે મુઠું આપ, ધૂનો અમારો કરજો માપ(ક)
મેં અથડું કીધું પહું, નપી કામ ચલુ તમ તણું,
તારે વિક્રમ રાજ હસા, બોલ રાજના મનમાં વસા.
માન દેઈ તે બોલાવીયો, નરપતિ હજેણી આવીયો,

૨૨. કહી ૩૦૮ પછી પા. નો વધારો:- (પાનું ૧૦૧)

કુહા

રાણી જે રાજ તણી, તે રાણીનો વાત,
બાટ ચાણુ કવીયે કહી, વીધાણુ વીક્રમની વાત.
તમો પુકુંડ પુત્રીને, ધન બાધીને ધરમ,
તેણીયે વીધાણુ હર્ત, પોતા કેર કુરમ.
માકુ લાગુ સુરપ ! તુને, જુકું કીધું જોગ,
તેં પરણાવી પુરસને શૈરવ જેહેને રોગ.
તે માહારાજ રાજરાજેશ્વરી, ધરમધોર ધર ધીર,
હન્દ્ર ચક્રી જે ઉતપતે, વીક્રમજીત વડવીર.
હરપસસદ બિલટા, રાણી સહીત જે ચયે,
પાથે પાથે લાગતો, જમાતને મલવા નયે.

મહેન્દ્ર વાઙ છે મહીપાલ હો, માણો સઘલો મરમ.
 તે કુચ્છી વીક્રમને વરી, આપ વીપાણું કરમ,
 ધન 'બામ્બ' એ બામિની, ધન કુચ્છી અવતાર,
 શુપલ્ય એ ઘલખડનો, દેવાંસી દાવાર.
 વર પામી વીક્રમ સારણે, મચડું પોહોડું પુંન,
 ધકોતોર પરીઆ' વારીયા, ન રહી એકે નુંન.
 ધન ગોત્રજ ગુણ ગામને, ધન પરીવાર પરીયા પુર,
 ધન વીક્રમ વરને વરી, એ નારાયણનું ગુર.
 પાલે પતલે પરવરે, બાધી પાતાના હાથ.
 દતિ વશ્યાં લેધ નીસરો, સસરો સી મુખ સાથ.
 કાલાવાલા કોટીયા પરણ્યા કરી બહુ પેર,
 બમાનુ બેડે કંન્યાકા, તેડી લાલે ધર.
 દુંદુભી વાગાં દેવનાં, હેતુ જનને હરખ
 રેખી પડો'તો વાઙમાં, એ વીક્રમજીત કલ્પનક્ષ.
 રીલભાત મીતિ કરી, પુણ્ય મન પરચન
 દેસ બાધામાં દાક્ષીણ્ય, દેવતાઈ દરસન,
 સબળ સાય સતોક્ષીયાં, ભોલ કરાવું ગામ,
 હસ્તી પેદા પાલણી, દસ કોટીયા કાંમ.
 જેહેવા હરખ અમને મુષો, તેહેવા વમને હોષે
 સાય લાપ એ સાહસમાં ગાંજ ન સહે કાવે.
 શુપલ્ય મેલા જલખંડના, કરો અધીપત્ય આપ,
 તીલક કઈ તાંહાં તોહો નીધો, છત્રપતીની છાપ.
 કોટી કલ્યાણુ લાહણે યલે, કે વીક્રમને આસીસ,
 પુરપલ્ય વને પરસન હલે, આદ કમઆપત ક્ષિત.

૨૩. કહી ૩૧૧ થી ૩૧૩ને બદલે પા. તો વધારો:- (પાનું ૧૦૨)

ફલક

પરમાન આદે પુર સહ, ઝાઝાં કરીને જલન,
 નેહેવારીયે વીક્રમ વાઙાલીયા, રહાં પુષ્પસ્તન.
 પોહોડું પરમારય બહુજે, પોહોડું સહથી પુંન,
 પુન વાત જેહેને મન વસી, તેહેને સાંધાંની તુંન.

વાસો રહોતો વીમળેર, એક રાત્ર એક જાંમ,
 એટલા માટે એટલું કંઈ નવે પંડમાં નાંમ.
 પુત્ર જવાડો વીમળેર, હૃદયમાં ઝીંધો સાપ,
 રોગ ઠાકો પનંગ તણો, એવો અતલીખલ આપ.
 નીત નીત એહવાં નવનવાં, સત સહસ્રધા લાપ,
 પુરાણ સ્થાં જેહનાં પંડીતે, જેહની સાહસ પૂરે સાક્ષ.
 થયા નથી, થાયે નહીં, વીક્રમ કરી બેઠ;
 અહુરણી અવની કરી, હાંકી છતો હોડ.
 કાંઈ હેય, કાં નીચ જન, કાંઈ રાયો કાં રંક;
 કરો પુન પરમારથી, તેહ અલોકિત આંક.
 પુને જન પાધે પાણે, પુન્ય પુત્ર પરીવાર;
 પુને હોએ પરાક્રમી, અવત અપરંપાર.
 પેક કરો લક્ષ કોટીધા, સૌંધો પરણી બહુ રીત્ય;
 તેણે અરથ સરે નહીં, જો વારે નહીં બીજ.
 પુરાણ કરો પરમારથી, ગુણવંત ચર્યો મંથ;
 ધરમ કરમ ને રામ મુલે, પુન પરાક્રમ ધંધ.
 સહીયાસન ખત્રીસની, કહી ક્યા કવ કાંમ;
 વડુ પુન્ય પરમારથી, નવે પંડમાં નાંમ.
 બંધ કાવિયો રક્ષીયેલે, કોધો સામલ કીરાલ;
 સૌંધો બાટ મમાનને, જેહની લક્ષ કોટીધા લાલ.
 સંસકત માંહેથી સોધીયુ, માકલ કીધું પુર;
 ભોજમખંધ ક્ષતપંડમાં, નારાયણુલું તુર.
 કહે પુતળી ભોજ સુણે, રૂડા છો તુમો રાયો;
 એહેવાં જો માકમ કરો, તો ધરો સિદ્ધાસન પાયે.
 વાયા જે ચુકે નહી, બોલા પાલે બોલ;
 તેહેવા ચાયો તો પમ ધરો, તોલી જુયો મન તોલ.
 ગુજર દેસે ગર્યો ધણ વેનંપુરમાં વાસ.
 સી ગોહ માલવી વીમ સુભ, કહે કવી સામચ્ચાસ.
 પીતા પુરસોતમ તણો, વીરેન્દ્રવરનો વંન,
 લણુ જંધિવ લાધા તણો, ગાહલદ્ર ઉપર મંન.

સેવક સીવ સકતી તણે, શાંભલુ કોનાં બકત,
કંકર સહુ કમી તણે, જસ નીખાંણે જન્મ.
પુરાણ કહે પરમારથી, સારદા દીધી જુધ,
એહની ગવ એ તો લેહે, સત્ય ભૂક કે મુધ.
સોતા વગતા સમજતા કેહે કમીતા કર જોડ.
સામલ બહ કેહે જોલો સહુ ને ને શી રણુ
ધતિ સી સહીઆસન બનીશી સપુરણુ

વાર્તા ૩ છ-કમળની, પુતળી ધનદા

કહા

- જોજરાય (મન) વિમાસીયું, જોજ(ન) કરાબું ગામ;
ગુરુ પૂરણુ યોગે કરે, એસણુ ધાલે હામ. ૧.
શુભ યોગ સાધી કરી, ગેભ્યા રાણુરામ,
વાળું વિવધ વજગાવિયાં, ઉછવ ચંમલ~ યાય. ૨.
પૂજી પ્રદક્ષણા કરી, જ્યમ એસે તે હામ,
“હાં હાં” કરીને જોલિયાં, ધનદા જેહનું નામ: ૩.
પગ મ ધરસો રાયજી ! કાજ મ કરસો એહ,
પરકારજ આક્રમ કરે, એસી શકે ઇંદાં તેહ. ૪.
નહિ યાય કેા, થયો નથી, અવનીતલમાં રાય,
સાંભળ આક્રમ તેહનું, પછે તું ધરજો પાય. ૫.

ચોપાઈ

- ધનદાએ તિહાં જોધ જ કલો, જોજ પત્ર ખેંચીને રલો;
જોડા સામે જોડી હાય, વિક્રમગુણની કેહેને વાત. ૬.

૧-૫ કડી મઠે જુઓ કે-નો વધારો, પરિશિષ્ટ ૩-૧ ૬. ધનદાબંદે.

“ધનદા કહે છે રાજા ધન્ય, પુત્ર જનમલ મરદ પુન્ય.

જરૂર પુરુષ તણા ગુણ ગાડે, નિરમલ ચંચા નેહે નાંદુ.”

ધનદા વચન ઇમ ઉચરે, સભા સહુકેા અવલે ધરેઃ
એક દિવસ વિક્રમ માહારાજ, ચાલ્યો પોતે મૃગયા કાજ. ૭.
સર્વ સૈન્ય પોતાને સાથ, ધનુષબાણ તિહાં ઝાલ્યાં હાથ;
વેરી ઉપર દીધી ચોટિ, તાહરે તેણે દિધી દોટિ. ૮.
ભરી ફાલ ને નાસી ગયો, રાજા તેની પૂંઠે ધયો;
થાકી સેના સહુ કેા વધ્યા, રણમાં કેા કાઢેને નવ મધ્યા. ૯.
અધાર ભયાનક મહાવન રાય, વેરિ કાજે વિક્રમ જાય;
હાદય જોજનનું એક વન, તેહમાં જઈ પોહોતો રાજન. ૧૦.
પશુ પક્ષી દિસિં વિકરાલ, વનસ્પતિની મોટી જાલ;
તરવર દિસે બહુ જોડલા, દોડિ ન ચકે તિહાં ઘોડલા. ૧૧.
વેરી નાસી ઠેકાણે અજો, રાજા તે વન ખૂલો પજો;
વિકટ ભયાનક આલ્યો કૂપ, તિહાં એક ખેટા દીટા ભૂપ. ૧૨.
હાય પગ ગયા છ ગલી, ગયું છે ચેતન દેહથી ટલી !
રંક સરખો દીટા દેહ, ખેટા હજી જુએ છે તેહ. ૧૩

૭ ધનદા-કે. “ધનદા ધરમમારગ ઉચરે, ધરણીવત હેડામાં ધરે.

નગર ઉજોળી અતિથ અનૂપ, ભારે વિક્રમ સરખો ભૂપ.

ગુણસાગર ગુણવતેા ધણેા, સહોદર પરનારી તણેા.”

દિવસ-કે. “સમે.” વિક્રમ-કે. મોટા, ૮ ધનુષ-કે. ‘હેતે રાજા અહાં બહુ હાથ.’ વેરી-કે. “વારાહ ચોટ-કે. દોઢ. વાહરે-કે. ‘ચિતળી કરવા માંડી ચોટ.’ ૯ થાકી-કે. ‘વનમાંથી સેનાપત વલા, મહીપતને કાયે નવ મઝા? ૧૦ અધાર-કે. ‘વિપરીત ધાર ભયાનક વન, જન એકઠો પોતે રાજન.’ ૧૧ પશુપદી-કે. વાપ વદ-મોટી-કે. જોજન.” જોડલા-કે. જોડલે; દોડી-કે. ‘હોડી ન સકાયું ઘોડલે’ ૧૨ વેરી-કે. વારાહ. ૧૨ ફા. ભયાનક. વિકટ-ને જટલે કેમું આ કરી છે:-

ભૂપ તથા લાની મહા ભૂપ, દેવાંશી પાલ્યો માહા દુઃખ,

કોયેક કારમો દીટા કૂપ, બાલ થકી જોડા તાડાં ભૂપ.

૧૩ ગયું-કે. રંક ચેતન તેા સથલી ટલી. રંક સરખો કે. દીન દામણેા.

પાસે કૂપ તણી છે તીર, તિહાં જઈ વિક્રમ જેટા વીર.
 કહોઃ બાઈ! માનવની દેહ ? કરો આરાધન કાહોની સેવ ? ૧૪
 નથી રાક્ષસ કે કિનર નામ, કિમ જેટા છે આણે હામ ?
 મુખિયા છો કે દુખિયા આજ, સૂં ધારો છો મનમાં કાજ ? ૧૫
 ધર મેહલોને વનમાં વસ્યા, દેહ દમાણી દુઃખ કમ કસ્યા ?
 એહ વાતની વિભાસણ ધણી, પૂછે એમ માલવનો ધણી. ૧૬
 તે માટે હેરૂં બોલીઈ, મન મૂગી મુજરૂં બોલીઈ. ૧૭

કુહા

એહવૂં સાંભલી તેહને, ચઢી ધણેરી રીસ,
 વાત કરી તુજ આગળે, શીઠ દુખારૂં શીશ ? ૧૮
 કાઈક આગલ જઈ મલી, દુઃખ ન કહીઈ રાય;
 બાર બોઈઈ આપણો, આપી ન શકે કાય. ૧૯
 જા તું મારગ તાહરે, તુજ શો કહીઈ મર્મ ?
 માહરૂં લાખું બોગવું, જેહવૂં લખિયું કર્મ. ૨૦

૧૪ સિદ્ધાં-કે. 'વિશ્વપતિ' આબોલાં વીર.' ૧૪ કહો-કે. 'હા માનવ કે દેવ, શુભ મહાર કંકે હું રોન.' ૧૫ જણ-કે. 'બહા જણી કોનર છે ભૂત, અધિક જોગી કે અજપૂત.' મુખીયા-કે. 'માં આમ છે.'

રાહદારી અતિ રાજ રંક, ઉત્તર આપો આડે અંક,
 સહજ મારગ બેઠા છે મુખી, કે દેહ દમાણા દખી.
 નિરમલ કહો તમારુ નામ, કરી રહા કમ બેણે હામ.

૧૫ ધર-કે. 'વા સો છાંડી કમ વનમાં વસ્યા, કંઠ ધણે કપામાં કશા.' એહ-કે. 'ધાયક. પુછે-ધન પુછે નગરનો ધણી.' ૧૭ તે માટે-કે. 'જરી વાતથી મન બોલીયે, માહારા રામ સાચુ બોલીયે.' ૧૮ વાત-કે. 'ખાલી જવાબ મગદી, તે સહેને બેઠી રીરા.' ૧૯ કાઈક-કે. 'દહની વાત બે દુઃખ તણી, રીઝ ન કહીએ રાય.' ૧૯ બાર-કે. 'અધિક બાર જાણે આપણો, તાંક ન છાડે કાય.' ૨૦ તુજ-કે. 'અંતર સા ઉચાટ.' માહર-કે. 'કામે આવ્યા તે કરે, વહેર તમારી વાટ.' ૨૦ તુજ શો કહી તુજ આગળ શો. ૨૦ ખણી કેના વધારા મદિ જુઓ પરિવિષ્ટ ૩-૨. ૨૦ [ ] આ પંક્તિ કહી. માં નથી, પણ કે. માંથી સંગતિ સાક લીધી છે.

- [વાણી સાંભલી વિક્રમે વઢવ્ય વીર;
આય દીધી અધિકી ધણી, ધારણ દીધી ધીર]
તમે રીસ, વાણી કહો, મેલો મનનો સોક.
દુઃખ ભાગ્યું નહિ તાહરું, (તો) સુકત થાન્યો ફોક. ૨૧
- પરદુઃખ ભંજણ એક છે, જિજ્ઞેષી જે ઠામ;
[હેતે દુખી બોલી હસોઃ માણ્યો તાહરો મરમ.
પાસે ખેસાઓ પ્રીતરૂં હાય અડાડી કરમ.]
તું કિહાંથી પેદા થયો, કેહેને તાહરું નામ. ૨૨
- નથી નથી કાય સરણિયો, વિક્રમ ફરી જોડ,
તે તુંથી યાસ્યું નહિ, ધીર કરે છે હોડ ? ૨૩
- અંદ તણું અભુઆલડું, તે તારે નવિ હોડ,
કામ. કયાં જે વિક્રમે, ખીલો ન કરે કોઈ. ૨૪
- મોટા જન જે આચરે, તે સૂં સહિયી થાય ?
મનોરથ નિર્ધન તણા, મન માંહે સમાય. ૨૫

ઓપાઈ

- મે કહો દુઃખ મૂકી લાજ, તેહરૂં મારે કરવું કાજ.
તણાં હું કહું દુઃખ નો કરો, તમે અમારી જોડે વસો. ૨૬
-) માટે તમને શાનું ચિત, ચાલ્યા જવો તમારે પંથ.
[તારે મનની મૂકી મામ, પ્રકાશ કરું પોતાનું નામ]
વીરજિત વિક્રમ તે અમો, સુખે વાત કરોને તમો. ૨૭
- ભાગ્યું દુઃખ, મનાવું મન, ત્યાર પછી લેવું જલ્લ અન,
મિથ્યા યાસ્યું માહરી વાણ, (તો) મનસા સુધે સોપું પ્રાણ. ૨૮

૨૧ વાણી-કે. કારણ. સુકત-કે. 'તીરથવત મુજ ફોક' ૨૧ [ ] કે. માયી આં પંકિત લીધી છે. ૨૨ પરદુઃખ-કે. દુખભજણ દુનીયા વિષે 'શુલ્ક હજેણી મામ.' ૨૩ નથી-કે. 'નથી બ્રહ્મા સરણ્યો જન કો વિક્રમ જોડ.' શીલ-કે. 'કોહો કરો મન કોડ.' ૨૪ મી કડી કે. માં નથી. ૨૫ પછીના કેના વધારા માટે જુએલ પરિશિષ્ટ ૩-૩. ૨૬ તમે-કે. માં નથી. અમારી કે. ખીન. ૨૮ યાસ્યું-કે. 'ન કર્યું માહાર; મનસા-કે. આજ સકિતની મુજને

જે તોહરું કારજ નવિ સારિઈ, પૂરવકત સુકિત હારિઈ.
 એહવી વિકમે દીધી વાય, ત્યારે દંડ માન્યું મન સાય. ૨૯
 સાચું બોલું હું સર્વથા, કહું મારા દુઃખ કેરી કથા:
 તારકપુર પાટણનો રાય, જસવંતદે મુજ તાત કહિવાય. ૩૦
 અજિતદે તો માહરું નામ, કુંવરપદનું કરતો કામ.
 માહરે ઘેર શ્રાદ્ધજી આવતો, વાત કથા નૌતમ લાવતો. ૩૧
 કથા એક દાદાની કહી, તે મેં મારા દિલમાં ગ્રહી:
 પૃથ્વીમદક્ષણા જે કા કરે, ગર્ભવાસ તે નવિ અવતરે. ૩૨
 અડસઠિ તીરથ તેહમાં વસે, સર્વ દેવ તેહને તો મહે.
 એહવું પત્ર તેહણે વાંચિયું, તે મારા દિલમાં સાંચિયું. ૩૩
 હેડા માંહિ હરિને બજી, પંચ પલાયો અશ્વે સજી.
 [માત પિતાને ન કહી વાત, રહે ધરીને આશ્વો રાત,
 કરવા પરદખણા કારણે, બાલાપણુ નીકળો બારણે.
 અહર નિશાયે સમરું ધસ, તે વેળા યયા દિન ત્રીસ.]
 પર મૂક્યાં ધયો માસ જ દિન, તોહરે મેં દીઠું આ વન. ૩૪
 લાગી, તથા મુને સાંભર્યું નીર, આલ્યો જિહ્વાં કુપાની તીર. ૩૫

ફૂલ

દોઠા કુયો તિહાં કારિમો, ફરતો વીસ જ વામ,
 દોઠી મેં જાયા બાલી, (૫૭) એટલે આલે કામ. ૩૬
 તે દાઢે હતી અજમી, દિવ અઢયો ધરી આર,
 કમલ ખીલ્યું એ કૂપમાં, ઉતમ રંગ અપાર. ૩૭

આણ. ૨૯ કૃત-કે જનમ વાહરે-કે. સઘલૂ માત્ર તેણે સાય. ૩૧ માહરે-કે. જિમ એક
 ધર નિત આવતો. ૩૨ ગર્ભવાસ-કે. જાતની નકરે ન અવતરે. ૩૩ સર્વ દેવ-શ્રીય
 રહુપત. ૩૩-૧ પાળી કે. આં આ પંકિત છે.-જે પરચવી પર દખણા હોયે, સુકિત એથી
 ખીલું નહીં કોયે. સાચીયું તે ફૂલ તે મેં ગળું. ૩૩-૨ પાળી કે. ૫૫ માંહે વપતો વૈરાગ્ય
 તે વેલા વેળવ કીધો તાજ. ૩૪ દેડા-કે. લાલેનાય હેડામ-બજી[] કે. નો વધારો.
 ધર મૂકયે-કે. દેવલ માસ એક જે દન. વાહરે-કે. વેર.

હાથ એક ઉચું ફૂપથી, ઝાંડી તો જલ માંદિ,
કાડ જલ માંદેરી કરું, (પણ) શોભા કહી નવિ જાઈ ૩૮
સહસ્ર કમળની પાંખડી, કનક ધણે છે દેહ,
રંગ અનૂપમ જૂજૂયાં, શી કહું શોભા તેહ? ૩૯
પ્રેમલ પારિજાતક સમે, ઝાંડી નવલી ભાલ,
વિણ પુન્યે પેમે નહિ, એહ અમૂલક જાત્ય. ૪૦
કલા યદી કેહેવાય નહિ, વણુ દીઠે ન મનાય,
દીઠે સાહસ ઉપજે, વણુ દીઠે દુઃખ માય. ૪૧
(મેં) લેવા કર આપો કચ્ચો, તિમ તિમ પાશ્વં જાય,
ખાલી હાથ માંદેરા રલા, ગર્ક યવું જલ માંદિ. ૪૨

ચોપાઇ

લાગી જુરણુ મુજને ધણી, ખેડો હું આસન દહ કરી,
રાત્ર સમે તો ઝાડે ચઢું, પ્રભાતિ આવી કુચાત્રટ પડું. ૪૩

૩૯ પાઘે-કે. સરીખો. ૪૦ સમે કે. વણો. વણુ કે. દીઠે તેહ મનાય.
૪૧ પછી કે. નો વધારો:-

તે દેખી રીઝો પાણું, જાણું લેણું એ આજ,
તીરથ ફલ ખેડાં યજું, સરલ અમારું કાજ.
સરજ તણું મુખ શું કરું? શું કરું ધણેસે મરય ?
એક કમલ ને આવશે, સરે અમારો અરય.
ધરમ, કામ ને અરય એ, પામે પદારથ આર,
કમલ જડે એ કારમું, તો પદીયા પોખાર.

૪૨ પછી કે. નો વધારો:-

છડુ વસે જમ અણમાં, જમ વિદુત ઝળકાં જાય,
કમલ ફૂપમાં કારમું, તરત અલોપ તે માય.

૪૩ લાગી-કે.

ખાંડ લાગી જુરણમાં ખરી, કાડે મન પરતીકના કરી,
આ કમલ આહાથી લેઈ આપ, પાડો વડે જલદલ્યા પાપ.
સોપેક સમ કીધા મન સાય, હોડે કમલ નાણું પુજ હાથ.
મન ફૂપે પડું તો મરુ, કાંઈ જાણું, હવે શું કરુ ?
ખીંત મલીનના પાંડે પડો, એહ હામે રહો હું અડો.

તીર્થવત્ તે હું હારિયો, અંબુજ ખ્યાન ધરીને રહ્યો;
 અંબુજસ્થ વિલગ્ન મુજ મન, મેં તો તનિયું જસ ને અંન. ૪૪
 એમ કાયા મેં તો કષ્ટમી, ફરી આવી ઘીજી અષ્ટમી;
 તે દિન અંબુજ પ્રગટ જ થયું, દેખી માહરું દુઃખ જ ગયું. ૪૫
 માહરું દુઃખ ગયું જોડલે, તર્ત અલોપ થયું તેડલે.
 તે દાદાનો બેસી રહ્યો, માસ આઠ ધ્રમ કરતાં ગયો. ૪૬
 તમે પૂછું તે મેં લખ્યું, ભૂખતરસનું દુઃખ છે પ્રભુ;
 વિન્નેગથી સુકી જાણે છે, દોડે નવપક્ષવ યાજે છે. ૪૭
 દેહ થકી મુને વાહલું રાજ, તે મૂઝું તીરથને કાજ;
 તે તીરથ ગમું વીસરી, બુદ્ધિ આવી અંબુજમાં ફરી. ૪૮
 તે આવે તો પોહોંએ આશ, નહિતર દેહ કંઈ મુજ નાશ.
 વિક્રમ વાત ધરી સવિ કર્ણ, આઠમમાં ઉઠા દિન ત્રણ. ૪૯
 સુધ્યર્તા મુજ લાગી છે રાદ, તેં દીડું (તે) મુજને દેખાડ.
 વિક્રમ બેઠા સર્વે તજી, અંબુજને લીધામાં લજી. ૫૦

પ્રભાતિ-કે આંહાં આવી પ્રભાતે અહીં. ૪૪ અંબુજ-કે 'વેડામ તો વાવે
 મારીયો. ૪૪ પછી કે માં આ પંક્તિ વધારે છે. -વનદ્ય મુખ મહિ હું ધરું, માલખેપ
 મા દોષે કરું. અંબુજસ્થ-કે માહારું કમલમાં વલગું મન, વલું દેહમુખ જસ ને
 અત્ર. ૪૫. દેખી-કે, દેખી દુખ દલથી તો ગયું. ૪૬ માહરું-કે. કા લાગી કરું
 જોડલું, અલોપ થયું જસમાં તેડલું. ૪૭ તમે-કે. પનરમે દિવસે ત્રેકું છે. ભૂખ તરસ સ-
 વસી ખોહું છે. ૪૮ નહિતર-કે. નહીં તો દેહને વાસે નાશ. ૪૯-૧ પછી કે. નો વધારે-

દીડી જલ ખત્રીમાં વણી, દેક ન મૂકું પોતા વણી,
 અત્ર વસે કે નોહે એરડી, તોહે અંબુજાટ થાયે દોરડી.
 વેડે સાવ દાદાનું ભૂખ, તોહે મુજ મરડે જે મુખ,
 દલ ખોડી કહે નદી દુખ, ને ધરમાં ઝાંટી હોયે ભુખ.
 ન ક્ષે કાળી મિથ્યા સેવ, ખત્રી વાવની એક જ દેવ.
 દેહ મલે પણ દસ નવજય, મલે છવનીએ નવ ચાય.
 વસે નાક મહિ બહુ રીસ, મડું રાખે પોતાનું રીસ.
 મુખાવી નથી મેં આમ, બેઠા રડું હું અણે કામ.

દુહા

દિન આંગ્યો અષ્ટેગી તણો, અતરકરણુમા હેજ,	
ફૂલ્યુ કમલ કોઈ કારિમ, અરણુ આકારે તેજ.	૫૧
પત્ર પત્ર રગ જૂજૂયા, સહસ્ર પાખડી પાન,	
નથી હીફ, નથી સાજલ્યુ, તેહના સરખૂ પાન.	૫૨
દેખી કમલ રીઝયો ધણુ, વિક્રમ જેહનૂ નામ,	
એ રચના કોઈ દેવની, નહિ ખીજનૂ કામ.	૫૩
રાજરિધ નવનિધ જે, પુત્રમિત્ર બહુ રગ,	
આ રચના જો તોલીઈ, તો નાવે પાસગ.	૫૪
અથ ખાખ્યો એક વૃક્ષસૂ, સમરી હરસિદ્ધ માત,	
રક્ષા કરે તૂ માહરી, કરે નહી કા ધાત.	૫૫
કાજી ભીંડી દહ યથો, સમચો વીર વેતાલ,	
કરણુ દેવ કરણુ કરો, બેહ વસો (હો) પાતાલ.	૫૬
ચાચર દેવ્યા મામની, કુલદેવ્યા હરસિદ્ધ,	
મહાકાલેશ્વર મહા જતી, વાણી તેહની લીધ.	૫૭

૫૧ અતરકરણુમા કે હેડા માહે રૂઢ્યું-અણુજ હીફુ અવનવ તરણી બેહકુ તેજ ૫૨ પત્ર પત્ર-કે પાચ રગ એક પત્રમા તેહના સરખૂ કે વિપરીત રૂઢ્યું ૫૩ વિક્રમ-કે નરપત નિરમલ નામ નહીં-કે કા દેવવનુ કામ ૫૪ જે કે સિધ્ધ આ-કે તે રોબા એ તોવ તો પછે નહી પાસગ ૫૫ અથ કે વેદાગ વૃક્ષસૂ-કે વરખમા કરે-ચોડાની બે ૫૫ પછી કે મી આ પશિત - વરખે ચોડી વીરની કરી રહી તે કામ, વર વાવ કો વનચરી લઈ રહે નહી નામ ૫૬ કાજી-કે ભીંડો કાજી ભૂપતિ, સમરી છપ્ત આગાવ, કરણુ-કે વરણુ દેવ વાહારે ચડો, પરવર હું પાતાલ ૫૬ પછી કે ગા આ કરી છે -

અતર આવરદા લહે, વરો કરે તે વરત,
વિસવાસ ખરો વપુ વિધે, માહારે માથે નહી મરત.
મોત યજી બે નવ કરે, જોણા પ્રાહે નય,
વાસવ કે રાજસો, ન ગણે લેખા માલ

૫૭ કુલદેવ્યા-કે હે હું શક્તિ ૫૭ પછી કે નો વધારો-

ગજરથ ઘોડા નીચમી, નીચમૂ ચકવે રાજ,
ઝંપાવું આ કૂપમાં, પરદુઃખભજન ઠાજ.

૫૮

ચોપાઈ

રાય પઓ પાણીમાં જઈ, તે ગર્જના પાતાવે મઈ,
અભય, અનિત મહા સાહસ ધીર, ભેદી ન શકે તેહને નીર.
નાસે હરણુ દેખીને વાલ, તિમ પાણીઈ આખી માગ;
તે ભમીને લીધા પાર, તેટલે એક દીઠા દરખાર.

૫૯

૬૦

નિમે મન નરપત કરે વલેક વિચારે વસત
આવીધ્ય પુરણુ થયા વિના, યેલ ન આવે ચરત
એમ લખુ હોયે કરમમા, તો તો એમ જ યાય,
નાઠે કો હરે નહી, કાલ અચાનક ખાય
મગ કોરીને પેસતક, ચરત ન મેહેલે મોવ,
આવી પુરે લકરો, જમ ગોતો ગ્રાફલુ સોવ
છવ ગયે કહું ધણુ, જે યાયે પરકામ,
ઈશ્વર પાસે એ માગીયે, રહે વચન યોલ ને મામ

૫૮ પછી કે નો વધારો:-

હા હા કુખીયે કહું ના મા બારે ભૂપ,
મલવઠ વાની પ્રયતીપતિ પડે કારમે કૂપ,
મહ ભેદના હોય પ્રાપ્તિ ભેદને માયે ઈસ,
પુન્ય વાઢાનૂ હોય ભેદને, તે પારો ભુગદીસ,
અચનૂ કરે જે આપથી, સહેજે સવનૂ યાય,
અગ્રુત થઈ તેહને પચે, હેર બચાનક ખાય,
ધીરે દામ દેવાણે, જે દાઢા પ્રાપ્તિ પેર,
વાજ સહિત વાલી કરી, આપવા આને પેર
ઈશ્વર સનમુખ ભેદને, ભેદને દહ વિલવાસ,
દૂર કુખ તેહથી રહે, મુખ સમીયે વાસ

૫૯ ભેદી-કે નરપત પડીયો હટ નીર ૫૯ પછી કે. નો વધારો:-

‘અગ્ર ન ખાલે કાલ ન ખાય, ભેરો ભૂત તોયો નર બપ,
સિદ્ધ માત તણી રાખ સેવ, માયે ભેદને એ માદાદેવ.’

હાડી પેઠા તે માંહિ, શોભા દીઠી નૌતમ લાંહિ,
 એહવી શોભા લીલ વિલાસ, જેહવો સુરનાયકનો વાસ. ૬૧
 જુઈ તે વાડી એક જ ફલી, અદારભાર વનસ્પતિ બલી,
 જેહવું દિંદું હવું સાર, તેહવાં દિંદાં સહસ્ર જ બાર. ૬૨
 માન સરોવર જેહવું વાર, અંબુજ ખીલ્યાં ઠારોઠાર,
 સુર તણાં વાગ્ગં વાગ્ગંત, ગોખ સૂર તેહના ગાગ્ગંત. ૬૩
 ધૂટે બહેક કસ્તૂરી તણા, શોભા નહિ તિહાં કે મથા.
 ખોલે મધુરા હંસ ચકોર, પોપટ મેના કાયથ મોર. ૬૪
 જ રિતુની શોભા જેહ, એક રિતુ ખીલે છે તેહ.
 દેખી દુઃખ રાગનૂં ગયું, માહરું જીવિત સફલું થયું. ૬૫
 શોભા જોતાં આવો જાઈ, કાનો ભય નહિ મન માઈ.
 દેવદાર, કેતકી, ચંપક જામ, માલતિ, મરુચો જુઈ લતાય. ૬૬
 અનેક તિહાં ખેડી માનુનિ, ચરદનિશા જેહવી જામની,
 હસે, રમે, ગાઈ ગુણગીત, દે તાલી મન આણી પ્રીત. ૬૭
 તેહમાં એક આપે છે મુખી, ખીજ સહુ તે તેહની સખી.
 જેહવી હાથે ઘસાઈ ધડી, એહવી રાખની ઢાંટે પડી. ૬૮

૬૦-૧ પાળી કે. ના વધારા ગાદિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૩-૪. ૬૦ તે બમીને-કે.
 તેહ કપનો. તેહલે-કે. સધલી શોભામાં તે સાર. ૬૦ પાળી કે. નો વધારો:-'ગુફા
 એક દીડી માહા મહેલ, ધન્દાસન સમ શોભા સેહેલ.' ૬૧ એહવી-કે. માં નથી.
 ૬૨ જુઈ-કે. ફલવાડી ફૂલ ને ફલી; જેહવું-કે. શુધ એક સરોવર સાર, કમલ અતિસે
 અપરંપાર. ૬૩ જેહવું કે સરજુ અંબુજ ખીલ્યાં કે. કમલ કારમાં. સુર તણાં-
 કે. વાગે દેવતાઈ વાગ્ગંત ગોખે સખદ તેહના ગાગ્ગંત. ૬૭ અનેક-કે. માંહે બેડી
 છે માનની બરજોબન બારે બામની; જેહવી ચરદ નિશાની. રાવ, જુવતી દીડી
 એહવી જાત. ૬૮ જેહવી-કે. વનિતા દીસે રૂપે પડી, ધણે હોતે વિધાવાયે ધડી.
 ૬૯ એહવું-ને જાહે કે. માં આ પકિતઓ છે:-

- પત્તારી સહોદર એહ, નારી સાથે કરે તહીં નેહ.
- એહને કામ છે કમલ જ તણું, તેહ દેખતાં હરજો ધણું.
- જીવથી વાહાલો જાચિક જાન, મહિમા પુત જપર બહુ મન.

એહવું ચિતવી આપો જોય, કમલ લીધાની મનજા યાય;
 સરોવરની પાળે (રાય) ચઢ્યો, એટલે ઝીની દૃષ્ટે પડ્યો. ૬૯
 પાડી જૂંજ ક્યો પોઠાર, ધાયા તિહાં ચોજી કરનાર,
 ખાર સાહસ આબ્યા તિહાં જોય, કર આયુધ ને કરતા કોય. ૭૦
 માર માર કરતા બહુ ધાય, રાજા ઉપરિ કરતા ધાય.
 કરવા માંડિ અધકી ધાત, રાજા સમારે હરસિધ માત. ૭૧
 સમરખો વીર, આબ્યો વેતાલ, નાંખી ચીસ કોય મહાકાલ.
 ઇષ્ટ દેવનું સમરણુ જ કર્યું, ખડગ કોહલું લઈ આગળ ધર્યું. ૭૨
 લાગી રીસ રઠીયાળી રાહય, કે કોહોની મન નાણે આમ.
 મચ્યું ભુલ, મચ્યો રણજંગ, રહિ ન શકે કે કાયર સંગ. ૭૩
 લખુ લાખવી વિદ્યા (તિહાં) કરે, ફરે ચાક તિમિ કુટે ફરે;
 ફેરે બીતર ચોટે ધાય, જીજનો નવિ ફાવે દાય. ૭૪
 જિમ મેરમુંગે મેહ જ પડે, વિક્રમ અંગે ધા નવિ અડે;
 ટેહને ટોળી પાડે ધરણુ, કેઈના આંગ્યા વાંસા ચરણુ. ૭૫

૬૯ એટલે-કે. બારે જોય બામિનીને યયો. ૭૦ ધાયા તિહાં-કે. વાહારે
 ચહા. ખાર-કે. જોર કરી ધાયા સહુ જોય, કર આયુધ ધરીને કોય; પોઠો તસકર
 પેદા થયો, લંપટ લંડ હરાખી લહો. ૭૧ કરતા બહુ કે. કરતા રાજા-કે. હૈડે સમરી
 હરસિધ માય. કરવા-કે. માં નથી. ૭૨ ને બઢલે કે. ની આ પંક્તિ-

“પ્રીત રીત તેણે ઊંડીયો, મોહમ ધાયો દેવા માંડીયો,
 ધાયો વીર રાખી તે ધીર, વેતાલો સમરો મહાધીર,
 પદનવેચથી અથવા પાસ, ખડગ મોહોજૂ દીધું લાસ.”

૭૩ રહિ-કે. સામઢ રહી શકે નહીં સંગ. ૭૬ અદહ યઈ-કે. ભૂતવિદ્યા
 આકારી બને. ૭૬-૧ પાડી કે. માં આ વધારો છે-

જેવરી પિદ્યા કરો નાણુ, સકલ જુગમાં એહ સનાણુ.
 વેતાલ સરીપો છત્રીા ભન, બીજા બલિયા એમાં જુગ માન.
 છત્રીસ આયુધના બહુ ભેદ, ખત્રી ધરમમાં નોદે ખેદ.
 જેહને માથે સજત સરપ, તે કમ ભેદાયે મહા ભપ.

અદૃષ્ટ વિદ્યા આપે રમે, અદૃષ્ટ યર્ષ ^{૨૪} - શે ભમે.
 દારુણ રાહિ તે સ્થાનક યર્ષ, ત્રિણિ પક્ષ ^{૨૫} કરતાં ગર્ષ. ૭૬
 બાર સહસ્ર જોધા મારિયા, યુદ્ધ કરતાં તે સહ હારિયા;
 પડી જ્યુ જયા સહ ત્યાંહિ, જેલે છે આમુંડા જ્યાંહિ. ૭૭
 સાંભળી કાને રમતાં ચીસ, અંતઃકરણમાં આણી રીસ,
 સમાચાર એ શો લાવિયા? સ્થાનક મૂકિ કિમ આપીયા? ૭૮
 માતા! કેા આવ્યો માનવી, તે છે દેવ કે છે દાનવી;
 કમલ ચૂંટવા ધાલે હાય, તાહરે યુદ્ધ કીધું તે સાધ. ૭૯
 ત્રિણિ પક્ષ સુધી તો વઢયા, તેણે અમને અધિકા નજા,
 કાહોનો માણ્યો તે નવિ મરે, ધરી ખડગને કુંડે ફરે. ૮૦
 લેવા માંજો તેણે પ્રાણ, તે માટે તમને કરું જાણ. ૮૧

૭૬-૨ ત્રિણિ કે. તાંહાંથી પંચ એમ કરતાં ગર્ષ. ૭૬ પક્ષ કે. માં વધારે-
 હોંસાતા હોડે હારીયા, સામા થયા તેહને મારીયા.
 નાકાનું નવ લીધું નામ, યુધપદ ફરીનાં કામ.
 રામ રાવણની રાહ ન બહી, તાંહાં શોભા જણે તે તણી.
 જણે છે ભાઈને બારથ, સમામે રાત સમરથ
 શિકાર વાધ તણા જે કને, તે નર દોષીથી કમ કરે?

૭૭ બાર-કે. કાયર નાહા તે હાથયા સનમુખ શૂરા તે મારિયા. ફા. ખેલ્યે છે.
 ૭૮ ફા. અંતસ્કરણ. ૭૮ ને બદલે કે. મા આ કહી છે.-

આયુધ નાંખી સહુ કો નમા, દોખી ને તસકર તેણે દમા.
 વાકે જુધ કરે વિધવિધ, દીસે છે કો સાચો સિદ્ધ.

૭૯ માતા કે માહા સ્વપ્નો છે માનવી. ૭૯-૨, ૮૦ અને ૮૧ કે. માં નથી.
 ૮૧ ફા. તુમને. ૮૨ દુહાને બદલે કે માં આ ચોપાઈગા છે-

સેવકની વાણી સાંભળી, માતાની પેહોલી મન રલી.
 આયુધ કર્યાં લીધા લંક, આવી ચતુરા તે ચાણક.
 દીડા બારે માણસ શૂંપ, રાજતેજ રઢીયાવુ સ્વપ,
 મૂકો ખાર ને પરહી પ્રીત, પૂછી વાત રહેરી રીત.

દુહા. ૧

વાણી સાંભલી, ચાલી છે ચામુંડ,	
વિકરાળ રૂપે તિહાં, કરમાં ગ્રસ્થો દંડ.	૮૨
નિકટ જઈને પૂછીયું, કાણ ગામ? કાણ નામ?	
કાણ જાત? કાણ છાંટે છે? કિમ આખ્યા આ કામ?	૮૩
દેવદાનવ આવે નહિ, લોપે નહિ કાણ આણ;	
આવે તે જાઈ નહિ, લેઈ પોતાના પ્રાણ.	૮૪
કાણ મુકન મુજને મસ્થા? કુણ મહ વાંકા મુજ?	
કે આયુષ આવી રહ્યો, તે સાચું કહે મુજ.	૮૫
તાહરે વિદ્યમ બોલિયા: મુજને કહે તું આજ;	
સું તાહરે માથે શિંગરું? જે લોપે નહિ મુજ લાજ.	૮૬
એવડું મુજ પ્રાક્રમ કરું? છા તો સ્ત્રીની જાતિ;	
અજિત કહાવો એકલાં, તે મુજને કહો વાત.	૮૭
મુણ માનવ! મુજને કહું, આદિ જગતની માત;	
જેદને શિવ સરીખો ધણી, દ્વિમાયલ તે તાત.	૮૮
જગત વિષે બાપી રહી, સધળે આપ સ્વરૂપ,	
તેહ તણી જે સદચરી, સાચું માનો જૂપ.	૮૯

૮૩ ને બાંધે કે. માં નીચેની ચોપાઈ છે.-

સાંભલ રે તું વડલય પીરા! મુજને કમ નવ જાણે નીર,
કમ જવતો આવો આંદાં, માદારી વાલી માદા વન માદે
૮૫ પછી કે. નો વધારો:-

દેવરૂપ છે રીસતો માટે પૂરું પાત,
નરીવર વણ પૂરે તરૂં, કરું તમારી પાત.

૮૬ તાહરે-કે. વિદ્યમ કહે વિનના સુણો, અણ તમારી આજ. ૮૭ મુજ કહે
મુમ. સ્ત્રીની કે. અજગા. તે. કે. કહે વાણી વિખાન. ૮૮ મુજને કે. મદિમા.
આદિ-કે. માદામાયક કમયા માત. જેદને-કે. મરજીપત જેદને. ૮૯ જગત વિરો
કે. વિદ્ય બાપી. સધળે-અર્થે અણ સ્વરૂપ. તેદ-કે. કરવા હરવા નિધિકમ્પા,

જયા, વિજયા, બહુચરા, ચામુંડા જે સાર,	
કોડાન કોડિ ખીજ્ય છે, આભ્યંતર તે ચાર.	૯૦
પદપંકજ નિજ સેવતાં, ઇમ વીતા કેઇ કાલ;	
એક દિવસ અમને કહ્યું, આણી અધિકા વહાલ.	૯૧
સ્થાનક ચાર પોતે રંગો, પૃથક્ પૃથક્ ચલિદીશ,	
ખાઓ પીઓ ને વાવરો, કરો પૂરખવેશ.	૯૨
પૂરવદેશ જવા વસે, દક્ષિણ વિજયા ઠામ,	
પશ્ચિમ દેશ બહુચરા વસે, યામ ચામુંડા નામ.	૯૩
શોભા વિવિધ પેરની, ખાનપાન બહુ ભોગ,	
જરામરણનું દુઃખ નહિ, વ્યાધિ, ભય, નહિ રોગ.	૯૪
છય રત્ય સદા ફલે, અંશુજ અધિકાં હોય;	
મહિમા મહાકાલી તણો, ગંજ ન શકે કોય.	૯૫

સેઠ જાણે ભૂ.પ. ૮૯ પછી કે. નો વધારો:-

ચાસક રૂપ ચામુંડામાં નિરમલ રૂડાં નામ,
સેવક સંકટ બાગવા થીર થે ગાંઠે ઠામ.
તારા, અંબા, તોતલા, વંધવાસી, વેહેરાઈ,
ખાડા, ત્રિપુરા, તારા, અખિલ તેજ અભાઈ,
ચારદા, સિદ્ધિ, સિંધવા, રૂદી રામા, રખમાઈ,
હૂતા, શૂલી, કાલિકા, માહાદેવી, માહા માર્છી,
બહુચર, ખાલા, ખાલકા, હિંમલાજ, હરસિંચ,
આઈ અનપુસ્ત્રા, ઈશરી, વેદવિખાણી બુધ્ય,
પવિત્ર નામ પરમેશ્વરી, પારવતી પરતાપ,
દાસી તે દેવી તણી, ચામુંડા હું આપ.

૯૦ જે. કે. શુભ. કોડાન ૦ કે. ખીજ્ય દાસ જોહો લાખ છે. ૯૧ અમને કે.
જમયા ૯૨ પૃથક્ પૃથક્-કે. ચાર પાસ. ૯૩ દક્ષિણ કે. પશ્ચિમ. પશ્ચિમ. કે.
દક્ષિણ. યામ કે. ઉત્તર. ૯૪ ફલ વિવિધ. ખેરની કે. પ્રકારની. ૯૫ પછી કે. નો વધારો.-
મનમગ્ની મોભે કરો, વિવિધ પ્રકારે વરત,
આને કપટ કરી ઈર્ષ્યા, તો નિથે પામે મરત.

ચોપાઈ

હેડા માંહિ રાખી ધીર, વચન પ્રકાશે વિક્રમ વીરઃ
 માતા ! મૂકી મન આંખલો, મુજ તણી ઉતપત્ય સાંભલો. ૯૬
 આર્મે સુરનાયકનો અંશ, મૃત્યુલોક માનવનો અંશ;
 માલવ મુખ્ય ઉજેણી ગામ, વીરજિત વિક્રમ મુજ નામ. ૯૭
 ઇષ્ટ આર્ગીયો રહે નિજ સાથ, માહરે હરસિદ્ધિનો હાથ;
 માહાકાલેશ્વરને પૂજી, તેહના જોર થકી ધુતીઈ. ૯૮
 તથા ગર્થ, ધર, સુત, રાજ્ય, આળ્યો છું કરવા પરકાજ;
 એક કમલ ઈહાંથી લેઈસ્મું, ચરણુ છે તેહને દેઈસ્મું. ૯૯
 [મુજને તો નવ ખાલે નીર, બીંતર જૂત ન લોપે વીર.]
 એ હકીમત અમારી ખરી, સુધુએ આપ માતા ! ચિત્ત ધરી. ૧૦૦

કુંહા

સૂણતાં હરખી ચંડિકા, બલે આળ્યો આ કામ,
 (હું) ખોલું છું કેઈ દિવસની, માહરે તાહરું કામ. ૧૦૧

અમરત સૂળને ઉપનું, તું કમ જીવે આપ ?

ઉતપત કહે તું વાહરી, વાંકે પૂતા તે માપ.

૯૬ કુંહા-કે. ધરણીપત રાખી મન ધીર. આંખલો ફે. આવલો. ૯૭ ફે.
 મૃત્યુલોકે ૯૮ જોર થકી. ફે. જોરથી. ૯૯ ગર્થ-કે. રિધ. ૧૦૦ પછી કે. નો વધારો-

પરદુખબળણુ કહે સહુ નામ, કરવા આવો છુ તે મામ,

આપો કમલ આહાંગાંથી એક, તારે રહે અમારી ટેક.

તહીતર જુધ અમારે યશે, લાજ ચોટીવાલાની જશે.

૧૦૧ સૂણતાં-કે. વનિતા. ચંડિકા કે. વાતથી. હું ખોલું. કે. વાટ જોવીંતી. ૧૦૧ પછી
 કે. નો વધારો:-

હેથે વધારી હામ બહુ, મલીપત મલવા માટ,

વેર રૂઝ વનિતા કહે, એ આવો વિક્રમ વાટ.

પ્રપસાગર પછે બોલિયો રામા એ રી રીત ?

વાટ જુથે તું માહરી, તે ક્રીડા દિવસની માલ.

મામુંડા કહે ચિત્ત ધરો, રોય મ ધરોય રાજ ?

કારણ મોવ વણું કદું, એ છે વાહર કાજ.

કાગેક દાદે આવતાં, પારવતીને પાસ,
એક દિવસ પ્રસન્ન થઈ, મુજને દીધી આશ. ૧૦૨
દાદિ દાદિ નવિ આવિઈ, દુઃખ સહેવા નિજ જાત,
આવો રમવા તે સમે, જહરે હોય નવરાતિ. ૧૦૩
માસ પુકે બે અષ્ટમી, તે દાદે પૂજન;
કમળ વડે કરૂ આરતી, સાંભળ તું રાજન! ૧૦૪

ચોપાઈ

નવરાત્રિના મોટા દિન, અમે ગયા કરવા પૂજન;
વાટે જાતાં આવ્યૂ અરણ્ય, એક સી પડી'તી ધરણ. ૧૦૫
તે ઉપરિ મેં દ્રષ્ટ જ કરી, મુર્ધ માતા શ્રવે હીકરી;
તે સી દીધી પામી મૃત, કુંવરી ઉછગે લીધી તરત. ૧૦૬
ધર્મ કરતાં ગઈ કેલાસ, કુંવરી(ને) મેહલી ઉમયા પાસ;
હેત કરી સાહમું જોઈયું, જન્મ તણું દુખડૂ ખોઈયું. ૧૦૭
કઠ કુસુમનો ધાસ્યો હાર, આપ્યુ રૂપ તે અપરમપાર.
મેં કહ્યુ એહને સ્મૃ કરું? કિહાં રાખું? કિહાં લેઈ ધરું? ૧૦૮

૧૦૨ કોયેક૦-કે પૂજન કરવા નિવ જતી મુજને કે અધિકી ૧૦૩ ફા કોઈ દાદિ નવિ આવે, દુખસે નિજ જાત. ૧૦૩ ને જણે કે. મા -

કહુ દાદી નવ આવરો, દુખ સહેવા નિજ જાત,
આવને વરસે આઠ દન, જહરે હોય નવરાત

૧૦૪ સાંભળ૦-કે માનશે માહાર મન ૧૦૪ પછી કે. બા પમિ ઉ -
વચન માતનુ મસ્તન ધરૂ, જેહવા કુકમ લીધો તે કરૂ ૧૦૫ પછી કે. નો વધારો -
ચઈ દુષ તે ઉપર વરત, માનની તે પામીતી ચરત,
ધાવણ દીકું એક બાલ, રહા લખા જેવા તલ્લાન.

૧૦૬ તે૦-કે નજર નાર ઉપર કરી ૧૦૬-૧ પછી કે મા વધારો.-પેટ ઉપર
રમતી'તી એહ, નાહુ બાનક, મકો નેહ તે સી૦-કે. તે કુચી ઉજો લીધ, કરણા
પણી તે ઉપર કીધ ૧૦૭ હેવ કરી કે શુભ દૃષ્ટ ૧૦૮ કરૂ ફા કરૂ

તાહરે મુજ દીધી ચિખ્યાય, સ્વસ્થાનકે તું લઈ જાય;
 પરસ સોજની જાહેરે ચર્યે, વિક્રમ તુજ આસન આવર્યે. ૧૦૯
 તે ઉલખ્યાનું રયું ઈલાણુ, પગે પદમ કમલ પરમાણુ;
 દીયણુથી હર્યે હેઠા હાથ, તે જાણે પૃથ્વીપતિ નાય. ૧૧૦
 તેરયું મીત ધણી થાપજે, આ કુંપરી તેહને આપજે;
 માહરે (તા) એ ઈલાણુ જ મહ્યાં, માહરીદેહનાં દુઃખ જ દુખ્યાં. ૧૧૧
 ઇલાં આવી કામ નવિ સકે, ન હોય જીને વિક્રમ પગે;
 તે કુંપરી છે માહરે ઘેર, તુજ પરણાવું રૂડી પેર. ૧૧૨
 શીઘ્ર કરે કારજ કીજીઈ, મનુષ્યદેહને લાહો લીજીઈ, ૧૧૩

ફૂલો.

વિચાર કરી વિક્રમ કહે: જો આપો તમ સાથ,
 મુજને કામ જ ઉકલે, જો અંશુજ આવે હાથ. ૧૧૪

૧૦૯ સ્વસ્થાનકે કે. તાહરે મંદિર સોજની કે. તેરની વિક્રમ-ને જાહેરે કે. મૂઁ-
 વારે એહનું દુખડું જશે.

વિક્રમ સેન્ય ધરણીપત ધણી, તેહની ધીરવ જીવમાં ધણી;
 કાપેક સાંભવને કારણે આવી ચડ્યો તુજ ખારણે.

૧૧૦ કમલ-કે. ડરો. ૧૧૨ ઇલા કે. આ કામે. ન હોય-કે. ધીરવીર માહર-
 માતા પગે. ૧૧૩ મી કે. માં નથી; પણ કે માં આ વધારો છે-

મહીપત કહે સાંભવ રે માતા! કહું એક સાચી તુજને વાત,
 ઘેર ભડાં મુજ વિવા થાય, તે રાણી ચઈ રહે મોહોલા માંડા.
 મોહોલ કામલ લેકા ચઈ, તે તો માહરી રાણી ચઈ.
 નીકળું જાહાર કહી પશ્ચાત્તે, અરે માથ મુજને ખારણે,
 અરય ગરય કે નારી ધણી, સકલ વસાત દુખીયાં તણી.
 નીકલું છું જે કારણ પેર, વસ્ત વોલાવું તેહને ઘેર.
 એહનું નેહને આપો મુને, આમલથી ચેતાવું મુને,
 કેહે આમુકા સાંભવ જૂપ! રૂડું તુજ રહીયાવું રૂપ,
 લેહ મુને અગે તે કરે, માહરા મંદિરમાં પરવરે,
 એહ વાત ન જાણું અગે, કેહે કન્યા તે સૂણવે વગે.

શેઠ તબે, કન્યા વરો, નિથે રાખો ઠાર,
એક અંબુજ ધરો તમે, આપું એક હનાર.

૧૧૫

સૂણતાં તેજ વાખું ધણું, જાણે ઉઘો લાણુ,
તે સ્થાનક રાજ ગયો, ગડગડિયાં નીચાણુ.
મેવા કેઈ વિધવિધના, ઉત્તમ અમૃત પાક,
કધિ, કુધ, ધૂત, સુમસરાં, ખટ્વસ સરસાં શાક.

૧૧૬

૧૧૭

ચોપાઈ.

નાહાવા કારણૂ મૂક્યું નીર, તાહરે બોલ્યા વિક્રમ વીર:
જિહાં સુધી ન કરું પરકાજ, બદ્ધબોલન તો માહરે તાજ. ૧૧૮
એક કમલ હું બાહિર દેશ, તાહરે અત્રઉઠક જ લેશ,
કમલ દેખીને ભૂખ જ ગઈ, મુજ શરીરે ચાતા થઈ. ૧૧૯
હેતપ્રીતસ્થું વિહાણી રાલ, ઉગ્યો સુર થયુ પ્રભાતિ,
આર્થક શોભા રચના સચી, હેમકલશની ચોરી રચી. ૧૨૦
તેહમાં ખેસાડી માનુની, એહવી ભૂતલ નહિ બામિની,
તે સ્થાનકમાં જેવો વસી, વખાણુ ઉપમા તેહમાં કરી. ૧૨૧
રાજ કહે નહિ આલું હાથ, પરણાવો નિજ ખાંડા સાય,
વચન અમારું મસ્તક ધરો, તો ખાંડા સાથે એ વરો. ૧૨૨

૧૧૫-૧૭ ને બદલે કે. માં આમ છે:-

ચાતુર! ચિંતા કાં કરે, ભૂપત રાખો બાર,
નરપું કમલ નરપત તમે, એહવાં આપું એક હનાર.
મંદિર લેઈ ગઈ માનની, રીધાં બહુ સનમાન,
લવંગ સોપારી એલગી, બીડે બાસક પાન.

૧૧૮ હું બાહિર કે. દુખીયાને. તાહરે કે. રાંધાં અત્ર તો મુખમાં લેશ. મુજ
શરીરે કે. વચન પલું તે. ૧૨૦ હેત પ્રીતસ્થું કે. રંગબેર તે. ૧૨૧ કા. માનની.
૧૨૦ થી ૧૨૬ એ પંક્તિઓને બદલે કે. ના વધારા મઠિ જુઓ પરિશિષ્ટ ૩-૫.
૧૨૨ કા. મુસ્તકે.

ન કરે મિથ્યા માહરે જોવ, તે વાતનો મુને આપો કોલ;
હું આ વિચારે તો પાસ, કરું રાણી, કે કરું હું દાસ. ૧૨૩
તાહરું વાયક મિથ્યા કરું, તો માહરું કૃત સુકૃત હરું.
કન્યાઈ પ્રતિજ્ઞા કરી, વિક્રમસેન્ય રાજાઈ વરી. ૧૨૪
તે વાત સદુ ચિતે ચડી, પરણી ઉઠ્યો તેણી ધડી,
અનેક ભેદ જે જીના મર્મ, કુલ આચારિ કીધો ધર્મ. ૧૨૫
ખોટી અમને નવિ કીજીઈ, શીઘ્ર ચક્રને શીખ દીજીઈ.

માતંગ એક જ શુંગારિયો, રતનજડિત જૂલે બારિયો. ૧૨૬
તેમાં રતન ભર્યાં એક કોણિ, તે ચિતામણિ ફરી જોડિ.
અમુલક વસ્ત્ર તણા અંબાર, ઉપર અંબુજ એક હગર. ૧૨૭
ન કરમાય, ન સુકી જાય, નિત્ય નિત્ય શોભા અધિકી થાય,
જઈ વાડીમાં રાપો પેર, શોભા જોજ્યો રડી પેર. ૧૨૮
વલી કહું તે કરજ્યો કામ, 'ફરી વન નાવો આજો કામ.
સાચું તમસ્કું જોલુ આપ, પૂર્વે પારવતીના ઘાપ. ૧૨૯
આ સ્થાનકે જે કો જરૂર, તેહની કાયા પરલે યસે.
આ સ્થાનકે ઉમયાની આણ, જે આવે તેહના લે પ્રાણ. ૧૩૦
જાહરે કન્યા મેં ઉછંગે ધરી, વાત મેં તિહાં તાહરે કરી;
જે આવે તે પ્રલે થાય, (તો) કિમ આવી વરશે કન્યાય? ૧૩૧

ફૂલ

તાહરે ઉમિયાં બચ્યાં, નહિ બોલે તેન નીર;
દુજો ભેદી નહિ રહે, આવસ્યે વિક્રમ વીર. ૧૩૨

૧૨૩ ફા વિચારે ૧૨૬ રતન-કે. અમુલક રતને બારીયો ૧૨૭ તેમાં-કે.
મણિ માણુક બરા એક કોડ અમુલક કે. વીસ. ૧૨૭ પાછી કે મા આ પક્ષિ -
કમલ હેત પ્રીતિથી દીધ, મુખથી વાત કામીનીયે કીધ ૧૨૮ જોજ્યો-કે નિત
નિત પુરણ પેર ૧૨૯ ફા. વળી કહું તે તમે કરજ્યો કામ. ૧૩૦ પછી કે. નો વધારો -
તમે આવ્યા માહરે બારણે, લમચાણ્ય વચન કારણે ૧૩૧ તાહરે-કે. જેહ કાકે
કન્યા હર ધરી, વારે વાત તમારી કરી ૧૩૨ તાહરે-કે વાહારે તે બાલા જોલીયા

તે માટે (તમે) ધંધાં આનિયા, કમો લખી કન્યાય;
 (હવે) આશ કરો આઠમતણી, તો ચારણે અન્યાય. ૧૩૩
 એક હસ્તી, બીજા રાવણ, ત્રીજા કન્યા જેહ,
 ચીખ ઘો ચીઘે ચર્ષ, મનમા આણી નેહ. ૧૩૪
 ત્રણે લોચન મીચિયા, ફાણુ ન લાગી વાર,
 એક પક્ષકર્મા કાઢિયાં, કૃપ થકી તે બાહર. ૧૩૫

ચોપાઈ

માતંગ, કન્યા, ને રાજન, આબ્યા બાહિર રીઝ્યું મન;
 એક કમલ કરે કારણે, લાધે છે બેઠો પારણે. ૧૩૬
 તિહાં આબ્યા વિક્રમ મહારાજ. લે લાઈ! તાહરે જેનું કાજ;
 હો કમલ ને સુખિયા યાઉ, આપ સ્થાનક ઉઠીને જાઉ. ૧૩૭
 દીડી કન્યા, કમલ, માતંગ, મોહ પામ્યો મન લાગ્યો રગ,
 કન્યા દેખી ધરણી હસ્યો, આકાશથી જિમ તારો ગસ્યો. ૧૩૮

હવે કે અગ્નિ વિક્રમ કે સુખે ૧૩૪-૧૩૫ ને ખાલે કે મા આમ છે -

એક સખી, એક સહુમરી, એક રાણી, એક રાય,
 હોય નાગ હસ્તીપરે આપ અસ્વારી યાય
 મીચો લોચન મલીચતિ, ધરો કાલીનુ મ્યાન,
 રૂઠા કામ કરો ધણુ, પ્રીતે આપા પાન

૧૩૫ પછી કે નો વધારો—

નેત્ર ઉધાડી નિરખીયુ, દીઠો કરમો કૃપ,
 દુખીયો બેઠો દામણો, તાહા આવો બારે ભૂપ
 અરતુન બણો અવનવો, ચતુરશિરોમણી ચક્ર,
 દેવ થકી જમ કાહરો, આહાર નેતા ઇક્ર

૧૩૬ માતંગ-કે રૂઠો ગજ કન્યા માતંગ, આવા બાહર મોટરે મન ૧૩૭ પછી
 કે મા વધારો—નેત્ર ઉધાડા તેણે જમ, તેણે અવજત દીડી તમ ૧૩૮-૧૫ પછી કે નો વધારો—
 લખો હોય ચિત્રામણુ જમ, ચિત્રક્રમ થકી વરણે છે એમ,
 એક ધડી નવ બોલો વાણુ, જમ ક્રો આવા હોય માણુ

ન કરે મિથ્યા માહરે બોલ, તે વાતનો મુને આપે કાલ;
 હું આ વિચારે તો પાસ, કરું રાણી, કે કરું હું દાસ. ૧૨૩
 તાહરું વાયક મિથ્યા કરું, તો માહરું કૃત સુકૃત હરું,
 કન્યાઈ પ્રતિજ્ઞા કરી, વિક્રમસેન રાજાઈ વરી. ૧૨૪
 તે વાત સહુ ચિતે ચડી, પરણી ઉઠ્યો તેણી ધડી,
 અનેક ભેદ જે સ્ત્રીના મર્મ, કુલ આચારિ કીધો ધર્મ. ૧૨૫
 ખોટી અમને નવિ કીજીઈ, શીઘ્ર થઈને શીખ હીજીઈ.
 માર્તઙ એક જ સુંગારિયો, રતનગિરિ મૂલે બારિયો. ૧૨૬
 તેમાં રતન બચ્ચાં એક કાડિ, તે ચિતામણિ રૂરી ભેડિ.
 અમુલક વસ્ત્ર તણે અંગાર, ઉપર અંબુજ એક હજાર. ૧૨૭
 ન કરમાય, ન સૂકી જાય, નિત્ય નિત્ય શોભા અધિકી થાય,
 જઈ વાડીમાં રાપો ધેર, શોભા ભેળ્યો રૂડી પેર. ૧૨૮
 વહી કહું તે કરજ્યો કામ, 'રૂરી વન નાવો આણે કામ.
 સાચું તમસ્યું બોલું આપ, પૂર્વે પારવતીનો ચાપ. ૧૨૯
 આ સ્થાનકે જે કો જસ્યે, તેહની કાયા પરશે મસ્યે.
 આ સ્થાનકે ઉમયાની આણ, જે આવે તેહનાં મેં માણ. ૧૩૦
 માહરે કન્યા મેં ઉછંગે ધરી, વાત મેં તિહાં તાહરે કરી;
 જે આવે તે પ્રસે થાય, (તો) ક્રિમ આવી વરશે કન્યાય? ૧૩૧

ફૂલો

તાહરે ઉમિયાં બચ્ચાં, નહિ બોલે તેને નીર;
 કુળે ભેદી નહિ સકે, આવસ્યે વિક્રમ વીર. ૧૩૨

૧૨૩ ક્રા. વિચારે. ૧૨૬ રતન-કે. અમુલક સ્વને બારીયો. ૧૨૭ તેમાં-કે.
 મણિ માણુક બરાં એક કાંઠ અમુલક કે. વીસ. ૧૨૭ પછી કેમાં આ પંક્તિ છે:-
 કમલ હેત પ્રતિપી દીધ, મુખથી વાત કામીનીયે કીધ. ૧૨૮ ભેળ્યો-કે. નિત
 નિત પુરણ પેર. ૧૨૯ ક્રા. વળી કહું તે વમે કરજ્યો કામ. ૧૩૦ પછી કે.નો વધારો:-
 તમે આવ્યા માહરે બારણે, ઉમયાણ્ય વચન કારણે. ૧૩૧ તાહરે-કે. ભેદ દાડે
 કન્યા ઉર ધરી, વારે વાત તમારી કરી. ૧૩૨ તાહરે-કે. તાડવે તે આમા બોલીયાં.

તે માટે (તમે) ઈહાં આવિયા, કર્મે લખી કન્યાય;
 (હવે) આશ કરો આઠમતણી, તો થાસે અન્યાય. ૧૩૩
 એક હસ્તી, ખીજ રાયજી, ત્રીજી કન્યા જેહ,
 શીખ ઘો શીઘ્રે ચઈ, મનમાં આણી નેહ. ૧૩૪
 ત્રણે લોચન મીચિયાં, ક્ષણું ન લાગી વાર,
 એક પલકમાં કાઢિયાં, કૂપ થઈ તે બાહર. ૧૩૫

ચોપાઈ

માતંગ, કન્યા, ને રાજન, આબ્યા બાહિર રીઝ્યું મન;
 એક કમલ જેરે કારણે, લાંબે છે મેટા બારણે. ૧૩૬
 તિહાં આબ્યા વિક્રમ મહારાજઃ લે બાઈ! તાહરે જેનું કાજ;
 હ્યો કમલ ને સુખિયા થાઉ, આપ સ્થાનક ઉઠીતે અઠિ. ૧૩૭
 દીકી કન્યા, કમલ, માતંગ, મોહ પામ્યો મન લાગ્યો રંગ,
 કન્યા દેખી ધરણી હસ્યો, આકાસથી જિમ તારો ગસ્યો. ૧૩૮

હજો કે. અગ્નિ. વિક્રમ-કે. સુખે. ૧૩૪-૧૩૫ ને ખાલે કે.માં આમ છે:-

એક સખી, એક સહચરી, એક રાણી, એક રાય;
 હોય નાગ હસ્તીપરે આપ અસ્વારી થાય.
 મીચિા લોચન મહીપતિ, ધરો ક્ષણીનું બ્યાન;
 રૂઝાં કામ કરો ધણાં, પ્રિતિ આપાં પાત.

૧૩૫ પછી કે. નો વધારો:-

નેત્ર ઉપાદી નિરખીયુ, દીકા કારમો કૂપ,
 દુખીયો બેઠો દામણે, તાંહાં આવો બારે ભૂપ.
 અરજીન બણે અવનવો, ચતુરશિરમણી ચંદ્ર
 દેવ થઈ જમ રાહરો, આકાર બેતાં ધંદ.

૧૩૬ માતંગ-કે. રૂઝો ચલ કન્યા માતંગ, આવાં બાહર મેઠિરે મન. ૧૩૭ પછી
 કે.માં વધારો:-નેત્ર ઉપાદાં તેણે જમ, તેણે અલખત દીકી તમ. ૧૩૮-૧ પછી કે.નો વધારો:-
 લખો હોય ચિત્રામણુ જમ, ચિત્રામ્રમ થકો નરણે છે એમ,
 એક ધણી નવ બોલો વાણુ, જમ કંઈ આવો હોય મા.

ઐરાવત સરિખો (છે) મળ, ઉલ્લખવલ ઈંદ્ર આકારે ધન,
 મોટાં કમલ દીક્ષાં મનમેહેર, તે દેખીને લાગી લેહેર. ૧૩૬
 આસનાવાસના રાજ કરે, પોતાને જીજ્ઞે ધરે,
 એમ કરતાં ધડી બે યે, વળી ચેતને મૂર્છા મર્ષ. ૧૪૦
 વિક્રમ કહે: કિમ પામ્યા દુઃખ ? કહો મુજને કિમ યાચું મુખ ?
 જમ મુખ યાચે તિમ કીજઈ, કહો તો ખીજું કમલ દીજઈ. ૧૪૧
 વાર લાઈ! કહીને રહો, પણ ઉઘટ તેહને નવિ યયો,
 વિક્રમમાં લક્ષણ ખત્રીસ: દ્યો લાઈ! કમલ દસ વીસ. ૧૪૨
 હા કહીને મૂક્યો નિશ્વાસ: અરે દૈવ ન પોહતી આશ,
 રાઈ તેહનું વરત્યું મન, તે પ્રત્યે બોલ્યા રાજન: ૧૪૩

દૂહા

વિક્રમ કહે: સુણ વીર! તું, જે હોઈ તાહરે કાજ;
મન મૂકી મુજને કહો, બીક મ ધરસ્યો લાજ. ૧૪૪
નીચું જોઈ સું રહ્યા? બોલો મુખથી વાણ,
મન હોઈ તે (જો)નવિ કહો, (તો) આઘચકિતની આણ. ૧૪૫
જે રીતે મન ઉલટે, મટે મનનો શોક,
તે મુજ આગળ નવિ કહો, (તો) સુકિત યાજે ફોક. ૧૪૬
આ સમરિધ્ય સઘલી અમે, ગામ ઠામ ધન, રાજ;
તે મુજને વહાલું નથી, વહાલું છે પરકાજ. ૧૪૭
લગ્ન મધ્યે ભણ્યો નથી, નનો અક્ષર નામ;
તે માટે કહો આણુંદસ્યું, જિમ થાય તમારું કામ. ૧૪૮

ચોપાઈ

તાહરે બોલ્યો દુખીયો વાણિ: ધન ધન વિક્રમ ચતુરસુજાણ;
માહરા મનમાં જે છે કાજ, તે કહેતાં તો આવે લાજ. ૧૪૯
સાચું કહું સમ દીધા માટે, મુજને તો મોટા બચાટ:
આ સ્થાનકે આવ્યો જાહરે, મેં કમલ દીધું તાહરે. ૧૫૦
તેહની લાલચ લાગી ધણું, મેં નવિ કીધું માટિપણું;
હું નવિ પડિયો એ જલ માંહ, પછે તમે આવ્યા છો આંહ. ૧૫૧

અખડ આખે ચાલી ધાર, વધુ મરોડે વારવાર,

હાતિ જીભ હસે જોટલે, ગાલો કર નરયત તેટલે.

૧૪૪ જે. કે. કહે મન કેર કાજ ૧૪૫ મુખથી-કે. વાહ. ૧૪૬ મટે કે. રામે.

૧૫૦-૧ પછી કે નો વધારો-

લાવા માલ તે હેડું કરૂ, માહાત્મ મનવા હરખે બરૂ;

અદેખાઈ એ વાતે નથી, સાચુ કયન કહું છું કથી.

૧૫૧ કીધું-કીધી મોહોટમ ધણી, ફા માહે, આહે. પછે-ને જાહેલેકે, માં વધારો-

“બેસી રહો વડલાની છાહ;

મેં તો નવ પડાણું નીર, વાહાનૂ કીધ એહ સરીર.

તમે પૂછ્યું તે મેં કહ્યું, તિહાંથી જાણુ તો તમને યશ્ન;
 સાંભળતાં મન ચલાવિયું, કુવા માંહે અંધારિયું. ૧૪૨
 રતન લાવ્યા તમે હસી જારી, નોતમ દીસે ॥ મુંદરી;
 ખીજો માલ દીસે અપાર, કમલ અમુલક એક હનાર. ૧૪૩
 તે દેખી ઝૂંસે છું અમો, કહેવરાવ્યું સાંભળજ્યો તમો: ૧૪૪

દૂહા

વિમાસણ એહંથી કનં, શીદ કહી મેં વાત!
 કુવા મધ્યે અંધારવો, લેતો સર્વે હાથ. ૧૪૫
 (અર) મુરખ માહરા પ્રાણિયા! શે દેહસ્તું રાખ્યું હેત!
 (જો) લોભ ન કરતો જીવનો, (તો) સર્વે વસ્ત હું લેત. ૧૪૬
 એટલું જીરણ મુજને, ખીજો કાંઈ ન મર્મ,
 વિપયા સમ દીધા તમો, માટે ભાગ્યો ભર્મ. ૧૪૭

ચોપાઈ

વચન સાંભળ્યું તેહ જ તણું, વિક્રમ હપડે હપ્પ્યોં ધણું.
 હા બાઈ! તે ચિંતા પરિહારો, મેહંથી લો મનનો ખરખરો. ૧૪૮

સગજો નહીં હું મોડમ મરમ, ને વજુ હરી તે વારે કરમ.
 એમ ઉપાય કરો નહીં અમો, એહવે રાય પધારા તમે
 ૧૪૨ પછી કે. નો વધારો-આવરદા ઉપર રાખું(ખજું) મન, તમે વાંદાવું
 મર(ખું) નહીં વન ૧૪૩ નોતમ દીસે કે. રોગલિત સાચે. ૧૪૪ કહેવરાવું-કે.
 મુછા હા તો શુભલે તમે. ૧૪૪ પછી કે. નો વધારો-
 ને દા મન ચલાવી બધ, તે નર જાજો મુખીયો થાય,
 એ તો કાણુ કરમ ન વણું, એહ વિમાસું છું હું ધણું.
 ૧૪૫ શીદ-કે. શે ન ચલાવું(વું) મન. લેતો-કે. લાવત બદ્ધ ધન. ૧૪૫
 પછી કે. માં આ પત્રિઓ વધુ છે.-
 અરે દૈવ મેં કાં સ્ત્રી આ દેહની આપ્ય,
 કાયા કરત અવખાગણી, સર્વે આપત હાથ.
 ૧૪૬ સર્વે વસ્ત કે. સપથી સમરથ (સમૃદ્ધિ). ૧૪૭-૨ ને બાંહે કે ના

કમળ ને હસ્તી લીજઈ, અવગુણનો મુને ગુણ કીજઈ;
તમે કહ્યું ને લાભ્યો હું, તે માંહિ વળી પ્રાક્રમ સ્યું? ૧૫૯

આપીને ઉચ્ચકલ ચાણી, સર્વે લખને મંદિર જાઉં. ૧૬૦
કમલ આઘ શકતે આપિયાં, તમ પહેલાં કરે મેં ચાપિયાં,
ઝીઈ વચન આપ્યું તું હાથ, તે માટે ગઈ પંથી સાથ. ૧૬૧
રતન પામ્યા, ભાગી ભૂખ, દુઃખ શીટી થયું મહારુખ;
કહો ભાઈ! વળી કાંઈક કામ, અથે છું તમારે નામ. ૧૬૨
એહવું કહી ચલાવ્યો પંચ, મહારુખ ઉપનું જી મંત. ૧૬૩

વિક્રમે દષ્ટિ ચિહ્ન દિશ કરી, ભોવન બણી ચલાવ્યો ટુરી. ૧૬૩

દુહા

સીપ્રાતીરે આવિયા, સહુકોને થયું ભણ્યુ;
વજર સાહમા આવિયા, ગડગડિયાં નીસાણુ. ૧૬૪
પ્રધાન, પંડિત સહુ મળ્યા, વેહેવારિયા સામા ભય;
ચંદન ભોગ્ય ઇંટાવિવાં, મોતીઈ વધાવ્યો રાય. ૧૬૫
સિંહાસન ઉપર કસ્યો, ચલાવે ધરસૂત,
પ્રભા પાળે પ્રેમસ્યું, જિમ પોતાના પુત. ૧૬૬
કાઠ કાજ એહવાં કસ્યાં, તે જીભે ન કહાય;
નધી થયો અવની વિષે, વળી કો કાળે ચાય. ૧૬૭

વધારા મઠિ લુઓ પરિશિષ્ટ ૩-૬. ૧૫૮ તેહ જ કે. દુખીયા; હા બાઇ કે. ચાલુર.
૧૫૯ થી ૧૬૩ તે બદલે કે. ના વધારા મઠિ લુઓ પરિશિષ્ટ ૩-૭. ૧૬૪-૫ ને
બદલે કે. માં આ પંખાઓ છે.-

નય નય કરેજ સહુ નિરોધ ગાં નિશાણુ,
મોતી વધાવો મહીપતિ, વિશ્વ કસ્ય વિખાણુ.
સાજ કરું અતિ રંગમાં બસત મંડમાં ભૂખ,
સાડો સ્યો સાહસમાં, એહવો રાય અનૂપ.

૧૬૬ ચલાવે કે. ઘણી રિધ. ૧૬૭ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધારે છે:-કેમ

કહી વાત શ્રીબોજને, ધનદા જોહનું નામ,
 એહવૂ પ્રાક્રમ બે કરો, તો બેસો આ કામ.
 એવૂ કહીને ઉતપતી, અતરિક્ષ આકાશ,
 તૃતીય કથા પૂરણુ ધર્મ, કહે કવિ સામળદાસ.

૧૬૮

૧૬૯

પરિશિષ્ટ ૩

૧-૫ ને બદલે કે.માં આ પદ્ધિઓ છે:- (પાનું ૧૧૮)

મન વિભાસૂ મહીપતિ, ભોજ રાજ મદ ધીર,
 મત્રાભવ અણ્ણાનીયા, રૂડા નિરમલ નીર
 દુભ સિદ્ધાસન રામ કરૂ, લાખેણુ દન લીધ,
 પરદખણુ પૂરણુ કરી, કાઠ બેસવા કીધ
 ભોજ્ય કરાણુ ભાવસુ, પ્રીતિ વેહેઆ પાન,
 મુનુરત મુલાધ(કે)નુ લીધુ લખણુ લામ
 આમના માગી છટની, પરણુ મારો પાન.
 પાગ મ ધર મયનીપતિ, કામથી મુખ ન વાય
 બે આસન ઉ ઇન્દ્રનુ અધિપત વિક્રમ રાય
 દાયક લાયક દાનમાં, સફલ વાયક સમેત,
 તે બેસે બે આસને, ઢેરે બેઢને દેવ
 માણુ આપે પરમાર્થે, દુખે પરે દાઢે દેવ,
 જો પ્રાણણુ વાદારે ચહે, નાશથણુ નેહ.
 કરે વપુ વાદાનુ નદી, સનેદ નદી પારસુન,
 શુભ પરમારથ સરવથી, જેમ પેટ પોતાનો મુન.

હો. કે મારિયા અલિલ તે ન કળારે ૧૧૮ ને બદલે કે માં આ કામ છે -

ભોજ પ્રતે કેહે બામની, પુવલી નામ પવિત,
 મન દોરેતો માણી લુખો, પસો પામ પવિત,
 સ્વીયાવ યો. તે રાયછ, કનુવ મુલ્લીને કાન,
 માલી,સ હવેરે કામનું પ્રીતિ કરૂ પુશાનુ

૧૧૮ પછીના કે ના કપાસ થઈ લુખો પરિશિષ્ટ ૩ ૮

એજ મ્હે તે ભલ કહ્યું, મેં સહજ ચડાવું શીસ,
મટીમા ઝાઝા મણીપતિ, અધિક પરસન છે દેત.
મ્હેવા એણે પુન્ય કરા? દીધા મ્હેવા દાન?
પ્રાક્રમ પરમારથ જરા? મગલુ પામ્યા મનિ
ધનદા કહે છે ધન તુને, ધન હું, ધન સબાય,
નિખાણ મ્હુ વિક્રમ તણા વાણીમા વાચાય
ચયો નટી, ચાયે નહી, કનિત રૂડો રાધ,
મટીમા તેહનો મન ધરો, પછે પરારો પાથ

૨. ૨૦ પછી કે. નો વધારો:-(પાનું ૧૨૦)

એવે

મ પૂછે ને દેખે કામ, મેટા મુરખ તેહનું નામ,
ગુપ્તવા દેખી જાયે વાટ, સાણે તે કહીયે ચા માટ?
દુરબલ દેખે પુઠે દુખ અપવાસીને પૂછે ભુખ
ગુણી પુત્રને પૂછે બાપ દાદી જનને પૂછે પપ,
રેના આભાન મ્હે પારસી અધાને દેખાડે આરસી,
એહેરા આગલ ગાયે બીલ, મીઠી સાથ કરે ને મીલ,
અદાતાની કીરત કરે, દેખાદેખી જલમા વરે,
મુખ સપાતે હેતે હુને, જનક એકામા જઈ વસે,
ખોડે બૈયર સાથે સાથ રહ તણો ને મેડે તાથ,
ઈ વાત વિમાસપુ વતે નર પીતા ને હાહા હસે,
કરે પટલી ભોતો થાય શીડી વિમની મરથા જથ,
પાટ હીંકતા ખાપૂ ખાથ, વાત ધરે વણુ તને જથ,
વિલા ભાણી અણે અહકાર વથા શીર માને લે બાર,
વડા સપાતે કરે ને વેર, પારડી રહ લેઈ આવે ધર,
નોર સપાતે મેલે ચીલ વાવરે જીવતા માહે વિત,
પરનાર સાથે કરે ને મીલ
કરે વણુવિચારા કામ, નદ્યા માણસને ધરિ દામ,
વણુજ તણો રાખે વિસવાસ સમ મને સોનીના તાસ,
અહી સાથે કરે ને આવ, આગવથી ને કો દે તાલ,
ધાતાલાની રાખે ધીર વાપરે અણુસલેરા નીર

વાદાત્લે મન જાહેરું પણ થાય, નામ દુખખંજલ કહેવાય.
 તે તો હોંસ રહે મન ઠેર, જન આવ્યા તેમ જાઓ વેર.
 કહું તેદનો તુજને ઉપાય, જેણે ને દીધું એ ખાય.
 બ્રહ્મ વોરો આપે, કાયા કસે, મોઢાં મંદિરમાં તે વસે,
 ખોલે માગ, ધર ખોલી લેહ, તે વગડે રત્નવતા રેહ.
 મામ જમાડે, પોષે પ્રીત, તેહ મદસ્ત છે રાજસ રીત.
 આપું ધન ભૂમિ પાછી હરે, હર મટિ ધરેધર ફરે.
 જલ વિરેક કૃષ આચાર, દુનીયાંમાં સરને દાવાર
 અમમ બખા ને બખ કરે, જ્ઞાન જ્યેષ્ઠી બમતા ફરે.
 તીરથ કરે કાયા પડે, હસ્તી, ઘોડે, સુખપાયે ચરે.
 દે સણુજનને ને માર, તે મરખવ ચે ઉપાડે બાર.
 ને આપે કમલા દોડીઓ, કણ દોડાર બરે દોડીયો.
 દે છે દેવ રૂપિને દુખ, બઠકા હોંડે મરવા ભૂખ.
 જ્ઞાનનોદ્ર મ્યારસ ગણે, પદે વિલા તે નર બણે.
 પુસ્તક બોલે, નંદે વેદ, મુશ્ક પાઠાણુ સરીખા ખેદ.
 કન્યાદાન દીધાં ને દાડ, જીવતી પદમની મણિ નેડ.
 રાણમાર હોંડે સોઢાસણુ વણુ, તે સ્વામી સંખણીયો વણુ.
 જેણે પુન વિધર વરણુ, તે તીરથ લોમમાં પામે મરણુ.
 ધાયો વાદનો ને જન કરે, અથડાતો અસુખમાં મરે.
 સ્કન્ધ લોક પર પરો પેર, સપુત્ર પુત્ર તે તેદને વેર.
 કોય સ્કન્ધ લોકો પર કરે, વાંઝીયો થઈ અપુરો મરે.
 દયાવંત ■ દલ જેહનાં, કવિ વિખાણુ કરે તેદનાં.
 પરચાપણુ, પરનારી હરે, નંબા લોક તે તેદની કરે.
 આપી દાન ને અન ખાય છે, ત્રયા શ્રાદ્ધ તેદનાં થાય છે.
 મોહોદ્રમ દેડે સદુને ચારવા, નવ્ય રહે કો તેદને ચારવા.
 નેકા દેવા કરમ જ કરે, તેહે કામ તેદને અવરે.
 હોંસ કરે સરે નહી અરથ, પૂછો મુજને તે તો વરથ.
 હું ચણી ને બાને જીખ, બાઈ! કહું તુજ અખલ દુખ.

૪. કડી ૬૦-૧ પાછી કે.નો વધારો: (પાનુ ૧૨૬-૭)

રાખાંતાં બાલ બચાવી વણાં, જન ઇડાં ઈટાડી વણાં,
 હંજર રાખો નીરમલ નીર, જેહને સાદાક સોખ સરીર.

સુખનવાને તેણે વલો, કલં શીતોદક તે નવ ખલોઃ
 મારખજો વેહેરી'તી દેહ, વરવ કરી'તી સાચ તેહ.
 મસાદ ધરમનો બારે ભૂપ, નર ઉતારો નરસહી રૂપ;
 અદ્વદાસ પર ધારણુ ધરી, વિષ ઝોડી જોણે વિષયા કરી.
 લાખાઅઢ પાંડવ બાલિયા, વિખોદાક્રમી પ્રતિપાલિયા,
 સગાવ વણો ચેલ્લીયા બાવ, રાંધી'તો તે છવો વાઢ.
 અમરીખ પુઠિ કરતા કરી, સુકં ચક પાળી પરવરી.
 એહવાં કૌતક કોઠી અનેક, વિશ્વપતિમાં એહ વરેક,
 જોહને માથે ઉચર અતિ, દહે દુખ ન પાળે સતિ.

૫. કડી ૧૨૦-૧૨૬ ને અદલે કે.નો વધારો:- (પાતું ૧૩૫)

એંડી આપ વિભાસું મન, ભૂપત તો ન કરે ભોજન,
 ખોડી એહને નવ ઠીચયે, કન્યા સચેત કમલ દીચયે.
 તરે કન્યા યોડી વાણુ, સામળ વિકમ। અતુસ્તુભણુ.
 બલે આપ્યો તું માહરે ઘેર, કહું માહરા પરણાતી પેર:
 નતિરમણુ તો ઊછ મુને, તે તો માંડી કહું તુજને.
 પરણાવો કું કહું તેહને, તો સિતલ થાયે મુજ દેહને.
 પેહેલા બલની ઉતપત ધણી, તેહ પરણુરો માહરે ધણી.
 કરે એટલું માહારું કામ, તો દુખભંજન વાહારું નામ.

કુહલ

બદાવત નયરી વણો બદસેન બંડ ભૂપ,
 નસા નજત માહે તેહનો રાજતેજ રીધ રૂપ.
 નગરચોક તે નગરનો ન્યાહાણચંદસા નામ,
 સોલ વરસો સલખણો કરે જે રુઝાં કામ.
 માકમ થયો તે કરે, પંચ કહે પરમાણુ,
 બાવ ધણો બનવંત પર, વારુ સુણે વિખાણુ.
 વેરામ મન તેહને વરો, જે પરણે તે મું યાવ?
 અલપ અવીખ મુખ કેટલું, કાલ સદને ખાવ.
 પૂલ શ્રી પરિબલને, નિરદોષ એ જોહનું નામ,
 કાયા પડા કરે સહી, પાતું રુઝો કામ.

પિતા દુખ પામેઢ ધણુ, પરણે નહીં એ પુત્ર,
 વદા પછે કમ વાધરુ(યુ)? કમ આવે ઘર સૂન?
 દુખ પામે તેહ તેહમા ફરી લખનો સ્વાત,
 પુત્ર આવી પામે નમે, વનતી પૂછી વાત.
 શા માટે વમે દુખ ધરો? રૂદન કરો તે ફેક,
 ફેડે જે કાહો તે કલ, રીદ મરો છો રોક?
 પિતા મહે પરણે તમે, તો તો સુખ મુજ થાય,
 મેલ પાડે તુજ માવડી, મેમદા લાગે પાય
 વચન આપુ તે વાતથી, બહુ સતિયો બાપ,
 માનની મન માદરે વનુ, તે હું પરણુ આપ
 શામાશા એક દોહરમા તેહ નાત, તેહ ભત,
 કન્યા એ પ્રમવતી, એહ અમારો વાત
 માદાલખમી મદિર ધણી, અલખત અપરપાર,
 બતરીશ લખણી બેટી, વરસ થયા છે બાર
 પિતા કેહે પરણાવીયે, કુખરી કેહે છે નાય,
 સેવે શુભ શુભપાણે વિવિધ ફરી સુવરવ
 સરખાઓ સેહેને નસુ, પામીશુ નરે ચરવ,
 પિતા મહે નહીં પૂર એ, એહ તો વાહલ માન,
 યદ્ય મહે કુખ માદરે, મદિ અમારુ માન
 મન મનુ પછે માદારુ, ખરીયે તો પેર
 પરણાવી પછે પ્રીતશુ નમરોડને ઘેર
 બે નસુ તેવડ તેવગે, બેવા સરખી ભેડ
 રૂતિગમ જેહવાં થયા, નટી ખાપણુ, નટી ખેડ,
 બરલોજનમા બે થયા, ભાગની ને ભરથાર,
 એક એકને મલા તણે, આનહ અચ નપાર
 ધરમ પાવતા અવક તણે છવદયા દીપન,
 સાચુ બોલતા સરવથા ગાવિદના ગુણગાન.
 મચુસણને પાણે મયા ડેહરે દેવ
 મૂળ પારસનાથને શુભ પરકારે સેવ
 પરતીમના ફરી પદ્મા મેં આપ વિચારી અગ,
 મદર દીપ અનુચાડીરે સ્વામીના નહીં સગ.

આજ થકી અનુગ્રાહીયે વનિતા કીધી વાતઃ
 પરણેા જે પત માહારી, તે માનો નયો જાત.
 પરતીજના હરી પ્રેમદા, ગણ પિતાને ઘેર.
 પછે ઉઠેરે પતિ ગયો, શી યહ તેની પેર ?
 કે કીધી કલપનાઃ ઈશ્વર આગ્રહ આપ,
 એક પક્ષ અધારીયે પ્રેમદા નીરજે પાપ.
 સંગ કરૂં સામા વણેા, તો કાઠી યાયે દીશ,
 કરૂં સંગ ને કાખીની, તો બલદલ્યા શીશ.

એવે.

મન સાથે જી કીધી વાત, કહે કહોની નવ ભણે ખાત,
 આપ મનમાં પસતીજના હરી, સાચરે ગણ પછે તે મુંદરી.
 વૈભવવતો તેહનો દેહ, નારી નાહો સમાણે તેહ.
 સામુસાચરે દીધાં માન, ભોજન હરી પછે ચાનાં પાન.
 તેરે ધણી નિશા તે પરી, માનની હરખે મેઢે ચરી.
 ભોજ સામગ્રી સમઘી ભણે, ન્યોત્ય દીપક ફેરી ભણે.
 ગણ પરણુમેા પોતાનો પતિ, સ્વરે રંજા ભણે શતિ,
 હરખ ધણેા મન અંદે દેહ, સામા ચરી સ્વામીની રોજ.
 એહ મહાર છે વસ્તુથી વણુ, હાવબાવ કીધા અતિ ધણુ.

કહે.

સ્વામી કહેઃ મુણ મુંદરી ! સામા ચણ મુજાણુ,
 બનનીવત બાહુ અમો, પનર દિવસ પચખાણુ.
 કુણુ પળગહે કામની, અધારી પુરૂં આસ,
 અંધવ નેરે ભેદનરી; પોહોરી રાહો મમ પાસ.
 આનંદ પામી તે અતિ ધણું, પીરે કીધું પુન્ય,
 રહે રીસ હરી નહી, નિયેષ નહી વાંદાં ન્યુન્ય.
 પુણુ દિવસ પદર થયા, કુણુ પખે કલ્યાણુ,
 હરખો ધણું દેશ નિરે તે રાહાપુન મુજાણુ.
 મલસે રાતે માનની, શુભ દિવસ સંભેર,
 મનની મમદી મીઠુનું જામની સાથે ભોજ.

જાનપાન વસ્તીબનાં વિધવિધનાં વિલાસ,
સાદાપુત્ર સુખે ગયો, પરણી પ્રેમદા પાસ.
માન દીધાં તે માનની, પુરણ મનની પ્રીત,
સાદાપુત્ર સેજે ચરો, રંગભોમની રીત.
સમની કહે: દે કંમ ! શુભ અધિક પ્રતિમના એડ,
એડ પખ અનુઆલીયે, દાણું નહીં તુળ દેડ.
સુખે સુવો એ સેજનાં, નીચાં ટાળી નેન,
પખ અનુઆલે પનર દીન તું ભાઈ, હું બહેન.

ઝોપે.

વાસ જોઈ વનિતાનો વસે, હેવ ધણેયો સ્વામી હસો,
ભલું કરું કામનીએ કામ, મઘાં ને રતી આપણી મામ.
અવતાર ભાષો એમ જ ગયો, નરનારીનો સંગ નવ ગયો.
અવસાનકાલ આવો બહારે, વિહવલ શુધ ચઢ તાહરે.
રહો રહેમાં એહવો રંગ, સ્વામી સાથ કરું હું સંગ,
વસ્ત વાત હતા તે વિસરી, ગયો જીવ એહવે ઈનીસરી.
જે નથુ પીયાં પૃથ્વી માંહે, સ્વામી અવતરીયો છે સાથ,
હું આવીંતી શુભકાને પેટ, નીચ લુહિ ધણી એ જોહ.
સવ કરમ હવું ને સાથ, તો બહુ આ સામાને હાથ,
તે વરને પરણાવો તમે, તો શુભ સવવાદી બહું અમે.
માદારા અરથનો ઉતાર કરે, તે તો સ્વામી મુજને વરે.
રાજ કહે છે: રહું યશે, શિવપરતાપથી સંકટ જશે.
તે નારે જઈ મારે કહું: માદરું મન કબૂલ જ ચપૂ,
વાલાવો મુજને એ સાથ, બલે ખાંડાનો આપો હાથ.

૬. કડી ૧૫૭-૨ ને બદલે પા.નો વધારો (પાતું ૧૪૦-૧)

દેભ વખે દેતો નથી, દેણ દેવું(ઈ) હું કરમ;
કાંઈ ઉપાયે કહું નહીં, (પણ) તમે દીધા સમ.
સાચી વાત તે સિદ્ધ છે, વાત ન કહીયે કમ ?
તમે! દુઃખભંજણ હતા, કરતાંવા પરકામ.
વારું દુઃખ મેં ભાગીયું, માદારું દુઃખભંજણ નામ.

બાપા જુન સસારમાં, દુખબળજી વગેરે આપ
 તાહારા દુખબળજી અમે, તે ઇશ્વરપરતાપ,
 વાવ કહત નહીં હું વને, તો કમ કપલત હેવ?
 આવા કમલ ને કામળી, તે તો કાંદાળી હેવ?
 સમ(જયા) તાહારા સાલુપણ, સમજા જે મા ॥ દુખ,
 સવારયવરા સહુ પડા, ન માને ભામણે જુખ.
 જનીક દસ વીસ, ધર તણા તેદને આણે કામ,
 યીરવ કમનો આપણી, ફેરવે મામે મામ.
 વનિતાને વાહવે જઈ, વાક દેખાડો વેદ,
 પરમારય પુર કરો, પરવરો પુરવ ફેર
 વાકે વર્ણ, વટિ મલકા, કહી જોઈ મેં કામ
 કામ દુખ હવ રેદમા, (તો) નાવત ઉજેણી મામ.
 મીઠા પરીયા પડા તણા, પુતનું મીઠો નામ,
 રામ બેરો(પો) તે રીઝીયા, વાવ વામતે નામ
 અમે આશાએ દન કહાવવા, બેઠા રૂપને પાસ,
 હવે આજ કહી જસુ, થઈ નેદ નિરાસ.
 બહુ થય(ને) બાઈ તાહારા, વચન કરે મુજ માપ,
 આ થાનક આવા વને, તેહ અમારા પાપ.
 દુશ્મન હશે કમ દિવસના, કે હરો પુરવનું વેર,
 તો કમ વને આવીયા, પુત્રા મનની પેર.

૭. કહી ૧૫૮ થી ૧૬૩ ને બદલે કે.માં વધારો છે.-(પાનું ૧૪૧)

ને કાઢો તે વખતે કીચે, એકાંકિત નમને કીચે,
 આ સરવે તે વખતે નરય, એકવાવ સરે નહીં નરય.
 આ ક્યા છે માલુ રૂપ, બામળી છે એ બારે રૂપ,
 એટલે લજ્જા જે ઉતર કરે, તે વર એ વનિતાને વરે
 બાઈ સરને થોને માવ, એ જુજનીયો એટલે આવ.

કુહો

રીઝા(જયા) દુખાયા રાવજુ, એ વાત કહી વાહ,
 મમ પુત્ર ને પ્રેમતા સુગ્રીવે તે સાખા(સા)વ.
 હવે એમને આપણું તો વરણું ક્યાવ,
 વાહારા આપું હેતું નહીં, નહીં કીચે અન્યાવ.

ચૌથે

રાજ તમે આવો ને ગરબ, તે નવ આરે માઢારે અરથ;
કેહી વાતે ન ચારો દુખી, મહીપલ તમને કહું છું મુખી.
સાઢા પુરખને શી કહે શીખ? હું નથી માગવા અધવો ભીખ;
નથી પ્રામણ્ય લીખા કારણે, નથી ભચીક આવો ખારણે,
હુંને તે રૂં બાલો(લ્યા) બાઢા? કહું પરીયા વખાણું વાઢ.
હું નહી બવાણવો બાંડ, હુંય નથી ગુણ્યા કેસે રાંડ;
સઈ, સુતાર, નથી સેહેલીયા, વાઢારો તે હું નહીં ટહેલીયા.
નથી હું વેદીયો કે વ્યાસ, માગી લેવું તમરે પાસ;
હું નથી લીલ, તરકર, અંકાટ, લેલ વસા વાઢારી ચિત ચોટ.
હું નથી ગામાંતર કેરો ખાટ, ને વગડે પાડી લેવું વાટ;
નથી ચેઠ પઠલ હું સાચ, ને વાગી માતું લોભે લાંચ.
આંહાં નહી મયવીપલ લેક, ને લેવું વાઢારી પાસે દેક;
હવડાં નહી હું જાઢારી અરથ, ને લેવું ચિતમાં વાઢારો ગરથ.
કેક મન નહીં ને રાંક, વાઢારો માલ લેવું વણુ વાંક.

દુહો

- કહે દુહો ને કામની, સાંભલી મુખીયા થાવું;
ઉતર મુઝો(અયો) તો વલ્લ, નહીં તો મંદિર ભવું.
રાજ કહે: રામા કહે: હલ રીડીને આજ;
'અરથ કેહેવો બાંહાં આપણે, લેશ ધરો માં લાજ.
મીઠે તે તો પશુએ, મીલ પછેરી પેર,
નહી નર તે ન(નિ)રાસ ચઈ, જશે પેતાને ધર.
'સંવ રાખે ને સમઠું, તે તો સરગે ભય;
પલ મુકે પોતા વલું, વલે તો નોખાં ખાય.
જોનન જલુ જલવૂ(વ્યૂ), વરધે વિળ(વલ)લ હોય;
તે નહીં સરગવું, નહીં મરવળું, ખર રલૂં(લૂં) પલુ ખોય.
'જરા લીધા જોનનપણે, વરધ ઉઠાડી વાટ;
તે સાચો જ્ઞાન પરીચરધરે, નહીં ધરનો, નહીં ધાટ.
માઢા મેહેનવથી જર રલા(લ્યા), વરધ સૂધીયે વરત;
આધિ, ન ખરચો, નવ વરે, દારો(યો) ભવડું કરવ.

એમ વીનુ જેણે આપમાં, સમજો હોયે રત્ન;
આમ કહે તે અમ તણી, પવિત્ર તણા જે પુત્ર.

ઝોપે

તરણી વચન મુલું નેહ્યે, ચેતો અતુર પંથી તેડ્યે;
પેદલા જાને પુત્રે કરી, ધારણ પેદેલી મનમાં ધરી.
અમનાન હવું તે સરવે ગયું, નતિસમરણ તે વેળા થયું.
ચેતો મહીપત્ર મન મોહાર, એ તો નિદ્રે અમારી નાર.
માદાંત્ર કહું તે માને કમ, સોચે જાવું તો પણ સમ;
પુત્રે સ્વપ્ન સારમાં આપણ, સાચું માને એક સુખધ.

કુહો

અપવાસ કરી એક માસના, મયે સરખ તે ધાડ;
પત મુકી પડે પાસજે, વરત લાડી વાટ.
રીઝે અમાર તાંપીકું, મન વરપત તે માટ;
જમતાં લેવું અહર તાંદાં, વેદ વઝાવી વાટ.
પાલો, પેલો, પુત્રને, માણે ધર તે માટ;
મરણ સમે તે મારીયો, વેદ લાડી વાટ.
હાન કરું હયા થકી, મલે મુખ તે માટ;
ખાતે કીધો ખરખરો, વેદ વઝાવી વાટ.
જોખન જાપું જલ લીધો, ધણી દીપાને ધાટ;
વેળા વરખણે નહાં, વેદ લાડી વાટ.
અવસર મલો આવે નહી, કરે એ દોષી ઉપાથ,
માણ કાલ મન થીત રહેતો સદા સરખમાં ભથ.

ઝોપે

જાણો સિયલો ટાંકે મરે, (પહે) કમલો રમે સરાયેરે બરે;
આખો કાઠો જુએ બરે, માઝમ રાત મહીરો મરે,
જોખન જાપું કુંવાલ ભથ, વરખકાલ પારો કન્યાપ;
પરત્ર જાપતી મન નવ ધરે, માદાંત્ર વધતો આચરે;
આમલથી પાણી વેટે અનાદ, પહે જાંધવા ભરે પાવ;
વટે રાટ વેરીની રીત, પહે ભથ કરવાને પ્રીત,
વરત દિવસ તો જોખન વહે, ખીણે કાંટે જુખો રહે.

બાવપણે વિધા(દ્વિ)ન ન ગાય, વરધ થયે પઠે બાણના નય,
જનમ કરે બાધું કુંડ કામ, પઠે સંભારવા માટે રામ.
ચાતુરભાસ ન વરસે મેહે, યાચે માવકુ ચેતર વેહે;
ને કો નર અવસર ચૂકીયો, તે હાય થકી દેવે મુકીયો,
એ અવસર મીઠો માણીયો, તેણે લુન છાપી નાણીયો.

ફહેલ-

પરણાં નરનારી પ્રીતશું ધારૂ(યું) વણતું ધરમ,
માનની મરતે મન ડૂનું, કીધું કુંડ કરમ.
કામનીયે ક્ય એળખો, નરે એળખી નાર,
મીઠાં બિય પડતરે, પેહેલા બાવનો પાર.

ઐયે.

સામા કહે સાબળ રે રાજા મહીપત ગુ સમજે મન માહ,
હું કામનીનો એ કંથ, પરમેશ્વરે મેળવે એ પથ
મઠિ મુળને ગુ પરણાવ, લાખીણા લાડ જ લડાવ,
સાહણુ એ સચો હોય, કહી ન રહે મહીમા કોયે.
જેણે વરત ધારૂ'તું એહ, દેવ રૂપ દેવારી દેહ.
અધસ્ત વિવા કરી રીત, પરણાવા વરકન્યા પ્રીત.
સાથ દેવતા કરી સાથ, હેતે સોપી પથીને હાથ,
ખીન્ને માલ આપે જોટલે, તે પથી જોતો તેટલે:
ન ખપે હાથી એ તાહારો, એહ સખાર આપે માહારો,
ન ખપે કમલ તાહસ્ત તો એક, વાક મહારી એહ વચ્ચેક.
ન ખપે તાહારો એક જ શમ, ક્રુ નહી એક એ કામ,
હું ખજાણી કેરો તન, માનવા કેરુ તો નહી મન.
આરયા હું ન કરે તાહરી, પરણેા જો જી સ્ત્રી માહારી;
ખત્રીની ખબર સાબજો, જલે દોરડી, ન જલે આખલો.
અખલતો અખલતો ફરે, ન તજે ટક, જો જુએ મરે.
મણે તેહે છે માહારી નવ, ભૂપત મીઠો સઘડી બાત

ફહેલ

વિક્રમ કહે વીર' શુભુ વે કહી વાત વચ્ચેક;
તે કહી તે મે સાબડી, તેમ સાબડ ગુ એક:

ગુણ વાદારથી હું ગયો, ઠીક જોયો મેં ઠામ;
 ખાલ તમારો મૂલથી, કર પુરે માદારું ઠામ.
 માકમ હોત એ માહેરું (તો) નાવત વારે અરથ;
 હાથ આંહાં નથી એકવે, (એક) વાદારા કરમનો ગરથ.
 તાહરો માલ તે તે લીયો, એક પ્રાકમની આડ;
 મેં દિશ(મટિ)યું માદારો, પુસ્તુ કહે છે પાડ.
 ખીછ વાત બતાવીયે, શુભ શીમાડો સય;
 હું ચક્રે મયવી પડી, વાત ધરો મન માંડ.
 સલામી લેવું સદા, હોડ ધણેરી ઢાણ;
 સીરપાનો દેવું સહજમાં, વાક માને વાણ.
 આપવા જોત અમો સદા, લેવા જોત તું લાખ,
 શાણપણ હોયે (તો) સમજાવે, સો વાતની એક વાત.
 તેહ વાત ત્રીછ કહે, જોત માને તુજ મન;
 એક કમલ આપું તુને, વા(લા) રે લેવું અન.
 પણા હેતથી હું ગયો, એક ગુફામાં એહેન;
 કાંડે લાગી કામળી, છુપ જોતાંમાં બહેન.
 કરું દાન કન્યા તણું, દીધું લોકયે દાન;
 મટિ આપુ મન કરી, લો મન મૂકી માય.
 અદ્ધકાર અતલીખલ સમે, રોખા સપળી સાગ;
 તે પણ સસરા આગલે, હેતે જોડે હાથ.
 સલામ કરીને સાર ધરાં, રોપાં વસ્તુ સમંત,
 મુખ પામાં તે મુંદરી, પછું ઉપનૂ હેત.
 વિદમ વાલાવા ગયો, માનની મરડું મુખ.
 સાચું કહે રે મુંદરી, દલ દેહમાં સૂ દુખ ?
 જોયે.

ગુણસાગર પૂયવી તુજ ધણી, એ શીમાડે માદારો ધણી,
 છુપત તને નિત આપવી લોટ, એ કાશકો મોટો પેટ.
 ખલ વિના તે સિખા કરી, ચિત ધણી કરવી ચાકરી.
 જોગવીયે જામની બરથાર, આને વાંદા વારા અસવાર.
 સારુ રહેતુ તણે મુખ, દાવાદલ સચું એ દુખ,
 પરવસ રહેતું જો નવ પડે, અખડું મુખ કરીરે બંડે.

દુહો.

તાંબાપત્રે તેહને લખીને આપું બાહાણ,
તાહારે પ્રખેલે તાહારી, અખિલ વરતાથી આણ.
મુલ્યનું નાપો સુન્ને, મ કર આકરી મન,
છત્રપતિ હું છું તાંહાં, આણ નહી કા અન્ય.
ચોલાવ્યાં તે વિક્રમે, આપી રિધ અપાર,
કમલ, હાથી જે કામની, ભારિ જે બંધાર.
અધિપત મન આનંદીયો, આપ થયો અસવાર,
આવો હજેણી આનંદમાં, વેગે ન લાગી વાર.

૮. કહી ૧૬૮ પછી કે.માં વધારો છો:- (પાતું ૧૪૨)

શ્રી ગોડ માલવી વિમ્ન શુભ, સામક વેદી સાર;
કિંર સહુ કવીયાં તણે, એહ અકલ અધિકાર.
સેવક શ્રી શીવરાક્તિનો, દિવ(લ્) કવીયાંને ફાસ;
લામણ ભાટ ચારણ ભલા, આગનાથી અભાસ.
મુશુનિધ્ય સુન્નર ગામમાં અધિપત અમદાવાદ;
વાસ વેગણપૂર વિમ્નનો, આનંદ અતિ ઉલાદ.
સુત શ્રી વીરશર તણે, નર સામલજી નામ;
સિદ્ધજ ગામ શિરોમણિ તેડો તેણે કામ.
શ્રી વીરશર વડો, દલચાહક દાતાર;
મોદક ચોખા મહિમા તણે, મીઠું નહી કા પાર.
શુભ વિમ્ન સહોદરા, નિરમલ જેદની નાલ;
ખટ ધરમ ખાતે યોજતા પૂજવા ભેગ પરખાલ.
કુવતારણ કણુળી તાંહાં, એક થકી શુભ એક;
સભા સોનવત સારખી, વાર ગુણ વેક.
સપુત શ્રી સુદર તણે વીરજી વિશ્વ વિખાણ;
રાજસ શ્રી રહીદામજી, કચેલાવત કલાણ.
કાલજી એક કલપતર વાસણ ફેરે વંશ;
મનજી સુત માહારાજ જે અવતરીયા શુભ અંશ.
લધ બંધવ લાલક લહો, સામજી સકલ સુભાણ;
રખીદાસ રાજસ વડો, મનજી સુત મહેસાણ.

કવિ તેડા કોડે કરી, વેણીદાસ વડદણ્ય;
 દાન, માન, ડાહ્યાપણુ, શુભ વાતે સમરથ.
 અન્ન વલ આમુખલે દીધાં દખણાં દાન;
 પૂયવી કરી પસાયતે મનસા સિધ્યે માન.
 પુરાણ કરું પરમાર્થી, શાહાસ સકલની સાંખ;
 દીધું હાથ દરોહીને, બાર બચે એ બાખ.
 સતમુખ તેહને સારદા, મહીપત કેસં માન;
 કહે પુતલી સોજાને, એહવે થયે તે રાય;
 એહવાં માકમ ને કરો, ધરો સિદ્ધાસન પાય.
 એમ કીને પુતલી આપે મર્ઝ આકાસ;
 એહ કયા પુરણ હથી કહે કવિ સામલદાસ.

વાર્તા ૪ થી-સિંહલદેશની પદ્મિની; પુતળી માનવતી

ચોપાઈ

શ્રીમુખ સેવું સારદા, જેથી કષ્ટ ન બ્યાપે કદા;
 હંસવાદિની મોટિ માત, જેહની વાણી વેદવિખ્યાત. ૧
 પીણા, પુસ્તક પાવ્ય ધારિણિ, લક્ષ કોટિ કલ્યાણકારિણી;
 તું માતા જુહી જેહને, કવિતાજન કીધા તેહને. ૨
 તું પૂરે મનની કામના, નવ ખંડે આલે નામના;
 આપો ભુખ્ય શ્રી સ્વામી મુખે, કરું ગ્રંથ સલવાહી મુખે. ૩

૧ કે. પ્રતિમાં આ વાર્તા પુરણા પુતળી અને પા. પ્રતિમાં પદ્મિની પુતળી
 કહે છે. કે.માં આરબની સ્તુતિ નથી, તેમ વિક્રમના મદિમા અને તેના સિદ્ધાસનની
 સોબાજું વર્ણન પણ નથી; એમાં પહેલી ૧૭ કાંડોએ બાવ પદ્ય જવારનારી
 કોઈજ કહી નથી.

૧ સારદા-ફૂલ સરસ્વતી સદા. જેથી ૦ ફૂલ જેથી બ્યાપે ૩ કાંડે કદા; પા. તેડે
 કષ્ટ નવ આપે કદા. ૨ ફૂલ વેણીધારણી, લક્ષ્યા. કારણ. ૩ નવ. ફૂલ નવિ. ૩ શ્રી
 પા. ધી. સ્વામી પા. સોબા.

શ્રી મણુપત્ય દુંદાલો દેવ, સિદ્ધ સનકાદિક કરે જે સેવ;
તેત્રિસ કોડિ પહેલો પૂજ્ય, શુદ્ધભુદ્ધ, રિધસિદ્ધનો રાવ. ૪
સેવનાં સિદ્ધુરે સાર, અમૃત મોદક આપે આહાર;
શિવસુત, (શ્રી) પારવતીપુત્ર, વિતામણિ કરાં પર સૂત. ૫
કલ્પવૃક્ષ જેહને વ્યારણે, સેવું પદ સિદ્ધિકારણે;
આઘશક્તિ ઉમયાપતિ ધૃત, સેવક છૂ, નામું છૂ શીદ. ૬

હુંહા

માતતાત શુભ ઈદને ચરણે નામું શીદ;
વરણું વિક્રમ રાવને, કૃપા કરો જગદીશ. ૭
પુણ્યકારિ પ્રભાતનો, પુણ્યકારક પુણ્ય રૂપ;
નગર ધાર નરેન્દ્ર પત્ન, બોજરાજ ભડ બૂપ, ૮
બમણ-ભોજ બહુ પ્રાક્રમી, પંડિત પીહર પ્રમાણુ;
કલ્પવૃક્ષ કવિયાં તણો, અખિલ દેશમાં આપ્ય. ૯
વિદ્યાવિલાસ વપુષ વસે, વિવેક વાણી વેદ;
વ્યાકરણ પિંગળ પાઠમાં, અધિકા વહે ઉમેદ. ૧૦
ચરચા ચતુરભુજ તણી, ખરી વાતનો બોજ;
વીસામો વિમળ તણો, ભયનિવારણ બોજ. ૧૧
સવા લાખ એક સહજમાં, આપે અધિકજ આપ;
સિદ્ધાસન તેહને જડમું, કોપક પ્રણય પ્રતાપ. ૧૨

૪ ફા સીધ. સુધ્ય પુધ્ય સીધ. કો જે પા. આરણે. ૫ ફા. સેદુરે. આપે. આહાર.
રાવ. ૬ ફા. સંણ. સીધી. રાકિત. પા. સેવા કર. હું. ૬ પછી પા.નો વધારો-

સીવ સીવ ને સુપે કહેવાયે, સમહસાદીક પાત્રીક નયે.
કમ્પુ હીપાલ રાધેરમણુ, નનકીચવન રામ;
મઠે કોડી પાત્રીક સકલ, જપતાં નીરમલ નામ.

૭ ફા. કિપા. નુગ દિશ. ૮ પુન્ય નરેન્દ્ર. પા. પુન્ય નામ. પા. ધન નગર.
૯ ફા. બોહો કવિયા. ૧૦ ફા. વિલાસ વાણિ. વ્યાકરણ. પીંગલ. પા. વપુ વીનયે.
નકે ૩૫ ગાહ. ૪૪ વૈદ. નીમ. ૪૪ વૈદ. સુધ્ય.

૧૩	રત્નજડિત કંચન તણું, ઉપમાર અતિ અપાર;	
૧૪	દરસન દુષ્કમ દેવને, સરગ લોકનું સાર.	૧૩
૧૫	પૂર્વે વિશ્વકર્મા બચું, (તે) શિવને કિધું ભેટ;	
૧૬	આખું તે પછે હૃદને કાયેક કાંલે નેટ.	૧૪
૧૭	વાસવે સુંધું વીરને, વિક્રમ વીર નરેશ;	
૧૮	કાપક સંભવે તે, મયું, પૃથ્વીમાં પ્રવેશ.	૧૫
૧૯	રોહા તેહમાં સ્વર્ગની, વેકુંડી વિમાન;	
૨૦	કૃત્રિમ નાથ કૃષ્ણેની, ઉપમાએ અનુમાન.	૧૬
૨૧	પાછલ બત્રીસ પુતલી, પદમની ભેળે પ્રાંક;	
૨૨	ભણે સંજીવન સુંદરી, શેષસાગર નિધિ ગૂંધ.	૧૭
૨૩	ભોળે કાઠ્યું જૂઠિ થકિ, પ્રણામ કરી બહુ પેર,	
૨૪	શોભાબ્ધુ સભા વિષે, બહુ હેતથી ઘેર.	૧૮
૨૫	શુભ ગંગોદક સુંદર 'કરી, અખ્યત ચંદન લીધ,	
૨૬	અમૃત ચોષડીછંબધિક જથ, પૂજા બહુ વિધ કિધ.	૧૯
૨૭	ભરતખંડ ભોજ કરાવિઉ, દશ કાઠિયા દાન,	
૨૮	નરપતિ મેલ્યા નવખંડના, મહિપતે દિધાં માન.	૨૦

૧૩ કા. અતી દરસન. ૧૪ કા. પૂર્વે. વીર. વીરકમ. વીર નરેશ. કા. વર નરેશ. ૧૫ પા. ભેટક વેકુંડ. નિધિ કા. તો. ૧૭ કા. નીધિ શુ. ભેળે-પા. ભેળે. ૧૮ કા. શોભાબ્ધુ. સુંદર કરી પા શુભ કર ૨૯ કા. અધીક. જથ. પૂજા. બહુ પા. ભાડો. કા. વિધિ. ૨૦ ને બદલે કે. મા આ પંક્તિઓ છે—

શ્રી ભોળે લીધું શુભ લજ, યથા મહોત્સવ મનમા મન્ય;
સફલ જનમારો માહેનો, સ્પર્શ સિદ્ધાન્ત હોયે તાહેનો
દીધાં મંગલને ભેટો દાન, અન એવેરી દળણુ દાન;
ભોળ્ય કરાણુ બાધુ ગામ, માદલ વાળે કામે કામ.
પુરણ પામ્યાભાટ પસાયે, ગુણુ જરા રૂડા ગુણીજન ગય,
ધર મદિર અનુયાયો ગોખ, સુજતાદ્યે વધાવો ચેક.
કુપે ઉભર ધોઈયા, તોરણ બાધાં બાદાન,
સિદ્ધાન્તને શુદ્ધ કરું, વરલો જય જય મર.

વિગ્ર તેડબા વેદિયા, લાખીણી મુદ્દરત લાગ,	
મદક્ષણા પૂઠે કરી, પરઠે જમણે પાગ.	૨૧
‘માં, માં’ માનવતી કહ્યું મહિપલ પ્રત્યે મુખ:	
પાય મ ધરસ્યો પુરપતિ! દેહ પામસ્યો દુઃખ.	૨૨
અચિરજ પામ્યો અધિપતિ, હેતે જોડ્યા હાથ,	
નકાર કરૈા કાં નારિ! તે, બોલ્યાં ‘માં’ યા માટ ?	૨૩
માનવતી: (કહે:) રાજ સૂણો, બહા બોજ શૂપલ,	
સસવાહિ, સસક્ષણા, નિર્મલ મહિમા મલ.	૨૪
વિક્રમ અવતાર વાસવ તણો, આ લોકે પણ ઇન્દ્ર;	
શામે રાય સમસ્તમાં, જિમ તારામાં ચન્દ્ર.	૨૫
તરતીએ આસન તેહનું, તેહવો નર કેા થાય,	
તેહવાં પ્રાક્રમ જે કરે, (તે) ધરે સિદ્ધાસન પાય.	૨૬
પરપરાક્રમ, પરમારથી, ‘પરદુઃખલજન શૂપ	
પ્રાણુદેપણુ પરકારણે, અધિપતિ એક અનૂપ.	૨૭

૨૦ કરાવિલ-ખા. કરાવયો. ૨૧ વિગ્ર-કે.માં નથી. ખા. તેડા બહુ. પુઠે ફેલ પુઠકલ. ખા. પરકયા માંડો પાગ. પરઠે-કે. ‘બોજ’ ધરે જવ પાય.’ ૨૨ કહ્યુ ફા. કહીને. ફા. દેહે. ૨૩ બોલ્યાં ખા. બોલો સામાં સાય; ફા. બોલ્યાં સામાં માટ. ૨૪ માનવતી ખા. સિદ્ધિ. ૨૫ ફા. ચૈદ્ર. ખા. સોભિત રાયો. જિમ. ખા. જુ. ૨૬ કેા ખા. જે. જે ખા. પુન્ય ૨૭ થી ૨૯ મી કહીને બાવ કે.માં આ પંક્તિઓમાં આવેબેસો છે:—

બોલી પુરણા પુતલી, કરો નકારો તાય.
એ સિદ્ધાસન ઇન્દ્રવં, આણું વિક્રમહાથ;
તે સરખો દાતા મણે, સ્પર્શ કરે એ સાથ.
બેસી બીજે નવ રાકે, વિક્રમ વણુ નર કોયે;
અબજે બેસી પગ ધરે, તો કાંઈ અનરથ હોયે.

૨૭ ફા. પુર માક્રમ. એક ખા. અકલ કર્યાં ખા. કલ, ફા. કરતાં. ૨૭ થી ૨૮ કહીએનો બાવ કે. માં આ રીતનો છે:—

ચોપે

“ હે બોજ સાંભળ રે સવી! વિગ્ર સિદ્ધાસનનો પતિ;
તેણે જેવું પ્રાક્રમ કર્યું, અલ્પ(શ્ય) એવું તે સં આચર્યું ?

ભોજ કહે: સૂર્ય ભાગિની! વિક્રમસેન વખાણ,
કત માંડિને કહો મુને, પંચ કરે પરમાણુ, ૨૮
કિહાં વાધ્યો? કિહાં લિછયો? કિહાં કાઠું રિદ્ધ રાજ્ય?
દુઃખ લાગી દુનિયાં તણાં, કેહવાં કર્યાં પરકાજ? ૨૯

ચોપાઈ

કરણ અવતાર તણી તે કથા, યોગ્ય વાત માંડિ કરૂં કથા;
તે સાંભળતાં પાતિક જાય, નરનારિ સહુ પાવન થાય. ૩૦
રામકથારસ પુણ્ય પવિત્ર, ચતુર વિક્રમ એહ ચરિત્ર;
બરતખંડ જંબુદીપ જેણુ, અધિક મુક્તિપુરી ઉજેણુ. ૩૧
શિખાનટ ગુણવંતી ગંગ, સ્વરમમારમ તણે જે સંગ,
મહાકાસેશ્વર મોટો ઈશ, જ્યોતિર્લિંગ સ્વયે જગદીશ. ૩૨

તેણે પુણ્ય કરૂં છે જેહ, સંકેપે મુજને કાહો તેહ.

કાણ દુખિયાનાં ભામાં દુખાં - કમ પરબ પમણી સૂખ?
તે સાચી કાહોને વાણુ, કરૂં રીસ, (તો) ઈશ્વરની આણુ.

૩૦ તે પા. જે ચોગ્ય-ફા. જ્યોગ્ય. તે ૦ પા. જે સાંભળતે. ૩૦ થી ૪૪ મુખી
ફા. માં વિક્રમ અને તેના ભાણેની ઉત્પત્તિ તેમ વિક્રમની વિવિધ રાજીઓનું
વર્ણન કરેલું છે, ત્યારે કે. માં આમાંનું કંઈ પણ નથી; માત્ર આ પંક્તિઓ છે.—

પુરણ કહે: સાંભલ પુરશ્વરિ; વાહારી મહીપત નિરમલ શ્રવિ;
માલવમુખ ઉજ્યેણી ચાંમ, વીરચત્ત રાજનું નામ.
માંદાંકલેશ્વર સિવનું નર, દરસિદ્ધિ લાભરાદનુર;
જ્યોતી વીર જેણે વૈભાવ, કરી મન વણી મતિપાલ.
યયો એક અવનીપત ધાત્રી, રોક વારવા સાથી જી ધાત્રી;
મધાન રાજ્ય પોતાનો કરે, પોતે પરદુખ ખેતો કરે.
માણુ આપે પરકાજે કરી, ભોજ મને કહે છે મુંદરી;
સાંભલે નરપત આણુ દેવ, એકચિતે સખા સમેત.

૩૧ વિક્રમ ફા. વક્રમ. એહ ચરિત્ર પા. એહ પવિત્ર. જોણુ ફા. જાણુ. ૩૨ ફા.
દિપ. કોપા. પા. મોહોટા ફા. જુગદીશ.

હરસિદ્ધિ માત હજુરી ઘણી, ચાચરદેખા (જે) ગામ જ તણી,	
મકટ પીઠ ભુગજય લોક, સેવક સુખકારી દે રોક.	૩૩
ઐન્દ્ર પુત્ર પાચેા તે શાપ, મર્દભસેન થયો તે આપ.	
દેવ રૂપ દેવાંસી દેહ, બહુ ગુણવંતી રાણી બેહ.	૩૪
ત્રંગક ધડ તેણે તો રચ્યો, મહા મનોહર મહિમા મચ્યો.	
હાંકી હેતે જિત્યો હોક, કન્યા બે પરણ્યો તે કોક.	૩૫
(તિ)બેરી ત્રંગક રાજ તણી, ગરુઆપણ ગુણવંતી ઘણી,	
મૌઢા ગરભ વાખ્યા તે પેટ, નારી તે બે નાઠી(તી) નેટ.	૩૬
બે બાલક બે જણીયે જર્ણયા, જસવંતા, ગુણવંતા ધણા:	
એક ભરથરી ભારે બૂપ, રાજતેજ રઢીવાળું રૂપ.	૩૭
બૂપત કેરા તજિયા ભોગ, જસ જિતીને લીધેા ભોગ,	
તેહ આગળ કહેવાસ્યે કયા, જે ભોગી કહેવાણા જયા.	૩૮
બીન્ને પુત્ર જે વિક્રમ વીર, નાહાનો પથું ધોરંધર ધીર,	
જેણે વીર જિત્યો વૈતાલ, કેક દુષ્ટના આપ્યા કાળ.	૩૯
કેક લોકાનાં ભાગ્યાં કષ્ટ, શાભાવી જેણે બહુ સ્થ,	
જેણે જિત્યા પંચ જ દંડ, પૃથવીથી દાસ્યો પાખંડ.	૪૦
અહુરણી જેણે અવની કરી, ભિક્ષુકને ઘેર રિદ્ધિ ભરી,	
મુકિતપુરીવત મહિમા મૂલ્ય, ઈન્દ્રપુત્ર (તિ) ઇન્દ્રસમ મુલ્ય.	૪૧
પૃથવીપત્ય પુરંદર પાક, ભોતિક લેખ લખાણો શાક,	
મુષિધિરથી જસ જિતિયો, રાજ રામ તણી રીતિયો.	૪૨

૩૩ ક્રી. હરસીધા. જસ. લોક પા. લાયક. દે રોક પા. સદક. ૩૪ ઐન્દ્ર ક્રી. રૌદ્ર. શાપ ક્રી. આ(સા ૧)પ. બહુ પા. બેહો. ક્રી. જવલ સેન્ય. દેવાંસી રાણી ૩૫ ગરુઆપણ ક્રી. ગુરુઆપણ ક્રી. ગુણવત. જસ પૈદો. વાખ્યા બે પા માં નથી. ૩૭ ક્રી. ભુપ. પા. રઢીવાલો. ૩૮ ક્રી. ભુપત. પા. વછયો ક્રી. તેહની. પા. કહેસે. ૪૦ પા. લોકાના ક્રી. કષ્ટ. અ. બહુ પા. બાની. ૪૧ ક્રી. ભિક્ષુક. રીધ્યા મૂલ્ય પા. માં નથી. ૪૨ ક્રી. મુષિધિર.

લક્ષ્મણ તેણે કિધાં લાખ, કહું સંહોયે એક જ શાખ,
 સાગરમાં માગર, (ક) શુકચાંચ, જિમ રાત મુડમાં કહ્યું પાંચ. ૪૩
 રવિ કહે એ રિધ્ય મહિમા કહું, લક્ષ્મણ પત સારું જે લહું,
 મધાન રાજ્ય પોતાનું કરે, પોતે પરદુઃખ પોતો ફરે. ૪૪
 જીવ્યો જ્યાર સુધી જસલીયો, સુખે નિદ્રા ભોજન નવિ કિયો,
 ન કર્યો સુખે જીનો સંગ, ન કર્યો રાજ્યવૈભવ કે રંગ. ૪૫
 ન કર્યો વાહલો દેહ, કે દામ, વાહલું એક પરમારથ કામ,
 વાહલું પુણ્ય, વહાલો જયહોય, પાપીજન વાહલો નહિ કોય. ૪૬
 આજી ધરમમારગની ફરે, ન્યાય યાજ્ઞથી ન્યાય જ કરે,
 રાપ, રહિયત, ઘનુ કે મિત્ર, પુત્ર પરિવાર સમતુલ્ય ચરિત્ર. ૪૭
 જિતી નિદ્રા, જિત્યો આહાર, અધખત પામ્યો અપરંપાર,
 લગુલાધવી પિઘા બખ્યો, સહોદર પરનારી તણો. ૪૮
 પરકાયા કરે પરવેશ, એહવા સિદ્ધ તણો ઉપદેશ,
 અણિમા, મહિમા, લધિમા, મતિ, મહાસિદ્ધિ પામ્યો મહિપતિ. ૪૯
 એક સમે નિદ્રાવશ્યહોય, જાગ્યો ઝગડી(તે) લુગતે જોય, .
 ઉઠપો તે વેલાં આલસ તણ, શ્રીજયવાત ભૂધરને બણ. ૫૦
 તે વેલામાં થયો તૈયાર, જાંધાં સઠલ સહી હપીયાર,
 કલમટોય સોભાવ્યો સંગ, કાધી રાલસમેનો રંગ. ૫૧
 અંધારપછેડો જોઈપો અનૂપ, બલી બાલથી ચાલ્યો જૂપ,
 ખાગ કાહલું છે ચોધાર, હરસિદ્ધ તણું આપું જે સાર. ૫૨

૪૪ પત પા. જુધ. ૪૫ ફા. જર સુધિ. પા. અસી. ફા. રાજ વૈભવ.
 ૪૬ ફા. પુન્ય. જસ. ફા. પાપીજનને પા. નવ. ફા. ૪૭ ફા. નાચે.
 મિત્ર. ૪૮ ફા. આહાર. પા. પામ્યો. બણ. ૪૯ ફા. સીદ્ધ. પા. એહવા. ફા. સિધી.
 પા. પામ્યો. ૫૦ પા. હોયે ફા. નિદ્રાવશ્ય. પા. જોયે. ફા. જુધર. પા. જુદર પા.
 વેલાં. ૫૧ સહી ફા. સજે. જયમ પા. ઝલમ પા. સોભાવો. ૫૨ હઠપો પા. ઓપમ
 પા. ચાલો. આપું તે.

બુદ્ધિસાગર નિકલ્યો બારણે, નિરાચરયા જોવા કારણે,
જોયો ધડ, ઉજોણીવાટ, રાજ્ય ચાલ્યો વનની વાટ. ૫૩
અકસ્માત અલુપાદુ હોય, તે તો રાજ્ય દ્રષ્ટિ જોય;
દવ બાલતો હસે કે દૂત, બય પમાડવા આવ્યો બૂત. ૫૪
વપુ માંહે તો સંદેહ વસ્યો, ધર્મવંત તે સાદમે ધસ્યો,
સમીપ પાસ ગયો જોટલે, ચિતા બળતી દિડી તેટલે. ૫૫
ચિતા રચી છે વિવિધ વિવેક, પાસે નર ઉભો છે એક,
તેણે તાહિને સમરણ કર્યું, ચિતા માંહે પડવા મન ધર્યું. ૫૬

૫૩ ક્ર. બુધી. પા. બુધસાગર. ક્ર. નિકલ્યો, પા. ચાલ્યો. ૫૦-૫૩ ને બદલે
હે:-કે. માં આમ છે:-

એક દિવસ વચ્ચે રાજ્ય, ચાલો રાપે નિરાચરયા કાન્ય,
બાધો કાઠ, વાણી ગાતરી, ચાલો રણમાં હીમત ધરી.
ખડમ કોહોલુ હોસે હાથ, સાદક નહી પોતાને સાથ,
અહર ધાન હરસિધલુ ધરે, તે કોહોનો ડરાવ્યો ન કરે.
મુસ્તમ ફેટા બાધો કરી, ચાલો રણ વિકટની હરી,

૫૩ પછી કે. માં આ વધુ કરી છે:-

મુજે નહી વાટ કે બાલ, કાલ અધારી માઢમ રાલ,
લુપે તો વનમાં દવ બલે, વેગલે રણી તે કાણુ જ કલે.

૫૪ અકસ્માત ૦ કે. દુર અલુપાદુ દ્રષ્ટિ પડું, રાજને મન અચરત અકુ. ૬૫૦-કે.
બુત પ્રેત કે અગની બલે, એમ નિચારી (તે) સામે વલે. કે. ક્ર. કે આવ્યો પા
આવે. ૫૫ વપુ-કે. માં આ પશ્ચિમ નથી પા સદે વસો. ધસો. સમીપ-કે
ગયો નિકટ રાજ જોટલે ૫૬ ચિતા-ક્ર. ચિતા રી છે ૫૬ ને બદલે કે. માં આ કરી

૧. બધણુ એમ કરાં ૨. ધણુ, કાલ હો છે અગની તણાં.
૧ પાસે દિડા પુઠમ જ કાલે, રાજ તેને દ્રષ્ટિ જોયે.
ચતા પુઠે જરહબણા કરી, જપાવા માંહે બુધ ધરી.

અંપાવા માંજું જોડલે, (તે) વિક્રમે દિહું તેટલે,
 હાંહાં કહીને જાણ્યો હાથ, પુઠલથી બરાવી ખાથ. ૫૭
 સ્થા માટે તમે દુઃખિયા થાઓ? શા માટે તમે કાઠાં ખાઓ?
 દિવ્ય સરીખો કાં બાલે દેહ? તે દુઃખ તું મુજ આગળ કહે. ૫૮
 શા માટે પરહે છે પ્રાણ? સાચું ન કહે, (તો) ઇશ્વરની આજ્ઞા,
 સાચું ન કહે તો સિદ્ધિશાપ, પ્રલેકાલનું તુજને પાપ. ૫૯
 દુઃખિયાને બહુ વાધ્યું દુઃખ, દશવીશ ગાળોંદિધિ છે મુખ,
 મેહલ્ય મૂને તું ચિતના ચોર, સ્ત્રું માટે વલ્લુસમજે શોર? ૬૦
 દુઃખ દે છે મુજને શા માટે? જા તું બાઈ પાધરી (છે) વાટ.
 મુરખ તાહરું મનનું હોય, દુઃખ વિના મરે નહિ ડોય. ૬૧

ફૂલો.

જા મારગ તું તાહરે, હું લાગું તાહરે પામ્ય,
 ખોટી કરે છે તું મુને, ઉલાયે એ આમ્ય. ૬૨

૫૭ પા. માફ. વિક્રમ દીકું. જાણા ૫૭ થી ૫૯ ને જોડે છે. માં આ ફૂલો છે:-

ખાદખણા પુણ્ય કરી, કરે જન્મ અંપાપાવ,
 હાં હાં કહીને વિક્રમે જાણો તેહનો હાથ.
 શા માટે એકમાં પડો? તે મુજને કાઠો વાજ્ય?
 એવડું શું દુખ પ્રમદ? જેહ તલે છે માંજ.

૫૮. તમે પા. હં. પા. થયે. ખાથ. ૫૯ કહે પા. કાઠો. પા. આણ. ફૂલ
 પા. સીમનો ૬૦ ફૂ. માળો. પા. ગાલ.

૬૦ ચિતના-ફા ચિતન. ૬૧ પાધરી છે પા. તમારી. પા. હોયે. કાથે.
 ૬૦-૬૧ ને જોડે છે. માં આ ફૂલો છે:-

તારે દુખીયો ખો-(લ્યો) બાઈ તાહારે શા કચાટ,
 જે કામે તું નીસરો બને તાહારી વાટ.

૬૨ ઉલાયે. પા. ખોહોલાસે. ૬૨ ને જોડે છે. માં આ જે ફૂલો છે:-

જામ કામ માદારું તજ, આંહાં જાતો હું જાજ,
 હં કાંહાંથી કરમે આવીયો, હાથવ કરવા કાજ.

- સોડભાગો હું આવિયો, લુલ્લમ કરતાં જેહ,
તે તો આગળ આવીજી, સું આણે મુજ નેહ. ૧૩
- વહાણું વાહીને જશે, ટાડે મલશે હાડ,
મેલ્ય ખ્યાલ તું માહરો, માનું તાહરો પાડ. ૧૪
- વિક્રમ કહે ખોટી યસ્યો, તે આવે તુજ માંવ,
વાત કહા વિલુ મુજને, (તે) મારમ નહિ જવાય. ૧૫
- હું કહું ને તું સાંભળે, તાહરું સું સરે કાજ? -
મુજ કેરું દુઃખ સાંભળે સું આવે તુજને રાજ? ૧૬
- તરકરવિલા નીકળ્યો, (કે) રમરા ભાગ્યો ભર,
એહવામાં ઇલાં આવિયો કરવા મુજ વિચાર. ૧૭
- તુજને મળ્યે લંપટ થયા, તુજ સંગે થયા ચોર,
જે છું તે તમો ભણ્યો, કહો વાત તણો અંકાર. ૧૮

ચોપાઈ.

તાહરે તે ખોલ્યો છે દુઃખી: સાંભળ્યે બાઈ કહું છું મુખી,
જાતે તો જાહજી છું વરણ, સાંભલ્યે દુઃખ ખોલી બે કર્ણ: ૧૯

આ કથણુ બધી જશે, કાઠી ધારે આખ,
ખોટી ન કરે બાઈ મુજને, લાણું તાહરે પાખ.

૧૩ પા. સોડાં ભાગો. આવિયો પા. નીસરો. લુલ્લમ કે. નંબા. કરતાં પા.
જે તાહરું. તે. પા. જે બાઈ હું આવીયો, આગળ આવું તેહ. ૧૪ પા. તો વાહી.
૧૩-૨ અને ૧૪ ને બદલે ફા. માં માત્ર 'જે બાઈ હું નિસરયો, હું માનું
તાહરો પાડ' એ પંક્તિ છે; પણ પા. તથા કે. માં આ બે પંક્તિઓ દોવાળી અને
વાર્તાના સંદર્ભ મઠિ જરૂરી દોવાળી તેની લીધી છે. મેલ્ય. પા. તું મારમ ન તાહરે
માનું પા. હું માનું. ૧૫ તે. કે. તે આપાં નહી જવાય. પા. માંહે. વિના મુને.
પા. જવાયે. ૧૬ તાહરું ફા. તેણે તાહરું સું કાજ. મુજ-મુજ દુખને સાંભલે. કે. માં
આ કાઠી આખ છે:-હું કહું ને તું સાંભળું, તેણે પાખીસ સું રાજ; માહરું દુઃખ જે
સાંભલે, સું સરો તાહરું કાજ. ૧૭ ફા. વીલા. પા. નીસરો. ભયે. ૧૮ પા. તુજ
૧૯ છું પા. તે. ફા. કહું.

વસું વેગલો માલવ દેશ, પુરાણપાઠ ભણ્યો છું પેશ;
 જોખનવંત ઓ માર્હરે હતી, મત પતિમતાનું પાલતી. ૭૦
 સાસર પખ્યનો છું તો શરણ, એક દિન પામિ તે ઓ મરણ,
 મુજને તેહસ્યું હતો નેહ, પ્રીત જેહવી બપૈયા મેહ. ૭૧
 પેહેલે તો હતું જે દુઃખ, હવડાં થયું તે કહું છું મુખ:
 દિન ઉપર દિન વહો ગયો, તેહ દુઃખનો પારજ થયો. ૭૨
 કરમ ખનુસારે કરતો આહાર, જિમ સહુ વર્તે છે સંસાર.
 એક દિવસ શુકલ ચતુરદશી, સૂતો હું જાહેરે ચે નિશી. ૭૩
 નિશા જામ રહી જાહેરે, સ્વપન એક લાખું તાહેર:

હું જાણું જે વનમાં ગયો, એટલે જામ ત્રીજો એક થયો. ૭૪
 પાસે જન ખીજું નહિ કાપ, તે સ્થાનક એક કીતુક હોય;
 અવિરોધુ દીઠી હાથણી, જાણે (એ) ઐરાવત સાથિણી. ૭૫
 અનેક આભયણુ દીસે ધણી, અંકુસ અંબાડિ શોભા (તે) તણી,
 સમીપ પાસે આવી છેક, તે ઉપર બેઠી ઓ એક, ૭૬
 બિછા ચમર કરે એક પાસ, તે જાણું છું તેહની દાસ,
 જેહવો કમલ લતાનો વૃંદ, જાણે ચરદ નિરાનો અંદ. ૭૭

૭૦ ક્રા. ૪૮. મતિવતાનું કે. 'ધર્મ પતિમતાનું પાલતી' ૭૧ ક્રા. સસર.
 એક૦-કે. પા. થોડેક દાદે પામી મરણ. પ્રીત૦ કે. માં આ પાદ નથી. ૭૨ પેહેલે-કે.
 પેહેલું દુઃખ વેહું, હું તેહ. ને પા. એ. હવડાં કે. માં આ પાદ નથી. તેહ૦-કે. તેનો
 શોક રહેથી ગયો ૭૩ કે. ગ્રાહી. ક્રા. નીશી. સૂતો પા. પોહોયે ૭૪ ક્રા. નીરા. પા.
 લાખું. ૭૪. હું જાણું ને કે. પરમજ જાણું છું. એટલે કે. જાણું ને. ૭૫. ક્રા. કૌલિક
 પા. કીતગ અવિરોધુ કે. પા. એવે એક. પા. ઐરાવત. ૭૬ અનેક કે. વાર. દીસે
 ધણી કે. વિવેક. પા. સધાણુ. અંકુસ૦ કે. માં આ પાદ નથી. શોભા તણી પા. અંબાણુ
 સમીપ૦-કે. માં આ પદિત નથી. છેક પા. છે એક. ૭૭-૧ પાણી કે. માં આ પદિત
 છે. અંકુસ અંબાડી સંધાણુ. બેઠી ચતુરા ચતુરસણુ. કે. વૃંદ ક્રા. ૪૬. નિરાનો
 કે. પુરણનો

એહવું (તે) સીનું મુખ ઉઘોત, જોડવી ચિંતામણીની જ્યોત,
 પેહેત્યાં વચ્ચે (તે) અતિ અનુપ, સૂં વખાણું તેહનું ૧૫. ૭૮
 નાગકન્યા કે દેવાંગના, નહીં તે સી ધીમું અંગના.
 જોડવી ધંદ તણી અપજરા, મહા બાગી મહતી મમજરા. ૭૯
 સારદ નિશા જોડવી જામતી, નહીં જૂતલ એહવી ભામિતી.
 પદમતી કે ચિંતનીનાં મહેન, અતિ મોહિની આકારે એન. ૮૦
 કનક ચૂડો, કંચુકો ને હાર, નખશીખ શોભા અપરંપાર,
 કે રંભા કે એ (કો) મોહિની, કે રાણી હશે કોહતી. ૮૧
 મેં તે ૧૫ નિરખ્યું તે તણું, મોહબાણ વાગ્યું છે પ્રણું,
 કરી સાન મુને દીધો સાદ, (મેં) દીધો તેહને આશીરવાદ. ૮૨
 તે કન્યા બહુરૂપી બાલ, કરે ઝાલી મોતી વરમાળ,
 આવી સમીપે મોટા બ્રહ્મા આજ યદિ ફર્યું તમ કરમ. ૮૩
 (એ) મોતીમાલા કંઠે ખાલસ્યું, જામજો કર હેતે ઝાલસ્યું,
 તમને પરાણું રૂડી પેર, સકલ સમૃદ્ધિ આણું (તુજ) ધેર. ૮૪
 શ્યામિ યાપી સેવા (હું) કરું, વચન આપ મુસ્તકે હું ધરું.
 તાહરે હું ન ગયો તે પાસ, મેં જાણ્યું કરે છે હાસ. ૮૫

૭૮ ફા ચિંતામણીની. અનુપ સ્યૂં-કે. સૂ વિખાણું કરે બ્રમ બુપ. ૭૯
 નખના પા કે. સમના. ૭૯-૧ પાળી કે. માં આ કડી વધુ છે:-

હર હપર મોતીનો હાર, નખશીખ શોભા સખલી સાર,
 કે રંભા હશે મોહિની, કે રાણી હશે કોહતી.

૭૯-જોડવી કે. કેહશે મહા બાગી કે મોહબરી, પા મોહ બરી, ફા. મહો બાગી.
 ૮૦ જામતી ફા જ્યામતી જુવલ જે હવી ફા જામીતિ અતી મોતીની પા. ચિંતનીનાં.
 ૮૦-૧ અને ૮૧-૧ કે માં નથી અપરમપાર પા સખતી સાર ૮૧-૨ કે. માં
 ૭૯-૧ પાળી છે ૮૨ ફા મોહનૂ બાણ મોહન-કે તલક હેંડ હરખ્યાં વણું. ૮૩
 તે કન્યા-કે હતી કન્યા જે જોળન કાલ પા હો મોહોદ્યા ફા પા. બ્રમ તમ
 ફા. તમાર. ૮૪ ફા. સમરીધ એ પા આ ૮૫ ફા સેન હું કર ૮૫-૧ પાળી
 કે. માં આ પદિત વધુ છે. અનેક વાતે બાધા સમ, તે તુજને પરાણું નહીં કમ.
 ૮૫-૨ ફા હારા

- (ફરી) મિજ વાર બોલાબોલ ધણું દીડું હેત મેં તો તે તણું,
હાથે સાન ફરી તે સાર, ફરી સાદ દીધા દશબાર. ૮૬
- ૫ (તો) પાસે ભવા લાગિયો, એટલે ઝખફીને ભગિયો,
✓ પશો અણુવણુ તુટી ખાટ, તરફડતો તો માકણુ માટ. ૮૭
- દીડું તે તો અલોપ જ થયું, સુખ ઘમણુનું વહેતું મવું,
પડી ફાળ ને ઉઠી ઝાલ, ગર્ભ હાથણી, સ્ત્રી, વરમાલ. ૮૮
- જોતાં દ્રષ્ટ આગલથી ગર્ભ, હું બાણુ ઈલાં ઉભી રહી,
તેહના મુખખત્રીશી તણી, તેહની પીડા મુજને ધણી. ૮૯
- સાચુ કહું તમ આગલ કવી, તે મેહે રહેવાનું નથી.
કા આગળ કહું ને સુધુ કહું, મહા દુઃખથી વણુ ખૂટે મરુ. ૯૦
- ખીજુ દુઃખ મનસું ભાગીઈ, દ્રવ્ય હોયે, કિહાંકે માગીઈ,
વળા વિચારયું રહ્યા વિયે, વિક્રમ દુઃખ ભાગી એ રહે. ૯૧
- રાગ પાસે દુખિયાં ધણાં, કરે કામ વિક્રમ તે તણાં.
જતો હુતો ઉજેણી જ્યાંહ, એહવે પડી નિશા મુજ આંહ. ૯૨
- મેં વિચારયું રહ્યા સાચ, હર્ષયુ માહરું રાખું હાથ,
સમણા માહે રાગ સુધુ કરે, સી વસ્ત છે મુજ આગળ ધરે. ૯૩

૮૬ (ફરી) બીજી-કે મા આખી પક્તિ નથી ફરી બીજી વાર પા ફરી
ફરી દીડું ફા હવું પા હાથે ફરી પા વતી ૮૭ હું તો પાસે કે સાંઠ
માની પશો પા પોહોડા ૮૭ પછી કે તો વવારો—

દાવિદ તણી તો નહોતી મણા સામણુ મણુવણુતાંતા પણા.

૮૮ ખત્રીસિ તેહની પીડા કે મેહે વેદના ૮૯ પછી કે મા આ પક્તિ છે -
તે નારીને પાવે નેહ, વીજી ઘણી વેદના નેહ ૯૦ પા મેહેથી માહાં કે મા
હેહ બાળીને મર ૯૧ ફા પા દુખ હોય તે, પણુ આથી માપ વધે છે પા મર
ભાળીયે કિહાંકે પા કલી નઈ ૯૨ પા ફા પાસે ભવે પણુ એથી માપ વધે છે
૯૨ જતો-ને મરવે કે મા ગામ છે -

હુયે જતો તો તેજે કામ, વિક્રમ પાસ ૯૩યેણી ગામ,

માહા આવો તો નીચા પડી, વિચાર કરો મેં તેણી પડી

૯૩ હમયું-કે એમ કરતા પડી છે રાત ફા. સી પા ૯૪ સી વસ્ત-
કે. માં આ પાદ નથી

માહરો કિમ સરે તે અર્થ? ગણી આપે રાજ તે ગર્થ.
 દેવરપને દુઃખ કિમ દેશ? તેહનો દોષ માથે કિમ લેશ? ૯૪
 લોક મુજને ધહેલો કહે, કહે(શે) સમણું સાચું કિમ રહે?
 કહે સૂ દીકી આળપપાળ? (તે) સાચું કિમ પાપે જૂપાલ? ૯૫
 ફંદ રચી ખોટો લાવિયો, રાજને દુઃખ દેવા આવિયો.
 તાહરે હું તો હજુઓ યાચુ, જીજેણી મહિ (તો) નહિ ભયું. ૯૬
 આખર દેહ મારે મકબુ, રાજનું શીદ મત ચૂકવું.
 પંચધટાળી કરશે લોક, કહેશે દુઃખ દે છે એ ફોક. ૯૭
 એહવો મનમાં ધજો ગે ધાટ, કચ્ચાં એકઠાં અગનીકાઠ.
 જિમ મુજને પાણિવલ ભય, ધરી એક વરસાં સી યાય. ૯૮
 મરવું મુજ લાગે સોહિયું, દુઃખ સી મેહ તણું દોહિયું;
 એ તુજ આગળ બાગ્યો બેઠ, નથી ખીજો માહરે મન ખેદ. ૯૯
 માટે તમ્યો પથે પરવરો, જાતા હોયે તે કામ જ કરો.
 સાંમતી માહરા મનની વાત, છોડ બાઈ! માહરો હાથ. ૧૦૦
 માહરું કામ કરવા દીછું, ખોટી મુજને નિખીછું. ૧૦૧

૯૪ પા અર્થ ગરથ માહરો કે માહાર કામ કોઈ નહીં સરે
 ગણી-કે. મા આ પાદ નથી. ફા દોસ પા દેયું લેયું દેવરપ કે ફાસ
 દુખને દીજે તેહને, તેહ પાપ લેકવ દેહને ૯૪ રામણ. ફા સમાણાનું પા
 દીકુ તે-કે પા જે સાબળે તે તો દે માળ ૯૫ તાહરે ને બદલે કે મા
 આ બે પક્તિઓ ૭ ફટ ફટ કેહેશે સહુ લોક, લગણેણી ભડ તે ફોક, જુકો કાઠ કરી
 તાહા ભયું, તો તરણાથી હજુયો યાચુ પા ફા યાચુ ફા ભયુ ૯૭ કે શીદ. શું
 પચ-કે મા આ પક્તિ નથી ૯૮ ધડી-કે સીનેહેથી વરસ બચે ફા મનમા
 પા કાટ ધડી-કે ધડીયે વરસ બરોબર ચારે મરણ-કે બહુ ધું તે દુખે
 અમો, જાતા હો તાહા ભયો તમો મન ખેદ પા કે મન ભેદ ૧૦૦ મદિ-કે મા
 આ પક્તિ નથી સાબલી-કે ઈશ્વર આણુ એ સાચી વાત, મુખી દે બાઈ! માહરો
 હાથ પા મુખી છાડ બાઈ માહરો હાથ ૧૦૧ કે મા આ કડી નથી પા દીછયે
 કીછયે

દ્રુહા-

તેહ તણુ દુઃખ સાંભલી, બોલ્યા વિક્રમ વીર.-	
તાહરું કામ અમો કરું, હૈડે રાખો ધીર.	૧૦૨
છાડ શોક મનડા યકિ, કાળજી ચિર કરી રાખ્ય,	
ભાગું દુઃખડું તાહરું, તેહનો અગની સાખ્ય.	૧૦૩
માસ એક(ની) મેહતવ કરો, ધરો ચડિનું ધ્યાન,	
તે સી હું પેદા કર, આગ્નિ અધિર્નુ યાન.	૧૦૪
પરણાવું તે પદમની, સમણે દીઠી જેહ,	
અનહિદક મુખ નવિ ધર, તો લે પ્રતિજ્ઞા તેહ.	૧૦૫
તાહરે વિગ્ર જ બોલિયો, સી વાત કરે એ જૂઠું	
પાપીનું એ પારખું, કાંઈ ડિંગલ સેઈ જાહ.	૧૦૬
પરદુ ખલજન સાંભલ્યો, અવની વિક્રમ રાય,	
તેહવાનો નહિ આસરો, (તો) તુજથી કિમ એ ધાય ?	૧૦૭
નથી મરથ માહરી કને, નહી વચ વયુ કે પાસ,	
તમો દસો કંઈ તાકતા, મૂકા તેહની આરા.	૧૦૮
સમણાનું સુખ માહરુ (તે) ઈશિરથી ન અપામ,	
ખીજુ હોય તો જાગીઈ, આપે વિક્રમ રાય	૧૦૯
પાણીમાં જિમ નાખીઈ, સોના ફેરી કાલ્ય,	
વિક્રમને જઈ સું કહું ચમણે દીઠું (તે) આત્મ.	૧૧૦

૧૦૨ થી મા દ્રુહા નથી પણ ચોપાઈ ચાલુ છે ૧૦૨ થી ૧૧૩, એ દ્રુહાની, ૧૧૪ થી ૧૧૭ ચોપાઈની અને ૧૧૮ થી ૧૧૯ એ દ્રુહાની કડીઓ. કે તેનો ખાત પછી કે મા નથી. ૧૦૧ સાબલી પા. સાબડ. પા. ચોસા ૧૦૩ કાળજી ફા. કાળજી પા. કાળજી ચીર રાખ. પા. દુઃખ હું, તેહનો ફા તેહની, પા. તેહની બા. ૧૦૪ પા. અણકુ ૧૦૫ ફા. અન મનીસા. પા. પરનીશના. ૧૦૬ ફા. વીમ. પા. દરો ફા. ડેમલ ૧૦૭ અવની પા. અવની ફા. આસરો. ૧૦૮ ફા. વયુ કે પાસ. પા. વયુર પાસ. તમો ફા. તમો. સી દેહેલા દલા. ૧૦૯ પા. અપાવે લગીરે વીમરાવે ૧૧૦ પા. નાખીયે, ફા. વિક્રમ પાતે

- જૂઠો જૂઠો સહુ (કા) કહે, સાંભળતાંમાં લોક,
અમધૂ અધદૂ બોલીઈ, (તે) મન જાણું દૂ ફોક. ૧૧૧
- નહિ તે સરખાનો આસરો, જે વાચા નવિ ચૂક,
(તે) કામ સરે કિમતુજ ચકિય(ત) મિથ્યા લવરી મૂક. ૧૧૨
- તાકો છો તે તો નથી, વાદન, વચ્ચ ક્રે ગરથ,
જામે કાપ વસ્તી વિષે, જિહાં સરે તમારો અરથ. ૧૧૩

ચોપાઈ

- દુ.ખિયો એમ બોલ્યો તે મુખી, કરે કુણુ મુજને તે સુખી?
ફરિ પ્રકટે કો જાહારે રામ, તોહે ન યાપ અમારુ કામ. ૧૧૪
- ભીજે જો પશ્ચમમાં રવિ, તોહે ન દેખૂ નારી નવિ,
ગગાણુ દખણમાં જામ, તોહે કામ માહરુ નવિ યાપ. ૧૧૫
- મેરૂ ચળે, કો દિગપાળ, તોહે ન મળે નારી, વરમાળ,
ફરી અવતાર વિખલુ જો ધરે, તોહે કામ માહરુ નવિ કરે. ૧૧૬
- રામણા માહે, સાચુ નવિ હોય, ડાલો હા કહે નવિ કાપ.
દુ.ખ જાગૂ તે યેહેલો કહે, ડાલો તે કિમ સાચુ લહે. ૧૧૭

કુહા

- દુ.ખજનન એક સામળ્યો, વિક્રમ ઉજેણી ગામ,
વળી તું કિહાથી પેદા થયો, કહેને તાહરુ નામ ? ૧૧૮
- એક દુ.ખ, ધીજૂ હસું, ખાતર ઉપર તેલ,
આ પરદુ.ખહર પેદા થયા, મિથ્યા લવરી મેલ્ય. ૧૧૯

૧૧૧ અમધૂ પા. અન્યા પા. જોનીરે ૧૧૨ ફા આસરયો મીથ્યા. હુક-
પુક પા લવરી ૧૧૩ વાકો પા તે કહો છો તે નથી ૧૧૪ તો પા તો પા
ચાવે ૧૧૫ યદ જાવે ચાવે ૧૧૬ ફા નારિ વીધુ પા હોયે કાવે ૧૧૮ યદ
ફેરે ૧૧૯ ફા મીથ્યા મેહલ્ય પા લવરી

વિક્રમ કહે વિપ્રા જ સુણો, રાખો હથે હાથ,	૧૨૦
સેવક તુમ ચરણરજ તણો, વિક્રમ તે નિજ નામ.	
નિશચરઆઈ નીકલ્યો, જોતે આલ્યો (આ)અગ,	૧૨૧
સુખ સમણાનું સત્ય ચયુ, (તે) ધાણણુ વાહકુ ભાગ્ય.	
પરણાવુ તે પ્રેમદા, તાહરે મુખ લેજી નીર,	૧૨૨
માસ માહે મેળા કરુ, તો જાણે વિક્રમ વીર.	
કદાચિત કામ ચયુ નહી, તરુણી ન મલે તેહ,	૧૨૩
તો સ્થાનક આ ચિતા રચુ, બળસ્યુ આપણુ બહ	
વચન જાતે, વધુ જશે, જોલ્યુ અખોનું યાપ,	૧૨૪
તો તું નિશ્ચે જાણજે, (તો) પ્રતે યાપ મુજ કાય.	
(મુજ) હરસિદ્ધિ માત પ્રતાપથી, જો શિર મારે ધ્રિય,	૧૨૫
માસ માહે મેનુ માનની, વજ રહ્યથી રીસ	
વિશ્વાસ યથો તે વિપ્રને, પૂરણુ હેતેથી પેર	૧૨૬
મારો નિત્યે મોહકા, હરી રહો મુઝ ઘેર	
સમ દીધા બહુ સામદા, અભહત્યાદિક પાપ	૧૨૭
માસ સુધી મહિર રહો, હુ આપુ આપો આપ	

૧૨૦ વીક્રમ. ૧૨૧ ફા. નીસ જોવા પા. નીસરો ફા. સમણાનું જામાણ.
 ૧૨૨ લેજી પા. લેયુ ફા. વીક્રમ ૧૨૩ ફા. કદાચિ ચયુ પા. યારે ફા. ચત.
 ૧૨૪ પ્રલે. પા. યારે ધરુ નહીં મારે. ૧૨૫ ફા. હરસીધ મુજ પા. મા
 નથી. વજ પા. તુજ ૧૨૬ ફા. વિશ્વાસ. નીત્યે હેતે મુજ પા. મુણ ૧૨૭ ફા.
 જમ ૧૨૦ થી ૧૨૭ એ સાત દુહાએને બદલે નીચેની ચોપાઈઓ (જે ૧૦૧
 પછીથી કે ના સદર્ભ પ્રમાણે ચાલુ છે) છે -

વારે જોડો મહીપત મખી, સાબરે તું જામણુ દખી
 મરુ સરવથા વાહાતુ મામ, વીરજીવ વિક્રમ મુજ નામ.
 નિશચરજ જોરા નીકડો, માટે આવો આદર્શ એકડો
 વિપત વાદમા હોયે વહોપ, માટે આ લીધો જ વેદ
 તે સ્વપનમા દીડી છે જોડ, પરવક પરણાડ તુજને તેડ,
 જો નવ ટાડુ વાહરો ચોક, તો વીરજીવ મુજ યારે ફા.

ચોપાઈ

રાખ્યો વિપ્ર ગુણવંતો ઘેર, પછે પ્રભાત્ય ચર્ધ સી પેર ?
 હિમ્મત રાખી હા તો કહી, મહીપત્યને મહા ચિંતા થઈ: ૧૨૮
 દાદા ત્રીસ તો કાલે જર્યે, વિપ્ર વામદો પૂરો થર્યે.
 ફૂં કફ કો આગળ વાત, આરાધ્ જૈ હરસિદ્ધ માત. ૧૨૯
 શિપ્રાતદ્ ગંધરવું મસાણુ, ભૂતબંતર ભેરવનું રાણુ,
 બાવન વીર, ચોરાશી સિદ્ધ, છપન કોડ ચામુંડા (સા)નીધ્ય. ૧૩૦
 સિદ્ધ વડ, ગર્યો ગંભિર, ગંગા સમાન શિપ્રાનાં તીર,
 શ્રીહરસિદ્ધ મોટી સાયકા, વરદેયણુ. વરની દાયિકા. ૧૩૧
 ચાચર દેવ્યા જામ જ તણી, ચાદયો મહીપત્ય (તે)માતા ભણી.
 કરી આસન, ધરીયું દદ બ્યાન, સુયા ચંદન, ફલ ફોફલ પાન. ૧૩૨

ન કરે તાહાર્ક કારણ મન, કહેતો તાર પછી લેવું અંત;
 ને કામ મુજથી નહીં પાય, આપણુ જે બલસું ચેહે માંય.
 સમ ખાધ, દીધી બહુ આસ, યયો વીમને ફૂલ વિશ્વાસ;
 ચિંતા બળતી રહી તેણે કામ, જે જણુ આવા ઉત્તેણી જામ.
 કામણુને કહે છે મુખે રમે, ભેળન મન ભાવંતો જમે;
 માસ એક જમ પુરો થાયે, તારે હું લાગું તમ પાયે.

૧૨૮. ફૂ. સી. હિમલ. મદા. પા. પછી મહીપત્યને પા. રાગને. ૧૨૮ મી
 કીને બાસે કે. માંબા એક પંક્તિ છે:—એકવી સિખ્યા તેહને કહી, પછે રાયને ચિંતા
 થઈ. ૧૨૯ વિમ-કે. શી ગત એ કામણુની યસે. ૧૨૯-૧ પછી કે. માં આ
 પંક્તિ વધુ છે:—ઈઈ વિમાસણુ મનમાં વડી, વીતો દલ નીસા તો વડી. જૈ હરસિદ્ધ કે.
 હું ચંદી. ૧૨૯ પછી કે. માં વધારે:—

દીધી પુત્ર અપરમપાર, સુયા ચદણુ ફલ મેવા આહાર;
 પુરાં પંચામૃત ધૂત ખીર, ભલી જાતથી ચાચો વીર.

૧૩૦ ફૂ. પુત, રાણુ. સિદ્ધ. છામુંડા. સાનિધ્ય ફૂ. નિધ્ય. ભૂત-કે. સપલી
 સુતાવણુ રાણુ. બાવન-કે. ખેચર વંતર બાકા બલે, સાધ્ય લખ ચોરાશી મયે.
 ૧૩૧ ફૂ. સાધ્ય: સિધ્ય. ગંગા-કે. વસે નિલ બંદાં બાવન વીર. હરસીદ્ધ. ગર્યો
 ફૂ. ગંધરવ. ફૂ. ગંભીર. ૧૩૨ કરી-કે. ન ગણે ખીક કોહોતી મન માંહે; કરું
 ધાન આપે જઈ તહે. ફૂ. હરસીધ્ય. પા. સાદકા. કરી-પા. કરું આરાધન. ફૂ

પ્રગટ કરી તે ધૂતની ભેલ, કર્યું અભુષાળું અતિ ઉદોત,
 ઠરે કુહા હુતદ્રવ્ય કાળ, રાજરિક્ક કરી તે તાળ્ય ૧૩૩
 જવ, તલ, ધૂત, પચામૂત, ખીર, સરવ હોમૂ ચિકમવીર,
 તોહે માત ન ચર્મ પ્રસન, દીધું નહી દેવીર્મ દરવન ૧૩૪
 માહા નિશા પાસે નહિ કાવ, વિક્રમમેન વિચારી ભેવ. ૧૩૫

કુહા

પૂજા પૂરણુ નિશા ચર્મ, ઉઠે હોઈ જવ દિસ,
 પૂરણુકૃત પૂરણુ કરી, ઉદવા માંજૂ ચીવ. ૧૩૬
 કાઢી ખડગ કોટે ધરયુ, (તવ) પ્રસન ધવા તે માત,
 હાં હાં કહી હજુરથી, હેતે જાણ્યો હાય. ૧૩૭
 શા માટે દેહે તુ તજે ? શા માટે આવ્યો તોડે ?
 મુઝ સેવાપરતાપથી, વચ તાહેરે તણુ લોક. ૧૩૮
 અરે રાખા ! પૃથિવીપતિ, કહાવો ચતુરમુળણુ,
 સ્યુ કુ.ખ તુઝ પરગટ યયુ, (જે) સહેજે હોડા પ્રાપ્ત. ૧૩૯
 માગ્ય માગ્ય આપું તુને, જે મન તાહેરે હોય,
 મુજ હાય ચિર તાહરે, (તો) મજ ન શકે કાવ. ૧૪૦
 રાજા પ્રદક્ષણા કરી, જોડીને જે હાય
 માહન્ન કુ.ખ જણો તમ્બો, સ્યુ જોણુ તુમ સાય ? ૧૪૧

ફા. ૧૩ ફા. ૫૬ ૧૩૩ તે પા. લાં અતિ ફા. રાજ્ય પ્રકટ-કે પરચમ સ્થાન
 લીપ્ય નર્મ હજુ, પાન એકામર ચીતે ધત્ત કરે પા. હો કરી પા. અન્ય ૧૩૪ પા.
 લીપ્ય ૧૩૫ પા. કાવે ભેવે ૧૩૪-૫ ને બહારે કે. મા અગમ ઉ.

સરવે હોણુ કુહા માહે, પણુ ચક્રી જોની નવ તાહે,
 પડે દેહ માગી કાવવા, ચક્રીની આહુત આપવા
 ઉડે ચિવ નાણુ છુ કુ, માગી છેજે તું આમુઠ

૧૩૬ પા. હોયે ફા. પા. લીસ કરી પા. કર ઉદવા ફા. બેલ્લ ૧૩૬ કે મા
 નથી ૧૩૭ પા. ધરણુ, જાણા હેતે કે પરગટ ૧૩૮ કે. મા નથી. ૧૩૯ પા.
 રાને હો સહેજે હોડા કે તળવા આતિ. ૧૪૦ સકે ૧૪૧ પા. ભવ સુ

વાર્તા ૪ થી-સિંહલદેશની પદ્મિની, પુતળી માનવતી ૧૭૫

વિપ્ર સ્વપ્ન માંહે પરણિયો, આરોપી વરમાલ,
તે તો કન્યા કે તણી, કહુંની બેટી બાલ. ૧૪૨
ગામ, નામ ને ઠામ કહો, (કહો) મલવાનો ઉપાપ,
પરણાવવો તે વિપ્રને, તો જ મનોરથ થાય. ૧૪૩
કહે: યક્તિ સુષો રાપણિ! તિહાં છે વીશમી વાટ,
(તે) ગામ ઠામ કહું તુજને, મેલો મન ઉચાટ. ૧૪૪

ચોપાઈ

નગર અનુપમ સિંધલ દેશ, જિહાં નારિ નવ જોખન વેશ,
પદમની પ્રકટે છે પેર, સિંધલ દેશ તે ઘેરઘેર. ૧૪૫
ખીજી નહી તે રાઈ નારિ, પ્રકટ પદમની કારોહાર.
તિહાં નવિ જાઈ કોઈ માનવિ, નવિ જાઈ દેવ કે દાનવી. ૧૪૬
નવિ જશ્ન ગંધર્વ કે નાગ, નવિ જાઈ અહંકારી આપ,
નવિ જાઈ તિહાં કપટી કાવ, વિકટ વાટિમાં ચોડી હોય. ૧૪૭
તેહ વાત તણો કહું વંક, નવ જાઈ રાજા કે રક,
જે જવાની ઇચ્છા કરે, વણુ ખૂટે નિથે તે મરે. ૧૪૮
દુનીયામાં જો જીવ્યું ચાહો, રખે રાવ સિંધલમાં જાયો.
જોયું અમૃત દબે ભરી, દેહ રાવની સાથ કરી. ૧૪૯

૧૪૨ વિપ્ર કે. વીપ્ર સ્વપ્નમાં જીયે જેવી જે દેખાડો માહારી માત. પા.
સ્વપ્નમાં. ૧૪૨ ૧ થી ૧૪૩ ને બદલે કે. મા આમ છે:—

કોણ ગામ, કોણ ઠામ છે, કોણ નાત, કોણ દેહ,

. કોહો તણી તે બેટી, ગામણ હીડી બેહ.

૧૪૪ પા. ટુને રાયેજ. ૧૪૫ પા. તંહાં છે પેર કે. ઘેરઘેર. તે ઘેરઘેર કે. દેરાની
એવા પેર. પા. જાયે. કા ૧૪૬ ખીજી કે. મા આ યક્તિ નથી. તિહાં કે. જાઈ ન ચકે
કા તિહાં માનવી. ૧૪૭ નવિં પા. નવ જાયે પા. ગામવ આપ પા. લાખ. યદિમા
પા. વાટમાં. ૧૪૭ મી કહી કે મા નથી. ૧૪૮ તેહ કે. તે દેરાનો વાકો વંક
નવ જાયે ફા. જવ જાયે પા. નવ જવાયે. ૧૪૯ જોયું પા.માં જો; 'યુ' પડેલો લાગે
છે. પા. જાયે, ચાહો દેહ ફા રહે; પણ દેહ જોઈએ જોયું કે. મા આ યક્તિ

માતા માહરા કષ્ટ જ કાપ્ય, વરદાન જે માગુ તે આપ્ય, ૧૫૦
 સિંધલ જામૂ, લાનૂ નાર, આપૂ ધાણજીને આ ઠાર. ૧૫૦
 તારે દેહ અમારો ધરુ, નહિ તર વણુ ખૂટે હ મરુ, ૧૫૧
 નવખડ માહિ જણાઈનિમ, પાલ વચન મહામાયા! તિમ. ૧૫૧
 શપણે દિહુ તે આપિયુ, કષ્ટ દુખિયાનૂ કાપિયુ, ૧૫૨
 જામૂ હું સિંહલ પાસરો, માહરે તો તાહરો આસરો. ૧૫૨
 વાટે રખા કરજે માય! પથે ચાલવા માગૂ રાય. ૧૫૨
 તાહરે ખોલના ઈશિરી રૂપ, સાબગ રે સતવાદી જૂપ! ૧૫૩
 અધકી છે તે વાટિ આય, ઝાંટ ચોકી વિશેષે પાય ૧૫૪
 એક એકજે અધિકો હોય, તે મારમ જાઈ નહિ કોય. ૧૫૪
 પ્રથમ રણમાં(હો) જાસ્યો જ્યાંહ, વિકટ દેવ વસે છે ત્યાંહ. ૧૫૫
 શરો (કે) સામઃ જાયે સરણુ, જે જાયે તે પામે મરણુ ૧૫૫
 જાલવીને જનને તે જાને, સરપૂર માહાવીર જ થાને. ૧૫૫
 ખીણ ચોકી રણ આવસ્યે, ચોપાસા અમનીની હરો. ૧૫૬

નથી ૧૫૦ ફા માતાજી કહ. જે ફા. જે આવડ પા જણ માતાજી-કે માહારે શિર
 માતા હુ આપ, સિંધલ જામૂ હુ જણ પરતાપ ફા. જામજીને સિંધલ-કે લાકુ જીવીને તે
 નાર ૧૫૧ પા જામજીને નિમ પા ઉમ વણુ ખૂટે કે. તો હુ નિશ્ચે ફા પલ
 પાલ-પા પથે વચન માહારાનો નીમ નવ-કે મા આ પક્તિ નથી ૧૫૨
 શમણે કે. મા આ પક્તિ નથી ૧૫૩ પા. માયે માહુ ઈશિરી પા સીધી ૧૬૩ મો
 કીને ખાલે કે. મા આમ છે —

હો વરદાન, માયે લીજ્યે, હો આમના કારજ શીજ્યે,
 તવ ખોલી દરશિજિ માય, સાબલ રે સતવાદી રાય

૧૫૪ ફા અધકી પા વાટે ફા વિશેષે પા વસે તે અધકી-કે. મા આમ
 છે એ વાટે ચોકી છે ચાર, માહા કષ્ટ જાસો તે ઠાર એક-કે મા આ પક્તિ
 નથી પા. એકએકી અધકી હોને જાયે કાયે ૧૫૫ પ્રથમ-કે પહેલી પોત દરવાજે
 જાહે છે પા. એક ફા મુરો શરો-કે જઈ વ રાકે કાતેહ જે સરણુ ૧૫૬ ફા
 સર પૂર હોસે પા રણમાં વસે ખીણ-કે વસતી ખીણ ચોકી આવસે. ફા. અન
 મની તે પા. અમની તો હરો પા પ્રસે

તે અગની તો નવિ ઉદાય, જે જાયે તે પ્રદે યાય.
 ત્રીજે હામ જસયો જાહરે, દેખશે મહા પંખી તાહરે. ૧૫૭
 મોટી ચાંચ સીચાણા નામ, માંસ-આહારી વસે તે ગામ.
 તે હામે કોયે નવિ જાય, રધિર માંસ તે કરડી ખાય. ૧૫૮
 લખ કરેડ અસંખ્યા વસે, દેખે માનવ ઉપર ધસે.
 તેયો આવશે ચોયો હામ, અમેદ પોત્ર છે તેહનું નામ. ૧૫૯
 બેઠી હસ્યે કૃપા ખારણે, મનુષ્ય-આહાર તણે કારણે,
 બૂલો ચૂકો કો જઈ મળે, વણ પૂછે તેહને તો ગળે. ૧૬૦
 ચિકટ વાન છે, વિરયો વેશ, તિહાં આવશે સિંધલ દેસ.
 તેહ દેસમાં જે કા જાય, પાહાણુ પૂતલૂં કાયા યાય. ૧૬૧
 મનુષ્ય કેક યવાં પાહોણુ, સિંધલદીપનું એ ધિંધાણુ.
 તે દેસનો વાયુ અડે, મનુષ્ય પાહોણુ ચર્ષને પડે. ૧૬૨
 સમીપ તિહાંથી સિંધલ દેસ, પુરમાં નવિ જ થાય પરવેશ;
 લખ કોટિધા હસ્તિ વસે, તે દેખી જન ઉપર ધસે. ૧૬૩
 મારે દંતુચળ પોદા પ્રહાર, હણુતાં કણૂં ન લાગે વાર,
 મુજ પૂજનું પ્રાકમ હોય, તેહને માંછ ન શકે કોપ. ૧૬૪
 માર્હરો તાહરે સુસ્તક હાય, પેતાળ વીર વડેરે સાય.
 જાયો શીઘ્ર કરો એ કામ, વાટે વોલસો વસમા હામ. ૧૬૫

૧૫૭ પદ. એનાયે ગામ પદ. કામ તે-કે. તે કામ જે કા જાય, વાતે અગ્નિ પ્રલે યાય. ૧૫૮ તે પદ. મા નથી તે-કે અનવયો નર જે કા જાય ફા. કરડી જે. પા. જાયે પાયે ૧૫૯ લખ-કે. મા આ પત્રિ નથી ૧૬૦-ફા. તેથી ચોથી આવશે હામ ફા. બુલોચૂકો પુછે તેહને તો કે. તેને આખો ૧૬૧ ચિકટ વાન-કે. એવો વસનો છે તે વેશ ફા. સીંગલ પા. વાહાથી પા. તેહો જાયે યાયે તે દેસમાં-કે. તેહની ગોને જે કા જાય ફા. પુતળુ ૧૬૨ તે-કે. મા આ પત્રિ નથી. ફા. યવા. ૧૬૩ સમીપ-કે. વસે પદમની તે પદ. માહે, ચિકટ માર તાહાં કોણુ જ જાયે. પા. યાયે લખ કોટિધા કે કેક કોડ લા. પા. દેપે દેખી જન કે અજાણા. ૧૬૪ પા. દંતુચળ પોદોદા કણુ પા. બીણું મારે-કે. મા આ પત્રિ નથી તેહને પા. તુજને ફા. સફ. પા. હોયે કોયે ૧૬૫ શીઘ્ર ફા. શી તે વાટે-કે. લેઈ ન શકે કો તાહા-જ

શીશ વચન સકિતનુ ધર્યું, દંડનત કારણી કર્યું,
પાલે પતલે પલ્લો તે ધીર, તબ્યુ આહાર, નિદ્રા તે નીર. ૧૬૬
રાત્રિનિદ્રિ કરી તે તાત્ર્ય, પરદુ ખલજન વિપ્રતે કાળ,
ભાવે મન પોતાનો બણે, બાવ મનગા કાઢેનો નવિ ગણે. ૧૬૭
આણ અણ મોટા પાત્ર, તે આગળ બીજો કુણ માત્ર,
ધરમ સખાધયો જેહને હોય, તેહને દુઃખ તો નવિ દે કાપ. ૧૬૮
જેહને પુણ્ય વાહલો છે ધણો, તે અવતારી ધરમ તણો,
પિંડ તણો એ મોટો મરમ, સઉથી અધિકા તે તો ધરમ. ૧૬૯
પપ પલાયો વીકમવીર, ગયો આપ ચોકાની તીર,
મોટો દેવ વિકટ વિકરાલ, જેહવો કર્તાત સરીખો કાલ. ૧૭૦

દૂહાં

કર તો તાર સરીખડા, પરવત જેહવા ગામ,
જલ્લ બલ્લ છે તેહને, તો માનવિ કાણુ માત્ર ? ૧૭૧

નામ કા વાવસે ૧૬૬ ફા સડીનું પા ધર કર પલો. શીશ-કે ૩૩ જલ
ચડીને કર, સીધ વચન શીર ઉપર ધરુ ખરડે પલ્લો કે પથે ચાલો ફા
અહાર પા તર્ણ તળ્યુ-કે સાથે અમેદી અછત વીર ૧૬૭ ફા રી ય રાત્ર
નિદ્રિ-કે. ખડગ કાઢાવુ મોધાર, કર મહુ બન અપરમપાર. પા વીપર બાવે-કે
મન મુખ હસીધયો બણે કાહનો નવિ કે મરણુ તણો ન ૧૬૮ આણ-કે.
પુત્ર મિત્ર વાહાતુ કો નથી, પરમારથ વાહાલુ સરવથી આણ ૫૫ આણ અત
મોહોટુ છે પાત્ર પા બીજા હોયે કાપ દેવ તેહને-કે તેહને ગાછ ન રાકે કાપ
૧૬૯ ફા. પુન્ય પા વાહાલુ અવતારીક ફા અધીકા પિંડ પા પરવીત પા અદા
આ કમીને બાલે કે આ આ કહી છે —

પરમારથશુ પ્રેમજ ધણે, તે પુત્ર પરમેશ્વર તણો,
જેહલાં કામ જો આચર, પુન્ય જોઈથી સરવે સરા
મુજ પ્રથમીનું મોટુ પરમ, મોટુ સરવથી ધીરન્ય ને ધરમ

૧૭૦ ફા તિર વીકમ મોગ પા દાહા વિકટ કે, એક મહા સરીખો. પા ૪
૧૭૧ પા મણુ ૧૭૨ પા. નથેને ૧૭૧-૭૨ આ દુહાઓને બદલે કે. મા

વાતી ૪ થી-સિંહ-દેવની પદ્મિની, પુતળી માનવતી ૧૭૮

કરમા સાચ એક પોહની, પરવત જેહવા દેહ,
રખુમા દીડા રાખને, ધસીને આગેો તેહ. ૧૭૨

ચોપાઈ.

દીડા ગળને જેટલે, ધસી ધીર આવ્યો તેટલે,
કિધા લાખા તેજે હાથ, નરપતિને ભગવી ખાપ. ૧૭૩
આજ દુ ખ અમારે ટૂં, પલેક દિહાડે ભક્ષ જ મળ્યુ,
જૂનો પઓ દિશે છે જગપ, કે પ્રમદુ પુણ્ય માહ-ભાગ્ય. ૧૭૪
તાહરે વિક્રમ બોલ્યો વાપુ આવ્યો છૂ લેવા તુઝ પ્રાણ,
માહરે રાખત કેરો આહાર, માટે આવ્યો ૨ આહાર ૧૭૫
તે કીધા છે રૂઝા કરમ, તુને મારવાનો છે ધર્મ.
રખે જાણે તૂ જુનો પઓ, તાહરે (આ) હાથે આવી ચડ્યો. ૧૭૬
આવ્યો છૂ તુજને સામલી, પહોચાડુ મન ફેરી ગળી,
હછડે બોલ વિક્રમનો વસ્યો, ખડખડીને હેતે હસ્યો. ૧૭૭
હા ભાઈ! ત મારે મુને, એવો બળિયો દીડો તુને
એક ગ્રાસ માહરો છે તુ, દવડાં મુખમા વધુ દુ. ૧૭૮
તે કોયે હોમ તાહરો ઈદ દેવ, એક વડી કર તેહની સેવ,
દુનીયા કેરો વા પરવારિયો, તાહરે કાળે તૂ મારિયો. ૧૭૯
રહો સામલિ વિક્રમ જૂપ, પરચડ કીધુ સદજ સરૂપ,
લધુતાવવી વિદ્યા જેહ, તેથી બમણો કીધો દેહ. ૧૮૦

ચોપાઈની માત્ર આ એક પદ્ધતિ છે—પરવત જેહવા તેહવા ૧૧૫, મહુદા બખ તેહને
માત્ર માત્ર ૧૭૩ દીડા-કે. તાજ તેહની પાને ૧૧૫, દેવ કીને બેડો મરો ફા
મિયા પા નરપતિને. કીધા-કે હસીને કેરો લાખો હાથ પા મત્ર ૧૭૪ ઓ
પા આ ફા પુન્ય પા માહાર તેહ જાહર કે જાહર જમાગ્ય માત્ર જાહર
મહુદા રૂપાત્ર બખ જ મત્ર બુલો-કે મા આ પદ્ધતિ નથી. ૧૭૫ પા બોલો વા
કેરી ૧૭૬ દેવ-કે, મા આ પદ્ધતિ નથી ફા માત્ર આ મો ૨ પા પડો આ
પા મા નવી ૧૭૭ પા વસો હસો ૧૭૮ બળીયો કે પરવત ફા મુકમા
૧૮૦ પા રહો પરચડ-કે કરૂ વીક્રમ સરીખુ રૂપ જાપવારવી-કે મા નથી.

જેહનો હોય કે જોરો જણ, સાદનો ઉપાઓ વણ,
 કરી દત્તને દીધી દોટ, દેવ ઉપર કાધી ચોટ. ૧૮૧
 તાહરે તે તો વિરમે થયો, દ્રષ્ટ જરી એહને રહ્યો,
 દીઠો તો તે નાહનો બાલ, ધડિ એકમાં થયો વિકરાલ. ૧૮૨
 તોહો માનવ, કે કારણ દેવ, આકાશ માત્ર વધારે દેહ,
 પછે મદ્યો બીઉને કોધ, વલના માહોમાહો બેધ. ૧૮૩
 એક એકને મેહલે ધાવ, કે કાનો નવિ ચૂકે દાવ,
 રહે ધ્યાન ચડીનૂ ધરે, તે કિમ કાનો માર્યો મરે? ૧૮૪
 જેને ઈષ્ટ સાથે વેતાલ, જેહને ખડગ કોહલ કાલ,
 જેહને આવરદાનૂ જોર, તે આગળ ચિતધી સહુ ચોર. ૧૮૫
 જેહને ધર્મ પોતાનો સાદાય, તે કિમ કાનો તાલ્યો તાલ? ૧૮૬
 પર કારગ કરતા જે મરે, વિષ્ણુચરણે તે તો ઠરે. ૧૮૭
 વધી મનમા જાણી શકે તેહ, આશુખ અધુરે ન પડે દેહ,
 એહવૂ વિચારીને કે ધાવ, ન ધરે પાછો ફરે પાથ. ૧૮૮
 દેવ મારે છે જહોરે સાગ, તાહરે વરણ અડાડે આગ,
 મડદે મડદો મારે કરી, પાદ પાદ કાપે ધરી. ૧૮૯

૧૮૧ જેહનો-કે. મા આ પક્ષિ નથી જોરો પા. જોરે પા. ઉપાડે કરી-કે
 કારી ખડગ રાધે દીધી દોટ ૧૮૨ પા. વીસમે રહો. તે નાહનો પા. તાહરે
 તો વિકરાલ પા. માહોકાવ ધડિ-કે. રસો કતાત સરીખો કાળ ૧૮૩ દેવ કે
 પા. એક આકાશ-કે. આમરામાં વલ ધારો દેહ. પા. જેહને. માહોમાહીમા.
 ૧૮૪ ધાવ કે પા. ધાવો દાર પા. કે દારો કા-કે તેમા નવ્ય ફાવે કે
 રાધો, પા. કોહો કોહોનો નવ ફાવે દારો ફા. ચૂકે ચડિ ૧૮૫ કાન કે પા. માહો
 કાન ચિતધી ફા. ચતથી જેહને-કે મા આ પક્ષિ નથી ૧૮૬ પા. પોતાલ, જોરો
 પુરિહગને પ્રથામ પા. સાહે જાને ફા. વીચ્છ વિષ્ણુ કે વિષ્ણુને ચરણે અવરો
 ૧૮૭ ફા. નાણી સકે આશુખ પા. આવીસ આશુખ-કે અવિધ્ય હતે નહી મારી
 રાકે એહવૂ પા. વળ પા. ધારો પા. ૧૮૮ વરણ (દ્રષ્ટ) ફા. વર્ષ, કે
 ખર્ન પા. આન્ય નહો કરી ૧૮૯ દોઝણે દોઝણ-કે કક દીકણ, પા. મુશીય,

વાર્તા ૪ થી-સિદ્ધધરેયની પચિની, પુતળી માનવતી ૧૮૧

મુદ્ધિ મુદ્ધિ, બાયો બાય, ચરણે ચરણ, હાયો હાય,
 દીયણે દીયણ, પોતા પ્રહાર, ઉછીના વટ જિમ વિવહાર. ૧૮૯
 એક એક ઉપર આયુધ પડે, એક પડે, એક ઉપર ચડે,
 બેલુ જળુને પોદેતા બલુ માર, કા કાપથી ન પામે હાર. ૧૯૦
 રાત્ર દિવસ, ને સાંજ સવાર, વડતાં વીતા દિવસ ચાર.
 ત્યારે દૈત્ય ઉચરિયો ત્યાંહ, મયો પોતાના મદિર માહિ. ૧૯૧
 પાછે પચમે તે તો મયો, રાત્ર તેહની કડે થયો. ૧૯૨

કુહા

મંદિર મોદૂ મડનૂ, રાજવેલન કા રમ્મ,
 દેવરચના કા દેવની, અવખત અતિ અમમ્મ. ૧૯૩

ઓપાઈ

દીકો તેમણે દૈત્યનો વાસ, લીલા લહેર વિવિધ વિલાસ,
 પાકસાલા, ઉપસાલા ધણી, સી કદૂ સોભા મદિર તણી. ૧૯૪
 પરવાસ રતન જલિતે પાટ, કનક દોર હીયોલા ખાટ,
 હીયે છે તિહાં તરણિ એક, તેહની શોભા વિવિધ વિવેક. ૧૯૫
 ચક્રવદન, મૃગનમણી વક, સિદ્ધ આકારે કટિનો લક,
 કદે એકલી આપ કસીય, અગ શણુગાર સત્ત્યા છે સોળ. ૧૯૬
 વિશાસ બાસ ને મોટા દેશ, આપ રૂપ છે જ્ઞેમન વેશ.
 રાય રવો તેહને જોવાય, એટલે દૈત્ય ગયો ઘર માય. ૧૯૭

મુળી, બાધે બાય, ચરણે ચરણ, હાયે હાય વેડેસાર ૧૯૦ એકએક કં મા આ
 પચિ નથી ૧૯૧ કા વિલા થા વીલા છે એસગીરા તાહે માહે મયો-કે
 પોતા પોતાના ધર માહે ૧૮૩ આ કુહો કે મા નથી થા રમ્મ અમમ ૧૯૪
 દૈત્યનો થા તેહનો. તેમણે કે સ્વેડો ઉપસાના થા પરસાવપા. નદર લીલા
 કે મુંદર શોભા લીલા કીનાસ કા વીવધ મી પાકસાલા-કે. મા આ પચિ
 નથી ૧૯૫ પરવાસ કે આસન બેસણ શોભે પાટ, કનક વણી હીયોલા
 ખાટ. કા કળિતો. કા હુંએ છે વિશીધ્ય વિરિધ કે પરમ ૧૮૬ થા ચક્ર-
 વદની મૃગેણી સીદ્ધ કરોય સણુગાર મોળ થા અમ્મ સત્ત ૧ ૭ એટલે
 કા મયો ધર માય 'આર્ડી એટલે દૈત્ય' એ ખુલા સજ્જ કે મને થા ના

વિક્રમે રૂપ પોતાનું કર્યું, સ્ત્રી પ્રત્યે વચન જ ઉચર્યું:
 દીસો છો કે શોભા સતી, કોણ પિતા, કોણ તાહરે પતિ ? ૧૯૮
 દિમિ આવ્યાં આ પાપી દાય ? મન મૂકી બોલો મુઝ સાય.
 તાહરે તે સ્ત્રી કહે વચન, સાંભળ્ય રે રૂડા રાજન ! ૧૯૯
 કનકાવતી નગરીનો નાય, કનક શેખર (તે) માહરે તાત,
 કનક ચંદ્રિકા માનું નામ, કનક શોભાંગી મુઝ અભિધાન. ૨૦૦
 રમતી જમતી ભમતી ફરું, નિત્ય નિત્ય નવશી કીડા કરું.
 એક દિવસ હુતું કાંચ પર્વ, સાથે તેડી સખીયો સર્વ. ૨૦૧
 નાહવા કાળે એકઠાં ચયાં, રમવા આપ વાડિમાં ગયાં,
 સહુ મુઝસ્યું રાખે પોતી પ્રીત, ફરે પુદ્ડી ગાયે ગીત. ૨૦૨
 રમસ રમતાં શોભા શુઝ યર્ષ, હું તો વચમાં બેશી રહી.
 એટલે પાપી આવ્યો ત્યાંહ, તતખણુ જાલી માહરી ખાંહ. ૨૦૩
 તાહરે સહુને પકિયો ત્રાસ, નાસી મયાં સહુ ન રઘું (કા) પાસ.
 ઝડપે બાળ હોવાને જિમ, મુજને ઝડપી નાઠો તિમ. ૨૦૪
 માખાપ સહોદર તે ચૂકિયાં, આ સ્થાનક આણી મૂકિયાં.
 માહરા પિહરની ખખર જ બલી, રવા હસ્યે રાઈ દળવળી. ૨૦૫
 માહારી મૂકી હશે ત્યાં આશ, હું તો પડીઆ પાપી પાથ.
 નથી દેતો મુજને દુઃખ જ ભલું, રાખે હેતે એ તનયા તર્ણ. ૨૦૬

આધારે મૂક્યા છે. પદ. રાધે. લેવાયે. માંયે. ૧૯૮ પા. સીકમ. પોતાનું કે. મુદર.
 સ્ત્રી કે. વીનતા. વચન કે. વાયક. ફરે ઉચર્યું જ પા. માં નથી. દીસો કે. દીસતાં.
 શોભા કે. મુદર ફરે પીતા. પા. કણ. ૧૯૯ પા. કમ રે-કે સાઈ પધી જત.
 ૨૦૦ ફા. ચંદ્રિકા ૨૦૧ ભમતી ફરે. ભમ. ફા. કિડા- અસુ-કે. મન ગમતે
 ફા. પરવ. ૨૦૨ પા. ગીત. ગીત. ૨૦૩ ફા. મુજ. તતખણુ. પા. વીચમ.
 એટલે પા. એટલે પાપી આવ્યો ત્યાંહ, તતખણુ આને માહરી પાસ; લડીઆએ
 ભમતી આડા અવળી લખ્યું સમજાય છે. ૨૦૪ કે પાસ પા. કાંયે ૨૦૪-૧
 પળી પા માં આ પાદ વધારે છે, જે ઉપર જણાવેલી અણુસમજથી ધરો: તાંહા
 હું એકલી 'દુષ્ટે' લેયે. ૨૦૫ ફા. ચૂકિયાં. બલી પા. વડી. દળવળી કે. પા.
 ઝળઝળી. ૨૦૬ માહારી- કે. પા. માહારી મુકી હશે ત્યાંહાં આસ. ફા. માં આમ

- એહ હકીમત માહેરી આપ, મહ્યાં હવે કહું તાહેરાં પાપ.
રૂઢી રીસ (તો) નહિ સાંખશે, જોતામાં મારી નાંખસ્યે. ૨૦૭
- કુલુ ગામ, નામ, ગુજ વાસ? કિમ આભ્યા એ પાપી પાસ?
એહના જોર તણી ધી મણા? મારે (છે) પંથી જાતા ઘણા. ૨૦૮
- નાથી ગમાથી ધૂટશે નહિ, એહને હાથથી જાસ્યો કહિં?
તાહેરે જોસ્યો વિક્રમવીર, રાખી રૂઢ્યા માંહે ધીર. ૨૦૯
- દિખાતદ જોણી ગામ, નરપતિ વિક્રમ માહરું નામ,
છદ સરીખો છે નિજ વાત, પ્રસન્ન સદા હરસિદ્ધિ માત. ૨૧૦
- માહાકાલેશ્વર મોટો નાથ, તેહનો માયા ઉપર હાથ,
વીર આગિયો સાથે ફરે, અચિતભ્યાં તે કારજ કરે. ૨૧૧
- પરકારજ આભ્યા છું અમ્યો, પૂછાછો તો સૂચુજ્યોતમ્યો,
સિંહલદીપ જાવું છે આજ, લાવું પદમની ખાલણુ કાજ. ૨૧૨
- લુધથી અમ્યો નવિ હારિઈ, દુષ્ટ જનને મરડી મારીઈ;
એ રાખસ ગયો ઘર માંહે, એહના રૂઢે આભ્યા આંહે. ૨૧૩
- માનવી માટે પૂછું ગુને, જો જાણો તો કહોને મુને. ૨૧૪

૭.-માહારી મુહ સેહેવા પાસ. પણ લહીયાને લોકે જોણર ન વપારું તે પરિણામ છે. ફા. પાપીને. નથી ૦ કે. નથી કુખ મુને વાત જ તણું એ વળ્યા તણું કે. મુજ ઉપર વધું. ૨૦૧ પછી કે. માં આ પંક્તિ વણુ છે -પેટની પુત્રી હોયે જમ મુજને ઘરમાં રાખે છે તમ. ૨૦૭ એહ-કે. માહરાં વચન એ તો સાંખ્યાં, પથી તાહરાં પાલીક મઢાં. હવે પા. પંથી. ૨૦૮ પા. રૂઢે. કુલુ ૦ કે ગામ નામ કોહો તાહરાં વાસ. કાંઠાંથી-મારે પા. મારા એહના-કે માં આ પંક્તિ નથી ૨૦૮ પછી પા. કે. માં વધારે-એને આવતાં પાને ધણીકા તણુ, તાર પેહેલું સગલાનો કરણુ. ૨૦૯ ફા. વીક્રમ. કે. વક્ર પા. માંહી ૨૧૦ નરપતિ કે પરદુખજનણુ પા. એંદ. હર સીધ. પા. હરસીધી. ૨૧૧ ફા. માંહકાલેશ્વર. ૨૧૨ પા. પરકારે. ફા. જામણુ ૨૧૩ પા. લુધ યજી હારીયે. ને મરડી પા. મોહોડાને. પા. મારીયે. ૨૧૩ એહના ૦ કે. પા. નહો. કે ફરી આવે આંહે ૨૧૪ કે. માં નથી. ૨૧૫ પ્રીતે કે. તારે. પ્રેમહા કે. તારણી. નહીં

ફહા.

પ્રીતે બોલી પ્રેમદા, સાંભલ રૂઝ રાવ |
 એ બલિયો મહાદુષ્ઠ છે, તે જિત્યો નહીં ભવ. ૨૧૫
 (એ) ઉપાસક જક્ષણી તણો, તે સ્થાનક ધણી મુલ્ય,
 સરગ, મૂલ્ય છતિ ચકે, એહવી એહવી સુઝ. ૨૧૬
 તે(હ)ની પૂજા કરવા ગયો, સાધન આધર્મ હોય,
 મસન તે બહારે થયે, જિતી ન શકે કોય. ૨૧૭
 મુઝને બો પરણો તમો, તેહનું દો વર્થન,
 મોત તો તેહનું કહું, પામે પાપી પતન. ૨૧૮
 ન આણુસ્યો મનમાં ખરખરો, (જે) ચપુંહરી મતલાંચ,
 પુરુષ વેશનો સ્પર્શ નહિ, નિર્મલ છે મુજ અંચ. ૨૧૯
 તેહનો ચૂરજ સાખિયો, મત્યક્ષ દેવ મહારાજ,
 (તે) વચન દો વેરવા તણું, (તો) કરું તમારું કાજ. ૨૨૦
 નહિતર દેવ આતી જસ્યે, કરસ્યે મારોમાર,
 ઇજ વીર જે તાહરો, રહેશે કારેકાર. ૨૨૧
 ચાપાઈ.

વિક્રમ કહે: આ વચનજ સે, (તે) તાહરો હાથનું મુજને દે,
 માહરું વચન કરે નહિ લોપ, માહરો વાતથી ન કરે કોપ. ૨૨૨
 માહરું કલું જે નારિ કરે, તે માહરો ખાંડાને વરે,
 જિહાં મેઝલું તેહને ઘેરે ભવ, માહરો વચી તે વેચાવ. ૨૨૩

ખા. નવ. ૨૧૬ ફા. ખા. ઉપાસન ખા. થાનક. મસન ૨૧૭ ખા. સાધન એ અધક
 હોયે. ફા. મસન, ૨૧૮ તો-કે. તો. પરપંચ એક શીખડ ૨૧૯ જે. ખા. તે.
 પુરુષ-પુરુષવેશ સપરશ નહીં, કે પુરુષ પ્રતેજ મુજને નથી. સ્પર્શખા. રાખે.
 કે. નિર્મલ ખા. ખા. મોલવ ૨૨૦ ફા. સૂર. ખા. પરવજ ને-કે. ઇશર નાહ
 એ વાતમાં, જે રાખે સદગી યાજ. ૨૨૧ નહિ તર કે. હવડાં. ૨૨૨ જ. ફા. માં
 નથી, મુજને ફા. મા. નથી ૨૨૩ માહરું કે. અરધું કહું તે આણુ કરે પા. તે.
 હે. નયે. વેચાયે. જિહાં-કે. માં આ પક્ષિ નથી.

કહું વાત તુઝ આગલે કથી, માહરે કા વાહાલું નથી.
માહરે વાહલો ૨૨૪ પરકાજ, આપવું પડે તો આપું રાખ્ય.
કા માગે તો આપું ગ્રાણુ, કા માગે તો ગજ ક્રદાણુ,
કા માગે (તો) આપું ધરચત્ર, કા માગે તો રાણિ, પુત્ર. ૨૨૫
કા માગે તો આપું દ્રવ્ય, રાખ્યરિદ્ધ સામગ્રી સર્વ.
કામિનીઈ તો દીધો ક્રદા, બોલી સાત પરીવાનો બોલઃ ૨૨૬
તાહરું વચન પ્રમાણું આપ, યોપું તો અઘાહત્યા પાપ,
પરસપરે દેષ વચન, રહ્યામાં રીઝયો રાજનઃ ૨૨૭
તરણી ! ધીરજ રાખો તમો, ઉજેણી જઈ વરસું અમો,
વગતી વનિતા વાણી વદેઃ રાજ વાત ધરજોજી રહેઃ ૨૨૮
(દેવ) પૂજાથી જોડે જાહરે, નહિ જિતી સકો તાહરે,
તે કામ તમને નહિ જડે, અગોચર, દ્રષ્ટે નહિ પડે. ૨૨૯
અણુમાળ મણિ એક લીધો હાથ, પોતે ચાલી રાજ સાથ,
(જિહા) આસન વાળી બેઠો તેહ, પરવત જેહંવી તેહંની દેહ, ૨૩૦
મીઝ્યાં છે તેણે બે નેન, અઘાં ગ્રાણુ ચઢાચે! એન,
આસન વાળી બેઠો હસે, જણણી તેહંને પરસન યસે, ૨૩૧

૨૨૪. ખા. વાહાલું તો. કેયે. વાહાલો ખા. વાહલું. ૨૨૪-૨૨૬ કે. માં નથી.
૨૨૫ માગે કા મગે. કા. ખા. ને. ખા. આપું રાણી પુત્ર. ૨૨૬ ખા. દરવ કા.
રીધ. તાહરું-કે. ઓએ વચન આપું તે આપું-પરસપરે-કે. વિક્રમે વચને વિવાહ
વરી, અંધરવ વીચા રીતે કરી. પરસપરે ખા. અરસપરસ બે. ૨૨૮ કા. ધીરજન્ય.
તમો. અમો. ધરજોજી. આ આખી કડી કે. આ નથી. ૨૨૯ દેવ-કે. 'કરો
શીઝ કરો તે કામ, જેણું દેવ વણો હું કામ.' ૨૩૦ જિહાં ખા. માં નથી. 'જિહા'
નાજ કા. માં પડયો છે. ખા. જેહેવો જેહેનો પરવત-કે. પાહાચથી જા
રહેલો તાંહે. ૨૩૧ મીઝ્યાં-કે. જિહા હશે મીઝ્યાં બે નેન, વહન ચક્રી નહીં બોતે
વેણુ. આસન-કે.

એક ચાત્રે ધરશે તે માન, મનસા સીધ્ય દેશે તે માન,
દેણી તો દેશે દરસન, મીઝ ચક્રી પારો પરસન.

તે પછવાડે રહેજો તમે, એ કહો તે કરજો તમે,
 જ્યારે ધ્યાન થઈ છૂટશે, આજસ મોટી એ ઉઠશે. ૨૩૨
 પ્રદક્ષણ કરે જાહેરે, શીઘ્ર તમે જાજો તાહરે.
 તે આયુષ કરમાં ઝાલજો, પ્રથમ ભોગ એહતો ઝાલજો. ૨૩૩
 કહેજો જો જય ચંડિ માતા, કરજો એ પાપીના ધાત.
 તેહ ધા પાછો નહિ ફરે, સઘ શીઘ્ર એ પાપી મરે. ૨૩૪
 કદાચ તોડજો ચૂકી જશો, જોશો પ્રાણ ને દુખિયા ધસ્યો.
 તેહના બોલ રહે ધાલિયો, મણિ લેઈ (ન) મહિપતિ ચાલિયો. ૨૩૫
 પટિકા તણુ થઈ જાહેરે, પૂજા પૂરી થઈ તાહરે.
 જીઠાં જીઠાં બોલી જણાણી, સુજીને તે કીધી મુખણી. ૨૩૬
 તાહરે ચિંતા સધલી મઈ, પ્રસન્ન આજ હું જીજને મઈ.
 હે તું એક તાતું ત્રિધન, એક તાહરા વેરીનું મૂલ, ૨૩૭

ફા. પ્રસન્ન. ૨૩૨ ફા. તમ્યો. અમ્યો. કર્મણી. ધ્યાન. આજ. ૨૩૨-૧ મી
 પંક્તિ છે. માં નથી. મં ૫૧. સાચી સાચ રેયું છું અમ્યો. ૨૩૨-૧ પછી છે. ૫૧. માં
 વધારો.-એક ચિંતિ ધસ્યો તે ધ્યાન, નહીં રહે એહતો હેહને ધ્યાન, આ વધારા પછી
 ૫૧. છે. માં નીચેની કડી વધુ છે:-

તારે તાંહાં થઈ આવશે, અજ્ઞત કાંઈ એહને આવશે,
 કહેશે જ રાત્રીને માર, નહીં પામે તું કોહોણી ઠાર

ઉપશા વધારામાં અનિલ ૦ ને જકલે ૫૧. માં આમ છે: આપવા કાંઈ આ-
 વધ લાવશે. ૨૩૨-૨ જ્યારે છે ૫૧. તારે ૨૩૩ કરે ૫૧. કરશે. ફા. સીમ. તમ્યો.
 જમ્યો છે. ઉઠજો. ફા. ઝાલજો. ઝાલજો. ૨૩૪ ફા. કહેજો. કરજો. ૫૧. પાપીની.
 ધાણે. ૨૩૫ ફા. કદાચ. જો ૫૧. જો. ફા. મણી. ફા. લેઈને. આ કડી પછી છે.
 માં આ પંક્તિઓ વધુ છે:-

કરે ધ્યાન દાનદ માહા બંધે, વેરે રાજ પેહોતે તાંહે
 વાતું છે આસન હંડ મરી, નથી યુધ કરતો એ પરી.
 જમીટે ચડાવો પ્રાણ, નથી જાણતો મુખણી વાણ.

૨૩૬ ફા. પટિકા. પૂજા. ૫૧. પુર. ૫૧. મુખણી. ૨૩૭ ફા. પ્રસન્ન. ફા. આવે.
 તાતું ફા. માં નથી. ફા. ત્રિધન. છે. વરણ ફા. એવ. એહ-છે. વેરીનાં એહો જહ

વાતો ય થી-સિંહલદેશની પચિની, પુતળી માનવતી ૧૮૭

અગ્નિત અભેદી અનમી હરયે, (તે) પલ્લકમાં પ્રાળે યશે.
લેઈ ત્રિશૂળને સુખીયા થાશે, માર યતુને માથે ધાશે. ૨૩૮
[તાહરે દાનવ સુખીયો થયો દંડવત કરવાને ગયો.]
તાહરે વિચારે વિક્રમરાજઃ હવે કરું હું માહરું કાજ. ૨૩૯

હુહા

ધીર હી તે ધસમરો, ધન ધન મોરી માય !
તુજ વિષુ કુષુ માં મુઝને, પ્રીતે પરસન યાય. ૨૪૦
જય જય જય કરી મુકિયો, ધાયો ત્રિશૂળે જોધ,
પ્રથમ પાપો પ્રાળે કર્યો, લેજો જવાની ભોય. ૨૪૧
માર્યો દૈત્ય કટકા કર્યો, હાણું ન લાગી વાર,
આયુધ લેઈ આવિયો, કન્યા કરી હારિ. ૨૪૨

ચોપાદ્ય

તે રામા નીરખે રાજન, માન્યું તે જીવતીનું મંત,
ન હુતી માહરે હપડે ધીર, ત્રિશાસ થયો એ વિક્રમવીર. ૨૪૩
સાચો એ ઉજેશ્વીરજી, લાવે પદમની સિંધલ તણી,
તેહનો મુજને દદ વિશાસ, હરસિદ્ધિ વીર તમારે પાસ. ૨૪૪

મૂ. ૨૩૮ અભેદી, કે આહકારી. તે૦-કે. ત્રીશૂળ યજી તે પ્રાળે યશે. ૨૩૮-૧
પછી કે. માં આ પદ્ધિ વધુ છે:-સંગ ભાણુ વિષ્ણુનું ચક્ર, તેણું આ સુમે એ રાજ.
૨૩૮-૨ લેહ૦ પા. લે ત્રીશૂળ તું સુખીયો યા સુખીયા થાયો કે. મુગતે શું ન.
માથે ધાયો કે. સુખીયો પા. કર તે ધા. ૨૩૯-૧ [ ] પા. ફા. માં નથી. પણ
અસખલિત સંદર્ભ મળે કે. માંથી લીધી છે. ૨૩૯ વિચારે પા. વીચારું. હવે કરું કે.
સત્ત્વ હવે. ૨૪૦ ફા. જો, પા. જોડે. ધીર૦ કે. ધસી રાયે ત્રીશૂળ મદું. તુજ૦ કે.
સેવજો રાક્ષિ વિના, કોણુ બે પરસન યાય. વિષુ તુજુ ફા. વિના ફા. મરણ. ૨૪૧ ફા.
જન્ય. જવાની. લેજો ત્રીશૂળે પા. ત્રીશૂલી. થયો ફા. ધાલ્યો. ૨૪૨ પા. ફેર.
૨૪૩ ફા. વીશાસ. થયો પા. માં નથી ૨૪૪ ઉજેશ્વી કે. અવતી એ પા. રાયે.
લાવે૦-કે. તું લાવીપ્ય પદમની સિંધલ તણી. ફા. હરસિદ્ધિ. તેહનો૦-કે. માં આ

દેસે હણ્યાંતા લોક જ ધણા, લૂટાંતા મય જે સહુ તણા,
 રતન કયન અપરપાર, ભરી મેલા હુતા લકાર. ૨૪૫
 આળ્યા હાય, યહી સહુ કામ, ને સીધં દેખાળ્યો કામ.
 રાજા કહે રોહો ધંઆ કામ, અમો જઈ આવું સિધવ ગામ. ૨૪૬
 આવતાંમા તેડી જરૂં, ઉજેણી જઈ સુખિયા યરૂં,
 રામા કહે ચાતુર છો રાય, વિચાર કરો નહિપત્ય મન માય. ૨૪૭
 ઘડા જેવડું સી છે રતન, ઝાઝા કરવાં તેહને જતન,
 સી માણસ તે રાખૂં ધાન, રહે એકલી તિહાં ઉપમાન. ૨૪૮
 પગલે પગલે સહુ કાણુ જોડ, (જો) રહે એકલી નહિ કા જોડ,
 મૂકી આવો (મુને) માલવ દેશ, પછે પથ કરો પરવેશ. ૨૪૯
 તાહરે બાલ્યો વિક્રમ રાય, પાછા પગ તો નહિ ભરાય,
 જે કોયે દુશ્મનથી કરે, પાછા પગ તો તાહરે ભરે. ૨૫૦
 ચોકી મૂકી વીર જ તણી, તે રખ્યા કરશે તમ ધણી,
 પથ, પક્ષી કે માનવ નામ, કો નરિ આવે આણે કામ. ૨૫૧
 મૂકી ચોકી વીર વિકરાળ, કપટે આવે (તા) આણે કાળ,
 કરી વાપરો વાલ્યો પથ, બીક ન આણી કાની અત. ૨૫૨

પનન પેહુસા ચાલે રાજન, ચાલ્યો એક નિશા ને દિને,
 પડી સાજ ને સખ્યાકાળ, દૂર ચાકી બહુ દીઠી ઝાળ. ૨૫૩

પત્રિક નથી ૨૪૫ હણ્યાંતા. પા હણુતો સહુ ફા. પોતા. મેલા ફા. લેતા. ૨૪૬ આખા
 પા. આખા પા ચડુ સરવ ફા સર્વ કહે ફા કે ઇ પા. આ ૨૪૭ આવતાંમા-
 કે કરી કામ પાછા આવતુ, તમને હજોણી તેડી જસુ પા. રહે માયે. રામા-કે સી
 મહે ચતુર રાસમણી રાયો, વીચાર કરી જેને મન માયો ૨૪૮ ફા. રાહુ ૨૪૯ મી કી
 કે મા નથી નહીં મ પા નોહે ૨૫૦ પા રાયે ભરાયે જે કા-કે. મા આ પત્રિક
 નથી ૨૫૧ પથ-કે. લેઈ ન સકે ફા તાહરે નામ, કર કોલો બેગી આ કાન
 પા પા કા તાહરે પા કાયર ૨૫૨ રખ્યા પા સપસુ તમ પા. ને પા
 પાખી ૨૫૨ ફા વીકરાળ મૂકી મૂકી-કે મા આ પત્રિક નથી. પા આણો
 ચાલો ફા ચેત ૨૫૨ પળી કે. મા આ પત્રિક મધુ છે-નીચુલ લીધુ પોતે દાય,

તેહની સખ્યા કે નવિ કલે, બહુ કારિમા અગનિ બલે,
આકુળબ્યાકુળ અધિકૈયાય, આ અગનિમા(તે)કિમ જવાય ? ૨૫૪
રૂદ્ધ વિચારે વિક્રમ વીર, કિમ જવાઈ અગનીની તીર ?
એક બેબન જિહા પાવક બલે, તેહની જાળ કોઈ નવ કલે. ૨૫૫
જેતા સૂઝ એક નવિ પડે, વળી ઉતરે, વળી ટીળા ચડે,
કહેને પૂછૂ ને સ્પૂ કરૂ ? અગનિ જાળમા કિમ પગ ધરૂ ? ૨૫૬
એમ વિમાસી ચિંતા થઈ, માસ એક તો જાશે વહી,
બ્રાહ્મણ ખેઠો જોરો વાટ, અતરમા એ તો ઉચાટ ૨૫૭

ડહા

થયો અધિપતિ આકલો, કરૂ હવે હૂ કાજ,
વૈતાલને હૂ મોકલૂ, વાસવ પાસે આજ. ૨૫૮
વૈતાલ ! જાઓ વાસવ કને, વીર કરાવો વૃદ્ધ,
તે તો અગનિ ઉભવો, એહ લખાવો સદ્ધ. ૨૫૯
રાજા તે રણમા રણો, વીર મરો આકાશ,
પવનથી પહેલો જઈ. રણો ધંધાસન પાસ ૨૬૦

૬૮ દેવ પોતાને સાથ ૨૫૩ પેહેલો કે વેગ ચારે પા આરો આપ્યો કે
હોંડો એક નિતા બે દન દુર બહુ કે-માહા ૨૫૪ બહુ કારિમા કે ઠામ ઠામ
જાહા પા અદા. ૨૫૫ રૂદ્ધ કે સુ કરે હરસીય, સુ કરે વીર પા સુ કરે
વીર સુ કરે વીર અગનીની કે પાનકની એક-કે મા આ પદ્મિ નથી ૨૫૬
વળી કે ઉતરે ને ઘડ ઉપર ચડે હોંડો ફા બે પા પહેલે ૨૫૭ ફા બ્રામણ
જોસે ૨૫૭ પછી કે મા આ પદ્મિ વધુ છે અપાવ અગનીમા જોડ, બાની નાહ
માહારો દેહ ૨૫૮ હૂ પા સુ કરો કે એવુ વિચારી વાસવ ફા વરણ, પા
આહા 'વાસવ (ધન્ધ) જોઈએ વૈતાલને કે પા અરે માત હરસીય ઘ, રાખે
માહારી લાગ. ૨૫૯ પા જોનો વાસક વીર કે વીર મરો કરવા વૃદ્ધ એહ
શબ કે મા પડ્યો છે ફા શ્રુદ્ધ સખાવો પા સોભાવો આ ડી કે મા આમ છે-

વૈતાલ મ્હે સુણ રાવણ, સીંહ કરો છે કંઠ,

ધન્દ્રપુત્રી જઈ આવસુ, મરાવુ નવ વૃદ્ધ

કરી સ્તુલ સુરપલ તણી, તમે સુરનાયકનાય,	
વિક્રમ સેનક તાહરો, તાહરો જે શિર હાય.	૨૬૧
દુ.ખભજન દાવો લીયો, તો તાહરો પ્રતાપ,	
સિધલ જાવુ એહને, અગનિ જાળ છે આપ.	૨૬૨
વચન પહે તો દેહ પડે, નહિતર હડે પ્રાણ,	
મહારાજ ! પુન તે તમ તણો, તે તો તમને હાણ.	૨૬૩
સિંહલ જાવાનૂ મન કર્યું, મૂંઝૂ સધલૂ રાજ્ય,	
લાવુ તિહાથી પદમનિ, તે પ્રાણજીને કાજ.	૨૬૪
તિહા ચોટી અગની તણી, જોજન ઉડે જાળ,	
તિહા કો નવિ જઈ સહે, અગનિ મહા વિકરાળ.	૨૬૫
બાલ્યુ અમોનૂ નવિ કરે, (જો) હોયે પ્રતતી હાણ,	
તે તો રાજ નવિ પડે, આપ શરીરે પ્રાણ.	૨૬૬
તમ પાસે હું મોકલ્યો, પામ્યો તમ દર્શન,	
શીખ યઈ સિક્ષા કરો, વાટ જીઈ રાજન.	૨૬૭
સુરનાયક રીઝ્યો ધણુ, ધનધન વિક્રમવીર !	
પરકારજ પ્રાક્રમ કરો, તે તો મુઝ શરીર	૨૬૮
પાલક બલે છે કારિમો, જલથી નવિ ઉલાય,	
આણુ દેજે તૂ માહરી, કામ તમારુ થાય	૨૬૯

૨૬૦ થા ઇદ્રાસનને ૨૬૧ ફા વીક્રમ. સીર વિક્રમ-કે રાજ કુખ પામે
ધણુ ૨૬૨ ફા સીપલ ૨૬૩ થી ૨૬૩ એ વણ પજિઓ કે મા નથી. ૨૬૩ પહે
પા પાલે ૨૬૪ ફા પ્રાણ જામણુને ૨૬૫ મહા-કે આપે બલ ફા વીક્રમ
મહા થા. છે ૨૬૫ પછી થા નો વધારો-

તેહેનો જપાયે કાહો તમે, તે જોજન ઉડે પ્રાણ,
વીક્રમને ચીંતા યદ તે દીસે આવ પપાન.

૨૬૬ ફા રવળી થા બાલ્યુ અમોનૂ બોલ્યું કે તાહા જઈ રાજ નવ સહે
જો હોયે કે પારે તે તો કે નિશ્ચે નવિ કે નહી તરીરે કે સ્વેદન. ૨૬૭ થી
કી કે મા નથી થા જુરે ૨૬૮ સુરનાયક સુ. વાવ સુર. ૨૬૯ જલથી કે

ચોપાઈ

તે વેલાં તેડ્યો વરસાત, બાબ્યો તતખિલુ બેડી હાથ,
વીર તણી સાથે પરવરો, જૈ વિક્રમની રક્ષા કરો. ૨૭૦
પાવકને જૈ દેલો આણુ, મુખથી કહેલો રૂડી વાણુ,
તે અગનિ થાશે બે ભાગ, એક માણુમનો દેશે માગ. ૨૭૧
અગનિ વચમાં ચીયો જડે, સુખે તેમાં પગલાં પડે,
તે ઠામે સીંચળે નીર, સુખે પધારે વિક્રમવીર. ૨૭૨
વળી કહ કાઈ જિહારે હોય, તુઝને ગાથ ન શકે હોય,
એહ આઘ માહરો કુમાર, હરસિદ્ધિ કરો એહની સાર. ૨૭૩
સાથે જલનિધિ તેડિયો, પણ બે જલુએ ઝડિયો,
વેગે રાય લુઈ છે વાટ, મન માહે બે અનિ ઉચાટ. ૨૭૪
બેડો વાટ લુઈ છે રાય, આબ્યા બેડુ તે પલક જ માલ,
વાસવ સાથે વાત જ યછ (તે) નરપત્ય આગલિ માડી કહી. ૨૭૫
હરખ્યો રાજ સૂણતે વાત, તણે જલુ તાં ચા'યા સાધ.
પછે પાવકને દીધી આણ, પાવકે સાલલી તે વાણ. ૨૭૬
ધઈ રહ્યો અગનિ'એ ભાગ, મેહલ્યો વચ જવાનો માગ,
પછે મેહની કાધી વૃષ્ટ, સીંચી ધરતી શોભી સુષ્ટ. ૨૭૭
મધવા પ્રતાપે વરસ્યો મેહ, શીતલ થયો રાજાનો દેહ,
જેજન વોલ્યો વસમો ઠામ, થપૂ રાય કહે માહરું કામ. ૨૭૮

પા ૪પાય ૨૭૦ તે વેના કે પા તતખિલુમા ૨૭૧ ફા દેલ્યો રૂડી. અગની.
જૈ કે મુઝ આણુ પા માન રૂડી કે મે કહી. ૨૭૨ ફા અગની સીંચળ્યો બેડે
પા હરે પડે પા બરે અગનિ' કે મા આ પક્તિ નથી ૨૭૩ કાઈ ફા મરી
વળી-કે વળી કહ હોરે બહેરે, આઠા આવી કહે તાહેરે એહ-કે મા આ પક્તિ
નથી ફા એહ છે ૨૭૪ ફા જલનિધિ પથ-કે પા પછે વીર મારણ ઝડિયો પા.
મા 'પડે' ને બદલે 'તે' છે વચ-કે પા મા આ પક્તિ નથી ૨૭૫ પા પલકા પા
સાથે ને. ૨૭૬ વાત કે પા વાણુ નજી જલુ-કે મા આ પાદ નથી
પાનકે-કે પા મા આ પાદ નથી. ૨૭૭ વચ પા વાટ માગ પા ભાગ ફા
રીની શોભી પડે-કે પડે વૃષ્ટિ કાઠી છે મેહ, શીતન થયો રાજાનો દેહ. ૨૭૮
નવા-કે મા આ પક્તિ નથી

દીધી શીખ જોડીને હાથ, વિદાય કર્યો વિક્રમે વરસાત.
 તિદાથી આધા ચાલ્યા જિમ, ચોકિ એક તો દીકી તિમ. ૨૭૬
 પખી ઉડતા દીકા દણ, જિમ થાલી હોય મેહની રણિ,
 એહમાં આધા કિમ જવાય ? પંખી દુણ કરડીને ખાય. ૨૮૦
 મોટી ચાંચ, વિકરાલી દેહ, ગાજે જિમ અપાદો મેહ,
 લખ જીવ હોં આકાર, રહી ન યકે કો તેહની પાસ. ૨૮૧
 વીમાસી તે હામે કરા, પાપાણુ એકઠા કાટિક કરા,
 વેતાત સધાએ કાધો ચાપ, ચાલો ચોકી મધ્યે આપ. ૨૮૨
 દીકો તે રાજને જિમ, પખી શીધ ચર્ધ આબ્યા તિમ,
 જન્મસ્થળ પોતે કાપિયુ, રહિર પાહાણુ મધ્યે ચાપિયુ. ૨૮૩
 રહિરાણુ તે પાહાણુ જ કરે, પખી આગળ પોતે ધરે,
 પખી પડે વાટે ને ખાય, રાજ મારમ ચાલ્યો નાય. ૨૮૪
 સ્યો સ્યો કરીને નાંખ્યા પાહોણુ, ગળે આપે તે ચર્ધ અબણુ,
 પોદા પખી દીકા પજા, બીજા નાસી ઝાડે ચડ્યા. ૨૮૫
 ને કો ભઈ એહને પાસ, તે જીવાની મૂકે આસ,
 એહમાં ભરિયુ દીસે ઝેર, તીંડ વધારો એહલુ વેર. ૨૮૬

૨૭ જિમ પા નહરે તિમ પા તાહરે તિદાથી-કે વળી પ્રથમ ચા-
 નહરે, પખી દુણ દીકા તાહરે ૨૮૦ પખી-કે મા આ પજિ નથી એહમાં
 હવે પખી દુણ કે રહીર માસ ૨૮૧ ફા. અસાદો મોટી-કે મોટી ચાચ વિકર
 સ્વરૂપ, જેખી મનમાં અમડો શૂપ રહી-કે. કમ જવાય તેહની પા તેહને ૨૮૨ ફા.
 ઠાર ફા પાપાણુ એક કાટિક કાર આમા લહીયાની ભૂલ વળે જી ઉપર પા.
 પાડ લીંગો ઉ કે પાપાણુ અનેક એકઠા કરા ૨૮૩ ફા. સીમ જન્મસ્થળ-કે પ
 ની પજિ લીધી ઉ માત્ર કે મા 'મન'ને જાહેરે 'ઉપર' જી ફા મા આમ ઉ
 ચાચત નાય પોતાની ચાપિયા, રહિર પાહાણુ મધ્યે ચાપિયા ૨૮૪ રહિરાણુ-કે
 માસ રહિરવત, પા. રહિરાવા કરે પા. કરા પોતે કે પ્રીતિ ધરે. પા ધર
 પખી-કે પખી અબાણુ પાણુ જ ખાય, પડે ફડફડી ભૂતલ માવ પા ખારે
 નરે. ૨૮૫ સ્થા-કે મા આ પજિ નથી નાપો પા નાપો તેહ અતણુ પોદ
 કે અને દીકા કે. દેહા પા નાજીતે ૨૮૬ નહ પા. નરે એહને કે, પશીને

વાર્તા ૪ થી-સિંહલ દેશની પદ્મિની, પુતળી માનવતી ૧૯૩

સિંચાણે મન બીક જ ધરી, રાજા પાસ કે નાબો ફરી,
શિયલ થઈ મૂકી તે ઘાટ, પલ્લો પંથ સિંહલની વાટ. ૨૮૭

કરે કામ મનથી કલોલ, એટલે આવી ચોટી પોળ. ૨૮૮

હુંહા

ખડી કંકેરા કારમી, પરવત જેહવો વેરા,
દત (તો) તાડ સરીખડા, મહા લખાનક કેરા. ૨૮૯

મન મોટાં છે તેહનાં, વીરવી લાંબી કાટ,
મજ ચરમ જેહવો અંજ છે, ઉછર સરીખો હોહ. ૨૯૦

નેત્ર તો ચક્ર સરીખડાં, પિલાં તેહનાં રૂપ,
કૃત્યાને નીહાળતાં, ચિત્તમાં ચમક્યો ભૂપ: ૨૯૧

આ ખાલા કિમ જિતસ્યુ? કિમ જવાશે વાટ?
કર લખા તે કરી રહી, રોક્યો મારગ વાટ. ૨૯૨

હમે, રમે, ને ગજમે, નામે માયે ગીત,
લમે આબો તૂં ભૂપતિ! પ્રાણ આપવા પ્રીત. ૨૯૩

મુખનાસ મારેરા મુખ તણે, મેહવૂ તે મુખ માહ,
એમ કરી કરે અલિયો, લમે આબો તૂં આંહ. ૨૯૪

ચોપાઈ

રાજાજીએ મનમા ધરૂ પ્રથમ હેત એ સાધે કરૂ!

સામ, દામ ને બારે બેદ, એમ કલૂ છે વાણી વેદ. ૨૯૫

નૂકે પા. નૂકે એહમાં કે એહના હેહમા. ફા મીદ. એહસુ ૨૮૭ સિંચાણે—
કે મા આ પદ્મિ નથી ફા પાસે ફા શીયલ, કે પા. શીય મૂકી પા મુઠા.
પાટ ફા વાટ પલ્લો પા પતીકો ૨૮૮ કરે—કે આપોઆપ કંટે, પા કરે નાપ મનથી
ફા ડોન મનથી ફા મથી ચોટી પા ચોટી ૨૮૯ ખડી પા બેઠી કંકેરા પા
મનના ફા. ફાટા ફા વેસ ૨૯૦ પા અસ્તન પા મોહોલા, ફા મોઝા ફા.
તેહના જેહેવો પા જેહેનું પા લેહના સરખા ૨૯૧ કૃત્યાને કે કરતા ચીતમા
ચીતમા, બચ તાગો મન ભૂપ ૨૯૨ ખાલા પા નારી લખા પા. લાખા
૨૯૩ પા પ્રીત ૨૯૪-૪ આ કડીઓ કે મા નથી ૨૯૫ ફા મા ચોપાઈ

ઇસ વિચારી આધા જાય, જુહાર લેજો માહરી માય !
 ઇહા આપુ તાહરી અરણ્ય, ઇહા આબો જુ તાહરી યરણ. ૨૮૬
 વરણગત લાયક છે તમો, એહંવુ જાણો આયા જુ અમો,
 એમ કહી નામ્નુ છે યીથ, મૂકયો કોષ રહેથી રીસ. ૨૮૭
 આધો આબ્ય, હો પથી ! તૂ, લે વચન, નહિ માફ હા
 જો નહિ દેતો મુઝને આશ, તો કરતી તાહરી મુખવાસ. ૨૮૮
 રાજની તો ચિંતા ગઈ, બેઠો તેહની પામે જઈ,
 કહે માનવ કે કો દેવ, કે કો માલાની છે નેવ. ૨૮૯
 કે કો વકા મહ છે દિય, કે તમને કામ્નુ છે ઇદિ,
 કે આવરદા આવી રણ, કે પાપ જુજ પૂરણ થયુ. ૨૯૦
 કે અમાનક જૂસો પડ્યો, (કે) આ ઠેકાણે આવી ચડ્યો
 કિમ મૂકયો રાખસનો હામ ? કિમ વેલ્યો અમનિનો મામ ? ૨૯૧
 કિમ સિયાણે મૂકયો જુને ? સાચી વાત માડી કહો મુને.
 ગામ નામ ને કહો તમ જાત્ય, કહો વીલકની માડી વાત. ૩૦૨
 મૂકયો મહિપાત્રે મન આમલો માતા ! મુજ કારણુ સાબલો
 માલવમુખ બિજેણી મામ, તમ સેવક વિક્રમ મુજ નામ. ૩૦૩

એ નયાણું નથી કે પા. મા છે રાજ્યએ કે રાજ્યએ એમ હા રાજ્ય એ
 પ્રથમ કે પ્રથમ એક કરતાં સુધી સામ હામ કે મા આ પક્ષિ નથી ૨૮૬
 ફા નીચાણે પા આપો. લેજો ૨૮૬-૫૬ ફા હા તો આપુ તાહરી, તાહરી
 અરણ્ય પહુ માપ વધી જવ છે હા પા ફા ફા હા મા ૨૮૭ ફા વન્યો હા
 અમો. પા. આ પો હા શરણાગત-કે મા આ પક્ષિ નથી. ૨૮૮ અપો પા
 આવ આવ રે દેતો ફા દેતો ૨૮૯ કહે ફા કે, પા કહે બાઈ કહે-કે મા આ
 પક્ષિ નથી ૩૦૦ કે કો-કે કહે બાઈ વાકા વમ દીસ પા કોણે કે આવ
 ૨૦૧-કે મા આ પક્ષિ નથી ૩૦૨ અપો. પા અડા વેલ્યો પા મુકયો
 ૩૦૨ ને ફા તે વમ ફા ને ૩૦૩ પા આજકો મૂકયો-કે મા આ નદી ફા
 મુખ નાવવમુખ કે અધીપતી વમ-કે વીરવત સાબ મુજ નામ

તોધારાની વાહરે ચઢ, ઘાટ દોશી દુશ્મનનો વડૂ.	
અગ્નિત માહરી પાસે બાણ, દુષ્ટ પાપીના પરહૂ પ્રાણ.	૩૦૪
પરકારજ તો મત છે તન, સિંધલદેશ જાવાનૂ મન,	
પદમની જિતી ચાપવી, તે દુરખન વિખ્રને આપવી	૩૦૫
તેમા વિધન કરે કા કામ, નિશ્ચે તેહના ફેરૂ કામ,	
પ્રથમ દેવ મેં તો મારિયો, લુધ કર્યૂ પણ તે હારિયો.	૩૦૬
પછે બલબો અગ્નિ આણુ, મુઝથી તે હાથ્યા સિયાણુ,	
એહવા દુષ્ટ મેં હાથે હણ્યા, ભય પામે એમ પાપી ધણા.	૩૦૭
પછે આબો છૂ તાહરે પાસ, સિંધલ દેશ જાવાની આશ,	
તાહરેબોલી કઈશા વી, નહીં પોહોચે બાઈ તાહરી રવી	૩૦૮
જર મુધી માહરી દેહ પ્રાણુ, લોપે નહીં કા માહરી આણુ,	
માહરી લીહ લોપે સરવથી, તે પ્રજાઈ સરજ્યો નથી.	૩૦૯
માહરી આણુ લોપી જે જામ, નથી સૂઝ ખાધી કા માય,	
તાહરી પેર મેં મત કર્યૂ, તે નહિ ધાયે મુઝથી પરૂ	૩૧૦
મૂઝા ચોઝા જે લોપે લાજ, પોહોચાડ પર લોહ આજ,	
પ્રથમ જીહાર કર્યો તેં મુને, મૂઝ જીવતો એક જ તુને	૩૧૧

૩૦૪ મી કડી કે મા નથી. ૩૦૫ ફા રૂત તન પા એ તન, ફા એન પરમારજો કે પરમારય છે માહારૂ તન ફા છુલ વીખ્રને ૩૦૬ વીધન નીશ્ચે પ્રથમ—કે પ્રથમ મારજ એ સારીયો દેવ હતો તેને મારીયુ (પુલ્લિંગ પ્રયોગ) ૩૦૭ ઉવબો: પા એન રો આણુ પા જાણુ હારા એહવાં કે મા આ પક્તિ નથી બયં મા બય નાણુ તે પાપી વણુ. ૩૦૮ પછે કે. તાહાથી સિંધલ કે મનમા સંગવ જાવા આશ, ફા જાવા લો વાસ ૩૦૯—૧ પછી કે પા. મા આ પક્તિ વધુ છે—માટે બોલી નવ ગીચ્યે, મુજને તાહા જાવા દીછ્યે, પા મા આ ઉપરાત એક આ પક્તિ વધુ છે—તમે બેડા રહો તમ ઘાટ, લીકમ કહે જાવા લો વાટ ફર્યા કે પા કરવા (ફર્યા) ૩૦૯ દેહ પા દે ફા મુધિ લીહ પા આણુ ફા જમાઈ ૩૧૦ માહરી આણુ કે મુઝી ચોઝી જે આનો જાવ ફા રૂત પા જાને માયે ૩૧૧ મી કડી કે મા નથી લોપે ફા ચોઝ પર પા જામ

માટે જોડી શાને યાચ્યો ? અધિપતિ આપ ઉજેણી જાચ્યો.
 પરદુઃખભંજન મત જે કહ્યું, તે આજ થકી અધૂરું રહ્યું. ૩૧૨
 આટલા દાદા પોહોતી રહી, જાર સુધી હું નોતી મલી,
 આજ થકિ તાહરું મત ભંગ, જે ના'યો તે પુણ્ય જ મંગ. ૩૧૩
 જાવા છું તો ધનહત્યા પાપ, એહવી પ્રતિજ્ઞા આપી આપ,
 પૃથવીપતિ છો પાછા વસો, સ્થા માટે જમને જર્ષ મલો ? ૩૧૪
 શા માટે કરો દેહ ત્યાજ્ય ? કરો જે પોતાનું રાજ્ય,
 ગરીબ થકી તે મત કિમ પલે ? જાહરે નરને પ્રતિમલ મલો. ૩૧૫
 અનમી નર અહંકારી હોય, માહરી લીહ લોપે નહિ કોપ,
 જે દાદે વસો છે સિંધવદેશ, મેં તે દિવસે ઝોધો પરવેશ. ૩૧૬
 તે દિવસથી આજ પ્રમાણ, નથી લોપી કાણે માહરી આણ,
 અનેક અહંકારિ આપિયા, (તે) જમસહન મેં વાસાવિયા. ૩૧૭
 જેહને દુકરું હોઈ મરત, (તે) ઇહાં આવી ચહસ્યે તરત,
 મત ચૂકો તો પુર પરવરો, નહિતર જમલોક સંચરો. ૩૧૮
 જિહા તિહાં પ્રતિજ્ઞા કરે, કે થકિ તું તો નવિ જીસરે,
 આજ પોચારૂ(તે) નામનૂ તીર, જોઈ સું કરે છે તાહરો વીર. ૩૧૯
 વૈતાલ સુ કરસ્યે તાહરો ? જોજે પરતાપ તું માહરો,
 પચ્છમ ઉમે કચ્છપતન, સત્યવાદીનું ચૂકે મન. ૩૨૦
 મગાછ દક્ષિણમાં વહે, ચંદ્ર તણો રથ થીર ચર્ષ રહે,
 હો મેરુ જો મૂકે માન, તિલોતમા જો ચૂકે તાન, ૩૨૧

૩૧૨ મી કડીથી ૩૨૦-૧ સુધીનો જ્ઞાન કે મા નથી ૩૧૨ પા. ઉજેણે ૩૧૩ કા.
 જલજ પુ.ય. પા. એકલા પણ નર સુધી. નાહ્યો. ૩૧૩ પછી પાનો વધારો-
 માહરે પરતીગના છે નહુ, અહુનીસ સ્થાનક બેડી રહુ ૩૧૪ છૂ પા. દેયુ એહવી
 પા. તે ૩૧૪ કા. પ્રમાણસા પ્રતીજ્ઞા ૩૧૫ પા નરનું. ૩૧૬ મેં પા મી. ૩૧૭
 પા. પરમાણુ કોણે પા કે અહંકારિ પા. પણ કોપી જમસહન પા. જમપુર
 ૩૧૮ હસરે પા હરે ૩૧૯ પોચારૂ પા અધૂ. તાહરો પા મા નથી. ૩૧૯ નહિતર
 પા. પરતીગના ૩૨૦ કા સુરો. ૩૨૧ હો. કે. એ સરને તો હવડા ચાયે, પણ તે

અગ્નિ જે શીલો થઈ જાય, સલકે શેષ ધરા ન ધરાય;
લોપે સમુદ્ર મરજાઈ યદા, એ સર્વે તો થાઈ કદા; ૩૨૨
માહૃરી લીહુ જે લોપી જાય, નથી સૃષ્ટિ બ્રહ્માની માંહે.
માહૃં પશુ મિથ્યા કરી લેજી, તાહરે તુજને જાવા દેજી. ૩૨૩
હરસિદ્ધિનો સેવક જાણિયો, માટે પંડ રાખ્યો પ્રાણિયો,
ખોટી કરુંકિમ માહૃરી ખ્યાત? સાંભલ્ય વિક્રમ માહૃરી વાત: ૩૨૪
બ્રહ્મહત્યાદિક પાતિક જેહુ, મદિરાપાતિ ધાતી દેહ,
બાલકવધ, ગોત્રીવધ યાવ, પરદારાગામિ કહેવાય, ૩૨૫
શુરપતનીનું કરે મમન, મૃતક સેજનું લે જે અન,
એહવાં પાતિક માથે લેજી, (જો) સિદ્ધ તુજને જાવા દેજી. ૩૨૬
વિપ્ર થઈ નવિ પાલે ધરમ, કલીજુગમાં કરે કૃડાં કરમ,
ગોત્રીની પરણે કન્યાય, અનેક અધરમ છે અન્યાય, ૩૨૭
પંડિત થઈ કરે પાખડ, રાગ દે રહીવતને હડ,
એહવાં પાતિક માથે લેજી, (તો) તુજને સિદ્ધ જાવા દેજી. ૩૨૮
બ્રાહ્મણનું જે વાવરે ધન, પ્રેત બોજનનું ખાઈ અન,
પારફું સુખ દેખી જે બલે, હોયે આર ને બતરીસ કલે, ૩૨૯
કલંક જૂઠાં ચઢાવે શીથ, રક ઉપર જે આણે રીસ,
વગડે જઈ પડાવે વાટ, ઉઘાપે જે શિવના ધાટ. ૩૩૦

સર્ગિય નહી જવાયે. ૩૨૨ મી કડી કે.મા નથી ફ્રહ ધસતી ધરાય. પા. મુરજાડા.
૩૨૩ જે ફ્રહ નો ફ્રા સૃષ્ટિ, પા. સેષ ફ્રહ બ્રહ્મા મીથ્યા. પા. દેવું. લેયુ ફ્રા
હું વાહરે, પશુ એથી માય વધી જાય છે માહૃરી-કે. મા આ પક્તિ નથી.
૩૨૪ ફ્રા હરસિદ્ધિ ખોટી-કે. મા આ પક્તિ નથી. ૩૨૫ ફ્રા. બ્રહ્મહત્યાદિક
મદિરાપાત્રી કે. મુરખપાત્રી, પા. મદિરાપાત્રી. પા. પરદારાગમની. ૩૨૬ શુર
પતનીનું-કે.મા આ પક્તિ નથી પા. દેવું લેયુ ૩૨૭ અધરમ ફ્રા ધરમ અનેક-
કે. રાગ થઈ ચાલે અન્યાય ૩૨૮ પંડિત-કે. મા આ પક્તિ નથી. પા. હડ
૩૨૯ થી ૩૩૦-૧ સુખીની પક્તિઓ કે.મા નથી ૩૨૯ ફ્રા બ્રામણુત. વાનરે પા
વારે પ્રેત પા ક્રીયા. ખાઈ પા લેજે લોચે ફ્રા તીચે ૩૩૦ ફ્રા. મીરા. શિવના.

સાસરવાસણી લૂટી લ્યે, વણુ અપરાધે દંડ જાવો,
 પરરામાત્મું રાચે રંગ, કરે મઘપાણીનો સંગ, ૩૩૧
 અસ્નાતક જે અનજ ખાય, જે કાં મુણુ મુગલના માય,
 ફડી સાખ્ય ને ફડાં કામ, કરે મંદિર દેવલને હામ, ૩૩૨
 એહવાં પાતિક માથે લેજા, જે લીહ લોખી (ન) જાવા દેજા,
 એહવી પ્રતિજ્ઞા કર્કશા કરે, ધરણીપત્ય મન માંહિ ધરે: ૩૩૩
 એણી રીત્યે અસત્યનાં બચ્યાં, એહવી કામ માહરં નવિ સચ્યાં.
 વેરીને જે શિર નાખીઈ, તેથી સિદ્ધિ તો નવિ પાખીઈ, ૩૩૪
 વેરીની વખાણે વાત, તો પીત્રી પંડ ન જાલે હાથ,
 વેરીનાં કરવાં પડે વખાણુ, તેથી તજવા રૂડા પ્રાણુ. ૩૩૫
 જે કાંઈ વેરીના મુણુ માય, નિરાસ તેહના પીત્રી યાઈ,
 વેરીનાં જે કરે કામ, નામરદ, નિર્માત્ય નપુંસક નામ. ૩૩૬
 વેરીના જે ઘરમાં જામે, તેહના મુણુ કાને નવિ ગમે,
 વેરીનો જે ફેડે હામ, મરદ મુજાલો તેહનું નામ. ૩૩૭
 જે કાંઈક બલ મુજમાં હશે, તો તો કામ આપરખું થશે,
 કરગત્યા વલવલ્યાનું નહિ કામ, નારી નીચ નમેરી નામ. ૩૩૮
 જેજાં એહમાં કેદલું છે જોર, એહના બલનો લેજા અંકાર,
 રાચે બમર ચઢાવ્યાં શીશ, કાઢ્યું ખડગ કરીને રીસ. ૩૩૯

૩૩૧ લ્યે. પાનીનો ૩૩૨ અસ્નાતક ફડા અસ્નાને ફડા જે કાં અલ ફડા અન,
 પા. અન્યા. જે કાં પા જુહા મુણુ મુગલીના માથે ૩૩૩ ફડાના પ્રતિજ્ઞા કર્કશા
 કે. નખણી, પા. કરતા. ધરણીપત્ય-કે. રાખજી હૃદયમાં ધરે. ૩૩૪ ફડા. એણી
 રીત્યે પોતે અસત્યનાં; પણ માથ વધે છે. ફડા સીર ફડા સીધ પા. ન માથે. પામા
 રાચે. તેથી-કે તેથી જય જસ નહી પાખીયે. ૩૩૫ પા. વીખાણે. વીખાણુ. ૩૩૫
 થી ૩૩૭ એ કહીઓ કે. માં નથી. ૩૩૬ ફડા. નીરમાલ્ય નપુંસક ફડા. તેહનું, ફડા.
 નિરાસ. ૩૩૮ તેથી-કે. તો તો સીધ્ય કારણ થશે. ફડા. તો તે. આપણુ. નમેહરી.
 કરગત્યા-આ પંક્તિ કે માં નથી. ૩૩૯ ફડા લ્યું, પા. લેણું. રાચે કે. આણી. ખીને
 રીસ કે. પેહવાને રીસ, પા. રાખયે રીસ.

સાંભળજે રે તું તો રંડ ! પાપ રૂપ કરતી પાખંડ,
નાંખે ધાયો રાજ્ય જેટલે, ક્રાંતિક એક ધનું તેટલે. ૩૪૦
નાંખી ચીસ દર્કશાએ ધણી, તવ ધરકયો ઊજેણી ધણી,
જાણે ક્રોધક માળ્યો મેહ, લાગી બીક રાજ્યની દેહ. ૩૪૧
જાણે કાદકો મહા ધનધોર, ઘઘાંડગડમડે તિમ થયો રોર,
લાગી રાહ, રમ્યો માહાજંગ, સેવક સાહે નહિ કે સંગ. ૩૪૨
જેટલું જેહમાં હુતું જોર, અધિક તે ક્રીધા અંકાર,
જેહવું પ્રાકમ, જેહવો પાર, કા કાથી નવિ પામે હાર્ય. ૩૪૩
વિક્રમ મન વિચારિ જોયઃ નવિ હારે, નવિ છૂટે કાર્ષ,
માહરી મારી એ નહી મરે, માહરો અર્થ કિમે નબ્બ સરે. ૩૪૪
વહતાં વહતાં હાઠા જશે, વિપ્ર વાયદો પૂરો થશે,
એમ કરતે પડિ છે રાત્ર, વિક્રમે મન વિચારી વાત. ૩૪૫
રાય કહેઃ નહિ જાળિ અમો, સુખે મામ બેઠાં રહો તમો,
વહ્યો પાછો આપે ડાલતો, વનિતા સાથે વાણી બોલતોઃ ૩૪૬
ખરી કરી પ્રતિજ્ઞા માત ! તમે સાંભલો માહરી વાતઃ
કથ આઠા લોપે સતી, જીલમે જાર કરે જે અતિ, ૩૪૭
વ્રત દિવસે જે અંન વાવરે, પરણી નારી જે પરહરે,
વિપ્ર સાથે વહેરે જે વરત, ગોત્રી હણીને લે જે ગરથઃ ૩૪૮

૩૪૦ સાંભળજે-કે મા આ પત્રિ નથી પા દુ રસાર કોતમ નાખે.
કે. મા આ પત્રિ લહીયાની ભૂલથી પરી લખે છે ૩૪૧ ફા ફુર્યા, પા કરવાયે.
૩૪૨ ફા પ્રમાડ સોર થયો પા જે. ૩૪૧-૨ અને ૩૪૨-૧ એ જે પત્રિએ.
કે. માં ખણી. ૩૪૨ લખા-કે લાગી રાહ માહોમાહે વડે, એક એક ઉપર ગતી
ચડે. ૩૪૩ જેટલું-કે. મા આ લીધી નથી ૩૪૪ માહરી-કે મા આ પત્રિ નથી.
પા, જોયે કોયે નહી પા નવ ૩૪૫ વહતા વહતા કે વાદ કરતા ફા. વિચારી
વિક્રમે-કે રાષ્ટ્ર સુદ પછે માહી વાત ૩૪૬ ફા અમ્યો તમ્યે. વનિતા. ગામ
પા કામ. સાથે ફા સન્. ૩૪૭ ફા તે કરી પ્રતિજ્ઞા માત ફા તમે સાંભલો એક.
ફા જીવમ જાતી. ફા ગતી જીવમે-કે. પાખડ નર કરે જે જાતી. ૩૪૮-૯ આ
જે કડી કે મા નથી ૩૪૮ ફા વ્રત દિવસ અંન પરણિ તારિ વિપ્ર. પા

પાટલાવ જે પાપી દે, પ્રહરણુ લોભેથી લે;
 જૂઠું જે ફાં બોયે બાલ, અધિક જીંજુ તોને તોલ, ૩૪૯
 કુટુંબ કલહો ને પરસ્પૃ મેલ; કૃત માહે જે ભેને તેત,
 દુધપાણી કરે એકઠા, હિલ્વસ કરે જોગીના મઠા; ૩૫૦
 ગામ ભાગવે, વાલે ગાય; આપ ગરજ કરે અન્યાય,
 કન્યાવિક્રય, વિક્રે ગાય, શિવ નિર્મોલ્ય ખાતેથી ખાય; ૩૫૧
 વેચે પુસ્તક, વેચે જૂમ, વેચે દેવ, વેચે જે જ્યોત્તમ,
 વેચે કનક, વેચે જે ખીર, વેચે અનરસ વેચે નીર, ૩૫૨
 આપાનો અહકાર જ કરે, આપી વસ્ત જે પાછી હરે,
 પથ ગ્રાસ વિણુ ભોજન કરે, અહકાર મન અધિકરે ધરે; ૩૫૩
 એહવા પાતિક (હ) માથે લેશ, જો ન જાણે હું સિંધ ન દેશ
 કપાસ, નિલ વોહરે જે ગરી, સજન જેસવા ન દે મરી. ૩૫૪
 મત વિપ્ર તો જે કરે લોપ, ઘેનુ જાણણુ ઉપર કોપ,
 માળાપની સેવા નબ્બ કરે, મૂઝી થાપણુ હુસે હરે, ૩૫૫
 મહિરા ગાયે ભાડી જેહ, રાખે મલીન પોતાની દેહ;
 અણુગળ પાણી જે ફાં પીઈ છવ મારતે જે નવિ બીઈ, ૩૫૬
 તજે શ્રાદ્ધ સેવા સુજન, મારી વાત પર રાખે મન,
 ખેડે હળ વૃષા વિણુ ખણે, વાવે ગલી જે ફાં કરસણે, ૩૫૭

વેહેર જે વસ્ત, ફાં કરે જે મથા ફાં મથ. ૩૪૯ ફાં પ્રમત્તુ અધીક ૫૧૫
 ૩૪૯ પછી પા મા વધારો. વીસવાસે થાત ધીરજે દ્રોણ. માત બેહેન ઉપર જે
 મોહ. ૩૫૦ પા કુટુંબ કલો ફાં પાણી ૩૫૦-૨ થી ૩૫૩ એ કોમો. કે મા
 નથી ૩૫૧ પા મરજે અન્યાયે મથે ખારે ૩૫૨ મા પુસ્તક ફાં પુસ્તક
 પા જોમ ૩૫૩ પા અદ્ય ૩૫૪ પા જુઠું ફાં કપાસ પા છવ મારતા
 દેરાત ન ન પાયે ૩૫૪-૨ થી ૩૫૮-૨ સુધીની પદ્ધતિઓ કે મા નથી ૩૫૫ ફાં
 વસ્ત ખીમનો ન ન કરે લોપ, આમા 'ન ન' થી અર્થ ઉવચાર્થ જલ્ય છે, તેથી 'ન ન
 ને બહે જે લેડમે ફાં, જાણણુ 'કરે દેવ', પણ માપ વધતા 'કરે' પડ્યું મૂડુ
 છે, તેમ પા મા 'કરે' નથી સેવા. હુસે પા રોહોની ૩૫૬ ભાડી ફાં જાડ
 મલીન પાણિ પા. અણુગળ ૩૫૭ શ્રાદ્ધ. મારી ફાં મારી ફાં પરખે

એહવાં પાતિક માથે લેશ, જો ન જાણે સિંહલ દેશ.
 બ્રહ્મહત્યાનું મોટું પાપ; વધુ વાંકે જે દે કો શાપ; ૩૫૮
 જોગી જમાડે ને કરે નકાર, લોકની નંદા કરે અપાર;
 ગરલપાત કરે જે જાર; પાડોશી ઉપર આણે ખાર; ૩૫૯
 એહવાં પાતિક માથે લેશ, જો ન જાણે હું સિંહલ દેશ;
 રાટ્ટી ખેસ તે તાહરો ઘાટ, લાવું પદ્મની આંખિ વાટ. ૩૬૦
 તાહરે કરું તુઝને પ્રણામ, તો તો કહેજો વિક્રમ નામ.

કલ્યા કહે છે પાછા વસો, રાખો મન માંહિ આંખલો. ૩૬૧
 જોરાવર ઘઘની આવજો, હિમાતીને તેડી લાવજો;
 મુછ મરડીને હવડાં (તો) જાયો, અમથા સમ ખવાય તિમ ખાયો, ૩૬૨
 પાછા વાસો ને રાખો જેર, પેલા અવતાર લેજોજી વેહેર.
 એમ કહીને કલ્યા હસી: તાહરી વાત મારે મન વસી. ૩૬૩
 જિમ તિમ કરી ઉગારો જીવ, વધુ ખુરે મરે છે દૈવ,
 ફોકટ ફૂલ વખાણી જાયો, સિંધલ જવાનો નહિ હાયો. ૩૬૪

ફૂલો.

પાછે પગલે જિસરયો, વિક્રમ વીસ જ વામ,
 સમરણ કર્યું વેતાલનું, વીર છે તાહરું કામ. ૩૬૫

૩૫૮ ફૂલ લેશ. બ્રહ્મહત્યા કે. જમનવા. ૩૫૯ જોગી-કે. આપ તુઝને કરે જે લોપ, ધેલુ ઉપર આણે કોપ; પંચ ગ્રાસ વીણુ લોજન કરે ગાત્રી હણે ને ગરથ જ હરે. લોન્ગી-૦ પા. અન્ય લોખનો ન હોયે આકાર. પાડોશી કે ખસ ૩૫૯ પાણી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે—ફડું દેખી જે નવ સહે, નહી જીજી પાણી તે પખે ૩૬૧ કલ્યા ફૂલ. વીક્રમ, કે. કરતા (કલ્યા). પા માહી ૩૬૨ ફૂલ આવજો. લાવજો. મુછ-કે. માં અ: પંક્તિ નથી. ૩૬૩-૪ આ બે કહી કે. મા નથી ૩૬૩ ફૂલ. રાખોને. પેલા. પા. ગેદેલે. લેજોજી ફૂલ તજોજી. મન પા. હવ. ૩૬૪ ફૂલ વીક્રમ વીર વામ, પરંતુ તેનો અર્થ ખેસતો નથી. કે. પા. મતિમા 'વિક્રમ વીસજ વામ' છે. વીર-કે. હવે તમારું કામ, પા. વીર તાહાર કામ અકલિત-કે અકલી જે ન કલાયે, ફૂલ અકલીત

ખોદી સજ્જન પૃથવી વિશે, અકલિત તે ન કળાય,	
નિર્લે યઈ તે સજ્જનમાં, પોતે પેટા રાય.	૩૬૬
ખણી પૃથ્વી પાતાલમાં, નિકમ વીરનૂ રૂપ,	
ફૂલા તો તિહા રહી, બુમિમાં પેટા બૂપ.	૩૬૭
કાણે મર્મ ન બહિયો, ચાલ્યો ચતુર સુબધુ,	
મૂઠ્યો હામ કર્કશ તણો, આબ્યા નિહાં છે પહાણુ.	૩૬૮
તિહાં તો સજ્જન ચાલે નહિ, કીધો મન વિચાર,	
ઉપર આબ્યો અધિપતિ, સિંધલ દેશ દરબાર.	૩૬૯
પુરૂષ આકારે પાહાણુ છે, કેઈ લાખ ચિહ્ન પાસ;	
એ પોલે કિમ પેસશું મૂકી મનની આશ.	૩૭૦
જોધા હોય તો જુધ કરૂ, વેરીનું ભૂ વેર,	
પવન થકી ચાઈ પાહાણિયા, તેહની તે શી પેર ?	૩૭૧
પવન ઝાલ્યો તે કિમ રહે, અડે આપણી કાય,	
પછે પ્રાકમ રૂં કરું? જોડ પૂતલું ચાય	૩૭૨

ચોપાઈ

તે પોલ માહે જે કો જાય, પાહાણુ પૂતલુ કાયા ચાય,	
તે હામે આબ્યા અધિપતિ, અતરકરણુમાં ચિંતા હવી.	૩૭૩
અગે આવી વાયુ અડે, દશદ યઈને હેઠો પડે,	
અધિપત્ય મન વિચાર જ કરે, કિમત્ય મેહેલે તો નહિ સરે.	૩૭૪

તેહની કાય. ૩૬૬ ફા નીલે. પોતે ફા તેહમા ૩૬૭ ફા બુમી નિકમ પા
 રીકાલ નરનૂ રૂપ તો તિહા પા ઠેલાણે ૩૬૮ ફા કર્યા પા નળો હામ ફા
 ગામ નિહાં છે પા આખ ૩૬૯ ચાલે પા ચાલી ઉપર-કે બેરી ઉપર
 આ-ધો, સીંગલ કરે બાહાર ૩૭૦ પાસ પા ચોપાસ ફા 'એ પોને બેસનું,'
 આવી માપ આણુ ચાય છે, તેથી કે પા પ્રતિજ્ઞાને આધારે 'કિમ' ઉમેરું ૩
 લાખ-કે શત સહસ્ર સુદી-કે પા મુકો મન નિસવાસ. ૩૭૧ પા લેયું ફા
 પાહાણિયા ૩૭૨ મી કહી કે માં નથી ૩૭૨ જોડ ફા લે પાહાણુ પૂતલુ ચાય
 ૩૭૩ ચિંતા. કે. પા તે પોલ માહે જે જાય ફા જે હામે તે પહેલે જાય હામે
 ફા હામે તે હામે-કે આ આ પક્ષિ નથી હવી પા થવી ૩૭૪ અગે આવી કે

અંત્રીખ છિડી નવિ જવાય, યજ્ઞગ ભૂમિ તો નવિ ખોદાય,
 વીર પ્રતે તો આજ્ઞા દીધ, કામ એક કરો ને સિદ્ધ. ૩૭૫
 લોહ તણી કોઠી એક લાભ્ય, પલક માંહે તૂ વેગે આભ્ય.
 ધાયો વીર કહેતા તે દિશ, લોહ કોઠી ઉપાડી શીશ. ૩૭૬
 મહુરત વાર ન લાગી ત્યાંહ, આવ્યો નરપતિ ઘેઠા જાંહ,
 સાળારા તૂ, ધન ગુઝ નામ, ગુઝ વિષ્ણુકુલુ કરે એ કામ. ૩૭૭
 રાજા પેઠો કોઠી ફરી, દીધું ઢાંકણું જતને કરી,
 પવન કરે નહિ તિહાં પરવેશ, નહિ અનુઆજૂં તેહમાં લેશ. ૩૭૮
 મહિપતિ એહવી મન મોટીઈ, ફરી રહ્યો લોહની કોઠીઈ,
 વાયુ માહે ન પેસે કામ, કુશલ કલ્યાણ રાજાને હોય. ૩૭૯
 વાયુરૂપ વેતાલજ થયો, કોઠી આઘી લેઈ ગયો,
 તિહાનો વાયુ આખો જોડેલો, લોહ પાપાણુ થયો તેટલો. ૩૮૦
 મુકયો પાછળ જોજન કોર, તિહાથી તેહનું જાગૂં જોર,
 રાજા કોઠીથી નીસર્યો, જામ પાહાણુ તણો વીસર્યો. ૩૮૧
 દોઠો સિંધલ મઠ અનૂપ, નીરખતાં તે રીઝ્યો ભૂપ;
 પેસવા માજૂં નગર મુઝાર, દીઠા હસ્તી અપરંપાર. ૩૮૨
 નીતમલોક ઉપર તે ધસે, આગ્યા સામટા સહસ્ર હરાવિસે,
 મારે મુંઝ, ડાહ્યાવે શીશ, કરે ચરજના હસે દિશ. ૩૮૩

તે કામનો દુઝદ પદ પથર મહીપત્ય કે પેઠો ૩૭૫ નવિ જવાય કે વગરન (વજન)
 થાય ફા ભૂમી પદ શણગ ભૂમિમા નવી ધણાયે કામ-કે વસ્તી સેહેરમા
 નયો વહી ૩૭૬ પદ માટી ૩૭૭ ૧૮-૧ કે. મા નથી ફા રોળારા પદ સાળારા
 ધન નવચરુ નામ મહુરત વાર કે વાગ પલક વ ધન ગુઝ કે ખાપૂર નીરમન.
 ૩૭- ફા કરિ મહીપત્ય કે મહીપત આપ અલ્લ મોડયે ફા. કુસન. વાયુ-કે મા
 નથી ૩૮૦ ફા રયે કોઠી-કે અતરખ કોઠી લેઈ ગયો ૩૮૨ પદ નીરખતામા
 મોઝાર ૩૮૩ નીતમ-પદ ધડ પાછલ ચોડી તે વસે, નીતમ લોક ઉપર તે ધસે.
 પદ. મા ૩૮૩ ના પહેલા પાદને પદલે હપર આપેલા બે પાદ છે, ખીલું પાદ તે
 પા મા મોજુ છે, ત્રીજું તે ચોથુ છે અને ચોથુ પાદ નવી કડીનુ પહેલું પાદ પદિન

સહુ સાથે વહાર્યો કિમ ? દીસતા છે મોટા જન્મ;
 શીઘ્ર પીર યશે તે સહિ, કરી મર્જના તે હે તહિ. ૩૮૪
 ધાયો રહે આશુને રીસ, નામ હસ્તીનાં છેદાં લીસ.
 પાછું જોવા કે નવિ રજા, રણુવોણી સૌ નાસી મયા. ૩૮૫
 નાહા મળ મસમસ ધરયા, પીર વિક્રમ મે હઠક હરયા,
 પેઠા સિદ્ધ નગરી માંહે, ધંદાસન સોખા છે લાંઠ. ૩૮૬

સપન માંહે વહી કાને શોક, સુખી છે તિહાં સહુ લોક;
 ફક્ત વનસ્પતિ ખારે માસ, સહુ કાને મન લીધ વિલાસ. ૩૮૭
 એહવી વિકટ બિહાં એકી ફરે, તેહને પીઠા કુણુ જ કરે ?
 માન સરોવર ફાં નીર, દેવતાઈ વૃક્ષ તેહની તીર. ૩૮૮
 ધરધીર એકમી કેરાં વન, કળા મોહોતેરી સર્વે જન,
 લૂખ, ફાખ, પીળેરાં મણાં, ફળ્યાં ઝાક તે મંપા તણાં. ૩૮૯

આ એક વખાણું પાઠ છે. ધમકે મારે ધાયક ધાય. ફા. સુક. સીસ. ૩૮૩ ની
 કડી કે. માં જામ છે

પક પાણ્ય ચોક્કી જ વસે, નીતમ માણસ દેખી ધસે,
 માવા સામઠા સહસ્ર બ માર, મહીપત હપર કરવા માર

૩૮૪ ફા. સંમામ પીર યશે સહિ. નાન૦-ખા. નામ હસ્તી નાંખી ચીસ.
 ૩૮૬ અને ૩૮૫-૧ ને બદલે કે. મા આ મકિમો છે:—

અંધે વીર ! આ કમ ટારસે, નાસતાં તે એ મારસે,
 એકું વચન સાબળીયું તહી, વેલાવ રૂપ ધરીયું તે સહી;
 મળ હપર ધાયો કરી રીસ, નામ હસ્તી નાંખીને ચીસ.

૩૮૫-૨ રણુ વેહુલ-કે. જન મારમ દોહે દેશે વયા પા. ફા. સૌ કે.
 ૩૮૬ નામ મળ-કે. નાસતાં જન દીકા તેહ, પીર ને વિક્રમ હસ્તીયા એહ ૩૮૬
 પછી કે. પા. નો વધારો-સાંનકવી સોખા એ પેર, પરવટ પદમી ધરે ધર. ૩૮૭
 સુખી૦ પા. બતરીસ લખલુ સરવે લેહ બારે માલ કે. કસોડાર ફા. પીલાસ.
 સહુને૦-કે. તપત્રી લીલા કસોડાર ૩૮૮ માન૦-કે. માં આ પ્રકિત નથી. કળા મોહો-
 તેરી કે. બતરીસ લખલુ ૩૮૯ હુળ પા. લીલા અંધા કે. એકવી પા. અંધા.

પાન લવિંગ તથાં જિહ્વાં વન, અમૃત જેહવા મંદન ધન,
 પાન તણી વાડી બારણે, ખીલ્યાં કમળ પૂનકારણે. ૩૯૦
 બર્ષ, બૂધ લતાના વેલ,, ક્ષુણ્ણ નીલી સોપારી મેલ,
 સીતાફલ અધિક અંબાર, બીજાં ફલ બૂમિ અપરંપાર. ૩૯૧
 સિંધલ કેરી વાડી વિવેક, કહેતાં નવિ તેહનો છેક,
 જાણે ઈંદુપુરી માહામૂલ્ય, અશોક લંકાની સમતુલ્ય. ૩૯૨
 જાણે રતનાગરની ખાણ, જાણે કાલક ધરમીની આપણ,
 કૂડ કપટ નહિ કાઠની દેહ, સદા નિરંતર વરસે મેહ. ૩૯૩
 હઈ રતની શોભા જેહ, દેવ રૂપ સહુકોની દેહ,
 વીણાવંશ મધુર મૃદંગ, કાંધી તાન બલેરા રંગ. ૩૯૪
 સહુકો માંહે લક્ષણ બત્રીસ, રાગ આલેપે છે બત્રીસ,
 ઉત્તમ સ્વરથી ગાઈ ગીત, પરિબલ ઉપર સહુને પ્રીત. ૩૯૫
 પગલે પગલે શિવપ્રસાદ, સુખસાગર અતિ ઉસાદ,
 કિરતન નિત્ય કનૈયા તથાં, નીવાણ નીર તથાં છે ધણાં. ૩૯૬
 સદાવ્રતિ ઘેરઘેર હોય, નહિ કો બૂખ્યો દુખિયો કોય,
 જિહ્વાં ભૂઈ બોલ્યાનો નેમ, સદા નિરંતર કુશલબેમ. ૩૯૭

લીલાલહેર ગુણ ગીત મવાય, જોતો જોત નૃપતિ જાય,
 મહિમા જોતાં અટકે મન, રહ્યામાં રીઝ્યો રાજન. ૩૯૮

૩૯૦ પાન લવિંગ-કે. માં આ પંક્તિ નથી તિહાં. પા. તે ખીલ્યાં કે. કમળ
 શીવપુનન કારણે. ફે. પૂન. ૩૯૧ ફે. બૂમિ. ૩૯૧ મી. કડી કે. પા. માં આમ
 છે-નીલી સોપારી નારલ કેળ, બધે જાણ ને કેવડી કેલ; ક્ષુણ્ણ સીતાફલ અંન અનાર,
 બીજાં ફલ છે અપરંપાર. ૩૯૨ સિંધલ કે. સી. કહું સીંગલ શોભા એક, વીવીધ
 પ્રકારે તેહ વિવેક. ફે. મૂલ્ય. ૩૯૩ ફે. કૂડ. નીરંતર. ૩૯૪ ફે. શોભા. ૩૯૨-૨
 થી ૩૯૪-૧ એ પંક્તિઓ કે.માં નથી. ૩૯૪-૨ મધુર કે. મધુર. કાંસી-કે, પા.
 કાસી કાંસી નવલેરા રંગ. ૩૯૫ અલાપે. ફે. અલેખે ફે. પરીબમ. સ્વરથી ગાઈ
 કે. સ્વરે અલાપે. પા. પ્રીત. ૩૯૬ સીવ સૂખ. પગલે-કે. પગલે પગલે અતિ લીલાયે.
 ફે. અતી સુખ સાગર. કિરતન-કે. કીરતથી કહું તે તેણાં. ૩૯૬ ના બીજા પાદથી
 રચના પહેલા પાદ અધીના બાગ કે.માં નથી. ૩૯૭ ફે. નીતરંતર. ૩૯૮ પા.

- ધન ધન ભૂમિ, માહરું બાગ્ય, જોયો દેશ અલૌકિક ભગ્ય,
 ધન હરસિદ્ધ, ધન પુરમવેશ, ધન ધન છે એ સિદ્ધલ દેશ. ૩૯૯
- પરકામે આલ્યો એ ઠાર, સફલ થયો મારો અવતાર.
 ન ધરી બીક મન માંહે છેક, એટલે દીઠી વાડી એક. ૪૦૦
- જેદવી અસોક રાવણુ તણી, તેવી રિદિ તેમાં ધણી,
 નિરખી વાડી પેઠા માંહિ, સખી બાહરી બેડી'તી ત્યાંહ. ૪૦૧
- રમત્ય રમે પોતાને મન, જોડે જઈ બેઠો રાજન;
 સન્યા છે સામે સ્થુગાર, રૂપ અલૌકિક અપરંપાર. ૪૦૨
- નાગાંગના કે દેવાંગના, રોબે બીજી કુણુ સંગન્યા.
 જણે ઈદ્ર તણી અપજરા માનની મહબરી મગજરા. ૪૦૩
- પાછું જોયું સધળી નાર, દીઠા માનવ તેણી ઠાર,
 આપહણમાં સામું જોઈરવી, આ કુણુ એમવી માસણુ થઈ. ૪૦૪
- સાન કરી જે તું જો ભવ, ચોકીવાલા કરશે ધાય,
 કિમ આળ્યો અભીસાધર્મ ? કિમ આલ્યું આયુ હાપમાં. ૪૦૫
- પુરુષવેશ છે પાછા વળો, માનનીઓ સાથે કિમ મળો ?
 નરપત કહે: સાંભલ રે નાર, સૂં જોલે તું વારંવાર,
 તમમાંથી નારી એક લેશ, જાણુશો જાણો સિદ્ધલ દેશ. ૪૦૬

નરપતિ, જો તે. મહિમા કે. જોતાં લીલા અઠકે મન, અતી પહું રીઝો રાજન,
 ૩૯૯ કા. ભૂમિ. પદ. કૃદ. અલૌકિક. ધન ધન ભૂમિ-કેમાં આ પત્રિત નથી. કૃદ
 હરસિદ્ધ. પુરમવેશ કે. માહરો વેશ. ધન છે એ કે. મેં દીઠી. ૪૦૧ કા. રિખ્ય.
 પદ. તેમાં પદ. કૃદ તે વાડીમાં તેવી-કે. તેથી દીરો સોબા ધણી. બાહર કે.
 બાર. ૪૦૨ બેડો પદ. હલો. સન્યા છે પદ. સોસે સસી કા. પદ. અલૌકિક
 ૪૦૩ કા. સોબા ૪૦૨-૨ થી ૪૦૩-૧ આ પંક્તિઓ કે.માં નથી. ૪૦૩ મહબરી
 પદ. મહબરી. તેણી ઠાર કે. પત્રિતો બાર. ૪૦૪ આપહણમાં કે. પદ. એક એક
 એમ પદ. આળ્યો. જે તું જો કે. તું આહાંથી ચોકીવાલા કે. વારે વગરો બેડો
 રાય. કા. કરશે ૪૦૫ થી કડી અને ૪૦૬-૧ એ કે.માં નથી. ૪૦૫ આયુ પદ.
 આયુધ. ૪૦૬ કાં પદ. છે.

વાર્તા ૪ થી-સિદ્ધ દેશની પદ્મિની, પુતળી માનવતી ૨૦૭

નથી આભ્યો રમવા કારણે, બળ કરી તાહરે બારણે,
તાહરી ચોક્કા મુજને સ્પં કરે ? કરે એદ તે નિશ્ચે મરે. ૪૦૭

રમત રમવાને આભ્યો નથી, તુજને લેવા આભ્યો સર્વથી,
વોસ્વાં છે વસમાં બહુ કામ, એક પદમની કેરે કામ. ૪૦૮
આભ્યાં હું અમે તમ કાજ, માટે લીધે ધરો છો લાજ !

રાય વચન સાંભલીને રહી, અચિરજ પામી ઉભી રહી. ૪૦૯
એહવી પાત શામા(ઈ) સાંભળી, મુખ વચે ધાલી આંગલી:
કુણ હશે દેવ કે દાનવી ? કુણ હશે મોટો માનવી ? ૪૧૦

દુહા.

એક જ બોલી બાલિકાઃ સ્પં તુઝ પ્રાકમ આમ ?
બોલ્યું પાસો છો આપથી, નર રાખો છો નામ. ૪૧૧

કિમ ચોક્કા વસમી વોસ્વો ? કિમ જિત્યા એ દૂત ?
છો કા દેવ કે દાનવી ? સિદ્ધ છો કે અબધ્ધત ? ૪૧૨

નથી કામ માનવિ તથ્યાં, જે આભ્યા આ ગામ;
તમે આભ્યા કિમ કરી, કહો તમારું નામ ? ૪૧૩

૪૦૧ તમમાંથી૦ કે. એક સખી આમાંથી લેશ, તાર પછી નવું માહારે દેશ.
૪૦૮ તુજને કે. ઓ તે એક. કામ કુલ માંમ ૪૦૯ કુલ. સીદ્ધ. કરો કે. પા. ધરો.
રાય૦ કે. માં આ પદ્મિ નથી. પામી પા દેખી. પા. ઉભી થઈ. ૪૧૦ એહવી૦ કે.
રહી સખી તે વાચા સાંભલી કુણ હશે૦ કે. માં પંક્તિ નથી; પણ અહીં કે. માં
આ વધારો છે:-

સં એવકુ રાખે છે જોર, નમર માંહે આભ્યો થઈ ચોર,
એકે બોલી તેહમાંથી ડાહી, પેલા બોલ બોલે સું બાઈ !
વિકટ ચોક્કામાં એ આવીયો, મારે મન બારે બારીયો.
મટિ એસું વાતો કરો, એહની હોસ હેડામાં ધરો.

૪૧૧ બાલીકા કે. કામળી. આમ કે. પા. એમ. નામ પા. નીમ. ૧૨૦ કે.
એહવો રાખે નેમ. ૪૧૨ કુલ. સીધ. દાનવી પા. માનવી ૪૧૩ તમે૦-કે. પા
આંહાં કમ આવી સકા. કામ પા. ગ્રહ. આભ્યા. પા. આવે.

સિમલ દેશ કિમ સાંભલોઈ પદમની પરડી કિમ ?	
તે વાત માંડી કહો, સ્ત્રી સહસ્ર જારના સમ.	૪૧૪
લેવા આપ્યા છે પદમની, નથી વાટમાં તેહ,	
• નથી વેચાતી મૂલયાં, નથી નર હિપર નેહ.	૪૧૫
આપ કાજ કે પારકે, છે રહીયત કે સમ,	
આમન્યાવર્તી કે આપથી કે અમથી ઇચ્છાય.	૪૧૬
પૂછો છો તો સાંભલો, વીતત સાચી વાત,	
માહાત્ત નામ નવ ખંડમાં, જગત વિશ્વવિખ્યાત.	૪૧૭
જિજ્ઞેસી નગરી વિષે, જે કરે પરકામ;	
સિવક શ્રી હરસિદ્ધિનો, વિક્રમ માહત્ત નામ.	૪૧૮
સહોદર. પરનારીનો, દુઃખભંગન દાતાર,	
વામા અવિચલ વિમલવર, કચ્છા એ કિરતાર.	૪૧૯
કામિની કાને સાંભલો, હરો તમે તો નેહ,	
આંદિપુત્ર તો ઇફનો, હવડાં તો માનવદેહ.	૪૨૦
દેશ માહત્તે ફુંડી ફરે, જે કામ દુખિયો જન,	
તે મુજને આવી દહે, તરત મનાવું મન.	૪૨૧
એક દિવસ એક ખાલણે, કહી સપનાની વાત,	
પરણી છે કે પદમની, રૂડી તેહની દાત.	૪૨૨
હામણી ઉપર તેહની, કરમાં હતી વરમાલ,	
એક સખી એક સહચરી, બુધનિધિ તે ખાલ.	૪૨૩
વિમને વરવા કારણે, સાદ કયાં દસ વીસ,	
વિમ આપ તુમને વરું, વચમાં આપવા ઇચ્છ.	૪૨૪

૪૧૮ સ્ત્રી પદ પરનારીના સન ૪૧૫ ફા. મુલથી ૪૧૬ ફા. માન્ય. ઇચ્છાય પદ. હજી પાવે. ૪૧૭ મી કડી ફા. પદમાં નથી કે માંથી વાર્તાની સંમતિ મળે લીધી છે. ૪૧૮ ફા. હરસિદ્ધિનો, ૪૧૯ ફા. પરનારિ તણે. ૪૨૦ ફા. નીમલ આ દો કે. માં નથી. ૪૨૦ ફા. તરતે. હવડાં તો ૪૨૧ થી ૪૩૦ એ દસ કડીઓ કે. માં નથી. ૪૨૨ ફા. સંમતિ. ૪૨૩ ફા. નીમને દસવીસ. વીમ. કયાં પદ. દીપા

તે પાસે ગયો જેટલો, તે તો જાગ્યો તરત;	
તેહના ચેહને કારણે, વાહજૂં કીધું મૃત.	૪૨૫
ધંધલુ કરીને એકઠાં, પડતો'તો ચેહ માંચ,	
દેવચોમ સંચા યકિ, (હું) જઈ પોહોતો રણ માંચ.	૪૨૬
અપિ રાખ્યો મેં સાંસતો, કરી પ્રતિજ્ઞા તરત,	
સાચું બોલ્યો તે તહિ, સમ ખાધા છે સરત.	૪૨૭
શુભપ્રતાપે આન છે, છટ પુરણ પ્રતાપ,	
ધર્મપ્રતાપે ધૈર્ય છે, હમે સામ્રાજી છાપ.	૪૨૮
દેવ હતો તે મેં હમ્યો, ઉગ્યો અમની રાહ,	
સિંચાણા સંતોષિયા, વહી આવ્યો હું વાત.	૪૨૯
કંકણા કેડ મનમાં રહ્યું, રહ્યા કેડાણે પાહાણ,	
હસ્તી સરવ હઠાવિયા, (તે) છટ ભેરથી આણ્ય.	૪૩૦
સ્વપના માંહે વરી સુંદરી, તે તો કહિયે આપ,	
જાણો (ન) સાચું નવિ કહો, અમહત્વાદિક પાપ.	૪૩૧

ચોપાઈ

તાહેરે એક બોલી તે સતી, સાંભળવા મહી બીજી સખી,
સાચું કહું સમ દીધા માટ, હું મહતી માલવની વાટ. ૪૩૨

૪૨૫ તે-પા. જુવતી પાસ ગયો જેટલો. પા. મીં વાહાણ ૪૨૬ ફા. એધણ,
પા. અગન, ૪૨૭ ફા. કપી પ્રતિજ્ઞા તરત પા. કેડ. ૪૨૭ ના ત્રીજા પાંદ પછી
પા.માં વધારો-બીજું ન રાખી થોડ; વીમ રાણે છે વાસમા, કરી વાવરો વરત; પરણાકું
તે પદમની- ૪૨૮ ફા. પુરાણ છટ-પા. છટ પરતાપે આપ. ફા. ધિર્ય સત્ર.
૪૨૯ રાહ પા. રાહ. ૪૩૦ ફા. કંકણા, પા. કરેલાનું કેડ-ફા. મન મનાનીયુ.
૪૩૧ પછી કે માં આ બે કહી વડુ છે.-

વીમ સ્વપનમાં જે વરી, આ સઘલી માંહે આપ,
જાણો તે સત નાચ કહો, તો અમહત્વાદિક પાપ.
અગીયાર જાણીયે ખાધા સમ, વમ સાથે જુકું બોલું કમ;
અમો પરણાં નથી આંઠાં કાચ, કામની સદુ કૂચારી નેચ

૪૩૨ ફા. તો બોલી. ફા. તે મુખી સાંભળવા-ફા. સાંભળ્ય માહારી બીજી

રમનાતું થયુંતું . મન, હુતો ચતુરદધીનો દન,
 અતિ ઉપનોતો મન(માં) ઉતાદ, મેં તો વેદને દીધો સાદ. ૪૩૩
 વિપ્રે નિમ કહ્યુંતું તને, તમ સમલું લાધુંતું મને,
 હું પોલીતી માહરે ઘેર, સમલું પણ સામાની ઘેર. ૪૩૪
 તે રસું મીત કરવા લાગિયાં, એટલે અબકીને ભાગિયાં.
 પદમતી કહે વીતં જેટલું, તમ આગલ કહું તેટલું. ૪૩૫
 [વરાં સમલુ માંહી વીપ્ર જ અમો, તેહ વાત કથમ જાણી તમે?]
 તમે એ વાત ને નવ કહો મુને, સમ દીધા મુજને તે ગુને.]

વિક્રમ કહે સુણ રામા રીત, તે પંડિતલું માહરે પ્રીત,
 જે(રે) માહરા માલવમાં રહે, તે નૌતમ વાત માંડિને કહે. ૪૩૬
 તે વિપ્રે કહી મુજને વાણ, તિહાંથી તો થયું મુજને જાણ,
 પ્રીત સાંભળી તમ તણી, તિહાંથી પ્રીત મુજ(ને) વાધી પ્રણી. ૪૩૭

સખી. તાહરે-કે. તારે એ બોલી તે મખી, સાંભવવા રહી બીજી સખી સાચું
 ફા સાચુ કહો સમ દીધા શા માટે. ૪૩૩ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે.-નવપન
 માહે વીટ જેટલું સાચુ કહું તમને તેટલું. ૪૩૩ રમના-કે. તમું જે રમનાતું છે
 નન, તે હારે મોહયનો દન. ૪૩૪ ફા. વીપ્રે. લાધું મુને. ૪૩૩-૨ થી ૪૩૫-૨ એ
 ૭ પંક્તિઓને બદલે કે. માં આ પંક્તિઓ છે:-

હાથણી ઉપર બેઠી હું બાલ, માહરે કર દુલી વરમાલ;
 કવિો બંધલુને મેં સાદ, તેણે દિધો આસીરવાલ.
 વરમાલ હંક થાડું જેટલે, નહીને કાચી તેટલે;
 વરાં સ્વપનમાં વીપ્ર જ અમો, તાંહા બેઠાં કમ નંલું વમો.
 સાચી વાત કહો નહી મુને, તો મુજને સમ દીધા તે ઠુને
 કહે રાત સાંભલ તે રીત, તે પંડિતલું માહરે પ્રીત.

૪૩૫ પ્રીત પા. વાત. ૪૩૫ મી પછીના વખાણે પા.માં છે, અને ક્યાસંદર્ભ
 મઠિ જવરી છે. ૪૩૬ વિક્રમ-ફા. વરી સપલુ માહે સલ્ય. ૪૩૬ માલવમાં કે.
 નગરમાં. તે-કે. રહી વાત આવીને કહે. ૪૩૭ મી કહી કે.માં આમ છે.-

તેણે પચુ સમલુમાં ૭ વરી, તે વાત મુજ આજળ કરી,
 તેણે કીરત કરી તુલ વણી, લાગી ખાંત નેવાની ધણી.

મનમાં રાખી બાધી મુઠ, જોયું શમણું સાચું (કે) જૂઠું,
તે વેલાં ધર (મેં) કીધું તાજ્ય, આવ્યો હું તમ જોવા ઠાગ. ૪૩૮
કાને સાંભલી'તી જેહવી, તે નજરે દીડી તેહવી,
વિકટ ચોટ્ટી મુજને ધું કરે, એદ રાખે તે નિચ્ચે મરે. ૪૩૯
ન બાળે અગ્નિ, ન બોળે નીર, ન લોપે સિદ્ધ, સાકણી કે વીર.
માઢા કાલેશ્વરનું ■ નૂર, હરસિદ્ધિ છે હજુરાહજુર. ૪૪૦
વેતાલ વીર બાંધ્યો છે જિત, પછે પૃથ્વીમાં કાની બીક.
રમો જમો તમે જોળનવેસ, અમો અમારે જાત્યું દેસ. ૪૪૧

એહંવાં વચન રાવનાં સાંભણ્યાં, તાહરે (તે) સ્ત્રી કરાં મન ગમ્યાં:
વણુ જોવે તો જે આપિયો, ભૂપત્ય મનમાં એ બાવિયો. ૪૪૨
એ વર છે આપણની જોડ, એમાં નહિ ખાંપણુ ને ખોડ,
ધડાં ખીજે ઢા નાવિ સહે, ધીરવીર મહાદાતા પખે. ૪૪૩
તે ભુવતિયો કરે છે મતાં, તે આબ્યો ઘેર બેઠાં ઇચ્છતાં,
આપણે કરમે આબ્યો (એ) વધી, જિમ દૂધમાં સાકર ભલી. ૪૪૪

૪૩૮ મનમાં રાખી-કે. મેં ઢેકામાં. ૪૩૯ કરેનું કે. માં આ પક્તિ નથી.
ફા. વીઠક. રાખે છે. કરે. ૪૪૦ નવનું કે. નવ લોપે વાળ, સીટી કે વીર. અહીં
કે. માં આ વધુ પંક્તિ છે:-

ભૂત પેલ સાકણનાં નામ, લેહ ન સકે ઢા માહાર નામ.

માઢાકાલી કેલું કે. માહાકાલેશ્વર શીવનું. ૪૪૦ લોપે ફા. બોલે. ફા. માહા-
નાશી કેલું છે નૂર. ફા. હરસિદ્ધિ છે. પા. માલ. ૪૪૧ અગરે. ૪૪૧ મો કી કે. માં
આમ છે:-

તેહ તણી પુરો પરતાપ, સહુને છતી આવો હું આપ,
બીમબોલ સાચો તો વયેહ, સહેહ માહારા મનનો મયો.
અમો જાણું અમારે દેસ, તમો પાપારો નગરમવેસ.

૪૪૨ તો જે પા. નયે. ફા. ભુપત્ય. ભૂપત્ય-કે. કરમ સંચો લેખે લાવીયે.
૪૪૩ ને પા. કે. ૪૪૩-પછી કે. માં આ પક્તિ વધુ છે:-

સુરવીર દેરા એ અંસ, સાચો એ વાસવનો વંસ.

૪૪૪ તે ભુવતીયોનું કે. પા. આપ હણમાં વર ઈચ્છતાં, મોલો પરનેશ્વર

તે દેશમાં એહવી રીત, જેહને જેથું આતી પ્રીત,
 તેહ નારી તે વરને વરે, માળાપ (તે) કેનો વિવા નવિ કરે. ૪૪૫
 ઇલાવર વરે કન્યાપ, તેહમાં કા નવિ કહે અન્યાપ,
 વિક્રમ હિપર હધરૂં ઠરગૂં, સહુકો મધીને ગુઝ જ કર્યું. ૪૪૬
 બાર સખી એકે વરણિયે, એક વરને બારે પરણિયે,
 વધી ખોલવો એવો કહી, એથી અધિકા મલશે નહી. ૪૪૭
 એહવી વિચારી મનમાં ધેર, રાજ તેડિ લાવાં ધેર.
 મા બાપ પાસે સહુ આવિયાં, વર રહે એઈ લાવિયાં. ૪૪૮
 ગામ, નામ તે પ્રાકમ કલું, સહુકોનું મન સીતલ થયું.
 બાધા ગામનો શોક જ સમ્યો, વિક્રમ મનોહર સહુને મન્યો. ૪૪૯
 સહુ સગે દીધાં સનમાન, મેવા, ફલ, આશુષણ પાન,
 વિક્રમ માન પામ્યા ડે ધણું, ઠરખૂં હધરૂં તરુણી તણું. ૪૫૦
 ભોજન કરિ મેળા ધઈ, તાહરે ના રાજાઈ કંઠિ;
 બાધૂ અમો હજોણી તીર, તાહરે મુખ મેહલીયું નીર. ૪૫૧
 હરસિદ્ધિ તણી તો પૂજા કરું, અંનઉદક મુખ તાહરે ધરું,
 સહુ સાથ સામગ્રી પ્રીછઈ, કન્યાદાન હેતે દીછઈ. ૪૫૨
 ધવમમંથલ ને મોટો જંગ, કન્યા વર વરવા બારે રંગ,
 જેહના ગામની જેહવી ચાલ, કરી રીલ આણી મન વાહાલ. ૪૫૩

પ્રીત્તા. પા. આપણને. આપણું કે આપણી પોહોણી મન રથી. ગિમ કે.
 બાવે. ૪૪૫ તે. પા. એહ. કેનો પા. કા. પા. નીડીવા. ૪૪૬ ઠરગૂં કે. પા. કરી
 સહુકો-કે. એમાં ગુજ બારે બજે કરી. કર્યું પા. કરી. ૪૪૭ વડી-કે. ડીધો
 કાલ મંદો માહે દાગ, વસીયે બારે એ વર સાથ. ૪૪૮ ફા. વિચારી. માળાપ કે.
 ભ(સ્વ)નન. ૪૪૯ ફા. સીતલ. ફા. વિક્રમ. વિક્રમ પા. વિક્રમનો ગુણ સહુને
 મન્યો. બાધા-કે. માં આ ધેજિ નથી. ૪૫૦ માન ફા. મર્યું કે. મનનં. તરુણી
 કે. રીવા. ૪૫૧ ફા. અમો. પા. તાહરે વણિ હેમું નીર. ૪૫૨ ફા. હરસિદ્ધ. પુલ-
 ૮૫૨ કે. ફલ. સામગ્રી પા. કહે સીમ. હેતે પા. કાંડે ૪૫૩, નોટા પા. મારો
 કન્યા-કે. પા. કાદલ પેદે વર્તો રંગ, જેહના પા. તેહના.

લગન તણી જવ વેળા યાવ, તાહરે મુખથી જોઈયો રાવ:
જે કો વચન આપે મુજ હાથ, તે પરણે નિજ ખાંડા સાથ. ૪૫૪
વચનસોપ માહરૂ નવિ કરે, જે કહું તે હછડે ધરે,
પરદુઃખલંજન હું કહેવાજી, કેહનો વેચ્યો નવિ વેચાજી. ૪૫૫
માહરી વેચી જે વેચાપ, તે ખાંડાની અઠી યાવ,
મોહોસે ગયા કેડે માહરી, આગલથી કહું જું માહરી. ૪૫૬
વાટમાં ગરજી પેદા યાવ, નકાર મેં તો નવિ કેહેવાપ,
ઉજલ પડે પેસે ભહરે, કરું સંગ ઝીનો તાહરે. ૪૫૭
તાર કેડે તો માહરી આથ, બાજી તો ઈશ્વરને હાથ,
એ પરદણુ પ્રથમ હું કરું, તાર કેડે ખાંડાથી વરું. ૪૫૮
હું નવિ આજુ હેતે હાથ, વિઝમે એહવી કાંધી વાત,
ગમે તો તો રાણી કરું, ગમે તો પરદાથે ધરું. ૪૫૯
પછે દોપ ન દેસો કાવ, (માટે) આગલથી એતાવું સોવ, ૪૬૦

હુહા

વચન દીધું ખારે સખી: રાવ ! ન કરસો રીસ,
વણુમૂલે જો વેચસો, તો છ ચરણે શીસ. ૪૬૧
વચન તમારું પાલવું, અમ પ્રતિજ્ઞા એહ,
આવ્ય તમારી લોપિઈ, (તે) કુષ્ટિ યાવે દેહ. ૪૬૨
શુભકૃત સુકૃત હારિઈ, પડીઈ રોરવ ખાણ્ય,
પ્રતે પાપ મુક્તક ધરું, જો લોપું તુઝ આવ્ય. ૪૬૩

૪૫૪ આપે ખા. ગણે. ૪૫૫ જે કહું તે કે. એવી પીરજ. કહું ખા. કહીએ.
ખા. કેહેવાયું. વેચાયું. ૪૫૬ ક્રા. અજિ. ૪૫૬-૨ થી ૪૬૦ સુધીની પંક્તિઓ કેમાં
નથી. ૪૭૧ નવિં ખા. તેહેને નવ્ય થાયે. હજલ ખા. આગલ. ખા. પેસે ક્રા. પેસો.
૪૫૮ આથ ખા. સ્થાય. ક્રા. હાથ ૪૫૯ પરદાથે ક્રા. પરદાથ. ૪૬૦ માટે ખા. ગા
નથી. ૪૬૧ ખા. તોહે. ૪૬૨ વખાલ ખા. તે આપું. ક્રા. મતીજા દરી. આવ્યં આ
પાદ કે.માં નથી અને તેને બદલે ૪૬૩ તું પહેલું પાદ છે, અને ૪૬૩ ના પહેલા પાદને
બદલે કે.માં આ પાદ છે: 'સત હારે પોતાવણું.' ૪૬૩ ધરું ખા. ધરે. લોપું ખા. લોગે.

પ્રતિજ્ઞા એહરી કરી, ધારણ રાખી ધીર,
માંધર્વ વિવાઈ કરી, પરણે વિક્રમવીર. ૪૬૪

કંઠણ, મીઠળ, સુડળો, પરણી ઉઠાં પાટ,
હલહલ કરીને શીખ ઘો, વહી નય માલવ વાટ. ૪૬૫

દાદ્ય શબ્દગારી હસ્તની, જે ઉપર જેઠી નારિ,
એક સખી, એક સહચરી, રૂપ તણે અંબાર. ૪૬૬

ગજ ઉપર ગજગામિની, ગજ ઉપર ગજરાજ,
જન્યામર રચના રચી, કૃત્રિમ સરિખાં કાજ. ૪૬૭

વાછ્ર તો વાજે ધણાં, ઉચ્છવ અધિકા ચાપ,
સિંધલ દેશ સોહામણો, દેખી રીઝવે રાપ. ૪૬૮

ચોપાઈ

હસ્તી ઉપર જે છે મુલ્ય, ભર્યાં ભરત મોટી અમુલ્ય,
સાસરવાસો કે કોટ જ તણે, ભરે માલ ખળતે ધણે. ૪૬૯

કરી વેલામણુ માગી શીખ, ધીર ન આવે કાહતી ખીક,
મૂક્યો તિહાંથી સિંધલ દેશ, માલવપંથ કરશે પ્રવેશ. ૪૭૦

રાજા કહે કાંઈક ધડવે માટ, વિસમી છે નાવાની વાટ,
કાંપક પેર કરું તે તણી, વિકટ વાટ ચોટી છે ધણી. ૪૭૧

કહે પદમની ધીરજ ધન્ય, ખીક નથી એ વાટે વન,
આવનારાને ચોટી દમે, જનારાને તો પાસે નમે. ૪૭૨

* ૪૬૪ ફા. મતીજા વિર ગદ્ય-કે. હેમકલસ ચેરી રચી. ૪૬૫ ફા. સીખ ફા. માણે ૪૬૬ ફા. નારિ. સહચરિ. ૪૬૭ ફા. ગજગામિની કૃત્રિમ રચી પા. રચા આ કડી કે.માં નથી ૪૬૮ ફા. વાળ માલવ વાજે ધણાં. સિંધલ-કે. રાજા ગજ ઉપર ચરે, રોખા શી કહેવાય ૪૬૯ ભરત પા. રતન. પા. મોટીક. ફા. અમુલ્ય ઉપર જે કે હાથિલીની ને. ફા. કે કોલ. ખળ્યાનેક. કે. નવેજે. ૪૭૦ ફા. માણી શિસ. ધીર ન ફા. ધરિને મૂક્યો-કે.માં આ પંકિત નથી. ૪૭૧ વિસમી-કે. ડમ વેલાસે વિષમ વાટ. ફા. વીકટ કમક-કે.માં આ પંકિત નથી. ૪૭૨ ધીરજ ધન્ય કે સાંબલ રે રચી. ખીક-કે. ન્યા ન્યાપર કરતા ભચા.

આવનારો આવે મહાદુઃખે, જનનાર વાટે જોઈ સુખે,
 દૃષ્ટ દેકાણું મૂકું જિહાં, આવી બેડી કર્કશા તિહાં. ૪૭૩
 રાઈ તો તિહાં દીધી આશ, લાવ્યો પદમની હું તુજ પાસ,
 સાખાશ કહું બે ચાર જ વાર, આપ્યો એક અમુલક હાર. ૪૭૪
 તુમ સમાન નહી કો ધીર, વીરજિત ખરો વિક્રમવીર,
 સું આધી તે તાંહરી માય, બાકી તો ખીજે નવિ જાય. ૪૭૫
 સીખ માગીને મારગ લીયો, સિંચાણને આગા દિયો,
 ઓ બેડી જોતીતી વાટ, રાજા ઉતર્યો તેહની ધાટ. ૪૭૬
 એકએકને ડેખીને ઠરી, આસ્વાગત અધિકરી કરી,
 તે દૈત્યનો જોશો રથ, લસ્યો અસંખ્ય અલેખે મરથ. ૪૭૭
 ખાતાં ન ખૂટે, નીકે નહિ, એટલું પન લસ્યું રથ માંહિ,
 આવ્યો માલ ખખનો હાથ, તે ઓને તેડી છે સાથ. ૪૭૮
 અદરનીશ હાડિ જોડલે, ક્ષીપ્રાવટ હાડિ તેડલે,
 માતા હરસિદ્ધિને પ્રતાપ, આવ્યો અધિપત્ય આપેઆપ. ૪૭૯
 મધું નમ મધ્ય તે જાણુ, આવ્યા વિક્રમ વીર સુગણુ,
 પડો વજડાવ્યો છે પુર માંહ, પ્રધાન પંડિત(સદુ) સાહમા જાય. ૪૮૦
 ધોર સોર વાળં વાજતાં, ધમકારે પ્રથવી ગાજતાં,
 હસ્તિ હીઠા વિક્રમ તણા, અચરત ઉલાદ બેઠાને બણા. ૪૮૧
 સકે લાગ્યાં કૃતક કૈલાસ; સકે ઇન્દ્રનો હુંદો વાસ;
 સકે ઇન્દ્રનો ગિતાઓ ગર્વ, સમરિધ્ન આણી એહંતી સર્વ; ૪૮૨

૪૭૩ આવનારો-કે. માં આ પંક્તિ નથી. જનારો પા. જનારોને પા. નમે. ૪૭૩ આવનારો પા. આપતાં તો આવે માહા દુખે. ક્રમ મૂક. કર્કશા. ૪૭૪
 ૬૦ કા. તુ સાખાશ, કા. સ્થેનાશ ૪૭૫ સહુ-કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૪૭૬
 કા. આગતસ્વાગત. અસંખ. અથ. ૪૭૮ આવ્યો-કે. સ્ત્રી બેસારી રથ તેડી સાથ,
 દ્રવ અનરગત આવો હાથ ૪૭૯ કા. અદરનીશ. કે. હેતમીતે કા. હરસિંયને.
 પા. આપે આપ. ૪૮૦ પંડિત કે. આથ. ૪૮૧ સોર. પા. વાળં. ગાજંત. અચરત
 કે. સદુ. ઉલાદ પા. ઉલદ. ૪૮૨ પા. લાવો એ હુંદો પા. લાવો કા. સમરિધ્ન-
 કે. કે વૈકલ આલુ ધર સરવ.

ત્રિવિદ્યા એકવી કરી, ધારણ રાખી ધીર,	૪૧૪
આંધર્વ વિવાઈ કરી, પરણે વિક્રમવીર.	
કંકણ, મોડળ, ચુંડલો, પંરણી ઉઠાં પાટ,	૪૧૫
હલહલ કરીને શીખ લો, વહી ભય માલવ વાટ.	
દાદય રાણામરી હસ્તની, બે ઉપર બેઠી નારિ,	૪૧૬
એક સખી, એક સહચરી, રૂપ તણે અંબાર.	
ગજ ઉપર ગજેન્દ્રામિની, ગજ ઉપર ગજરાજ,	૪૧૭
જનયામર રચના રચી, કુત્રિમ સરિખાં કાજ.	
વાજાજ તો વાળે ધણી, ઉચ્છવ અધિકા થાપ,	૪૧૮
સિંધલ દેશ સોહામણો, દેખી રીઝયો રાય.	

ચોપાઈ

હરતી ઉપર ને છે સુલ્ય, ભર્યાં ભરત મોલી અમુલ્ય,	૪૧૯
સાસરવાસો કે કોટ જ તણો, ભરે માલ ખળનો ધણો.	
કરી વોલામણુ માગી શીખ, ધીર ન આણે કાહની ખીક,	૪૨૦
મૂકયો તિહાંથી સિંધલ દેશ, માલવપંથ કરયો પ્રવેશ.	
રાજા કહે કાંઈક ધડવે વાટ, વિસખી છે ભવાની વાટ,	૪૨૧
કાંપક પેર કરૂં તે તણી, વિકટ વાટ ચોડી છે ધણી.	
કહે પદમની ધીરજ ધન્ય, ખીક નથી એ વાટે વન,	૪૨૨
આવનારાને ચોડી દમે, ભનારને તો પાસે નમે.	

૪૧૪ ક્રા. પ્રતીક્ષા વિર. બ્રહ્મવં-કે. હેમકલસ ચોરી રચી. ૪૧૫ ક્રા. સીખ ક્રા. માવે. ૪૧૬ ક્રા. નારિ. સહચરિ. ૪૧૭ ક્રા. ગજરાજમિની. કવચ. રચી પા. રચાં આ કરી કે.માં નથી. ૪૧૮ ક્રા. વાળ માહલ વાળે ધણી. સિંધલ-કે. રાજા નજ ઉપર ચઢો, રોઆ શી કહેવાય. ૪૧૯ ભરત આ રતન. પા મોલીક. ક્રા. અમુલ્ય. ઉપર ને છે કે. હાથિખીની ને. ક્રા કે કાજ. ખળપાનેલ કે. અણેજે ૪૨૦ ક્રા. માગી શીખ. ધીર ન ક્રા. ધરીને. મૂકયો-કેમાં આ પંક્તિ નથી. ૪૨૧ વિસખી-કે. કમ વોલાસે વિષમ વાટ. ક્રા. વીકટ. કાંપક-કે.માં આ પંક્તિ નથી. ૪૨૨ ધીરજ ધન્ય કે. સંભલ રે રાયો. બીક-કે. જય જયકર કરવા ભમેલ.

વાતો ૪ થી—સિદ્ધ દેશની પદ્મિની, પુતળા માનવતી ૨૧૭

નવિ બોલે મુખેથી તેહ, ઘરઘર મુજે તેહનો દેહ:
જાણે હવડાં છવ જ જશે, કે હવડાં પેલા તે યશે. ૪૬૨
જાણે હવડાં ૫૩શે કૃપ, એહનું કાપિનું દીર્ઘ કૃપ. ૪૬૩

કુહા

વિક્રમ વાણી બોલિયા: સંભળ વિપ્ર મહારાજ !
આ તરણી છે તમ તરણી, જલતા'તા જે કાજ. ૪૬૪
રહેવાતું નો'તું અહ ધડી, દહન કરતા'તા દેહ;
નેત્ર ઉઘાડીને જુએ પ્રકટ તરણી તેહ. ૪૬૫
તોહો વિપ્ર બોલે નહિ, નવિ મુઝે એક વિચાર,
મદમદ કંઠ તેહના યથા, આંખે આસુધાર. ૪૬૬
જાણે તન માહરું તનું, એ દેખી કિમ જાય,
નરપત્નને કહી નવિ સકે, આકુલબાકુલ થાય. ૪૬૭
નરપત્ન જાણ્યું એ (નર) મરે, તો તે હલા થાય,
પુણ્ય કરતે પાતિક થશે, રહ્ય વિચારું રાય. ૪૬૮
મોહ ઉપનો છે મન વિષે, કે મુજ ઉપર હેત,
કે અચિરજ છે એહને, એવી થયે અચેત. ૪૬૯

ચોપાઈ

વિપ્ર પ્રત્યે કહે રાજા વાણ્ય: તું જેહને માને તેહની આણ્ય,
તાહરી સંખા નીકલ થાય, સુકિત સાત જનમનું જાય. ૫૦૦

કે પા જમ કહે કે દી મેહે લાનો હોયે રમ; કા. જિમ જાનો થયો હોય રમ.
૪૬૨ કા. દુજે પા તેહની કે. પા. જાણે જાણે—કે. જ્ય જતા જેટલું એક યાય,
તેટલું નીકું મામણની કાજ ૪૬૩ આ કહી કે મા નથી. ૪૬૪ વાણી પા. તે રાણી
કાજ કે: માટ સાબલ્ય વીમ કે દીજ ૪૬૫ અહ ધડી કે. મેહે ધડી કરતા'તા
પા. કરતા. મનદો—કે પરતક આવી તેહ, પા આ પરમદ— ૪૬૮ હલા પા.
વન્યા ક્રી પુન્ય. પા કરતા ૪૬૯—ક આ જે કહી કે. માં નથી. ૪૬૯ પા
નમરદ ૫૦૦ કા વીમ. પા વીપરને નીકુલ.

સકે કુબેર તણેા જાંડાર, અલખત લાવ્યા અપરંપાર;
 સકે માન સરોવર મયો, વરસાત મોતીનો તિહાં થયો; ૪૮૩
 સકે ઈશ્વર ત્રણ એહને, કીધો દેવાંથી દેહને;
 આમળા પ્રમાણે મોતિ મૂલ્ય, તેહ તણી ભરિયો છે સુલ્ય. ૪૮૪
 દીડી પદમની ગુણવંતી ધણી, એ સમરિદ્ધ સુરનાયક તણી,
 એહવી મેન વિમાસણ કરી, રહીઅલ્ય જોવા તે પરવરી. ૪૮૫
 પુષ્પ મુક્તાણે વધાવિયો, સભામાં રાજા આવિયો.
 તેડે બ્રાહ્મણ(નિ) ખાંતે રાય, કુંકુમ ચંદન અરમ્યા પાય. ૪૮૬
 રૂપનમાં તમો જોહને વરી, તે આણીને હાજર કરી,
 ઉઘખી એહમાંથી લીજઈ, હસણી સહિત તમને દીજઈ. ૪૮૭
 જોણીઈ તમને સાદજ કચ્છો, તેહને પરણીને પરવરો.
 આણણુ જોઈ કરે વિચાર, કન્યા તો દીડી દસ બાર. ૪૮૮
 અમુલક હસ્તણી, અમુલક ધન, દેખી ડલકું તેહતું મન;
 ચિનામણુ લખ્યો હોય જિમ, રજો ઉભો વિમાસી તમ. ૪૮૯
 જિમ કમેવરમાં નોહે પ્રાણ; જિમ ખૂડાં હોઈ સાતે વાહોણ;
 જિમ મુયો હોય વંખ્યા(નો) પુત્ર; જિમ વિલચો અવનિતાનો સુત; ૪૯૦
 જિમ કાણે હાંડે હોય નેટ; પડ્યો ધાસકો તેહને પેટ.
 જિમ થયો હોઈ મનલાંભ, જિમ વિરહનો લાગ્યો રંમ; ૪૯૧

૪૮૩ સકે કુબેર તણેા-કે. સમરણ કાયેક દેવની ધણી, લાવો વરવીને તે તણી લાવા
 પદ. દીડી. તિહાં પે. સકે. ૪૮૪ ક્રે. દેવાંથી. સુલ્ય. પદ. આમળા. ૪૮૫ ક્રે.
 સમરીઅ મન્ય. પદ. ગુણવંતી. ક્રે. રહીઅલ્ય, પરવરી. ક્રે. તે. ધણી. ૪૮૬-૨ થી
 ૪૮૫ સુધીની પંક્તિઓ કે.માં નથી. ૪૮૬ ક્રે. પુષ્પ. પદ. તેડેા ખાતે પા. પોતે
 ૪૮૭ જોહને પા. કો નારી. પદ. તે મે. આણી હાજર કરી. ક્રે. હવણી. એક એહમાંથી
 પા. લીજયે. તમને કે. અમા, પદ. હેતે. પા. દીગે. ૪૮૮ જોણીઈ-કે.માં આ પંક્તિ
 નથી તેઈ કે. મન. ૪૮૯ ક્રે. અમુલક. ડલકું કે. પદ. ટલકું. વખ. પદ. મન. ૪૯૦
 ક્રે. વાહોણ. નોહે ક્રે. ના હોય. ક્રે. સુત. જિમ મુયો-કે. પા. જમ વંડનો
 પુત્ર ન મયો, જમ વાહોણ વીચેવલ થયેક ક્રે. જિમ વીલચો(ય) જિનિવનો
 યયો સુત ૪૯૧ ક્રે. ધાસકો જિમ કાણે-કે.માં આ પંક્તિ નથી જિન વિરહનો-

સાતો ૪ થી-સિદ્ધ દેવની પદ્મિની, પુતળા માનવતી ૨૧૭

નવિ બોલે મુજેથી તેહ, થરથર મુજે તેહનો દેહ:
જલે દવડાં છવ જ જશે, કે દવડાં પેઠો તે થશે. ૪૬૨
જલે દવડાં પડશે કૃપ, એહવૃ નાગિનું દીર્ઘ રૂપ. ૪૬૩

કુહા

વિક્રમ વાણી બોલિયા: સાંભળ વિપ્ર મહારાજ !
આ તરણી છે તમ તણી, બધતાંતા જે કાજ. ૪૬૪
રહેવાતું નાંતું અહ ધડી, દહન કરતાંતા દેહ;
નેત્ર ઉધારીને જુથો મકટ તરણી તેહ. ૪૬૫
તોહે વિપ્ર બોલે નહિ, નરિ સુત્રે એક વિચાર,
ગદમદ કંઠ તેહના યથા, આખ્યે આસુધાર. ૪૬૬
જલે તન માહરું તળૂ, એ દુખી ક્રિમ જાપ,
નરપત્યને કહી નરિ સકે, આકુલબાકુલ યાપ. ૪૬૭
નરપત્યે જાણ્યું એ (નર) મરે, તો તે દલ્યા યાપ,
પુણ્ય કરતે પાતિક યશે, રુદ્ર વિચારું રાપ. ૪૬૮
મોહ ઉપનો છે મન ત્રિપે, કે મુજ ઉપર દેત,
કે અચિરજ છે એહને, એથી થયો અચેત. ૪૬૯

ઓપાઈ

વિપ્ર પ્રાપ્તે કહે રાજ વાણ્ય: તુ જેહને માને તેહની આણ્ય,
તાહિરી સધ્યા નીક્ય યાપ, સુકિત સાત જનમનું જાપ. ૫૦૦

કે પા જમ કહે ક દી મેહે લાગો હોયે રમ, કા જિમ વજનો યથો હોય જા
૪૬૨ કા દુલે પા તેહની કે પા જલે જલે-કે છવ જતા જેટલું એક યાપ,
તેટલ વીક્રામજી કાપ ૪૬૩ આ કી કે મા નથી ૪૬૪ તરણી પા તે તણી
૫૦૧ કા માટ સાબલ્ય વીમ કે લીજ ૪૬૫ અહ ધડી કે. મેહે રજી. કરતાંતા
પા મરતા મન્ટ-કે પતલ આવી તેહ, પા આ પચટ- ૪૬૮ દલ્યા પા.
જન્યા. કા. પુન્ય. પા. કર્તો ૪૬૮-૬ આ બે કી કે માં નથી ૪૬૯ પા
૫૦૦ કા વીમ પા વીપરને નીમક

- તાહેરા મનમાં હું સજ હોય, કહેતાં ખેદ કરો નહિ દાપ,
સાચું કહેતાં આજુ રીસ, તાહેરા સમ તે માહેરે ધીસ. ૫૦૨
- ખીમ ખાધા કપરા સમ, સાચી વાત તું કહે નહી કિમ?
વિગ્ર કહે: સૂણું વિક્રમ રાયા માહેરે મન તો એ ચિંતાય. ૫૦૨
- સમ દીધા માટે હું કહું, નહીતર મનમાં જાણી રહું,
જમે તો વચન હારજો, જમે તો મારી નાંખજો. ૫૦૩
- સાચું કહું તમ આમળ કથી, માહેરે લંટવા કાંચે નથી,
આમે છવ છ તે તો જશે, સાચું કહેતાં માહું ધસે. ૫૦૪
- તમે(તો)મુજ ઉપર દાપસો, લાજ તમે માહેરી લોપસો,
મેં દીધી સમજામાં જોડ, આકારે ઉલખાવી તેડ. ૫૦૫
- તમે જીલખી મનમાં ધણું, તિ વારે મુઝને નવિ કણું,
મન માહે રાખ્યો કાયદો, માસ તણો કીધો વાપદો. ૫૦૬
- સાંભલતાં વાંત મોકલતા મુને, વો સત્યવાદિ જાણતુ ધુને,
આમે એ પરણી'તી મુને, સીદ સપાડું કરતો ધુને. ૫૦૭
- જાણતુ તો હું તિહાં જાત, સર્વ તણો ભોગતાદિ માત,
ઝીપો સમેત હાયણીયો લેત, તો તમને આસીયજ દેત. ૫૦૮
- મુઝને ઘેર રાખ્યો છેતરી, કન્યા લાભ્યા કપટે કરી,
પરદુઃખલંજન એમ ન થવાય, આપ રહે વિચારો રાય. ૫૦૯
- પરદુઃખલંજન(તે)માહરું નામ, કીધું રાય તમારું કામ,
સકલ લોકના પુરણુ તમે, તાહેરા પરદુઃખલંજન અમે. ૫૧૦

૫૦૧ કહેતાં કે તે સુખે કાહો માહારે મોહો કરો ફા કરે, ૫૧ કરીશ.
૫૦૨ ખીન-કે માં આ પંક્તિ નથી. કહેયી ફા. કહેને ૫૦૩ ફા. હારજો. નાંખજો.
૫૧ હવડાં મારજો. ૫૦૩-૫૦૫-૨ એ કીઓ કે.માં નથી. ૫૦૫ તમે ૫૧ તો.
લોપસો ફા. પાવસો. ૫૧. મી. ઉલખી છે. મોકલતા કે. મોકલતો, ફા. મોકલું જાણત.
કે. જાણત, ફા. જાણ. અખે. કે. દીધા સમતો કહું છુ વાત, જાણ કરત તો ફા. વાડા
નત. કરતો ફા. કરાવ હું. ૫૧ સપાડાં. ૫૦૮ ફા. જાણત. યાણત. આસીસ. ૫૧
જાણ કરત. ફા. આ ઝીઓ. જાણતાં-કે.માં આ પંક્તિ નથી. ૫૦૮ મી. કી કે મા
નથી. ૫૧. થવાયે. રાયે. ૫૧૦ ફા. તણો. અખે. સકલ કે.માં આ પંક્તિ નથી.

હુ તુને નવિ મલત જામિની, (તો)કિહાથી દેખત એ કામિની,
 મેં તે કામ તમારુ કર્યુ, હસ્તિની આને તમ પર બર ૫૧૧
 ૨૫, ન્હા કન્યા ને ધન, હસ્તિનિયો ઉપર મારુ મન,
 હવડા કરતા તે કરજો કાલ્ય, સરવ રાખો, કે સધાનુ આપ્ય. ૫૧૨
 એ સર્વે છે માહરો માન, જૂપત્ય કહી મેં તમને જાત
 વનિતા પાસત એહનુ મત, તરુની પરણત મુઝને તરત ૫૧૩
 એક પરણતે પરણત બાર, અનખત પામત અપરપાર,
 વરત કાપક વાટે પહે, પ્રથમ જાય તેહને તો જડે ૫૧૪
 બહારણના યાર્યો બોગિયા, (તો)સાત અવતાર સુધી રાગિયા,
 ગરથ માહરોને કરશે ગરક, તો નરપત્ય જર્હ પડશે નરક ૫૧૫
 સધળી સ્ત્રી ને સધળો ગરથ, એ સર્વેનો માહરે અરથ,
 ૮૮ માહરો મહીપત્ય કામ્ય, સત્ય પાળો તો સધનુ આપ્ય ૫૧૬
 રીસ કરો કે રહો મન સાખ્ય, આપ્ય મુને, કે મારી નાખ્ય,
 દીધી પ્રતિજ્ઞા માટે કહુ, લક્ષ્ય સર્વે લોકે લલુ ૫૧૭
 પૂછો આ લોકોને આપ, કેહની એ સર્વે કન્યાય
 તમ રા મુખથી કહો નાથો, નહિતર આપી ઉચકવ યાથો. ૫૧૮

૫૧૨ કામિની દસ્તગીબં છે-સ્ત્રીનો ધન આણે પર બલ તમ પર ફા
 ત્ય ૫૧૨ હસ્તગીયો કે હાથપાંચો કરાવે. હવડા-કે પડે કરતા તે મળે કાલ,
 મન નાણે તો સધનુ જાત સરવ રાખો પણ સવ રાખે તો ૫૧૩ તમને પા
 પત્યન ફા વનિતા જત પરણત ફા પરણે તે. પાળે. ફા પામત ૫૧૪ પા
 કે પડતી ૫૧૫ ફા જમરણના મથ ૫૧૩ રથી ૫૧૬ સુરીની પંચિઓ કે મા
 નયો ૫૧૬ ફા અથ એ સર્વે તે માહરો અર્થ પણ મટત પાતે ૫૧૭ આપ્ય મુને
 કે નવાળ ફા પ્રવીણ લક્ષ્ય કે નહીતર મન નાણેને રહુ ૫૧૮ મી મીને
 બાલે કે મા ૮૮ પકિલ છે-એ તો સાચુ જિવા બોલે, મન નાણે તે કરતે તમે
 માન પણ મા 'નલો' ને બાલે કચ્છ ■ તમારા પા જોલીયા રાખો તે કેહ
 બરો પણ બોખીય

હુંહા

અધિપત્ય મન આણુદિયો, સત્ય કલ્પ મહારાજ !	
તમ પ્રતાપ હું તિહાં ગયો, તો રહી માહોરી લાજ.	૫૧૬
પગર બોલાયો હું ગયો, તિહાં લીધું તમ નામ,	
એ રામા રાજ સહુ, કરી આવ્યો છું કામ.	૫૨૦
તમ પ્રતાપ, તમ પ્રાક્રમે, તમ કરમે તે કાજ,	
તમ ચરણે, તમ મંદિરે, માનની એ મહારાજ !	૫૨૧
કૃષ્ણાર્પણ કામિની કરી, હજી આણી હેત,	
અર્થ, ગર્થ રત્ન રિદ્ધ, ઈચ્છા સર્વ સમેત.	૫૨૨
અચિરજ પામ્યા અધિક જન, અલખત અપરંપાર,	
આપી તે ઉભો રહ્યો, હાણું ન લાગી વાર.	૫૨૩
ઉલટ હવે આણુંભેર, દાન લાકથી દીધ,	
નિત્ય નિત્ય એહવાં કોટિધા, કામ પરમાર્ય કાધ,	૫૨૪
તારણુ તે તેર ત્રિપા, મુખી વિમને લાય,	
બારે બોલી નબ્બ શકી, એક મુઠી રાજ સાધ્ય.	૫૨૫
રીસ ન કરતો રાવજી ! કહો તો કહું એક વાત,	
આમ ઈચ્છો જે આપવી, તે તો મહા ઘિતપાત.	૫૨૬

૫૧૬ કા. અધિપત્ય કે વિક્રમ કા પ્રતાપે ૫૨૦ બોલાયો પા. વેદાને
તમ કા. તમાર ૫૨૧ કા. કાજ ૫૨૨ કા. કૃષ્ણાર્પણ કામની રીધ આવ્યો
પા. આણું ૫૨૩ કા. અચિરજ ૫૨૨-૨૫ને બદલે કેમા આ કડી છે —

ઈચ્છા સર્વ ને લાગણી, જન, રમ ચરણ બાર;
સર્વ સમરપુ વીમને હાણું ન લાગી વાર
કૃષ્ણાર્પણ મુને રહો, આપી પ્રામણુ દાણ,
વૃક્ષી સહુ જોડી રહી, એક બોલી રાજ સાધ

૫૨૪ લાકથી પા. દાનથી પા. મોલ નીલ ૫૨૫ કા. વીમને તે પા.
તત્કાલ કા. પેલી બારે. ૫૨૫ થી ૫૩૧ ને ૮ કડી કે આ નથી. ૫૨૬ આમ કા
આપ જે કા. છ.

નથી દીદું, નથી સાંભળું, નથી કીધું કીલું (આ) કામ,
 પરદાથે સુપત્રી પ્રેમદા, તેહનું તે સું તામ? ૫૨૭
 નરપત્ન કહે: નારી! સૂણા, તાહરે મન હું કંથ,
 માહરે મન તું પરત્રીયા, ચતુરા ચેતો ચંત. ૫૨૮
 જામિની જાહારે જોગવું, તાહરે નિમે નાર,
 રગ મોહોલ રાણી કરું, સું કહું વારંવાર. ૫૨૯
 પરખું નહિ હું પ્રેમદા, દ્રષ્ટ ન જોઈ ધીર,
 અજાણું અગે નહિ, માહરું શુદ્ધ ચરીર. ૫૩૦
 સદ્ગતી ખરચે તેહની, જાગે તેહના જાગવાન;
 મત કરે છે તેહનાં, દે છે તેહનાં દાન. ૫૩૧
 કા સત્ય ચૂકા સાધવી! કાં જોલ્યું અજોલ્યું કીધ?
 મેં નારી નિરખી યદા, તદા વિપ્રને દીધ. ૫૩૨
 જામની કહે: જૂપત! જલે, શુણી વાત મેં સહેલ,
 મનમાં જાણું, તું માણુરમ, મહિપત્ય કેરા મહેલ. ૫૩૩
 દિયોળાખાડે દીયરમ, પોતાં ચાવસું પાન,
 રમરમું રામત્ય સોમરે, દેસું રડાં દાન. ૫૩૪
 પડી અમે! પડિતધરે, આખરે હુંડી જીખ,
 વેળવ રથે એ જનમાં! શાશ્વાતે સી સીખ? ૫૩૫

૫૨૭ ક્રમો આ પા ક્રમો સુપત્રી પા સુપત્ર ૫૨૮ નારિ પા પારકી કા
 નીત, પા ચીત ૫૨૯ કા નીતે કરા પા રમુ કહું કા કહે ૫૩૦ ૫૨૭૦
 કા ધરણી નહિ પ્રેમદા જોઈ પા જોયુ કા સુધ ૫૩૧ અના પહેલા પાદ પડી
 પા મા આ વધારાના પાદ છે-મારે તેહની વસ્ત્રાગર, પાસે તેહનો ધરમ છે,
 જોગવે તેહની નાર વીલા તો જાણે તેહની,-કા સુધ ૫૩૨ કા રત ૫૩૨ કા
 ચુકા, પા ચુકા છે કીચ કા નારિ ૫૩૩ કા જાગ્યની જુપત્ય માનસું કેરા
 પા કહે ૫૩૩ મી કડી છે મા જામ છે-

અમને હોસે હની ધાણી, પાણી દીને દાધને કાદ,
 અમે જાણું માહાવસુ પિંડમ કેરા મોહોલ

૫૩૪ રામત્ય પા સોને પા સોમડા ૫૩૫ કા અમે! સી સીખ

ભૂંડું નહિ કાંચ જૂખથી, માગ્યાથી રૂંડું મરણ્ય,
બીખારી નામ બાવું નહીં, ઘુન્નું છેક તરણ્ય. ૫૩૬

વિક્રમ કહે: પનિતા! સુણો, દેહથી ટાલો દુઃખ,
આશા પૂરે ઈશ્વરી, શિવજિ કરસ્યે સુખ. ૫૩૭

મેહુલ જે મહિપત્ય તણા, નવ દુંકા, નવ લાખ,
સોબાવંત સિદ્ધરિયા, સુરનાથકની સાખ. ૫૩૮

સામા હાય સમરપિયા, પ્રવાલાની પાઠ,
અલખત ઈદાસન તણી, કનક હિચોળાખાટ. ૫૩૯

બાર મામ એક એકને, લખી ત્રાંખાને પત્ર,
સમરપણ સાખી સહિત, શિર સોહાબું ઇત્ર. ૫૪૦

સુખ પમાડી સહુ મુંદરી, દુઃખ ટાળ્યું તે દેવ,
પાળ્યાં લાક પરજા તણ્યાં, સદ્ગુરુ કીધી સેવ. ૫૪૧

કહે બામિની: તૂ ભોજા સુવય, કચ્ચાં એહવાં પરકામ
તે નિરખ્યાં અમોઃ નેહસ્યું, માનવતી માહુંકે નામ. ૫૪૨

એ જનમાં ૫૩ એ વણુજમાં. ૫૩૪ થી ૫૩૬ એ ત્રણ કડી છે, માં નથી, પણ આ
છે કડીઓ ઉ.-

એટલું દુખ દલમાં રહુ, રમે કો. ૭ રીસ,
તમે સોપો લે વીમને તેહ ચડાવું શીસ.
એહ વીમ અમ પરમણી, ઈશ્વર અમારે એહ,
તમ વચને તે રેસુ નમે, દુષે ગુણ મેહ

૫૩૭ ક્રે. જનીવા રસિવજ. ૫૩૮ ક્રે. સોબાવંત. સુરનાથ સાખ ૫૩૯ ક્રે.
જામા અવખત્ય ૫૪૦ ક્રે. બાર બાર ૫૩૭ થી ૫૪૧ આ પાંચ દોહાની કડીઓને
બદલે કે માં આ દોહ ચોપાઈ છે:-

રાજ મનમાં હરખા પણા, સોપા મેહોલ એક પોતા તણા,
જરાં પુરા ધન કીધાં વાળ્ય, સીને સૂખ પમાડવા કાળ.
વીમ તણું તો રાત્રુ દુખ, સીઓ સરવ પમાડી સૂખ.

૫૪૨ માનવતી ચા. મેનકા. ૫૪૨ માં કહીને બદલે કે માં આ ચોપાઈ છે.

નીચરચાઈ નીકળ્યો, દીકો તે હવે દટ,	
સપનાનું સુખ સાચું કર્યું, કાકે ટાલ્યું કટ.	૫૪૩
પવિત્ર નદિ કે પુણ્યથી, પાપીથી નદિ પાપ,	
પુણ્યવંત જે પ્રાણિયા, ઈશ્વર બાણે આપ.	૫૪૪
દાતા તે તો દેવતા, દાતા તે તો દેવ,	
[દાતા તે તો દુઃખહરણ, દાતા સિંધુ સેવ.	૫૪૫
દાતા કરા સકે લખ્યા, દાતા કરાં નામ.	
દાતાની કીરત ચર્ચ, દાતાથી રીજે રામ.	૫૪૬
દુનીયાં હવે દાતારથી, દેવત તે દાતાર,	
દાતા મોટો દેવથી, કે બિન્ને કિરતાર.	૫૪૭
ભોજ એ ભારત સાંભળી, વિક્રમ તણે વિલાસ.	
પુરાણ લખ્યાં તિહાં પડિતે, કવિશ્રી કાલીલાસ.	૫૪૮
શ્રીગાઠ માવથી વિષ્ણુ મુખ, વીરશ્વરનો તન,	
સેવક સિવ વક્તિ તણે, નિર્ભય રહું મન.	૫૪૯
રાગ ન ભાણુ, રાગણી, ભગણુ તમણના ભેદ,	
લધુ દીરઘ લઘુ નદિ, વાણી બ્યાકરણુ વેદ.	૫૫૦

હવે પુતળી ભોજ મુખ રણ ધીર, પરમભૂમિયુ જોવા વીર
જેઠ મુખે વિક્રમ મહીમાય, કુટો હોય તો કોમલ યાય.

૫૪૩ થી નીચરો તેહવે થા દેવ તે ૫૪૩ થી ૫૪૯ એ આઠ કહીઓ કે.
ના નથી માત્ર પ્રસિદ્ધિની આ દોહ કહી છે.

પવિત્ર પોતે યાયે આપ, બધે પૂજા જનમના પાપ
રામકથા રસ, પરમ પવિત્ર, તે વાત વાર વીક્રમચરીત
મુજે, સાબલે, શીખે, ગાને, મન મનોરથ પુરા યાય.

૫૪૪ કા પવિત્ર પુણ્યથી પુણ્યવત. ૫૪૪ બાણે થા બાણે. ૫૪૫-૨
કા ના નથી પણ અનુપ્રાસનો પૂર્તિ અર્થે જરૂરી છે, અને થા માં તે છે, અને
કા ના અકથી તે પદી લખાય પણ ■ ૫૪૭ થા કે બિન્ને, કા મોટા બીજો.
૫૪૮ કા ભારત થા સાબના તિહાં થા તે. કવી

આજણુ બાટ કે ચારણાં, (કે) અન્ય કવિતા હોય, ૫૫૧
 સેવક હું સહુમે તણો, યોડ મ-દેરયો કેય.
 જેહવી જુખ દીર્ઘો સારદા, જેહવી સાંભળી દ્વાત ૫૫૨
 તેહવું સંસ્કૃત શોધિયું, તેહવી વખાણી વાત.
 એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ, ૫૫૩
 ચોથી કયા પુરણુ ચર્ચ, કહે કવિ સામલદાસ.
 એ માનવતી, પુતળી, કહી કયા સુવિસાળ, ૫૫૪
 આગળ હંસા બોલસો, ને છે વાત રસાળ.

છતિ સિંહલ દેશની વાર્તા સંપૂર્ણ

૫૫૧ ફા જાંમણ. ૫૫૨ જેહવી પા. ને. ફા. સાંભ દ્વાત. સોધીકું. ૫૫૩ ચોથી
 કે. એહ. ૫૫૪ મી કહી કે.માં નથી. ૫૫૫ પળી પા. માં વધારો-

નીરમલ જય એ તીપને, પ્રીત વણે પરતાપ,
 રવીદાસ રાજસ બચે, અવલી બલ એ આપ.
 કાઠિય કુલમાં કરણ વત, વાસણુ કેરા વેરક
 મનજીમુવ મેદરાંણુ એ, ધરવર કેરા અંસ.
 રવીદાસ ને સામજ, વેણીદાસ વડદય,
 અંબરી જસ છવણે, નુબ વાતે સુમાવ.
 ગંગ તો ગંગાજલ સુમે, હરીજેજલ હરીદાસ,
 માધવ, બોધવ અશ્વ લહું, જેહવી બેદકે બરાસ.
 જી તોયે કોડે જી, સીદલ સીદામણુ મામ,
 મયવી જી પસાવતે, મંપુ રૂંડ મામ.
 પુન્ય વીખાંણુ પરમારથી પરમ કરમ રૂંડ સીડ,
 તે નીસ્તારી કોહો કયા, રાજયા રૂંડ સીડીડી
 વિક્રમવરીત વીખાંણીયા, બીજ સમકાપ,
 ગીલે સીવમલીમા હો, એકાદીની કપાલે.

૫૫૩-૫૪ ને બદલે પા.માં આ પંક્તિઓ છે-
 જામણે જ જેહેનો કપર, તેહેનો વપર બોલ,
 જેહેનું પુન્ય તેહેનો જસ, તેહેનું પ્રાપ્ત તોય.

વાર્તા ૫ મી પંચકંડની-કહેનાર પુતળી હસા

હુંહા

નમ્ર માતા સરસ્વતી ! તુને, પૂજુ દોયે પાપ,
કરુણાદ્રષ્ટ જુયો તમે જુદિ પ્રપ્રુક્ષિત થાય.

૧

વીક્રમ પ્રક્રમ લીલાલ્લોયા, એક દેવેલાલા આપ,
સુલ મહીમા એહેનો કહું, પોહોડા પુન્ય પાતાપ
સામલ ભટ કહે સાબલો, ફલથી કરતે દાન
આ લોકે જલ પામરો, પરદોકે હરીનામ.
ગાયે, શીરે ને સાબરે, કરે પરમારથ પુન્ય,
ઈશ્વર આસા પુરતે, નીમેષ ન રારે તુન
સાચાને, લાચુ વસે, જુકાને ફલ જુક,
દયાને જુજુનીધ વસે, અહંકારીને મન ઉક
સતવાદીને મન સોહામણ, મોહોદાનું મન મીત,
પાપી મન પાપક એ, પુન્યવતને પચીત
સોવા પગલા સાબરે, કહે કવીતા કરલોક,
સામલ ભટ કહે જોલજો. જય જય શ્રીરમુગાહ

ઈતી શ્રી સીંહાસન જત્રીની વીક્રમ ચરિત્રે કવી શ્રી સામલદાસ પીરનીવાયા
મીનકા પુતળી પઠમો અધ્યાય સપ્તમી શ્રીસ્તુ કલ્યાણમતુ સવલ ૧૮ । ૩૪ ના
૧૩૨ે મામસાર ૧૬ ૭ વાજ સનેક લખીત ૧૫૫૧ પીતામર જુજુ પંકજારથ આસ્તવજ
ગામ તવવાહ મધ્યે

૧ કા સરસ્વતી દોયે કા દોલ, હિ જેહ્યે, કે પ્રીતિ જુયો હિ જુયો.
કા દૃષ્ટ જુદિં કે પા તો સદ્વ મનોત્થ યાય ૧ પછી પા કે માં વધારો —

(પા — નમ્ર માતા તુને સારકા પરથમ કર પરપ્રામ,
સમજુ કર સલપણુ, તો યાયે મનવાલિય કામ)
આલ સમિત તુ ઈશ્વરી, આસાસુરથત જેહે,
નવે ખડ વ્યાપી રહી, સ્થાવર જગમ તેહે
દસીરથનદન નામનીખી, નરકાતક નીજ નામ,
મહારાજ રાજરાજેસ્વરા, શશ્વતેશ્વર રામ

ભોજરાજ મન હરખાણિ, મુકુરત રૂંડે લીધ,
સિદ્ધાસનને પૂજિજી, શોભા બહુ વિધ કીધ.
પંડિત, પુરાણિક વેદિયાં, મેલ્યા વિપ્ર સુખાણ,
કાધી શોભા અભિનવિ, નણે ઉઘો ભાણ.

સિદ્ધાસન જવ પગ ધરે, પોતે ભોજ સુખાણ,
ખોલી હંસા પુતલીઃ હાં હાં મ ધર તં પાણ.
એ સિદ્ધાસન વિક્રમ તણું, અતુલ તેજ મહારપ;
તે ઉપર બેસો તમે, નો યાવો તેહવા બૂપ.
પાલક ગોષ્ઠાઘણુ તણો, પરનારો સહોદર જેહ,
તેહવો કા પેદા થશે, આસન બેસે તેહ.

ભોજરાય તવ બાલિયો પુતલી પ્રતે (તે) વાતઃ
કહો વખાણુ વિક્રમ તણાં, સૂજું ભોલી બે હાથ.

પા.-આરાધુરમાં અબિકા, નવે પંડમાં નામ,
મનમાંનાં આગ્યાં દીયે, કને કાલીપ્યા કાંમ.
સલખન માહે બહુચરા, પરચટ પોહોંડું પીક,
વુંજ બધારે ખાશણા, દેવત માહે કીડ
પાને માહાકાલી વસે, દસન કાજ તાંહાં નયે.
મનવંછીત આપે ધણા, કુલ્ય પરચુલિત થાયે.
આદસકત અનપુરણા, રાકુના પુરે કાડ,
જસ આપે જમદીસ્વરી બાધાના બધ હાડ

૨ કા. પૂજિજી કે રાખ કરું. ડિ. મોરત. રૂંડે કે. પા લાપક. ૩ બહુ
પા. અવનવી. ૪ જવ પા. પર. પોતે કે. પા. રીડે ભોજ બદરાય. હાં
રાય મ ધરાયે પાવ. ૫ વિક્રમ તણું. કે. પા. ઇદનું. ભો. પા. યાવો વીક્રમ નયે
બૂપ. ૬ પછી પા. કે.-

એ આસન છે દેવનું, હિંદાસનનું સાર
આગુપાન એ સ્વર્ગનું, તેજ તણો અંગાર.

પ્રાકમ તેણે સૂ કમૂ? કેદના કલ્યા પરકામ ?
સાબળતા પાતિક હરે, સૂણતે નિકમનામ.

૮

ચોપાઈ.

હસા પુતલી બોલી વાણી સૂણ તૂ બોજા! ચતુરસુમળ્યુ!

ઉજેણીનું કરતો રાજ્ય, અસત્ય અન્યાય મનથી તાજ્ય.

૯

તેણે પ્રાકમ કીધૂ ધણૂ, ચકવે રાજ્ય છે તેહ જ તણૂ.

ધર્મવત વસે સહુ લોક, બેદ નહિ બ્યાધિ કે શોક.

૧૦

સિંહાસન સોનાનું પત્ર, મસ્તક ફરે પચડડનું હત્ર,

ઉતપત્ય એ સિંહાસન તણૂ, વિસ્તાર યાછ કહેતા તે ધણૂ

૧૧

તે તુજને બોનું વિસ્તરી, સૂણજે બોજા! મન હેતે કરી,

નગર ઉજેણી મહા અટપ, ગિહા નિકમ સરીખો શૂપ.

૧૨

૮ પાઈ સાબળતે સૂણતા ૭-૮ ને બાહે કે.મા અને ૮ પાઈ પા મા વધારે-

કહે બોજા સૂણ પુતલી, આસન બેઠ અમુદ,

વિક્રમદાય કમ આવીયું, જે સમ સૂખ સમડન

પચ હડ તેણે બડા, તેણે તે સૂ પાયે!

તે કમ છતી લાગીયો, પોતે વીક્રમ રારે.

તે હડે પ્રાકમ કમુ? પ્રતાપ કે પોતે પેર?

છતા હડ આ પ્રાકમે? હુવા ગેહોને પેર?

તે સાબળતે માગવ હરે, જેહ કરા પરમખ,

તેહેવા પાને હું તો કલ, બેતૂ એણે ઠામ

૬ પા સૂણ તૂ પા સાબન શૂણ ફે અન્યાય મનથી પા તનથી ૮ પાઈ

પા-સરવ ઉપર દયા રાખતો, કમુથી કાઢાદી નાખતો ૧૦ બેદે પા કોહોને.

૦ પાઈ પા બેદી ન સકે તેહેને પાપ, કોહોના છવને નહીં સતાપ મન માઢી

હુ રહે મગન, હરખ પહેરો સહુને મન ૧૨-૧ પાઈ પા -

સુદર સોમે સોના સૂતરી તે પાછળ બિતરીસ પુતલી,

લીસ રવન કવેરે બડૂ, અમુદક તેહ ધણેરે બડૂ

વણૂ કે. પા હિ વણી નિસ્વાર કે પા નિસ્વાર ક્યા તેની જુ ધણી.

૨ બાહો કે પા રાજ કરે વીક્રમ નરમુખ

ખાંભણ, કાંત્રી, વેશ્ય, ચંદ્ર વર્ણ, સદુ સહુના પાસે આચરણ,
 ખાંભણ, જોતિય, પ્રતોતરી, સૂણને મોજા મન હેતે કરી. ૧૩
 કાંત્રી રણવટ ફેદી પડે, ગોઝીધાંભણ(ત્રી) વાંદરે ચડે,
 વેશ્ય વેષાર શુભ મહિ હાટ, ધર્મ તણી ચલાવે વાટિ. ૧૪
 તીલવત સદુ લોક જ અતિ, પતિવતા ધર્મ પાળે સતી,
 એકવો એ જિહા ચતુરસુખણ, કો કોહની નવિ ભેરે આણિ. ૧૫

કુહી.

એક સમે વિક્રમ ચઢ્યો, દેઈ દદામે ડોર,
 પ્રમકારે પુથવી (જડ)મડે, વાળ વાળે ધોર. ૧૬
 આગન લાહાર હસતી તણી, મહારતા માતમ,
 અબાડી કચન તણી, સિંદુર રંગા રમ ૧૭
 ધળનેળ અતિ શોભિતા, ઝેરાવત આકાર,
 ખીળ મજ તે અતિ ધણ, એકવા સહસ જ બાર. ૧૮
 કઠિ, યુનતાની ઘોડલા, ખુરાસાણિ, કારમીર,
 કુતલ કાલા, કરક્યા, કરપૂર, મહા ધીર ૧૯

૧૩ બાંધણું કે પા અબાડી પડેત અબાડશ વણ, કમ્પુ ક્યા તે સૂણે નોત
 ખણુ માંભણ જોતિક કે ધીમ સહુકો મુણમે કે વેદપાડી તે અગણીતરી, હિ
 પડિત પુરાણી અબોતરી ૧૩ પછી પા મા વધારો.

સદુ સહુના પાસે આચરણ, રહીઅત સદુ તાલને સરણ,
 આમણ નારી દેવતાત્મક કરે ધ્યાન દરિવરનું બેસા ધરે
 પેતાનુ પાલે પદ કરમ, પેલે પેતાનો સાચે ધરમ
 પડિત સમામા નેપા ધાણ, વિદ્યા જાણીયા નહી મણા
 સમામા પુરાણી વેદીયા, બારે પીદામા હેરીયા

૧૪ વાટિ પા. કે હિ વાટ ૧૪ પછી પા કલ્લી લોક તે ખેડો કરે, મજુરી
 કરીને પેટલ બરે ૧૫-૧ પછી પા. મા-જોએણીમા રૂદી રીસ, પરન ઘર
 અહી મીલ આણિ કે હિ આણ ૧૫ પછી પા. મા-સરવળી ખુદી કે એક, રડો
 ચાલતે સરવે નેક ૧૬ કા જમકારે કે હિ જમકારે, પા મુખકારે પા ૧૬
 પમોતર ૧૭ કે હિ મદરતા ફેદ મધ્યજ તરી કચન પા અડસ રન્દા કે
 ગોપિત, હિ. પા રહિત ૧૮ ધનને કે પા અબાડી અડસ બલા ૧૯ કારવા

ઉજ્જવલ, અમલખ, બૂખરા, નીલા તે નવરંગ, જડાવ પલાણુ હીરે જડાં, અતિ અતુલીયલ અંગ.	૨૦
ગંગાજલા, ને હરમથ, પાણીપંથા અમૂલ, સોરંગી, સોરઠા, સુગંધપત્ય, તેજિ તુરંગ અતૂલ.	૨૧
અનેક રથ ને પાલખી, ઉપરિ અનમિ અસવાર, ચઢયા વેડાગે વાંકડા, જાઝા માઢા ઝુઝાર.	૨૨
વાઢાલા, દાઢાલા બસા, ઘોડે જોડે પૂર, રમઝમ કરતો નીસરયો, સિદ્ધ શિરોમણુ યર.	૨૩
કે પામક, કે પાખર્મો, કે વાળં ચહેચાટ, કે બદ, આણણુ, ચેટિકિ, જથ ગાવે ચારધુભાટ.	૨૪
વિક્રમ વાડિઈ સંચર્યા, રમવા કારણુ આપ, શેષ તે લાગો સલકવા, દુરમન લાગો તાપ.	૨૫
સામંત સાથે સંચર્યા, જેહંની ચોભે દેહ, ચઢ્યો રાપ દેઈ હુંદુબી, જિમ અપારો મેહ.	૨૬
જિમ ધસે સિદ્ધ વનમાં, જિમ પરાઈ પૂર, તિમ વિક્રમસીના ચડી, વિરાધ વીર મહા યર.	૨૭

કે. પા. કાખરા, હિ. કરખરા. ૨૦ અખલખ હિ અણુલખ. નીલા તે કે. નીલા પીલા.
જડાવ કે. હિ. પા. જડિત. ૨૧ તેજ. હિ. પા. તેજ તુરમ અતુલ; કે. વપા તુરંગ
મહમુલ. ૨૧ પછી પા.માં વધારો:-જવેર બડીત છે મોહોરાડા, જાઝાં જડીયાં નંન;
મોતી મોંધાં મુલનાં સોભીત રડા રંગ. ઘોડા પોહોડા વીક્રમ ધરે, સોભીતા અતી
સાર; નસત સરપા નરપા સહ, અતીસય અપરમપાર. ૨૨ કે વેડાગે. ૨૩ વાઢાલા
પા. વાંકડા ફાંકડાં સોભીતા. કરતો. હિ. કે. કરતા નીસરા. ૨૪ કે બટાં કે હિ.
પા. નાટચેટક અતિ બલા. ૨૪ પછી કે.માં વધારો:-

જસનંતાનાં જસ બણે, પીંગલ પાઠ પુરાણ,
ગણુ શેદ, ગણુ અમર લહે, એ મનમમતી લાઢાણુ.

૨૭ વિરાધ. કે. સામદ સધવા સુર. ૨૭ પછી પા.માં વધારો:-જોરાવર વીક્રમ
ચણે, ધનુસ્વીદનો ધીર.

જેહવેા ધડલંકાપતિ; જેહવેા બીજો દંદ;	
જેહવેા અર્જુન બાણાવલી; જેહવેા સરદનો ચંદ;	૨૮
સૂરજ સરીખો બિજો; દાતા જેહવેા કરણ;	
રૂપે કાળ સરીખડો, ચંપા જેહવેા વરણ;	૨૯
રામ હસ્તિનાપુર પતિ; જેહવેા ઉમતો બાણ;	
એહવે પ્રકારે સંચર્યો, વિક્રમ પીર મુળથ;	૩૦
આગ્યે વાડીઈ મલપતો, દ્વિસ ચઢ્યો ધડિ ચાર,	
(તિહાં) નૃત્યક આવી નૌતમ બાધી, અભિનવ અપરંપાર.	૩૧
મંગલ ઉચ્છવ બહુ કર્યો, સનજનને સન્માન,	
ખેર મહેર બહુ વિસ્તરી, બધિક દીધાં દાન.	૩૨
દ્રવ્ય અલેખે અરચિયો, દાતા હરેખે મન,	
કિરમી કમ આઈ મરે, સૂમ તો હંડે તન.	૩૩
દ્વિસ પોહોર રજો પાહલો, અસવારી બહુ પેચ,	
વખો નમ બણી રાજવી, જવા મન પોતે ધેર,	૩૪
ઉજેણિ બાણ સધળે થમું, આવે વિક્રમ રામ,	
જેવા કારણ સર્વકો, જુવન જુવનથી ધાય.	૩૫

૨૮ બાણાવલિ કે. હિ. હસ્તિનાપુરે. જેહવેા પા. બધું. જેહવેાં કે. વારામંડલે
 અદ્ર. ૨૯ મી કડી કે. માં નથી. ૩૦ રામ ફા. જેહવેા રામ. રામં પા. કે.:-પુન્ય
 તથો પરતાપ છે, ભક્તપણ કરેા બાણ ૩૧ પા. ધરી. તિહાં કે. હિ. તાંહાં નૃત
 દરામી નૌતમ બાધી. મલપતો કે. અતીસુખે. અભિનવ કે. પા. એપીતે. ૩૨ મંગલ
 ઉચ્છવ કે. હિ. મંગલ્ય એછવ. મંગલં પા. આદર પામે અતી બલો ખેરં કે.
 પુન્ય કર બહુ પ્રીતસું, દાન ધાત્ર ને દાન. ૩૩ પા. સોમને શીતગ્નવર મરે, પાપી
 તન્યે છે તન. દ્રવ્યં કે. તે સોભા સૂબ દેખાય સૂમ કે. હિ. સોમ. ૩૪ જવાં
 ફા. જવા પોહોઈ ધેર, કે. આવવા માંડુ ધેર. વસ્ત્રોં કે. પા. કંચન મેહે વસ્ત્રો.
 ૩૪ પછી પા.-સેન્ય સરવ સાથે મણું, હસતી કરી લાહાર; વધો નગર બણી રાજ્યો,
 સોબનો નહી પાર. ૩૫ ફા.-વેર અલે તે જેવા ભોવન ભોવનથી. નવ કે. પા.
 હિ. ધાય

કામ અધવચ કોનું રણું, અધવચ મેહલ્યાં અંન,	
મેહલ્યાં દલ્યાં ખાડ્યાં, મેહલ્યાં પારણે તંન.	૩૬
વેપાર મૂક્યા વેપારીએ, લાલ કરંખો સર્વ તાળમ,	
વિમ્બ જાણતા ઉઠ્યા, વિક્રમ જોવા કાળ.	૩૭
કા મોહોસે, કા મેડીઈ, કા ધર, કા દરબાર,	
કામ અટારિપર ચઢે, જોવા નર ને નારિ.	૩૮
દાતાનું મુખ નિહાલવા ઉઘટ અપરંપાર,	
ધરને વાહોસો ધણો, દાતા કે મુકાર.	૩૯
એવું જોઈ સંચરે, નાહાના મોટા લાગ.	
મળી અસંભમ મેદિની, નહિ પગમેલણ માગ.	૪૦
કાન પડ્યું સંભળાય નહી, વાળે ટોલનિસાણુ:	
એ રીતે આળે નમ્રમાં વિક્રમ વીર સુમણ.	૪૧
મજ ઉપરિ વાઢન કર્યું, છત્ર હરે છે શીય,	—
ચને ચને સહુ સંચર્યા, પોહોર પાછમે દિશ.	૪૨
અર્ધ ખાળારે આવીયા, તિહાં ધાંચણું બાર,	
તિહાં એક કૌતિક ઉપનું, કહું સંખેયે સાર.	૪૩

૩૬ મેહલ્યાં ૧૦ ક્રા. પા. હિ તેણે મેહલ્યાં—; ક્રા. પા. હિ. કાણે-તન;
 , વ્યાપાર મુકા વ્યાપારીએ, તરણી મેહલા તંન. ૩૭ વેપાર ૦ કે. વણીક તો-
 તા રહા; ક્રા. વિમ્બ જાણતા અધવચ ઉઠ્યા, તે વિક્રમ જોવા કાળ. ૩૭ પછી
 ૧૧. વણીક તોલતા રહી ગયા, ધરનાં મુકા કામ, હાર સેરીયે સરવે જુયે, જોવા
 લીધુ ગામ. વરણુ નહાર સહુએ મલા, મલા ગામના લોક; આનંદ ઓછવ અતી
 લો, સમી ગયો સરવ સોક. ૩૮ મેડીઈ પા. માલીયે. ક્રા. જોવા સહુ નર ને નારિ;
 . પા. નાના મોટાં નરનાર. ૩૯ ક્રા. નાહાલવા ધણો પા. ધણુ. સંચરે ક્રા. હિ.
 ર્વ સંચર્યા. આસંભમ પા. અલેએ ૪૧ ક્રા. પડ નીસાણુ. ૪૨ ક્રા. ચને ચને;
 ૧૧. સનેહ કરી. ૪૩ ક્રા. કૌતિક કે. હિ કૌતવ. પા. વેળાર વીચ. ક્રા. ધાંચણું.
 પનું પા. ધણું.

ચોપાઈ.

દેવદમની ધાયણિનું નામ, તે ઓ રહેતી તેણે ઠામ,
 વિક્રમ આબ્યો તે ધર પાસ, તેણિઈ બોવાવી દાસ ૪૪
 જ્યો માળીઈ વાલો છાર, કસ્ય અણુવાલુ ધર ને પાહારિ.
 કેહેતા બાઈ! નાવે લાજ, આવે છે વિક્રમ માહારાજ. ૪૫
 હવડાં છાર નહિ વાળીઈ, ઉડે રજ આપણુ માળીઈ,
 વિક્રમ જો છારે છટાય, તો આપણુ શિર ડડ જ યાપ. ૪૬
 વચન સાભસ્યુ દાસી તણુ, તાહરે ધાયણુ ડાપી ધણુ,
 છાર વાલ રે ધુંડી રંડ! મોટો રાજ જુ દેસ્યે દડ. ૪૭
 એહને હવડા હું દડ જ દેજી, કહે તો સર્વસ હુંડી લેજી,
 કેહે તો ઉડાડું આકાશ, એટલુ જોર રાખુ છૂ પાસ. ૪૮
 તાહરે રાજ તે, કે હું કિમ વચન જીયાપે તું ?
 તિહા વળી જુહારો છાર, જાએ રાજ, ન લાગે વાર. ૪૯

૪૪ પા દેવદમની ધાયણી કે માળુ હિ ધાળુ તે કહ. તેહના પોતાની દાસ
 ૪૪ પછી પા તે દાસીને કામ ન કરું, દાસીએ મનમાં લક્ષણુ લઉં ૪૫ કેહેતાં કે
 કેહે દાસી કઈ આણો લાજ ૪૫-૧ પછી પા કોહો બાઈ છાર વધારે કમ, બાવે
 અસવારી વિક્રમ તમ ૪૬ કહો છાર તો આપણુ કહ આપણે, હિ આપણે કહ
 સીર ૪૬-૧૫ પછી પા વીક્રમસ્યેન છે મોહોહિ રાષે, ઉડે રજ જો ગાત બરાયે
 એ મધવીપત કેરો નાય, એહને માયે હસ્યમ્પનો લાય ૪૬ પછી પા મા વધારો-
 કાહારે આપણને ગામ ન બહાર, તાહારે કણુ આપણને રાખણુદાર, તાહારે આપણે
 સૂ કરીયે જોર, એહલ્યો કરો દાસીએ જોર ૪૬ પછી કે પા મારી નારે ડડજ
 દેય, ધર તારાં ખોલીને લેય ૪૭ કહો ધાયણુ પા દમની મનમાં કહ જ છાર
 વાળ ૪૭-૧ પછી પા તાહારે માલો રીધી દસ વીસ દમનીને યદી છે રીસ મોટાં
 પા એ રાજ સ્યો દેસ્યે દડ, આપણને રાજ સૂ કરે, રીમત અદશી મનમાં ધરે ૪૮
 એહને કે પા ધને મારે તો હું દડ દેયું છીં હિ પા કે. બોયો ૪૮ પછી
 પા મા વધારો-કેહે તો એહને માત્ર માર, કેહે તો કાહાડું ગામ ન બહાર ૪૯ કહો
 તે જો કે માહર વચન ન તિહા. તિહાં કે પા હિ જ વતારી, બાહારો છાર
 કહ રાજ ન પા

- સૂણી વાત વિમાસણુ પડી, તતદાણુ દાસી મેડી ચડી,
ઉડાડી છાર દહો દસ ધણી, આવી અસવારી રાગ તણી. ૫૦
- દીડી ઉડતી અધિકા ખેહ, સહિની બરાણી રજસૂં દેહ.
ફટ ફટ રે રંડા ! (તૂ) ગમાર, સૂં ઉડાડે હવડાં છાર ? ૫૧
- વિક્રમ આળ્યો ઉલો કાણુ, છાર છાટે તૂ યર્ષ અજણુ.
તોહે વારી તે નવિ રહી, જિમ વારી તિમ બમણી યર્ષ. ૫૨
- ધૂટા દસ વીસેક જ જોધ, મનમાં તિહાં આણીને કોધ,
કોણે મુખી, કોણે લાત, કોણે કરી કંદુકાની ધાત. ૫૩
- ધૂટી હાથથી આવી તિહાં, નાડી ભેડી દમની જિહાં:
ખાધ ! તમારી લાગી આડિ, તુઝમાં બલ હોઈ દેખાડિ. ૫૪
- મુજને મારી મોહકમ ધણુ, બલ પ્રકટ કરો તમ તણું.
કોપી દમની સૂણતે વાત, લીધો દંડ ધરમાંથી હાથ. ૫૫
- આગળ જિહાં હોથીની લાહાર, દોડી આવી તેણે કારિ;
સાંભળી વાત દાસીની કરણુ, મારગ રેખા કીધી તરણુ. ૫૬
- રસ્તા વચ્ચે ત્રણુ રેખા કરી, ઘેર પોતાને પાછી ફરી;
અકસ્માત ત્રણુ ભીંત જ યર્ષ, તિહાં સેના જર્ષ અટકી રહી. ૫૭
- રોક્યો મારગ સધિ વાટિ, જે ન સકે કો આગળ લાટ,
સૈન્ય સર્વ તો થોળી રહ્યું, વિક્રમસેનને જાણુ જ થયું. ૫૮

૫૦ ખા. એકલે આવી. ફેર ઉડાડયો છાર દોહો દસ ધણી રજત ખા અધી
પતી ૫૧ સહનિં કો ખા બરાણી રાગની દેહ દીડી ઉડતી ખા. ઉડાડી મુખી
૫૧-૧ પછી ખા મા ધૂળ ઉડાડવાની અતિગત્યેષ્ટિ આદિની ચાર કડી છે ૫૩ મનમા
ખા અત કાણુમા ૫૪ ફા હોઈ તો દેખાડિ ૫૪-૧ પછી કો ખા
તાહારે કહે તો હું તો ચર્ષ, અદ્યુર્ષ મારતા ચર્ષ,
મરે લાગા બાગા હાડ, તુજમાં જાણ હોયે દેખાડ

૫૫ બલં ખા.-તે પાણી ચૂ વમ તણુ, વમાજ બળ દેખાડો. આજ, તાહારે
રહેરો આપણી લાજ. ૫૭ ફા. ભેંત. સેના જર્ષ ખા અસવારી ૫૮ સધિ કે
અને હિ. રંધી.

કોઈ કામનીઈ કીધો કોપ, મારગ રસ્તે કીધો લોપ;
 રૂપી જાવા મારગ આપ, આબ્યા નિકમ આપોઆપ ૫૯
 ખોદો ખોદાય, ન પાડી પડે, વિક્રમને મન અચિરજ અડે
 અનેક પ્રકાર બહુ કીધા બેદ, લોહી પાર ન આપ્યો બેદ. ૬૦
 આવી હમની ડડ જ હાય, ખોલી રાય વિક્રમને સાય -
 બળતૂ રાય! નહિ એ કામ, અબેદ જિત ॥ એહનૂ નામ. ૬૧
 પથડ (છત) ધરાવે જેહ, પાછી જિત કરે નર તેહ,
 એહ જિત પાછી નહિ થાય, ખીજે મારગ જાયો રાય. ૬૨

દુહા

સૂઠ તણો એક ગાઠિયો, નથી ખાધો કોનિ માય,
 નથી મુજ મુખકો તણે, જે જિતજ પાછી થાય. ૬૩
 વચન સાભાસ્યુ તેહનૂ, મનમાં ચયો ઉમાદ,
 પાછા વસિયા રાયજી, લીધી ખીજી વાટિ. ૬૪
 ધેર આબ્યો માહો કાખસ્યુ, નરિ કીધૂ ભોજન,
 પ્રાતરકાલ સભા કરી, એહો તે રાજન. ૬૫
 અચરિત પામ્યા લોક સહુ, દીડૂ પ્રાકમ પ્રીદ,
 કોને કામ સુએ નહિ, યઈ રથા દિવ્યમુદ ૬૬

૫૮ હિ મા આ કીનુ ખીજું અને ત્રીજી પાદ પસ્યુ લામે છે ૬૦ અચિરજ
 કે અને હિ અચરત બહુ કે જોહો. આપ્યો પા પા પાપો ૬૦ પછી કે પા મા
 આ કી વધુ છે, અને સાથે ( ) વાળી પકિત માન પા મા જ છે -

અડાડા હાથી તે સાય, બેવદાર વલગાડા લીસ્યા હાય
 દાકે દાકા નવ દકાય, ઝુલ્લો એક એહો નવ થાય
 (ધણના દેવા માડા થાય, પાછી જીત પરી નવ થાય)

૬૨ કરે નર હિ કરી રકે એહો-કે અને હિ મા આ પકિત નથી પા મા
 વધાર-લોહવા તેહેસના એ મહી કામ, અબેદ જીત છે એહનૂ નામ ૬૩ પા.
 મુખ હપરે. ૬૪ પા થયા. પાછા વસિયા રાયજી ૬૫ કાખસ્યુ કે અને હિ દુખમુ,
 ૬૫ યતુ તે પા તહા ૬૬ પા પામા રાયજી કે મા આ કી નથી

હામ હામ વાતો કરે, ટોળે ટોળાં લોક;
 સુને સુખ ઉપનું, સ્વજનને મન શોક, ૧૭
 રાજાઈ દત્તજ મોકલ્યો, તેડી દમની ઘેર,
 મેહલું દીધું પંચ ડંબું, તે કહો મુજને ચેર: ૧૮
 પંચ ડંબે તે નામ સ્તૂતી તે છે કાહેને બારિ? '
 કેહેણુ છે, કે જેવડું, હું જાણું તેણું- દારિ. ૧૯
 તે મુજરયું બાલો તમે, સાચી જે શુભ વાણિ,
 તેહમાં એક કહે અમો, તો છટ મુરુની આણિ. ૨૦

ચોપાઈ

દમની કેહે: સમ નવિ ઘો તમે, તત્ત્વમાં નવિ કહીઈ અમો.
 માહરે ઘેર કુંધરી અનૂપ, પ્રથમ તેહને જિતો ભૂપ. ૭૧
 રમત અનેક કરો એકઠી, સેત્રંજ, મંજુદા, સોગડી. ૭૨

દૂહા

તેહને જો તમે જિતરથો, તો મુજને વિશ્વાસ,
 નહિતર કામ સરે નહિ, મૂકો તેહની આસ. ૭૩

૧૭ કા. ટોળાં ટોળાં. પા. કા. સળનને. ૧૮ કે. હિ. પા. તેક મોકલું. તે
 પા. પ્રીતે. ૧૯ કેહેણું-પા. તે કોહો કેહે જેવડું. જાણું હિ. જાણ. ૨૦ બાલો
 કા. હિ. કે. બાલ્યાં. પા. તો ઈશ્વરની-૭૨ નવિ ઘો પા. ન કેરો, પા. મ્હોય.
 કુંધરી પા. કન્યા. ૭૧-૧ પછી કે. પા.માં આ પકિત વધુ છે—

વગર સમજે કહું જો વાણુ પ્રથવીપત બિસો કહી માણુ.

૭૨ પછી કે. પા. નો વધારો—

પા માં જ (રમો તમે જે વગર કાડ, આહારી પુત્રી કહેતો તે હેડ
 જે સાચું માનો સત્યથી, બીજા હેડ તો કહેવી નથી)
 એ જતાનો જસ કહાવસો, પંચ ડંબે જીવી આવસો.
 ડહી જતો પદમની પાસ તો પંચ ડંબની મુકો આસ.

(આવસો પા લાવસો, પદમની પા દમનીને) ૭૩ સરે. પા. થાયે.

એહંતું કહી પાછી ફરી, મંદિર તે વતસાલ.

કુંવરીને તેડું મોકલ્યું, રાખઈ સુખપાલ. ૭૪

ચણગાર અંગ સોલિં સજ્યા, મોતી પરાયાં વાલ,
પીતાંબર પટ પેહેરણે, તિલક બનાવું ભાજ. ૭૫

હામ કામ, મૃગલોચની, સિંહલંકી સુખધ,
પોડસ વરસની તિહાં બધી, ભૂકુટી કમાની બાણ. ૭૬

દેવદમનીની દીકરી, દમની જેહતું નામ;
ચસિવદની, મૃગલોચની, હીરા દંત સમાન. ૭૭

પાન સરીખું પેટડું, અધર જાણે પરવાલ;
પોપટવરણી નાસિકા, મજના સરખી આલિ. ૭૮

નાગફેણી મોટલો, ભૂકુટી ધનુષાકાર,
પયોધર પદ્મ સરીખડાં, સોલ કળા વિસ્તાર. ૭૯

ચીક વિલા, ચોસઠ કલા, ચોરાશી આસન,
આવી ઘેર રાજ તણે, દેખી રીઝવો મન. ૮૦

સુખપાલેથી ઉતરી, રાખઈ દીધ માન,
આદરભાવ કીધો ધણે, મેહેલ્યાં સનમુખ પાન. ૮૧

શી શી રમલ જાણે તમે, તે ઉચરીએ આજઃ
કહો તમે હું સાંભળે, કરીછે રડાં કાજ. ૮૨

૭૪ ફરી પા. વધી. ૭૫ પા. સોલે મોતી પા. ઘાલે મુખતોડાર. ૫૮૦ પા. પીલાં પેહેરીયાં. ૭૫-૩ પાળી પા.નો વધારો:-સુંદર સોજા સાર, સ્વયે પુરો સંદુરનો, મોતી પરાયાં બાલ, કમળો કસળી કારનો. તિલક ૦ કે. પા. બનું તીલક ૩ બાલ. ૭૬ તિહાં બધી પા. વનીતા. ૭૭ પદમની ૦ કે. પા. નીરમત્ર દાંમની નામ. ૮૦ શીશ-કે. જેવી કટારી મન. ૭૭ પાળી પા. નો વધારો-પાત્ર તો કલ સરીખડા, પાની કંકુ રોલ, અંગણી મજની સંમિસી, તલ્લીયાં રાતાં ચોલ. ૭૮ કે. નાગફેણ અંગેલેલ વિસ્તાર લિ. ૩૫ સાર. ૮૦ રીઝવે પા. રીડું ૭૮-૮૦ આ મલુ કહી કે. માં નથી. ૮૧ પ્રયોગ પા. અદર્શ કરાં. ૮૨ ઉચરીએ પા. આચરીયે.

દમની કહે: તમને ગમે, રમત માંડો બેડ,
હું કહું તે પછે પડિયે, હારજિતની હોડિ.

૮૩

ચોપાઈ

હરખો રાજ મન પેપાટ, માંજો ત્રણ પાસાનો પાટ,
રાજ કહે: જે તાહરે કહિ, તેટલી મુખથી બોલો હોડિ.
તમે કહી તે મારે અરી, કાટિ ઉપાય કરું નહિ પરિ.
રાજ હમિ વિચારે મન, ઓ હવે કહે છે વચન:

૮૪

૮૫

કુહા

દમની કહે હારું અમો, (તો) મૂલ ખરીદી હાસ,
પરખું તમને પેરસું, રહું તમારે પાસ,
જો હારો તમે રાખજા દેવ કરાવું તાલમ;
સેવક કરી રાખું અમો, સેજી તમારું રાજ્ય.
ચાર દિવસનો વાવડો, ચોડે અદિજી ધાત,
તેહનો સુરજ સાખિયો, જે બોલે ફરી વાત.

૮૬

૮૭

૮૮

ચોપાઈ

રાજ ગાંધો વચને કરી, રમત રાજસભામાં ધરી,
વાણવેગે વાતજ મર્ધ, બાધા નમરમાં ચર્ચા થઈ.
પ્રધાન પડિત બેઈ રસા, સુણી વાતને અચિરજ થયા.
રમત રમતા બે પોહોરજ હોય, નવિ હારે, નવિ જિતે કોય.

૮૯

૯૦

૮૪ ફા મન પેપાટ કે પા મનમા ધાટ ૮૫ કહિ પા. કોડ રાજ હમો-
કે અને હિ.મા આ ધંકિ નથી પા.મા. આમ છે—

તેહે વાતના પાધા સમ, તાહા જીકું બોતાયે હમ,
એહેની તાહા મલોમના કરી, કહોથી નવ બોતાયે ફરી

૮૬ પેરસૂ કે પા મીતથી, હિ પ્રેમણ. ૮૭ પા મા આ કહી પડી છે. ૮૮
ફા મ્યાર. સુરજ ફરી ફા જીકી. ૮૯ વચને પા. કોલે ૯૦ ફા. સર્વ લેઈ. ૯૦
ને પા. સદુ. ૯૦-૧ પાળી પા આ વધારો-રમત રમવા બેઠા જમ, સરવ સભા-જીયે

રાજાને એક નં સુઝે વાટિ, મન વિમાસી થયા ઉચાટ.
 તે દાઢે રમત્ત ઈમ રહી, દમની ઘેર પોતાને ગર્હ. ૫૧
 દેવતાચેન કીધું રાજન, દાન, રમરણ કીધું ભોજન.
 ખીજે દિવસ વાહણે જેટલે, ગર્હ રાજસભામાં તેટલે. ૫૨
 પહેલે દિવસે હુતી જિમ, રમત્ત બિજે દિન માંડિ તિમ,
 ફા ફાથી નવિ પામે હાથ, સારે પાસા વારંવાર. ૫૩
 બે પોહોર મધ્યાહન જ થયા, રાજા ઉઠી મેહેલે ગયા:
 દમની ગર્હ પોતાને ઘેર, કામ કર્યાં મનવાંછિત પેર. ૫૪
 દુરાચારી બહુ બોલે ભોલ, રાધને મન પ્રમટ્તો બહુ શોલ;
 ત્રિજે દાઢે થયો પ્રભાત, નગર વિષે ચાલી બહુ વાત. ૫૫
 રાજસભામાં નારી ગર્હ, રમત્ત હુતી તે ભરી ગર્હ.
 ખરા મધ્યાહન થયા બહારે, રમત્ત હાંધી ચૂકી તાહારે. ૫૬

કુહા

રાજાને દમની કહે: રહ્યો કાલનો દિસ,
 જો તમે મુજને જિતશે, તો પાપ નમાવું થીસ. ૫૭
 જો કાલે જિતો નહિ, પાવું મારું વત,
 સેવક કર્ક છુને માહરે, લેઈ રાજરિધ તરત. ૫૮

છે તંમ. ૫૧ એક નં પા. નવ. વાટિ પા. વાત. મન વિમાસી પા. અંત કાળમા
 ૫૧ પાળી પા.માં વધારો:-પેર બઈ પોતે નાહાવણુ કરે, પાવ ઉચ્ચરનું મનમાં પ્ર.
 ૫૨ દાન પા. બાવંતાં કીધાં ભોજન. ૫૨-૨ ને બહારે પા. માં વધારો:-

દાન વામને બહારાં લીધ, લાભ સવાયો તેડમાં લીધ,
 ખીજે દિવસ થયો જેટલે, રમત બીજ માંડી તેટલે;
 સરવ સભા મળી છે તહિ, રમવા રમત બેઠાં બંદે.

૫૨ રાજસભા ફા. રાજસભામાં, પા. દિ. દમની રાજસભા. ૫૩ હુતી પા.
 હુત. બિજે દિન પા. ફરી માંડી છે. સારે કે. દિ. લાગે, પા. નવિ. ૫૪ બે. પા.
 વગે મધ્યાહને તે પૂરા થયા. મનવાંછિત ફા. મનવાં. ૫૫-૧ પહેલે પા.માં વધારો:-
 અનેક વખાયે દાન છરે, તેણે અરથ એકે નવ સરે. ખરાં ફા. એક દિવસ રહ્યો
 જેટલે. ૫૭ બે. કે. પા. કાલ પેહેલી જો છવશે. ફા. તો- ૫૮ બે. પા. ૫૫

હોસ રહેશે હાહા વિશે, વિક્રમ કહે: તુજ પાસ.
તુજ સરખી કેઇ લખ કરી, કરું તુને હું દાસ.

૯૯

ચોપાઈ

એહયું કહી સ્વસ્થાનક ગઈ, રાખને મન ચિંતા થઈ:
રખે રાંડ નિતીને જાણ, તેહનો તે સ્યો કરું ઉપાધ! ૧૦૦
નિદા ચરચા જોયું આધે જામ, લોકાપવાદ સ્યુ જોસે નામ!
અદૃષ્ટ વિદ્યા આપે કરી, જોવા આસ્યો બાપિ ફરી. ૧૦૧
ગલી ડુંગી ને હાટે હાટ, ચારે ચોવટે ધાટે ધાટ,
માનવી ટોળે ટોળાં બહુ બહુમુખી વાત કરે છે સહુ: ૧૦૨
રામરાજ્ય વિક્રમનૂ ગયું, કો કહે એ તો માઈ ધયું,
કાશ્ય નિતસ્યે ધાયજીની બાસ, રાખનો સર્વ લેસ્યે માવ. ૧૦૩
કો કહે માડી ઉપની મત્ત, ઓ સગાયે જોડી પ્રીત.
કો કહે રાજા ધેઈલો થયો, હોડે જોગ્ય એવો તે લલો. ૧૦૪

પહેલી કીર્તિ નહીં. જા. મધ્યાન પહેલુ માદર જલ તુને ૦ પા સહુ દેખતા. લેજો ૦
પા. રાજ તત્ત્વ વરવ. ૮૮ પછી પા. મા વધારો-સમય લેયું હું તમ વડી, લેયુ
સપની વસ્ત્ર; હાપી ઘાડા માવ ધન, લેયુ જમારે હસ્ત ૯૯-૧ પા. વીક્રમ કહે
વનીતા મુણે, રેહેસ્યે હુંસ તુજ પાસ ફા તે હોસા કરું-કે તમ એક અઢી
દાસ, પા તમ તુજને કરસુ દાસ ૯૯ પછી પા મા વધારો-મામ કરાવું તુજ જો,
પાણી ભરાત્ર મોત, મેહેનત મહુરી કરાવસુ, એહવી માદરી રીત ૧૦૦ તે સ્યો
પા. કાઈક ૧૦૧ સ્યું પા સા કામ અજી ૦ કે મા આ પજિ પડી લાગે
■ ૧૦૧-૧ પછી પા મા વધારો જોઈયે સુ કહે છે મામ, કોહોનો વાક કાટે
નીજ નામ. ૧૦૧ ૨ આપે કરી ફા મનમા ચિત જાધે ફરી પા વીક્રમ ૫૯
૧૦૨ ચોવટે ૦ પા ચક્રે ને વટિ વાટ ૧૦૨-૧ પછી પા મા વધારો તેવા
નીકયો રાય જાસે, જામ અધવાદ જોવા કાસે ૧૦૩ રામરાજ્ય ૦ કે મા આ
પજિ નથી ૧૦૪ હોડે ૦ કે હોડે જોગ્ય કામખીને કહ્યો, હિ જોહડે જોગ્ય એવો તે
કહ્યો ૧૦૪ ના પહેલો પાડ પછી પા નો વધારો-પોહોડી મુકસ્યે એ તો પલ,
કો કહે રી એ નહીં રીત ૧૦૪ ના બીજા પાડ પછી પા નો વધારો-નીચ સાયે
ધે છે નેહ, તો મુલ કમ પામ્યે એહની દેહ. ૧૦૪ પછી પા નો વધારો-કો કહે

કા કહે યાસ્યે બીજી વાત, એહને માથે હરસિદ્ધ માત.	
કા કહે એ વાયા ચૂકસ્યે, સીને કાઢીને મૂકશે.	૧૦૫
કા કહે કાંઈક કરસ્યે મર્મ, કા કહે એ નહીં મેલે ધર્મ.	
કા કહે હાથ કંકણ આરસી રૂં કરે, જે તે કાસે વાહોણામાં ઠરે.	૧૦૬
એહવું સાંભળે વિક્રમ વીર, સીયો ભરતોતો જિહાં નીર;	
જીય મળ્યાં જીવતીનાં ધણાં, કરે વર્ણવ વિક્રમ તણાં.	૧૦૭
એક કહે એ સારું થયું, રાજનું તો માનજી ગયું;	
દાદિ ઉઠી નિશચર્યા ફરે, સદુ બોઝાની નંદા કરે.	૧૦૮
કાણે જાની વાત ન થાય, ઘેર ઘેર જઈ હુંકે રાય;	
હસાય નહિ, ન ગવાઈ ગીત, કાણે કાસ્યું ન થાઈ પ્રીત.	૧૦૯
સખી સખીમાં દુઃખ કે મુખ, વાત ન થાઈ મોલી મુખ;	
ભણિઈ રાજ ધરશે કાન, તે સીઈ ઉતાર્યું માન.	૧૧૦
ખાંચિણે પામે જાગીઈ, એહની જાતિ આપણુ માગીઈ;	
સાખાસ રાજસ્યું કીધા વાદ, વાહોણામાં ઉતારસ્યે નાદ.	૧૧૧
બહુમુખી તો વાતો કરે, હસે તાલી રેઈ, પાણી ભરે.	
કા માહું કા ફૂં કહે, રાજ વિક્રમ સર્વે લહે.	૧૧૨

એહને જાળ જ નથી, કહી વાતો કરે છે અતી. ૧૦૫ સીને પા. કામનીને. માત પા. નો હાથ. ૧૦૬ કાંઈક છે. મેટો એ પા. મહીપત. હાથ ૦ ફા. કા કહે હાથ—કે. પા કા કહે હાથ કંકણ દરપણુ રૂં કરે. જે પા એ હસે ૧૦૬ પછી પા નો વધારો.—બહુ મુખી જાણે ૥ લોક, કાહોને હરથ ને કાહોને સોઠ ૧૦૭ સાંભળે પા. સાંભળું ફા કરે પા. થાય છે. વિક્રમ પા રાજ. ૧૦૮ સાર પા રૂં ફા નિશચર્યા જીવને ફરે રાજનું પા. માન મોહોટા મહીપતનું ગયું. સદુ ૦ કે. પા. નર નારીની નંદા કરે, ૧૦૯ પા ફા જેને ૧૦૯ પછી પા માં વધારો—વાત ન થાયે કાયે તણી. સારી નરસી કે કાહોની ધણી. ૧૧૦ ફા. સખી સખીમાં ફા. તે વાત. વાત ૦ પા. જોશી ન સકે કાયે મૂખ. ફા. ધરસ્યે પા. સૂણસ્યે. ૧૧૧ જાતિ હિ જીત ધાંચિણ ૦ કે. માં આ પકિત નથી. સાખાસ ૦ કે. જાણુ નીચમું કીધા વાદ, વાહાણામાં ૦ પા. એ નરપતને ઉતારો નાદ. ૧૧૨ પછી પા. નો વધારો—જાતીસે નેરાનર એ નાર, ઉતારો રાયેના અહંકાર. ૧૧૨ પછી પા માં વધારો—લક્ષણુ ખનીસ ચતુર

જિહાં જિહાં રાજ દષ્ટે જોય, ખીજ વાત કરે નહિ કાપ.
લીધો ગામ બાધાનો પાર, નવિ સૂત્રે મન એક વિચાર. ૧૧૩
પડી પૂરણુ નિસા બહારે, મન વિચાર કર્યો તાહારે:
મોટાના માન લગજ થાય, તજે પ્રાણુ (કે) વિદેશે જાય. ૧૧૪
માટે પ્રાણુ તજૂ સર્વથી, કાઢેને વાત જણાવી નથી,
પ્રધાન પડિતને નવિ કહી, આપ વાત દેડામા રહી. ૧૧૫
ભરી પૂજાસામગ્રી હાથ, વેતાલ વીર પોતાની સાથ,
જિહાં હરસિદ્ધ છે મોટી માય, પાસો પંથ પહોંચો તે રાય. ૧૧૬
ચાચર દેખા નગર જ તણી, તેહની માયા છે અતિ ધણી,
તિહા જઈ રાઈ માંજૂં ખાન, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય, જ પાન. ૧૧૭
કુંકુમ, ચદન, બહાત ધણા, પૂજા માહે નહિ કાઈ મણા.
પ્રથમ પોહાર નિસા એક ગઈ, પૂજા પૂરણુ તાહારે યઈ. ૧૧૮
ખડગ પોતાની કાટિ ધર્યુ, આવાહન ચડિતુ કર્યુ.
પ્રસન યઈ જ્યાહારે માત મા મા કહીને જાણ્યો હાથ. ૧૧૯
આ માટે તજે છે પ્રાણુ? માગ્ય માગ્ય વર વીર સુભણુ!
માતા સર્વ જાણો છો દુ ખ, સ્યુ કહેવરાવો માહરે મુખ? ૧૨૦

રાજણુ, હાસા કરીએ એહેના વીવાણુ રાજાં કે લખણવતો મનમા લેહે મન પા
તાહા ૧૧૪ પછી પા મા વધારો-કરી રહે નહી તેણે હામ, એકે ત સુકે તેહેને
નમ ૧૧૫ આવુ ખીજુ પાદ કે પા મા નીજુ છે અને તેને બદલે આ પાદ છે.-
એકે ઉપાય ખીજો તો નથી પ્રધાન કે.મા આ પકિત નથી ૧૧૫ પછી પા મા
વધારો-કોહોને વાત મી નહી મરમ, પોતે પોતાનો સામ્યવ્યો ધરમ ૧૧૬ હાય પા.
ગજ પોતાની સાથ પા પોતે જે આપ ૧૧૭ તેહનીં કે આલે મહીપતી માતા
બણી ૧૧૭-૧ પછી પા.મા વધારો-ધરમવત ધોરપર ધણી, ચોસટ જોગણી માહી
છે મહી તિહાં પા ધરણીપત્યે માડયુ તાહા ૧૧૮ પછી પા.મા વધારો-નૈવેદ્ય
સમરણુ હરમીધીનુ કર, અવસ્કરણુમા આણી પર નૈવેદ્ય કે પા ફેલ્ત ૧૧૮ માહે
પા. બહુ નિધ. એક પા તાહા ૧૧૯ જ્યાહારે પા છે મોહોટી ૧૨૦ ફા સર્વં
પા મુજને દે છે દુપ દુખ કે વમે ૨૫૦ કે મુખથી શું કહુ જાણે જમે
દેવરાવો પા કીયે ૧૨૦ પછી પા મા વધારો-માતાજી સદુ જાણો વમે, તેહેમા

નીચ જાતિ ધાંચણ છોકરી, મેહેણું દીધું તેહની ડાકરી:
 પંચ ડંડને જિતે જેહ, રહે છુત દંડતીર્યુ—તેહ. ૧૨૧
 તેહ સંધાથે પાડી હોડિ, માતા પોહોચાડો મનનાં કોડિ,
 તેહસ્યું દિગ્વિજય હું કરું, આપો વંર તે મસ્તક ધરું. ૧૨૨

કુહડ

તાહરે ચંડી જાણિયાં, એહની અમુલક જાતિ,
 એહમાં પ્રાકમ છે ધણું, આગળ જાણુસ્યો વાત. ૧૨૩
 પંચડંડ જિત્યા તણો, તે કહું તમને આજ,
 તમે જાઓ ઈશ્વાસને, રહે તમારી સાજ. ૧૨૪
 વેતાલ સંધાથે પરવરો, માહરો તમારે હાથ,
 ઈશ્વાસન શોભા ધણી, મળસ્યે સધલો સાથ. ૧૨૫
 કામ કરી ઘેર આવસ્યો, પોહોચસ્યે મનના કોડ,
 એ સીને તો જિતસ્યો, જે પાડી છે હોડ. ૧૨૬
 જન પામીયા પંચડંડનું, રહેરો જુગમાં વાત,
 તુને કાણુ લોપી સકે, જે કરે પુન્યનાં કાજ. ૧૨૭
 વરદાન સીસ ચઢાવીયું, તેઓ વીર અનુપ,
 પવનવેગે તે પરવસ્યા, વીર ને વિક્રમ જૂપ. ૧૨૮

તે સું કહીયે અમેઠ. ૧૨૨ ફા. જિમ મનના ધરું ફા. ધરું. વર ફા. પા. વરદાન. આપો. કે. પંચ ડંડ રિત છત જ ધર. ૧૨૨ પછી પા.માં વધારો:-પંચ ડંડ ધરાડું છત, એહેણું નહરે આપો તત. ૧૨૩ વાત કે. હિ. ખ્યાત. ૧૨૪ પંચ ડંડ કે પા. હિ. પરપંચ. ૧૨૫ રહે પા. તાંડાં સ્હેસે, ફા. તિહાં મલસ્યે. ૧૨૬ જે. કે. હોસ ધરીને હોડ. ૧૨૭ સ્હેસે પા. થાસે. તુજને. પા. તુજને કાથે છત્રે નહી, જેહેને શીવ રાહિત પુન્યનું કામ. વાત કે. હિ. નામ. ૧૨૭ પછી પા.માં વધારો:- પુન્ય ચઢ પોડે નહી, પુન્ય નાસે પાપ; ત્રીસ વસ સહુ પુન્ય તણે. તેહને કુડે ઈશ્વર આપ. પુન્ય દુષ બાધી નહી, પુન્ય નહીં મન સોક; પુન્ય જુધ પાપે ધણું, તે મોતીએ પૂરે ચોક. ૧૨૮ વેગે કે. હિ. ચેહલા. ૧૨૮ તે ફા. તે રાજ પા. પવન

તિહાં ઉછવ છે અતિ ધણો, સોભા નીતમ હોય,	
નાય કરે દમની તિહાં, રાજ્ય દ્રષ્ટે જોય.	૧૨૮
અચિરજ પામ્યો અતિ ધણું, (મેં) જોઈશું પાડિ હોડ,	
(તે) ઇન્દ્ર આગલ નૃત કરે, ઉરવધીની જોડિ.	૧૩૦
(એ) દમની કાએ દેવતા, નહી માનવનું રૂપ,	
એ જિતે અચિરજ કશું, સંદેહ બાજો બૂપ.	૧૩૧
સભા સહુ બરપૂર છે, તે પાછલ રહ્યો વીર,	
અદૃશવિદ્યા રાજ્ય રહ્યો, મનમાં રાખી ધીર.	૧૩૨
રાય ઇન્દ્ર રીઝ્યો ધણું, દીડી રમત્ય અપાર,	
હેતે પદમની આપિયો, એક અમૂલક હાર.	૧૩૩

ચોપાઈ

પાછળ હાથ દમનીઈ કશ્યો, તે વેતાલે કરમાં ધણ્યો.	
લીધા હાર ન જાણે કામ, રજા દેવ સહુ દ્રષ્ટે જોય.	૧૩૪
ખીજી રમત્યે આખ્યાં પાન, લીધાં પદમનીને માન,	
આખ્યાં પાછલે હાથે કરી, તે વેતાલે લીધાં હરી.	૧૩૫
પછે કાનની લીધી કાલ્ય, એહવો વીર મોઝી, વેતાલ.	
પછે પગનું લીધું જોર, દમનીને નિદ્રાની ઘેર.	૧૩૬
ઉગ્યો સૂર, ઉઠી સભામ, સહુકો કરી આપે વિદાય;	
નવિ જાણે દમની તે ઘેર, પ્રભાતે આવિ નિજ ઘેર.	૧૩૭

ચેહેલા જે પરવરયા. ૫૧૧૦-૧૩૦ ફા. ઇન્દ્રને, પા. ઇન્દ્રાસનમાં. નૃત કે. અને હિ. નુલ, પા. તપ. ૧૩૨ બરપૂર છે પા. બેડી જિહા. ૧૩૩ કે. અને હિ. દમનીને, ફા. પદમનીને, પા. દમનીના હાથમાં. ૧૩૪ તે કે. હાર કરમાં છે. વારે. લીધા હાર ન કે. તે દમની ન. સહુ ફા. સર્વ તેં પા. હાર વેતાલે હેતે હેતે. ૧૩૪-૧ પછી પા.માં વધારો-તે વેતાલે કરમાં લીધ, કામ પેતાનું પુરણ ગ્રીધ. ૧૩૪ પછી પા.માં વધારો-તે દમનીને જાણ નવ પા. ત્યે વીરમરાયેયે ચીત્યે ચી. ૧૩૫ લીધાં-કે. પામી દમની મનથી માન; હિ. લીધાં ઉદ્ધે દમનીને માન; પા. ઇન્દ્રે લીધાં જ બહુ માન. ૧૩૬ પા. નીદ્રાની આવી ઘેર. ૧૩૭ કરી આપે વિદાય કે. સ્વસ્થાનકે નવ. સહુ પા. આપ આજી મંદીર જાયે. ૧૩૭ નિજ ફા. પેતાને. ૧૩૭-૨ થી

દીધાં માન તે મનસ્વું ગમ્યાં, વિક્રમરાજ સુરપતિને નમ્યાઃ
જાઓ વળી કામે આવળો, વીર વેતાલ સાથે કહાવળો. ૧૩૮

પ્રણામ કરીને દીધુ જ લીધ, ઉજેણી પ્રયાણુ જ કીધ.
મેહેલ મધ્યે પ્રયાણુ જ કર્યું, રાત્રી, દાનને પુણ્ય આચર્યું. ૧૩૯
આવી બેઠા રાજસભાવ, દમનીને ઘેર તેડું જાય,
સેવક મોડલ્યા દમની ॥ જિહાંઃ જાઓ તેડી લાવો ધકાં. ૧૪૦

હુંહા

કિમ સુખે ઘેર બેસી રહી આપે તું માને પાસ ?
રાજા તુઝને જિતસ્યે, મુલ્લ ખરીદી હાસ. ૧૪૧
નોહો કામ નાહા તણું, પાહિ મોટાંસૂ હોહિ,
• બોલ્યાં (છા) બોલ અહંકારના, લાંઢરા પોહોએ કાહિ. ૧૪૨

ચોપાઈ

બેડી સુખપાલે તે નારી, આવી રાજને દરબાર;
દેખી દુમ્મનીનું સરીર, દષ્ટે દેખી બાવન વીર. ૧૪૩
રાજા સુઝે ધાલી હાથ, બોલ્યો વચન દમનીને સાથ:
ત્રણ દિવસ રમ્યાડી તુને, તે તો હુંસ હાથ્યાની મુને. ૧૪૪

૧૩૮ એ ત્રણ પંક્તિ કે.માં નથી. ૧૩૮ મનસ્વું પા. સહુને. ૧૩૮-૨ પછી પા.મા
૧૩૯-૨ છે, માત્ર 'મેહેલ'ને બદલે 'પુર' છે. પ્રણામ-કે. પરણુમ્મા સુરનાયક બહુ
પેર, પ્રભાત અધીપતિ આળ્યો ઘેર. ૧૩૯-૨ પા.માં ૧૩૮-૧ પછી હોહને નાહી
નીચેની પંક્તિ છે-દેવેદેહેરે મુળન મુ. માંન હરસીધ્ય માતાનું ધર. ૧૪૦ સેવક-
કે. પા. હિ.મા આ પંક્તિ નથી. ૧૪૧ બેસી પા. સુધી ફા. કરે મલ- ૧૪૨ તણ
પા. તણાં. મોટાંસૂ પા. રાજમુ. પોહોએ કે. હિ. પોહોવાડે તાહારા પા. રાય.
૧૪૩ પા. ફા. વઈતે. ફા. સરીર દેખીં હિ.માં આ પંક્તિ નથી; કે. પા. દેખત
દાડી દીન સરીર; તે દાડે દીઠા બાવન વીર. ૧૪૪ રાજ પા. મદીપલ. પાઈ
કે. પા. હિ. ધાલ્યો. તે તો-૦ કે. પા તેની બેવળી હોંસ છે મુને ૧૪૪ પછી
પા.માં વધારો:-

ઉલે દાડે જોજે તૂ, કહેવી તુને રમાડૂ હૂ,
તે તાહરી દ્રષ્ટે દેખેય, તેહનો સદેહ તું ન રાખેય.

૧૪૫

હુહા

તાહરે તે આ બચરી રહેશે હોંસ મન માહિ;
તુમ સરિખા કે હારિયા, વલી તું હારેય આંહિ.

૧૪૬

ચોપાઈ

મુકયો વાહ, ખેઠાં બે ઠરી, રમત્ય હતી તે જાહરી કરી.
જોવા મળ્યું છે બાધૂ ગામ, નહિ પગ મેહલ્યાનો કામ.
બેમાં કાનૂં પાણી જસ્યે, જે હરો, તે હવડાં ચસ્યે.
ધડી એક રમતાં જવ ધર્મ, તાહરે વિકમે વાણી કહી:
આજ સમની કહૂ એક વાત, મેં દીઠી તે કહૂં સાક્ષાત;
ઈંદ્રાસનનો જોયો તાછ, તિહા દિઠી તૂ કરતી નાચ.
હન્દ્ર સમીપે ખેઠો સાર, હેતે તુજને આપ્યો હાર.
તે સાચી કે જૂઠી વાણી, સાચૂ જોત્ય તૂ ચતુર સુજાણુ.

૧૪૭

૧૪૮

૧૪૯

૧૫૦

ચપાચે એહેવી ઇ ત્યે પળ્યે, રમને છતીને જો.

લેરા માન ન રાખેરા લાજ, જને કશુ હોયે ત્યે કશું આજ.

૧૪૫ જોજે તું કે પા જોતી એહ તેહનો કે પા ના રાખીશ તેહનો
સદેહ ૧૪૫ તું બીજું અને રીજુ પાક કે પા મા નથી. ૧૪૫ પછી પા મા વધારો -
તુજને તો છતીનું અમે, ત્રાત કસી ન રાખસો તમે. ૧૪૬ મી કરી કે પા.મા
આમ છે -તારે રમતી બા.નીચા, સાબવ અનમી રાયે, કે સુબની તારી ગયા, તમ તુ
હારી નયે ૧૪૭ મુકયો કે પા મુકયો વાહ, ખેઠા તે ઠરી, ફા મુકો વાહ
જોસો તે ઠરી નહિ કે પા અચરત જોને કામે કામ ૧૪૭ પછી પા નો વધારો -
પાગ મહેલવા ન મળે જન્ય, આતીસે મમતી તેહેને આગ્ય ૧૪૮ ના પહેલા પાઃ
પછી પા નો વધારો જોશવરની છત જ ચસ્યે, પા 'હોયે' ૧૪૮-૧ પછી પા નો
વધારો તે તો વાત ન જાયે કાયે તાહરે વિકમે પા કે કામની સાથે ૧૪૯
તાછ કે હિ તાચ મેં કે પા સુજ નયને દીડૂ સાક્ષાત તિહાં પા નારી
એક કરતીતી નાચ ૧૫૦ ઈન્દ્રં કે પા રીજો સુરપત તુજસુ(પા તેસુ) સાર,

- તાહરે દમની આંખી યઈઃ જુડી વાત રાજા તે કહી.
આલખંપાલ સપનું તે હોય, તે સાચું રખે માનો કાય. ૧૫૧
- તાહરે અલક્ષ આયો હાર, દિહો દમનીઈ ન લાગી વાર.
માનભંગ યઈ જેટલે, ચૂકિ દાયો દેતાં તેટલે. ૧૫૨
- મનમાં બેઠી અદ્યો બીત, એક ભાગ રાજાની જિત.
ખીજી ધડીઈ બોલ્યો ભૂપઃ સાંભળ દમની ! વાત અનૂપ. ૧૫૩
- (હું) પાસે બેઠો છંદ જ તણે, તું કરે ઉછવ આનંદ, ધણે,
તાહરે ધન્દે દીધાં માન, તુજને આખ્યાં બિડાં પાન. ૧૫૪
- તે દમની કહેઃ સવે જુડું, એજ વાત લેઈ આબ્યા ઉડ.
પરતક્ષ બિડાં ચાપિયાં, ખીસેથી કાઢી આપિયાં. ૧૫૫
- દિહાં બિડાં મનભંગ જ રહી, તિહાંથી જિત રાજાની યઈ.
ત્રીજી ધડિઈ બોલ્યો રાજાનઃ કહું વાત તે ધરજે મન. ૧૫૬
- હું ગયો, તો ઇંદ્રાસન ભણી, તિહાં બેઠો સુરનાયક ધણી;
તાહરે રમત્ય દીડી તે ધડી, આલ કાનની તાહરે પડી. ૧૫૭

કિ. ઇન્દ્ર સમીપ બેઠો તો હું સાર. તુજને ફા. કરી તુને. બોલ્ય પા. મહેલે.
૧૫૦-૧ પા. માં વધારે-ઈન્દ્રાસન પદમી છે નહે, દિહો નાચ વણીબે
તાહરે. ૧૫૧ તે પા. લમો સપનું પા. સમજું, રખે માનો પા. માને નહીં. ૧૫૨
પરતક્ષ કે. પાતમ. આયો પા. આવો. ૧૫૩ બેડી પા. પેડી. કે. કિ. જીત, ફા.
ખીત. એક પા. ફા. એક ભાગ યઈ રાજાની જિત. દમની પા. વારી. ૧૫૪ ફા.
તિહાં તું. ફા. કરે પા. કરતી. ૧૫૪-૧ પા. માં વધારે-

નરત વાહા રૂડી રીતે કરે, આખી પાજી ઈ વાંદાં ફરે.

ઈન્દ્ર તો નરત બેઈ રહ્યો, દલમાં રીડી સુધીયા યયા.

૧૫૪-૨ તુજને પા. બોલાવીને. ૧૫૪ પા. માં વધારે-દિહાં - પાનને
આંખી યઈ, હા દેતામાં બૂલી યઈ. ૧૫૫ આ કહી કે. માં નથી. ૧૫૫ એજેન ફા. એક
વાત, ઘણ હોઃ હા મુખ. એ બે પા. અળખી. ૧૫૬ દિ. નો પાઠ લીધો છે.
૧૫૬ દિહાં કે. દિહાં પા. આંખી યઈ યઈ, વિગત (વિદ્ય) હા દેતામાં યઈ.
૧૫૬-૧ પા. પા. કે. માં વધારે. બે ભાગે છોડો તે રાજે, થીમાંસખુ વનીવને
યાયે. પા. કે. માં ૧૫૬-૨ અને ૧૫૭-૧ નાં પાઠ દલમાંસુધીયાં યયાથી ઇન્દ્ર રાજા.

તે આવી માહેરા હાથમાં, મેં લીધી તે સહુ સાથમાં.
 દમની કહે તે જૂડી પેર, ગાદન ઉતારી મેહલી ઘેર. ૧૫૮
 રાગ કહે તૂ સાચી હોય, આવ જાનખી દ્રષ્ટે જોય.
 તાહેરે અંખી યઈ તે નારિ, તેટલે દાસ્ય યઈ તે દારિ. ૧૫૯

કુહા

એ કિહાથી ધંદાસને, લાગ્યો ખરા ધંધાણ;
 પડી વિભાસણ અતિ ઘણી, યવુ વિવદ્ધ મન પ્રાણ. ૧૬૦
 કહે રાગ સૂર્ય કામની! સ્યો મન વિચારે ફેર ?
 આજૂપણ તાહેરું કિહા ગયુ, ડાખા પગનુ જેર. ૧૬૧
 સી કહે મેહલુ ધર વિષે, (પણ) પડી પેટમા કાલ;
 હસીને વળતા જોસિયા, વિક્રમ તેણે કાલ. ૧૬૨
 (તૂ) નૃત્ય કરતી ધંદાસને, અમો દષ્ટે જોય,
 તિહા નેહર લીધુ અમો, અન્ય ન જાણે કોય. ૧૬૩
 [મુઠયું જેર પગ આગલે, નરમ યઈ તે નાર,]
 પાણીથી યઈ પાતલી, ચૂપી તેણે દાર.
 પછે તે પાસા નાખિયા, મુજે યર યર હાય;
 દા દેતા ચૂપી ગઈ, હસી પડ્યો સહુ સાથ. ૧૬૪

ફેર જણાય છે ૧૫૭ વાદરી-૦ થા કે જોતા તેા તેણી પડી, ૧૫૯ ગાદન-૦ થા
 થા આપી જાન પરગટ હું જોયે તેટલે થા નીચ ૧૬૦ યયું-૦ કે પરવરા પડીરો
 માણુ ૧૬૦-૧ પડી થા મા વધારે—

પરવરા મન એહેનું યયું, ન રહું ડેડાણે મન,

ધીરજ તેા તાહા નવ રતી, એદવો વીકરસેન રાગન

૧૬૨ હસીને-૦ કે મન હસી માટીપત વહે લગણીસૂ લલલાલ ૧૬૩ આ
 કડી કે મા નાળી, ૧૬૩ [ ] પળી આ કડી કે થા હિ. મા છે, સદર્જ માટે
 નરરી છે ૧૬૪ મુજે થા મુજે દા-૦ કે થા હારી હારી સહુ કહે આની પડી
 પા મા વધારે—

તે વેલા તે દાણલ, પોતે વીકરસાયે,

એસીઆની નારી યઈ, પડી ગઈ મન માય

વાગી હાક હાથ્યા તણી જિત્યો વિક્રમ વીર;	
પ્રતાપ હિ એ પ્રાતનો, રાખ્યું સેવક(નું) નીર.	૧૬૫
વાળું વાળ્યાં જિતનાં, ગડગડિયાં નિશાળ્ય;	
હારિ દમની સહુ દેખતાં, જિત્યો વીર સુભાળ્ય.	૧૬૬
ગાંધવ વિહવા સહી કર્યો, ક્ષણું ન લાગી વાર,	
તે નારિયે વિક્રમ વચ્ચો, શોભાનો નહિ પાર.	૧૬૭
સાસુને વિક્રમ કહે, ભેડિને એ હાય:	
વાત કહો પંચ ડંડની, જે યોધ્યાં મુઝ સાય.	૧૬૮
ત્રી કહે સજ યાયો રાયછા! ધીરવીર મહા યાહ;	
પ્રથમ હું કહું તે કરો, કુંકણ દેસમાં બાહ.	૧૬૯
ખાન ધરે ફરસરામજિ, સોપારા ગઢ ગામ;	
તેહમાં વિપ્ર એક વેદિયો, સોમંસરમા ભેદનું નામ.	૧૭૦
રહેજો વાસો ધરે તેહને, ભેજો તે ઇલાહ;	
ત્રી- ઉમયાદે તેહને, ચતુરા ચતુર સુભાળ્ય.	૧૭૧
ચરમા ભેદને આવળો, ગામ કામ ધર તેહ,	
ભગસ્યો તો તો છવસ્યો, ઉવસ્યો તો ખોસ્યો દેહ.	૧૭૨

૧૬૫ વિક્રમ કે. પા. વડદય. પ્રતાપ-કે. પા. પ્રતાપ પુન પોતા યજી રાજે નારાયણ નીર. ૧૬૬ વાળું પા. ભંબીર, સહુ દેખતાં પા. દેસથી. ૧૬૫ પળી પા. માં વધારો:—

પરતાપ આજે આવનો, સેવકનું રાખું ગામ;
હાય હરસીધ માતા તણો, કર વીક્રમનું કામ.

૧૬૯ યાહ, કે. યાધો, હિ યાધો. ભગ કે. ભયો, હિ. ભયો. કદો-કે. પા. સોડો આપે સજ ધર, ધીર વીર દ્રક યાયો. પ્રથમ પા. પરથમ કહું હું એટલું. ૧૭૦ સોમ. કે. પા. હિ. સાવ. ૧૭૧ તે પા. તેહેને. ઉમયાદે કે. પા. હિ. ઉમાદે. ચતુરા પા. ત્યે છે. ૧૭૨ ભેજને પા. ભેજો તે પર તણી.

(૧. ઊડણુ ડંડની પ્રાસિની વાત)

ચોપાઈ -

મહારાજ મન માન્યું સાચ, જે બોલી સાસુજી વાચ; ૧૭૩
વડા વજરને સુંધું રાજ્ય, ચાલ્યો કુંડણુ જોવા કાજ,
વૈતાલ સાથે તેજો વીર, ચાલ્યો પંચ રાખીને ધીર.
દિવસ નિશા હિંડતે થયો, ચોડે દિવસે કુંડણુ ગયો. ૧૭૪
હિંદુ નગર થયો ઉલ્લાસ, તિહાં દિહો સિવનો પરસાદ,
કર્યું રનાન પોતે રાજન, ધર્યું શિવશક્તિનું ખ્યાન. ૧૭૫
પૂજારાને (આપિ) મોહર જ સાત, કર જોડિને પૂછી વાત:
શિવશર્મા બ્રાહ્મણનું નામ, કહો (બાઈ!) રહે છે કોણે કામ ? ૧૭૬
પૂજારો કહે: બ્રાહ્મણ ધણા, કાણા, કોચા, દેહદામણા;
શિવશર્માની નહિ કાંઈ મણા, ઉચા, નીચા ને વામણા. ૧૭૭
કાંઈ બધાણુ તેહનું જે હોય, તેહ વિના નવિ જાણે કોય.
હા બાઈ! એક બધાણુ તે સાર, ઉમયાદે છે તેહની નાર. ૧૭૮
જાઓ ડાબી પાળે નીશાળ, ખેડાં ઘેર જણાવે બાસ;
શીતળ જાયાને કારણે, વૃક્ષ આંખણીનું છે બારણે. ૧૭૯

૧૭૪ પછી પા.માં વધારો:-મન મદ પોતાનું રાધે રાધે, કુંડણુ દેશમાં ચાલે.
નપે. દિવસં છે. પા. અનેક દિવસ હીંડતે થયા. કાંડ ધરી કુંડણુમાં ગયા. ૧૭૫ કરખૂં
કે. હરપો મહીપતી પોતે મન, પ્રીતિ ક્રીડું પરીચક્ષ પુજન. કરખૂં પા. બાવે. ફા.
સર્વ શિવ, ૧૭૫-૧ પછી પા.માં વધારો:-હરપો મન પોતે મહીપતી, આહુંદ પલો
ને રડી રતી. ૧૭૫ પછી પા.માં વધારો:-પ્રીતિ ધરીને પુરણુ કરી, પરદવાણા બારેથી
ફરી. ૧૭૬ પૂજારાને કે.માં આ પ્રક્રિયા નથી ૧૭૬-૧ પછી પા.માં વધારો:-પૂજારીને
ઉપનો છે નેહ, બાનુ એહેના મનનો સદેહ ૧૭૭ નહી કાંઈ કે. પા. સી છે.
૧૭૭ પછી પા.માં વધારો:-

હુંલા પોડા તો જાતી સાર, દુડા, કુબડા અપરમપાર;

નડા પાતલા જાતી અનેક, સીવ સરમાની વીનીધ વલેક

૧૭૮ નજી પા. પ્રીતિ. હા બાઈં છે. પા. સુખ કંધાણુ રાખું છે સાર.

ઉમયા દેં છે. હિ. ઉમયાદે પાડણી ધરની નાર. ૧૭૯ નજી પા. નયો. ઘેર પા.

તેહનું વચન હાઈમાં ધરી, ઘણુવાધવી વિદ્યા કરી;
 નાહાનું સરીખુ કાધુ રૂપ, ચિવસમાં ઘેર આવ્યો ભૂપ. ૧૮૦
 ઝવત ગુરજને કસ્યો, ચરણે જઈને મુસ્તક કસ્યો
 વિદ્યા બાણવા આવ્યા અમો, કૃપા કરી રાખોજી તમો. ૧૮૧
 ગોરાણી બાહરે નિસરી, રાજ્ય જોયો દ્રષ્ટે ભરી,
 આનંદ અધિકો તેહને યાય, હેત કરી રાખ્યો ધર માહિ. ૧૮૨
 વિદ્યાર્થી ધર માહરે ધણા, તમો ભણો ધંધા શી છે મધ્યા ?
 માનભાવ મોટો તે ઋષિ, વિદ્યાર્થી તિહા યાયે સુખી. ૧૮૩
 ગોરાણી કરે હેત જ ધણા, આપે સાકરિયા, ધાણી યણા,
 ઉદરનો જેહવો હોઈ તન, તેહથી અધિકુ રાખે મન. ૧૮૪
 બાસઠ પેહેલા નાના તન, ત્રેસઠમો વિક્રમ રાજન,
 રમે જમે ને મનસ્પુ મુઠે, રાતિ દિવસ નિશ ચરયા જુઠે. ૧૮૫

એક દિવસ ગઈ મધ્ય રાતિ, સૂતા સહુકો જાગે જાગ,
 સહુ કોને છે ધારણુ ધણુ, જાગે હાઈનું વિક્રમ તણુ. ૧૮૬

વીમ બેઠાં હિ બેઠા બણે ભાગ્યભુના બાલ છાયા ફા. કયા ૧૭૬-૧ પછી
 પા નો વધારા-સરખા સમાણા બે છે તેહ, એ વાતમાં તો નહીં સહેલ. ૧૭૬ પછી
 પા મા વધારા-તે આમલી પોલી છે ધણુ, વરપ મોહોદ અતીસ્વે ધણુ ૧૮૦-૧
 પછી પા મા વધારા-રાજવસી રીસાણો દેહ, દેવ સરીખો તેહનો દેહ ૧૮૧ ગુરજને
 ફા. ગુરજને પા કસ્યોયે ચરણે પા ચરણામૃત લેઈ મુસ્તક ધરયો ૧૮૧-૧ પછી
 પા મા વધારા-ગુર કરે ચાણે નમો, કરા બોલ તે મનમાં ગયો પા આવ્યા છું
 રાખોજી પા બાણવો ૧૮૧ પછી પા મા વધારા-એટલે ગોરાણી આવ્યા બાહાર,
 વીધારથીના જોયો કાલ રાજ્ય કે પા જોયો વિદ્યારથી તેહને યાય કે સદુને
 થયો અધિકો પા ધણેરો હેત કે રીતીને રાજ વાહા રહો ૧૮૨ પછી પા મા
 વધારા-હાલ ધણેરો સહુને યયો, રાજ્ય પેઠ્યે તો ભાહા, રહો ૧૮૩ પછી પા મા
 વધારા-તમો ભણો ને રી પેર, તમ ઉપર અમારી મહેર ફા વિદ્યારથી નય વિહા
 યાય સુખી યાયે પા યયો ઘેર ૧૮૪ કરે પા નુ ધણા પા ધણુ, આપે પા
 હા સાકર વિહા ગઈરી વણુ ૧૮૫ ને પા બણે ને સુરે ૧૮૬ ફા પા ગઈઉ
 સહુ કોને પા સહુ કોને નીટા આવી ધણી, જાગે એકથી ઉઘેણુધણી

ઉઠ્યાં ઉમયાદે પરચંક, લીધા ધરમાંથી એક ડંડ,
નિકલી બાહર રાખી મન ધીર, તે તો દેએ વિક્રમ વીર. ૧૮૭
અર્કે પર્કે ભેલું અથ ધડી, વૃક્ષ આંબલી ઉપરિ ચડી;
આંબલીને થક પહોલિ ગુફાચ, તેહમાં જૈને પેઠા રાય. ૧૮૮
ચઢી હંચી ઉમયાદિ નારિ, ડંડના કીધા ત્રણ પ્રહાર;
ઉડિઉડિ કહે મુખથી વલી, એટલે વૃક્ષ આંબલી બિલલી. ૧૮૯
ઉપરિ ઉમયાદે, હેઠા રાય, સો ભોજન સુધી તે ભય;
તિહાં એક મોદું (ઉ) મસાણુ, તિહાં ગર્ભ નારી ચતુર મુળણુ. ૧૯૦
જૂત, ગ્રેત, અમિ દવ બળે, સિદ્ધ લક્ષ ચોરાશી મળે;
બાવન વીર, ચોસઠિ ચોગણી, વર એક લે એક ભોગણી. ૧૯૧

૧૮૭ દેએ કે. પા. હિ. લીકું. ૧૮૭ પછી પા.માં વધારો:-માઝમ રાય ને
ભયે નાર, કંમ નીકસી એકલી એ બાહાર. ૧૮૮ ઉપરી પા. ની ટાચે. તેહમાં
પા. અદ્રક થક તાંહાં પેઠા રાયે. તેહમાં કે. અધર. ૧૮૮ પછી પા.માં વધારો:-

તેહમાં બેઠા વીક્રમ વીર, હેઠ આપ રાણી મન ધીર;
ગુફામાં જાના બેસી રહા, લે સમાચાર કોહોને નવ થયા.

૧૮૯ હંચી પા. ઝાડ. કહે પા. કહું. ૧૮૯ વૃક્ષ કે. પા. હિ. વરખ. એટલે
કે. પા. હિ. ગયુ (પા. ઉડું) વરખ બાહું ઉલસી. ૧૯૦ નીન પાઠ પછી પા. કે.
નો વધારો:-સમસી જુતાવલનું રાણુ. ૧૯૦ પછી કે. પા. નો વધારો:-

બીજાના તો ભયે માણુ,
લાંઠાં તો નીચે બડકા બધે, કારણુ તેહેનું કો નવ કથે.

૧૯૧ અમિ દવ પા. અગનીમાં બળે પા મચે. લક્ષ પા તેહેમાં ૧૯૧-૧
પછી પા. માં વધારો:-

ઐરવ તાંહાં અલી અપરમપાર, કે બચુને દેતા બહુ માર.
અણસીદ્ધ નવનીધ નાચ, એકાદસ રૂદ તો તેહને સાય.

૧૯૧-૨ ૧૨૦ પા. કુ. હિ વરહાંન દે એક સે એક ભોગણી; કે. પા.
બારે ભોગ તણી ભોગણી. ૧૯૧ પછી પા. કે. નો વધારો:-

ચોસઠ જેલે (પા. બેઠી) ચામુંડા બહે, દેવ દુદળી નાળે તાંહે;
તે કેકણે ચોખા હેલે, વરણુવ સ્ત્રી સકે નહી કાલે.

ઉમપારેઈ કચ્ચો જુહાર, મલ્યાં જોગણી ન લાગી વાર.
 ઉમપારે તિહાં જાતિ રહે, જૂડી જૂડી સજ્જા કહે. ૧૯૨
 તૂં સાચી ન પડી એક દિસ, દુઃખાડવા આવે છે ક્ષીય. ૧૯૩

હુંહા

કહે ઉમપારે: જોગણી! સાચી કહું હું જાજ,
 ચોસઠમે આવી મલ્યો, ચર્ચુ આપણું કાજ. ૧૯૪
 બાસઠ તો પહેલાં હતા, ચેસઠમે માહેરો કંચ,
 ચોસઠમે એક આવિયો, આનંદ ઉપનો અંગ. ૧૯૫
 ખત્રીસ લક્ષણો નવિ મળે, તો યી કરું હું પેર!
 આપું ભોગ તમને હવે, ચોસઠ છે મુજ પેર. ૧૯૬
 તમે કહો તિમ હું કરું, જિમ ટલે આપણો શમ;
 મને કરો તમે ચોગણી, લ્યો ચોસઠનો ભોગ. ૧૯૭

ચોપાઈ

હરખ્યાં જોગણી તેહને પાસ: ઉમપારે તુજને જાબાસ!
 અમો કહું તે મનમાં ધરો, ચોદસિએ નેવેલ જ કરો. ૧૯૮

૧૯૨ મો કડી કે પા. માં આમ છે:—

જુહાર જુહાર ઉમપારે, જહે સહુ જોગણી સાંભળવા રહે;
 (પા. માં વધુ.—ઉમપારે જુહાર કરો ને સાર, મલી જોગણી તેણે માર.)

જૂડી જૂડી સહુ રમી કહી, ઉમપારે હેડી ઉવરી.

૧૯૩ છે પા. કહાડી. ૧૯૪ પા. ફા. કહે ઉમપારે સુણો જોગણી હું પા.
 હું. ફા. તેણે ચર્ચુ. કે. પા. કિ. સરો. કે. પા. કિ. આપણાં. ૧૯૫ કે. ઉપર.
 અંગ કે. ચીવ, પા. ચંત. એક પા. આવી ગલો. ૧૯૬ કહે હું પા. કરીયે. આપું
 ફા. આપું ભોગ હું તમને હવે, થયા ચોસઠ માહેરે ધરે પા. આપું ભોગ બચા-
 નીયો. ૧૯૭ ફા. તમે લ્યો ચોસઠ પ્રપનો ભોગ. મને કે પા. મુજને કરો તમે
 જોગણી, બર બરપુર ભોગ. ૧૯૭ પછી પા. ચા વધારે:—

મલ્યાં જોગ ચોસઠ તણો, કીમ બન્યો તે માજ

સંજોગ કરું વીજોગનો, ચર્ચુ સરવ લે માજ.

૧૯૮ તેહને પા. ખોલ. પા. ફા. જોદસિને દિવસ.

વડા, ખાકલા, લાકુ, ખીર, કરો પાક મન આણી ધીર,
 ચોસઠેને સ્નાન કરાવળે, પાસે પાસે બેસારળે ૧૯૯
 કણેર તપ્પા કઠ ધાનો હાર, સિંદુર તિલક કરો તે કાર,
 બાણા માહે બરળે ખડ, હાથથી હોઠો મૂકા ડડ. ૨૦૦
 તે પાછત પ્રદક્ષણ કરો, અદો અદો મુખ વાણી કહો,
 પછે જાડળે બેઠુ હાથ, કહીઈ ભોગ બવાની માત! ૨૦૧
 અમે હુકારો દેઈસ્યુ, એક એક વેંહચી લેઈસ્યુ,
 આબ્યા અમે પાછા નહીંકુ, પુરખ ન(હિ)તો ઘુને બક્ષ ન કક. ૨૦૨
 એહવી તેણે લીધી રીખ, ઉમયાદે મન નાણી ખીક;
 થઈ વીદાય માગીને આડ, ચડી આખતી ફેરે જાડ, ૨૦૩
 એક ધડીમા આવી ઘેર, વિક્રમે નિરખી સધળી પેર.
 ઉનરી હેઠી, નરમા મર્ષ, રાજને મન ચિંતા થઈ. ૨૦૪

૧૯૯-૧ પછી પા મા વધારો-

કરો લાખગી, રૂડી સેવ, રોઠની દીવડા તે અવસમેવ,
 ધી યાદ તે માહે ધરી, નેવેની સામગી બરી
 બાવ હાથ, વડી પૂરણ પાક, બતરીસ રનોઈ મુદર સાક
 નેવેની સામગરી સાર, થાલ મરી લાવે તે કાર.
 આકમ ચોદસ આચે દન, રીઝે ખપુ સરવેનું મન

૧૯૯-૨ સ્નાન પા તમે નવરાવળ્યો ૧૯૯ પછી પા મા વધારો-

ચોસઠેને કરાવળ્યો બોજન, સરખ સામગરી આપો અન

૨૦૦-૧ પછી પા મા વધારો-

પુજન રૂડી રીતે કરો, યાનમાલી સામગી બરો

ધુપ દીપ નેવેદે બરો, આરતી રૂડી રીતે કરો

૨૦૦-૨ ફા પછે હાથથી મુકે ડડ ૨૦૧ કરો પા ફેરે કહો ફા ફેરે બેઠુ
 પા હેતે ૨૦૧ ના ત્રીજા પાદ પછી પા મા વધારો પરસન થસે લાઢા કોનો
 નાથ વાકી બોલીને કહી છે વાવ કહીઈ પા ફા મહીઈ લેખ્યો ભોગ બવાની
 માત! ૨૦૨ એક એક પા એકેકો બાગ ૨૦૩ પછી પા મા વધારો વડુ જાડ ઠેકાણે
 આવીયું, તે જમાદને મનમા આવીયુ ૨૦૪ વિક્રમે પા નરપતે ૨૦૪-૧ પછી

સામુદ્ર દેખાડી વાટિ, મેઠલ્યો માહરો ધડવા ઘાટ,
 વેડું દુઃખ માહરો દેહને, ઉગારું ત્રેસડ એહને. ૨૦૫
 દીસે પ્રાક્રમમાં પરચ, કરામત તે સધલી ડંડ,
 આવે હાથ તો ચોરી લેજી, નહીતર ગ્રાણુ આ યાનક દેજી. ૨૦૬
 કરે વિચાર પોતે જોડલે, રવિ ઉદય થયો તેટલે;
 શિષ્ય સર્વ સૂતા જાગિયા, ગુરુજને પાયે લાગિયા. ૨૦૭
 સર્વ નાવણુ કરવા ગયા, પદ્મકર્મ કરીને સુખિયા થયા.
 ગુરુસંગે સુખિયા સહુ સાય, વિક્રમ કહે જોડી બે હાથ: ૨૦૮
 એક પ્રજા જુઓ પ્રાપ્તિજન! આપણે માથે કાંઈ વિધન;
 જુવો જ્ઞાન વિચારી કરી, મેં સપનામાં બે મન ધરી. ૨૦૯
 તાહરે સહુ કો હસિયા બાળ, મહિમાઢે દીધી માલ:
 આજ કાલનો તું આવિયો, નીતમ એક ડીમલ લાવિયો. ૨૧૦

કહા.

. તાહરે ગુરુજ બોલિયા: તમે ન સમજો કાલ,
 હા બાઈ! કહે તું મુઝને, જે સ્વપન મુઝને હોય. ૨૧૧

પા.માં વધારા—વીક્રમ વીચારી જોતું અંત, જમાદે સરનો મહારિ વંશ. ૨૦૪-૨ સધળી
 કે. પ્રીછા. ૨૦૫ પા. કા. બહી દેખાવી. ૨૦૬ તે પા. ઉમે, પા. લેણું. દેણું.
 પ્રાક્રમમાં કે. હિ. પ્રાક્રમ એટમાં. ચોરી કે. છતી. આવેં પા. એ દંડ તો છતીને
 લેણું ૨૦૬-૧ પા. પા.માં વધારા—એ દંડ આવે આણે કામ, તો ત્રેસડનું પાયે કામ.
 ૨૦૭ પા. પા.માં વધારા—એ ત્રેસડને જમાણુ આપ, ટાવુ એહનો હું સંતાપ. ૨૦૭ કરે
 પા. કરે. પા. પોતાને મંથ. રવિં પા. થયો પરજાત ને જોડ દેન. ૨૦૮ પા.
 સરવે. પદ્મકર્મ કે વીમકરમ. સુખિયા પા. જોડા. વીક્રમ પા. નરપત. ૨૦૯ કા.
 જોવે, પા. જુવો. પા. સ્વપન માંહે. ૨૧૦ ના પહેલા પા. પા. કે.નો વધારા—
 સ્વપન એ તો આવપપાલ. બીજા પા. પા. કે.નો વધારા—ત્યા કવાંત સરીગ
 ધ. ૨૧૦-૨ નીતમ પા. કાહો. ૨૧૦ પા. પા.માં વધારા—

નીતમ તે બનાવી વાત, પરી પોલી બન્ધવી વાત.

એ વાત તો અમો માની નહી, તમો વાત જે માંડી કહી.

આજથી ચોથે દાહલે, છે ચૌદયનો દિન, ઉમયાદે નિવેદશે, કરશે ચંડીપૂજન.	૨૧૨
બેસાડી ખંડ પૂરત્યે, કંઠ કુસમની માલ, ભોગ આપશે ચોગણી, ચોસકિના ખૂરો કાલ.	૨૧૩
ખીહના નાસી નવિ જરથો, નહિ લેવા દેણ નામ, હું કહું તિમ કરજો તમો, સરે આપણું કામ.	૨૧૪
નાસું ડા લઈ અમો, ફડે યાજો ત્રત, પાણું જોવા જે રહે, તિહાં પામે તે મૂલ.	૨૧૫
રાખી ધીરજ ને રહો, સદુ યાચે કથ્યાણુ, દેખો તો સાચું કહો, નહિ તો કહો અળખુ.	૨૧૬
કા કહે જૂઠું બોલિયો, કા સાચો કહે પાસ; માન્યો સાચો ગુરજઈ, આવ્યો દદ વિશ્વાસ.	૨૧૭
પરપંચ રચિ ઘેર આપિયા, કીનો આવ્યો મન; ત્રણ દિવસ ઇમ વહી ગયા, આવ્યો તેરમો દિન.	૨૧૮
તાહારે ઉમયાદે બોલિયાં, સાંભળ નાપિ મહારાજ ! મેં નેવદ જ માનિયું, કહો તે કીજે કાજ.	૨૧૯

૨૧૧ પદ કોહો તે તો યુને, ૨૧૨ પદ તો નેવે કરે પા. બવાનીનો
૨૧૩ પછી કે. પા. નો વધારો:-

ખત્રીસ લખણ સરવ જો (પા. ઉ), તેણે મારું સલ,
ગુર સમેલ તે સરવળી, કહે તે કરીમે મલ

૨૧૪ ખીહતા પા. બીસેલ પા. દેયુ. લિમં પા. ત્યે મારમ ચાલન્યે, તો તો
વાચે કામ. ૨૧૫ યાજ્યો પા. આપલે. જે રહે પા. રેસે વિહાં પા. તો તો પામસો
મરત. ૨૧૬ ને રહો પા. રહેલે સદુ કહો કે માનલે, પા. કહેલે ૨૧૭ જૂઠું
ફા. વહી. આવ્યો પા. કીધો ૨૧૮ પરપંચ સ્ત્રી પા. કે પરતીમના કરી. કીનો
આવ્યો પા. દેસલ પેલી. આવ્યો કે. બેઠો તેરમો ફા. કે. પા. તેરયનો. ૨૧૯
૨૧૯ મી કે. હિ. માં છે -

તારે હમાદે હચરે, સાંભલ મારા સ્વામી,
માહારે બાપા નેવેહની કોહો તો કરુ સીર નામી.

ઐપાઘ્ન.

વાર કહીને દીધી આય, સહુને મન દદ વિશ્વાસ.
 દાત પત્તાગી માય જ તણી, ખીજ સામગ્રી કીધી ઘણી. ૨૨૦
 નુતર્પાં સર્વ ધાણજીના તન, પાહાણામા ચોદયિને દિન,
 ગસોઈ સધની થઈ તૈયાર, તેડાબ્યા તે સર્વ કુમાર. ૨૨૧
 સર્વે જો તમે બેસો સાય, વાનુ સકલ્ય મારે હાથ
 નાહ્યા સર્વે વિદ્યારથી, ઉમિયા કરે તે કહ્યું કથી ૨૨૨
 સિદુર તિલક કચ્યા તે સાર, આરોપ્યા બજુમરના હાર
 ખીસો મા એમ કહે રાજન, પરથમ પ્રોથા પરથક ભોજન ૨૨૩

૫૧ માં કપડી કહીનું ખીલુ અને ત્રીનું પાદ સમાન છે ૨૧૬ પછી પા મા વધારે-
 વાર કરી વીપર રહે, તરવે જલુ સામ
 મોહોત આગ માથા પરે, બદો મેલવ્યા તામ
 બાવક તેા મુલ પલ, પુશ્કુ જાણી પેર,
 બાગી પેર તરુ નથી, આપ આપણે રેર

૨૨૦ મન પા આવ્યો ખીજ પા સરવ, ૨૨૧ રસોઈ પા રસોઈ સામગ્રી
 કીધી સાર તે સર્વ પા વીમ તણુ ૨૨૨ પછી પા વધારે
 સરવ સામાન કરો તૈયાર, રસોઈ કરવા નવ વાની વાર,
 ભોજનની સમજ કરે, વીક્રમ રચેન રહેમા ધરે

૨૨૨ જો પા મા નથી બેસો પા બેસતો ૨૨૨-૧ પછી કે પા મા વધારો.
 ગોઠક ભેગલીયો સતોષવી, પૂશ્કુ પ્રીત્યે તે પોષવી

(પા મા વધુ વની તાન લેહેને આપણ, થીર કરી લેહેને થાપણ)
 સમજાવ્યા પોતે રાજન, કાવે બીક ન ધરસો મન

૨૨૨ ૨ વિદ્યારથી પા સારથી કે મુદ્યારથી ઉમિયા કે હિ. પા પરથક
 રૂતે વિદ્યારથી ૨૨૨ પછી પા નો વધારો-કુમ ચલન વાયા લીધ, પૂન બહુ વીધ
 તેહની કીધ કે મા નીચેનો વધારો-શુરપતનીનુ વચન જ ન્યય, તેા વીધા બહુ
 મીયા થાય ૨૨૩ આરોપ્યા પા માલા સિંદૂર કે કુમ ચલન તીંદુરે સાર, પાહા
 કં કુસુમના હાર એમ પા કાવે આણે હામ પરથમ હિનુ પાદ છે ફા પરથન
 કપટક શ્રી ભોજન પા નહીં લેવાયે તમાર નામ ૨૨૩-૨ કે મા નથી. ૨૨૩ પછી
 પા કે નો વધારો-

ઉમધાદે આબ્યાં, દડ જ લીધ, જોગણીનૂ આવાદન કીધ;
મેઘો દડ નીચિત જ થઈ, પ્રદક્ષણ કરવાને મઈ. ૨૨૪
અદો અદો લેજો સહુ જોગ, દાલો જનમ જનમના રોગ. ૨૨૫

હુહા.

એટલે રાજા ઉઠિયો, મારી હાક પ્રચડ,
નારો ચેતાડી સર્વને, લીધો જીડણુ ડડ. ૨૨૬
શુક સમેત ઉડાડિયા, પાટુ ન લુઈ દેાય.
એટલે આવી યોગણી, કારિમૂ અચરિજ હેાય. ૨૨૭
ખાઈ ખાઈ કરતી જીતરી, નર નવિ દોઢો (તે) ઠાર,
વૌચી ભાગ ચોસઠ કરી, બક્ષ કરી તે નારિ. ૨૨૮
હાહાકાર સધલે યથો, કખા તિહાના લોક,
પાસઠ ખાધા ભવાનીએ, સજ્જન પામ્યા સૌક. ૨૨૯

(પા માંજ વધુ- જાણુમા પ્રીસા જોજન, રવામી સલીલ જોડા છે જન)
પરથક પરથક તાહા વાલો થાય, હલમા ચેતો વીક્રમ રાય
ખ્યામૂલ લાકુ ને મલ, ખીરો પાક સામમી તરત,
ઠાઠાડું કુંડુ વીચમા આણીયા, બતરીસ જણુ લુગતે લાણીયા
હમાદે વીચમા આવીયા, ઉડણુ હક કરમા લાવીયા.

૨૨૪ ઉમયાં ખા કે મત્ર હતો તે જુખમા લીધ ૨૨૪-૧ પછી ખા મા
વધારો-સમણ જોગણીએનું કંઠ, ધાન પોતે રહેમા ધક ૨૨૪-૨ ક્ષ હોડો મેહલ્યો.
દડ નીચો થઈ કરવાને ક્ષા દેઈને ૨૨૫ ખા અદો ભવાની દાલો ક્ષા મનવંજિત
ઠાડણ્યો રોગ. ૨૨૫ પછી ખા મા વધારો-આક્રમ ચોદસ પોહોડું પરચ, જુપ
સરીરે થાને સરચ ૨૨૬ ક્ષા એટલે તિહાણી રાજા- ૨૨૭ ઉડાડીયા ખા સરચ
લવીયા ૨૨૭ અચરિજ છે ખા જોતુમ ૨૨૭ પછી ખા મા વધારો -

અચરત દીકુ અતિ થાપુ, ન મરે માનવ નામ,
જોગણી આવી તે સમે, દાલો દહિા ઠામ

૨૨૮ પા ખાણુ ખાણુ તે ઠાર પા કાએ કરી પા કરા ૨૨૯ તિહાના
પા નગરના સજ્જન ક્ષા ધરના ખા સહુ સૌક ૨૨૯-૧ પછી ખા મા વધારો -
૧૭

નાહા ચોસઠ એક સાસર્યું, ન કર્યો મન વિચાર;
પાછાણું વાર્ધ જે નીસર્યા, તિહાંથી જોજન ખાર.

૨૪૦

ચોપાઈ.

યામ ઘણું, લાગી છે ભૂખ, સર્વે તે પામ્યા બહુ દુઃખ.
નગર સીમાડો આળ્યો એક, સહુ પ્રતે બોલ્યો રાખ વિશેક;

૨૪૧

સહુ બેસો ફરીને આંહિ, જાળી એકસો હું ગઢ મહિ;
રહો છંદાં, ન તબસ્થો આ ઠાર, ભણુ જોજન લાવું આઠાર.

૨૪૨

(૨. અજિત ડંડની વાર્તા)

એહવું કહી ગયો તે ચામ, નહી દરવાજે માણસ નામ;
વળી આધા જાઈ જિમ વાટિ, તહી માનવી, ઉધાડાં હાટ.

૨૪૩

ભર્યા માલ ખજાને દ્રવ્ય, મનુખ વિના કુંનું છે સર્વ;
હાટ ઉધાડાં છે તે તથા, ભર્યા વચ તેમાં બહુ ધણા.

૨૪૪

ધરધરનાં ચતા કરે, સરખે થયે સંતાપ,

અરે દૈવ હવે સું યશે ? મથીયાં પાંચે પાંચે પાપ.

૨૩૦ ફા. એક સાસર્યું પા. તાંદાં થકી. જોજન પા. મજ દસ ખાર. ૨૩૧
સર્વે પા. સહુને કહ પડુ માહા દુખ કે. સહુ કષ્ટિ લેડે માહા દુખ. ૨૩૨ ફા.
ફરિને. પા. નયુ. ગઢ પા. નગરી. ૨૩૨-૨ ને બહલે કે. પા. માં આમ છે.—

સરખ ઠારી રોહો આણે કાંગ, તો હું જાણે એહ આડુ મામ.

(પા. માંજ-કરી આવસું સહુનું કામ)

રહો દુખ ન ધરમો કાચે, જાખ લોજન કાંટી લાડું સોચે.

(પા.~ખાખાપીના લાડું સોચે.)

૨૩૩ નહીં પા. કે. ફરી રહો ચેસા તે કામ. ૨૩૩-૧ પછી પા. કે. નો વધારો.—
નહી દરવાજે માણસ હોચે, સરો કામ તાંદાં સપડે બેચે. વળી પા. આળ્યો નગર
બહી તે વાર. ૨૩૪ પા. કે. ૨૩૪ પછી પા. માં વધારો—

બરો અમુલક નહી માલ, રાખ્યે તે નવરે ભાલ,

નાણુંવધી બેચા અપીસાર, તાંદાં જરા ધનના અખાર.

પારખ, મુખડિયો, ચોનાર, હાટ દુકાન છે અપરંપાર;	
પોળ, પાકો, પરં ને કાટ, ધમ્મ પંખી માનવની જોટ.	૨૩૫
અચિરજ પાખો અધિક રાખ, જોતો જોતો આવો જાવ;	
રાજા ધીર મનથી નવિ ડરે, ખીજો કાપર મનમાં મરે.	૨૩૬
જોયું નગરનો લીધો પાર, જોડે આવ્યો રાજદરબાર.	
પંડો તે મેહલામાં અજો, હંચી અટારી ઉપરિ ચડ્યો.	૨૩૭
પાધરી છે સેજ્યા એક સાંઠ, બેઠો બહાડિ છે તે માંહે.	
જોઈ રહ્યો તે તેહને જૂપ: “તોહે બહાડી, હો કારણ રૂપ.	૨૩૮
સૂના મહિરમાં બેસી રહ્યાં, માનવ ઈર્ષ્યાથી કિહાં ગયાં ?	
હું બિજેલીપતિ વિક્રમરાય, આવ્યો તાહરો મેહલા માંહે.	૨૩૯
બોલો કાંઈક વાત જ કહો, આવો સાથે કે મુખે રહો.	
(તિ) બહાડીઈ સાન જ કરી, કાજલકુંપતી આમળ ધરી.	૨૪૦
તેહને અંજન કાપું નેટલે, નવ જોવન જી ઘઈ તેટલે.	
રાજા કહો: સૂં તાહરું નામ ? કિમ બિજડ યયું બાપું ગામ ?	૨૪૧
તાહરે તે જી બોલી વાત: આ નગરમાં ચયો ઉવપાત;	
માથ્યાં દેયે માણસ ધણાં, નગર બિજડ ધયાં અમ તણાં.	૨૪૨

૨૩૫ મુખડિયા ફા. મુલિયા. છે. ૨૩૫-૧ પછી પા. મા વધારો -
 બહારે વરણ તે ન મરે વાચ, સૂના ચાલ મોહોરા અવાસ.
 સૂના મગર માલીયા, સૂના ગોર મેહોલી નલીયા.
 ધાની મોલી સટી મુલમ, સૂના મહિર તેહેના કાર.

જોઈ ફા. ઉંઠ. ની ફા. નહી ૨૩૬-૨ પા. મા-રાજા ધીરજ રાખી જાયે, કાપર
 ફરા ન રહે પાયે, કે કાપર નીચે જાતિ ગરે ૨૩૭ લીયે ફા. લેઉં ૨૩૮-૧ પછી
 પા. નો વધારો -અચરત દીડુ તે અલી પાણ, રાયે સ્વરુપ જોયું તે વાળ. ૨૩૯-૨ તે
 પા. છે તેહેનું રૂપ. ૨૩૯ પા. ફા. કોહો માનવ- બહાડી પા. આ નગરનાં.
 ૨૪૦-૧ પછી પા. મા ૨૪૦-૨ ની લગભગ પુનરુક્તિ છે ૨૪૦ આવો પા. મુખે
 કે મુખે આવ્યાં રહો બોલો કે બોલો કાઈ હોયે મન દુખ, ઉચર તારી બાયે જુખ.
 પા. માં ૨૪૦-૧ હપરાત કે વાળા પાકળી પકિત પણ છે ફા. મુખ આમળ.
 ૨૪૧ તેહને પા. આવે ચયુ પા. છે. ૨૪૨ આ પા. કે. ચદ સેખર છે મહિ

લોક સર્વ તે દુખિયા મયા, કે ખાધા, કે નાસી ગયા;
 મુઝ એકધીને કાઢી બાંહ, રાખી છું કારાગ્રહ માંહ. ૨૪૩
 અંજનખલે બલાડી કરે, ચારા અર્થે વનમાં ફરે;
 રાત્રે આવે છે આકારિ, ખીજે અંજન કરે છે નારી. ૨૪૪
 મુઝ ઉપર રાજે છે મન, બણે છે પોતાની તન,
 હવડાં આવસે કરતાં વાત, તે કરસ્યે તમારી માત. ૨૪૫
 એ પાપી નહિ તમથી ડર, કાતો આસ્યે તે નહી મર,
 એહનું બલ તિહાં પ્રચંડ, અગ્નિત એહની પાસે ડંડ. ૨૪૬
 તે ડંડ વાગે એહને શીય, તાહરે દેવ પડે તે દિશ.
 તે ડંડની પૂજા કરે, તે પાછળ પ્રદક્ષણા ફરે. ૨૪૭
 મૂકે હોઠા એટલી વાર, તેહને છે એહેનો આધાર.
 લીધી વાત વેદના મન તણી, પછે બોલ્યા અવંતી ધણી: ૨૪૮
 છાનો રાખ્ય મુને તાહરે ઘેર, હું કરું પાપીની પેર;
 સ્ત્રીઈ જોઈ તેહની સૂઝ, કામ એક દેખાઓ ગુજ. ૨૪૯

વાત; હિ. રાત્રે તે તો મારો વાત. બેઠાં થયાં કે. વળાડાં છે. ૨૪૩ સર્વ પા.
 કે. હિ. બહુ. કે પા. હો. ૨૪૩-૧ પછી પા. માં વધારો—

કા. મારા, કા. પાપા ધક્કુ, કે જણને પમાડા મણુ;

કે જણને મારા ફૂટીયા, કે જણ તો નાસી ફૂટીયા.

કાણે નવ રહેવાયુ આંહે, કો દસ વેરાઈ મયા તે વાંહે;

૨૪૪ બહે પા. કરી. મારા અર્થે પા. બક્ષ બોલ્લનને. ૨૪૫ પા. રાખે બહુ.
 બહે—કે. નેવી પેટની હોયે તન. ૨૪૫-૧ પછી પા. નો વધારો—

ન્યેહેવી પેટ તણી લીકરી, ચરણે હેત અદક મન ધરી.

૨૪૫-૨ તે પા. જોતાં. ૨૪૬ એ—કે. વાકારો ડસવો નહી ડર. ૨૪૬-૧
 પછી પા. માં વધારો—તમારો એ નહીં રાખે ડર, એહેનો ન્યે છે જોરાવર.
 ૨૪૬-૨ કા. તિહાં છે પ્રચંડ પા. તો છે—કા. ખાસે છે. ૨૪૭ વાહરો પા.
 એ પાપી મરસ્યે તે દીસ. ૨૪૭-૧ પછી પા. માં વધારો—જેવને મારે ડંડનો ધાયે,
 તો બાધા દેસની જાવટ ન્યે. ૨૪૮ એહનો પા. ડંડો. ૨૪૯-૧ પછી પા. નો
 વધારો—રાત્ર મુજ ડેકણે રહા, સમાચાર કાહેને નવ થયા.

હુંહા

અંજન કાધું તેહને, કરી જવાડી ત્યાંહે; ૨૫૦
રાગ જઈ જાનો રહ્યો, ગુલાં ઠેકાણા માંહે.
એટલે પાપી આવિયો, સ્ત્રી દુતી તે કાર,
અંજન કાધું તેહને, પાછી યઈ તે નારિ. ૨૫૧
સ્નાનકર્મ તેણે કર્યું, પછે કરે સમરણ;
ડંડ હતો જે હાથમાં, તે તો મેહલ્યો ધરણ. ૨૫૨
પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગો પાપ,
હિમત્ય રાખી નીસર્યો, પોતે વિક્રમરાય. ૨૫૩
એત્ય એત્ય રાગ કહે, બોલ્યો કરીને રીસ;
ધરી ડંડ ઉપાડિયો, જાપટયો તેહને ધીસ. ૨૫૪

ચોપાઈ

તરફીને પડિયો છે તરત, એક પલકમાં પામ્યો મૃત.
તે વાત ચાલિ દેશ વિદેશ, લોક કરે પછે પુરસ્તેશ. ૨૫૫
સ્ત્રીનાં ધેર આખ્યાં માળાપ, ટળ્યા સર્વ લોકાના તાપ;
દુઃખ ન રહ્યું તેહને ધર કશું, તરત નગર તે આવી વશ્યું. ૨૫૬

૨૫૦ જઈ પા. તો. ગુલાં પા. કે. તેહના મહિર માંહે. ૨૫૦ પછી પા. માં
વધરિય-ગુલાં ઠેકાણે તે રહ્યો, કાપે ન દેશે દુઃખ; અન્ય કાપે નાણે નહી, કાપ ન પામ્યાં
હય. ૨૫૧ પાછી પા. નીતમ. યઈ તે પા. કીધી. ૨૫૨ કરે પા. કર. ૨૫૩ પા.
કરે. લાગે. હીમત-કે. તેહ નશીને નીસરો. માઢા બલીયો જે રાપે. ૨૫૩-૧ પછી
પા.માં વધરિય-માઢા બલીયો માઢા પ્રાકમી, તેજુન પ્રમશ; અતલીબક તે
બલી ધણો, સહુની પુરે આસ. ૨૫૪ બોલ્યો કરીને પા. ધણી ચટાવી. ધરી૦ પા.
હતો હંડ તે જાપટયો. તેહને પા. કે. પાપી કરે. ૨૫૫ તરફીને૦ દે. તાહરે કીટિ
પડ્યો છે તરત, દેસ તે પામ્યો છે મૃત ૫૫-૧ પછી પા માં, પાણુ જે કે.મા તેને
બદલે કે.માં આ કી છે:—

વાયુવેને વાલજ ગઈ, ખબર દોહો દેશે તે યઈ,
તરત લોક આવીને વશા, સુખ પામ્યા સહુ હેતે રશા.

ત્રેસક પોતાના જન, મનવાંછિત પામ્યા ભોજન,
રામણે જાણ્યો વિક્રમરાજ, સચ્ચાં સર્વના મનનાં કાજ. ૨૫૭
માહરી એ કન્યા લીજિઈ, ઓસિકલ મુજને કિજઈ,
તે, કન્યા વિક્રમ રાઈ વરી, કુંકણુ દેશે આવ્યા ફરી. ૨૫૮
પ્રકાશ કર્યું પોતાનું નામ, હરખ્યું તિહાં સહુ નામ.
કુંકણુરાઈ મનોહર કરી, પરણાવી પેતે દીકરી. ૨૫૯
પુરોહિતને કન્યા જોઈ, શુરુજને પરણાવી તેઠઃ
વિદ્યાથી પેર મોહ્યા, કુંકણુથી વધ્યા એકલા. ૨૬૦
જાળ્યાં દરિદ્ર તે શુરુજ તણાં, હરખ્યાં માણસ કુંકણુ તણાં,
સાથે કન્યા બહુઈ તેડિયો, હંડ લેઈ મારમ ઝગિયો. ૨૬૧
આવ્યા વિક્રમ ચતુરસુભણુ, હરખે મગમગિયાં નીદાણુ;
મોહલે ઉતારી તે નારિ, શોભા વિવધ બહુ કારોકારિ. ૨૬૨

૨૫૧ પછી પા. માં વધારો—

દુધ નવ પાણું કોહોને કસું, નગર વસત આવીને વસું.
સુખ સરીર સહુ કોને થયું, દુધ દોહેનું ફરે ચયું.
સહુ સહુ કોને કામે થયાં, પોતાના નામમાં આવી રહ્યાં.

૨૫૭-૧ પછી પા.માં ત્રેસક પામ્યા સાતા થઈ, એંતા સરવ ચેલાની મઈ.
ફા. સર્વ મનનાં પા. અમારા મનનાં. સચ્ચાં કે મન વંછિત થયું કહે કાજ.
૨૫૮ માહરી પા. રાજ. તેં કે. તે વનિવાને પ્રીતે વરી. ૨૫૮-૨ ના પહેલ પાઠ
પછી પા.માં વધારો:-સ્વરૂપે પેતે કુંકરી. કુંકણું પા. તાંડાંથી કુંકણુમાં આવીયા.
૨૫૯ હરખ્યું ફા. હરખ્યું રાજ મધાન સહુનામ; કે. પા. મગમગ આડું બાહું મામ.
૨૫૯-૧ પછી પા.નો વધારો-હરખા રાજ ને પરધાન, અલી ધણાં દીધાં જે માન.
૨૫૯ પછી ૨૫૮-૧ માં લીટીની પુનરુક્તિ છે, અને તે પછી આ લીટી છે:-કન્યા
પરણા વીક્રમ રાણે, કુંકણુ દેરામાં આણુદ થાયે. ૨૬૦ કુંકણુથી પા. આપ દેશે
આવ્યા એકલા. ૨૬૦ પછી પા.માં:-કુંકણુથી પેર આવ્યા રાયે, સહુ-સનનને હરખ
ન નાયે. ૨૬૧ માણસ-પા. સહુ સહોહર ધણાં. ૨૬૧-૧ પછી પા.માં:-
એરૂપેનાં યથાં દુધ, બાળી જનમ જનમની જુખ. ૨૬૨-૨ કે. પા. જે હંડ, જે
કન્યા રૂપ, લેઈ આવો કનેણી છુપ. ૨૬૨ પા. ફા. પેર આવ્યા. આ આવ્યાં

હુંહું

સાસુને ચરણે નચે, પોતે વિક્રમરાય;
હંડ બે જિતી ગયો, મેહલ્યા જમને પાપ. ૨૬૩

(૨. અભય હંડની વાર્તા)

ધન વિક્રમ રાજ તમો, ત્રંખાવાડિયે જાહે;
ચર્યા જુયો તે ગામની, મહીસાગરમાં નાહો. ૨૬૪

વચન લેઈ સંચર્યો, મનમાં નાંધિ બીક,
સાથે વીર અબેદ છે, સહુની માગી શીખ. ૨૬૫

પોહોતો ધડ ત્રંખાવટિ, રાતિ સમે અનૂપ;
અદ્રષ્ટ વિલાઈ કરી, પુરમાં પેડા જૂપ. ૨૬૬

મહીસાગર નાહિ વધ્યો, જોવા ઘાટે ઘાટ,
નગર બાધું તે નરખિયું, ચાલ્યો રાજદાર. ૨૬૭

જોયાં ધર, પુર મેડિયો, જોવા મેહલ અવાસ;
ચહ્યો જીર્ણ અટારિયે, સી દીડી બે પાસ. ૨૬૮

કે. અનુશ દાવો અનુસુનાજી. ૨૧૨ ૧ પછી પા. કે:-અનુશ આણી રૂઠી રીસ,
વીક્રમ રાવેલી થઈ છે છવ્ય. વિવિધ ફા. પા. સુદર. ૨૧૨ પછી પા. બહુ વીક્ર
વીક્રમના થયે હાડ, વીક્રમજી કરે છે ચારણ બાટ. ૨૧૩ સાસુને પા. કે. કમળીને.
ગયો પા. હેખાડીયદ ફા. તે મેહલ્યા. ૨૧૩ પછી પા. મંડ-સાસુ મન રીકાં ધણું,
હરવા પોતે મંડ; જોરાવર જોતે ધણે, વીક્રમસેન રાજેન અજીત કાઢાવ્યો એ અધી-
પતી, તમને જોતે નહીં કાવે, તમથી સરવે હારસે, જોર કરે છવ્ય જોયે. ૨૬૪ ફા.
ધનધન, ધનં પા. ગરે રાવે વીક્રમ સહુજ કે. ધન અજીત ધરણી પતી. જોર
પા. કે. જાઓ જુયો કે. જોજો, હિ જુઓ. ૨૬૪-૧ પછી કે. પા. માં જોસે
રાજ ત્રંખાવટી, ત્રંખક તેહેનું નામ; ત્રંખકસેન તો બહુ થઈ ગયા, પણ તેહેનું છે
એક જામ. (પા. ત્રંખકસેન તેના ધણી) ૨૬૫ અબેદ કે. અજીત, પા. જોરાવરી. સહુની
પા. સાસુની. ૨૬૬ અનૂપ પા. તે જુપ. પુરમાંં ફીકું નગર અનૂપ. ૨૬૭ ગાહી
વળ્યો પા. નાહો મહીપતી, ફા. ચાલ્યો મહી સામરની વાટ; પા. કે. ગયો રાજ
દારની વાટ. ૨૬૮ જીર્ણ પા. જીર્ણ.

નિયા વરસ તે તેરની, લક્ષણુ ગુણુ શુભ રૂપ;	
તે સ્થાનક ચિર યર્ધ રહ્યા, પોતે વિક્રમ ભૂપ,	૨૬૯
ચર્યા લુઈ ઈ તેહની, નિશા અસ્થ પોહોર;	
સાંઘ્ય ઉપરિ વાહન કરી, આળ્યો દુત તે ઠોર.	૨૭૦
મેલ્યું ઊટ તે બારણે, આળ્યો બારિઈ તેહ;	
વાદિ બેતી'તિ સી તિહાં, જિમ જયેયા ચેહ.	૨૭૧
ઉમો રાખ્યો બારણે, રહ્યો દાણું એક હામ;	
એટલે પોપટ આવિયો, વિદ્યાવિચારક નામ.	૨૭૨
કાગળ કાટિ બાંધિયો, આળ્યો સીને પાસ;	
પ્રણામ કર્યો તે પોપટે, સીયે દિધિ આઘ.	૨૭૩
રાત્ર વિક્રમ તે લુઈ, પ્રાક્રમ તેહનાં મૌહ;	
પોપટ દિઠો પોતા તણો, યર્ધ રહ્યો દિગ્મુદ.	૨૭૪
કાગળ જાલ્યો કામની, તે વાંચીને જોય;	
પાછળ રાત્ર ઉમો રહ્યો, તે નવિ જાણે કાપ.	૨૭૫
સ્વસ્તિ શ્રી ત્રેખાલડી, (શુભ) રતન ચંજરી નામ;	
લખીતંગ માંચણ દમની, વસે ઉજેણી ગામ.	૨૭૬

૨૬૯ પા. માં ૨૬૯-૨૭૧ પુનરુક્તિ કરનારી અને વિક્રમનાં શુભ માનારી એક કડી છે. ૨૭૧ મેહેલ્યું પા. મેહેલ્યો દુત તે બારણે. બપૈયા પા. કે. દુરમણ માહે, ૨૭૧ પા. માં:-

તે દાહડે આતેહ ઉપનો, મીલ અલેરી દોયે;
જમ કાયલ ને અબલન, જુઝયે તેડેડું જોયે.

આ પછી પા. કે. માં વધારો:-

તાહારી સાથે આવીયે, જેસો બાહારે હામ,
ગરયની બાંધું ચાંડી, બીલું તે નહી કામ.

૨૭૨ ફા. તેડને હોય, પા. તેડને જેસારો. પા. ફા. એક પોપટ. ફા. તેડનું વિદ્યાવિચારક, પા. કે. હામોદર તેડનું. ૨૭૩ સીને પા. રતનચંજરી. ૨૭૩ પછી પા. માં કોટી કાયાંલુ તાહારું યજે, જુઝયે કોડલ નીચ, અઘીયલ તેલ તપો યજું, એટલી રીધી આરણ, ૨૭૪ તે પા. તેડને જાણે પા. જે. ૨૭૬ ફા. જે પતે

સમાચાર એક ગ્રીષ્મને, પાટી વિક્રમ(સ્વ) હોડિ,	
મુજને જીતે તે વસ્તો, લાગી મુજને યોડિ.	૨૫૭
હોંસ ન પોહોતી આપણી, જે ધારી'તી ગેર;	
કારાગ્રહ દાખલ પડિ, વિક્રમરાયને ઘેર.	૨૭૮
ભલું દારિદ્ર, મૂરખપણું, બહી વેઠવી બૂખ;	
તેથી અધિકું રાજધર, સ્ત્રી માણસને દુઃખ.	૨૭૯
વાત કાસ્યું થાઈ નહિ, બાહિર નવ જવાઈ,	
ઝૂંડું ઘૂંડું દેખે નહિ, બારે કારાગ્રહ માંહિ.	૨૮૦
હું વચને બાધી ધહાં, રહી ભેટીને હાથ,	
આપણુ રહિઈ એકઠાં, વાત ઠરું છુઠ સાથ.	૨૮૧
છુઠ બાણી રાધેને મોકલ્યો, આવ્યો છે છુઠ પાસ,	
તેહને તો વરજો તમો, પોહોંચે મનની આશ.	૨૮૨

ચોપાઈ.

રતનમેજરીઈ વાચ્યું પત્ર, વિક્રમ ઉપરથી ચેત્યો તત;	
ઉત્તર લખ્યો નારિઈ ઓઠ, પાછો બાંધ્યો પોપટ કોટિ.	૨૮૩
તિહાં જમને કહેજો હાથ, રતનમેજરી વરસે રાય.	
એહવું કહી શુક ચાલ્યો જેટલે, કામળ કાડિ નાંખ્યો તેટલે.	૨૮૪
પેહલી રાંડ ધાંચણ છાકરી, તાહરે પાપે એહને વરી;	
માહરં રતનમેજરી નામ, રાખું વિક્રમને સુલામ.	૨૮૫

૧૧. વાસ. ૨૭૭ પા. કા. મેં પાલી-. ૨૮૧ બાંધી૦ પા. હસી રહી. ૨૮૨ પછી
 ૫૧. માં: લખનાર નાર પોતા તણી, અચરત પામ્યો એહ, પોપટ પોતાના ધર તણી,
 ૧૬૫૮ મંન સંદેહ. ૨૮૩ પા. વાંચો. કા. વિક્રમે. ચેત્યો પા. વાચ્યુ. કા. પા.
 ૧૬૫૯ ઉત્તર. ઓઠ પા. ઉઠ. કા. પોપટની. ૨૮૪ કા. પા. બાઈ હાથ. ૨૮૪ ના
 ૧૬૬૦ પાદ પછી પા. માં:-કરજો ધૈર્ય તેહેવ્યો તે નાયે, ચીરતા વાત તે કમિ રાયે.
 ૨૮૫ પા. હાકરી. કા. તું એહને. રાખું કે. નવ સાણું વિક્રમને સુલામ. ૨૮૫ પાદ
 પા. અને નવ એહખીયે આપ, તું વધારે પોહોડો પરવાપ.

એહવા કેઈ આવે, કેઈ જાય, વિક્રમ તો તુઝને ગંધાય.
 હસી પડી તે સહીયર સાથ, લીધી તાલી બેએ હાથ. ૨૮૬
 દારીને હોઠે મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી.
 આખો, તો જે પહેલો હત, તેડયો ધરમાં ભંગડખૂત. ૨૮૭
 કહો અસુરા કિમ આવિયા ? સમાચાર એ સ્યો લાવિયા ?
 ધણું સંભારે વિરભમ રાય, ધડિધડિ વડસાસો યાઈ. ૨૮૮
 તેડે છે તિહાં રાજ આજ, સર્વ્યાં સર્વ આપરણાં કાજ.
 સ્થાને વાર લગાડો વડી ? ચાઓ શીઘ્ર, ઉઠો આ ધડી. ૨૮૯
 એહવું કહેતાં હરખી નારિ, લીધો માલ જહુ અપરંપાર;
 રતન પેટી ને અભય ડંડ, આખો હતને તે પરચંડ. ૨૯૦
 તે મૂકો છાંટ ઉપર જઈ, પછે આપણે બે જઈઈ વહી.
 સાંઘ્ય ઉપર જૈને તે ધરયું, પછે વિક્રમે મન આચરયું. ૨૯૧
 ડંડ લઈ બે નાશી જસ્યે, હાથ ન આવે, શી ગત યશે ?
 ડંડ પેટી ઉઠે મૂંકિયો, વસ્યો પાછો મૂરખ સુકિયો. ૨૯૨
 વેતાલગયો તે વસ્ત જહરી, (ખારીઈ) રહ્યો વિક્રમ ધીરજ ધરી.
 ચેતાબા વિન નવ મારિઈ, ક્ષત્રીધર્મે તે નવિ હારિઈ. ૨૯૩
 રાત્ર સમ્મે કરે છે જોર, લંપટ જાત્ય હરામીખોર.
 તાહરે હતને ચડિ છે રીસ, ગાળો તો હીધી દસ વીસ. ૨૯૪

૨૮૬ કેઈ કે પા. કે લખ આવે જાયે. ફા. બે જાણીયે. લીધી ને જાણી
 પા. માં-કહાય વીક્રમ આવે મુજ હાથ. લીધી તાલી બે જાણે તરત, મહોમાહીમાં
 સમજ સરત. મહીપતને જામું માહારે ઘેર, કોયે ન જાણે તેહની ઘેર. ૨૮૭ અસુરા
 ફા. અસુરયા, પા. તમે તે. ધણું પા. કે. માં આ નથી. ૨૮૮ તેડે પા. કે.
 તમને તેડે નર બલ આજ. ૨૯૦-૧ પણ પા. માં લીધા ધરમાંથી સજાગાર, ખીજ
 માલ તો અપરંપાર; ધરેણાં ગાંઠાં લીધાં સરવ, લીધો ધરમાંથી અનરગજ દરવ.
 ૨૯૦-૨ અભય પા. અબેદ. ૨૯૧ મૂકો. ફા. મુક્યો, પા. જાયો મુકો. ઉઠ પા.
 સાંઘ. જૈને પા. તો. આચરયું પા. વીચારજ કરે. ૨૯૨ લઈ બે પા. પરતાપે. ન
 ફા. નહિ. ૨૯૩ વેતાલન ફા. બે વસ્ત વેતાલ ગયો તે હરી, વારીઈ રહ્યો વિક્રમ
 ધીરજ ધરી. ૨૯૪ ફા. લંપટ પા. દુવ જાત અસીનો ચોર. તો પા. મોહાડે.

માર્યું ખડગ ને લીધા પ્રાણ, પડ્યો વાટિમાં દૂત અજાણ.
પછે દૂતનું લીધું રૂપ, સ્ત્રી પાસે આવ્યો તે બૂપ. ૨૬૫
ને ગમે તો આવો તમો, ચાલો જોડિ ચર્ધ અમો.
હી નારી તે આગલ ચર્ધ, જાટ ઉપરિ મે બેઠાં જર્ધ. ૨૬૬
ખીક ન આણિ કાઠની ચંત, બેઠી સાંઘ્ય ને લીધા પંથ.

પૂરવ દેશ હાંકી બ્યાહરે, સ્ત્રી વાત બોલી તાહરે: ૨૬૭
આપણે જાવું પશ્ચિમ દેશ, પૂરવ કિમ કરો પ્રવેશ ?
પશ્ચિમનું માહરે સ્યું કામ ? હું જાણું પૂરવ માહરે ગામ. ૨૬૮
વાંદું વચન તે સાથે ધર્યું, રૂપ પોતાનું પરમટ કરું.
રતન પેટી ને ડંબજ ગર્ધ, તે નારી તો નિરખલ ચર્ધ. ૨૬૯
સ્યું નામ તાહરું ? તું કિહાં રહે ? કિહાં લઈ જાય છે મુઝને કહે ?

માહરું તો જુહારિ નામ, વસવું માહરે માલવ ગામ. ૩૦૦

હુંહા .

નિસાસો મૂંક્યો નારિય, દેવ ન પોહોતી આચ;
મનનો માન્યો મૂંકિયો, પડી અજાણ્યા પાસ. ૩૦૧
જુહારી પાસે રિધડી; માંકડ કાટે હાર;
ધેહુલી માથે બેઠલું; જાજે કેતિ વાર. ૩૦૨
ભંગી, વસની ને આલસ, લંપટ જુહારિ આપ,
એહવો કંથ હોય જોહને, તેનાં પૂરણ પાપ. ૩૦૩

૨૬૪ પછી પા. માં:-વીકમને દેવાડી આંચ. માલ તુને લાડા હસ પાંચ. ૨૬૫
વાટિમાં પા. પ્રયતીપર. ૨૬૫ પછી પા. માં:-તેણીને જાણું દૂત આવીયો, અસ્તીના
મનમાં બાવીયો. ૨૬૬ ફા. ચૈઈ કે. ચારું. ૨૬૭ ચંત ફા. ચિત બેઠી પા. પેડી.
બોલી ફા. બેઠવાં. હાંકી પા. હાંકે. ૨૬૮ આપણે પા. કે. હિ. આપણે. પા.
કરો છો. હું પા. કે. હું તેડી જાણું હું માહરે ગામ. ૨૬૯ પછી પા. કે. માં પેડી
જેર, યઈ ગઈ તેહની ચોર. ૩૦૦ પછી પા. કે. માં:-કર કામ અજૂર્ચિતા ધોર,

નમેહૈંરો, નિદાલુયો, દીન, હીણ, દેહૈં રોગ,
 એહવો કંથ જે નારીને, તે સ્ત્રી કરો ભોગ. ૩૦૪
 કામળ પોપટ લાવિયો, સહિયર લખિયો મર્મ,
 તે વિક્રમને નવ વરી, લારૂં મુઝને કર્મ. ૩૦૫
 દેણ આપ હું તુઝને, અળલા સ્ત્રીની ભતિ,
 કિમ લાગ્યો મુને ઇતરી દ કરી વિસવાસઈ ધાત. ૩૦૬

ચોપાઈ

તાહરે તે બોલ્યો રાજનઃ તાહરું કેા ઉપરિ છે મન ?
 તહાં પોહોઆડી દેણ તુને, સ્થાને રીસ કરો છો મુને ? ૩૦૭
 તાહરું જિ મન હોઈ આપ, સત્ય કહે સ્ત્રીહાયા પાપ. ૩૦૮

હાલો

તાહરે તે સ્ત્રી બોલિયાંઃ વિક્રમ ઉજ્યેણી બૂપ,
 સકલકલા મુણ પૂર છે, શ્રીવંદ સદા શુભ રૂપ. ૩૦૯

સ્ત્રી માણસનો હું છું ચોર. ૩૦૧ પા. કે. નિસવાસ અળખ્યા પા. જીહારી પાસ
 ફા. હાથ. ૩૦૨ રિધાઈ કે. હિ. વાહા કવી કે. કટલી ૩૦૩ હોય ૦ પા. જે
 નારને, તેનાં ફા તેહની સિના પાપ. ૩૦૪ દીન ૦ ફા દાન દયા હીણ રોગ સ્ત્રી
 પા. બામની. ૩૦૫ લખિયો ફા. માહરિનો ૩૦૫ પત્રી પા. કે. નો વધારો -

પરદુખબળજી, સુખકરજી, બજત અમેદી આપ,
 એહનો પુત્ર મેં પરહરો, તેજી ભોગવ પાપ.
 નવ ખડે જેહની નામના, પવિત્ર જેહનો દેહ,
 તેહ પુત્ર મેં પરહરો, તેહનું કવ આ (પા પામી) તેહ
 સુરજ દેવ સાખી તમો, નિરમલ તાહરું નામ,
 મેલો કરમે મલીપતી, જા કામનીનુ કામ

૩૦૬ દેણ ૦ પા. હલ્યા આપ દેયું તુને. ૩૦૭ પા. કરે છે. ૩૦૮ પત્રી પા
 મા વધારો - જે પતિ નહીં મુને રીસ, સાવ કરશે સ્ત્રી જીહારી. વીચ રૂમાંડી ઈસર
 આણીયા, અસ્ત્રીના સતોયા પાણીયા પરદુખબળજી નીલમવીર, અસ્ત્રી માણસને
 દીધી ધીર. ૩૦૯ પૂર છે પા. સારજા. ૩૦૨ પત્રી પા. કે. જા -

ને વચન પાલે તાહરું, મેલવ વિક્રમરાય,	
સરે અર્થ અમારડો, હમ્મયડું શીતલ થાય.	૩૧૦
તાહરે જુહારિ બોલિયોઃ સ્યું વિક્રમ ઇલાણ ?	
તેહને તું કિમ ઉલખે ? સાચું બોલ્ય સુબાણ.	૩૧૧
પગે પદમ તેહને, દિયણ સુધી હાય,	
જમણે હાયે ચક્ર છે, તે પ્રથવીપત્ય નાય.	૩૧૨

ચોપાઈ

તાહરે વિક્રમ કહેઃ તે અમો, એ ઇલાણે ઉલખો તમો,	
હું ચરયા જોવા બાવિયો, તિહાં ચોપટ કાગળ લાવિયો.	૩૧૩
તે ઉપરિધી મેં વાંચિયો, પેટી ડંડ તાહરો સાંચિયો.	
હત હતો તે મેં મારિયો, ચેતાબ્યો યુધથી હારિયો.	૩૧૪
તમને બેસાચ્યાં સાંઢ્યે કરી, લાબ્યો પંચ તમને હું હરી.	
એહવું સાંજહ્યું વચન તે તણું, તેહં સી મનમાં હરખી પણું.	૩૧૫

રાજરાજેશ્વર સુબુનિધિ, હરસીદ નેહ હજાર,
તેહને મલવાનું મન પાણું, જે નારાયણનું નર.

૩૧૧ સ્યું પા. કાંઈ. વિક્રમ કા. વિક્રમનું ૩૧૨ પછી પા. કે. માં વધારો:-

કમલપત્ર સાં નેત્ર (પા. નેન) છે, તમણીવંત છે તેજ;
ચંદ્રવદન. ચંચલ સુધી, નારાયણનું (પા. ઉપર) નેહ.

(પા. માંજ- નેહને જોર હરસીદનું, વૈતાલ સાથે હોયે,
તેહને કા. ચીતે નહીં, એહ સમે નહીં કોપે.)
ઉડો મણિ મડિ યાત્રી, આપો સ્ત્રીને હાય;
જણે દીનકર જીયો, દિકા તે નર નાય.
પાણે લાગી પદમળી, કોહો તમારું નામ,
વીસ વસા વિક્રમ વગે, તેજપુંજ માહા ધામ.

(પા. માંજ- કરજોડી ઉભી રહી, નખીને લાગી પાય,
મહારાજ મેં તમને બોલ્યા, વગે તે વીક્રમરાય.

૩૧૩-૧ પછી પા. કે. માં: રાજાસ રાજા ડાહી વગે, તેં હડા તે નર અમો.
હું કે. પા. નર. ૩૧૫ પંચ પા. હું તો. હરી પા. ઉતરી. ૩૧૫ પછી પદ. માં. માહારા

જોયાં અંગ તણાં ઈંધણ, બ્રહ્મચર્યો વિક્રમ વીરસુખણ;
ગાંધવવિવાહ વાટે કચ્છો, રતન મંજરી રાગ વચ્છો. ૩૧૬
ચાલ્યા આવે છે તે વાટ, મનના મેટ્યા સર્વ ઉચાટ.

એ વાત ઇહાંથી રહી, પોપટની તો થી ગતિ થઈ. ૩૧૭

હુંહા.

કાગલ રતનમંજરી તણે, દોષ આબો છે પંથ,
રતનપુર એક આવિયું, તેણે વિચારું ચિત. ૩૧૮

ઇહાં વસે છે બંધવો, તેહને મળતો જાણી;
તો મુખ મુઝને બિચળે, દેહમાં શીતલ થાણી. ૩૧૯

મલવા જાણી પરદેશડે, ભ્રમ સહોદર કાજ,
તે રહે છે આ વાટમાં, ભાગું મનની દાજ. ૩૨૦

એમ વિચારી વચ્ચો ગામમાં, મિત્ર મહ્યાની પેર;
તે બાંધ્યો રહે પાંજરે, અમૃત ગણુકા ઘેર. ૩૨૧

બાંધવ બાંધ્યો બારણે, વેશ્યા કરે જ્યામ;
ઝોટલે વિશારદ આવિયો, બાંધવ કરે કામ. ૩૨૨

સમ તાહાસ્સ હોયે મન, વાહાં પોહોચાડું આણે દન; રચન એકલાં કહાં બે માર,
નારીએ સવ માનું નીરધાર. ૩૧૫ પછી પા. ત્યં અસીનો રયે સતાપ, હસી નારી આપો
આપ. ૩૧૬ વિક્રમ પા. અધીપત. ૩૧૬-૧ પછી પા. વીક્રમ રોન્ય તે એકનું નામ,
કરે નીતર્યા બારે કામ, મન તણા અરોચ થયા, સોહ દલા ત્યે સરવે થયા.
૩૧૬ પછી પા. સમુદ્રવ સુખ લગને લીધ, સરવ કાજ કરાં જી સીધ. ૩૧૭ તે
પા. બે. મેટ્યા હિ. મટ્યા. ૩૧૮ રતનપુરં હિ. દમલ પુરમાં અવાપો. ૩૧૮-૨ ને
બદલે પા.માં અને ૩૧૮-૨ તથા ૩૧૯ ને બદલે કે.માં નીચેનાં વખાંડ-તેણે વીચારી
આવતાં, વમાસણ થઈ ચીવ, હીકું દમલપુર વાટમાં, જુગતે એતો જાણું, મલે ત્યે
માહરો બંધવો, તો સહેળે મુખીયો થાજ. પા.માં ૩૧૯ મી કંઈક સપ્તદેશનાં પુન-
રુક્તિ કરનારી કરી છે. ૩૨૦ જ્યાં પા. જવા. વાટમાં કે. ગામમાં. ૩૨૧ અમૃત
કે. હિ. પા. નીલી. ૩૨૧ પછી પા. દમલપુર માંહી આવીયો, બંધવ કરે ઘેર; વાત
કરવા લીનેદની, મીત્રે પુરજૂ પેર. ૩૨૨ બાંધવ-પા. કે. હિ. બાંધું પાંજર બારે,

દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ બેજી મળ્યા, પોહોતા મનના કોડિ;	
સુઝ કરવા માંડિ પછે, બે બાંધવની ભેટ.	૩૨૩
કહે બાંધવા કિમ આવિયા? મવાંતા કુંભુ દેશ?	
દુઃખસુખ કહો ભાઈ તમ તણું, કિહાં કરયો પરવેશ?	૩૨૪
ઉજેણીપતિ રાજિયો, વિક્રમ ગલ બહુ પેચ્ય;	
પરવ્યો ધાંચણુ છોકરી, રહું છું વેહને ઘેર.	૩૨૫
કાગળ લેઈ હું ગયો, ત્રંગાવટિ જે ગામ,	
તે રાજની ભેટડી, રતનમંજરી નામ.	૩૨૬
વિક્રમ રાજ આવિયો, ચરચા બેવા કાજ;	
પરદુઃખભંજણુ પરવર્યો, કરે રામપેર રાજ.	૩૨૭
રતનમંજરી પરણુસ્યે, માહરા કાગળ માટ;	
તે વાહણું વાઈ આવસ્યે, આખેડાની વાટિ.	૩૨૮
બેસણુ રૂડી સાંઠ છે, પેટિ, રતન, પરચંડ,	
કન્યા જી તે પધિની, અભય દ્રવ્ય છે ડંડ.	૩૨૯
તે પહેલો હું ભજા છું ખાઈ વધાઈ વર્ત,	
તે દમની મુને આપસ્યે, હાર અમુલખ તર્ત.	૩૩૦
સુખ શાતા ધણું મુજને, અનંત ઉચ્છવ ચિંત,	
મળ્યા ભેટયા હવે શીખ છો, લિજે આપારો પંચ.	૩૩૧

ગંગારામ તેહેનું નામ. વિશાલ પા કે. હિ. હમીદર. ૩૨૩ પછે પા. તિહાં. બે પા. જુગલ્યે, હું ગયો પા. નીસરો. ત્રંગાવટિ હિ. મહીરામર. ૩૨૭ પરદુખભંજણું કે. પા. કરે રાજ શ્રીરામનું, ભેટા મહીપત મહારાજ. કરેં હિ. ચલવે રામનું રાજ્ય. ૩૨૭ પછી પા. પરદુખભંજણુ અતી ધણું, સંકટ દાયે સુલ; સત્તનને સસણે રખે, પાપીને દે છે મુલ. ૩૨૮ આખેડાની હિ. કે. પા. આ ગામ બાગેડાની વાટ. ૩૨૯ બેસણું પા. ગુણ અસવારી સાડની. દ્રવ્ય પા. અભીત. છે કે. તો. ૩૩૦ ભડાં છું પા. નીસરો. ખાઈ કે. પા. ખાણ. ૩૩૧ ધણું મુજને પા. ધણું હપનું, કે. છે અતી ધણી. અનંત પા. અનંદ શીખ છો પા. સુખ ચણું. ૩૩૧ પછી પા. રૂડી રીતે સુખ પાડું, દુખ નહીં મહારે લગાર, ઉત્તમવા અમો તાકા નરું,

ગોપાઈ

વાર કહી તે થયો વિદાય, એક એકની કહી કથાપ.
 પોપટે જે વચન જ કહ્યું, અમૃત ગુણકાઈ સર્વે લલ્યું: ૩૩૨
 સૂણી વાત તે માહેરી ભામ, એહવો હું કિહાં પામું લાગ ?
 પરપંથ કરું હું રહી પેર, પેટિ પદમની લાવું ઘેર. ૩૩૩
 એહવો મનમાં ઘડિયો ઘાટ, જે બેઠી રહ્યોને વાટ.
 પ્રાતુરકાલ થયો જેટલો, આનતી સાંઘ્ય દિહી તેટલો. ૩૩૪
 હેમાં ઉતર્યા નર ન નારિ, તેણે મનમાં કયો વિચાર:
 ગામ થકા ખાવા લીજીઈ, પછે પંથ કારજ કીજીઈ. ૩૩૫
 વિક્રમ ગયા તે ગામ જ માંહ, સાંઠિ નારિ બે રહી છે તાંહ.
 એટલે આવી ગુણિકા પાસ, મળિ બેટિને દીધિ આસ. ૩૩૬
 માહરે તાહરે અધિકું હેજ, હું માસાં ને તું ભાણેજ;
 તે સગી જહેનની છે દિહરી, બલં થવું વિક્રમને વરી. ૩૩૭
 વિક્રમ ઊતર્યા મારે ઘેર, તુને તેડવા આવિ પેર.
 તેહનું કપટ તો નવિ જાણિયું, જ્ઞાન રૂઢેમાં નવિ આણિયું. ૩૩૮
 મલ્યાં વલમાં બેહુએ બાથ, મહં નારિ તે ગુણિકા સાથ.
 સાંઠિ, પેટિ ને કન્યા લીધ, ગુણિકાનું તિહાં કારજ સીધ. ૩૩૯

ન્યે કાઢાવે દેહે ફાવાર. ૩૩૨ અમૃત કે. પા. નીલી. ૩૩૩ હું પા. કાંઈ. ૩૩૩ પછી
 પા. દ્રવ્ય સમરથ કરવે આણીયે, ઘેર બેઠા મોહોએ માણીયે, ઘેર બેઠા ભોળીયે
 સૂર, ન્યે જનમારા કરાં દુષ. ૩૩૫ ખાવા પા. ભોળન, કે. ડિ. બખભોળ.
 કારજ કે. પા. ડિ. આપણે. ૩૩૫ પછી પા. એક જાવામાં બેઠાં હરી, ત્યે કામે તે
 નેહેલી સુહરી. ૩૩૬ તેનું ફા. ગામમાં નિહાં. વિક્રમ કે. ડિ. પા. નવા રાવ તો
 જ્ઞાન જ માંધ, નારી સાંઠિ રહી જા માંધ. રહીનું ફા. વાટિમાં રતાં. ૩૩૬ પછી
 પા. ગુણિકા સનમાન અદકસાં કરે, ત્યે આ સ્ત્રી બેઠી રહેમાં ધરે. ૩૩૭ ફા. કે.
 પા. ડિ. તું તો મારી સગી ભાણેજ. ૩૩૮ પા. આની હું રહી પેર. ૩૩૮-૧ પછી
 પા. તેડેના મનમાં કપટ જ થવું, પેલી ન જાણે વારંવાર તણ. ૩૩૯ ન્યે
 પા. રતન જ. ગુણિકાનું પા. કારજ ગુણિકા પોતાનું કીધ. ૩૩૯ પછી પા. કે
 પુરન તાંડાં આવે ન્યે, ગુણિકા સરવડું હંચાયે પાયે; જામની ભોરવે રહા ભોજ,

રતન મંજરી ગઈ ધર માંહિ, ચરચા લૂકિ દીકિ ત્યાંહિ:
કહે બાઈ માહેરો કહાં વારચાર? તે માહેરો હાથકાનો હાર.

૩૪૦

હાં

તાહરે સુણિકા બોલિયાં: બાબો, કરો ચણગાર,
જેહવા તમારે મન મમે, તેહવા કરો વારચાર.

૩૪૧

આપણુ જાત્ય સુણિકા તણી, જન કે આવે સગ,
નિત્ય દિવાળી આપણે, નિત્ય નિત્ય નવલા રગ.

૩૪૨

વાત એહવી સાંભલી, ઉઠી અંગે ઝાલ:
કે માકે એ સંકને, આણું માહેરો કાળ.

૩૪૩

પરવશ પડિ તે સ્યું કરું, ધારણુ રાખે મન.
લીધો સોદો વિક્રમે, બાહર આબો રાજન.

૩૪૪

દિદિ નહી તે કામનિ, મનમાં પ્રગટયો તાપ;
ગામ બાધું તિહાં બોલિયું, જોતા કરે છે આપ.

૩૪૫

સુણિકા મેલે ટેનો સનેગ. આવે બેઠી બીડા પાન, આવે તેહને જે સનમાન દામ
સરવ ખુશીને લે, દાયા પડે તાહા તેહેવ્યા હે. ૩૪૦ કહે બાઈ પા બેઠો ૩૪૦ પછી
પા તે નર પાથે જેહ નવ ધર, જરી છબ ને હવડા મર. તાહારા કુલનો સો વીહેવાર,
મુળને કેમ લાવી આ કાર ૩૪૧ બાબો પીચો કે હિ પા, પી સગ તેહવા
કે હિ પા તે ભોગવ ત ૩૪૨ જનને કે પા હિ. મેહોદા જનપુ સગ નવલા
હિ હબ, પા રડો ૩૪૨ પછી પા કે મા વધારો-(પા મા ન) બોલવ નીત્યે
નવ નવા, રામ તાન ને ગાન, લવચ સોપારી એવચી, બીડરે બાસક પાન કાનજ
કુકમ અગરન, દુરવે પાચરી સેન (કે પલમ પાન ને હારકા, સુખ સકામલ સેન્ય)
(કે. પા) નર રડા નીત્યે નવા, ભોગવ આણી હેન, રાતને અચી ધણી, સખવ
નહી સચેલ, વારો નાને વરસમા, તો જીનો સો ભોગ? ૩૪૩ વાવને કે પા નીચ
વાત નારીયે મુણી એ રાને કે હું કે મર ૩૪૪ મર પા કરે રાખે પા રાખી.
૩૪૪-૧ પછી પા કે -મેહોદા મદીર માલીયા બામળી રહી જુવન પછી પા.
મા -દામ પરચો તાહા બાળી ધણી વાવર ઝાંજુ મન બાહરને પા તે રેહણે આવ્યો
રાજન. ૩૪૫ ગામને પા તે ગામમા મલીકુનીયે ૩૪૫ ૨ ને બદલે કે મા ચને
૩૪૫ પછી પા મા વધારો-

એમ કરતા નિચા ગઈ, સનૂ પામિ નારિ;	
નાહિ તેહના પર થકી, કરી મનમા વિચાર	૩૪૬
પાડી જીભ, મળી મેદિની, માનવ જાતે જાત,	
તે નમરનો અધિપતિ, તેહને પોહોલી વાત,	૩૪૭
કહે બાઈ તુ કિહા રહે ? સૂ દુખ તાહરે દેહ ?	
વિભેગ પડ્યો પરણા તણો, જિમ બપેવા મેહ.	૩૪૮
કાણબક્ષ કરી હું મરુ, એટલું માહરે કામ,	
બીજાસૂ બોલુ નહિ, નવિ લેસ્યો કાહનું નામ.	૩૪૯
સકટ ભરાબ્યા કાણના, ચાલિ સલીતાલીર,	
એટલે ભેવા તિહા ગયો, આપે વિક્રમ વીર,	૩૫૦

ચોપાઈ

પોતાનો પતિ દીઠો દ્રષ્ટ, ગરુ મનનું સર્વે કષ્ટ,	
દિધિ પ્રીત જે જણની ધણી, પુછ્યું તે ગામ કેરે ધણી	૩૫૧
કિહાથી આબ્યા ! કુણું જ ગામ ? પ્રકાશ કરો તમારુ નામ.	
કથો સર્વે માડીને વર્ત, ઉદખ્યો વિક્રમ રાજ તર્ત.	૩૫૨
ધેર તેઓ બહુ વાખો રગ, આજસુ ધેર પધાવ્યા ગગ.	
હુકમ સેવકને દીછઈ, કર બેડી અમો તે કીછઈ.	૩૫૩

વસો ગામમા વીર તેહ, હક પોતાને હાથ,
મલીકુબીએ ખોજ તો, વીચાર કરો મન સાથ

૩૪૬ ગઈ પા પડી કરી પા. જુન કરી પરમાર ૩૪૧-૨ ૫ળી પા.-
પાડી જીભ તો જાતી ધણી, સાબમે નમરના લોક, પર બાહરે સરવ નીસરા, પોહાર
કરે બહુ દેહ ૩૪૭ પાડી પા મલી અગેમે મેદની ૩૪૭-૨ ૫ળી પા. તે નમરના
રાજમાં વાયે ચાલી વાત. ૩૪૯ બક્ષ કરી પા બોને ૩૫૦ સરવે પા પોતે.
૩૫૧ ગવું કાયામાથી કાણુ હર ગામ કેરે પા નમરનો ૩૫૨-૧ ૫ળી પા કે
માં દેવ રૂપ દેવાયી દેહ, અધીક પૂજી પતળી તેહ. ૮ પા તોતો ૭૮)
૩૫૨-૨ કણો પા કે મ્હાં મલીકના, સાચા જરત. વિક્રમ પા. એમારે
૩૫૩-૧ ૫ળી પા કે -

તાહરે નગરમાં નિલજ નારિ, તેહને તેડાવે આ કારિ;	
અણાવી સાંઠ ને પેટી દંડ, પછે પ્રહાર કીધો અચંડ.	૩૫૪
શીશ મુડી, અરવાહન કરી, બાધા નગરમાં તે ફેરવી.	
તે ગામ રહ્યો વીર સુબળુ. ત્રંબાવટીઈ થયું છે બળુ;	૩૫૫
ઠા એક ચોર તે પેલા થયો, રતનમંજરી ચોરી ગયો.	
પગસે પગસે કટક વે અહયું, રતનપુર માંહે પગલું પડ્યું.	૩૫૬
લાગી રાક્ય આપ્યો મહા ક્રોધ, વળગા અવિપતિ મહાભેધ.	
રાટે દિન વિતા નિમ આપાર, રતનરાયે કર્યો વિચાર;	૩૫૭
આપણુ ઉપરિ ત્રંબક કિમ ચઢેઈ સ્યે કામે આપણુસ્થું વઢેઈ	
ગયા ડાહ્યા નવારાં કાજઃ વઢો કુણુ હાહાની હાઝ.	૩૫૮
તાહરે નગરમાં માહરે ચોર, તેણે કામ કર્યું મહાધોર;	
રતન પેટિ ને રતન દીકરી, તેહને ચોર લાબ્યો છે હરી.	૩૫૯
તેહને કાઢી આપો મુને, તો જીવતો મરું હું દુને.	૩૬૦

તેડા પેર ડેઈ બહુ જાન, જાનપાન મેવા પકવાન,
કંભાલને ઠરણા કીલ્યે, કાંઈક હુકમ મુજને રીલ્યે.

૫જી પા. માં ૭૮-

અમો ચાકર તમારે નાંમ, અમને કાએક દીજો હામ.

૩૫૪ નિલજ પા. નીલી ૩૫૪-૧ ૫જી પા. જતાવલી આવે તે નાર, મિત્ર
તેડું ન લાગે વાર. ૩૫૪-૨ તે પેટિ દંડ, પા. તે સાર કે ને ગરથ. ૫૭૦ પા. પછે મહાર
કીધો નવ લાગી વાર, કે. પેર વેલાવી સારો અરથ ૩૫૫ પા. મુંડાઈ બાધા
પા. ગામ પુઠે બાધે ફેરવી ૩૫૫-૧ ૫જી પા. પગીયા પાડાં, મુનો શીશ, એહેવી
સોખા કીધ્યા તે દીશ સામ મુપ નારીનું કડ, નાજ કાનનુ છેદન ધર ૩૫૫ તે ગામ
પા. હરી ઠાંઠાં. ૩૫૬ ઠા. એકં કે મા આ પ્રકિત નથી રતનપુર કે. પા. દમણપુર
પડ્યું પા. ઠર ૩૫૭ વળગા કે પા. વળગા માહોમાંહી ભેધ. રાટે પા. વડને;
વળગતે. નિમ પા. છે રતનસયે કે પા. માંડણુ રથે. ૩૫૭-૧ ૫જી પા.:-માંડણુ
રાયે વીચાર તહીં, રાક ધણી અહકરી થઈ ૩૫૮ ડાહ્યા કે. બાઠ. વઢો પા. ફા. વઢો.
૩૫૯ મહા પા. છે. તેહને પા. તે તો જી હરી પા. છેવરી. ૩૬૦ હું પા. તો.

હુહા

રાખાં સો બણો નહી, મન વિચારો વાણી,
 રતનમંજરી લાવિયો તે, વિક્રમ વીર સુખણ. ૩૬૧
 સજીતે આનંદ ઉપનો, શીતલ થે છે કાપ,
 પ્રદક્ષણા દેઈ નમ્યો, વિક્રમ કરે પાપ. ૩૬૨
 ધન્ય ધન્ય એ દીકરી, ધન્ય માહેરો અવતાર,
 હેતે આવો નગરમાં, હરખ્યો સહુ સંસાર. ૩૬૩
 રતનપુરનો રાજિયો, રાવરતન જે નામઃ
 વરો એદિ એક અમ તણી, કરો અમારું કામ. ૩૬૪

એપાઈ

તેહની એક વરી કન્યાય, પાછા મંબાવટિમાં જાય,
 રિતભાતિ તાં પુરણુ કરી, ખીજી વાર તે નારી વરી. ૩૬૫
 હર્ષે વાગ્યાં દોલ નીસાણુ, (ધેર) આબો વિક્રમ વીર સુખણુ.
 કન્યા, પેટી, કંક, રતન, લાબ્યો ધેર બહુ કરી જતન. ૩૬૬
 જિયો ઉતારી મોહલા પાસ, જે સાસુને દીધી આસઃ
 વચન તમારું મસ્તક ધર્યું, તમો કોહો તે અમો કરું. ૩૬૭
 લાબ્યો નિજી કંક આ દિસ, વળી કહે તે ચઠાવું શીય. ૩૬૮

(૪. વિષધર કંકની વાર્તા)

હુહા

કહે સાત્તઃ કહું તે કરો, આપ નગરમાં કાલ્ય,
 વીર ભટ નામા વિપ્ર છે, તેહને તેડી દ્રવ્ય આલ્ય. ૩૬૯

૩૬૩ ધન્ય ધન્ય એ પા. કે ધન મુને (કે. હું) ધન. હરખ્યો કે. પા. સોશો. ૩૬૪ રતન-
 પુરનો કે. હિ. પા. દમરપુરનો રાજ્યો, માંડણુ તેહનું નામ. ૩૬૫ બરી પા. કે.
 કન્યા. ૩૬૬ કા. એ કન્યા તે પેટિ કંક ને રતન. ૩૬૬ પછી પા. :- સરસે લાવા પોયે
 ઘેર, પોયે વીચારી મનમાં ધેર. ૩૬૭ સાસુને પા. કે. દમનીને. ૩૬૭-૧ પછી પા. :-
 દમનીને પરણામ જ કરી, કન્યા હું લાબ્યો હું વરી. ૩૬૭-૨ તમો પા. વમો કહું
 મી ત્યે કરુ; તમો હુકમ અમને દીજ્યે, જ્યે કોહો તો કાલજ શીજ્યે. ૩૬૮ લાબ્યો
 પા. આણા. 'હુહા' રાજ્ય કા. માં નથી, પણ તેની જગર છે. ૩૬૯ સાસુ પા.
 દમની. તેહને કે. તેહને તેડિ ધર દ્રવ્ય આલ્ય ૩૬૯ પછી પા. કે. :-

ચોપાઈ

પ્રાતસ્કાલ થયો જોડલે, વીરભટ તેજો તેડલે.
માન દિધું ગણું રીઝી રાય, કુંકુંમ ચંદન પૂજ્યા પાય. ૩૭૦
રતનયાલ એક આગલિધરી, પંચલખ્ય માંહિ મોહારે। બરીઃ
માહારાજ ! હેતેસ્તું લીજીઈ, મુજ પતિતને પાવન કિજીઈ, ૩૭૧
સાગું જાણણને અધિકું દુઃખ, રાજ ઉપરિ ચરડું મુખઃ
ભાઈ ! માહરે સ્યો એહોના અર્થ ? રાજદારમાં જોઈઈ ગરય. ૩૭૨
માંસ તણો બજે રૂડો આહાર, રાજપ્રતિગ્રહ મોટો ભાર.
નંદા કરી તે નાસી ગયો, કોડી એક લેવા નવિ રણો. ૩૭૩
ધ્રમ કરતાં પડિ જવ રાણ, રાયે વિચારું હૃદયા સાથઃ
જોઈ ચરયા એહોના ધર તણી, સમૃદ્ધિ શી છે એહ જ તણી. ૩૭૪
ખાંધ્યો કાજ, ફૂટા સિર કચી, ચાહ્યો જાણણુ ધરની દિશિ.
કોહને વાત કહિ નબ્ય રાય, જાહોના વીર ધીર બે જાય. ૩૭૫
અદૃષ્ટ વિચા મનમાં ધરી, ધરચરયા જીઈ છે ફરી.
ઘટિકા બે નિશા વિસ્તરી, જાણણુની પુત્રી નીસરી. ૩૭૬

પાણક પુત્રી છે તેહને, મુંદર સરલ સ્વરપ;

ચરયા જો જો તેહની, જોવા યસો માં પુષ.

પા. માં જન્મબદ્ધારી તમે જાખજો, ચાલે તમે માહા ધીર;

સાસુયે સરવ મેવાળીયો, વડ હય વીરમ વીર.

“ચોપાઈ” સજ્જ ક્રમ માં નથી, પણ ઉપર “દોહા” આવ્યાથી જરૂરી છે. ૩૭૦

પા. તેડાળો ૩૭૧ પંચ ૦ ક્ર. પા. હેતે હેમની મોહારે બરી. ૩૭૧-૧ પછી પા. ૨

પુરા પાંચ લખ ગણી માંહે, મુખ આગલ મેહેલી છે તહિ. ૩૭૩ માં ૧૦ ક્ર. પા.

રૂધીર માંસનો રૂડો આહાર મોટો પા. ભારે. ૩૭૩-૧ પછી પા. ક્ર. ૨-

દસ ખાટખી કરે જોડવું, એક ચક્ર ને અપ તેડવું;

દસ ચક્રી કરે જો પાપ, તેડવું એક ગુણુધને આપ.

દસ ગુણુકા તણો અપ જોડ, એક જપ મલીજાડ તેડ;

૩૭૪ શી ૦ પા. એહ ચોડી કે કા. ૩૭૫ ખાંધ્યો પા. વાણે દિશિ પા.

સકલ કલા મુખ્ય ભોગન સાર, પુરણ લક્ષણ નવ ને ખાર;
 તેહને પાસે ડંડ જ એક, શોભા તેહની વિવિધ વિવેક. ૩૭૭
 નિસરી પેહલી ધરખારણે, રાજ પુરે ભેવા કારણે.
 ચોવટે જામને ઉભી રહી, પ્રધાનપુત્રી પણ તિહાં ગર્ભ. ૩૭૮
 નીજ આવીએક વધિક જ તણી, તે સહુની શોભા છે ધણી;
 વણી એક આવી ખત્રીની નારિ, થયાં એકઠાં ટાલે ચાર. ૩૭૯
 મળી સહુ વિચાર જ કરે, અરાંપરાં સજીદામાં ફરે;
 લિધાં પાન પુલ ને હાર, લિધાં મેવા અમૃત આહાર. ૩૮૦
 લિધી સામગ્રી કન્યા તણી, નવાં લીધાં ચૂડાં કાંઠણી;
 વજ તણા લીધા અંખાર, યથે મણેક ઝાઝાને લાર. ૩૮૧
 આપ માથે કાઠ નવિ ધરે, તૂં લે તૂં લે તૂં લે કરે.
 લાવે મનુરો આણે દીસ, તે ધણે ઉપાડે શીસ. ૩૮૨
 એક તેડવાને તિહાંયિ ગર્ભ, રજો વિક્રમ મનુરો યર્ષ;
 ખાર ઉપાખાનું છે મન, ભે પેટ લારિ ખવરાવે અન. ૩૮૩
 આપસ્યું અનસામગ્રી ધણિ, ઉપાઠ્ય ગાંઠડી તું અમ તણી.
 કંગાલ સરિખું દીડું રૂપ, ન બિલખ્યો કાણે વિક્રમ ભૂપ. ૩૮૪

હિ. ધરી. છતાં પા. છને વીર ધણી તાંહાં જય. ૩૭૭ પુરાણ પા. કે. લક્ષણ
 વીસ મુખવંદી ખાર; હિ. પુરણ લક્ષણ વીસ ને ખાર. વિવેક હિ. વિરોધ. ૩૭૮ પુરે
 પા. પુક્ર. પણ તિહાં કે. પા. તે સ્થાનક. ૩૭૯ તણી પા. ની ખડાર ધણી
 પા. સાર. આવી ફદ ફરારી ખત્રીની ફદ. નાહાની. ટાણે પા. અજટે. ૩૮૦ મળી
 પા. સખીયો ચાર. અમલન કે. અપરમપાર. ૩૮૦ પણ પા. વીધે સાતજાની
 સુખી, ન્યે ખાથે ખાથે સુખી; શ્રીફલ સોપારી લીધી સાર, આણી સામગ્રી તેણે
 કાર. ૩૮૧ કન્યા પા. પરણા નવાં. પા. સહુચાર પા. ચૂડા. મણેક ફા. માણ.
 ૩૮૨ હું લેનું ફા. હું લે એમ માંદોમાંદે ફરે; પા. માંદોમાંદી વાદ જ ફરે. ૩૮૨-૧
 પછી પા. ચાર સખી મધી કરે વીચાર, કોહોને સીર મેહેલીસું ખાર. ૩૮૨-૨
 લાવેનું ફા. એક કહે લાલ્ય મનુર આ દિસ. ધણે પા. આપે. ૩૮૩ તિહાંયિ પા.
 આધી. વિક્રમ પા. તાય. પા. જમાડો. ૩૮૪ પા. અણું. ૩૮૪ પણ પા. ગરીબ
 ટીસે છે એહેની જલ, નીરખાલ ટીસે છે એહ અનાય. પોતાના મતમાં ચાલી નયે.

હસ્યા રહે છે કુણુ જ ઠામ ? તાહરું સૂં કહે છે સહુ નામ ?	
માદુદો મજુરો નામ માહરું, કામ કરીશ હું સહુ તાહરું.	૩૮૫
ખોલ્યો ખોળડું વચન કાવતુ, હસ્યાં સહુ ને લાગ્યું વાહલું;	
રાગને ચિર મેહલ્યો લાર, નિસર્યા નગર મધ્યેથી બાહર.	૩૮૬
વોલ્યા નહી, પરવત ને પાહાડ, જે દેખીને મુને હાડ.	
વિધધર ડડ જે હાથે લીધ, તે કાપથી નવિ બિહિધ.	૩૮૭
ચાલી ચારે ચતુર મુળણુ, જિહાં હુતુ ગ્રામીયુ મસાણુ;	
જિહાં હરસિદ્ધિનો પ્રાસાદ, તેહમા ગયા આણી હિલ્લાદ.	૩૮૮
ખૂત પ્રેત ને બતર ધણુ, ટોલા જણુ, ખેચર કિતર તણુ,	
અનેક જોગણી આકાશે જામે, તે આવિને ચરણે નમે.	૩૮૯
જે હરસિદ્ધિની પૂજા કરી, નેવેઘ તણી તો ચાળ જ ભરી;	
સંતુષ્ટ કીધી આખે માત, પછે તેહને પૂછી વાત.	૩૯૦
મલ્યા એકલા આપે ચાર, કિહા જાવાનો છે વિચાર ?	
તાહરે ખોલી ચારે જણી, પરણે છે સહિયર અમ તણી.	૩૯૧
પાતાલે વસે છે તેહ, કુકુમવરણી તેહની દેહ;	
તેહની આવી હસ્યે તિહા જાન, અમને દેસ્યે ઝાઝા માન.	૩૯૨
કુકુમવતી પરણે જેહને, અમો ચારે વરસ્યુ તેહને.	
અમને જવા આપો માગ, આજે વર વરવાનો લાગ.	૩૯૩
ડડ વડે તમે રેખા કરો, મુખે પાતાલે પરવરો.	
મદુકાં તુ ખેસી રહે આલી, અમો આવસ્યુ વાહાણુ માંહિ.	૩૯૪

ન ગણે કોયને લેખા માહે ૩૮૫ કામ૦ પા કામ કર નીત્યે તાહરે ૩૮૬ પા
ખોલ્યો ખોળગરીખ કાવતુ ૩૮૭ વિધધર૦ કે હિ અણીત એહવો દડગ લીધે ૩૮૮ ફા
હરસિદ્ધ માતનો પા કે હિ ખસાદ ૩૮૯ ટોલા ફા વેશ. કિતર ફા તે ૩૯૦ તો
ફા જે ૩૯૧ ના પહેલા પાદ પછી પા કમ આવ્યા છે આણે કાર, ખીલ પાદ પછી
પા. સાચુ ખોલને આણી વાર ૩૯૨ દેસ્યે પા કે છે ૩૯૩ ફા કુકુમવતી ફા પા
જાવાનો લાગ વરસ્યુ પા પસ્યુ ૩૯૪ ડડ વડે તમે પા ડડ તણી તણ પાતાલે
પા કે તે સ્થાનક ૩૯૪ પછી પા તાહરે માહરું કહું વચન, સાબલો તમે રા

તાહરે મહુકા અધિકું રાય, મુજને મારી નાંખે કાય;
હું નહી જાવા દર્જા તુને, હવો તિહાં મૂંઝી આવો મુને. ૩૯૫
એક કહે એહની શી જેડિ, સુખે આપણિ સાથે તેડિ,
ખારો બાપડો આઝું ધાન, જે કહેસ્યો તે કરસ્યે કામ. ૩૯૬
તે સ્થાનક માચ્યો એક ડંડ, ચર્ધ ગુફા એક માંહા પ્રચંડ;
પેઠાં સહુકો વળગી હાય, તેઓ મહુકા પોતા સાથ. ૩૯૭

ફુલો

નગર સમીપે જઈ રહ્યાં, દીઠ સરોવર નીર;
નાહાવા કારણુ હિતચ્યા, જઈને તેહની તીર. ૩૯૮
ડંડ, વચ ને માંહડી, વળી વિવિધ સુંગાર,
તે સૂપાં મજુરને, કાણું ન લાગી વાર. ૩૯૯
યે નગર નાહાવા કારણે, જળમાં ઝાકમઝાળે,
છાંટી નીર એક એકને, કરે આપ કલોલ. ૪૦૦
સમરયો વીર વૈતાલને, પરગટ પ્રત્યક્ષ હોય;
વચ, ડંડ લેઈ ગયો, અન્ધ ન જાણે કાય. ૪૦૧
વર આળ્યો'તો પરણવા, તિલક કરવું'તું બાલ,
તેહને વીર હરી ગયો, જેહનું નામ વૈતાલ. ૪૦૨

શાંભ. ૩૯૫ ફૂલ ફૂલ, પા. ફેલું. ૩૯૫ પછી પાઃ ફૂલ તો એકલો ઝાઝો બીણું, માટે
એહેલું વચતજ કીયું, પછી પા. કે: અનેક ચરિત એહેવાં બહુ કહ્યાં, સુધીયો ચાર
હસાને રહ્યાં. ૩૯૬ જેડિ પા. કે. હિ એક તેડિ પા. કે. હિ. તેડ. પા. ખાસે
પેટ બરીને ધાન. ૩૯૬ ના ત્રીજ પાદ પછી પા. માં વધારો: એહેનું રયું રહેત્યે
માન; માંહડી પાસે બેસે કામ, કહેસ્યો. કે. કહીયો, પા. કહેસું. ૩૯૭ પા. પોતાને.
૩૯૭ પછી પા: માટકો તેહેની કંટે રયો, તે ગુફામાં જાળને રહો. ૩૯૮ બિવરયાં
કે. પા. ત્રીસરયાં. ૩૯૯ ડંડ ફૂલ વચી વચત પા. કે. બીજ. વિવિધ કે. પા.
સુખ. તેં ફૂલ ડંડ મહુકાને આપીયો. ૪૦૨ પછી પા. પાર ન પ્રીછો ત્યેહનો,
કાયે ન લણો મરમ; તે તો સરવે લેઈ રયો, શ્રી રહી વલ્લી સરમ. ૪૦૨ ત્રીજ
પાદ પછી પા: ભંન માંહાંથી વલ્લજન; અંત્રીય લેઈ હરી ગયો. એહેનું કે, ભતમાંથી

- જલમાં રહીને માગિયા, લાખ્ય મદુકા શુંમાર,
તાહરે હાથ ખંખેરિયા, બોલ્યો મુખ હચ્ચારઃ ૪૦૩
- તે તો કોઈકે લેઈ ગયો, ન રહ્યું માહરે હાથ.
હવે તમે કહો તે કરું, બોલ્યો નારી સાથ. ૪૦૪*
- જા, હલ્યા! આ ગામમાં, કુકુમવતી સુખણ,
સરોવર સહિયર જિતર્યાં, ચાપ ધણું હેરાન. ૪૦૫
- કર્યું બાણ જે તેહને, મોકલ્યાં વજ્ર, રથ શુંમાર;
બેસીને ગઈ નગરમાં, ક્ષણ ન લાગી વાર. ૪૦૬
- લગન વેલાં હવે ચઈ, હૂં નેતી'તી વાટિ,
ભલે આખ્યાં તમે આ તકે, મન થયું ઘેઠેવાટ. ૪૦૭
- લાવો વર જિતાવલો, લગનવેલા ચઈ બાઈ.
વર તો કાંઈ જડે નહિ, પછે આકુલબ્યાકુલ ચાઈ. ૪૦૮
- ત્રિકમ રૂપ પોતે ધર્યું, ગયો જિહાં આવી ભન;
તે તિહાં તાકતા હતા, દીધાં ઝાઝાં માન. ૪૦૯
- હવડાં એહને પરણાવિયે, રિત્યભાત્ય બહુ પેર,
પછે હાંડી કાઢ્યું, કન્યા લેયું ઘેર. ૪૧૦

વતહાલ. ૪૦૨ પછી પા. ગયોતે તો તાંહાં યજી, કુદીને દીધી ફાલ. ૪૦૩ ફા. લાખ્ય મદુકા વજ્ર ચણમાર. બોલ્યાં ફા. રહ્યો અબોલ્યા ન મુખ હચ્ચાર, કે. પા. હિ. હાથ ખંખેરી તે રહો મુખ બોલો હચ્ચાર. ૪૦૪ ગયો પા. ગયું. બોલ્યો પા. તે બોલો સધીયો સાથ. ૪૦૪ પછી પા. કે. ફટ જુડા ફટ પાપીયા, બોલ્યો ડંડ સરવ વસ્ત, કાંઈએ ન રહ્યું તુજ યજી પેહેરવા કેવ વસ. ૪૦૫ હલ્યા પા. ઉતાવલો ફા. જિહાં કુકુમવતી-; પા. કુકુમવતીને પાસ. ચાપ પા. કે. ચઈ છે મોઢેટી આસ. ૪૦૬ પછી પા.માં આના આ ન બાવાર્થની પુનરુક્તિવાળી એક કડી છે. ૪૦૭ ને પા. કુકુમવતી. બેસી પા. તરત ગયાં સદીયર કો પા. ધોણૂ. ૪૦૮ હવે કે. હિ. પા. તળખર, હૂં પા. કાઢારની ભેટી, તી વાટ ૪૦૯ પા. ફા. કહે લાવો-. યજ પા. વહી. ૪૦૯ તે પા. દીકા મૂંઢર મહીપતી. ૪૧૦ બહુ પેર પા. કરી પેર.

ચોપાઈ

પીઠી ચોથી રાય ચરીર, પંચરમ પહેરાયાં ચીર;
 લગન તણી જવ વેલા ચર્ધ, બેસી રહો ચોરીમાં જર્ધ. ૪૧૧
 દીઠો વર ચરનો ચદ, દીઠો અગિનવો જાણે ઇન્દ;
 દિઠો જિમ ઉગમતો બાણુ, એહવો વિક્રમ રાય સુગણુ. ૪૧૨
 હેત પ્રીતની રીતે કરી, પાત્રે કન્યા વરને વરી,
 મંગળ વર્ત્યા, આપો કસાર, સહુ જાણે જિત્યો સસાર. ૪૧૩
 જાચિકને બહુ દીધાં દાન, સહુકોને દીધા બહુ માન;
 ગોત્રજની જર્ધ પૂજા કરી, સહુકો બેઠા હમડે કરી. ૪૧૪

દુહા

રાજા કહે તમે જોતિયા, પાલો તેહ વચન,
 હુ તે પેલો માદુકો, આપો ને જોજન. ૪૧૫
 હુ તો બાડે મોકલ્યો, જે આવી છે જન;
 ઘેર તમે તેહને જસ્યો, સુ ઘો મુજને માન. ૪૧૬
 હુ તો મજુરી આવિયો, પેટ ભર્યાનુ કાજ,
 રીખ ઘો અમને તમે, કરો જિગરનુ રાજ. ૪૧૭
 સુણતે સહુ વિરમે અમુ, નેહિં માદુકાનુ કામ,
 એ જાણીપતિ ખરો, વિક્રમ જેહનુ તામ. ૪૧૮
 મદક્ષણા દર્ધ નમ્યા, અમેા કીધા સિવપૂજન,
 અજાણે વિક્રમ વચ્ચો, સફલ થયો એ દિન. ૪૧૯

૪૧૧ પા રાયનો પચરમી તો પા જવ બેસી રહો પા બેસારા ૪૧૨ કા બેઠો
 વર જિમ સરનો ચદ પા અગિનવો જાણે પા આપે ૪૧૨ પાઠી પા ચૌદ
 નીકામ જાણે સાર, બાહોતર કલા જાણે અપરમપાર, સોલ કલા સૂમ રીત્યે કસ,
 બત્રિસ લપણુ જાણે જસ ૪૧૩ પાત્રે ૦ કા હિ. આહરે પેરી એક પાત્રે વરી.
 સહુ ૦-કે અજન કહે દત્તો સસાર ૪૧૪ પા. કેમા આ પકિત નથી ગોત્રજની ૦
 પા હરે પલો અતીસ્યે ગારે, અમલ તાહા સુઝા વરતાયે ૪૧૬ ઘો કા ઘોડો,
 પા દેસો ૪૧૭ શીખ ૦ પા. કે. શીખ ઘો અયે સચસ, જ્યો કોણ રાજ, (પા.
 કો તમે આહા રાજ) ૪૧૮ ખસ પા. રાજ્યો. જેહનુ પા ઘુજ ૪૧૯ અમે ૦ કા

ચોથાઇ

- વીર હરી મયો જેટલું, હાજર આણિ મૂક્યું તેટલું.
કન્યા પરણ્યો પૃથવી પતિ, નાહાની બેન એક તેહની હતી. ૪૨૦
- જનવાળો વર આણિયો, રંક આપ રહે જાણિયો;
નાહોની કન્યા પરણાવી અનૂપ, માન દેઈ બોલાવ્યો બૂપ. ૪૨૧
- સહુઈ જાણ્યો વિક્રમ રાજન, સહુ સજનનું હરખ્યું મન.
કન્યા માંચ તે લાવ્યો ડંડ, કર્યું કામ ભારે પ્રયંડ. ૪૨૨
- ઘેર આવ્યો જાણેણીરાવ, જઈ સાસુને લાગો પાપ.
વલી તમો કહો તે કરું, વચન તમારું મસ્તક ધરું. ૪૨૩

(૫ પરતાપ કે જ્ઞાન ડંડની વાર્તા)

હંસા

- કહે દમની સચો રાયજી ! જુલ જાણેણી જામ,
એક વહુ વિવહારિયો, ધન શેઠ તેહનું નામ. ૪૨૪
- ધરચરયા જુલો તેહની, જાળવજો રૂડી પેર,
તિહાંથી કામ સધળું થશે, સુખે બેઠા રહેા ઘેર. ૪૨૫

એમ કિહુ સર્વ જન દઈં પા. કે હિ દઈં પાથે નમી ૪૧૬ પછી પા. માનું
મન સહીયરો તણું, સર્ગ સરવના કાળ આપણી પેહોલી મનરલી, વરીયા વિક્રમ
રાજ. ૪૨૦ હાજર પા. વરત મૂક્યું પા. આપુ. ૪૨૦-૧ પછી પા. તે તો સરવે
હાજર કર, અત કરણ પાથેનું કર ૪૨૧ વોવા ચો ફા જોવાવ્યો. ૪૨૧ પછી પા.:
બોલયો રૂડો વિક્રમ વીર, સ્વદય વાણી ને સ્વદય સરીર. ૪૨૨ પા. સહુ કાયે.
૪૨૨-૧ પછી પા. ધન જાણ્યું એ ધરતી તણ, આવાગમન વીક્રમનું પણ.
૪૨૩ સાસુને પા. દમનીને. કરુ પા. આવર વલીં કે. વલી જે કાહો તે આવર.
૪૨૪ પા. ધનવત તેહનું પા. છે. ૪૨૫ પા. નેરો ૪૨૬ પહેવા પાદ પછી પા..
ચેહેજ, મારે વાતજ ચાયે જુલે કે સહેજ મારો પુછી સખાય, પા. માહોમાલી
પુછી વાત. બીજ પાદ પછી પા. ધનવત શાની કહે જન્ય તે પા. લે કાહો.

ચોપાઈ

સજા પૂરીને બેઠા રાખ, પૂછે પૂછે તે માંહો માંહિ;
 પરસ્પરે પૂછે ને હસે, ધનવંત રોક તે કિહાં વસે ? ૪૨૬
 એક જાણે કહી છે વાત, માંહેરે પાસે એ નામે સાત;
 એક કહે રાખ ન કરસૌ રીસ, માંહેરે પાસે છે દસ વીસ. ૪૨૭
 બીજે એક કહ્યો વિચાર, ધનવંત રોક છે દસ ખાર.
 તે સર્વેની વાત સાંભળી, નાવે મનમાં એકે વધી. ૪૨૮
 (એક) જન આલ્યો રાજ પાસ, કર બેઠીને કીધી હાસ: ૪૨૯

દુહો

માંહરી ભેડે ધનવંત છે, કહું તેહનો વિચાર;
 વૃદ્ધ ઝરઝરણુ ખરો, સંવજર થત ને ખાર. ૪૩૦
 ધન અલેખે તેહને, નથી પોતાને તન;
 સેવાકારણુ ધણે, પરણા ઉપર મન. ૪૩૧

૪૨૬ પછી પા. કે: ધનવંત રોક તે કોહોનું નામ. વસે આપ બિજેણી નામ.
 ૪૨૭ એક જાણે કે. વજરે. ૪૨૮-૪૨૯-૧ પછી પા. માં ગીતે, ચાપા એમ
 આઠ જણાના ધનવંતની વતીઓળી સંખ્યા જણાવનારાં વચનોવાળી આવી જ
 કબળી ૬ પંક્તિઓ છે. તે પછી સાતમી પંક્તિ આ છે: અનેક એકવા બોલા
 ધણુ, ધનપાલ સામાં કાંયે નહીં મણુ; બહુ મુખી એમ વાંતો કરે, વીક્રમ રાય;
 રૂંદેમાં ધરે. પા. કે. માં વધારેક-નવતરી કબેણી મામ, ધનવંત રોક દલરેક નામ
 નાત અડક કાંઈ છપાણુ, રી છે પેર તેહની પરમાણુ. ૪૨૮-૧ વાત પા. વાંતો.
 પા. નાલ્યો. ૪૨૯ એકબલ ફા. એટલે એક. રાજ પા. મીચે. ફા. કર બેઠીને.
 પા. કીધું. ૪૨૯ પછી પા: માંહરી ભેડે ધનવંતે સાર, થયાં વરસ એક સો
 ને ખાર; વરસ ધણું, મુરણુ આંધણે, માત્ર સપલ છે તે પાંખણે. દુષો પોડો ને
 વંડો, હાંડે વાંદારે વાંચે બેવડે; અલે બેહેરે, ન સાંભળે કાન, રીસે ધનવંત વત્સવે નાન.
 ૪૩૦ ફા. હું કહું પા. વરખે. સંવજર. પા. વરસ એક સો ને ખાર. કે. માં.
 આ કહી આમ છે: માંહરી ભેડે ધનવંતે સાર, થયાં વરસ એક સો ને ખાર; વરસ
 ઝરઝરણુ આંધણે, માત્ર સપલ ને છે તે પાંખણે. ૪૩૧ ફા. સેવાકારે. પોતાને કે
 પેટ માં. ૪૩૧ પછી પા. કે:-

સત્તર વરસની બેટડી, શ્યામ કુંવર છે નામ,	
બર જોખન વરસ સોળની, રહે બોળેણી ગામ.	૪૩૨
માઠા સતવંતી, સાધવી, સતિ તણો અવતાર,	
યત કુમારી આચર્યું, રૂપ છે અપરપાર.	૪૩૩
બક્તિ કરે બરતારની, નિત્ય નિત્ય ગગાસ્નાન.	
પ્રદક્ષણા પૃથવી તણી, પગમે પગમે ગૌદાન.	૪૩૪

તેહને કુણુ દે હીકરી, ધરડો, વરધ, કરપ;
હીચો હાથે લેધને, કાણુ પડે જઈ રૂપ

૪૩૨ ફા સત્તર વરસની છે ફા જેહનુ ૪૩૩ કુમારી પા છે. હિ કુમારો
ઉં પા છે. તણો બાણ ૪૩૩-૨ પછી પા.-

રૂપવતી રમા સમી, નીરમય કુનળી નાર,
સોલ કલા સપુરણે, બહા જન માને બાર.
પડિતે તેહને કહું, કુયારી અચીનુ પાપ,
ખાપણુ અદકું હપજે, દે સતીપો બહુ શ્રાપ

૪૩૪ ફા ખમરે પ્રદક્ષણા પગમે ફા પનપથમાં પા નેપુદાન ૪૩૪
પછી છે પા મા વધારો.-

માખાપ પરણાવા કરે, એહુ ધરે વેહી મન,
ધર સુતર માકું નલી, બેણુ નલી નર જન.
વીસ્વ આવીને વીનવે, તોડે ધરે નહી મન,
સુ કરે બે કું જોખના, નહી તર નયુ રાન
નરનુ મુખ નિહાણુ નહી, નરસુ ન કરે પ્રીત,
કુમારી ચધને રહુ, રાચુ બેણી રીત.
પડિતે પાણું મીઠવી, વિખાણુ કરી તે વેદ,
શાહાસ વચન તમને કહું ખરી વાતે સો બેદર
ન્યાયે શાહાસ એતુ કહે, કુમારી સીને પાપ,
ખાપણુ માથે તેહને સતી ધણો દે શ્રાપ

પા માવપીનેબહુડે -માથે લાજન તેહને, કરે કુમારીના સચ,
તેથી મોહોલ માથે બહુ, રૂડો નહી એ રચ.

તે નારિયે સાબલ્યુ, માહરે નહિ વિભોગ;
 પુરુષનૂ મુખ જોતી નથી, એહયો તેનો જોગ. ૪૩
 સાક્ષાત જોળન નિતિયુ, કર્યુ સુખ સર્વે ત્યાજ્ય,
 વરી ધનવત રોકને, સેવા કરવા કાજ. ૪૩
 ચરણ તવસિ તેહના, કરી પ્રીતે જોળન,
 કરે ભક્તિ લલિ ભાતિયુ, આપ ધણીયુ મન. ૪૦
 અવિદ્યા એકે નહિ, સતી સિદ્ધામણિ નારિ,
 દર્શન કરવા તેહનું, જન આવે અપરપાર. ૪૩૮
 પોળને મોહરે પીપળો, તેહની રૂઢિ છાહિ,
 ત્રીજુ ધર છે તેહ યદા, એક ધનવત છે ત્યાહિ. ૪૩૯

ચોપાઈ

વાર કહી તે રાજા રજો, તેહનો જોડ મન માહે લલો.
 સાને જોયુ જાણુ ગામ, ધાસ્યે માહોં એહથી કામ. ૪૪૦
 રાજા ઉડી જોહા ધવા, સદુ સહુને ઠેકાણે ગપા
 પડી ઘોર નિસા જાહરે, જાવા સજ યયો તાહરે. ૪૪૧
 વાસ્યો કાજ, ગાતડી ધણી, માસ્યો તિહા જોજીધણી
 સાલમ્યુ'ણ પરનૂ ધપાણુ, તિહા જે જોહા વીર મુળણુ. ૪૪૨

કુનારી ત્રી પરમા વસે, મુકે પ્રથવી પાયે,

બમદલા એકે ડગ અરે નેત પૌતારે ત્યાયે

૪૩૫ પા નલી મનમા વેભોગ ફા વેભોગ ૪૩૫-૨ ને બહલે કે પા મા -

સાહાજ્ય વચન સૂણા નારિયે, જોરો રોડે વામ,

વરધ પુરુષ સુજને મહે, તો કીજે સૂજ સયોમ

૪૩૬ તેં ફા તે વરી ધનવત રોકને પા મા આ કડી નથી ૪૩૭ પા
 વલાસુ પા પ્રીતુ પા કરુ ભાતિયુ પા. બાવસુ આ ૧૦ કે પા. માનની નીરમલ
 મન ૪૩૮ પા પા કે-

આમુખલુ અરેસમા, દરસન દીવ્ય સત્ત્વ

એકે ધનવત તો તેહ છે, મનિા ભારે પ્રુવ

૪૪૦ જોયુ પા જોયુ કે રહેમાં, ૪૪૨ ગાતડી પા. પાટડી. માળી. ફા.

બેઠા બારણે તેહને ઠરી, આપે વેપ અતીતનો ધરી. અદૃષ્ટ વિદ્યા જેહમાં હોય, તેહને દેખી ચક્ર નહિ કાઢી.	૪૪૩
જેહવી કહી તેહવી દીર્ઘો, જુએ રહ્યો ઉજેણીપતિ. કરે બરતારની આપે સેવ, જેહવી અપહર કરે છે દેવ.	૪૪૪
કંથ ફેરા ચાંપે તે ચરણ, પછે આપ પોઠે તે ધરણ. ખડગ ઉધાડિ બેઠો રાવ, જુવે છે તેહની અરચાવ.	૪૪૫
રાત્ર મધ્ય મઠિજવ ધોર, એટલે તિહાં આવ્યો એક ચોર; પાડી ખાતર આવ્યો ધર માંહિ, બળે દિપક જ્યોતિ ત્યાંહિ.	૪૪૬
દિલે જાડો ન ફૂટડો, તેહવો સીની દ્રષ્ટે પઓ; લાલ ફેટા બાંધ્યો છે શીરા, સુંદર ગાતરી બિડિ દીસ.	૪૪૭
રૂડો કાજ પેહેચ્યો છે પાવ, જોળનવંત છે તેહની કાવ. જિહાં પોઠી'તી ધરણી નારિ, ગયો ચોર આપે તે ઠાર.	૪૪૮
તરકર તે નારીઈ દીડડો, અમૃતપે લાગો મીઠડો; દેખી ચોરને હેંડું ઠરમૂ, સી કંહે માહરૂં કારજ સરમૂ.	૪૪૯

સળ ધઈ ચાલ્યા તિહાં ઉજેણી ધણી; કે પા. ચાલો ધરમ ધોરોંદર ધણી. ૪૪૨-૧ પછી પા. સળ ધયો તે વીકમરાયે, બીક ન આજે કાહેલી મન માયે, પ્રડતા જ્યેહેનું મનમાં હોયે, લગાર ન ચોસરે તેથી કોયે. ૪૪૩ આપે પા. કે વપરીત વેપ પોતાનો કરી. તેહને કે. તેહને નામ દેખે માનવ કોયે. ૪૪૪ જુએ કે પા. ચરચા જુએ છે પ્રયતીપતી. ૪૪૪-૨ પછી પા. ઉજેણીપત છે જ્યેહેનું નામ, કરે પરીક્ષા તેણે કામ. ૪૪૪-૨ જેહવી કે. પા. જેવી હયાલુ દેવી દેવ. ૪૪૪ પછી પા. જ્યેહેવી ઇન્દ્ર તણી અપહરા, મોહબરી તેહેવી મહરા ૪૪૫ ઉધાડી પા. ઉધાડે. ૪૪૫ પછી પા. કે-

દીવસ જે ચારેક થયા છે વાહે, ચતા ન લાવે તે મન માંદ.

(કે દીવસ ચારેક જે પુરાયે, ચિતમા લાવે છે ચરચાયે.)

એક દિવસ જુએ ત્વે ઠાર, ક્રેતુમ દીકુ તેણે વાર.

૪૪૬ જવ પા. છે. આવ્યો પા. પેઠો જ્યોતિ પા. જોતો. ૪૪૭ લાલ ફા રચમય. પા. લીટી છે. ૪૪૮-૧ પછી પા. માહા ભરાયો છે બરચુર, જ્યેહેવો સામદ

નીરખ્યું રૂપ તે તસકર તણું, હરખી નારી હૃષ્ટિ ધણું,
કિમ આબોધે છે અરધી રાત? સાચી કહે મુજને તું વાત. ૪૫૦
માહરે મન એટલો છે અર્થ, ચોરવા આબોધે છે ગર્થ.
માયા સાટે આબોધે હું, પૂછે છે તે સચુને તું. ૪૫૧

હૃદય

શ્રી કહે તે ચોરને, પ્રીત તું મુજસ્યું બોલિ;
હેતે ધન આપું તુને, પોહોંચે મનના કાલિ. ૪૫૨
મુજસ્યું મન મૂકી રમો, મુજ દેહ મેહની આગ્ય;
દાડિ નિત્યે આવળો, ધન બોધઈ માગ્ય. ૪૫૩
તાહરે તસકર બોલિયો: સાંભલ્ય શ્રી: એક મર્મ;
દેખે છે કંમ તાહરે, તે નહી માહરે ધર્મ. ૪૫૪
લોપું લાજ નહી એહની, જે દેખે નહી દ્રષ્ટ;
એ સાનિધિ મુજસ્યું રમું, તે કહીઈ પાપિષ્ટ. ૪૫૫

મંદિ સૂ. ૪૪૮-૨ ગથો પા. આબોધ. ૪૫૦ તસકર ફા. તેહના. ૪૫૦-૧ પછી
કે. પા.માં વધારા—

સમરા કહેમાંથી તે રાંમ, કામ મંદિ વરોઁ જઈ કાંમ,
અગન થઈ ગલે જેમ મૂત, ગલી નારી તસકરથી વરત.
વીચાર પોતાના મનમાં થયો, માહરો જનમારો એવે થયો.
બચ્ચુર એકે ન લોગવો લોગ, જોય વાત ન સાધો પોમ.

(પા.માં ન—પૂરૂપ કરો નવ કીધો સંગ, તો કમ રહેશે આપણો રંગ.
સોહમાં નવ લીધો બરવાર, તેહેનો બડ પચો અવતાર.)
કંમ સ્વાદ માયા નવ અરો એ જનમારો પ્રી પડો.
એહવો પડયો મનથી માટ, દીકા તસકરનો બહુ કાડ.

(પા.માં ન—દીકા તસકર સુંદર રૂપ, અધીક તેજ તેહેમાં અનૂપ.)

૪૫૦ પછી પા. તાહરે તસકર બોલો વળી, દીડી નારી ચીત્તે ચળી. ૪૫૨
પછી પા. પાડે સુંખ કે બોલે વાંજ, મણે મજા, લેશું તુજ પ્રાણ. ૪૫૨ સીં. કે.
પા. તરણી તસકરને હલે. તું મુજસ્યું પા. કે. અગાત્. પોહોંચે. કે. પા. પોહોંચાડું
મનનો કાડ. ૪૫૩ મુજ. પા. એહવ મેહની આગ્ય. ધન. પા. ન્યે મન મમે તે
માન્ય. [૪૫૪ સી એક પા. માનની. ■ પા. તો. ૪૫૫ હીઈ પા. કે. ૫૨૬.

ચોપાઈ

બી કહેઃ કંથને મારું હું, સ્નેહ કરે મુઝ સાથે તું.
 ચોર કહે મારો એહને, સંગ કરું તારી દેહને. ૪૫૬
 બર્ધ અંગૂઠો દીધો મળે, દિવ્યજી મૂક્યું પેટ જ તળે;
 સઘ ગયા છે તેહના પ્રાણ, બુધ વિક્રમ વીર સુગળ. ૪૫૭
 હર્ષ ઉપનો એહને ઘણો, સંગ કર્યો પછે તરકર તણો;
 તેહને આખું અધિક્ષ ધન, અમૃત રૂપ કહે વચન: ૪૫૮
 નિત્ય પ્રતે દાદિ આવળે, પાનકુલ પ્રીતિ લાવળે.
 ચોર કાઢી મૂક્યો બારણે, રહ્યો રાજા જોરા કારણે. ૪૫૯
 રાજાઈ તેહની દીડી દ્રષ્ટ, ઉપનું મનમાં અધિક્ષ કષ્ટ;
 એક પ્રુની, બીજે એ જર, ચોરને મારવાનો અધિકાર. ૪૬૦
 મેહલ્યું ખાગ કાઢી તે દિસ, રાય તરકરનું છેલું શીશ,
 પડતાં ચીસ નાંખી તે ઠારિ, તવ સ્ત્રીઈ ઉઘાડ્યાં બાર. ૪૬૧

પાપિષ્ટ પા. પાપી જા. ૪૫૬ એહં પા. કે. ફરી ફરી સું કહે છે તું. ૪૫૬-૧
 પછી પા. સંગ કરો મુજ સાથે આજ, તો સધરે અમારાં કાજ. ૪૫૬-૨-૪૫૭
 બર્ધ પા. દીવ્યજી મુકો માયા તલે, અંગૂઠો દીધો બર્ધને ગલે. ફા. તે બુધ, પા.
 તે બુધે છે. સધં છે. પલક એકમાં પોહોવા માણ. ૪૫૭ પછી પા.:-એક પલકમાં
 ચારો તેહ, કેવ સરીપી તેહેની દેહ; માહા પાપીનું કરું છે કામ, હરા હંસ તો તેણે
 ઠામ. ૪૫૮-૧ પછી પા. રૂડી રીતે કીધો ભોમ, એકાંતે મલો સંજોગ. ૪૫૮-૨
 તેહને પા. તરકરને. રૂપ કહે પા. જેહેવાં કહાં. ૪૫૯ પા. નીલ નીલ પરણે,
 પાનં છે. પા. ભોગ સામગરી ધણી લાવળે. ૪૫૯-૧ પછી પા. પાન, કુલ
 ૧ રૂડા હાર, સોભાવો સોળે સણગાર; ચોર સંતોષ્યો રૂડી રીત, પૂરણ કીધી તેસું
 રીત. ૪૬૦-૧ ને જાહે પા. દીકો તે તરકરને દ્રષ્ટ, મહીપત પામ્યો મનમાં કષ્ટ;
 મનમાં ઉપનો અહંકા કાધ, છે જોરાવર એ તો જોધ. બીજે પા. તરકર ત્રીજે
 જર. ચોરને પા. એહને અધિકાર કે. પા. છે વેહેવાર. ૪૬૦ પછી પા. એ વળને
 મારતાં નવ કરવી રીસ, તેહની હલા તેહેને શીસ, ૪૬૧ કાઢી પા. નવ લાખી વાર,
 તરકરના માણ લીધા તે કારુ તરકરને છેદો તે ધડી, વાર ન લાખી દેહેતાં ધડી.
 ૪૬૧-૨ ઠારિ પા. સોર. પહેલા પાદ પછી પા. પોઝાર કરો તે વેગ ચોર. તવ

દીઠા ખારણે તરકર પગો, તે બીને મન અચિરજ અગ્રોઃ
 દીઠી રાત્ર અંધારી ઘોર, ચોખીવાલે માથો ચોર. ૪૬૨
 જઈ કંધનું ઉઘે ચીસ, પાડી છુંગ તિહાં દસ વીસઃ
 અરે રાગના લોકા! ધાયો, માથો નિજ નારીનો નાહો. ૪૬૩
 એટલે ધાઈને આબ્યા લોક, માથો ધનવંત પડિયો શોક.
 વિક્રમે જોઈ સધળી પેર, આબ્યા રાજ પોતાને ઘેર. ૪૬૪

ફુલો

પ્રાતરકાળ થયો તહિ, ઓઈ વિચાર્યું મનઃ
 દાનપાત્ર મેલ્યાં ધણાં, હુટાવી દોધું ધન. ૪૬૫
 મોહોધ મેડી ને માળિયાં, વળી જે કષ્ટકોઠારઃ
 કૃષ્ણાર્પણ સર્વે કર્યાં, કાણું ન લાગી વાર. ૪૬૬
 સતી થવાને નીસરી, સભ્યાં સોજ શુંગાર.
 ચોખા વેરયા ચિહ્ન દિશે, તુરંગે અસવાર. ૪૬૭

પા. તે. ૪૬૧ પછી પા.:—કુંડી યઈ માનની તે કાર. ૪૬૨ પછી કે. પા.:—
 નારી મનથી સુઝાં માન, (પાઃ હલકા થાયું જમ પીપલપાંન)
 રૂઝું મેં તો કીધું મામ.

(પા. ન મધે રહેવાનો કંઈ કામ.)

કંધની હલા માથે લીધ, કારજ એકે નવ પાયું સીંધ.
 હેડું મેં નવ રાણ હાય, કાયા વટાવી વસકર સાથ.

૪૬૩ જઈ ફા. ધરમાં જૈઈ. ફા પટે પાડિ છુંગ તે તિહાં—, રાગનાં, પા
 ચોખીવાલા લોકા ધાયો. માથોન કે. હિ. પા.:—મારી જનારાને તમે સાહો. ૪૬૩
 પછી પા.: મલ્લ નગર જોવા તે કામ, ન જણાયું ચોર કેર તો નામ. ૪૬૪ એટલે
 પા.: મહા એકઠા સવળા લોક. ધનવંત પા. સેક. ૪૬૧ પછી પા.: મનો ધનવંત તિ
 નજરે જોયે, કટ અદકર સદુકા રોયે. ૪૬૬ પછી પા.: તોફાન ચલાઈ અતી ધાનું,
 સતી થવાને વરઃ થાયું સંશિગળ સાધવી, મેડી નાંખુ મરવ. કે. પા.:—

માઈ ફેલ એક નગરમાં ફેકટ બાપે દેશ

સતી થાય છે સાધવી જોજન બાપે વેશ.

માદલ વાળે અતિ ધણાં, શરણાઈ ચહેચાટ,
નગર બાધું જોવા મળ્યું, જસ ખોલે પ્રાણજીભાટ. ૪૬૮

નાહોનાં મોટાં નગરનાં, સતી જોવાને જાવ,
સુતનાં દુઃખીયાં સાંભળે, જીવન જીવનથી ધાઈ. ૪૬૯

કાહોને કહે પુત્ર જ આવશે; કાને કહે પામેશ ધન;
કાહોને કહે જસ વાધસ્યે; ઇમ મનાવે મન. ૪૭૦

પ્રધાન પાસે સહુ આવિયા, રાખ ખેડા તે કાર,
સતી યાઈ જો સાધવી, ઘો કુકમ લાગે વાર. ૪૭૧

રાખ કહે: રહો સાંસતાં, હું જોઈ સતિનું મુખ,
જોઈ પ્રાકમ તેહનાં, જે વેઠે દેહે દુઃખ. ૪૭૨

પ્રધાન રાય પાલા ગયા, કામ કર્યાં છે તાંબા;
ગયા સમયાને ખેલુ જણા, સતી જોવાને કાજ. ૪૭૩

૪૬૭ નીસરી પા. કે. સંચરી, વેરચા પા. વધાવે. તુરગે પા. અસવનાયે પે.
૪૬૮ ૪૬૯ પછી પા: દોલ જીમલ વાળે ધણા, વાળ્યે તાલ મુદ્દા; કાંસી ત્રાંસી વાળે
ધણી, વાળે રૂડાં ચંચ. ૪૬૯ નગરનાં પા. નારી નરાં. સતી પા. જીવતી. સુતનાં
કે. મહાં દુખીયાં ને રેખીયાં; પા. જ્યજ્યકાર સહુકો કરે. ૪૬૯ પછી કે. પા. માં
વધારો:—

માંગણુ જ્યે મામવા, દસણા લેવા દેવ,
નમે લોક સહુ નગરના સહુ કરે છે રોવ.
હાયા દે કુકમ તણા, ઉડાડે અખીલ ગુલાલ,
જ્ય જ્ય જોલે મુખ ચક્રી, બરી અક્ષતની રાજ.

૪૭૦ પામેરા પા. આવસ્યે, કે. પામસે. ઇમ પા. સહુનું ૪૭૧ સહુ પા.
લિહાં. ૪૭૨ સાંસતા કા. સાંસતિ. હું કે. ગહાર મન પરસન. ૪૭૨-૧ પછી કે.
પા:-છડી અસવારી આવસું, કરવા દેવી દરસન. જોઈ કે. પા:-શુભ કામ સતી
કરે. ૪૭૨ પછી પા. કે. પા:-લીલુકની ભાણે ભુખ, કે. પા. ફામી તરિ આવસું
જોવા માનનીમુખ; (પા. સહુકો પાળ્યે સુખ.) ૪૭૩ પાળા ગયા પા. કે. તાંડાં.
પરવરા. કર્યાં છે કા. કરીયાં. સર્વ અયાં પા. ગયા મચાણે મહીપતી.

મળી છે બહુ તિહાં મેલ્લી, ચાલ ધણે કલ્લોલ,
હાથા લે છે અતિ ધણા, કરે છે કુંકમ રાજ. ૪૭૪

રાખી સહુને વેગળા, રાય ગયા તે પાસ,
મધ્યામ કરો તે રાયજી, સતિઈ દીધી આલ. ૪૭૫

રાજા કહે: પાછાં વળો, જાઓ તમારે ઘેર,
ખાંચો, પીચો, ખેંચો સહી, રમો જમો બહુ પેર. ૪૭૬

ચોપાઈ

કાપ કરી બોલી તે નાચ: આપે હુકમ મુઝ લાગે વાર,
માઢરે કંધને છેદું પડે, તો દેવ સહુ સતીને નડે. ૪૭૭

રીઝું તો ચાપું પ્રસન્ન આપ; કોપું તો તુઝને દેવું આપ,
આશીશ દેજો તો ચાલે રાજ્ય, કોપે મેહેલ કરાવું તાજ્ય. ૪૭૮

ડાલાને મૂં કહીઈ કમી, તું જીને ઉઘમતો નધી;
માટે લાખ તું માઢરે ધાય, વરદાન જે ભેઈ તે માગ્ય. ૪૭૯

લે હુકમ ખોટિ ચાપું છું, સ્વર્ગજીવન આપે જાયું છું;
કદાચિત કોધ હું દહડે ધરું, તુઝને બાધી બસમ જ કરું. ૪૮૦

૪૭૪ ■ બહુ પા. અલેખે અતિ ધણા કે. પા. હોસથી ૪૭૫ રાખી પા.
રાખા. રાય ફા સન. રાયજી પા. મીલથી. સતિઈ પા. તેલીયે. ૪૭૬ ખેંચો સહી
પા. ખુબી કરો. બહુ પા. પુર. ૪૭૭ મુઝ પા. નવ. ૪૭૮-૧-૫ળી પા. -મઝ
કરી બોલી તે બાલ, ઉતાવલ હવડાં કર તલકાલ. ૪૭૯ મેહેલ પા. કે. સુખ. કોપું
છિ કોપે. ૪૮૦ ધણે પા. :-મેહેલાઈ મહિર માલીયાં, મેહેલાઈ જોખ વારી નધીયાં.
૪૮૦ જી કે. છિ. પા. સતીયાને. ૪૮૦-૧ ૫ળી પા. કે. માં વધારો-

પુરુષનીમાન ખોટી ચાલે છે, દેવ દસ્તન માહારું ચાહે છે.

પા. :-સતી તે સક્તિવું રૂપ, અતુલ્ય તેજ તેલના અનુપ.

સતવાદી માટે સાખીયે, નહીં તો હવડાં ઉધિ નાંખીયે.

૪૮૦ પા. કદાચ કોપ હેડામાં ધર. જસમ જ પા. કે. મલક. ૪૮૦ ૫ળી પા.
કે. મા વધારો-

(પા. :-તુઝને હડાઈ આકાસ, એહેવું જોર મારું છું પાસ.

સતી સાધવી હું મેહેલાઈ તે સા માટે ખોટી ચાલું)

હુંહા

કહે વિક્રમઃ સૂણ હો સતિ ! હું નાણું સમળા મર્મ,	
કાલ્ય સાંઝનો બેયું છું, જેહ કરે છે કર્મ.	૪૮૧
કંઠ અંઝૂઠો દેખતે, પ્રથમ માત્યો કંત.	
પછે નારવિદ્યા રમી, તેહ વિચારો ચિત.	૪૮૨
પછે તેહને ધન આપિયું, કાઢી મૂક્યો બાહર,	
મેં પછે તેહને મારિયો, જે તરકર, ને નર.	૪૮૩
નાંખી ચિસ તે સાંભલી, તું દુઃખ પામી તે દિસ,	
પછે મંદિર માંહે જઈ, કંથનું ઉઘું શીસ.	૪૮૪
પછે માલ હુંટાવિયા, સતી ધરબ્યું નામ,	
ફેલ કરે છે તું મણાં, જુલું છે બાધું મામ.	૪૮૫
સીરામુંડણ તાહરું કંઠે, ફેરવું બાધે મામ,	
કાનનાક ઉદું સહી, વિક્રમ માહરું નામ.	૪૮૬

સાંભળો તેહ સતીનો બોલ, દીધી કુલવા એહ અંતોલ.

(પાઃ-સતી નામ છે તો માહરું, નર નરમ કંઠે તાહરું.)

૪૮૧ ફા. પા. હું નાણું. મર્મ પા. કે. બરમ. પા. કાલ હું સમી સાંઝનો,
જેહું હું તાહરું કરમ. ૪૮૨ પછી પા. કે.:-

ફેલક ફેલ કરે મણા, જેમે બાધું નામ;

ન ત મંદિર તાહરે, સખી મનગી મામ.

૪૮૨ કંત પા. કંથ. ૪૮૩ જે પા. કે. નાણો(૫૧૧). ૪૮૪ કંથનું પા.
ધનવંતનું. ઉઘું પા. બેધું. ૪૮૪ કે. પા. માં આમ છે તે દીઠા તસકર ખડો,
સાંભળી નરે ચીસ; ધરમાં જાળને ઉઘીયું, મનવંત ફેર શીસ. ૪૮૪ પછી પા. તે
દીઠા તસકર ખડો, તે ચલકો નાનરે દીઠ; તેહેલી હું તો સતી ખરી, પરખી પોહોહું
પીઠ. ૪૮૬ મી. કે. પા. માં:-

સીસ મુંડણ તાહરું કર, સુનો ચાપડું તાંહ;

ખતવાહન કરી ફેરું, આખા બિલ્લેટી માંહે.

કાન નાક જેહાવડાં, ઉદું પોહોંચેથી આપ;

મારે માથે મોજડાં, જે બાલે મુલ સાથ.

ચોપાઈ

તાહેરે વલતી બોલી સતી: સાંભલ માહેર પૂચવીપતિ ।
 સારી પેઠે જાણી મુને, તો ફરી સું કહીછે તુને ? ૪૮૭
 કરવાં ઘોં મુને માહેરું કાજ, રાખો સ્ત્રી માણસની લાજ,
 એહેમાં ડાહ્યાપણુ નવિ કીજીછે, સ્ત્રીનો અંત નવિ લીજીછે. ૪૮૮
 ઘેરઘેર તો સ્ત્રી છે એક, તેહનો રાખેશ માં સદેહ,
 સર્વ સહિમાં સરખિ નાર, રખે અંતર જાણે લગાર. ૪૮૯
 મુસ્તક માહેરે ચરણે ધરો, સહુ લોકમાં મોટી કરો;
 જાઓ કાચિ કંઠાપણુધેર, કહેસ્યે વાત માંડિને પેર. ૪૯૦

(પા.:-કાણું તાહેરો ચોરલો, ફેડું તાહેરો કામ
 દેસ મુકાણું તુજને, તો વીકમ માઠાં નામ.)
 અરુની કઠાણું સહુ દેખતાં, પેર છતાંથી માર
 છબ કઠાણું તાણુએ, દેખે સહુ સંસાર.
 માનની સમજ મન વિષે, સાચાં સહુ એકાણુ
 જાણું એ સાથે જાણી, જે હસારવ જાણુ,

૪૮૭ માહેરાં પા. માહારાજ મહીપતી. સાંભલં પા. સંભલે હા પૂચવી
 પતી. ૪૮૭-૧ પછી પા. કે:-

દેહ કરાં તે તો જાણીવાં, જે માહેર પંડમાં પરમાણીયાં.

૪૮૭-૨ તો પા. ફરી ફરી. ૪૮૮ રાખો પા. લોક દેખતાં રાખો લાજ.
 ૪૮૮-૨ પા. માં આમ છે:-જનને સતી થવા હીજીએ, સ્ત્રીનો—; એહેમાં ડાહ્યાપણુ
 જરૂ ફેડ, હરે જાણા નમરના લોક. ૪૮૮ પછી પા.:-સતી ધાવાને હું નીસરી,
 દેહ સાધનને જગતમાં ધરી, જાણો ન લેવો સતીને અંત, તમે તો છે પરમાત્મ
 પંથ. ૪૮૯ રાખેશ પા. રાખેશો. જાણો કા. જાણો: ૪૮૯ પછી કે. પા. માં વધારે:-
 લાજ એકે કા નારી નરી, કાલ વાર સું કહીએ ફરી.

(પા.:-નારીનો ન મહે એકે દંત, પર પુરસનો જે કે સંત.

સતી કોઈએ હોયે એક, એહેમાં નહીં કાંઈ મીન કે મેય.

રો પરકારે જુડી પડું, જુણે પેસને અહું રડું.)

૪૯૦ સહુ લોકમાં પા. માણસ દેખતાં. ૪૯૦-૨ ને જણે પા. કે. માં
 વધારે:-

સંદેહ તાહેરો તિહાં બાજરચે, કરીં કામ પાયે લાગરચે.

રાજાઈ માન્યું તેહનું વર્તે, સીને બળવા દીધી તરત. ૪૯૧

રાખ્યો તે નારીનો બાર, પળ્યો રાય આપે, હરબાર.
વાખ્યો તેજ તે તો સતી યઈ, મેદની તો સહુ ઘેરે મઈ. ૪૯૨
ખમ કરતાં પડી છે રાતિ, રાયઈ વિચારું રુદયા સાય:

કાચી કંદોયણ રહે છે જિહાં, ગયો એકલો રાજા તિહાં. ૪૯૩

અદૃષ્ટ વિદ્યા પોતે કરી, રાજા કાચિઘેર ગયો કરી.

કાચીને મન અધિકું જ્ઞાન, તેણિયે રાવને દીધાં માન. ૪૯૪

અદૃષ્ટ વિદ્યા મુજ આગળ કરે, તાહેરો અર્થ કરો નવિ સરે.

કપટે ચરચા ભુવો તમે, તે સર્વે ભણું છું અમે. ૪૯૫

(પા:-તો માનું તમારો પાડ, તમે તો હો હુદાના પાડ.)

સહુ સરખી તે કમ કહેવાય, રાજા કહે કમ સંદેહ ભય.

નારી કહે મીઠા કહું પેર, ભયો કાચી કંદોયણધેર.

(પા:-તે તો કહેસે સાચી વાત, જુદી નહીં બોલે સાક્ષાત.)

૪૯૧ પા. બાંજરચે. માન્યું ક્રૂ. મન. ૪૯૨ તેજ કે. હિ. બસ. ૪૯૪ પોતે

પા. આપે. રાજા કે. હિ. પા. રહ્યો કાચીના ધરમાં (કે. મનમાં) કરી. રાજાને

પા. મહીપતને ૪૯૪ પછી પા. કે:-

(પા:-આદરભાવ અદકેશ કરા, રાજા પોતે મનમાં કરા,

ધન ભાગ અમારું આજ, આવ્યા હો નરપત સા કાજ ?

૪૯૫ કરે ક્રૂ. કરો. કે. ધરે. કપટે પા. કપટ કાજ આવ્યા હો તમે.

૪૯૫ પછી કે. પા.માં વધારે:-

રાજાચે તો ભેદા હાય, બોલો તે સામાની સાય.

મોટી વીણા જે માહરી, તેહ કમ દૃષ્ટ પડી તાહરી.

મયવીમાં નવ મીઠું કાય, એવડું કાસ્ટ તજમાં કમ હોયે ?

કાચી કહે ભણું હું પેર, જ્ઞાન હક છે માહરે ધર.

મુજ આગલ ચાલે નહીં ચોર, ભુવ મેલ કરે નહીં ભેર.

ધડી એકમાં બાપે ફરું, કામ ચીતચી કોરે કરું.

આબ્યા હો માહેરે દરબાર, મોકલ્યા ધનવંત સોડની નારિ;
સરેહ બાગવા મનડા તણો, આબ્યા હેત હમયડામાં પણો. ૪૯૬

હુહા

તાહરે વિક્રમ બોલિયા; તાહરી સુણી વિખ્યાત;
આગલથી તે કિમ લહી, માહેરા મનની વાત ? ૪૯૭
કિમ અદષ્ટ વિદ્યા હલખી ? કિમ દીઠી માહેરી દેહ ?
માહારા સમ સાચું કહો, તમને પૂછું તેહ. ૪૯૮

તાહરે કામી જીયરી: સાંભળ રાખા મુજ;
મણુ સોક જિતી સર્ક, એહંવી માહેરી મુજ. ૪૯૯
પ્રતાપ ડંડ મુજ ઘેર છે, તે દુર્લભ છે દેવ;
તેહંથી જાણુ મધું મુને, નિલ કંઈ હું સેવ. ૫૦૦
રાજા કહે તે છે બસે, પ્રથમ સંદેહ મુઝ બાગ્ય,
ઝિયો સર્વ તો એક છે, તેહની મનમાં દાગિ. ૫૦૧

૪૯૬-૧ તે પાળી કે. પા. માં:-

પરથમ નારી નાહાયેને નમી, વસ્ત્ર રાવે રંગે રમી.
પછે માથે તેણીયે પતી, સવારે થાવા ગઈ સતી.
તેં કરાં કૂત તેં સપલાં લહાં, કામની આગલ માંડી કહાં.
સપલી કામની સરખી કહી, વાંહાંથી આનક તમને થઈ.

૪૯૬-૨ મનડા ફે. મન. ૪૯૬ પાળી પા. કે:-

તેણીયે પારણું લેવા કહા, મોકલ્યા હો મહીપત મહારાજ.

૪૯૭ માહારાં પા. કે. વીરગ સપલી પેર. ૪૯૮ તમનેં કે. પા. પુરું
એહ સંદેહ. ૪૯૯ સાંભળં પા. કહું વાત એક મુજ. ત્રણં પા. કે. તપાસું
ત્રણુ લોકને ૪૯૯ પાળી પા:-ત્રણુ લોકને જીતું અમો, એટલી સુખને આયે; ખીલ
બલીયા અતી પણા, તે સુખથી હારી ન્યે. ૫૦૦ ઘેર પા. પાસે. તેથીં કે. તેથી
મણુ નસ છે મુજ, સદા કંઈ હું સેવ. ૫૦૧ બાગ્ય કે. હિ પા. બાગ્ય.

દેખાડે તેહનું પારખું, તો ગાને મુઝ મન,
તે સંદેહ હું પૂછરા, આબો છું આ દિન. ૫૦૨
કહે કાચી: વચન કરો, આપો માહારે હાય,
દેખો તે બક્ષો ગુહનો, દેખાડું તુમ સાથ. ૫૦૩
વચન દીધું વિક્રમે, કાચી હાયે આપ,
જોતે કાપું કાચથી, સ્ત્રીહત્યાનું પાપ. ૫૦૪

ચોપાઈ

કાચી કહે: સાંભલ રે રાય ! જુઓ કૌતુક મંદિર માંય,
રાત્રી એટલે ખાઈ પાન, એટલે તિહાં આબો પરધાન. ૫૦૫
મજુસમાં ખાલ્યો તે રાય, પ્રધાનને દીધી પસામ,
આવો, બેસો, સુખે રહો, કામ હોઈ તે મુઝને કહો. ૫૦૬
વિક્રમ કરા મોહોલ જિહાં, મુઝને હવડાં મોહલ તિહાં,
વડી રાણી છે વિક્રમ તણી, તેસું ગ્રીત છે માહરે ધણી. ૫૦૭
જાવાનો નવિ પામું કામ, મજુષ આડે નથી તિહાં મામ.
કહાવે કાંડી વાર તે સાત, તેહને મેલ્યાની કચ્ચ ને વાત. ૫૦૮

૫૦૨ દેખાડે ખા. દેખાડો. ૫૦૩ ખા માં આ કડી નથી. ૫૦૪ ખા. કે માં વધારે:-

વચન રાત પરીયાં વણું, આપો માહારે હાય,
દેખો તે કહો છહાં, સુઝ કહું તમ સાથ.

૫૦૫- કાચી કહે વાત એક સાંભલે: સાચુ કહું આ દીસ,
જોલ ખાલો ગ્રીતે તમે, તો પરસન સદાયે ધર.

૫૦૫ ક્ર: જુઓ કૌતુક માહારા મંદિર માંય. ૫૦૫ ખા. રાત્રી. ૫ા. ૫૦૫ ૫૦૪ કે. ૫૦૫:-

સાંભલ કાચી માહારી વાત, આજ રાણીયે કાહાવી'તી ખાત;
સ્ત્રીહત્યાદિક ખાધા સમ, સદે મોહોલ જહું નહીં કમ ફ

૫૦૬ દીધી ખા. દીધો. ક્ર. કાંઈ કામ. ૫૦૭ મોહલ ખા. મુકે. ૫૦૮ મામ ખા. ભગ્ય. કહાવે૦ કે. ૫૦-મોહલાં તેડાં વાર જ સાત, કચ્ચને ૫ા. કરે છે.

ફલ

કહે કાચીઃ મળુસપર, આપ અસવારજ યાયો,
પ્રહાર કરો એ ડંડનો, મુખે મોહલમાં જાયો. ૫૦૯
તાલુ દીધું પેદીઈ, તેહમાં વિક્રમ પાસ,
ઉપરિ પરધાન બેઠો ફરિ, રાણિયે જાવા આય. ૫૧૦

ચોપાઈ

જાડી મળુસ પ્રહાર જવ કરી, તે રાણીને મેહલે ફરી;
રાણિઈ દીધાં બહુ માન, આસન, બેસણ ને સનમાન. ૫૧૧
આસણુ જેમ ગંગાઈ ગયો, સફલ જનમારો માહારો થયો;
દાદિ ઉઠી જોતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા જીવાટ. ૫૧૨
પ્રધાન રાત્ર તેહને ઘેર રજો, પોતે ફાટો, માતરકાલજ થયો.
રાણિ કહેઃ નિત્યે આવજો, રૂડી વાત બાવિઠ લાવજો. ૫૧૩
પ્રધાન જઈ મળુસે કથો, પ્રહાર ડંડો ઉપરિ કથો,
ચર્યા જોઈ રાજઈ પેર, આવ્યો પ્રધાન કાચીને ઘેર. ૫૧૪
વાટ જોશે વિક્રમરાય, એહવું કહીને થયો વિદાય.
મળુસથી કાલ્યો રાજન તેહ, મન તણે જાગે સંદેહ. ૫૧૫

૫૦૮-૧ પછી પા. ન મલે કેઠાણું કે કામ, તેા કંમ ચાથે અપણું કામ. ૫૦૯ ડંડનો
પા. કે. બે ડંડનો. ૫૧૦ પેદીઈ પા. પટારીયે. તેહમાં ૫૧. પોતે રાજ પાસ.
રાણિયે ૫૧. મોહલે મળવા આય. ૫૧૧ રાણિઈ ૦ કે. મનસા સીધી દીધાં બહુ
માન. ને સનમાન કે. પુરણ પાંત. આસન ૦-પા. હાજર દીધાં દેશ પાંત; આસણ
બેસણ હેલે ફરી, તે રાણી છે સૂણ સુંદરી. ૫૧૨ આજણુ ૦ કે. પા. આજ સંકટ
હેડાનો ગયો. ૫૧૩ તેહને પા. રાણી પો. કે પા. પુરણ પ્રતિ પરભાત જ થયો.
રાણી પા. વનીવા. નિત્યે ક્રૂ. છઠાં નિત્ય. પા. વેગ. રૂડી ૦ પા. કે. વધાઈ
આજલથી કાઢાવજો. ૫૧૪ પ્રધાન કે વછર. જોઈ પા. નરખા. ચર્યા પા. સધલી.
૫૧૪ પછી પા. માં ૫૧૪-૨ ની મતલબવાળી કહી છે. ૫૧૫ મળુસથી ૦ પા.
કે-નીકલો નરપત તાંહાંથી તેહ. ૫૧૫ પછી કે. પા. સતવહી તે સાંખી રહો,
મતી ઉત્તર કાઢોને નવ કહો.

રાજા કહે: મુઝ વાયા થાપ, પ્રતાપ ડંડ તૂ મુજને આપ,
સૂણો ખોલ તે વિક્રમ તણો, હરખ ઉપનો કાચીને ધણો. ૫૧૬
આપો ડંડ તે હેતે કરી, રાજા ઉપરિ મનસા ધરિ.
રાજાજીને નાવી આંચ, જિત્યો ડંડ ઘેર લાવ્યો પાંચ. ૫૧૭

દુહા

સાસુને ચરણે નચ્યો, ભલે કહી એ વાત,
જિત્યા ડંડ પ્રયત્ન મહુ, લુગમા વાધી ખ્યાત. ૫૧૮
જાગીર વગાડિ તિહાં ગયો, જિહાં હતી ત્રણ ભીત;
માથ્યા ડંડ ચર્ચ કરકડા, પછે યયો નિશિત. ૫૧૯
ચકવે રાજ્ય તેણે કર્યુ, અજિત રહ્યો નહિ કાય,
કચ્છો શાખો પોતા તણો, ભેચી લખે છે કાય ૫૨૦
ડંડ પાંચ એ જિતીયો, ઘયું ધરને જાણુ,
મોકલ્યું સિદ્ધાસન આપણું, ચમું અધિક કલ્યાણુ. ૫૨૧

૫૧૬ વાયા ૫૧ વચન જ. કૃષ્ણ એ પરતાપ ડંડ ૫૧૬ પછી છે. ૫૧-

કાચી કહે સાંભળ રે વાત, સૂચન થયા તાહારા મન કાજ
પરતાપ હક છે માહારે ઘેર, તુજને આપુ પ્રીતિ પેર,
ખીલ હક છતે જોડને, પ્રતાપ ડંડ આપુ તેડને
સૂત લોકમા શોખા જોડ, પચ ડંડે વગી છે તેડ,
માહારે મન હતુ એ વરત, તે મેં તુજને આપો તરત.

૫૧૭-૧ પછી ૫૧ કે સકર દુપ દેહના વાખીરો, પચ ડંડ પુને પામીરો.
૫૧૮-૧ ને બહલે કે મા પજુ તે પછી ૫૧ મા-માન દીધા મહીપતે ધણા, કહી
દમનીને વાત ૫૧૮-૨ ને બહલે કે મા અને તે પછી ૫૧ મા છતો જરા પ્રયત્ન
તણો ૫૧ વાધી છે ૫૧૯ જાગીર ૫૧ કે-વાગા જાગીર અતના જે ભારે હતી
ભીત મારયા ૫૧ કરી નાજી તે કરકડા પછે ૫૧ આપ ૫૨૦ ચકવે કૃષ્ણ
અખીન શાખો કે શાકો ૫૧ સાક પોતા તણો કે સાહસમા કાય ૫૧ ભેચે
૫૨૦ પછી ૫૧ અખીન આણુ દેશે કુરે, ધરે જન સીર રાયે, પરક દુખ ખોતો કુરે,
પરકમે તે ધાયે. ૫૨૧ ડંડ ૫૧ પચ ડંડ પરતાપથી ૫૨૧-૧ પછી ૫૧ મા અને
૫૨૧-૨ ને બહલે કે મા વધારે-કરામત જાણા કનખની, પાખો એ પરમાણુ

જડયા પંચ ઇંડ પાછલે, તે પાછળ ધરિનું છત,	
રતન, મણિ હીર જડયું, સ્ફટિક દેમમય જાળ.	૫૨૨
પાછળ બત્રીસે પુતલી, એક એક પે સાર,	
પાળું તેજના હાથમાં, શોભા અપરંપાર.	૫૨૩
માઢા પુણ્યથી પામીઈ, દેવ(તા)ને દુલભ એહ,	
સ્વર્ગ પુરીથી ઉતર્યું, શુભ સિંહાસન તેહ.	૫૨૪

૫૨૧-૨ આપણું પા. આપણી. વધુ પા. હીરા જડિત અમુલ. ૫૨૧ પછી પાઃ મુંદર શોભા તેહમાં, અત્રીસે તેજ અમુલ. ૫૨૨-કે. માં આ કડી ૫૨૩ પછી છે. તે પા. હો જડિયું છત; રતન પાઃ રતન જડિત છે અત્રી પણું. જાન પા. તરત. ૫૨૩-૧ ને બહાર છે. પા. માં નીચેના વધારિ—

હણમ એકે નવ રહી, ઘણે હંદ્રવત એહ,
મોનવ ક્રોડે ખમ્મ મહીપલી, દેવરૂપ થઈ રેહ
દેવત હંદ્રાસન તણું, એક તણું આસન,
મન રીતીને મોઢવું, ભૂપતને ભુવંન,
અંત્રીય વીર્માન તે ઉતરું, શુભ સભા મધ સાર,
પાછળ જડિતી પુતલી, પુરણ વીસ ને બાર.
સાક્ષાત્કાર કંચન તણું, જડાં રતન અમુલ્ય,
પરતુલ આકાર છે તેહનો, જેહેવું કમલનું દલ.
ફરફ મજા બત્રીસનું, અમુલ તેજ અપાર,
દાણે દાણે પુતલી, શણગાર સહિતે સાર.

૫૨૩ શોભા ને બહાર છે. પા. વચ્ચે વચેકે અંતઃ; શોભા કુણું ઠી સહે, શાન્ત સ્વરૂપે કંચ. ૫૨૩ પછી પા. માં ૫૨૨ ની લગભગ પુનરુક્તિ છે. ૫૨૪ પામીઈ પા. છે. પામીયો. કે. પા. દેવને. ૫૨૪ પછી કે. પાઃ

અધીપતીયે આવીય જોગનું, બેઠા એ આસન;
પછે સ્વરગ શાન ગણે, મહીપત જોને મંન.
સાક્ષીવાદને સાધ કરો, સ્વરગ ગણે બડ બુધ;
મધ્યગામાં આસન ગયું, જેહનું સ્ફુટ જલ.

પાઃ-ભાવર મગણા માંહી મણી, સહીજ સીરામણ સાર;
વીરબદ્ધ વીરેસ્વરો, દેવ વડો દાવસ-

એહવો પરાક્રમ જે કરે, તે ધરે સિંહાસન પાપ;
મન વિભારીને જુઓ, અધિક જુખ્ય ભોજરાય । ૫૨૫
એહ કયા જ સાંતળે, -કરે વિવધ પેરે દાન,
આ લોકે જસ પામર્યે, પર લોકે સનમાન. ૫૨૬
દુશ્મન તો ગંજે નહી, નહી ખીડા, દેહ રોગ,
ધર્મ સખા હવો જેહને, તે પામે અણ ભોગ. ૫૨૭
સહુથી મોટો ધર્મ છે, કરો વિચારી આપ,
વિક્રમે દિગ્વિજય કર્યો, (તે)પુણ્ય તણો પ્રતાપ. ૫૨૮

રામદાસ રાજસ વડો, મનજી સુવ મેહસંજી;
વાસણ કરા વંશમાં, પંચ કરે પરમાણુ.
દુષ્ટ સૂધે કાણુજ તણો, રાજસ જુણ દીધ રૂપ;
રામદાસ રાજસ વડો, ભલપણુ કરો જુપ.
તેણે તેહું મેહલું, આણી મન ઉઘાડ;
સામલખટ વાસે વસે, વાસ અમદાવાદ.
સામલખટ તેડાવીયા, હઈને ગાજાં માન;
ઠંડું વીક્રમ મહીમા વરણ્યો, દીખાં ઝાઝાં દાન.
સહીયાસન ખત્રીસી વસણવી, તે કરાવી રખીદાસ;
તે અંચ નૌતમ કરો, તે કવી સામલદાસ.
મથવી ક્ષી પસાય તે, અંન વસ દખણુ દાંન;
આ લોકે જસ પામર્યે, પર લોકે હરી નાંમ.
હંદે પુતલી ભોજ સૂજ, એહવો યથો તે રાયે.

૫૨૫ એહવો કે. પા. તેહવો. કરે કે. પા. કરો. તે ધરે કે. પા. તો ધરો.
૫૨૫-૨ કે. પા. મા નથી. ૫૨૬ એહ કયા જે. કે. પા. વીક્રમ મહીમા. કરો
કે. પા. આણી મનમાં બધવ. આજ કે. વ્યાધ રોક પાડિ નહી. (પા. ઠાંઠો ઉનો
ને ચોથીયો), તે સપને નામે લાવ. ૫૨૬ પાળ કે. પા.માં વધારે-

હરસીધી ધીરપા કરે, માહાંઝવેસ્વર નાય,
નાયે શીખે ને સાળજે, તેહને નવનીધી પર હાય.

૫૨૭ પી ૫૩૦ કડી કે.માં નથી. ૫૨૭ પા. દુશ્મનનો તો બચ નહી. ધર્મ
પા. ધર્મ સખાણો રામ છે. ૫૨૮ મેટો પા. મોહોહ. ફા. પા. જસ દીગવિજે.

ધર્મ ચણી લક્ષ્મી મળે; ધર્મ ચણી વણ લોક;
 જેહને પુણ્ય મનમાં વસ્યું, એક દિન નહિ શોક. ૫૨૯
 એક ગણું અહીં આપર્યે લક્ષ ગણું તિહાં થાય;
 પુણ્ય કર્યો સહુ સંગતે, સર્વે રંક ને રાય. ૫૩૦
 રામકથા નવું ચરિત્ર, સુણે નરનારી જન;
 એક એક અક્ષર સાંભલે, રેવાનું દરજન. ૫૩૧
 એહવાં પરાક્રમ જે કરે, તે બેસે આસન,
 કહિ કથા જે પુતલી, સુણીઈ બોજ રાજન. ૫૩૨
 એહવું કહીને પુતલી, હંસા ગઈ આકાશ,
 અણ કથા પુરણ ચર્ચ, કહે કવિ સામલદાસ. ૫૩૩

ઇતિશ્રી સિદ્ધાસનખત્રીસી કથામાં પંચહંડ સંપૂર્ણ.*

૫૩૦ ફા. એક નહું આપર્યે. સહુ સંગતે ખા. દિ. સખી સમું. સર્વે પા. સદુહ.
 ૫૩૦ પળી કે. પા. મા વધારેલ-

પરમારમ ને મીલડી, સાદાસિંહ ને સુર,
 દાવા જનને દલ વરો, નીરડુણ જનને ગુર.
 ચરિત્ર એહ ચીતમાં ધરે, કરે પુન્ય માદાદાન,
 આ લોકે સુખ પામસે, પરચીકે સનમાન.

૫૩૧-૨ કે. માં નથી. ૫૩૧ નરું ખા. બ્યેહેવું. રેવાનું દિ. પા. નાબદાનું
 ૫૩૨ પળી પા. માં વધારેલ-

મીંગેડ માલવી વીમ્બ શુભ, વેગનપુરમાં વાસ;
 પીતા પ્રયોગમ તણો, કહે કવી સામલદાસ.

૫૨૩ અણ પા. કે. એદ. ૫૨૩ પળી પા. માં વધારેલ-

રોવા વળતા સમજતા, દેહે કહીવા કર એક
 સામલ કહે જોડો સદુ. જય જય મીશુજી.

ઇતિશ્રી:-પા. સદીયાસન ખત્રીસી, ગીતમ ચરીરે, પરમારપ પુરાણે કી મો
 સામલદાસ ત્રીસીવાયાંય વાવ પંચ હંડ પુતલી દસા, સંપુરાણ સંવત ૧૮૪૪
 વરો વેસપ વદ ૧ સોમિ લીલે ત્રવાડી પીવાજર બુખાણ લીલ સંપુરાણ સનાપત.

* પાંચ હંડ કયાં કયાં દવા તેની વારવ-ની-૧ હંડખુંડ, લમવાઈ નરસિં; ૨ અછત
 હંડ, રાણસની પાસે, ૩ અમલ હંડ, રતનમંજરી ૪ રિષભ હંડ, પ્રાણપુ પુત્રી; ૫ મતાપ
 હંડ, કાપી કોપણ. (૧ જ્ઞાનહંડ પળ તેની પાસે દતો) ૭ અમલ હંડ, રેવદમની પાસે ૫૧

વાર્તા ૬ ક્રી-અખોલા રાણીની; પુતળી ચિત્રાંગના

કહા

શ્રી સારદાને નમું, ગણપતિ પૂજું પાપ;	
સિંહાસન બત્રીસમાં, વર્ણવું ચિત્રમણ.	૧
ચૂકવ્યો ન્યાય ગોવાલીઈ, ચયું ભોજને ભણ,	
તે હેઠલથી કાઢિયું, સિંહાસન પરમાણ.	૨
રત્નજડિત કંચન તણું, તેજ તણે નહોં પાર;	
તે પાછળ જડી પુતળી, પૂરણ વીસ ને બાર.	૩
લાબ્યો ભોજ સભા વિષે, મેલ્યા રાણા રાય,	
ખવળ બંધાવી ધર્મની, ઉચ્છવ મંગળ થાય.	૪
ઘેર ઘેર માલ્ય વાજિયાં, જિમ હોય વિવાહ જંગ;	
ટાડે તોરણ બાંધિયાં; અવનવી શોભા રંગ.	૫
ભોતિક પુરાણિક વેદિયા, મેલ્યા વિપ્ર અનેક;	
સિંહાસનઆસન તણું, મુહૂર્ત કહોં વિશેષ.	૬

૧ સારદાને ક. ને. હિ. સારદા તુજને: પા. શ્રી સારદાને રાણુ સ્તવું.
૨ ચૂકવ્યો ક. પા. સુકો ન્યાયો પેઢાદિયે. તેજ ને અપાર. પૂરણ
પા. બુધનીધ. ૪ મંગલ કે. અધકાં પા. વાંછયાં કે. વાંજણાં, પા. ગડગડે.
જંગ પા. ઘેર જંગ. અવનીં કે. રાજસ સુદો રંગ. પા. બાંધિયાં પા. માં વ્યાર-
બમાં નીચેની કીચો વધુ છે:-

શ્રીગણાધીપત્ય ગુણાનીધ, કેવ ક્રોડા દાતાર;
સીંદુર અને સોણીવ, મોલક અમૃત આદાર.
પીતા પંચાનન મળુ, ગીરજા માત ગુણનીધ;
લક્ષ લાભ લાયક લઈ, શ્રીય સતી સુધ, બુધ.
તેલીસ માઠ માંહિ ગઈ, પેહેલો ને પૂજ્ય;
ગુણનીધ નામ અણેચનું, રીધ સીધ કોરો રાય.
હંસવાહની માત છ, વેણા પુસ્તક પાણ્ય;
સાર કોરો મા સરસ્વતી, વદને આપો વાણ્ય.

૬ ભોતિક કે. ને હિ. ચોતિક. વેદિયા પા. પંડિતા. કહોં કે. હિ. આપો;

વીચે બાર ગઢ પોળ; ઉલ ઉપે મુલ હાટિ;
વર્ણાવર્ણુ વિશેષ, એક એક લુલુવી વાટિ;
ઉંચા મોહલ અવાસ, પાસ પાસ પુર મેડી,
દેવસ્થાન દરબાર, ખાસ ખીલળત દો દોહોડી;
વાપી કૂચ નિવાણુ, કમલવાડી જ્યાં ખીલે,
નિરમલ સરનાં નીર, તીર જઈ ગોખ જ કીચે.
રાજદાર રગમોહોલ, સેલ ધંદાસન દીસે.
શોભા શી કહુ કેવાસ, વાસ દેખી મન હીસે;
જેહવી હોઈ ગઢ લક, અક આકારે જોતે બણી;
સામળ કહે શોભાય, રાય વિક્રમ ઉજોણીધણી.
લખ્ય ખેતાલીસ ગજ, સાજ સહિત નેળળા;
વીસ લાખ વેડાગ; વાગે તુરગ તેળળા,
બાર લખ સમરથ રથ, અવનીઈ ફરતા;
પાય સહસ્ર પરધાન, માન મન મેહેર ધરતા;

૧૬

કે ચેઠક છે મોરાસી નહીં કે. હિ સત હીરે તેને શો શોક ૧૦ પજી
ખા મા વધારો-

દાતા કહેવો દયાનિધિ, ધીરવીર પ્રદધામ,
કહેવો પુન્ય પરમાસ્થી, કહેવો પ્રસ પરમમ

૧૧ મી કડી ખા મા આમ છે-

ધીરાગનાથ કહે ચરીત્ર, પુરપતી સાબવ પુન્ય પવીત્ર
હયકા માહી આણીને હેત, સખા માલી છે સતુ સમેત

૧૨ મી કડી ખા મા આમ છે-

શ્રીમાન્ક જુણવતી ગમ, માહાકાનેશ્વર જોતીર્ણિ
હરસીધ મોહોટી હામના, જે પુરે મનની કામના.
સદા મુક્તિપુરી માહા મુદ્ગ, ઉજોણી સીવપુર સમતુલ્ય
નવતેરી નગરીનો વાસ, લોક સહુને લીડ વીલાસ

૧૨ વાસ કે. ને હિ જસે કમલવાડી કે હિ જણુ વનવાડી ખીચે ગોળ
કે હિ ગોળ ઉજોણીધણી કે હિ ખા ઉજોણી કડી મન ખા સરસ ૧૩
એ સાથ (નવનુ પુરિમનુ ૩૫)

દત્ત સહસ્ર દીવાન, દાન ધન દીક્ષાદાયક;
 અષ્ટ ક્રાંતિ અસવાર; સાર પંચ ક્રાંતિ પાયક;
 સોળસે સામંત દાયો; રાયોત એક અમુત મણીને;
 પંડિત છે પા લખ, સાખ્ય બાકરણ બણીને;
 પાંચ સહસ્ર ભણે વેદ, બેદ નહી મન દુને;
 જોશી સોળ હજાર; સોલ મન અગમ જ મુને;
 સામળ કહે શોભા પુરમાં, સુર માંહે સુરનાયક જરૂયો,
 વિક્રમાન્નિત મહા અન્નિત બિ, વીર ધીર શોભે તસ્યો.

૧૭

સાત સહસ્ર સંગીત, શ્રીતસ્તુ વાગ્યં વાળે;
 નર્તકી નવ હજાર; ભાર ગુણીજન માળે;
 કવિજન જાતીક ભાટ; કાક કરે કે વિધના;
 પિંગળ પાઠ અમોલ, બોલ વિખાણે સિદ્ધના;
 નાટક ચેટક કે કાક, જોડ જુઈ સહુ રાયે;
 અપહરણ અપરંપાર, ગંધર્વ નિત્ય નિત નાયે;
 મેના પોપટ મોર, સોર સરજો સુધાવે;
 જોડમાં જોડ વિદ્યાય, આપગુણ માર્ગ જણાવે;
 પાલે રામ ધરમ્મ, પુત્ર મેળ નમ્ય મળે;
 આવે ધરતા દુઃખ, સુખ કરી ભાવદિ લેળે;
 કવિ સામળ સાચું વહે, સ્તુ વખાણ કરીઈ થણે;
 પાંચે પાતક જાય, સુણે વખાણ વિક્રમ તણું.

૧૮

૧૭ પાંચ સહસ્ર પા. પાંચ લાખ. દાયો કે. સારથી. રાયોત કે. પા. રાયા
 પરિતો-પા. પંડીત પુરા પાયો લાખ; ફા. માં આ રીતિ પડેલી જણાય છે. પાંચ
 સહસ્ર પા. વીસ સહસ્ર. સોલ મન-કે. સાર મત આગમ સૂત્ર. સુર માંહે-
 આ પાઠ ફા માં પાણુ લાભે છે, કાકણ તે વિના માપ ખૂટ છે. ૧૮ વાળે કે. હિ.
 વાયે. ગાળે કે. હિ. ગાયે. પા. ભારભર. કાક ફા. હાથ. વિખાણે ફા. બોલે. ફા.
 સીધના રમે. મને. ગંધર્વ-કે. હિ. પા. સાર સુખ નરતે (નૃત્ય) નાયે. સોર સરજો
 ફા. સરપો. વિદ્યાય કે. હિ. પા. વિદ્યા માપ. પાને-પા. રામરામ્ય સરીખડું.

ચોપાઈ

૩૫વંત રઢિયાણું ગામ, પીરજિત રાખનું તામ;—
 સહુ પ્રજાને મુખવિલાસ, વસે વર્ણ અદારે વાસ. ૧૯
 મધ્યે બગર વીચ માહે વાટિ, તિહાં એક તંખોલીહાટ.—
 તિહાં કહેવાય વિક્રમનો એક, પૂર્ણઈ છે લીરવનો ગોખ. ૨૦
 મુંદર તંખોલી શુભ વાન, વિક્રમ કરે નિલ વચે પાન;
 વોહરે પાન બાધાં ધર ભરે, મોઢા જનશ્યૂં મોઢા કરે. ૨૧
 ચેલીયાં ઉજ્જવલ તંખોલ, જોહવાં લે તેહવું તિહાં મોલ.
 સંખ્યા નિલ ધાયે જાહરે, જી દુકાન આવે તાહરે. ૨૨
 દુકાન તંખોલીનો ઠોર, આવી આપે તેહને મોહોર;
 આપી મોહોરને ખીડાં લે, મુંધાં મુંધાં કાંઈ નવિ કહે. ૨૩
 એમ કરતાં પિત્તા કે દિન, વિચાર કરે તંખોલી મન:
 છે રાણિ કે કોહની દાસ, દમ્ય થણો દિસે એ પાસ. ૨૪

૧૯ વીરજિત કે. હિ. દુખભંજન. મુખ કે. લીલ. ૧૯ પછી પા.નો વધારો—

વ્યાસ સરીયા સરવે વીમ, ગંગા સરીયા ભવાં લીમ.
 તેજપુંજ પરમ પ્રકાશ, વસંત ૧૫ તો બારે માસ.
 પત્ર સહસ્ર તો પ્રશોતરી, આઠ સદસ્ર તો અગ્નેતરી.
 અનમનીગમ શુભ માંછુ બણે, બારયસેદ વેદ સદુ બણે.
 પત્રી પત્રવટ અધીક અડે, મૌખાણણની રાહારે અડે.
 સદાવત તો સતર હજાર, ખીજે પુન્ય તો અપરમપાર.
 એન્દ્રપુરીથી અધીકી હોયે, ક્લી ન સકે મહીમા કોયે.
 એહેલું નખર અધીક અતુપ, કરે રાખ્ય વીક્રમ નર શુપ.

૨૦ વિક્રમનો કે. મંદરવનો. હિ. કે. કા. પા. તંખોલીનું. ૨૨ ચેલીયાં—
 કે.માં આ પંક્તિ નથી. લે. ૦ પા. વેચે તેહેવાં. નિલ પા. નાલ. ૨૩ આવી—કે. પા.
 આપે એક સોનાની મોહોર. દુકાન ૦ પા. રમકમ કરતી આવે ઠોર. આપી ૦ પા.
 એણે નહી, કરે નહીં મુલ્ય, કાંમ ન બણે કમલતું ફુલ. ૨૪ વીલા કે. પા. વોલા
 બહુ. વિચાર—કે. હિ. વિચારીયું તંખોલીયે મન. ૨૪ પછી પા.નો વધારો—હેતેથી

ખાવન બેઝેહનો બાણસ્યે, મુઝ ઉપરિ એ રાય આણસ્યે.
 માટે બેવરાવું ધરનાર, એ કાણુ છે? કાહની ધરનાર? ૨૫
 તુટંતાં પેહલુ સાધીઈ, સાળે પાલ આપે બાંધીઈ.
 ઉપની ચિંતા મનમાં ધણી, બેજ નારી એ છે કે તણી. ૨૬
 તેઓ ગોર પોતાનો ઘણ, સહેપે કહો એક મરમ;
 સ્ત્રીની પુઠે પુઠે જાઉ, રખે છતા તમે એહને યાઉ. ૨૭
 ધરનાર બેઠને આવજ્યો, નામકામ પૂછી લાવજ્યો;
 તે મુઝ આજળે રહેજે કથી, બીજુ કામ અધિકૂ તો નથી. ૨૮
 ખીડાં લઈને નારી જાઈ, પુઠે વિગ્ર તે વહની ચાપ;
 સૂંક્યુ ચહુટૂ મૂઝી પોગ, મૂઝી હાટ દુકાનની ઉળ. ૨૯
 મૂઝ્યો ધા દરવાજો ગામ, મૂઝ મહારણુ ફેરે કામ.
 અયોર વન છે મોટા પાહાડ, તે દેખીને મુજે હાડ. ૩૦
 વાપ સિંહ બોલે તે માહે, નય જાઈ કે વનમાં ત્યાંહે;
 જમણી લતા પર્વત ગભીર, ડાળાં વહે કિમ્બાના નીર. ૩૧

જાણે છે હેમ, પાન કમર ફોરે છે ઘેમ ૨૫ પછી પા-કોહોની પુત્રી, કોહોની વડુ,
 સમાચાર બેવરાવું સહુ ૨૫ મુઝ-કે હિ પા મુજ પાસે તરણીયા માગશે એ
 કોણુ-કે પુત્રી કોહોની ને કોહોની નાર ૨૭ તેડ-નોન્દા. તેડરો ગોર પોતાનો
 મીને હ ય, મોઝ્યો વીમ તે નારી સાથે કહો પા સમજ-યો સ્ત્રીની-કે હિ પા
 આ પક્ષિના બે ચરણુ ઉદરપુવટ છે. ૨૭-૧ પછી પા ખીડા આપા સ્ત્રીને હાય,
 મોઝ્યો વીમ તે નારી સાથ. ૨૮ ધરનાર કે. હિ ચર્યા નામકામ-કે નીરા
 ગર્યા એહની લાવને ૨૮-૧ પછી પા-કુણુ પિતાને કુણુ જ પતિ, કુણુ તાય
 બલે છે સતી. ૨૮-૨ ને જાહે કે.મ આ પક્ષિઓ વણુ છે —

રખે છતા રખે કોહોને યાઓ, બે બે રાક કે છે એ રોર,
 છે રખા, કે છે મોહોની, કે એ છે રાણી કોહોની.
 પુન્ડે એ રહેવાને કામ, માળાપ તણુ પુન્ડે નામ,
 ખીજું કામ આપણે નથી. અમી ભેષ આવો સરખી

૨૯ નારી પા જુવતી ૨૯ પુઠે કે હિ. ફેરે, ૩૦ મહ-કે. ચારી વન ફેરે
 કામ. ૩૧ સિંહ કે હિ સજ માહે પા. વાણુ નન્ય પા. કાચરના તો ને માણ

નિશા ઘેર અંધારી રાત, તિહાં નહિ કેા પશુ માનવી ભલ્ય;	
નથી ભણુતી નારી મર્મ, આગળ પોતે પાછળ બહા.	૩૨
કાહોનો ભય મનમાં નાણુતી, પાછળ વિષ્ણુ તે નથી ભણુતી,	
શુદ્ધ એક તે પર્વત માંહે, ઉઘાડી પેડી તે માંહે.	૩૩
પાછળથી વિષ્ણુ પેસી ગયો, સમાચાર જાને નવિ થયો.	
શુદ્ધ દહન તે તો ગઈ, પોતાને સ્થાનક જઈ રહી.	૩૪
વિષ્ણુ દીકા મોહોલ અવાસ, જેહવો શિવ તણો કેલાસ;	
જેહવું હોઈ ઇંદ્રાસન, જેહવું હોઈ અશોક જ વન.	૩૫
ઝાડિ, વાડિ, વાળ્યો ધણી, સ્ટેટ ધેડો કંચન તણી.	
ઠામ ઠામ વાળે મુદંગ, રાગ અલાપે નવલે રંગ.	૩૬
જેહવું રવિમંડલ ઉઘોત, તેહવા દીપક ઝગમગ જોતિ,	
રણો વિષ્ણુ વિચાર જ કરે, જિહાં કનકની ધેડો ફરે.	૩૭
સોળસે સરખા સાહેલડી, રમે રંગે વળગે એલડી;	
કેટલીક બરવા આવી નીર, ફરે ફૂદડી પેહેરી ચીર.	૩૮
કનક ધેડનો રેંટ જ ફરે, જાહેરે આણુ અબોક્ષાની કરે;	
ધેડ પોતાની મેળે ફરી, તે તો દ્રષ્ટે વિષ્ણુ ધરી.	૩૯
અનેક એહવાં કૌતિક હોઈ, તે તો બાહ્યણુ દ્રષ્ટે જોઈ;	
બરી નીર નારી આલિયાં, તે દિગ્ગજ દ્રષ્ટે ધાલિયાં.	૪૦

૩૨ નિશાં-કે. પશુ પખી નહીં મનવ ભલ્ય, કાળ અંધારી માત્રમ રાત. ૩૩ શુદ્ધાં-કે. પા. પર્વત લતા માંહે એક શુદ્ધાં. ૩૪ વિષ્ણુ કે. પંડિત. ૩૫ જેહવાં પા. જેહવો વાસવ કેરો વાસ. જેહવું-કે.માં આ પંક્તિ નથી. જેહવું પા. તેતાં ત્રણ ત પામે મન. ૩૬ ઝાડિ પા. દીડી નવલે પા. ફરે. ૩૭ તેહવાં પા. જેની ચંતાગણીની ભેત. ૩૮-૧ પા. પાનો વધારો:-

કેટલીક પુગલે પરીજંમ મીલ્ય, કેટલીકે માલે શુદ્ધનાં જીત.

કેટલીકે રડાં વાળં વાલે, કેટલીકે ઘેર નરતજ ચાલે.

નહીં પુરુષ અજ્ઞાની ભલ્ય, વનીતાની વીખાંજ એ વાત.

૩૮-૨ ફરે-કે. હિ. પા. ફરે રેંટકે લીવડની તીર. ૩૯ મી કડીને બદલે કે.માં આ એક જ પંક્તિ છે:-અબોક્ષા દેવી આણુ જ કરી, ધેડ પોતાની મેળે ફરી. પા.માં આ

તે નારીની ચોખા ધણી, જાણે આપછરા ઈંદજ તણી,
 વાટે જવા માંડી અલગિયો, જે વિષ તેહને વલગિયો. ૪૧
 તમે જાઉં મુને સાથે લેઈ, તમ સહુમાં અબોલા કેઈ?
 પાણિ ભરતાં દિધિ આડિ, તે અબોલા મુજને દેખાડિ. ૪૨
 પામી અચિરત દિઠા ઘણા: કિહાં લાગું આપણુને કર્મ?
 કિમં આભ્યે: આપણે એ સોમ? વાટે જતાં વળગું બંગ. ૪૩
 કહું પીછરી હો મહારાજ! બોલતાં મન આણે લાજ.
 અબોલા જુલે આ ધડિ, તે નથી કંઈ વાટમાં પડિ. ૪૪
 અમો છૂં સહુ તેહની દાસ, કરું કામ, રહું તે પાસ.
 પ્રાણણુ માટે કેહિયે પેર, જિમ આભ્યા તિમ જાઉં પેર. ૪૫
 ઉઠેકાલ યસે જાહરે, કારાગૃહ પડસે તાહરે;
 અબોલા તો છે મહા સતી, પુરુષ તણું મુખ જોતી નથી. ૪૬
 મુખ આગળ છે પરદા ચાર, વત આયસ્યું અપરંપાર;
 ચાર વાર બોલાવે જેહ, તે સંધાતે કરસે નેહ. ૪૭
 મન રીઝવે પોતે બોલસે, તાહરે આપ પરો બોલસે.
 માટે હુંસ જોવાની હોઈ, તે ઈચ્છા નવિ કરસે દોઈ. ૪૮
 નવિ સમજો પ્રાણણુ વિચાર, રાષ્ટ્ર રાખી સધળી નારી:
 અબોલા દેખાડો મુને, નહિવર લત્યા આપું તુને. ૪૯
 એહવું સાંભળી ચિંતા થઈ, એક અબોલા પાસે ગઈ:
 બાઈ બાહિર છે પ્રાણણુ એક, નથી જાન હરેમાં વિવેક. ૫૦

ગદ્ય રૂપમાં છે. ૪૧ જે-કે. જાણણુ વનીવાને વલગિયો. ૪૨ આડિ કે. દિ. આડ. ૪૨ પામી પદમાં વધારે-
 લીધું અબોલાજનું નામ, માહારે છે બેવાનું કામ. ૪૩ કિહાં પદ. કામની કહે
 લાગુ કર્યાં કરમ. આપણને કે. દિ. આપણે. પામી ૦ કે. જુલ વલગે તેમ દિઠા
 જણ ૪૪ કા. મહારાજ. જુલ કે. જુલો, દિ. જુલો આ પદ. જે. ૪૫-૧ પામી
 પાડ-દેવતાને દુરગળ દરજન, પરમેશ્વર જેહને પાસન. પ્રાણણુ પદ. પેદિત. ૪૬ યસે
 કે. હોડે. ૪૮ આજણુ કે. વ(પા)ડવ. ૫૦ નથી ૦ પદ. નથી વપુષે નીચાર વચે.

- કહે છે તમ રાણીને જોઈ, નહીતર પ્રાણ પોતાનો જોઈ;
વિપ્ર તણું વચન સાંખીઈ, અન્યને કારામૃદ નાંખીઈ. ૫૧
- જવો નવરાવો કુંડ મુઝાર, આફિણી જશે રણ બાહાર.
એમ સૂણિને આવી તિહાં, વિપ્ર રહ્યો રાકિને જિહાં. ૫૨
- માહારાજાં તમે આ કુંડે નાહો, પછે અબોલા પાસે જાઓ.
સાંભળતામાં આવ્યું હેત, પઓ કુંડમાં વજ સમેત. ૫૩
- જલ મધ્યે છુઆ જાહરે, કાઠિ બાહિર નાંખ્યો તાહરે.
- નેત્ર ઉધાડિ જુઈ વાટિ, દિઠું તે તંબોસિ-હાટ. ૫૪
- દીદુંતું તે સર્વે મયું, સમજાની ધેર તે થયું;
જિમ જાગ્યો તિમ પડિ છે દાળ, તિમ અગેયી હડી ઝાળ. ૫૫
- વળી નેત્ર ઉધાડી જોય, દીદુંતું તે તો નહિ જાઈ,
ચક્રદું નગર પોતાનું ગામ, જિહાંથી ગયો આવ્યો તે ઠામ. ૫૬
- પઓ પૃથ્વીપર ઝંપાપાત, ઘેર અધારી છે મધ્ય રાતિ;
કરે રુદન અતિસેં ધણું, નવિ ખંચે હેડું તેહ તણું. ૫૭
- નહી શૂન, નહી શૂન નેટિ, એમ કહિ હણે છે પેટ.
- તે સમે વિક્રમ મહારાજ, જુઈ ગામની અરયા કાંજ. ૫૮
- રૂવે વિપ્ર રુદયાથી ધડે, તે સ્વર વિક્રમને કાને પડે;
આજોટે, મૂકે નિશાસ, રાજા આવ્યો તેહની પાસ. ૫૯

પા જોયુ જોયુ ૫૨ પા જોયો રણ પા. તે. ૫૩ પા જોયો. ૫૪ પા તંબોસિનું
પા જિમં કે જગતામાં પડે જમ દાવ, અગે હડી જમણી ઝાવ ૫૫ તિમં
પા એમ હીકું તે આવ પપાવ નહિ પા દીકું નવ જિહાડીં કે. પાઝે આવ્યો
તેણે ઠામ ૫૭ ધારં કે કાવ નીરા અધારી સવ ૫૮ એમં કે મહાર ઝે
પોતાને પેટ ૫૮-૧ પછી પા નો વધારો-

મધ્યે આપણે આપોઆપ, તરણીનો લાગો છે તાપ,
મેહે વેદ વધો છે અટી, સરીદિ સુપ રહું છે નહીં રતી
પોતજો તને છે પ્રાણ, વનીતાના કનેદ વિધાણ.

૫૮-૨ તે સમે પા. એટલે જુઈ કે નીસરો ગામની પા નીરા ૫૯ રૂવે

વિપરીત આપ વિધેા છે વેપ, ખડગ હાથે ધરું છે એક;
જઈ આહાણની પાસે રહો, અચૂત બોધ મુંખમાંથી કહો: ૬૦

કુહા

રુદન કરો છો રાત્રિમાં, આવોટો છો ધરણ,
કાપા કરો છો અલખામણી, મન માગો છો મરણ. ૬૧
સ્તું થન કોણે કુટિયું? કે ગઈ પરણી નારી!
કે કાંઈ વાહણ જી જીવિયાં? કે કાંઈ હાહાકાર! ૬૨
કે વણવટ કોણે નઆ? કે દેહે વાપ્યો રોગ!
કે હરિદ્ર ગુઝને દમે! કે પુત્ર-મિત્ર-વિયોગ! ૬૩
કહો મન મૂકી મુઝને, હું લહું દુઃખનેા પાર;
પછે જે કશું થટે, કરીઈ આપ વિચાર. ૬૪

કે, રૂંદે વિમોહવા દુઃખ ચડેા (કયો), તે રાત્રી દૃષ્ટ પડેા ૧૨-૧ ને ખાસે પા:-

સેવક સાહે નથી સાચમાં, વાગ્ય કાહણું છે હાથમાં,
ધીર બીર પરમારથપુર, અછત સામઢ છે માહાર સૂર.
પડેા વીમ રૂંદે છે ભંડારિયે, તવશણ રાધેછ આપ્યો તાહેયે.

૬૦ ખાગ-કે. ને હિ. ખડગ કોહોણું આયુધ એક; પા. ચોલરે નહીં કા
મેપાન મેપ. ૬૨ કે કાંઈ હાહાકાર કે કે થયો બપડાર. ૬૩ હરિદ્ર હિ હરિદ્ર.
૬૪ ખી કહી કે.માં બામ છે. માહારા સમ મુઝને કોહો, બીવક જે નેદેવાસ; પછે
નેદ કરવો થટે તેદ કરીયે વીચાર. ૬૧ છોા પા. આડો વાપેા કાપા૦ પા. રુપ
નયુ છે તાહર, જે રાતા તાતા થયો. કે૦ પા. સી આતી છે પોઠ. ૧૨-૧ પી
૬૩ ને બદલે પા. માં વધારો —

કે-પરણી નારે પરહરો, કે કહીં લાની ઘોઠ,
કે લન હુદી તાહરી, કાંડાં પડેા જી ઘોઠ,
કે નાતે તુજ કડીયો, ફળેત થયો જી ફોઠ,
કે અખની લોા અમે, કે કરમ તણા છે લોખ.
માડાં ફૂટે છે કાપને, કાંડાં પડેા છે ધરણ,
એ તેદ કરે નવદાન-ગી, માં માને છે મરણ.

જોઈએ દુઃખ છે કેટલું, કરીઈ તેહનું તોય;
પ્રજા જઈઈ વિક્રમ કને, કહીઈ જઈને બોલ.
છળેણીમાં જે વસે, તેહને શી ચિંતાય;
જે દુઃખ હોઈ જેહને, તે બાળે વિક્રમરાય.
અન્યનું દુઃખ બાજી શકે, એહવું એહને મત;
પ્રજાતે જઈને કહો, સુખ થાસ્યે તે તરત.
વચન વિપ્રે સાંભલું, વણી ધુણાવું શીશ;
આપ રહે કાપે કરી, મહાર કચ્ચા દશ વીસ.

૬૫

૬૬

૬૭

૬૮

ચોપાઈ.

રાજાઈ ઝાલ્યો તે હાથ, દુઃખિયો બોલ્યો મહિપતિ સાથ:

હું પોઝાકું છું માહરે, તું બાઈ! મારગ જ તાહરે
તું વિક્રમનું કરે વખાણુ, મુઝને હપડે વાગે ખાણુ;
વિક્રમ તો મુઝને અધાય, એહથી બારે દુઃખ નવ જાય.

૬૯

૭૦

૬૫ પછી-કે. હિ. ખા. પછે સવ વિક્રમ કને કહી જોઈએ જે બોલ ૬૬ જે-
કે. કહે જઈ નરપત આખલે, દુખ બાળે એ રાય; હિ જે દુખ હોયે તે જઈ કહે-
૧૭ થાસ્યે તે, હિ. ખા. થઈ જાયે, કે હોઈ જાયે. અન્યનું-કે. સકલ હરણ સાખ
ને વાર જેહને વરત. ૬૮ સાંભલું કા. સાંભલી. વણી ધુણાવું કા. અને ધુણાવે
કાપે કરી કે એહ કહી. ૬૮ પછી પાઃ-

કંટ છાડા, કંટ પાપીયા, કંટ જીકાના ભેર,
કંટ હેર, કંટ લંપટા, કંટ રે ચીંતના ચાર,
નીપાણુ કરે વીક્રમ તણુ, નીરમલ કે' છે નામ,
દેહે દાખાદલ ઉપજે, કહે છે જે કરસે કામ.
હાથ પસે, હૈડું હણે, હોતે કરડે ઇય,
તજે માણુ તતખર થઈ, સભારે છે સીવ.

૬૯ તે પા. હેતે. હું પોઝાકું છું. કે. ખા. ખડયો પોઝાકું છું. ૭૦ મુઝને કે.
તમતમ મુઝને વાગે ખાણુ. પા. વાગે છે. એહથી-કે. બારે દુઃખ એથી કિમ જાય;
હિ. બારે દુઃખ એથી નહીં જાય. નવ પા. કમ.

બૂખ્યો તરચ્યો કાષ્ઠક જાઈ, શેર આટો અપાવે રાય;
 કે વળી કાવક આપે ધન, જિમ તિમ કરી મનાવે મન. ૭૧
 માહરે દુઃખ છે સાગર હરયું, તે નથી જાતૂ દેડે ધરયું,
 સીમેહેથી આખ્યો જૂ વાળ, તેણે પ્રાણુ કરું છું તાજ્ય ૭૨
 હવડાં કે ધરીઈ મરેશ, અતકાલ સાર્યું મેલેશ;
 તુઝ સાથે સાચૂ ખેલીઈ, મન તણો પરદો ખેલીઈ ૭૩
 માહરે હવો એક જનમાન, તે તો મુઝને દેતો માન;
 કાષ્ઠક નારી સાથે ગયો, તે મારગનો નવિ ભુ(મિ)યો ગયો. ૭૪
 નગર મેહલી તે રણુમા ગઈ, હું તે સાથે ચાલ્યો વહી;
 તે પડી મારગમાં જિમ, હું તે કંડે પડિયો તિમ. ૭૫
 તિહાં રચના મેં દીડી નવિ, કહી ન શકે કો મોટો કવિ,
 બાધો વાસ તે સીને ગામ, અધિષ્ઠાતા અખોલા નામ ૭૬
 નથી ગયો હું તેહની પાસ, મેં દીડી છે તેહની દાસ,
 ફાસી છે એહવી જેહની, રાણી હસ્યે કેવી તેહની ૭૭
 તે સાથે માડિ મેં રાડિ, અખોલા મુઝને કેખાડિ,
 કહે મને તું કુંડે નાહ, પછે અખોલા પાસે જા. ૭૮
 સાચૂ માની ખેલ સાખિયો, કાઠિ ચોટામાં નાખિયો
 તે મેહે રહેવાતૂ નથી, તજૂ પ્રાણુ માહરો સર્વથી. ૭૯
 એ તો સાચૂ ખોલ્યુ અમો, કાર્ય સિદ્ધ કરોને તમો.
 પરવશ આકર છો, કે ચોર, લખટ જાર હરામી ખોર. ૮૦

૭૧ માહક ખા જનીક શેર-કે. ખા આટિ શેર ખોસીકલ થાય કે વળી
 વાય કે. થોડું પહલું વળી ૭૨ વાળ ફા કે હું આજે તે નથી કે એમી તે
 કમ ચયે પદ ૭૪ તે તો-કે હિ તેણે મુજ સોપું(ખુ)ગ કામ ખા સપૂ
 કામ આપીને હાન. નારી ખા કામન લુણે ખા બૂમીયો ગયો કે તિ મોલ્યો
 ૭૫ તે પડિ-કે હિ. ખા તે પેડી મદિરમા જમ, હું તે કંડે પેડો લયમ. ૭૫ પછી
 ૫૮-તિહાં દીડી મેં લીલ વીલાસ, બાણે સુરનાયકનો વાસ ૭૬-૭૮ રાડિ કે દિ
 ખા રાડ ૭૮ ખા નાહો. જાણી તણું ખા તજણું ૮૦ ખોલું કે હિ ખા ખોલ્યા

કે પ્રાણી કે ગમાંતરું, તાકા છે ચત્રુ સાંતરું;
નથી ખીજો કે સાથે સાજ, વિકટ છે વિક્રમનું રાજ. ૮૧
અમસ્મું વાત કરેા છેા ઝાણી, વાહલુ હવડાં જાશે વાહી;
ખોટી થયે કાર્ય હારસ્યે, કોઈક જાણશે, કુટી મારસ્યે. ૮૨
કુલ જાગે તે કરોતે કામ, અમો પ્રાણુ તજ્જુ આ કામ.
મરવાનો હર્ષ મુઝને ધણો, મોટો દુખ મેહે નારી તણો. ૮૩

દુહા

વિક્રમ કહે: !વિપ્ર! સુપ્ત, મૂકા દુખની ધેર;
જે દિલિ તમો કામનિ, આજું તમારે ધેર. ૮૪
પ્રતિજ્ઞા મન માહરે, કરવું નિથે કામ;
મન વિશ્વાસ આણે ખરો, વિક્રમ માહરું નામ. ૮૫
ચોર લેપટ જાણે તમો, તે સર્વે મુઝ પાસ,
જે જોવા જાણે તમો, તેહ કરું તુમ દાસ. ૮૬
કગારો મુઝને કલો, રજે ધરો તે ચોક,
તેહનું દુઃખ હોઈ મુઝને, તીર્થવત યાત્ર્યેશ્વર કોક. ૮૭

૮૧ પછી પા: હવડાં કે ચોટી ચીત ચડે, પાટ વાહારો ધરી એકે ધડે.
નીરાચર્યાએ આને રાયે, તો વાહારા મેહેરા ચારે.
રાત્ર એક ધરી નવ સૂયે, આખી રાત્ર નીરાચર્યા જીયે.

૮૨ અમસ્મું પા દલથી. કાણી કે. અહીં, કુટી મારસ્યે. કે. મારી નાખશે.
૮૩ જાગે કે. હિ. પા. છુટે. મેહે નારી તણો કે. હિ. સ્ત્રી દોઢા તણો. ૮૫-૮૬
જાણે કે. પા. કંડા. જોવા-કે. પા. જે નારી જોઈ તમે, તેહ કરું તુમ દાસ.
૮૭ પછી પા. મા વધારે—

તુને જોવાનો ઝોરતો, મીઠાને તે પાર.

કાનર કરે હનુરયે નીચે વાહારી નારવ

૮૭ કગારા પા દુકારા કલો પા કરા તે ચોક પા મન તો. ફા. તિર્થવત
કે. સુકીત મત. ૮૭ તેહનું પા એક દુપડું બાંધું નહીં. ૮૭ પછી પા. ચારો
સાય ચીલા તલે, સત સમાવો ચોક.

આણું અળોડા તુઝ ધરે, તાહરે પીયું નીર;
વાયા હું ચૂકું નહી, જાણે વિક્રમવીર. ૮૮

ચોપાઈ

તાહરે ખાંઠાણુ દરખ્યો ધણું, વચન સાંભળી વિક્રમ તણું;
સંતોખાણો તે દિગરાય, એહવું બોલ્યા જાહરે રાય. ૮૯
આવી ખાંઠાણુને મન સૂઝ, માંહે માંહિ માંહિ તુઝ;
જે નારિની સાથે ગવા, દીડી રચના સુખિયા થયા. ૯૦
તે નારી દેખાડો આજ, સભ સરશે તમારું 'કાજ'.
વાત કરતે દિન વહી મયો, અરુણુ અસ્ત સંધ્યા સમે થયો. ૯૧
ખડગ કોહોણું કરમાં ધરવું વિગ્ર સાથે પ્રવાણુજ કરવું;
કા આગળ નવિ કહેસ્યો મર્મ, ચાલો મનમાં જાણિ મર્મ. ૯૨
પેઢલા દિનની વેલા મર્મ, રવા ઉમા બાજરે જર્મ;
નારી આવી લેવા પાન, તાહરે ખાંઠાણુ કીધી સાન. ૯૩
'ઉ' આ કહી દેખાડી હાય, ચાલ્યે શૂપ તે તેની સાથ.
ખાંઠાણુને કીધો વાયદો, નવિ કહેશે કાંઈને કાયદો. ૯૪

૮૯ એહવું કે. હિ. પા. બેહુએ આગા, રાજસભાય; પા. રાજદવાર સમીપે
નપ. ૯૦-૯૧ ને બદલે પા:-

ખાનખાન મેવા પકવાન, સત પરકાર કરાં સનમાન,
રાગતાનમાં જો રમે, સમીપ આવ્યે; સંધ્યા સમે.
નરપતના મનમાં છે નેહ, આગા ચક્રા માંહી બેહ.
ચોક વીરો ચડેડ છે વાહ, હેડે તુબીલીનું લાહ.

૯૧ તમારું કે. હિ. આપરણું. અરુણું કે. અરુણુ દેવ અસ્તંગત થં
૯૨ કહેસ્યો કે. બાગો. ૯૩ તાહરે પા. કરી સમસા વીક્રમ સાન. ૯૪-૧
બદલે પા:-

લીધાં પાન ને પાણી વહી, વીયે દેખાડી આંખલી.
કાંચવાળી જો ખેલે જાયે, રાજ તેહની કંડે યાયે.
મહારાજ સુણેઆંહારેને રાજ, કાઆગલ નાયકેરો પાવ.

આલી જઈ આગળ કામની, અમાર ઘેર નિશા જામની;
મામ નગર વન વોલ્યા પાહાડ, આવી તિહાં પર્વતની આડિ. ૯૫
ગઈ સુદામાં નારી અનૂપ, તે પાછળથી પેઠા બૂપ;
કહી'તી તેવી રચના જોઈ, રણે રાઈ મનડામાં મોહી. ૯૬
કરી ન શકે કોયે વખાણુ, ન્યાઈ વિપ્ર તજતો'તો પ્રાણુ;
આ રચના કે દેવે રચી, બરી નયન બુધ મન મર્યા. ૯૭
કિમ વૈકુંઠ નીપનું આવડું? ફરતું દીકું તિહાં દાવડું;
જડયાં રત્ન જવેરવત ભેડ, કનક તણી તે ફરતી ઘેડ. ૯૮
મપક વરણાં પેહેરણુ ચીર, આવી નાર બરવાને નીર;
આણુ દીધી અખોલા તણી, ફરતું દાવડું તે આદણી. ૯૯
વળી નારી તે પાણી બરતું, દેખી રાખનું હથડું ઠરતું.
જીઈ પણુ દીઠો રાજન, થયુ ઉચટ ને હરખ્યું મન. ૧૦૦
બેઠાં રાણી આણી ગર્વ, ગઈ પાસે સાહેલી સર્વ;
રાણી જેવું લમમાં રૂપ, તેથી અધિકા કે આંગ્યો બૂપ. ૧૦૧
નથી મુખે તે તો જોલતો, હેડાતો પટ નથી જોલતો;
કહો તો સ્વાગત કીજઈ, હેતે આસન શુભ દીજઈ. ૧૦૨

કાલ્ય અખો નીશા આનસૂ, લાડી તે તાડરે લાવસૂ.

કરી વાયદો સાધ્યો વીર, ધક કર ગોતાનું પીર

૬૪ કહેસો કે જહેસો મા. ૬૫ આલીં ખા અગલ તે કામન જામની, ઘેર નિશા જામ જામની. ૬૬ વન વોલ્યા ખા. વોલ્યા બહુ. ૬૭-૭૭-૧ પછી ખા - માહા સોજા મેહન માનની, જોડની સરહ નીશા જામની. ૬૭ પછી ખા.-નોહે માનની કોયેક દેન, કોયેક સ્ત્રી સ્વરૂપી સેવ. ૬૮ કિમ ખા દીસે અદ્રાસન આવડું જાઓ કે. હિ. ધ સય ઉભો તેને બેડ. ૬૯ ફરતું દાવડું તે કે બેડ ફરી આપે. ૧૦૦-૧ પછી ખા -

મન વીચાર કરે મહીપતી, દીસે અખોલા સાચી સતી

જોડના નામથી દાવડ ફરે, નક તણી જલ્યા ઘેડો બેરે

૧૦૦ થયુ કે હિ થયો ૧૦૦-૧ રાણીં ફર મા આ પકિત નથી ૧૦૨ નથીં ફર મા આ પકિત નથી. ૧૦૨-૧ પછી ખા -

કહે એ આખો આપે ધડ, કે જાણે સરહનો ચડ.

અમુલક અણુઓ પાટ, બેસણ માંજો સોનાપાટ.	
રાત્ર બેઠા આસન જઈ, મુખથી વલ્લવી વાણી કહી:	૧૦૩
અરે દાસીઓ! હો છે માન, આપો છે આસન જલપાન;	
તાહરી અબોલા રાણી જેઠ, કિમ બેઠી છે ધરમાં તેઠ !	૧૦૪
કહે વિક્રમ આવ્યા છે ઘેર, કચ્છ સમર્પ રૂડી પેર;	
ખાંધી બેઠી પડદા આજ, આંખો છૂં છેડાવા કાજ.	૧૦૫
દાસી સહુ જોવાને મળે, પડદેથી રાણી સાંભળે.	
સૂણી વાત ચડી છે રીસ, પગની જવાબ લાગી રીસ.	૧૦૬
રાણી કહે દાસીને વાણી, તાહરા દેશમાં તાહરી આણી;	
નગર ઉજેણી તાહરું ભેર, અહાં આવ્યો તે માહરો ચોર.	૧૦૭
ચાર પોહોર તો વાચા લેય, પ્રાતુરકાચ કારાગૃહ દેય;	
બંધીગત તમારી હોઈ, ગંધ બરેડો નવિ લહે કોઈ.	૧૦૮
જાણું છું સતવાદી રાઉ, જિમ આવ્યા તિમ પાછા જાઉ;	
નહી બાજું હું માહરું યત, વાહણે દેહી કારાગૃહ તરત.	૧૦૯

કે આવ્યો વાણુ કે વાયે, કે ટુવેર વણુની કાયે,
કે બુધીશર કે આરબુન, દેવરૂપ દીસે દરબન.

૧૦૨ પછી પા:-

કાહો તો પોહોડાં દીએ પાન, મનોહર જાણી દીધા માન.

રાણી કહે નીશચરમા બુધો, રો પાણી પોવાણુ પુલ.

૧૦૩ અણુઓ. કે. શિ. પા. પથરાધ્યા. બેસણું કે. કનક તલો નાંદવા

એક પાટ. રાત્ર કે. અધિપતિ. વલ્લવી પા. અમૃતવત. ૧૦૪-૧૦૪-૧ પા.ના નથી.

૧૦૫ પછી કે. માં આ પંચિ વધુ છે:-રૂંદ રૂંદી બેઠી છે ધોડો, અંદાસ રવારુ હું

તે તણો. ૧૦૬ દાસી કે. મલુની, શિ: પા. સખી. પડદેથી પા. કપરથી. ૧૦૭

આવો પા. આવે. ૧૦૮ પા. લેય, લેયું. દેયું પા. દેસ. બંધીગતન કે. બંધીખાનાની

ગત હોય. પા. રાયો નયો. ૧૦૯ પછી પા. ના વધારો:-

લેયા નથી લાવ્યો પરસાદ, હવારવા આવ્યો હું નાદ.

બેસ પાસ આવે તો હેત, બલ હોલે તો નીલમ ચેત.

૧૦૪ પછી પા:-રોહો અમે તો અમે તો નયો, રહાં થઈ માદાં દુરીયા યાવો.

- રાજા કહે: સાંભળ રે સતી ! તાહરો કુણ પિતા ? કે પતિ ?
 વચન બોલ બોલે જોટલા, કારાગૃહ નાંખ્યા કેટલા ? ૧૧૦
- તાહરે દાસી તેડી ગઈ, બંદીખાને જઈ ઉભી રહી;
 વિક્રમે જોયો તેહનો ફેર, દીઠા અષ્ટ ચત ઉપર તેર. ૧૧૧
- મોટાં વર્તા ને દુઃખના કર્યા, વિક્રમ સાહમ્ જોધને હસ્યા;
 પરદુઃખભંજન તમે કેહેવાયો, જો અબને મુકાવી બાયો. ૧૧૨
- રાજા કહે: પત્ર ચુકાવસ્યું, તમ સહુકોને મુકાવસ્યું.
 દેઈ વચન નીકસિયાં બહાર, આવ્યા પાસ પરદાને ઠાર. ૧૧૩
- રાજા જઈ ખેડા તે પાટ, કહે પરદા બાંધ્યા ત્યા માટ ?
 ત્યા માટે કારાગૃહ રખો ? તે વાત મુઠ આગળ બખો. ૧૧૪
- રાણીની બોલી સહચરી: માનો વાત વિક્રમ મન ખરી;
 મોટા છે અવંતીના ધણી, સૂણે ઉતપત્ત રાણી તણી: ૧૧૫
- સૂર્યપર્વ હતું એક દિસ, મળી જોગણીયો દસવીસ;
 એહાં બદકાલીનું સ્થાનક હતું, રહે પર્વે મંગલ્ય ચતું. ૧૧૬

૧૧૦ રાજા પા. સતવાદી. ૧૧૧ ફેર પા. પેદર. અષ્ટ ચત કે. આદર્સે. ૧૧૨-૧
 પછી કે. મા. ના પંક્તિ વધુ છે: નાજ લઈજિણો પામ્યા લામ, નાવા આજ અમારે
 બાજ. ૧૧૨-૧ પછી પા. :-

પરદુઃખભંજનને કારણે, આવ્યા છો બેહેને બારણે.
 એહડ પત્ર જો ચૂકાવયો, તો અમ દુષીયાને મુમવરો.
 નાણુ દીસે અમારુ દુખ, કરવા આવ્યા છોઈ ચૂક.

પરદુઃખભંજન તમે પા. દુખભંજન દલા. ૧૧૩ ચૂકાવસ્યુ. પા. તમે ચૂકયો.
 તમે પા. આણુયે તમે મુકરો ૧૧૩ પત્ર કે. હિ. તપ. પાસ કે હિ. નાસન.
 ૧૧૪ તેં કે. બુપત કહે વાણી બખો. ૧૧૫ સણી પા. સતી. કે. હિ. અખોલા.
 ૧૧૬ જોગણી ફા. નાગણીયો. મંગલ્ય કે. નીત મગલ; પા. મેવાપ. ૧૧૬-૧ પછી પા. :-

નાહાવા આવતા મોહોટાદેવ, કરતાસત્ર તણી મુખ સેવ.
 શોભી રહેવી સમગ્રી મદ, પુખ તણી તો યાદી
 પરચટ પોદોડુ દુડ પીડ, દેવત તેહેમં અડક દીઠ.

સર્વ યલિયાં તે હુંદે નાહિ, સોભા રૂડી નૌતમ થાય;
 ભોગણિયે મૃતિકા કર ધરી, રમત્ય રમતાં પુતલિયો કરી. ૧૧૯
 કાણે પાંચ, કાણે દસ ભાર, કાણે વીસ, કાણે બે ચારિ;
 સહુ યજી એક નાહની ધડી, એક તેમાં દેહડી વડી. ૧૨૦
 રમત્ય રમી જાહરે ચાલિયાં, પુતલિયો દ્રષ્ટે ધાલિયા;
 અમૃત દ્રષ્ટે ભોયું ફરી, જડ હુતી તે ચેતન કરી. ૧૨૧
 સોભા સ્થાનક રચી આપિયો, રહો ઈલા સ્થિર કરી યાપિયો;
 લધુ, દીર્ઘ, ધડી તે બેહ, સહુ શિરોમણુ સ્માપી તેહ. ૧૨૨
 બીજી સખિયો કરે સહુ સેવ, નહી લોપે માનવ કે દેવ;
 જે દા નર ઇલાં આવી અદે, તે તરત કારાગૃહ પડે. ૧૨૩
 એમ કરતા જિતે જે દાય, તો વનિતા વશ્ય તેહને હોય;
 વશ્ય મેવા સિધ વિધ બહાર, આપે ભોમ સર્વ અપરંપાર. ૧૨૪
 દર્શ વરદાન યોગણી ગયાં, તે દાદેથી (અમે) ઇલાં રહ્યાં.
 રાણી આપ મન માહે ધરયું, અભોલ વ્રત પોતે આચર્યું. ૧૨૫
 પુરુષસંગ રાણી નબ્ય કરે, સતીવ્રત પોતે આચરે;
 પુરુષ નામ નવિ ઝાલે હાથ, નવિ બેલે કેા તરની સાથ. ૧૨૬

૧૧૯ કા સહુ યજી કા સહુ વચને ૧૧૯-૧ પછી જા મા વધારો-કુણે વીસ
 ને કુણે ત્રીસ, રમત કરી તેણે તે દીસ. એક તેહમાં કે મહોકારીયે એક મોગી
 ધડી, પા. વીધાણુ ઉપમા તે તો વડી, તેહમાં રૂપ તો અપરંપાર, સહુના તે કીધી
 સરસ ૧૧૯ જડ હુતી કા. હિ જે હુતિ. ચેતન કા હિ ચેતન ૧૨૦ સોભા
 કે રમ(ત્ય) રહો પા તેહ જમ તેહનો ચાપીરો, કે આ સ્થાન માહે ચાપીરો.
 ૧૨૦ લધુ પા સ્વરૂપ રૂપ શુભ હુતા બેહ ૧૨૦ પછી પા-બીજી સખિયો તેહની
 દાસ, વ્રત કરી રાણી જે પાસ. ૧૨૧ બીજી પા સજા લેહ ફરેજ સેવ ૧૨૨ તો-
 કે. એ રાણી તેહને વશ હોયે, કા તો અમે વશ તેહને હોય વશ મેવા રીવ
 નીધ કે રાજ વેળા રીધ્ય સ્થાન આપે કે હિ આપ્યા મેવા પા નાનુસણ
 આપે પા જાનપાન બીજી અપરંપાર ૧૨૩ ગયા પા નો તે પા. છતે
 તે તાહરો પતી ચારે ૧૨૩-૧ પછી પા-તાહાર સુધી રહેજો આ કામ, લેહ ન
 ચકે કે તાહાર નામ. ૧૨૩-૨ રાણી આપ-ન. કે. મહુનીએ

જુલોચુકા નર આવે સોય, આગળથી ચેતાની જોય;
જો છવવું તો હવડાં જાયો, વાહિણે પડો કારાગૃહ માંહે. ૧૨૫
હુસ કરી બોલાવા અડે, તે નર કારાગૃહમાં પડે;
પડે હોડિથી રાવ ને રાંક, તેહમાં શો અમારો વાંક ? ૧૨૬
સક્ષે કલો ઉપદેશ, સાંભળોજી ચિકમ નરેશ ।
મન ગમે તો મારમ લહો, રૂં ગમે તો વાસો રહો. ૧૨૭
મનમાં કરી જુવો વિચાર, એક રાત્ર રહેસ્યો આ કાર;
જો રાણીને બોલાવસ્યો; પડદા ચારે બોલાવસ્યો; ૧૨૮
તો આવી બેસે તમ પાસ, ચાપ તમારી આપે દાસ;
કરસ્યો પરપંચ અડકા બેઠ, પણ રાણી નહિ બોલે વેઠ. ૧૨૯
નહિ બોલે તમારી સાથ, તાહરે ધસસ્યો બેહુ હાથ;
જેહવી ગતિ કારાગૃહ હસ્યે, તેહવી મત્ત તમારી ધસ્યે. ૧૩૦
આગળથી ચેતાવું અખો, મન જાણો તે કરજ્યો તમે।
એહવી વાણી સીધં જણી, તે એકચિત્તે ચિકમે સુણી. ૧૩૧

૧૨૫ સોય ખા. કોય. ચેતાની ખા ચેતાજી જે છવવું તો જા જે છવવું
પડો કે ખા પડો. ૧૨૬ તે નર કે તે હુસ પોતાની હેઠ હે તે નર ખા
અડકારી ૧૨૭ સાંભળોજી કે સાંભળ નીરમળ નૃપ નરેશ. મન ગમે-કે ગમે
તો જાયો, ગમે તો રહો, રામ વીચાર બેમાથી કોહો ૧૨૮ મનમાં-કે ચતુર છો
મન નરો વિચાર. બોલાવસ્યો કે. ખા છાડાવસ્યો. ૧૨૯ ચાપ-કે. ખા. મૂલ ખરીદી
હોયે દાસ અડકા ખા ડાહ્યાપણ ૧૩૦ ધસસ્યો બેહુ કે. ખા ધસવા પડશે જેહવી
ગતિ કે. હિ ખા જોયુ તમે ૧૩૧ ચિકમે સુણી કે રામ મન મણી ૧૩૧-૧ પછી
ખા મા વધારો -

અઝીયો દરો સરવે સાથ, માથે છે સકિનો હાથ,
અમારી નર લોપે આણ, પરપંચ પાખડી ડે માણ
કાયે- આસ્થે દેવ સ્વરૂપ, તે લોખંચે બામન જુપ
જેઠા માનવી હુજાજ કરે, નીચે તે વણૂ રૂટે મરે
હુ તો સતવાદી છે રામ, જમ આચ્યા તમ પાછા અરા
જુણવત વણૂ છે ગામ, નીરમળ નાર અખોના નામ.
એ સમા અક્ષપતી છે અલી, સમી માવી રીંદામણી

વાર્તા ૬૬-અબોલા રાણીની; પુતળી ચિનાગના ૩૨૩

(તુમ) દાસી આગળ નવિ કહું, તે નહી માહરુ તોવ,
રાણી દે હુંકારડો, (તો) અવૌકિક બોનૂ બોલ. ૧૩૭

ચોપાઈ

કહે. દાસી સાચુ કહૂ અમે, થેના દીસો રાજ તમે;
કમ રાણી હુંકારો દીયે, (તો) પરદા ચાર કિમ બાધ્યા રહે ? ૧૩૮

કહે વાત રાણીને બાઈ, તારે ચવાય તેવી તૂ થાય,
જો હોયે માત તણી દીકરી, પ્રતિજ્ઞા પાલે દદ કરી. ૧૩૯

હૂ કહૂ વાત લે મનમાં લહેસ, હુંકારો તૂ નન્ય બોલેસ,
કાને કાલ્ય શોભે છે તુને, તે હુંકારો દેસે મુને. ૧૪૦

મોહો, તો તો પુષ્પે ૧૮ ૧૩૭ અવૌકિક કે બચારે- તો પા. કહી નેધરે છે
બોન ૧૩૮ દીસો રાજ તમે કે તમને દીડા અમે ૧૩૯ પછી પા મા વધારો -

તમ સરખા આન્યા અને, વીધાય કરતા વાત વલે,
તેહે બાધ્યા કુપે નકા, પાપી થઈ બધીયે પડા.
એમ બોલે તો સાતુ વરત, તમ સાથે મ્યમ બોલે તત ?
મ્યમે કામુલ અદકા આપ, મના દીસે તમારા પાપ
કામ ધર કરા ચૂકસો, રાજવેળવ મલીપલ મુકસો.
લનોપતો રોજા પાડ, મન નહી રીડ રાણી તહું
નહી બોલે નહી સાતુ જીને, હેત નહી એહેનું મન મોહે

૧૩' કહે-પા મહે રાજ રાણીયે જાને. થાય પા મને દદ પા મા નથી.
૧૩૬ મી મીને બદલે ફા મા આ પક્ષિ છે -કહે વાત રાણીયે માત તણી દીકરી,
મતિજ્ઞા પાને દદ કરી આનુ માપ વલે છે તેમ અર્થ સ્પષ્ટ નથી હિ. નો પાદ
તથા સદર્ભે લેતા ઉપરની એ કહીને બદલે લહીઆએ એક પક્ષિ લખી જણાય છે
કે મા અ. કહીને સ્થાને નીચેની જે કહીએ છે -

તમ સરખા મહી આપ્યા દાડ, દાડી મહે છે પડદા ઊડ,
દાસી રાણી પાસે જાયો, મહીયે તારે ચવાય તેવી તુ થાયો
માનુની વાહાજ મન મેહરૂ, પડદા ચાર લવડા ઊડચૂ,
હોને તારી માની દીકરી તો પ્રતિજ્ઞા પાને ખરી

૧૩ પછી પા. પાવ જે વાહાજ પાણી વરત, રપે બેવતી વચ પી વરત ૧૪૦ ફા

- કરી વાત રાજાઈ અસી, ખડખડ નારિયો સહુ તે હસીઃ
અમો જાણતાં તું ચતુરસુબાણ, કહી વાત તે અમિ અબાણ. ૧૪૧
- ધડી જાણ્ય ને કનક જ તણી, વેહ વાત સાંભળાયે ધણી.
વિક્રમ હરખ્યો મનમાં ધણું, ધરયું ખ્યાન વેતાલ જ તણું ૧૪૨
- એકો જાણ્ય ઉપરિ તે જઈ, તે ખબર કાઢોને નવિ ધઈ. ૧૪૩

હુંહા.

- વિક્રમ વાણી બોલિયાઃ સુણિ રાણીની જાણ્ય !
હું વાત એકે ગુજને કહું, તું હુંકારો આણ્ય. ૧૪૪
- જાણ્ય કહેઃ વિક્રમ ! વીર તું, પરદુઃખભંજનુદાર,
સહોદર પરનારીના, પ્રાક્રમ અપરંપાર. ૧૪૫
- રાણી મુરખ માહરી, ચિતે ચેત્રક હુલેવાય,
ગુઝ સરિખો તે કિઠાં થલે ! આવી લાગે પાય. ૧૪૬
- અવતારિક છો ધંદના, સહુ માનવમાં દેવ,
તે રાણી નથી જાણતી, નહીતર કરે તમ સેવ. ૧૪૭
- અમામ, ગંગા ને ગોમતી, વેહ તણું દુઝ લેશ,
વાત કરો વિક્રમ તમે, હું હુંકારો દેશ. ૧૪૮
- અચિરીજ પામી નારી સહુ, બોલી જાણ્ય વચન,
સહુ કેા સાંભળવા રહી, મુખ બોલે રાજન. ૧૪૯

છલેસ. પણ હુંકારો— ૧૪૧ અસી ફા. એસકિ પા. ધણી. નારિયો ફા. નારયો, પા. સહીયરો. જણતાં ૩ કે. જાણવાતાં. ૧૪૨-૧ પછી પા. જડ ૧૫ કમ ચેતન થાય, વેલા બોલ બોલો રૂં રાયે. ૧૪૪ સુણિ પા. સુણ. તું પા. મુઝ. ૧૪૫ જાણ્ય પા. બોલી જાણ્ય તે બોલો શુણે. ૧૪૫ પછી પા. પૂંચ દંડ તે છતીયા, જુમતે કાધી જાત, સાકં લવાણી સાદાસમાં, એ માનની કુંજુ માત. ૧૪૬ ચિતે ૦ ફા. કંઠી જાણ્યે, ગુજ ૦ કે. એકને તમ સરખિડ ફા. નહિ તેા તુજ સરખો ૧૪૭ સહુ ૦ પા. માનવ કેરા રાયે. ૧૪૮ વાત ૦-કે. વાત કહો વિક્રમ વડા. ૧૪૮ પછી પા:-મુરખ ધણી તે માનની, નહીતર લાગે પાય. હરસન દુલખ દેવને જડે કમોદાંધી જાણ્ય. ૧૪૯ પછી પા:-સરખ મઠામઠ સાંભા રહા, ચીત્રામણુ લખાં તમ થયાં.

ચોપાઈ

અખોલા આદિ સહુ નારી, બેઠાં તે સહુ ઠારોઠારિ,
નિમ્ન હોઈ ચિત્રામણુ લખી, તિમ બેઠાં સાંભળવા સખી. ૧૫૦
લુગતે આવ હુંકારો દિ, વારતા રાજ વિક્રમ વદે:

(અંતર્ગત વાર્તા ૧ લી)

શ્રીમેલાપુર પાટણુ ગામ, ચંદ્રાદિય રાગનું નામ. ૧૫૧
વસે નગરમાં વર્ણુ અદાર, ચોખા સહણી ઠારોઠાર,
પુણ્ય તણી સહુ પાળે પર્વ, કર્મ અનુસારે ચાલિ સર્વ. ૧૫૨
રાજ ચાલે રૂં કર્મ, પ્રજા પાળે પોતાનો ધર્મ,
તે નગરમાં બાલિક ચાર, બાલણુ, વૈશ્ય, ત્રીજો સોનાર. ૧૫૩
ચોથો સાલવી કેરી નાત, ચારે મિત્ર પણુ જુજુઈ જાતિ,
માંહોમાંહે અધિકા નેહ, જીવ એક ને જીજીવી દેહ. ૧૫૪
ન કરે કામ કુલધર્મરીત, રાતદિવસરૂં બારે પ્રીત,
ધરીઈ ધરીઈ એકઠા મળે, માખાપ સહુનાં રીસે બળે. ૧૫૫
બાલણુને કહે મુરખ રહો, સુતારને કહે ઘેલો ચયો,
સોનીને કહે ખાસ્યે રૂં, સાલવીને ઘર બારે સહુ. ૧૫૬
કરે રીસ સહુનાં માખાપ, ચારે મળી વિચારૂં આપ;
મળ્યા એકાંતે ચારે જણા: રહ્યા ધૂર્ષ તેહમાં નહો મળ્યા. ૧૫૭
અણુસમજણમાં દિન વહી જઈ, શીખીઈ વિદ્યા મોટા યાઈ,
એહંવા વિચાર્યો મન ઉપદેશ, જઈઈ પરધરતી પરદેશ. ૧૫૮

૧૫૦ સહુ પા. નિમ્ન. ૧૫૧લુગતે કે. રાણીની. ચંદ્રાદિય કે. ચંદ્રસેન. ૧૫૨
ચાલિ કે. વરતે. ૧૫૪ ૨૫૦-કે. પ્રીત જેવી બપેયા મેહ. ૧૫૫ કુલધર્મરીત કે. દિ.
કુલધરની રીત. ૧૫૬-૧ પા.માં નથી. સહુનાં કે. ધણેરા. ૧૫૬ ઘર બારે કે. દિ.
૧૨ ચારે. પા. વારે મળ્યા-કે. બાલણુ આજે તે ચારે જણા. તેહમાં પા. કાઈયે.
૧૫૮ અણુસમજણમાં-કે. વગર સમજે દીન વહી જઈ, ચીપા શીખો તો શાતા થાય.
જઈ પા. ગયા યાઈ પા. થયા. વિચાર કર્યો મન ઉપદેશ. જઈઈ-કે. આપણુ

માને નવિ જણાવ્યું ઘેર, ચાલ્યા પંચ વિચારી પેચ,
 વીસ જોજન મેહેલ્યો કામ, તિહાં દીહું એક ઉત્તમ ગામ. ૧૫૯
 રાંધી જમીઈ રહીઈ રાતિ, પંચ ઉઠી જાસ્યું પરભાતિ.
 વિગ્ર રસોઈ કામે ચયો, સોની અગ્નિ લેવા ગયો. ૧૬૦
 પોણ પાસે દિહું એક હાટ, સોની પકતા દીકા પાટ,
 બીધો અગ્નિ ક્ષણું એક રહી, હકિગતિ પોતાની કહી: ૧૬૧
 જાતે સોનાર તો હું હું, ચીખવો કામ તો પાસે રહું,
 હા બાઈ! સુખે રહો ને જમો, ચીખો કામ અમ ઘેરે રમો. ૧૬૨
 હું ઉઠી આવીશ પ્રભાતિ, કાલ કચ્ચે તેણે તે સાથિ,
 કરી વાપડો આગ્યો જિહાં, મિત્ર તણે બેઠા છે તિહાં. ૧૬૩

હુહા.

રસોઈ કરી આરે જમ્યા, પહી જવારે રાત્ત,
 સૂતાં સોની જામણે, મિત્ર પ્રતે તે વાત: ૧૬૪
 (જો) કહો તો હું છતાં રહું, ચીખું મુજ રાજગાર,
 કચ્ચો વાપડો ગામમાં, હેલ કરી સોનાર. ૧૬૫

ચોપાઈ.

ત્રિણે હા કહી નિરધાર, તે ગામે રહો સોનાર.
 તણે જણુ ચાલ્યા જોટલે, એક નગર આબ્યું તેટલે. ૧૬૬
 બોજનનો માંઓ વિચાર, સરપણુતે ચાલ્યો સુતાર,
 નાતિ નાતિનું હેલ જા બહુ, વાત કરતાં દેવડું મહ્યું. ૧૬૭

આર જણ્યે પરદેશ. પરધરતી પા. ૧૫૯ મેહેલ્યો પા. લોલો. ચાલ્યા-કે. પરદેશ
 ગયા- જોજન કે ગાલ. દીહું કે. રીઠો. ૧૬૦ જાસ્યું પા. જણ્યે. ૧૬૧ હકિગતિ
 કે. પા. તાંહાં વાતક. ૧૬૨ ઘેરે કા. મંદિર. હાં બાઈ!-કે. હા બાઈ હાટ ઉપર
 ચડો, કુરો બોજનને પાટ જ ધરો. ૧૬૩ હું-કે. કા. હિ. પા. માં અપ પંક્તિ
 નથી ૧૬૪ સૂતાં-કે. ને હિ. સૂતા લારે સોનીએ કહી મીચેને વાત. ૧૬૫ સર-
 પણુને-કે. હિ. પા. ત્રણે દીપણુ લેવા સુતાર.

રાખો મુઝને આણી પ્રીત, શીખવો કામ જે કુળની રીસ.	
કાષ લેખને આવ્યો ફરી, બેય મિત્રસૂ વાતો કરી.	૧૬૮
જેહવુ કહો તે કાને સૂણુ, ઇલાં રહું તો વિદ્યા બણુ.	
મૂક્યો વૈશ્ય તે નગર જ તીર, પય પલાયા બેડુ વીર.	૧૬૯
અદાર જોજન આધા ગયા, આકા ચરણુ કુધાતુર થયા;	
કરી રસોઈને જોજન કરયુ, જથેષ્ટ થયા ને મનડું કરયુ.	૧૭૦
નિશા વાસા કરી પેર, ગયા બધા માણસને ઘેર;	
રહેવુ રાતિ નિશા જાલવી, તે ધરધણી જાતે સાલવી.	૧૭૧
વાત કરતે નાતિ જ મલી, મન મધુ એકનૂ એકમાં બલી;	
આપણુ કુળની વિદ્યા બણું, વસ્ત્ર અમુલક ઇલા રહી વણું.	૧૭૨
સુખિયો થઈ ત્રીજો તિહાં રહ્યો, વિમ્ર પ્રભાતે પથે પડ્યો.	
વિસ જોજન પોહોતો જિહાં, વેહેલી નરબદા દીડી તિહાં.	૧૭૩
તરય ઉજળવસ તેહનાં તીર, વસતું ગામ કીડું તે તીર.	
ગયો ગામમાં કુધારથી, બણતાં દીકા વિદ્યારથી.	૧૭૪
તેહનો સમ પોતાને મયો, જઈ પડિતને ચરણે નમ્યો.	
આચરણુ જોઈને પ્રીત જ કરી, વિમ્ર રહ્યો તે સ્થાનક ફરી.	૧૭૫
નિસં સ્નાન નર્મદાનુ કરે, હેતે ધ્યાન રહેમાં ધરે,	
શુરુજના તલાસે પાય, દિન ક્રેડે એમ દિન વહી જાય.	૧૭૬
ચારે ધેનુ વાસીદુ કરે, શુરુ તણે ઘેર પાણી બરે,	
પેટ શુરુને પુત્ર જ નથી, વિદ્યાર્થી વહાલો સર્વથી.	૧૭૭

૧૬૮ વૈશ્ય પા સુતાર ૧૭૦ અદાર-કે. વળી તિહાણી આધા ગયા. જથેષ્ટ-કે સાવડી ધરે મનડું કરુ ૧૭૧ વાસા પા વોના ૧૭૧-૨ આ પમ્તિ કે. મા નથી ૧૭૨ આપણુ પા. માહુર. ઇલા રહી પા જડા ૧૭૩ પ્રભાતે હિ. પા વાહાણુમા પથે કે એકલો પથો. ક્રા હિ ગયો વિસ-કે. ગયો આધો આપ રીર, વહેલું દીકું નરબદાનુ તીર પોહોતો પા વોનો જિહા પા તે કામ ૧૭૪ તરય પા નરમદા તીર કુણવદ ગામ, સાક્ષાત્પર તીરવતું રૂપ, રહો બણવા તે બારે રૂપ ૧૭૫ પોવાને પા શુપી જનને જોઈને પા. નિરમય ૧૭૬-૧ ને

સેવા કરે નિલ અપરંપાર, એકલે વરસ વીલાં છે બાર.
 ગુરુ એક દિન પ્રસન્ન જ થયા, સિધ્ધ હિપર આણી છે દયા. ૧૭૮
 વિદ્યા બણી તે સર્વ જ થઈયો, સુખે વાસ તમારે જાણ્યો.
 મોટો રેવાજલપ્રતાપ, વિદ્યા પામ્યો છુટયો પાપ. ૧૭૯
 હવે દેશ હું માહરે જાણી, વિદ્યા વડે જાણીતો યાજી;
 બ્યાકરણ પુરાણ બણ્યો તે સાર, વેદ તેહમાં અપરમપાર. ૧૮૦

કુહા

માગી ધીમ્ ગુરુજી તણી, પંથ પળ્યા દ્વિજરાય,
 મારગ મધ્યે તે વહે, મયો સાવવી લાંચ. ૧૮૧
 તેણે માગી ગુરુ તણી, વેગે શિક્ષા લીધ,
 મળ્યા મિત્ર જર્ઘ વૈશ્યને, કામ પોતાનું કીધ. ૧૮૨
 આલો મિત્ર! સ્વદેશકે, મળીધ માતપિતાઈ,
 હા કહી સાથે થયો, લીધી ગુરુ શિક્ષાય. ૧૮૩

ચોપાઈ

તણે જણ્યુ મયા તે કારિ, જિહાં વસે છે મિત્ર સોનાર,
 તેહને પણ સાથે તેડિયો, પંથ મલી ચારે ખેડિયો. ૧૮૪
 ઘેર ગયાનો હર્ષ જ ધણો, ન ગણે લય મનમાં કે તણો,
 અરણ્ય વનમાં જઈને અમા, દેશ ન સુઝે ભૂલા પમા. ૧૮૫

બદ્યે પા. નાહે નરખદા કરાં નીર, તરવાણી બેહેવી તે તીર. દીપ્ત નરમદાનાં દરશન,
 પરમેશ્વર તેહને પરસન. દિન ૦ પદ. સેવા કરે ને દોલે વાયે. ૧૮૦-૨ પદ. ગુરુ
 કીયાથી વીધા જડે, પુત્ર જનમ લખ્યેથી અડે. ૧૭૯ છુટયો પાપ કે. આપેઆપ.
 ૧૮૦ બ્યાકરણ-કે. હિ પા. માં આ પંક્તિ નથી. ૧૮૧ મારગ-કે. હિ નંદાં
 વસતો તો સાવવી. મયો તે પર માંહ; કે. સાથે તેડો સાવવી, કરો પંથ તેહ કામ.
 ૧૮૨ વૈશ્યને પદ સુવારને. ૧૮૨-૩-૪ આ તણુ કહી કે. માં નથી, પણ માત્ર
 આ કહી ઉ. એમ એક બેકને તેડીયા, મલા મિત્ર જમ ચાર, પોતાને મંદિર ત્યા
 કરો મન વીરજ. ૧૮૫ ઘેર-કે. માં આ પંક્તિ નથી. જઈને પા. આપા. ૧૮૫-૫૦-

- દિસ મુહૂર્ત તે શુભ જ ગઈ, નિશા ધોર અધારી થઈ,
 બુધ્ય વિચારી મન આપણી, તે સ્થાનક કાંધી તાપણી. ૧૮૬
- આ સ્થાનક તો રહીઈ રાતિ, જસ્યું પણ હોરસ્યે પરભાત,
 પોહોર ચાર તે ચારે જણા, બો નહી આપણે કે તણા. ૧૮૭
- (એક) એક પોહોરે વારો માગસ્યું, વારા ફરતી સકુ ભગસ્યું,
 તથુ જણ સુતા તે ઠાર, પેહેલે પોહોર જાગે સુતાર. ૧૮૮
- નણે જણ નિદ્રાવશ થસ્યે, માહરો પોહોર કેઈરીત્યે જસ્યે,
 સાધું બિઘા સિદ્ધ સુતલી, કાઠ તણી કાંધી પુતલી. ૧૮૯
- સુદર હાથ, ને સુદર ચરણ, મેહલી વડી પાસે તે ધરણ,
 ભાહેર પુતલી પૂરી થઈ, નિશા પૂરણ પોહોર એક ગઈ. ૧૯૦
- સુતો વૈશ્ય જાગ્યો સાલવી, માહરે પોહોર નિશા ગાલવી,
 દીઠી પૂતળી તેણે ઠાર, તાહરે મનમા કસ્યો વિચાર. ૧૯૧
- પોતે હાથે બુધ જ ધરી, તે પ્રમાણે સાડી ફરી,
 ચરણા ચોળી પેહેરાવિયાં, ભૂમિ ઉપર પધરાવિયાં. ૧૯૨
- વસ્ત્ર પેહેરાવ્યાં તેણે કામિ, નિશા ગઈ પૂરણ એક જામ
 પછે મોતીને જગાડિયો, આપ છપ સુખ પમાડિયો. ૧૯૩
- તણે જણ સુખે તે યઈ, સોનાર પુતળી દષ્ટે ભુઈ,
 ધડી દોસે વૈશ્યે જાળવી, વસ્ત્ર પેહેરાવ્યા છે સાળવી. ૧૯૪
- હ પણ માહરુ પ્રાકમ કરુ, વસ્ત્ર તેહવા આબૂણુ ધરુ,
 નૈપુર વિંછીયા ઘાટ અપાર, કાને ઝાલ ને કંઠે હાર. ૧૯૫

કે માહા વન માહે બુના પડા, રાહા મારમ તેહને નન જડા દેરા પા ભૂમ
 ૧૮૬ મુહૂર્તે પા મોહાતે ૧૮૭ હોરસ્યે દિ દુષે, પા જડી આપણે કા આપણે
 બોળ પા બેય તણી આ મનમા મણા ૧૮૮ બજે કે દિ જાગે. ૧૮૯ સિંધ્ય
 કે શુભ ૧૯૦ મેહલીં પા સુદર નાસિકા, સુર કરણ નિશાં-કે એટલે જામ
 એક તીરા ગઈ ૧૯૧ વૈશ્ય પા સુતાર ૧૮૨ પછી પા સુતારે ધડી છે એહ,
 સુદર પણ નમન છે દેહ ૧૮૪ દષ્ટે દિ તો ધડીં-કે આ આ પતિ નથી
 ૧૮૫ ઘાટ દિ. ચતા, કે અધીક ફું-કે દીઠી પુતળી નીતા થઈ, વીધા માહારી

નાહાના નાચનાં સહુ સધાણુ, કર્યા આશુપણુ વાત વખાણુ,
 પુતળી વેણ સજ તે ઠોર, એટલે રાત્રિ રહી એક પોહોર. ૧૮૬
 સુતો સોની જાગ્યો ઘણ, જોડો મહારાજા કરે ખટ કર્મ,
 જાગી બેઠો આરુન અડી, એહવે પુતળી દોષે પડી. ૧૮૭
 તણે કર્યુ પોતાનું કામ, સહુથી મોટું માફરુ નામ,
 વિમાસણુ મન કીધી ધણી, સ્તુતિ કીધી નર્મદાજી તણી. ૧૮૮
 શુરુ વિદ્યા સાધી મન ધીર, જરી જલ અજનિ પેતે ધીર,
 ગાયત્રીનું સ્મરણુ જ કર્યુ, (તે) નીર પુતળી ઉપેર ધર્યુ ૧૮૯
 પ્રત્યક્ષ દેવ પૂજા મન ધર્યો, 'જડ રૂપ તે ચેતન કરો',
 એમ કહી જલ મૂક્યુ શીથ, જાગ્યા સહુ ઉગ્યો તે દિશ ૨૦૦
 કાજ પુતળી પેહેલે હતી, ચર્મ મહા મનોહર સતી,
 દિવ્ય વસ્ત્ર, સુંદર રાણુગાર, રૂપ અનુપમ અપરમપાર. ૨૦૧
 આર જણુ જોઈને રણા, માહો માહે માહો રાઠે ચપા,
 સુતાર કહે પડી છે અમો, તો એહને કિમ લેસ્યો તમો ? ૨૦૨
 વળી સાળવી બોલ્યો વાણુ વસ્ત્ર પેહેરાવ્યા મેં નિરવાણુ
 વણ્યા એસતાં જતને કરી, તો કિમ લે જીભ સુંદરી ? ૨૦૩
 સોની કહે કીધા રાણુગાર, કિમ યાચ્યે બીજાની નારી ?
 દિજ કહે મેં સજવન કરી, તે કિમ મુઝથી યાચી પરી ? ૨૦૪

દેખાડું સહી ૧૯૬ નાચના કે હિ નાના રૂપાં-કે કર્યા આશુપણુનાં ઓંધાણુ
 પુતળી-કે મેહલી પુતળી હોડી ઠાર, વાસી વીમ તણો વેહેવાર ૧૯૦-૧ પાળી
 પા સુંદર મુખ ને સુંદર પેટ, મેહલી પડી ને ધરણી હોડ ૧૯૨ પાળી પા ચરણુ
 ચોડી સુંદર વસ્ત્ર પેહેરાવ્યા અનોપમ અસ્ત્ર ૧૯૩ એક પા બે ૧૯૪-૧ પાળી
 પા તરણી રૂડી ઘીરો તાહરે, પડી ઘીરો વૈરો નહરે ૧૯૮-૧ પાળી પા હું જામણુ
 ઈસમું રૂપ, વીધાના સીધું બારે ભુપ નર્મદાજી તણી કે પા શ્રી સુરજ તણી
 ૧૯૮ પાળી પા ધર ધરણીધરનું ધાન, શ્રી માહાદેવપો માડુ જાન ૧૯૮ પોતે ધીર
 પા માહો નીર ૨૦૦ મલકા કે હિ પરતક, પા પરગટ રૂપ પા જે તેહને
 લગતે કે લગતે ૨૦૧ દિવ્ય પા શુભ અનોપમ કે હિ પા અલાકિત રાઠે
 પા સદા ૨૦૧ પાળી પા ચીત માહી વીનારે આર, અરસ પરસ દેડે મારી નાર

ખી નારીને તે વઢવા, કરવા ન્યાય લોકાંગમાં અબા.

હોની નારી થઈ સર્વથી, હું કાઈ જાણુંતો નથી. ૨૦૫

વરે અલ્પ ! હું પૂછું તુને, જે જાણે તે કહેજ્યે મુને,

|| ગૂ બોલજ્યો મનમાં ગણી, છા તો આપ અબોલા તણી. ૨૦૬

|| હરૂ બોલ્યું મિથ્યા થયે, તો તો સમ રાણીનું જસ્યે,

દૂઠૂ બોલે આણે દિસ, તો પાપ રાણીને રીસ. ૨૦૭

ફહા

તાહરે અલ્પ જ ઉચરી:- ખેદ ન કરસ્યો કાઈ,
સજવન જેણે કરી, બી આજ્ઞાજીની હોઈ. ૨૦૮

તાહરે અબોલા કાપિયાં, ધારણ પછાડી આલ,
તું કહેવાઈ માહારી, સાચો ઉત્તર આલ. ૨૦૯

૨૦૪-૧ ને ખાલે પા સોની કહે એ માહારી નાર, મેહે પહેરાવ્યા છે સજાગર.
માહાર આજુવણ જાણે ધરે, વળીવળે જીલો ક્યમ વરે? ૨૦૪-૨ પછી પા -
માહારી અશ્રી એ તો સરવડા, મેં રેણી છે શ્રી નરમદા, તે મુને પામી છે પ્રાણ,
ગીમ તો બેઠો એ વાણ ૨૦૫-૧ પછી પા -

સહુકો મળી કીમો છે સચ, પરમાણુ કરે છે તે તો પચ
નથી ન્યાયો તે તો ચૂંતો, માનની શાવ નથી મૂંતો

૨૦૭-૨ ને ખાલે પા -

રાણી ધરી બેઠી છે વણ, તેમો સવ ચૂકાનીસ તરવ
ને ઇ જીહુ બોલે આપ, રાણીને જામલસા પાપ
જીહુ બોલે ઇ માહારે સચ, રાજાપીલ ગલે રાણી અચ
ને ઇ બોલે છે મીચાય, તો રાણી કુળાપાકે નચે

૨૦૮ પછી પા - સુતાર સાવળી સોનીરે, કરી મહુરી મુન,
કો દામકો રેખડો, સહુકો ક્યમ સમજુય

૨૦૯ પછી પા - અવઠણ બોલે અધીક, કરે ■ કુર્ક કાજ
સત ચુન્ને સતી તાણ, એ વાચી મુજ લાજ

મેં જો જાણું તે કહાં, જોલી કાલ્ય વચન,
જો તમે જાણો તે કહો, જિમ સૂણે રાજન ૨૧૦
સત્ય જાણો તે કહો નહી, મન થકી જો આપ,
સત્ય તાહેરું નિકલ યશે, (તો) બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ. ૨૧૧

તાહેરે અખોલા ઉચરી, જો કહો સુવર્ણકાર,
ખીજને પોહોંએ નહી, તે સ્ત્રી, ને લરતાર. ૨૧૨

ચોપાઈ

જેણે પડી તે એહનો તાત, વચ કચ્યાં તાં તે તો કાત,
માયો શવ તે ધમિર થયો, પશું કર્યુ તે પુરુષ જ રહ્યો. ૨૧૩
વેકમ મનમાં હરખ્યો પશું, વચન સાંભળી અખોલા તણું. ૨૧૪

કુહા

ભમે નારી તેહની ઘઈ, લાગી મનની હોડિ,
પોહોર નિશા પહેલી ઘઈ, ત્રયમ પડો છોડિ. ૨૧૫
પહેલો પડો છોડિયો, અચરિત પામ્યાં સર્વ,
રાજા વિક્રમ જિલખ્યા, મૂક્યો મનનો ગર્વ. ૨૧૬

૨૦૩ નિરવાંણુ કે. હિ. પા. પરમાણુ. વચ્યાં કે. માહરો ભમ સૂ મીયા
જરો, સ્ત્રી ખીજ પાસે કમ જતો. ૨૦૪ કિમ-કે. અવર તણી કમ થાયે નાર. પાઈ
કે. ધારો. ૨૦૫-૨૦૭ સત્ય પા. સત્યપલ. પાપ હિ. બાર. તો પાપ કે. તો માર
હસા. ૨૦૮ બ્રાહ્મણી કે. તો તેહની. ૨૧૦ જોલી કાલ્ય કે. વણી થકી. જો-કે. વ
જાણે તે કું કહે. ૨૧૧ નિકલ પા. બહુલ. બ્રહ્મ મલય કસતું પદ. પાપ. સત્ય-કે.
તો સુકીત બને તાહેરું. ૨૧૨ ફા. સોવર્ણકાર, કે. સોનાર, હિ. સોનાર. ખીજને-
કે. પા. હિ. ખીજ તો જોઈ રહ્યો, તે સ્ત્રી તેની નાર. ૨૧૩-૧૪ ને બદલે જા માં
આવા શપ્થોવાળા બે દોહા છે. ૨૧૩ કચ્યાં તાં ફા. કચ્યાં પુરુષ જ રહ્યો કે. પશું
ગયો. ૨૧૪ સાંભળી કે. હિ. સૂણી. ૨૧૫ નિશા કે. નીદા. ૨૧૬ આ કડી પછી
કે. માં આ છત્રીથી છે-છત્રીથી સિંહાસન ખત્રીસ મેધે અખોલા કે સવારે પરધમ
પરમુક્ત નામ કવીશ્રી સામવદાસ વીરજીવાચાર્ય સ્ત્રી રચ્યુ. ૨૧૬ પછી પા:-

બનીતા તે વીરખે ઘઈ, અવી મેં પોહોલી આસ;
ત્રીવેડ માલની બીમ સૂળ, કહે કવી સામવદાસ.

(અંતર્ગત વાત-૨ ૭)

વિક્રમ કહે: સૂણ હો સખી! વળી કહું બીજી વાત,	
અહંકાર મેલી મન થકી, હુંકારો ને (અમ) સાથ.	૨૧૭
કહે દાસી: સૂણ રાવણ! વિક્રમ ચતુરસબળ!	
કાટિ ઉપાય તમે કરો, (પણ) નવિ બોલે મુખ વાણ.	૨૧૮
વિક્રમ કહે: સહુ કેા સૂણો, નહિ-હુંકારાનું કામ,	
બોલે હાર રાણી તણો, તાહકું સુંદર નામ.	૨૧૯
વેતાલ અશો જઈ હારમાં, બોલે મુખ રસાલ,	
ધન દુઃખભંજણ સુખકરણ, બૌદ્ધાત્મણ પ્રતિપાળ.	૨૨૦
આસાનો વિધાય છે, નોધારા આધાર,	
સહોદર પરનારીના; દુરમન ગંજણહાર.	૨૨૧
રાણીમાં તો શુદ્ધ નથી, નહીં અક્લ આ દિશ,	
નહીકર બોલે તમસ્કું, પગે નમાવી શીશ.	૨૨૨

પરચમ એ પરદા તણી, ક્યા સપૂરણ થાયે
સંભિલવા સહુકા રહાં, રીઝે બોલો રાયે.

૨૧૭ સખી છે. સતી, મેલી મન થકી છે. મેલ મનડા થકી. ૨૧૮ સુંદર પા. નીરમલ.
કે. માં આ કડી આમ છે:-વિક્રમ કહે નહીં તાહકું કામ, સહુ રોહો બેઠાં કામે
કામ. બોલોજી રાણીના હાર, તોહરી બુધ છે અપરમપાર. ૨૨૦ વેતાલ છે. વીર.
બોલે છે. હિ. બોલો(યો). કા. અને હિ. આ 'ધન' શબ્દ નથી, પણ ગાપને લીધે
જરૂરી છે. ૨૨૦ ૨૨૧-૧ ને બાહે પા:-

મેલી મુંધાં મુશના, હેતે ગાઠાં હાર,
બોલો અમૃતથી અધીક, ખોલું ન લાની વાર.
સાખાસ મતવાદી શોહામણાં, ધીરવીર મહામુલ્ય,
આશાવત છે અશીપતી, સૂર નાથક સમતુલ્ય,
હસી હાર હેતે કહે, રૂડા વચન રસાલ,
આસાન પરરામ છે, બૌદ્ધાત્મ મતીપાલ,
નોધારાના આધાર છે, ક્યાં મેઘાંતા કલ્પ,
ખંબોદા છે પ્રગવડ, અસરણ કરા સરણ;

ચોપાઈ

વાત તો રાજા વિક્રમ લાગે, સહુ કેા બેઠાં કાને સહે,
સહુ પોતાના મનમાં લહે, હાર કંઠ કુંકારો કહે. ૨૨૩

રાજાવતી નગરી અવૂપ, રાજસેન તેહનો છે ભૂપ,
અશ્વ, ગજ, રથ, પાથક બહુ, અલેખે સમરિધ્ય શોભે સહુ. ૨૨૪

સમળા લીલા ઘેરે ધરસૂત્ર, પેટ નહિ પોતાને પુત્ર,
સત્યવાદી રાણી સરદાર, રાજાને મન હેત અપાર. ૨૨૫

અંતસ્કરણુ યુરે નિશકિસ, આપો પુત્ર જ શ્રી જગદીશ,
પછે આપ વિચાર્યું મન, મદિર મૂંઢી ચાલ્યો વન. ૨૨૬

મૂક્યું ધર, સર્વ કીધું તાજપ, એક પુત્ર પામેલા કાજ,
નિર્લે થી ચાલ્યો તે ધીર, નયો જલ્દવી કરી તીર. ૨૨૭

ગગા જમના કીધો સંગ, મહારુદનું ચાપ્યું લિંગ,
પૂજા કરી પૂરા ખદ માસ, આવી આપ તુઠા અવિનાસ. ૨૨૮

૨૨૧ રાણીમાં કે. રાણી માઢા મુરખ ધણી. નહીંકર-કે. નહી તો બાને
તમ કને, બોલે મુંકે શીશ. ૨૨૨ પછી પાઠ:-

પામ તમારે લાખતે, અડસડ તીરપ શાષે;

નરબવાસ ફેરો દેશે, પેર બેઠાં નેમા નાહે.

૨૨૩ પછી પાઠ-લખણુ દર્દાં મનમાં દોરે, અવર ખીજું નખ્ય બોરે કોષે,

હાર કપર બોરે રેલાલ, મદીપત મનમાં પુતી પાલ.

૨૨૩ પછી કે. ચત્તુ વધુ છે. વાત રડી વીક્રમ કહે. ૨૨૪ અલેખે કે. હિ. બોપે.

- ૨૨૫ રાણી કે. હિ સલ્મની રાણી. ૨૨૫-૧ પછી પાઠ:-

પરી એઠવી મોઢોઢી પેણ, મેઢેધું જાણાનું માયે મેણ.

રામ રાણી તુણુ ધણું, યુર ન જુલે કો વંચા વધું.

વાત્રીયાનું છવત તો જાણ, જાણે જનમાતે જાણે આલ.

૨૨૧ જનદીય પા. કમીયાવતી ફિશ. ૨૨૩ સર્વે પા. સુવર રીધ રાખ્ય.
જનદી કે. નરબહા ૨૨૮ ગગાં કે શુભ જલેરે. જઈ કીધો સંગ આવી આપ કે.

ઉઠ્ય રાય ! આપું વરદાન, પ્રકટ હશે તારેરે સંતાન,
નિલ નિલ શિવની પૂજા કરે, ધ્યાન સંબુનું ચિત્તમાં ધરે. ૨૨૬
પામ્યો વરદાન તે આબ્યો ઘેર, પૂજા કરે શિવની બહુ પેર,
દસ માસ થયા જેટલે, પુત્ર પ્રકટ થયો તેટલે. ૨૩૦
વજરાબ્યાં તિહાં દોલ નિશાન, ચર્ધ સોલા જિભ ઉઘો બાધુ,
અષ્ટ મહાદાન અધિકાં આધિયાં, જમ્બિકનાં દરિદ્ર કાપિયાં. ૨૩૧
નિત્યે બાલિક મોટો ચાય, શિવપૂજન નિલ ચાહ્યું જાય,
પુત્ર આબ્યાં થયાં વરસ બાર, રાજ મન કરે નિચાર. ૨૩૨
કહું પુત્ર ! સુણ માહારા તન ! હવે કરો નિદ્ય શિવપૂજન,
હું તો વૃદ્ધ થયો સર્વથી, માહરું મન સ્થિર રહેતું નથી. ૨૩૩
દુમ કારણ કહીઈ છે અમો, બાજ થકી આવરજો તમો.
પિતાબાલ પુત્રને મમ્યો, મદક્ષણ દેઈ ચરણે નમ્યો. ૨૩૪
બાજ થકી માહરે એ કામ, કાણું ન મૂઠું શિવનું નામ,
પ્રતિતા પાણું એ સહી, નિલ શિવપૂજન મૂઠું નહી. ૨૩૫
સુખું કામ પુત્રને એહ, કીતલ મયો રાજને દેહ. ૨૩૬

કુહા

શીલપુરનો રાજ્યો, સંભર તેહનું નામ,
તેહને ઘેર કન્યાય છે, રૂપ તેજ મહા ધામ, ૨૩૭

તેહને તો. ૨૨૯ પછી પા- દાતા મેહોદિા સીન કહેવાયે, બીજા દેવ સહુ મગણ
યાયે, વરદાતા તે સીવલુ નામ, કરજે સહુ શિવપૂજન કામ. ૨૩૧ બહુ છે. અપ
ના દાન આપા છે ગતી, તેડા બાટ ગાઠા શુપતી. ૨૩૨ નિત્યે કે. હિ. પા. નિલ
નિલ. ચાહ્યું પા. ચાહ્યો. ૨૩૩ કહું-કે તાવ કહે સુણ સામજ વન ૨૩૫ પ્રતિ-
જ્ઞાન-કે. શિવપૂજન હપર મુજ મન, તાર પાજી લેયુ બલ જન. ૨૩૫ પછી પા-

કરી પ્રતિઆ રાધી કીર, સીવપૂજન કરી પીડું નીર.

ન કવ લાર સુધી નવ પીયુ, એથી બીજું કારણ કીયુ

૨૩૬ પછી પા-પુત્ર પુત્ર સીવ કરી કરે, નીલ નીલ ઘસેરે હપરે કામ
કા વાવ. ૨૩૭ છે કે. પા હવી. તેજ કે. વાજી.

તેહ તણો વિવાહ કરો, શિવદત્ત રાય સંધાધ,
 ઉચ્છવ મંગળ વરતિયો, શોભા નવલી ભાતિ. ૨૩૮
 પોતાને કમો કરી, ખીજ શિવ-પ્રતાપ,
 કન્યા પામ્યો પત્રિની, મનમાં હરખ્યો આપ. ૨૩૯
 માદલ બહુવિધ વાળિયાં, પરડી બહુ મન પ્રીત,
 ઉચ્છવ મંગલ અધિકા હુયો, રાજદ્વારની રીત. ૨૪૦
 પંચ રાત્રિ પરણે હવી, પામ્યા જસ બહુ માન,
 કન્યા વેલાવો વેગસ્યું, વિદાય કરો સહુ જાન. ૨૪૧
 તાહેરે જોશી જયથો, મહુરત જોઈ બહુ પેર,
 એક માસ પુકે મહુરત જાણું, કન્યા જાણે તવ ઘેર. ૨૪૨
 રાજા પરણી આવીઉં, સકલ જાન સમેત,
 કન્યા રહી ઘેર તાતને, અંતઃકરણસ્યું હેત. ૨૪૩

ચોપાઈ.

ઘેર આભ્યાં યયો એક માસ, મનમાં સ્ત્રી તેજાની આશ,
 અવળેમ ગયો સુમુહુરત યયું, તે રાણીને તેજું ગપૂ. ૨૪૪

૨૪૦ બહુવિધ પા. વાળં પરડીં પા. પરણી ઉડયો પ્રીત. ઉચ્છવ-કે. વીજે
 સાય વીખાંણવી; પા. જંમ માંડો જામતે કરી. રાજદ્વારથી-કે. હિ. પા. નેહવી
 રાજસ રિત. ૨૪૧ પરણે પા. પુરણ. ફા. વેગસ્યું કે. હરખમાં, પા. પ્રતાપી.
 ૨૪૨ જોઈ બહુ પા. પરડીયે. એક-કે. મહુરત એક મહીનો નથી. કન્યા-કે.
 પા.-કન્યા રહેરો પર. ૨૪૨ પાળી પા.-

મીનારાજ જાહેરે જતરે, યાયે સુમુહુરત સાર,
 કન્યા જાયે સાસુરે, વીપર કરો વિચાર.

૨૪૩ અંતઃકરણસ્યું પા. હેડા માંદિ. ૨૪૩ પાળી પા.-

જામત યજી ઘેર આવી જાન, મહીપતીયે દીધાં બહુ માન.
 રૂપા માહી રીંગે રાજેન, માનની સાચ વચ્ચું છે મન,
 નાસીનું મન નરમાં રહું, કુલે કો આગલ નવ્ય કહું.
 અરસપરસ બે પુત્રી પ્રીત્ય, સજનીયાંની નેહેવી રીત;

રાજગૌર તે પોતા લણી, અધિકાર ધર(માં) તેહેનો ધણી,
ગૌર સંધાયે કન્યા વહે, સાબળી દુઃખ ન ધરસ્યો રહે. ૨૪૫
વાત કહું જોડી જે હાથ: હું તો નહીં આવૂ તમ સાથ,
રાય આપ તેડવા આવસ્યે, તો મારા મનમાં બાવસ્યે, ૨૪૬
તાહરે હું સાથે આવેશ, નહિતર રહું પિતાને દેશ,
કહીઈ રાય એકલા આવજ્યો, મિત્ર એક સાથે લાવજ્યો. ૨૪૭
મુજને મરજ તેજાની હોય, એહયું રાયને કહેજો સોય.
આપ્યો પથ તે બ્રાહ્મણુ જાણો, આવીને રાજાને મલ્યો. ૨૪૮
તિહાં કરી'તી વાત જોટલી, રાયને કહી માંડી તેટલી,
સાંભળી કારણુ મન(માં) જાણિયું, તેનું દુઃખ હેડે નાણિયું. ૨૪૯
પ્રધાન કરે છે એક તન, તેહસ્યુ આપ મળ્યું છે મન,
છવ યજી વાહલો છે ધણુ, નથી બાતિ દિલમાં તે તણું. ૨૫૦

કુહલ

૨૫૩૦ એક જોડિયો, બિડા મિત્ર જ બેહ,
નહિ કો ત્રીજો સારમિ, એહવો સ્ત્રીસ્ત્ નેહ. ૨૫૧
માગી સીખ તે સુચર્યા, મનમાં અતિ ઉલ્લાહ,
બે જોજન જાહરે ગયા, હીઠો સિવ-અસાહ. ૨૫૨

૨૪૫ ગૌર-કે. વીર સાથ તે વનીતા વહે સાબળી પા રૂપીછ ૨૪૬ તે
સાથ કે તમ સાથ. હું તો પા સત્તરે ૨૪૭ તહરે-કે તો આડ હું કડી પેર,
નહીતર રહું પીતાને પેર કહીઈ પા કહેલો ૨૪૬ એહનૂ-કે ત્રીજો જણુ લાવો
પા કોય, હિ પા તો સૈન્ય સાથે ન લાવીસ કોય આવીને-કે પા વેગે જ
નહીપતને મલ્યો ૨૫૦ તેહસ્યુ પા માહોમાહી ૨૫૦ પછી પા -

ત્ય જોડીને ચાલા બેહ, નારી સાથ ધણી છે નેહ
પાયક સાયક સાથે નથી, મુઠા મીત્ર કોમ્પી કપી

૨૫૧ રૂડો પા અસુલક. ૨૫૨ સચર્યા પા પીતા વહી. ૨૫૨-૧ મનમાંને બદલ
પા-લીધી સીપજ માત, માંડી સીપ પરધાનગી, ૫૫ પલ્યા સાજાત પેડપેડ ખાતે કરે,
નથી જાણી કસાદ-કે સીવતણુ

સુંદર દેહરું શિવ તણું, સમીપ સરોવર નીર,	
તેહમાં કમલ કો કારિમાં, આવ્યો તેહની તીર.	૨૫૩
રાખી રથ ઉભા રહ્યા, કર્યું સ્નાન નિલકર્મ,	
ચંદાં કમલ હેતે કરી, જે શિવ પૂજે ધર્મ.	૨૫૪
પ્રધાન રહ્યો તે રથ કને, રાય ગયો દેરા માંહિ,	
પૂજા કરી પરિણતની, અરધાંત ઉમવા માય.	૨૫૫
પંચામૃત જલધારસ્યું, કુંકુમચંદન તેલ,	
કમલ આઘકે પુષ્પ છે, કાપી રંગની રેલ.	૨૫૬
નૈવેદ્ય અમૃત આરતિ, ઘૂપ દીપ પૂજન,	
એકચિત્તે પછે સ્તુતિ કરે, હરખ ધરી રાજન.	૨૫૭
કમલ એક ચઢાવિઈ, (તો) લક્ષ પૂજા ચાઈ,	
રાણી તેડી આવસ્યું, (તો) કરસ્યું કમલપૂજાય.	૨૫૮

૨૫૩ કો કારિમાં કે. હિ. ખીલ્યાં ધણી. ૨૫૩ ને બદલે પાઃ-

સુંદર સર સોહામણું, ખીલાં કમલ અપાર;
 સીવ રેડ સીવજી તણું, સોભા અપરમપાર.
 નડ હાંહો ધણું ગુણગીધી, નીરમલ રડાં નીર,
 કમલ ખીલાં કોહામણું, મયા તાંહા બિહુયે વીર.

૨૫૪ જાણાં પા. તે ઉતરા. ૨૫૪ પછી પા. લાલ પુષ્પ બીજાં ચરે, કમલ ચઢાવે એક; મારે તે માહારદ્રજ, વીનયે કરી વિવેક. બીજીજી સીવપૂજન કરે, કમલ ચઢાવ્યા કાજ, એણું એક ભઠારે થયું. મન ભણું મહારાજ; નેત્ર ચઢાવું નેહણી, નેત્ર કમલ કેહેવાયે, કૃષ્ણ હપર કરણા કરી, પરસન ધયા સીવરાય. એક મુદ્દણ ન આપીયું, તે વેલાયે ઇસ, સાહસ પુરણે સાધી સદા, કૃષ્ણ નમાવું સીસ. એમ વીચારું અધીપતી કમલપૂજનું કામ, ધન દિવસ, ધન બાન્ધ મુલ, કમલ દીકા ને દામ. ૨૫૫ રથ કને કે. પા. નાહમાં. ૨૫૫ પછી પા. કમલપૂજન કોડિ કરે, ઉતર અથ ન માય. ૨૫૬ તેલ ફા. ચેલ. ૨૫૭ ધરિ કે. ધણી. ૨૫૮ તો કરસ્યું કે. બરી કરસ્યું. ૨૫૮ પછી પા. એહેવી રાખી આખડી કમલપૂજનની કેહ; અનન્ય તાહારે વાવરું, મનનો મુકું મોહ. આ કામે આવ્યા વિના નીમિષ ન લેવું નીર, એમ વીચારું આપથી, ધરમધોરધર ધીર.

ચોપાઈ

કમવપૂજની બાધા કરી, રાજ રથમા આબો દરી,
તે વાત તો ન કહી અન્ય, ધમ્મી રાખી રાઈ મન્ય. ૨૫૮
વળી મિત્ર સાથે તેડિયો, પોતે રથ પથે ભેડિયો,
અરણ્ય તવ અસ્તગત થયા, સસરાનાં ગામે બેઠું ગયા. ૨૬૦
નમ્ર મધ્યે કરાવ્યું જાણુ, હરખે વજ્રાબ્યાં નીસાણુ,
પ્રધાન સહોદર સાથે થયા, જમાત જણી સહુમા ગયા. ૨૬૧
મલી માન દિધાં બહુ પેર, પધરાવા પોતાને ધેર,
ઉત્તમ મેવા અમૃતપાક, રસોઈ બનીથી સુદર સાક. ૨૬૨
નિત્ય નવાં આરોગે અન, આનંદવિનોદ રમે રાજન,
નિત્ય નિવાણે નાહવા જાઈ, મનમા ઉલટ અધિકા થાય. ૨૬૩
આજ કાલ કરતાં સહી, પક્ષ ત્રણ ગયા એમ વહી,
કરો જીતાવલ જાણુ અબો, સિદ્ધ કામ કરે ને તમો. ૨૬૪

કુહા

સાસરવાસો સજ કરી, સણુગારી તે નારિ,
પ્રધાને રથ ભેડિયો, કાણુ ન લાગી વાર. ૨૬૫
અસવાર, પાવક, નહિ સારથિ, નહિકા સાપક સરણુ,
આવતા તો બે હતાં, વલતા થયા તે ત્રણ. ૨૬૬

૨૫૯ રાજન પા રાજ રથ ભેડાવ્યો ફરી કહી કે ભણે પા હજી-૦-કે રાખી
આમરીયો પોતાને મન, પા મલીપથ બેઠો ભણે મન ૨૬૦ થયા ફેર થયો બહુ
હિ બેઠું, કે રાજ પેતે પા વાતે તવ પા દેવ બેઠું પા ગુણવતા ૨૬૧-૨ પા-નગર
માહિ તે જાણુ મધ્ય, કુખ દરીદ્ર સહુ કાનું નય- ૨૬૧-૨ અને ૩૬૨-૧ ને બદને
પા-સસરો રાખો આજો વરત, કીમી પુત્ર વાર વરત પુરણુ માન દીધ્યા બહુ પેર,
તેમી લાવ્યો પોતાને ધેર ૨૬૨ સુદર હિ ખટ રથ ઉત્તમ ૦ કે ઉત્તમ મેવા કૃપ
અપરમપાર, સુખ વસ્ત આહી તાહા સાર પચામૃત સરખા છે પાક, રસોઈ
બનીથી ચોસક સાક આનંદ ૦ પા. આનંદભેર થયા બહુ દિન ૨૬૩ નિત્ય કે પા.
નદી. ૨૬૪ સિદ્ધ ૦ પા. માહરા સમ ભે રાખો તમો ૨૬૪ ક્ષત્રી પા-હુરે માત
પિતા સુખ વાટ, ધરી એક રહું નહીં ઘાટ ડાહ મહિનો સેનમા થયો, હવે ધરી નવ
ભયે રહો ૨૬૬ અસવાર કે હિ અથ

ચોપાઈ

પ્રધાને પરાણો લીધા હાય, ઝીને રાજ્ય બે છે સાથિ,
 ખેડી રથ આવ્યા જોડલે, શિવસ્થાનક દિંદૂં તેડલે. ૨૧૭
 સરોવર પાળે રાખ્યો રથ, ઉતર્યો તિહાં રાય સમરથ;
 સરોવરજળ ઠેકાણે થયાં, કમળ હતાં તે સૂઝી ગયાં. ૨૧૮
 તવ રાજાઈ કચ્છો વિચાર, રજો શિવપૂજનના બાર,
 દેવરણુ તણુ બહુ પાપ, ન વાળે તેહને મહાપાપ. ૨૧૯
 તેનીસ કોડ દેવ તેહને નડે, કોડિ વરસ તે નડે પડે,
 તેથી મોદુ છે રણુ બ્રહ્મ, બાળે સુકૃત કરાં કર્મ. ૨૨૦
 બ્રહ્મરણુનો જે ભોમિયો, સત અવતાર સુધી રાગિયો,
 અપુત્રવત દરિદ્ર હોય, બ્રહ્મરણુ રખે રાખો કાય. ૨૨૧
 પિત્રીરણુનું મોદુ કુખ, તે ગ્રાણી નવિ પામે સુખ,
 [માટે એ ત્રણુ રણુથી બીધુ, દેવરણુથી મોદુ તે કાધુ ?] ૨૨૨

હુંહા

રાજ્ય મન વિભાસિયું: દેવરણુ મહા મૂલ,
 તે રણુ તો છૂટા તણુ, કરુ વિચારી શૂલ. ૨૨૩
 સ્ત્રી પરધાન સ્થાનક રજાં, મયો રાય પરસાદ;
 પ્રણામ કર્યો મહારુદ્રને, મન આણી ઉત્સાદ. ૨૨૪

૨૧૭ ને બદલે પા મા દ્રોહસ-પેડો રથ પાંતે કરી, અતી આણી ઉદ્ધાદ,
 સમીપ આવ્યો સરોવર વિષે, દીઠી રીવ પરસાદ જાદવડ પીપલ વણી, સરોવર મરી
 તીર, કમલ તેહ સુઝી નથા, સૂચ્યા નીરમલ નીર અત કલુમા આનડી, રાપોતી જે
 રાય, મૂઝ્યા બેને મારજો, પોતે ઉડે બધ ૨૧૮ રાય પા સહુ ૨૧૯-૨ પડી કે
 માં આ પત્તિ વધારે છે—

ધરી હરણ મનમેહો ધરુ, કોડેસુ રીવ પુનન કરુ,

રથ રાખો પોતે વાટમા, આણી રીવપુનન વાટમાં

૨૧૯ તવ રાજાઈ કે મનમા મહીપત મહાપાપ કે પાંતિ. દે માપ. વાળે
 પા. વાળે રજા બ્રહ્મરણુ કે દેવરણુ ૨૨૨-૨ એકલી પા મા છે ૨૨૩ રાત તો
 કે હિ અવની રજા સ્થાનક પા વાટ મહારુદ્રને પા પરિવરને

વાર્તા ૬ ટી-અખોલા રાણીની; પુતળી ચિત્રામતા ૩૪૧

મહારાજ ! કમલ સૂકી ગયા, નાભ્યાં માહરે હાય,
(મેં) વચન કર્યું તે પાળવું, જે બોલ્યો તુમ સાય. ૨૭૫
મુખનું નામ કમલ છે, સાક્ષાત કમલ જે શીશ,
તેહ સમરપૂં શિવ ! તુને, માની લ્યો જમદીશ. ૨૭૬
કાહાડી ખડગ ફાટે ધરવું, પાટવું પોતે વ્રત,
થયો ઉસંકળ ઈશને, શીશ સમર્પું તરત. ૨૭૭

ચોપાઈ

આપ હાય મસ્તક ઉદિયુ, શિવસ્થાનઞ જનને બેઠિયું,
વહી મર્ધ ધટિકા જે ચારે, પ્રધાને મન કર્યો વિચાર. ૨૭૮
કપારેક જોઈએ એહની પાટ, મિત્ર શીશ નાભ્યો ચા માટ ? ૨૭૯

કુંહા

વિચાર આપ મનમાં કરી, રાણી મૂકી રાન,
મૃત્યુક યર્ધ રાજા પડ્યો, તિહા આભ્યો પરધાન. ૨૮૦
દિહા પાટ સમો પડ્યો, સ્થો થકિ ઉતપાત,
સૂ વિધન ચૂ એ વારમા, ફાંચે કીધી ધાત. ૨૮૧
સૂ કરુ કાંઈને કહું, કિમ જાઈ માહરે દેશ,
ખોલ બહુ લોકા તણા, મેહણા કિમ - ખમેશ ? ૨૮૨
રાણી હમણાં જાણસ્યે, ઉપજસ્યે દિન દામમ,
કહેસ્યે એણે મારિયો, મુજ લેવાને કાજ. ૨૮૩

૨૭૫ નાભ્યો કે હિ નાભ્યા તુમ ખા સીન ૨૭૬ જે શીશ કે કહેવાય તેનું કે તે પુત્ર અખો કરુ, જે કાઈ અમથી યાય ૨૭૭ પછી ખા મુસ્તગ પુત્ર મહા દેવની, કરી છે તેણે ધાટ, પરધાનને વરી પ્રેમદા, પેહેલે જુએ છે વાટ ૨૭૮ કા કરે કે, ખા કપાહારેક કુધી ૨૮૦ તિહા કે ખાસ ૨૮૧ પાટ કે હિ ખા પાહાડ થક કે હિ ખા થયો (જોતો પુલિંગ પ્રયોગ) વારમા કા વાતમાં, ખા વાકમા ૨૮૨ બહુ લોકા તણા કે બહુ મુખ(જી) લોખના મેહણા કે હિ તે હ, ખા ખોલ ૨૮૩ રાણી ખા જીવતી દિવ ખા મનમા ૨૮૪ હાથસૂ, ખા હાથથી હામ ખા મામ

નહિ એક વાતનો છૂટકો, નહી જીવ્યાનું કામ,
છેતું મરતક હાથશું, મૂંઝી મનની હામ. ૨૮૪

ચોપાઈ

પગો પ્રધાન તે ચિવને વાટ, રાણી રહી જીઈ જી વાટિ,
જોઈવાટિ હયાટ જ થયા, બેહુ જણુ તિહાં જઈ બેસી રહ્યા. ૨૮૫

ઈમ વિમાસી ચિતા થઈ, સી જોવા દેરામાં મઈ,
બે જણુ પડિયા દિહા દ્રષ્ટ, રાણી મનમાં પામી કષ્ટ. ૨૮૬

કોણે માસ્યા? કિમ ઇહાં પગ્યા? કુણુ દુસમન દોષીઈ નચ્યા?
લોક વાતે કરસ્યે બહુમુખી, મેહજું દેસ્યે માહરી સખી. ૨૮૭

કહેસે કાર્યું પ્રીત જ કરી, મારી નંખાવ્યા ઉતરી,
એમ બોલસ્યે લોક સહુ બાલ, બેઠી માહરે માથે ગાલ. ૨૮૮

કિહાં જાણી? ને સ્યું કઈ? ઉઠી કીજ એ સાથે મરું. ૨૮૯

કુહાં

જીઈ ખગ કાટિ ધરયું, મૂંઝી મનથી માન,
સ્તુતિ કીધી ચલપાણિની, ધરીને હેતે ખ્યાન: ૨૯૦

પ્રાણુ તજું છૂં માહરો, તે ચિવાં તુજને પાપ.
ઈમ કહી સી પોતા તણું, કમલપૂજા કરે આપ. ૨૯૧

ચોપાઈ

ઈમ કહી સી પાડે તન, ઈશ્વરે આપ વિચારયું મન:
મુઝ દેહરે તજે એ પ્રાણુ, સીહત્યા એસે નિરવાણુ. ૨૯૨

૨૮૪ પછી પા. પદ્યે બેહુ પરસાદમાં, સીવને સુખી સીસ; એ રાણી
રહી રણુ વિધે, પોહોર પાછલે દીસ ૨૮૫ વાટિ પા. જોની વાટ. જઈ પા કમ
૨૮૮ એમ-કે. પા. એમ બોલસે અધિકો આવ. બેઠી પા. માણી બોલ માહારે સીર
નાલ, ૨૮૯ માન પા. મામ. ૨૯૧ પ્રાણુ-હિ. વણુ વાંકે મરતું પડે. ૨૯૧ ને બદલે પા-

પંડ પ્રાણુ તજું ઇવાં, તે મન ધરજો આપ,
વણુ વાંકે મરતું પડે, ખરિબલ તુજને પાપ.
વણુહ પડી છે બેહુને, સમરવા માંડા છે સીસ,
એલ ભાર ઇસ્વર તુને, એ લોગવલો ઇસ.

મહાભોગીનું લીધું રૂપ, પ્રકટ થયો છે બોલો ભૂપ,
વણખૂટે સ્થા માટે મરે, રખે દેહની હત્યા કરે. ૨૬૩
માન્યુંતું એણે કમળપૂજન, તે તેણે કિધું રાજન,
પ્રધાનને લય લાગ્યો ધણો, પિંડ પાજો પોતા તણો. ૨૬૪
ન્યાઈ મરે તિહા શી ચિંતાય? સ્ત્રી મુવાથી હત્યા થાય
કારણ એ સભળાવ્યું તુને, સ્થાને દોષ કે છે તું મુને? ૨૬૫
શિવ પ્રતે સ્ત્રી બોલી વાત કરીય હું મુઝ દેહની ધાત,
એકથી ઘેર નહી પાછી આવું, એહની તત્ત્વ તેહવી હૂં થાય. ૨૬૬
શિવ કહે. તૂ શોક કર ત્યાગ, વરદાન મુઝ પાસેથી માગ્ય,
[જે હોય હમજા તાહરી, માગ્ય માગ્ય કરણા માહરી.] ૨૬૭

૨૬૩-૧ પછી કે મા આ જ્યો વધુ છે -

૧. ધરેા ત્રણકતું ધાન, માન મરદન અરિમળન,
ભૂત પ્રિય વૈવાન, વ્યાપ ધરે બેઠે ભોમજણ
ધાતુર, બાક, કલીકાજ, ઊર આતે બેઠો અમણ,
છોલી લીધ પર દડ સૂઢ જડા ખીચ ગગણ
ગહે ધરી રુઢમાન, બાલ ખીચ છું છળે,
વ્યાપચર્મપરિધાન, માન શુભ હમરુચ જાળે
ત્રિનેત્ર, ત્રિશુભરણ, હરણ પાપ, સજ સુખકરણ,
સામળ કહે સેવો સદા હરિહર શકર શીવ શરણ

૨૬૩-૧ પછી થા -

નોંધાશ દેરા ન્યાધાર, દલ મોહોડિ હાહો દાવાર,
બોલો ચકવલ, બોલો નાથ, બોના તે અસી દેરે સાથ

૨૬૪ પિંડ કે હિ દેહ ૨૬૪ ૧ પછી થા દેહુંતું તે એસીકન થયો, શીર
થાવર ડેઝણે થયો તે-કે મોઢે મોઢો છે રાજન, હિ તેણે શીય હરણ(યે) રાજન
૨૬૫ ન્યાઇ-કે હિ ન્યાએ મુવા તે- ૨૬૫-૧ પછી થા તાહારે દુપે ॥ પછી
મરે, સીવને સીદ એસીકન કરે ૨૬૬ સિવ-કે સ્ત્રી પ્રત્યે શીર બોલ્યા વાત, મોઢે
ન કરીયા દેહની ધાત એકી-કે હું તો પરસન તુમને થયો, દુપ શેહ તો તાહારો
ગયો ૨૬૭ મુઝ પાસે કે બેઠે ગમે તે માગ્ય ૨૬૬ નહીં થા અમ થા કા હિ
અથાવ, તથા ૨૬૭ તૂ કા શોક કરો તુમે તાગ પાસેથી થા પાસે તૂ ૨૬૭-૨
આ પછી એકી થા મા છે

છાંપય

ધન્ય ધન્ય શિવ મહારાજ, લાજ રાખેછ માહોરી,
 આપો મુખવિલાસ, આશ કરે જે તાહોરી.
 વૃષભવાહન રૂઢ, ઔઠ વરદાન જ આપે,
 જેહ જપે તુજ ભપ, આપ સરણાગત થાપે.
 ચોખા ચઢાવે ચાર, પાર ભવજલના પામે,
 જેહ વગાડે ગાલ, ગાલ તે જન્મની વામે.
 પુષ્પ ચઢાવે જેહ, દેહ નિરોગી થાયે,
 પૌત્રપૌત્રી પરિવાર, સાર મુખ જે મુખ્ય ગાયે.
 અષ્ટ મહા સિદ્ધિ, નવ નિધ રહે નિત વાસે,
 છવિત પામે ભક્તિ, મુક્તિપદ મત કૈલાસે.
 મહારુદ્ર ધર્મ સમાન, નહી કાઈ દાતા દેવતા,
 સામલ કહે ચિતમાં ધરો, મૃત્યુકને કરો જીવતા. ૨૯૮

ચોપાઈ

સ્તુતિ કિધી ભોરી જે હાથ, પ્રસન્ન થયા તે ભોજા નાથ,
 જે હૂં કહૂં તે નારી કરો, ધડ ઉપરિ તમે મસ્તક ધરો ૨૯૯

૨૯૮ આપો-આ પદ્ધિ ફા. માં પડેલી છે; મુખ પા. વિવિધ. આપે પા.
 આપો. થાપે પા. થાપો. ૨૯૮-૩ ૪, ૫, ૬, ૭, ૮ કે. માં નથી. ૨૯૮-૧(કિ.)
 તે જન્મની ફા. તે જન્મની (પણુ આનો અર્થ કહોટા થાય છે) ૨૯૮-૧૦ ભક્તિ
 કે. પ્રક્રિ. ૨૯૮-૧૧ નહીં ફા. નહીં કાઈ દેવતા. ૨૯૮-૪ પછી પા:-

જીવનમુક્તિ ભોગવે, મુચા પુડે વૈભવ વણ્ય,
 વૌસ્વદાતા વર આપીયે, જગરોઃ એહે જેહુ નણ્ય.

૨૯૮-૮ પછી પા.-

મહારાજ રાજરાજેશ્વરા, કીપાર્સીધું કણ્યા કરો,
 જગાડ જાણુ એ જેહને વાત એહુ ધ્યાને ધરો.

૨૯૮-૯, ૧૦, ૧૧, ને ૧૨ પા. માં નથી ૨૯૯ તે પા. છે

અંખર બિદાડો એક ચીર, તે ઉપરિ સમરપુ નીર,
ધમ કરતાં એ જીવતા ચરચે, પલક એકમાં કષ્ટ જ જશે.
બોલ સૂણે શંભુજી તણો, સીને હર્ષ થયો છે ધણો,
રાણીના તે શોક જ ગયા, તરત ઈશ અસોપ જ થયા.

૩૦૦

૩૦૧

કહાં

હર્ષ ધણો તે વાધિયો સદૃશ થયો તે દીસ,
પ્રધાન કરા ધડ (ઉ)પરિ, ધરયૂં રાયનું શીશ.
રાણનું જે ધડ હતું, (તિહી) શીશ ધરયૂં પરધાન,
હર્ષે મન જાણું નહિ, ન રહું દિલમાં યાન.

૩૦૨

૩૦૩

ચોપાઈ

શંભુ(ઈ) કહ્યું હતું જેટલું, સીધ કિધું તું તેટલું,
મૂલક ધાત થકી છૂટિયા, બાલસ મોડી બે ઉઠિયા.
ધડ પ્રધાન તે માધું રામ, પ્રધાન શીશ રાણની કામ,
તેહ વાતનો મુને વિચાર, પેલી સી તે કાહોની નારી.

૩૦૪

૩૦૫

૩૦૦ સમરપુ કે. સીચો નિરમલ; પા. હિ. સમરપો. ૭મ-કે. હિ. પા.
એમ કદે એક મંદુરત જશે. પસક-૦ હિ. બે જણ હી બેઠા થશે. ૩૦૧ ૭સ પા.
અંતરજમી. ૩૦૩ પાણી પા:-

અરસપરસ અરાપરી, ધડ જુજુયાં સીસ,
કશં કામનીયે એકઈ, કહી મયાંવા ઇસ.

૩૦૫ તેહ-૦-ને બદલે કે:-

ધયો ધણો તેહનો નિસ્વાર, એ બે વરમા તે કાહોની નાર
સાણું કાહું લાહેરું, મન સંદેહ ટાયો માહેરું,
પા:-તેહ વાતનો મોહોટો મરમ, ક્યમ રહેસે અચ્છીનો ધરમ,
કહે પ્રીકમ સૂણુ દુસીયાર, નીરમલ અસી તે કાહોની નાર,
રાણ તે કાહો ધડ કે સીસ, ચાણી તે તે કાહોની ધીસ.
કાહપણુ શુણુ હીસો ડો વણુ, એ તો આપ અબોલા તણુ,
જો જુકું બાલોજી આપ, પંચ હલ્યા રાણીને પાપ,

કુહા

વિક્રમરાય વાણિ વટે સુંધુ અખોતાના દાર!

ધડની કે તે સીસની, કહો ભાઈ! કાઠોની નારિ.

૩૦૬

સત્ય જો બોલે નહિ, તો દેવું તુજ આપ;

શીદલ્યા જોવધ તણું, (તે) તુજ રાણીને પાપ.

૩૦૭

ચોપાઈ

તાહોરે તે બોલ્યો છે દાર: રાજ વિક્રમ આપે પાસ;

જીમણો કર જેણે અતિયો, કૃષ્ણાર્પણ કરીને આસિયો.

૩૦૮

અઉઠ મણુની કાપા દેહ, સીતો વર કહીઈ તેહ,

રોર બેઠનું માથુ સુ કરે? સી તે જઈ કાયાને વર.

૩૦૯

કુહા

અખોલા કાને સુણી, ચઢી. ધણેરી * રીસ,

પગ તણી જે આજ છે, તે લો લાગી સીસ.

૩૧૦

નાખ્યો દાર કટકા કરી, જુદુ બોલો આજ,

તૂ અસત્ય બાળે ધણુ, તે તો મુઝને લાજ.

૦૧૧

૩૦૬ સંખ્ય ૦ પા. સૂણુ રે દુસીયાર સય વાણી વટે કે વાણી બોલીયો કાઠો. બાઈ કે બેમા ૩૦૭ સી. કુ. શીદલ્યાઈ પાપ છે, કે સદસ્ય સી દલ્યા તણુ ૩૦૮ પાળ કે મા આ પક્ષિ વધુ છે ચોરી પાખ્ય ફેરા ફર, વરમાલ માનીને જે વરા, પા પામે વરતા મગવ ચાર, કરી વરસાવો કસાર. દેહ પા જેહ સીતો-પા તે વરસાવે વરમે તેહ ૩૦ બેઠનું કે સાવનું, હિ પા બેઠનું ૩૦૯ પાળ પા.—

અચીને કાપા સાથે કામ, પૂછે છે તેહનું સુ નામ?

દયાહિ કહે છે સહુ સાચ, ચોરીમા જવો છે દાય

મુસ્તમ બચાવ તે સુ કરે? વધુ જોઈને વનીતા વરે

૩૧૦ અને સુણી કે થઈ અકલ્પી બાળે ધણુ પા બાલણુ કરે તે વિક્રમ ૦ કે

ચોપાઈ

મેં જેવું મારે મન લહું, તેહવું રાજ આગળ કહું;
તમે તમારા મનમાં લહો, વિક્રમ આગળ તેહવું કહો. ૩૧૨
નવિ કહેા રાજ વિચાર, સીંહલાનો તુઝ સિર બાર. ૩૧૩

કહા

તાહરે રાણી બોલિયાં: સાંભળ વિક્રમ રાય.
શાસ્ત્ર તો એહવું કહે, સી તો સિરની યાય. ૩૧૪
મોહો નેઈ સહ ઉલખે, મુખ તો રત્ન અનૂપ,
ઠન્યા તો તેહની ધર્ષ, સાચું માનો જૂપ. ૩૧૫
વિક્રમ મનમાં હરખિયો, નહિ ચતુર તુજ નેડિ,
મધ્ય રાતિ પૂરી ધર્ષ, બીજે પડદો-છાંચ. ૩૧૬
પડદો છાંચી નાંખિયો, મેહલ્યો મનનો ગર્વ;
સામળ કહે સાચું કહું, હરખી સખિયો સર્વ. ૩૧૭

પુલ વાત રાજને કહેા, ૩૧૩ નવિ-કે. સાચું નવ બોલો આ કાર. સીં ૬.
પદ્માણુ હયા તણો તુજ સિર બાર ૩૧૨-૧૩ ને બહુ પા:-

માહારા મનમાં મીં લહું, તેહે કહું છે સલહ
તમે નાચો તેહવું કોહો, રાયો પાણી પલ
માહારા સમ જે માનની, રાયો દેહમાં વાત;
સાદાસ પુરાણે જે ધર, સંભલાખો સાક્ષાત.

૩૧૪ તાહરે-કે. પુખ ધરી તે બોલીયાં રીઝે સાંભલ રાય. સાશ્ત્ર-કે. રોધી
તેને શાહાસમાં; પા. વેદ વચન એજ વદે. ૩૧૫ તેહની પા. સિરની. ૩૧૬
મધ્યરાતિ-કે. પોહોર જે પુરણ કયા છાંચી પા. છાંચો મીવથી, ૩૧૭ પછી પા:-

ધન શ્રી હરસીંધ માતને, ધન વીક્રમ વીઢાસ;
ધન માહાકાલ મહારેવ તુજ, કહે કની સામલદાસ.

વાત ત્રીજી કહું ત્રીજી પોહોર કેરી કયા, એહ વાત નહું હું જયા
સસ્કત માલીયાં સોધી સહી, કયા માકત પુરાણે કહી.

૩૧૭ પછી કે. આં આ ઇતિશ્રી છે.-ઇતિશ્રી સિંહાસનખતોરો દ્વય પદ મુદ્રિત

(અતર્જત વાતો-૩૭)

ખીને પડો છેડિયો, નિચા મર્ધ બે પહોર અબોલા પ્રતે બોવિયા, વિક્રમ એમ તે કોર -	૩૧૮
તૂ છે રાણી! શુભમતિ, તાહેરી ઉત્તમ જાતિ, જો તૂ દે હુકારડો, કરુ હુ રહી વાત.	૩૧૯
રાય પ્રતે દાસી કહે, આણે મનમાં લાજ, અબોલા જો ઉચરે, પડદા કિમ રહે આજ?	૩૨૦
રીસ કરી કહે રાખજી નહી તાહરુ મુઝ કામ, બોમે નેકુર રાણી તણુ, તાહરુ ઉત્તમ નામ	૩૨૧
વેતાવ તિહાથી ઉડિયો, બેડો નેપુર ખાસ ધન્ય સત્તવાડી રાય તૂ, રાણી છે તુજ દાસ	૩૨૨
નથી સાન એહને રહે, નહી અક્કવનો જામ, તમ સરિખો કિહાથી મજે, આવી લાગે પામ	૩૨૩
મહારાજ! વાત કહો તમો, હુ હુકારો દેશ, કેહાર કાથી ગોમતી, તેહનુ ફન તે લેલ	૩૨૪

ચોપાધ

તે નેપુર હુકારો દીધ, રાજ વિક્રમ કહે છે સીધ, અચિરજ પામી સધળી નારિ, બેકી સાબળવા તે હારિ	૩૨૫
સૌરાષ્ટ્ર દેશ ને માછલુ ગામ, તીર્થ નામ રૂડો છે હામ, સદા સુખિયો છે રાજન સકલ સમૃદ્ધિ, એકે નદિ તન	૩૨૬

૩૧૮ કે મા આ કહી નથી પા મા ૩૧૮-૨ નથી ૩૧૮-૧ છે ૩૧૯ કહી
કે વારુ તૂંકે વિક્રમ કહે રાણી સણે નહીં-કે પા નહીં કામની તુજ કામ કે
કા બોલે નેકુર સણિ તણુ તો માહરુ કામ ૩૨૨ ધન્ય-કે, ધન ધન રાય પ્રધી
પતિ ૩૨૩ તમ-કે બે બે તમને બોલખે ૩૨૩ પછી પા-કીડી મુર કોડકું
કરુ, કામને સુય કપૂર ધરને અગર સોલે નહીં, નપુમકને ન સોલે મુર ૩૨૪ પછી
પા અકરમી એહ અબાણી, જુધ પાનીયે હોય રાજને સૂ રાણી લહે, કવીય ન
સકે કાય ૩૨૬-૧ પછી કા મા પકિત વધુ છે-તેજપાપ તાહનો રાય, ગામુ ગોવ

ચંડી પૂજન કરે તે નિત્ય, મહાકાલી ઉપરિ બહુ પ્રીત,
 નિત્યે ધ્યાન માતાનું ધરે, હોમ જગન બ્રહ્મભોજન કરે. ૩૨૭
 તેહેની પૂજા મનમાં ધરી, પ્રસન્ન થઈ આપી દીકરી.
 નેવેલનો ચરબક્ષજ કર્યો, તિહાથી ગર્ભ ઉદરમાં ધર્યો. ૩૨૮
 દસ માસ થયા જાહરે, પુત્રી પ્રકટ થઈ તાહરે,
 મહારવરૂપ સુંદર બહુ તેજ, સાત પુત્રને કામે હેજ. ૩૨૯
 માતપિતાનો અધિકાર નેહ, ચીતલ થઈ પૌતાની દેહ,
 વંધ્યાગાળ મેહેલું બાજિયું, પૂર્વકર્મ સુકૃત જાગિયું. ૩૩૦
 હવે ધરે મન દિન વહી જાય, મોટી થઈ કામિની કન્યાય,
 વરજોગ થઈ તે નારી, પૂર્ણ વરસ થયાં છે બાર. ૩૩૧

હુહા

વરસ બાર પૂરણ થયાં, મળ્યાં સહોદર જન,
 વર ઝોળો કન્યા સમો, જિમ રીઝે રાજન. ૩૩૨
 જેહુને જેના મન વિશે, રૂડો સુવેધી હોય,
 તે ઝોળી વર લાવજ્યો, બાંતિ ન કરસ્યો કાઈ. ૩૩૩
 એહવો ઘાપ કરી પછે, સહુ કેા કામે ચાય;
 વર રૂડો લાવ્યા તણે, માંઓ છે ઉપાય. ૩૩૪

દના નિત ગાય. પછી ખા નો વધારો:-સહા નીરવર આનંદ હોયે, વિજયપાલ રાજ
 તે લેય. ૩૨૬-૨ ને બદલે ખાઃ ધણી લખમી, ધણાં ધરસુત્ર, પેઠ નહીં રાજને પુત્ર.
 રૂડા નિરમલ મોહું તેહનું મન. ૩૨૭ ચંડીપૂજન-કે ચંડી પૂજે રાજસ રીત બ્રહ્મ-
 બોજન કે. અદકરા. ૩૨૮ પ્રસન્ન થઈ કે. તેહને, ખા. દેવીયે નેવેલનો- કે. માં
 આ પંક્તિ નથી. ૩૨૯-૧ પછી ખા. સાત પુત્રને કામે એહ, નરપતિને મન વાધા
 નેહ. ૩૨૯ દસ- કે. માં આ પંક્તિ નથી. ૩૩૦ થઈ- કે. હિ. થયો રાજનો દેહ.
 ૩૩૧ મોટી-કે. કન્યા વરમાં મોટી થાય; કે. મોટી થઈ તે કન્યાય. પૂર્ણ-કે.
 વરસ થયાં આયે અગીયાર. ૩૩૨ પછી ખા. વરને કામે લેવજ કરે, માતપિતા મન
 ચીંતા ધરે. ૩૩૩. વરસ-કે. વરસજ બહુ બારમું. રાજન ખા. સહનું. જિમ- કે.
 માને માદારું મન.

ચોપાઈ

દેસ જિતવા મોકલ્યો પરધાન, ગઈ દીધા ઝાઝાં માન,
 તિહાંથી સિખ માગી તે ગયો, સૈન્ય સુઝાડી પવે થયો. ૩૩૫
 તે વજર ગયો એક હારિ, સુવેળી છોડો રાજગુમારિ,
 નાતિજાતિમાં રૂઢુ ધર, સ્વરૂપવત શાણો છે વર. ૩૩૬
 તે સંધાયે જોડિ પ્રીતિ, વિહવા કીધો કુનની રીત્ય,
 લમ લીધું સુદર દસમી તણું, વજર મનમાં હરખ્યો ધણ. ૩૩૭
 કોલકરાર કરાખ્યા લેખ, કચ્ચો કરાર તે ન ફરે રખ.
 વળી રાયનો સાજો હોય, (તે) કન્યા કેરો મામેા ભેય. ૩૩૮
 તેહ ગયો પોતાને ગામ, વર રૂડો ભેયો એક હામ,
 તે પણુ લમ દસમીનું ધરણું, કરી ચાહ્યો સાગ્નુ કરણ. ૩૩૯
 નિશ્ચે વાતનો ચાખ્યો થાપ, ફરે વાત તો બીજી બાપ.
 રાખ આપ ગયો સિકાર, વિવાહ કીધો તેણે હારિ. ૩૪૦
 લમ નિરધારનુ દસમી દિશ, કર્તા હર્તા છે જીવદિશ. ૩૪૧

૩૩૩ વિષે પા વસે ૩૩૫ ફા દેસ કે પુર ૩૩૫-૧ પછી પા -૪૨ રૂડો
 હોયે તો ભેલે વમેા, વચન સલીવ તે કરસું અમેા સૈન્ય૦ કે સાય સૈન્ય લઈ-
 ૩૩૬ સુવેળી કે પા રૂડો શાણો હિ આપે નાતિજાતિમાં કે હિ નાત્ય બાત્યને
 નાતિ૦ પા-નાત્ય નાત્ય કુલ સુવે કેરે, સ્વરૂપ બવરીસ લખ્યો વરે ૩૩૭ તે૦ પા-
 ફલા બોહોતેરી પુરણુ મીત ૩૩૭-૧ પછી પા-લીકલ આપી લીધું લગન, મન માહી
 થયો છે નગન ૩૩૭-૨ લીધુ સુદર પા વૈરાખ સુદ વજર૦ પા મન હરુ
 સનનનું ધણુ ૩૩૮-૧ પા મા નથી. ૩૩૯ ચાહ્યો ફા ચાહ્યો. ૩૪૦ નિશ્ચે-
 કે હિ પા મા આ ચકિત નથી રાખ કે અધિપત ફા સમર પછી કે. મા આ
 કરી વધુ છે-ભ્યેષ માસ દસમી ને કરણ, કન્યા એક ને વર છે વરણ, તણે નાત્યા
 મલીગના કરે, માણ બોલુ પાણુ નહી ફરે ૩૪૧ પછી પા મા વધારો-કોહોની વાત
 કોહો નથી ભણુતા, બધે મનમાં નથી આણુતા એક અચરત એક મોહોડું કરણ, કન્યા
 એકને વર છે વરણ

હુહા

હુહુવા વર નણે કન્યા, કાઈ ન જાણે મર્મ,
કન્યા તો ઘેર એક છે, ઇશિર રાખે શરમ.

૩૪૨

ચોપાઈ

ઘેર આબો પોતે રાજન, સર્વ મળ્યા સહોદર જન,
એકાત મળીને શુઝ જ કરી, વિકટ વાત એ આવી કરી ૩૪૩
નણે જાનો આવી ઘેર, કન્યા એક, થી કરવી પેર ?
વર ત્રપ્પના જોયા રૂપ, સર્વે સરિખા દિઠા ભૂપ ૩૪૪
બે વર જે જે પાછા ફરે, ભાજે દેશને અનરથ કરે,
દિયા વરને પરણાવસ્યુ, ના કહેવી તે ડિમ જાણાવસ્યુ ? ૩૪૫
ધમ કરે ચિંતા જેટલે, લમદિવસ આબો તેટલે,
વર ત્રણેને હર્ષ જ થાય, જાણે પરણીરૂ કન્યાય ૩૪૬
કરેવિચાર સારો સહુ કામ, (પણ) લખ્યા લેખ ઇશિરના હોય,
કન્યા નાહવા બેઠી આપ, ખાલમાથી નિકળો કો સાપ ૩૪૭
પૂર્વ જન્મને વેર જ વસી, નાજે નારી અગુઠે ડસી,
મુખથી બોલી ન શકી વાણ્ય, સવ ગયા તે સીના માણ ૩૪૮

૩૪૨ પછી પા મા વધારો-સહી સદિ ત્રણે કરા, ફરે નહી તે ફાંક, જન સધાતે લાવીયા, લખ્યા સાથે લોક ૩૪૨ સરમ કે પા દિ પ્રથમ ૩૪૩ સર્વ-પા આબો સાનો આબો પરધાન કે દિ આવો છે પુરનો પરધાન ૩૪૩-૧ કે મા આ પજિત વધુ છે-આબો સાનક છે પછે સીક, લગન એ દિવસનું નીધ વિકટ-કે પા દિ જન ત્રણે આવી હતરી ૩૪૪ સર્વ-પા બાઅનીમી કાહો ભારે ભૂપ ૩૪૫-૧ ને જાહેરે પા નો વધારો-અતરીસ લખણ ચતુરસુલણ જયીક આવી કરે વીમાણ માયે કહે એ વચન જ કહુ ન પરણે તો નીચે મર પરધાન કે કવચ મુજ જાણે, તો માહારે નવ ધરવી કાણે રાજ કહે મુજ જાણે વચન, માહારે હુ સોનો રાજન ૩૪૫ પછી પા-આબો વડે તે વળસે માણ, હોમ દગુ ને યાસે દાણ ૩૪૫-૨ ના કહેવી-કે દિ પા કીયા પાણ વાલસુ.

સગાં સહોદર આબ્યા લોક, ઉચ્છવ શીડી, ફેલ્યો શોક,
 હાહાકાર સહુ ફેટે લુઈ, જેહવું હેત તેવું તે રઈ. ૩૪૯
 માતપિતાને અદકી પ્રીત, કરી મનુષ્યાચારી રીત,
 જનન ત્રણેમાં જાણુ જ ચલું, કન્યા રૂપિયું રતન જ ગયું. ૩૫૦
 સહોદર સોકાણુર થયાં, શયને બાંધીને લેઈ ગયાં,
 અમિદાગ દે છે જાહરે, ત્રણે વર આબ્યા તાહરે. ૩૫૧
 હૃષ્ટામાં ઉપનો વેરાગ, રાજરીધ સહુ કિંઈ તાગ,
 સ્ત્રી મોહ લેઈ જાસ્યુ ઘેર, બધા લોક બોલે બહુ પેર. ૩૫૨
 કેા કહેસ્યે કમંદીણુા એહ, તેણે કન્યા મુઈ તેહ,
 લોક સર્વમાં આખર જસ્યે, આંગલીદેખામણું (અધિકું) થસ્યે ૩૫૩
 સતપુરુષનું નામ જ જાય, તારે મરવું વાહવું થાય.
 ત્રણે પોતાના મનમાં લલુ, કોને કેા આગળ નવિ કહ્યું. ૩૫૪
 એક મનમાં ધારી વસ્ત, માંકે બાંખ્યાં તેનાં અસ્ત.
 ખીજે વિચાર્યું રદયા સાથિ, જલ મુકું સીં ફરે હાથ. ૩૫૫
 અઠસાઈ તિરથ કરસ્યું અમો, તેહનું ફળ ભોગવજે તમો,
 ત્રીજે છુધ્ધ એહવી આચરી, ચિંતા તણી રજ દોળે કરી. ૩૫૬
 કરી એકલી અસ્ત સમેત, કન્યા ઉપારિ અમિદું હેત,
 કરી મહુલી બેટો તાહિ, હરિનૂ બ્યાન ધરે મન માંહિ. ૩૫૭

૩૪૯ લોક પા. સમ. ૬૭૧૦-કે. સ(સ્વ)જનને ઉપનો મન શોક, પા. ૧૩
 માહે પડે છે જમ ૩૪૯-૧ પછી પા. લક્ષ્યા જનના હુતા શોક, સહુ કોને મન
 મગટેા શોક જેહવું હલ તેહું કઈ કે હિ જેહવું હેત તેહું તે રવે હાહાકાર-કે
 સહુ સહુના સામુ લેય, મુકું છવાડી ન સકે કોય એવી ખબર સ્ત્રીની સાલથી,
 રહા રાધ સહુ જ્વળી ૩૫૧ તાહરે ફા તે હારિ ૩૫૧ પછી પા-ધારણ રાખી
 ત્રણે ધીર, નારી કરમા મુખ્યું નીર ૩૫૨ સ્ત્રી ૦ આ ત્રી પા મા નથી ૩૫૩ ખી
 હી અને ૩૫૪-૧ કે. હિ પા મા નથી. ૩૫૪-૨ ફા કે. હિ સદ્યુષ્મન. ત્રણે
 કે હિ પા પોત. ૩૫૫ તેના પા. કામનીના ૩૫૬ કરસ્યુ પા. કરીએ. રજ પા
 બસમ ૩૫૭ અધિકુ કે પા. હિ. એહવું ૩૫૭ પછી પા. નો વધારા-રીખવી મુકું

સમરણુનું રૂલ તુજને હજ્યો, તાહેરા જીવને સુખ બહુ થયો.
 બન તો પાછી સર્વે વળી, વર ત્રણે રહ્યા તિહાં ગળી. ૩૫૮
 સમઝાવ્યા લોકે બહુ પેર, હઠ લીધો ન ગયા તે ઘેર,
 યાદી લોક તે સર્વે ગયા, ત્રણે જણુ તે સ્થાનક રહ્યા. ૩૫૯
 એક અસ્ત્ર કાશી લેઈ ગયો; ખીજો મદુલી બેસી રહ્યો;
 ત્રીજો અડસઠિ તીરથ ગાજ, ગયા ત્રણે ધ્રમ મૂકિ રાજ. ૩૬૦
 ગયો કાશી તે તો જવ ચરે; ખીજો તીરથ કરતો દરે;
 અજીવણ પાપ, જતિનો વેશ, દસ માસે ગયો દક્ષણ દેશ. ૩૬૧
 મધ્યાહ્ન કાળ થયો ભહરે, કુધા પૂરણુ લાગી તાહરે,
 આપ વિચારિ મનમાં પેચ, ગયો કાષ્ઠક સતીને ઘેર. ૩૬૨
 બિહા ઘો મુજ ધ્રમ જઈ કહે, તે ઉભો તે સ્થાનક રહે;
 મહારાજાં રાજ બિહા લીજઈ, શીઘ્ર પાક અખો કાજઈ. ૩૬૩
 પાક કરવા બેઠી તે સતી, ધૂત લેવા ગયો છે પતિ,
 કુધાવત બેઠો પગ ઘોઈ, મરની ચર્યા તેહની ભેઈ. ૩૬૪
 (લીઈ) બાલક તેડ્યું પોતા તણું, તે તો રુદન કરે છે બહું. ૩૬૫

કારને શાન્ત, બેઠો તે કંચાને કામ. ૩૫૮-૧ પછી પા નો વધારો-માધી નાસ
 બેઠો બાજી, સપરવા, સેવવા કારણે ૩૫૮ તાહરા-કે તાહરો જીવ સદગતે જતિ.
 ૩૬૦-કે કોની તવ પેહિતી મન રહી. ૩૫૯ મી કહી કે પા. હિ માં નથી.
 ૩૬૦-૧ એક-૦ પા એક રહો વરત વાસીયે, ખીજો અસ્ત્ર લઈ ગયો કાશીયે. ૩૬૧
 કરતો કે, અડસઠ, તીરથ પા પૂજી બાધી. ૩૬૧ પછી કે. મા મા પતિ વધુ છે.-
 દેવી કામાક્ષા કામરૂ, પશ્ચિમ બાજે વાંદાથી પરુ ૩૬૧ પછી પા મા વધારો-—

કામરૂ દેવ ગુણુર્વા ગામ, કામક્ષા દેવીનું નામ
 જડીયુદ્ધિયા કામણુ કામ, જડતી બુવતી હાકમને દેવ.
 પુરુષને પશુવલ કરે, હીમલ બેહેવી હીડે ધરે.
 નગર બાપી તાહાં નણે મરમ, કરે અસ્ત્રની પુર માકમ
 કામાક્ષા દેવી કામરૂ દેવ, તે પુરમા કીધો પરવેસ.

૩૬૨ સતીને કે અલા માણસને ૩૬૩ સીધ પા હવડા બિહા-કે હિ
 બિહા આપ કહુ તે કાર, દીધુ માન તે ધરની નાર ૩૬૪ કુધાવત. પા બુધીનત.
 ૩૬૫ પછી પા નો વધારો-—

કુંહા

વિપત્તિ પાડી કરી આકળી, રંજડે તે બાળ;
નાંખ્યું બાલક ચુલા વિષે, જિહ્વાં અમિની અળ. ૩૬૬

ચોપાઈ

તે તો જતિઈ દિંદુ દ્રુટ, મનમાં અધિદુ પામ્યો કબૂટ,
એ હત્યારી છે પાપણી, બાલકવધ દિસે સાપણી. ૩૬૭
એ ધર બોજન જો કીજીઈ, બાલહત્યા મસ્તક લીજીઈ.
એમ વિચારી પાછો વળ્યો, ધરનો સ્વામી સાહોમો મળ્યો. ૩૬૮
ભૂખ્યા જવો'છો સા માટ? તેહના મનમાં મહા ઉચાટ;
અતીત વિમુખ બારેથી જાવ, વ્રતભંગ અમારું થાય. ૩૬૯
જાથિક આવ્યે માન નવિ દે, પિત્રિ તેહના પિંડ જ ન લે;
નુતપોં દિજ પામે નકિ આહાર, તેહને હત્યાનો સિર બાર. ૩૭૦
માટે ઘેર આવો મહારાજાં લ્યો ભિક્ષા રાખો મુજ લાજ. ૩૭૧

કુંહા

તાહરે તે જતિ બોલિયોઃ કિમ લીજે તુજ આહાર ?
બાલકની હત્યા કરી, પાપણી તાહરી નારી. ૩૭૨

નવ સમારવા દે જે સાન, નવ કરવા દે પોહોલી પાન.
નવ કરવા દે કાંઈ વાત, વાહારે કેલ બરાણી માત.
બાલકપણું હડીતુ હોય, જાતી બારણે જોડા ભેય.

૩૬૬ પછી પા. માં વધારો:—

ઝલે નાંખું ચડાથીયે, અરબક કાયા કષ્ટ
જોડા થો જે બારણે, તેણે રીકું લથ.

૩૬૭ નીસે કે. સાચી. ૩૬૭ પછી કે. માં આ પંક્તિ વધુ છે:—

પેટ વણું બાલક મારીયું, સો જનમનું મુકોત હારીયું.

૩૬૮-૧ પછી પા. નો વધારો:—

એ સંકિસ્તેર નોહો સલી, જુલમ વળી નીડા તે જાતી.

૩૬૯ બારેથી પા. ફક્ત બારણેથી. જાણે પક્ષ ભયો. અમાણ કે. સીનું.

૩૭૦ જાથિક-કે. આવીયને લીધા નવ દે પિંડ ન લે-કે. કલે રહે. ૩૭૦-૧

ચોપાઈ

માહારાજા રખેદુઃખ તેહનું ધરો, ચાલો સીધે વેર પાછા ફરો,
મુજ માંહે વિદ્યા છે ધણી, પોથી મૃતસંજ્ઞન તણી. ૩૭૩
તે બાલક છવાઈ અમો, તાહરે સિક્ષા લેજો તમો;
એહવી વાત કરી અહુ પેરિ, બે જણુ પાછા આવ્યા ઘેર. ૩૭૪

કુંહા

કાઠી છાર ચૂલે મડી, કચ્ચો અભિષેક મત,
બણી મંત્રજલ સિર્ગિયું, બાળક ઉઠ્યો તરત. ૩૭૫
અચિરત દીઠું અતિ ધણું, આનંદ અધિકા યાપ;
મદક્ષણા પોતે કરી, લાગો તેહને પાપ. ૩૭૬
એ મંત્ર આપો મુને, તો રીઝે મુજ મન;
તાર પછી તો માહરે, લેવું જલ ને અન્ન. ૩૭૭
મંત્ર હતો તે સીખવ્યો, કરી તેહ વિશેય,
જા બાઈ તુઝ છવસ્યે, મૃતક માનવ એક. ૩૭૮

ચોપાઈ

હેતેશુ કીધું બોજન, માન્યું આપ બેહનું મન;
વળ્યો પાછો વિદ્યાલાવિયો, અબાલી'તી તિહાં આવિયો. ૩૭૯
મદિ ધાલિ બેઠો છે જાંહ, એટલે ખીજો આવ્યો તાંહ;
થયું વરસ પૂરણુ જાહરે, નાંખી અસ્ત આવ્યો તાહરે. ૩૮૦
તણુ જણુ તિહાં એકડા થયા, માંહોમાંહે બેસ જ કહ્યા. ૩૮૧

પછી ખા.:-અતીત પાછો નોતરો વલે, બાધા જનમનું સુકીત બલે. પાપણી
ખા. નમેરી. ૩૭૪ બે. ખા. ગુણવત આવ્યો ગ્રહસ્તને વેર. ૩૭૫ ફા. સેચીયુ
હડયો કે. હિ. છવ્યો. ૩૭૬ ફા. અચિર. ૩૭૭-૩૭૮ માનવ કે. માણસ
૩૭૮ પછી ખા.નો વધારો: અસ્ત તણો એક કરકડો, કે હેયે તેહની છાર,
તો તે છવે માનવી, પીણું ન લાગે વાર ૩૭૯ હેતેશુ ખા. બાવ ધરી. આપ
બેહનું ખા તે પધીનું. વળ્યો-ખા. મંત્ર સંજ્ઞનનો લાવીયો. અબ-ફા. મદી
ધાલી બેઠો તિહાં આવિયો. અઈ ફા. ના વહીયાતે હાથે ૩૮૦ નું ૧ તું
અને વીણું એમ બે ચરણો અવાવરે પડેલા લાગે છે, એમ કે. ખા. હિ. ના પાછી

દુહા

બેઠા તે સ્થાનક ઠરી, સાચબ્યાં તો જે અસ્ત;
બીજે તે પાસે થઈ, માગી લીધી વસ્ત. ૩૮૨

મંત્ર બાણી જલ છાંટિયું, કાણું ન લાગી વાર;
હુડી તે બેઠી થઈ, રૂપે સુંદર નારી. ૩૮૩

ચોપાઈ

એક કહે: હું નાણો ગંગ, તેણે સજવન થયું એ અંગ.

એક કહે: મેં વિદ્યા કરી, તેણે એ છત્રી સુંદરી. ૩૮૪

એક કહે: હું બેસી રહ્યો, સાંઘ્યાં અસ્ત તો અર્થ જ થયો.

ત્રણ જણ બેઠા તે ઠારિ, કહે નેપુર! એ કાઢતી નારિ. ૩૮૫

તથા સદર્ભથી જણાય છે. પૂરણ ક્ર. સંપુરણ. ૩૮૩ કાણું-કે. તરણી વડી તરત. તે પા. કન્યા વડી-કે. સજવન સામા થઈ, જે પામીતી મરત. રૂપે-પા. રૂપ તો અપરમપાર. ૩૮૪ ની પહેલાં કે. માં આ આ પકિત વધુ છે.-હીડી છવતી નારી તેક, ત્રણે નરને મજલયા નેહ. ૩૮૪ થી ૩૮૭ ને બહારે પા.-

તેર વરસ તરણી ત્રીયા, આશવંત, અનુષ;

જીવતી જોઈ વીરમે ય્યા, ત્રણે બારે બુપ.

કાચીવાથો કહે કામની, હેતે માલરી હેલો

અસ્ત નાકાથી છવતી, પેદ ન કસ્યો કાપે.

બેઠા તો જે બારણે, તે કહે માલારી નાર;

બીજ રૂપે સાધું જીવે, બાવે પોસો બાર.

પરસપેર ત્રણે કહે, સાચો ન મણે સચ,

તે તો ન્યા કુકે નહી, પરમાણીક જે પંચ

કુ નેહોર રાણી વણ, સાધું કહેલો આ વીસ;

જે તમો મીયા પડો, ભ્રમહલા સાણીસીસ.

નેહોર કહે નરપતિ સુણો, સલ્ય કટુ હું આપ.

લવ કાઠન ને સદસપા, રાણીને સીર પાપ,

સજવન વીલા બળે, મરી છવતી નવજ;

તરણી તો જે તેહની, પંચ કૈ પરમાણુ.

૩૮૫ સાંઘ્યાં ક્ર. સાચબ્યાં.

સાચુ તુ ન કહે આ દિય, કન્યાવધ રાણીને વીર;
સુધ બોલે ને તૂ ધણુ, વત લાગળ્યો રાણી તણુ. ૩૮૬
તાહરે નેપુર કહે: સજી રાય ! કન્યા તો વિદ્યાની થાય;
ને મૃત સજીવન વિદ્યા લાણી, તેણે નારિ જીવી તે તણી. ૩૮૭

હુહા

નેપુર કાઢાડી નાખિયુ, કરમૂ તે કટકા સાત,
લાજ લગાડે મુજને, જૂઠી બોલે વાત. ૩૮૮
મેં જાણ્યુ તે મેં કહ્યુ, માહરે માંડે વાણી;
તમે જાણો તે કહો નહિ, તો ઈશ્વરની આણુ. ૩૮૯
અસલ નાખ્યા તે સુત થયો, જીવ આખ્યો તે તાત,
ને બેઠો તે તો વરે, એ તો સાચી વાત. ૩૯૦
મન હરખ્યુ સહુ કો તાપુ, મેટિ મનની હોડિ;
રાણીને રાજ કહે, ત્રીજો પડેા છોડિ. ૩૯૧

(અતર્જત વાત ચોથી)

ચોપાઈ

પટ ત્રીજો છોઓ તે ઠોર, રહી જામિની એક જ પોર,
રાજ કહે ! કહુ એક વાત, ને કહેણુ બોલે મુજ સાથી. ૩૯૨

૩૮૭ ને-કે સમત લખી આણુ હું ધણી, નાસી મતરવાણા તણી ૩૮૮ કાઢાડી
પા. જાણી જૂઠી-પા. કહે છે વપરીત વાત ૩૯૦ ને-કે ને બેઠો તો ખારણે,
વર તેહે જોખ્યાત ૩૯૦ રહી પા. નો વધારો -

મદુની ખાણી ને રહેા, ધરા રાવા ને વસ,

કન્યાનો તે તો ધણી, વાણ કહું છું વસ

૩૯૧ સહુકો તણું કે. મહીપત તણુ મેટી કે પા. મેહલ્યો આ કરી પછી કે
ને હિ મા આ હતિથી છે -હતિથી વિક્રમ અમોના સવારે તૃતીય પદ મુજિ નામ
૩૯૧ પછી પા. નો વધારો -

ત્રીજો પટ તો છોડ્યો, પોહોતી મનની આસ,

કહું કયા ચોપા તણી, કહે કરી સામવદાસ

હરખ્યાં સહુ રીઝ્યાં માનતી, હવે રહી થોડી જામતી;
 રાજાઈ કંકણુ બોલાવિયો, વૈતાલ ઉઠી તેમાં આવિયો. ૩૬૩
 ધન્ય ધન્ય વિક્રમ ! ચતુરસુભણુ, અબોલા છે મહા અજાણુ;
 પૂછું પૂછ મેં કાયાં હોય, હેત કરી તમ સાહામું જોય, ૩૬૪
 તલ એહનું સર્વ એજે ચયું, તમ દરશણુ એહને નવિ થયું;
 ડાહી હશે જો મનમાં આપ, અજાણુ યશે તો પુરણુ પાપ. ૩૬૫
 રાજા કહે તાહકું સૂં જરૂરે, પ્રજાને મમસ્યે તેહનું ધસ્યે;
 ધરવા છો એહને આંખજો, વાત કરું તે સહુ સાંખજો:- ૩૬૬
 મરુથલી મુંજેશ્વર મામ, સુરદેવાલ રાજાનું નામ;
 વર્ણુ અદારે તિહાં વસંત, કુલ આચારે કામ કરંત. ૩૬૭
 એક શૂદ્ર કેરો છે તન, અપંગ અંત્ર નહી ખાવા અન;
 નિર્ભાંગી નાહતો તે બાલ, ધયો માતપિતાનો કાલ. ૩૬૮
 કાકાને ઘર તે જીજરે, દુઃખે પાપે તે પેટ જ ભરે;
 તેહના ધરતે પાસે છેક, રહેતો ચક્ર પદાથી એક. ૩૬૯
 તે નિર્ભાંગીને નહિ ચરણુ, જનકજનનો પામ્યાં છે મરણુ;
 જ્યેષ્ઠ ભાત તેહને ધર જમે, તેહની ધણી અધિર્કુ દમે. ૪૦૦
 દુખિયાદુખિયામળિયાબેહ, એક એક આગલિ દુખજ કહે:
 બાઈ! આપણે અધિર્કુ દુઃખ, નથી વેઠાતી ભૂંડી જૂખ. ૪૪૧
 આપણુ એના ભૂંડા વેશ, નહિતર તો જઈઈ પરદેશ:
 હિંડાય નહિતે મોદું કષ્ટ, અંધ કહે નવિ કેમું દ્રષ્ટ. ૪૦૨

૩૬૩ વૈતાલ કે. નીર. ૩૬૪ આ કહીને બહુલે કે. માં નીચેની કહી કે:-નંદા
 કાંધી રાણી વાણી, સરદ કાંધી રાજાની ધણી; એ અબોલા છે પાપણી, આપ વાત કરો
 આપણી. ૩૬૫ ડાહી-કે. યશે ડાહી અહંકારે આપ, તો પુરણુ એ નારીનાં પાપ
 અજાણુ યશે પા. નહીં નરણે તો. ૩૬૬ વાત-કે. હિ. તમે મન સુડી- ૩૬૭
 કુલ-કે. આપઆપણે કુલ કામ કરંત. ૩૬૮ અપંગ-પા. બે આંખે અંધ ને નહી
 લેખન. ૩૬૯ દુખે-કે. હવે દરણુ ને પેટ જ ભરે ૩૬૯-૧ પાણી પા. નો વધારો:-
 દરમાં દલ ને પાણી ભરે, માથે ગીતાં ને કામ જ કરે,
 તોહ પેટ ન પૂરે ભરાયે, કામ કરંતે દુખિયા માથે.

અંધ કહે:-ઉપાડું હું, ભો મારગ દેખાડે તું;
એક વિચારી તેણે મુઝય, બે જણે છાની કાપી મુઝય. ૪૦૩
કાને કેહવા તે નવિ રહ્યા, ધન લેવા પરદેશી ગયા;
ઉપાડી ચાલ્યો આંધળો, પંથ દેખાડે છે પાંગળો. ૪૦૪
મુઝી ગામ એક બીજે વહે, નિશા પડે તિહાં વાસો રહે;
ધમિ કરતે પૂરમાં જાય, તે સ્થાનકે એક અચરિત ધાપ. ૪૦૫

કુહા

તે નગરના રાજિયો, તેહને કન્યા સાર,
રૂપવંત રંભા સમી, તેહમાં ખોડિ અચાર. ૪૦૬
કાંખો મસ હર્ષડા વચે, તે હીસે વિકરાલ,
તેહને કો પરણે નહિ, રહી કુંવારી જામ. ૪૦૭
તે રાજાઈ મત્ત આચરી, મેળ્યા વર્ણુ અદાર,
કલશ જ દોળે હાથપૂી, તે પરણે આ નારી. ૪૦૮

૪૦૩ હુ કે અમો છ કે. તમે ૩૬૬ અસ્યે પા નયે અસ્યે પા. યા. ૪૦૩-૧ પછી પા. નો વધારો-અકલ મુને મારગની આસ્ય, મુજ ઉપર બેસી ઉ ચાલ્ય. ૪૦૪-૧ પછી પા મા વધારો-

પેટ કાજ કાસક દાસકું કરે, પેટ કાજ વસકર જર હરે
પેટ કાજ જે વિદ્યા બળે, પેટ કાજ મનુષ્યને હણે
પેટ કાજ તે નાજ વાયે, પેટ કાજ નીદેરો ભયે.
પેટ કાજ ખુબે ■ સીસ, પેટ કાજ વેઠે કુખ હીસ
પેટ ભરવા દેરે કારણે, અરો યો આપ્યા બારણે
ગોહોટ કુખ તે બુઝી બુખ, એ આપલ કુખ તે તે મુખ.

૪૦૫ પછી પા મા વધારો દેવજન લેખા વસમે કામ, ધણેક પધે આવુ એક નામ ૪૦૭ પછી પા મા વધારો-એકલ કો સવરે નહી, નવ મેલે કો મન, મસ દેવી સહુ બોસરે, જે કો દેવે જન ૪૦૬ રાજ્યો કે. અધીપતી રંભા સમી કે રામા બસી તેહમાં ખોડિ કે પશુ ખોડીકી ૪૦૮ પછી કે માં આ કરી નહુ છે-

એ ના છે તેહને હણ, નાવે તો લૂટ પર,
હોસ ધરે નહા હાથપૂી, તે રીનીતનો વર

૪૦૮ પછી પા નો વધારો-

શુભ સજ્જાગારી હસ્તણી, મલી છે ખલક જે કાડિ;	
તિહાં જોવા ઉભા રહ્યા, અંધ અપંગ બે જોડિ.	૪૦૮
આગલી ઉભો આંધળો, પાંગળો ખંધ વિચાળ,	
[હોસે આવી હાથણી, વારુ કર વરમાળ.]	૪૧૦
ગાળા જમણી મુકિયા, સહુ લોક તે દિસ,	
પાછળ બે પેલા રહ્યા, કલ્પ દેવો તે શીશ.	૪૧૧
રાખ વાચા ચૂક્યો નહિ, જે જોલ્યોતી સુખ,	
કન્યા પરણાવી તેહને, કુખ ભોગવે કે સુખ.	૪૧૨
જયાભોગ ચોરી રચી, પરણાવી તે સંખ,	
મંગળ વરતો આંધળે, અપંગ ચઢ્યેા ॥ અંધ.	૪૧૩

સજ્જાગારી એક હાથણી, તેહને ચીર પરમાલ:
 હલસ બરો અંગોદક, કીધું ગાઢમાલ.
 દુંડી ફેરવી દેસમાં, નાદાના મોહોદા હોયે;
 સરવે આવેા સજ્જામાં, મરીર ન રોહો કોયે.
 ધન આપે પરણીપતી, પરણાવે કન્યાય;
 એહેલું કોતુલ કોટીયા, જોવા સહુકો નયે.
 કંગાલ ને કરેણીપતી, કાંઈ રહીયત, કાંઈ રાંક,
 મેલી મેદની મહીપતે, વાલો આડો આંક.
 હલસ ન દોલે હાથણી તેને કન્યા હેલું;
 સુખ મરદીને જે રહે, તેહને રાહી દેલું.

૪૦૯ મલી છે કે. પાછળ. ૪૧૦ હોસે કે. ખા. હિ. માથી આ પંક્તિ લીધી
 છે, કા. માં લહીયાએ તેની જગ્યા નક્કલમાં ખાલી રાખી છે. હોસે હિ. ફરતી. વારુ
 હિ. નયેહને. ૪૧૧ સહુ લોક તે કે. જલુ કાદાપાચુન્યા. પાછળ-કે. અંધ અપંગ
 ઉભા હતા. ૪૧૨ ભોગવે કે. હિ. ભોગવ. ૪૧૩ પછી પા.-

એહેને કરમ એહેલું લખું, વહે વીધાતા આંક;
 તો કલસ આહાં દલો, માહારો સાથે પાંક.

૪૧૩ નયાભોગ કે. ને હિ. ચથાભોગ. છે કે. હિ. તો. ૪૧૩ પછી પા
 એહેવાદેવ, તેહની પાવરી, વાસ તેહને આબાસ,
 આહાર તેહને આહાર છે, પ્રેમ ૭૭૭.

વાતી ૬ ટી-અબોલા રાણીની; પુતળી ચિનામના ૩૬૧

રહેવા આશ્રમ આપિયો, બર્ષો તે કલુ કોહાર,
ખાઓ, પીઓ, બેસી રહો, કોણ કરે કનવાર ૪૧૪

ચોપાઈ

પાગલે પ્રીત નારીસૂ કરી આધે હુ મારુ છેતરી,
એ ખડબડ મે કરઈ તાન્ય, પછે આપણુ ભોગવીઈ રાન્ય ૪૧૫
ઝેરી નામના કટકા કરી, મુકૂ ચૂલે માટ જ બરી,
હાણી એહને પાઈસ્યુ, મરચે અધ સુખી યાઈસ્યુ ૪૧૬
એ જણે રાખ્યો છે ખેદ, નથી નાણુતો ત્રીજો ભેદ,
અધ કહે માગૂ તુજ કરે, લાગી જુખ આપે કાઈ મુને. ૪૧૭
રહો ધડી એક વાળી મન, ચૂલે મુક્યું ચઢવા અન,
વાર કહી તે બેસી રહો, લાગી જુખા તે આતુર થયો. ૪૧૮

૪૧૪ પછી ખા નો વધારો -

સરમ એટલી આપની, રાધે રક્તી રીત,
ખો તો પુણુ કરી, પ્રેમદા સાથે પ્રીત
અપદાતો અધો રહો, રામા ન ભેદે રમ,
મે અદેખાઈ અલી ધણી, સ્વામા ન રહે સમ.
પરસપેરે વેહેર વાધીયું, સુણે ન સુરે કાચે,
તે હામે એક જ મધુ, અલી અવધો હોયે

૪૧૫ પછી ખા - વધુ સમાતે રાણુ વેહેર, જીગત કરીને દેણુ ઝેર. ૪૧૭ નથી -
કે અધ, નણે તેહનો ભેદ ૪૧૭ પછી કે. મા આ પાકિત વધુ છે - વાગી જુખ
મન માહે ધણી, તેણે આસ કર્લ વગ વણી, ખા દાવાદા સરખા છે હુખ જુગી
લાગી છે મુને જુખ ૪૧૮ રહો - કે ધડી એક રાખો ધીર મન ૪૧૮ પછી
ખા. મા વધારો -

જેહેના નામા એક જોડ, નહી હરામી એક ભેદ
કાયેક કાણો સાબુ હોયે, નહી સરમ અધાને હોરે
નહી કાઈ પગાને પ્રીત, નહી કાઈ રો પ્રીયાને રીત
નહી રાગીની દેહમા મુખ, નહી જ્ઞાન ભદારે હોરે જુર

શને શને ચૂલેહુ જ્યુ (એ) બે પહેલો આગળથી ખાધું,
(ને) માટ બિધાડે જેટલે, એરી ઝાળ ઉઠી તેટલે. ૪૧૯

હુંહા

ઉઠી ઝાળ કા એરની, જોયું આંધળે માંહિ,
નેત્ર પડળ ફાટી ગયાં, થયો દેખતો તાંહિ. ૪૨૦
લુઈ તિહાં અન્ન નહિ, દીર્ઘ આંસું એહેર,
એ બે જણે કપડે કરી, મુને માથ્યાની પેર. ૪૨૧
રીસ કરી તિહાંથી ધસ્યો, આપ્યા ચરણ અપાર,
કન્યા ઉપરિ આપટયો, કયાં પ્રહાર બે ચાર. ૪૨૨
જૂટ્યો પગ પંગા તણો, ટળા ખોલના જેહ,
મસ તુટ્યો નારી તણો, વાધ્યો તો જે દેહ. ૪૨૩
દેવાગત અનેરડી, કળી ન શકે કાલ,
આરંભ્યાં અમથાં રહે, અણ આરંભ્યાં હોય. ૪૨૪
અંધે કામ અધિક્ કયું, ચઢાવીને રીસ,
અવળાનું સવળું થયું. જેહ મમ્મું જમદીય. ૪૨૫

૪૧૯ પછી પાઃ-અવસાતું તો સવળું મયું, મમ્મું ગોર્વીદણું થયું. ૪૧૯ શને શને કે. પા. હિ. શને શને. ફા. રાની રાની ચૂલે ૦ પા. રસોઈ નેયું. ૪૧૯-૧ પછી પા. ખડખડ ખડખડ ચુલે ચડે, અંધાને મન અચરત અડે. ૪૧૯-૧ પછી કે. માં આ પક્ષિ વધુ જે-જે લો ઉંચર કરા બધ, મયો રસોડે આપો અંધ. ૪૨૧ જીવન-કે. (ચોપણ) જીવે તો લાંબે જાતું એર, અંધે મન વિચારે વેર. ૪૨૨ આસ્થા-ફા. કાપ કી અપાર, આની પાછી કે. માં આ એક વધુ ચોપાઈ ઉઃ-

તેણે કરી રીસ અંધો ધસો, મનમાં વેર અહરો વસો;

દુષ્ખરી નેયું અહર, કલોલ કરવાં દીઠાં લાહરે.

૪૨૨ તિહાંથી કે અજો. ૪૨૪ અનેરડી કે. બેહો અવનવી. કળી-કે. ૧૭૫ હરે નહિ કાલ. ૪૨૫ પછી પા. માં વધારા:-

કલેક મયું તે કામની, પંચ પત્નો ચરણ

અજો પામે આંખડી, તોજ ધણેરો વણ,

દુષ્પ સરખી કામની, રાત્ર સરખો રંઝ

દેવાસી દેદે થયા, એક લખણો નેક.

ચોપાઈ

ત્રણે જણની ખોડ જ મઈ, સહુ કેને મન શાતા યઈ, હીને કાળે તે આયઝા, માહિ માહે અધિકા વઢયા.	૪૨૬
કંકણા તેહનો કહો વિચાર, એ બે જણમાં કાહોની નારી, જૂઠું કહે તો દેળ ત્રાપ, ઓવધને રાણીને પાપ.	૪૨૭
કંકણ કહે વિમાસણ કશી, એહ વાત મોહેરે મન વશી, દુશ્મો આધળો મગળ ચાર, હૂં જાણું છું તેહની નારિ.	૪૨૮
રાણીઈ વામક નવિ સાંખિયું, કંકણ ભાગીને નાખિયું, જૂઠું ખોલે પાપી તું, તે વાતે લાગું છું હું.	૪૨૯
કંકણ કહે: કહો રાણી! તમે, જે જાણ્યું તે કહ્યું છે અમે, જાણીને ન કહો આ દિશ, રાયે સમ દીધા તે શીશ.	૪૩૦

દુહા

અધ હતો તે અધ ધયો, પંગો ધયો અસવાર, વાહન તેહને સૂં અજૂ, બેઠો તેહની નારિ.	૪૩૧
સતી! સત્ય બોલ્યા તમે, નહિ તે મધ્યે ખોડ, જિત્યો છે સહુ દેખતાં, ચોથો પડે છે ઘોમ.	૪૩૨

૪૨૬-૩૦ ને બહલે પા -

અધા દહે અસી માહરી, એઠે મગલ વાર્તા ચાર;
વાલ મેહેવ રે યોદીયા, એ તો મારી નાર
અધા તુજને મુ અડું, નરે પડે આ દીસ,
અયાયે મડે કરી, કશસ દોલો મુજ શીસ
એ તે દન્યા માહરી, એ તે માહરો મત્ત;
હુ તે એહનો વત્સલી, મેહેવ યોદીયા દાલ
અખોલા દહે અન્યા બહો, સાચા દેગો ત્રાપ,
ફટ ફટ રે કંકણ પાપીયા, એ તો સુજને પાપ

૪૨૬ માહોમાહે-કે. વેરીની પેરે બે વધ્યા ૧૨૭ જૂઠું-કે જુહુ ખોડે તું
મુખી આપ, જાહલવાદીક હીને પાપ ૪૨૮ હૂં-કે એ વારી એ તરની નાર
૧૩૦ રાયે-કે. પ્રણે પાપ લાગો તુજ સીસ ૪૩૧ બેઠો પા કા ૬૫૨ બેઠો
૪૩૩ પાળી પા મા વધારો -

અહંકાર તણ પદ હોડિયો, આવી બેડી પાસ,
હું હારી તમે જિતિયા, મૂલખરીદી દાસ.

૪૩૩

ચોપાઈ

અખોલાને ચાચા દિગ્ધ, જે કહેા તે અગેા કિગ્ધ,
મુજ અખળાને ખાંહે ધરો, હેલ કરીને મુજને વરો. ૪૩૪
રાગ કહેઃ સાંભળ રે સતી ! તાહંકં માહરે કારજ નથી,
એક બ્રાહ્મણને તું આપવી, પૂજ્ય ઠેકાણે છે ચાપવી. ૪૩૫
આલો સાય તને એ ધાટ, બેડો બ્રાહ્મણુ ભુઈ જિ વાંટિ,
વચન આપ હેામાં ધરો, પ્રતિજ્ઞા પાળી સિદ્ધ જ કરો. ૪૩૬

દેવ હુંદુલી મગમાં, લીલા લેહેર વીલાસ;
છલા કરો નસ લીયા, મહે કવી સામલદાસ.

અખોલાને-કે. પા. હિ. છતી અખોલાને તે લીસ, આતી આપ નમાડું
શીરા. કહ. મુજને કાંઈ આખના લીછયે. જે-કે. હુમ આપ માયે લીછયે. ૪૩૭
ધરો કે. પા. હિ. ધરું. કરો કે પા. હિ. કરું. ૪૩૮ થી ૪૪૨ ને બદલે પા -

અરથ મરથ બારે બંડાર, અલપત દેવની અપરંપાર.
મોટી રતન કવેર અમુલ, ચીંતામણી સર્માં સમ તુલ્ય.
સોલસે સાહેલીયો મુખાણુ, સહુ પદમની નેહેવી પરમાણુ.
નંદાં કાળની ધેડો હવી, કેવીક સોભા મહે તે કવી.
નણે ઈદાસન દસ વીસ, નણે પસન ઉમયાપત હત.
નણે કાળ તણે છે મેર, નણે સમરથ સહીતે ડુજર.
નણે રતનામરની ખાંણુ, નણે વરણુ તણાં છે વાહાણુ.
મેટલી અલપત આગલ કરી, અખોલા આવે સહુ સુંદરી.
માયા પોતાની કીમી કણુ, અધીપત આપ આવ્યા ઉણે.
મખાત કાલ નારાયણુનુર, નણે સહસ્ર ઉત્તમયા મુર.
નગર લોક અહરિ વરણુ, આપી રાખને લાગે અરણુ.
નાગલોખને છુટો કામ, કે માંમવ લેકનું આણુ ચામ.
દેવકન્યા કે દેવી દેહ, સોલસો સરખી વરણી તેહ.
આણુણુ અંદર અપરમપાર, નેન્દ પુરી જોતે આપાર.

નાની બેહેનને સુંખું રાજ્ય, પોતે કામ કર્યો તે તાબ્ય,
પાઝું અબોલા તેહનું નામ, પડદા ચાર બાંધ્યા તે કામ. ૪૩૭
પોતે હતી તિમ રાખી તેહ, સઘ સતીનો તે છે દેહ;
બંધ પડ્યાંતા રાજ સર્વ, ઘેર વોલાબ્યા મૂઝી ગર્વ. ૪૩૮
તે સહુ કા છે છે આવીશ, જીવો રાજ કોડિ વરીસ.
રતનગડિત સણુગાર્યો રથ, બાચ્યો વચ્ચ, મેવા ને ગર્થ. ૪૩૯
ખીજાં અમુલકે અપરંપાર, ખાતાં નવિ ખુટે ભંડાર,
પનર પોતા સરખી સાહેલ, રમત રમવાને કરવા ગેલ. ૪૪૦
સહીયરને સાથે તેડિયાં, બજેણી દેશે ખેડિયાં;
નિશા પોહોર લીધી છે ધીર, બજેણી આબ્યા વિક્રમ વીર. ૪૪૧

દુહા

પડો વજડાબો પુર વિશે, રચ્યો મહોલજીવ રંગ;
ખચ્યો ગર્થ ધણો તિહાં, રાય આરંભ્યા નંગ. ૪૪૨
ચોરી ચીતરાવી હેમની, બેસાચ્યો દિજી રૂપ,
વીસ ગામ લખી આપિયાં, એહવો વિક્રમ બૂપ. ૪૪૩
આપ સરિખો તેને કર્યો, રાખ્યો પોતા પાસ,
ખાન પાન સુખ સેજનાં, વિક્રમે દીધાં માન. ૪૪૪

૪૩૭ પાડવું-કે. માં આ પત્રિ નધી. ૪૩૮ પોતે-કે. માં આ પંક્તિને બદલે નીચેની પંક્તિ છે.-રાજને પરતજવા કરી, આ ત્યાનમાં નાવે કરી. બંધ કે. ખંની. મૂઝી કે. મુઝાવી. ૪૩૯ જીવો-હિ. જીવે રાય કું કોડિ વરિસ. ૪૪૧ વિક્રમ કે. વડ. ૪૪૨ રાય-કે. જીવતે કીધો નંગ. ૪૪૩ વીસ-કે. આપું પોડું પરગણું. ૪૪૪ વિક્રમે-કે. હિ. જોગવ લીલવીલાસ. ૪૪૪ પછી કે. પા. માં આ કડી વધુ છે:-

(એકલી ખા:-છોડા રાયો બંધી થયા, ગજ ઉપર અસવાર.
મેહલા મંદીર મલપતા, ક્ષણ ન લાગી વાર)
એહવો તે દાતા થયો, કરાં ધણાં પરકામ,
નવે ખડે નીરમલ યયું, પરદુખબંજનું નામ.

રામકથારસ રસથી બસી, મોક્ષદાયક પવિત્ર,	
તે બરાબર ભણવી, સિદ્ધાસન બત્રીસ.	૪૪૫
સુણે સીખે ને ધારણે, ભણે ગણે જે ગાય,	
મહાપાતિક પરણે કરે, મનવાંછિત ફલ થાય.	૪૪૬
પરકારજી જે કા કરે, એકલે થાઈ દાતાર,	
તે સિદ્ધાસન બેસશે, ધન્ય તેહનો અવતાર.	૪૪૭
વિક્રમમહિમા સાંભળી, જે કા કરશે દાન,	
આ લોકે જરા પામશે, પર લોકે હરિમાન.	૪૪૮
એકલૂ કહીને ઉતપત્તી, આપે ગર્ભ આકાશ,	
છૂટી કયા પૂરણ ચર્ધ; કહે કવિ ચામળદાસ.	૪૪૯
પહેલે પરકે પુતળી, રત્ની ચતુર નર ચાર,	
બ્રાહ્મણ સોની સાળવી, ચોથો તે સૂતાર.	૪૫૦
બીજે રાજ મધાન બે, શિવ ઢેકાણે (રાગા) સિદ્ધ,	
તણે જણુ થયાં એકાં, કમલપૂજા મન વિધ.	૪૫૧

(પા:-એક વીમને મારણે, હોસે જીવે હોડ,
 વનીલા સુખી વીમને, પુત્ર મનના હોડ.
 પોતે સહોદર પરનારો, નીરમલ જેનાં નેન
 પદમની હોયે કે સંતની જેને મન તો બેન.)

૪૪૫ રસથી બસી હિ. અતિ બલેહ કે. જે બહુ. ભણવી કે. ભણ્યો. સિદ્ધા-
 સન-કે. પા. વાકે વીક્રમ ચરિત્ર. ૪૪૬ મન-કે. થાણે, પાતિક ભય. ૪૪૭ પછી
 કે માં આ કદી વધુ છે:-

સુણો બોલ બડ બુધ્ધી, એતો આપ ચીત માંચ
 પ્રાકમ એકલાં જે કરો તો ધરો સિદ્ધાસન પાય:

૪૪૪ પછી પા.-

અરથ ગરથ ભંડાર સહુ, સોવસે સાહેવ,
 સુપું સરથે વીમને, જાણીધી અથો એકલ.

૪૪૬ માહા- પા. વીચાળ બાળે તેહના, આસા પૂરણ થાયે ૪૪૭ એકલો-
 કે ફલ જેહનું દાતાર. ૪૪૮ આ કદી કે. માં નથી. ૪૪૯ હવપત્તી કે. પુત્રી. છૂટી

ત્રીજે પરદે ત્રણ જણ, વરવા આવ્યા નારી,
બેન મર્ધ પાછી ફરી, રહ્યા તે ત્રણે કારિ.

૪૫૨

કે. હિ. ફા.છટ્ટી. યા. કે. હવા. ૪૫૦ થી ૪૫૪ સુધીની કડીઓ કે. હિ. માં નથી,
૪૪૭ થી ૪૫૪ ને બદલે યા.માં આ કડીઓ છે:-

પંચ જન્મ તણાં પાતીક બલે, પરમેશ્વર પરસંત,
પુન્ય આદ્રાયણ વતનું, રેવાનું ઇરસંત.
ગંગા, મયા ને ગોમતી, કાસી ને કેદાર,
સાંભલતે ફલ પામસે, અલપત અપરમપાર.
એહ મુણી જેહ આપસયે, અન વસે દીવ્ય દાન,
આ લેકે જસ વાધરે, પર લેકે હરીનામ.
એહ કયા જે સાંભલે, આણી મનમાં ભાવ,
ઠાડો, ઉનો, ચોપીયો, અન્યે નાવે તાવ.
એહ કયા રસરાજપદ, પુન્યવંતને પ્રીલ,
સતવાદીને સોહામણ, માંડાને તો ગીલ.
પાપીને પાપાંડ એ, દાવાને દલ રીઝ,
કરપીને તો કારમું, આઠાને તો ખીજ.
યયો નહી, યાયે નહી, આ અવનીતલ તીર,
પરદુપભંજણ, સુખકરણ તે તો વીકમ વીર.
જગન કરો એક જીધીપ્રદે, કનક જ આપું કરણ,
હરીચંદ્રે સત પાછીયું, પામ્યા અનુભવરાણ,
દુખભંજણ નામ તો નવ પડું, નવ સાકે એકે દીધ,
નવ અનુભવી અવની કરી, નવ એકેવો જસ લીધ.
નરય જરાબ્યા ગાડિયે, આપાં કોલીધા કરજ,
અનુભવી અવની કરી, આપ કરતે અરજ.
સંવત સાક સલજલે, પુરણ કીધો પેર,
જસ છતી તે આણીયો, ગુણી ફોરો ઘેર.
સોજ રાજને ભાવીયો, પુતલી કરો પાઠ,
પુરાણ લખાં તે પડીતે, દીવ દરબ્યા ઠાઠ.
કલીજમ માંહી કારમું, પોહોડું પ્રાકમ પીક,
અવનીતલ એ અવતરો દાવા ગુણ માહા રીક.

ચોથે અપો પાંગળો, દુઃખે ગયા પરદેશ,
 અવળાનું સવળું થયું, વરણ થયો તે બેઠા. ૪૫૩
 પરદા ચારે છોડિયા, જિત્યો અબોલા નારી,
 ખાજણુને પરણાવતાં, ક્ષણું ન લાગી વાર. ૪૫૪

છતિ વાર્તા ૬ ઠી સંપૂર્ણ

છતિથી સિંહાસન બત્રીસી કવિ સામવદાસ વિરચિતાયાં ભોજપુત્રી
 સંવાદે રાણી અબોલા વાર્તા સંપૂર્ણ

સીંદૂર ગામ સીરામણી, માવન મગણા માલે,
 કષ્ટથી કરણુ સમેા વસે, તોલ ધણેરો વાલે.
 રખીદાસ રાજસ બલો, મનજીસુત મેહેરાણ,
 તેણે લેય લખાણીયા, પરમારય પુત્રણ
 ઓ ગાડ માલવી વીમ મુખ, સામસમટ કીરાણ,
 વાસી વેગણપુર તોપો, લય કોટીધા લાલ.
 • તેડો કવિ કોડે ક્ષી દુઃખ સુખ કાલ,
 ગાય કો ગાયો ધણું, નવે ખડમા નામ.
 ધરમ કરવે માને ક્ષી, કો પરમારય પુત્ર.

નહીંધી પા. મતિ ગુરિત છે ચંબવિત છે તેમ ચોટી દરેક ક્ષી નહીં દરો.